(ל)

גרף.

ב' געשיכטע פון ב'

פארמינגטע שטאטען

כלל ראגאף. 1830-1860

(ד)

#1483

גרף.

#1483

גרף.

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.

A fine of 4 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

DEC 19 '69
MAR 14 '71
MAR 26 '71
APR 30 '71
APR 17 '72
MAR 7 '75
DEC 8 '75.
AUG 2 3 1985

די רעפובליקאנישע פרעסע האָט, פארקערט, אנגעוויזען אויף דעם אז לינקאָלן איז א מענש פון פּלק, מיט א גוטען, ריינעם נאָמען, און מיט א פעסטען כאראקטער.

די צושפּאלטענע דעמאקראטישע פּארטיי האָט אפּגעהאלטען צוויי קאָנווענשאָנס. די נארדליכע פראקציע האָט זיך פארזאמלט אין באלטימאָר און איינשטימיג נאָמינירט דאָגלעס'ן פאר פרעזידענט. די זידליכע פראקציע האָט אין דער זעלבער שטאָט אפּגעהאלטען א קאָנווענשאָן אין א צווייטען זאל און נאָמינירט דזשאן ברעקענרידזש, פון קענטאָקי.

אויסער די דריי פּרעזידענט־קאַנדידאטען איז געווען א פּערטער. א פּארטיי וואָס האָט זיך גערופען „קאָנסטיטושאָנעל יוניאָן פּארטי" און וועלכע האָט אינגאָרירט די שקלאפען פראגע און ארויסגעשטעלט אויף איר פּראָגראם די אייניגקייט פון לאנד, האָט נאָמינירט פאר פּרעזידענט דזשאן בעלל פון טענעסי.

דער קאמפּיין איז געווען דער שטורמדיגסטער אין דער גאנצער פון לאנד. די רעפובליקאנער זיינען ארויס די זיגער, כאָטש לינקאָלן האָט באקומען וועניגער ווי א העלפט פון די אפּגעגעבענע שטימען פון לאנד. לינקאָלן האָט געצויגען 1,857,000 שטימען; דאָגלעס — 1,291,000; ברעקענרידזש — 880,000 און בעלל — 646,000. וועגן די דעמאקראטישע פּארטיי וואָלט זיך ניט געשפּאָלטען, וואָלט לינקאָלן העכסט וואַרשיינליך ניט געווען ערוויילט געווארען.

„די נאַרט האָט געזאָגט איר וואָרט" — שרייבט ראודס — „און ביי יעדען אין מח האָט זיך געשטעלט די פּאַרבאָטענע פראגע: וואָס וועט זיין דער ענטפער פון דער סאוט?"

זיינען אָנגעקומען א דרייסיג טויזענד מענשען פון פּארשיידענע שטאַטען צו מאַכען דעמאָנסטראַציעס פּאר די פּארשיידענע קאָנדידאַטען. די קאָנוואַנשאָן איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין א גרויסער בייזעל, וואו עס איז געווען פּלאַץ פּאר צען טויזענד מענשען.

טאָג און נאַכט האָט די שטאָט געשטורמט מיט פּאַראַדען און דעמאָנסטראַציעס פּאר די פּארשיידענע קאַנדידאַטען. איבער־הויפּט זיינען געווען אַקטיוו די סיוואַרדיסטען און די לינקאָלן־אָנהענגער. די אַלגעמיינע מיינונג איבער'ן גאַנצען לאַנד איז געווען, אז סיוואַרד וועט נאָמינירט ווערען. סיוואַרד אַליין איז געווען זיכער אז ער וועט זיין דער קאַנדידאַט.

וועז מען האָט אָנגעהויבען צו שטימען, האָט עס אויך אויס־געזען אז סיוואַרד וועט געווינען. ער האָט אויפ'ן ערשטען באַלאָט געצויגען 173 שטימען; לינקאָלן בלויז 102. נאָך עטליכע קאַנדידאַטען האָבען באַקומען קלענערע צאָלען — איינער פופציג, א צווייטער 49 א. אז. וו. קיינער האָט־ניט געקראָגען די נויטיגע מאיאָריטעט.

אָבער אויפ'ן צווייטען באַלאָט האָט סיוואַרד באַקומען 184 שטימען און לינקאָלן 181; אויפ'ן דריטען באַלאָט האָט שוין סיוואַרד געקראָגען 180 און לינקאָלן 231; אויפ'ן דריטען באַלאָט איז לינקאָלן נאָמינירט געוואָרען כמעט איינשטימיג. אַלס וויים־פּרעזידענט איז נאָמינירט געוואָרען העניבאַל העמלין פון מעין.

די דעמאָקראַטישע פּארטיי האָט לינקאָלנ'ס נאָמינאַציע אויפ־גענומען מיט חוזק. זיי האָבען אָנגערופען לינקאָלנ'ען א דריטער־קלאַסינער אַדוואָקאַט, א פערט־קלאַסיגער רעדנער, וועלכער קען אפילו ניט רייטען גראַמאַטיקאַליש. סיוואַרד, — האָבען זיי גע־שריען, — איז א פּהיגער מענש, מיט כאַראַקטער, מיט בילדונג. וואר איז לינקאָלן? קיינער קען אים ניט, קיינער וויים אים ניט; א מענש אָן ערפּארונג אין פּאָליטישען לעבען פון לאַנד. אָבער סיוואַרד'ן האָבען די רעפּובליקאַנער נידערגעשטימט; נאָמינירט האָבען זיי לינקאָלן. אזא פּארטיי מיט אזא קאַנדידאַט וועט מוזען פּאַרלירען אין די וואַלען.

סאוט איז געשטאנען אויף דעם פרינציפ, אז קיינער, ניט דער קאנגרעס אז ניט די טעריטאריעלע רעגירונגען, טאר ניט האבען דאס רעכט וואו עס איז צו פארבאטען שקלאפעריי. דאגלעס איז געשטאנען אויפ'ן שטאנדפונקט, אז די איינוואוינער פון יעדער טעריטאריע מוזען האבען אליין דאס רעכט צו באשטימען צי זיי ווילען שקלאפעריי אין דער טעריטאריע צי ניט.

די דעמאקראטישע פארטיי האט די ערשטע פארופען איר קאנוועגשאן צו נאמינירען קאנדידאטען פאר די וואלען אין 1860. די קאנוועגשאן איז אפגעהאלטען געוואָרען אין טשארלסטאן, סאוט קאראלינא, דעם 23טען אפריל.

די קאנוועגשאן איז געווען א שטורמדיגע. דאגלעס'עס פראקטיע האט געהאט א מאיאריטעט, און זי האט דורכגעפירט די רעזאלוציעס וועגען שקלאפעריי לויט זיין פרינציפ. די דעלע־גאטען פון דער סאוט האבען פראטעסטירט און האבען אויסציגוויזן פארלאזען די קאנוועגשאן. פריער זיינען ארויס די דעלעגאטען פון אלאבאמא, דערנאך די דעלעגאטען פון מיסיסיפי, פון לואיזי־אנא, סאוט־קאראלינא, פלארידא, טעקסעס און ארקענסא. ביי־נאכט האבען די דעלעגאטען געמאכט א דעמאנסטראציע איבער די גאסען פון שטאט. אויף מארגען האבען די דושארדזשיא דעלע־גאטען אויך פארלאזען די קאנוועגשאן. די פארבליבענע דעלע־גאטען האבען געפרובירט פארטזעצען די ארבייט; זיי האבען אבער ניט געהאט די נויטיגע צוויי־דריטעל שטימען צו נאמינירען א קאנדידאט. עס איז באשלאסען געוואָרען די קאנוועגשאן צו שליסען און צו פארופען א צווייטע קאנוועגשאן אין באלטימאר דעם 18טען יוני. די אפגעריסענע דעלעגאטען האבען זיך ארגא־ניזירט און ארויסגעלאזען אן אויפרוף צו אלע דעמאקראטען וואס האלטען מיט זיי, צו שיקען דעלעגאטען צו א נייער קאנוועגשאן אין ריטשמאנד, דעם 2טען מאנטאג אין יוני.

די קאנוועגשאן פון דער רעפובליקאנער פארטיי האט זיך פארזאמעלט אין שיקאגא דעם 16טען מאי. ביי דער דערעפענונג פון דער קאנוועגשאן איז געווען כמעט ווי זיכער, אז סענאטאר סיוארד וועט קריגען די נאמיניישאן פאר פרעזידענט. אין שטאט

דער רעגירונג. דערווייל איז מען אָבער נאָך ניט געווען זיכער ווער צווישען די צוויי פּאַרטייען וועט נאָמינירט ווערען פאַר'ן פּרעזידענט אַמט. בעלנים אויף דער נאָמינאַציע זיינען אין ביידע פּאַרטייען געווען אַ סך.

די צוויי וויכטיגסטע פּרעזידענט קאַנדידאַטען אין דער רע־פּובליקאַנישער פּאַרטיי זיינען געווען סענאַטאָר סיואַרד פון ניו־יאָרק און אייברעהעם לינקאָלן פון אילינאָי. סיואַרד איז געווען אָן אַ שיעור מער פּאָפּולער און מער איינפלוסרייך ווי לינקאָלן. אין דער איסט האָט מען פון לינקאָלן'ען ווייניג געוואוסט. זיין נאָכפאָלגערשאַפט האָט ער געהאַט כמעט אויסשליסליך אין דער וועסט. סיואַרד איז געווען באַרימט אין אַלע טיילען פון לאַנד.

אין מאָנאַט פעברואַר איז לינקאָלן געקומען אין ניו־יאָרק אויף דער איינלאַדונג פון אַ רעפּובליקאַנישען קלוב. דעם 27־טען פון דעם מאָנאַט האָט ער געהאַלטען אַ רעדע אין „קופּער אינסטיטוט". אין זאַל זיינען געווען פאַרזאַמעלט די העכסטע אינטעליגענץ פון דער שטאָט. זיין טעמע איז געווען, פאַרשטייט זיך, שקלאַפעריי. האָרעיס גרילי האָט אין „טריביון" געשריבען אויף מאָרגען: „איך זאָג, אַז דאָס איז געווען די בעסטע פּאָלי־טישע רעדע וואָס איך האָב ווען עס איז געהערט. די רעדע האָט געמאַכט אַ טיפען איינדרוק. לינקאָלן האָט ווידערהאָלט זיין שטעלונג צו דער פראַגע, די שטעלונג פון דער רעפּובליקאַנישער פּאַרטיי. שקלאַפעריי מוז אָפּגעשטעלט ווערען! מען טאָר איר ניט לאָזען זיך ווייטער פאַרשפּרייטען. אָבער דאָרטען וואו שקלאַפעריי עקזיסטירט שוין איצט דאַרף מען זי צורו לאָזען. זי וועט מיט דער צייט דאָרט אַליין אויסשטאַרבען."

די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי איז געווען צושפּאָלטען אין צוויי פראַקציעס; די נאָרדליכע פראַקציע און די זידליכע פראַקציע. דער אָנפירער פון די דעמאָקראַטען אין דער נאָרט און וועסט איז געווען סענאַטאָר דאָגלעס. דער אָנפירער פון די דעמאָקראַטען אין דער סאוט איז געווען דזשעפערסאָן דייוויס. די סאוט האָט באַטראַכט דאָגלעס'ן אַלס אַ פאַררעטער זינט ער האָט גענומען זיין שטעלונג לטובת דער פרייע קאָנסטיטוציע אין קענזעס. די

האנדלען מיט סוחרים אין יענע שטאטען וואו שקלאפערייי איז פארבאטען, ניט צו דינגען קיין ארבייטער וואם קומען פון דער נאָרט, און ארויסשיקען אלע וואם קומען אין דער סאוט פאר־קויפען ביבער, זשורנאלען און צייטונגען פון דער נאָרט, אדער אזוינע מענשען, אויף וועמען עס איז דאָ א חשד אז זיי זיינען נעגען שקלאפערייי. אין דעצעמבער זיינען אין וואשינגטאָן אָנגעקו־מען 32 אגענטען פון ניו יאָרקער און באסטאָנער פירמעס און אפגעגעבען א באריכט, אז אין דער סאוט איז דער צאָרן נעגען דער נאָרט אזוי גרוים, אז זיי האבען נעמוזט אויפגעבען זייערע נעשעפטען דאָרטען. עלף אנדערע אגענטען פון פירמעס אין דער נאָרט האבען באריכטעט אז וועז זיי זיינען נעקומען אין ווירדזשי־ניא פארקויפען זייער סחורה, האבען קאמיטעס זיי באגעגענט אויף דער באן־סטאנציע און זיי באפוילען גלייך צו פאָרען צוריק. יונגלייט פון דער סאוט וואם האבען נעשטודירט אין אוניווערזי־טעטען פון דער נאָרט האבען פארלאָזען זייערע קורסען אין מיטען און זיינען אוועקגעפאָרען אהיים.

די סוחרים אין דער נאָרט האבען זיך דערשראָקען און האבען גערופען מאסען פארזאמלונגען צו באראטינגען די סאוט. די פאר־זאמלונגען האבען נעטראָגען דעם אפיציעלען נאָמען „מיטינגען צו ראטעווען די יוניאָן". ביי די פארזאמלונגען האבען די רעדנער פארדאמט דזשאן בראון, פארדאמט די אלע וואם מישען זיך אין די שקלאפען־אינסטיטוציעס. דער האנדל מיט דער סאוט איז פאר די סוחדים פון דער נאָרט דעמאָלט נעווען זייער נויטיג, ווייל די וועסט און די איסט זיינען אויסגעהונגערט נעווארען און פאר־ארעמט נעווארען נאכ'ן קריזים פון 1857, און די סאוט האט פון דעם קריזים צום קנאפסטען נעליטען.

דאָם נאנצע לאנד האט איצט נעטראכט וועגען איין זאך: וואר וועט זיגען אין די נעקסטע פרעזידענט וואלען? די אויס־זיכטען פאר דער רעפובליקאנישער פארטיי זיינען נעווען זייער גוטע, און די פארשטייער פון דער סאוט האבען ביי יעדער נעלע־גענהייט נעסטראשעט אז אין פאל עס וועט דערווייטלט וועדען א „שווארצער רעפובליקאנער", וועט די סאוט זיך אפרייסען פון

פון ווירדזשיניא, וועלכער האט געשטיצט קלארק'ס פארשלאג, האט אין זיין רעדע געזאגט: „א מענש וואס גיט זיין איינפלוס צו פארשפרייטען אזוינע שריפטען איז ניט נאר ניט פאסיג צו זיין פארזיצער אין קאנגרעס, נאר ער דארף אינגאנצען ניט לעבען אויף דער וועלט."

די דעבאטע האט אנגעהאלטען מאנאטען לאנג. קאנגרעס־לייט האבען זיך געווארפען שלאגען איינע די אנדערע. אין זייערע רעדעס האבען די קאנגרעסלייט פון דער סאוט אבער און ווידער דערקלערט, אז אויב עס וועט דערווייל ווערען א רעפובליקאנישער פרעזידענט, וועט די סאוט ארויסטרעטען פון די פאר־אייניגטע שטאטען. סענאטאר סיוארד, וועלכער איז דעמאלט באטראכט געווארען אלס דער וויכטיגסטער פירער פון דער רע־פובליקאנישער פארטיי, איז פארדאמט געווארען אלס פארראטער. זיי האבען אים באשולדיגט אז ער האט געהאלפען דזשאן בראון'ס אויפשטאנד. דער קאמף איבער דעם פארזיצער האט אנגעהאלטען נאענט צו צוויי מאנאטען. לסוף האט זיך שערמאן צוריקגעצויגען. די רעפובליקאנער האבען ארויסגעשטעלט אן אנדער קאנדידאט, און יענער איז אויסגעקליבען געווארען.

די שטימונג אין דער סאוט קען לייכט נאכאמטיילט ווערען פון די פאלגענדע עטליכע פאקטען: די לעדזשיסלייטשור פון שטאט ארקענסא, האט דורכגעפירט א געזעץ, אז די פרייע נעגערס וואס וואוינען אין דער שטאט האבען איינע פון צוויי ברירות: ענטוועדער פארלאזען דעם שטאט אדער ווערען שקלאפען. א סך פון די נעגער האבען אנגענומען די צווייטע ברירה. די איבעריגע זיינען אנטלאפען. זיי האבען געמוזט ארוים פאר דעם ערשטען יאנואר 1860.

אין דער סאוט האט זיך איצט אנגעפאנגען א באוועגונג צו באיקאטירען די נארט. אין א סך פלעצער זיינען פארראפען גע־ווארען פארזאמלונגען, ביי וועלכע דער באיקאט איז אגיטירט גע־ווארען. אין וועסט מארלאנד קאונטי, ווירדזשיניא, האבען די איינוואוינער באשלאסען ניט צו פארען אין די נארט, קיינעם דארט ניט באזוכען, אפילו איינענע פרייַנט ניט; ניט צו

ערשטען באלאט, האט קאנגרעסמאן קלארק פון מיזורי געמאכט א פארשלאג, אז שערמאן'ס נאמען זאל צוריקגעצויגען ווערען און אז ער זאל ניט טארען לויפען פאר דעם אמט דערפאר, וואס ער האט רעקאמענדירט די בירגער פון לאנד זיי זאלען לעזען א געווים בוך מיט'ן נאמען „דער אנקומענדיגער קריזים". („אימפענדינג קרייסים").

דאס בוך איז מיט צוויי יאר פריער דערשינען אונטער'ן פסעוודאנים: „אן ארימער ווייסער פון נארט־קאראלייגא". דער נאמען פון שרייבער איז געווען הינטאן ראלען העלפער. דער ציל פון דעם ווערק איז געווען צו איבערצייגען די ארימע אייג־וואוינער פון דער סאוט, די וויסע וואס האבען קיין שקלאפען ניט געהאט און וואס האבען געלעבט אין גרויס ארימקייט, אז פאר זיי וואלט געווען א גליק ווען שקלאפעריי וואלט אפגעשאפט ג־ע־וואָרען. ער האט באוויזען מיט ציפערען און מיט ציטאטען פון אנגעזעענע פערזאנען, אז די סאוט קען זיך ניט אנטוויקלען אקא־נאמיש כל זמן דאָרט הערשט שקלאפעריי. זאל שקלאפעריי אפגע־שאפט ווערען, און די סאוט וועט אויפבליען פונקט ווי די נארט, האט ער געשריבען, ער האט אויך פארדאמט שקלאפעריי אלס אונמאראליש, אלס א פארברעכען געגען גאט און געגען מענשען.

דאס בוך איז שטארק געפעלען געוואָרען די פירער פון די רעפובליקאנער אין דער נארט, און עס איז פארגעשלאגען געוואָרען א פלאן, אז די רעפובליקאנישע פארטיי זאל זאמלען א פאנד פון 16 טויזענד דאלאר, אפצודרוקען א גרויסע צאל קאפיעס פון דעם ווערק און זיי פארשפרייטען אין די צווייפעלהאפטע שטאטען וואס לייגען לעבען דער סאוט. די רעפובליקאנישע פירער האבען געגלויבט, אז דאס וועט זיי העלפען קריגען שטימען אין יענע שטאטען אין די נעקסטע פרעזידענט וואלען. אויפ'ן אויפרוף פאר'ן פאנד האבען זיך אונטערגעשריבען עטליכע צענדליג קאנגרעסלייט. שערמאן איז געווען איינער פון זיי. קאנגרעסמאן קלארק האט דערקלערט, אז דאס בוך איז א פארראט געגען דער סאוט און געגען גאנצען לאנד, און אז יעדער איינער וואס רע־קאמענדירט אזא בוך איז א פאררעטער. קאנגרעסמאן מילמאן

קאפיטעל 30.

דער וואל קאמף פון 1860.

דאס געניוע יאר וואס איז פארלאפען צווישען דער הינ־ריכטונג פון דזשאן בראון און דער דערווייליונג פון אייברעהעם לינקאלן פאר פרעזידענט איז געווען א נערווועז יאר. די שקלאפען־אריסטאקראטיע אין דער סאוט האט געברענט מיט א ווילדען צארן אויף דער נארט, און האט אויסגענוצט יעדע געלענענהייט צו סטראשען די נארט אז זי וועט זיך אפריסען פון דער רעני־רונג; אז זי וועט צושטערען די „יוניאן" (די פאראיינינטע שטאטען). זי האט אויך אנגענומען פארשיידענע מיטלען אפצו־רעכענען זיך מיט דער נארט, איר צו שעדיגען עקאנאמיש, איר צו באליידיגען. די אטמאספערע אין לאנד איז געווען געדיכט מיט'ן שרעק פאר אן אנקומענדער, אונפארמיידליכער געפאר. און וואס נעענטער עס האבען זיך אנגעוואקט די פרעזידענט־וואלען, אלץ שווערער און אנגענאדענער איז געווארען די לופט.

די נייע זיצונג פון קאנגרעס האט זיך נעעפענט דריי טעג נאך דער הינריכטונג פון דזשאן בראון, און גלייך האט דארט אויס־געבראכען א פייערדיגע, שטורמדיגע דעבאטע איבער שקלאפערייי. דער קאמף איז ארויסגעקומען איבער דער דערווייליונג פון א פאר־זיצער (ספיקער). קיינער פון די פארטייען האט ניט געהאט קיין מאיאריטעט אין „הויז". דערצו זיינען די פארטייען גופא געווען צוטיילט אין פראקציעס. עס זיינען לכתחילה געלאפען פאר'ן אמט צווויי רעפובליקאנער, צוויי דעמאקראטען און איינער פון דער „אמעריקען פארטי". דער שטארקערער, דער רעפובליקאנישער קאנדידאט, איז געווען קאנגרעסמאן דזשאן שערמאן פון אהייא. נאכדעם ווי עס איז אנאנסירט געווארען דער רעזולטאט פון דעם

און נויטיגע אינסטיטוציע. שקלאַפערייי מוז אין וועט אייביג עקזיסטירען, — האָבען זיי געטענה'ט, וויל אזוי וויל גאָט אין אזוי וויל די נאַטור. די סאוט האָט געפילט, אז דערמיט וואָס שקלאַפערייי ווערט אטאקירט אין דער נאָרט, ווערט באַנאַנגען אין עולה ניט בלויז געגען דער סאוט, נאָר געגען דער מענשהייט, געגען גאָט אליין. די סאוט האָט אָנגעהויבען צו קוקען אויף דער נאָרט ווי אויף א שונא און א גאָט־לעסטערער.

האָט זיך דאָרטען אומגעהויער פאַרשטאַרקט דאָס געפיל, אַז די שטאַטען פון דער סאַוט האָבען בשותפות'ע אינטערעסען און אידעאַלען; אַז זיי זיינען אַלע פאַרבונדען דורך דער אינסטיטוציע פון שקלאַפעריי. די איינוואוינער פון דער סאַוט האָבען גענומען פילען אַז זיי געהערען צו אַ באַזונדער לאַנד. זייער פאַטריאָטיזם צו דער סאַוט האָט איבערשטיגען זייער טרייהייט צו די פאַראייניגטע שטאַטען. זיי האָבען תמיד פאַרגליכען די סאַוט מיט דער נאָרט און אָנגעוויזען אַז די סאַוט שטייט גייסטיג העכער. די נאָרט איז נאָר פאַרטאָן אין מאַכען געלט, האָבען זיי גע'טענה'ט. די סאַוט האָט אַ נשמה, האָנאָר, אמת'ע איידעלקייט."

אָבער נישט קוקענדיג אויף דער באַרימעריי, האָט די סאַוט געפילט אַז זי איז עקאָנאָמיש אַרעם אין פאַרגלייך מיט דער נאָרט. די פירער פון דער סאַוט האָבען געזען, אַז די נאָרט ענטוויקעלט זיך, בשעת די סאַוט שטייט אויף איין אָרט, און זיי האָבען גענומען זוכען עצות. אין די 50־ער יאָרען האָבען די שטאַטען פון דער סאַוט פאַררופען קאָנווענשאָנס, צו באַטראַכטען די דאָזיגע פראַגען. מען האָט דאָרט גערעדט וועגען בויען באַנען, וועגען בויען שיפען, וועגען צוקריגען נייע טעריטאָריע. עס איז דאָרטען אַפילו דיסקוטירט געוואָרען די מעגליכקייט, אַז מען זאָל ווירקען אויפ'ן קאָנגרעס, ער זאָל ערלויבען ווידער אַריינצופירען נעגער שקלאַפען פון אַפריקע. דער פרייז פון נעגערס איז דעמאָלט געווען הויך. האָבען די פלאַנטאַטאָרס גע'טענה'ט, אַז דאָס איז איינע פון די סבות ווארום די סאַוט איז עקאָנאָמיש הינטערשטעליג. זאָל מען אַריינפירען נייע שקלאַפען, וועט דער פרייז פאַלען, און עס וועט מעגליך זיין צו באַשעפטיגען מער שקלאַפען אויף די פעלדער.

פאַרשטייט זיך, אַז דער קאָנגרעס האָט די פאָדערונג ניט נאָכגעגעבען. אָבער עס האָט זיך ענטוויקעלט אַ גרויסע שמוגלעריי פון שקלאַפען. צענדליגע שיפען האָבען געשמוגעלט אין דער סאַוט נעגער פון אַפריקע. די וואַשינגטאָנער רעגירונג האָט זיך געמאַכט ניט־וויסענדיג.

די סאַוט האָט איצט פאַרטיידיגט שקלאַפעריי ווי אַ גערעכטע

פול מיט צערטליכקייט און העפליכקייט, וואָס איז געווען אומ־באגרייפליך פאר די מענשען אין דער נאָרט."

פון די אלע רעפאָרם־באוועגונגען מיט וועלכע די נאָרט האָט געקאָכט איז אין דער סאוט כמעט קיין סימן ניט געווען. דאָרטען האָט מען ניט געהערט פון קיין ראדיקאליזם אין רעליגיע, פון קיינע קאָמונעס, קיין פרויען באוועגונגען, פון אבאָלישאָניסטען איז דאָך אָפגערעדט. די פרעסע פון דער סאוט האָט דערמיט שטאָלצירט. א צייטונג אין ריטשמאָנד, ווירדזשיניא, האָט אין 1856 געשריבען: „אין דער נאָרט האָט יעדעס שטעטל זיין צייטונג און זיין זאָל פאר לעקציעס, און יעדער רעדאַקטאָר און יעדער לעקטאָר רופט מען זאָל דיסקוטירען די אָנגענומענע דאָגמען פון דער רעליגיע. מיט פופציג יאָר צוריק איז די נאָרט געווען קאָנסערוואָטיוו. דעמאָלסט איז געווען גוט פאר אונז צו שיקען אונזער יוגענט אין די קאָלעדזשעס פון דער נאָרט. איצטער איז די נאָרט א לאַנד פון אפיקורסות און אבערגלויבען, און מען קען איר מער ניט אָנפערטרויען מיט דער בילדונג פון אונזערע זין און טעכטער".

אין דער צייט וואָס אין דער נאָרט איז פאָרגעקומען א ליטע־ראָרישע אויפלעבונג איז די סאוט געווען ליטעראָריש טויט. מיט דער אויסנאַם פון איין איינציגען שריפטשטעלער, וויליאם גילמאָר סימס, האָט די סאוט אין יענע יאָרען ניט אַרויסגעגעבען קיין איינציגען באדייטענדען שרייבער. עס איז אין דער סאוט אונ־מענליך געווען אַרויסצוגעבען א זשורנאל, ווייל עס זיינען דאָרטען ניט געווען ניט קיין שרייבער און ניט קיין לעזער. די פרעסע אין דער סאוט האָט זיך געהאלטען אין באקלאָגען, אז די שולען זיינען געצוואונגען צו באנוצען זיך מיט די לערען־ביכער וואָס וועלען געשריבען אין דער נאָרט. זיי האָבען געשריען, אז די ביכער וואָס קומען פון דער נאָרט אָנטהאלטען בלבולים אויף דער סאוט און זיינען פול מיט אפיקורסות. אָבער די געשרייען האָבען ניט געהאָלפען. קיין אייגענע ביכער האָט די סאוט ניט געהאט.

„אין יענע יאָרען איז איין באדייטענדע ענדערונג פאָרגע־קומען אין דער סאוט" — שרייבט פראָפעסאָר סמיט. — „עס

אן אויפגעקומענעם שקלאפען־האלטער און פלאנטאטאר איז ניט שווער געווען אריינצוטרעטען אין די הויכע קרייזען. אבער די צאל פון אזוינע אויפגעקומענע איז ניט געווען גרויס.

„דער אריסטאקראטישער קאטאן פלאנטאטאר אין דער סאוט איז געווען פאראינטערעסירט אין עטליכע זאכען: קאטאן, נעגערס, זיין פאמיליע, די אינטערעסען פון זיין נאכבארשאפט און פאליטיק" — שרייבט פראפעסאר סמיט. „זייער א קלוינע צאל פון זיי האט זיך אינטערעסירט מיט בילדונג, מיט קולטור." דער אריסטאקראט פון דער סאוט איז געווען א „דושענטעלמען" אין זיינע פערזונליכע באציהונגען. דאס ווארט „דושענטעלמען" האט אין דער סאוט געהאט די פאלגענדע באדייטונג: גאלאנטקייט צו פרויען, העפליכקייט צו נידעריגערע מענשען, גאסטפריינדליכקייט און בריט־הערציגקייט צו פריינט, אונדערשראקענקייט און האנאר. דער לעצטער פונקט פאדערט אן ערקלערונג. דער „דושענטעלמען" פון דער סאוט איז געווען זייער סענסיטיוו. ווען אימעצער האט אנגעריירט זיין פערזונליכען כבוד אדער דעם כבוד פון זיין פאמיליע, האט ער עס געהאלטען פאר זיין פליכט צו פארטיידיגען דעם האנאר מיט געווער אין די הענט. אין דער סאוט האט נאך דעמאלט געהערשט דער אלטער מנהג פון דעם דועל. אויב דער געגנער האט זיך אנטזאגט צו דועלירען, האט דער באליידיגטער געהאלטען פאר זיין פליכט אים צו באשטראפען מיט א קערפערליכער אטאקע. „מערדערליכע ווארנונגען און שימפעריין" — שרייבט פראפעסאר סמיט — „זיינען געווען א געווינליכע טעגליכע פאסירונג אין דער סאוט. די נארט האט אויף דעם געקוקט מיט א שוידער. ווען אן אריסטאקראט פון דער סאוט פלעגט ארויסרופען איינעם פון דער נארט אויף א דועל און יענער פלעגט זיך אנטזאגען צו דועלירען, פלעגט די סאוט אים באטראכטען פאר א טרוס, פאר א מענשען אן ווירדע און שטאלץ; און פארקערט, אין דער נארט פלעגט מען באטראכטען די געוואלט טאטען פון דער געזעלשאפט אין דער סאוט אלס א צייכען פון ברוטאליטעט. צו דער זעלבער צייט אבער איז דאס הויז־לעבען פון די אריסטאקראטען אין דער סאוט געווען אידעל און שיין,

אָנהענגער האָבען געגלויבט, אַז דאָס דאַרף געטאָן ווערען אויף אַ שטרענגען, געזעצליכען אופן, אַז די נאָרט דאַרף זיך ניט מישען אין דער סאוט; דאַרטען דאַרף שקלאַפעריי איבערגעלאָזען ווערען צו די דאָרטיגע איינוואוינער. געריסאָן און פיליפּס האָבען גע'־טענה'ט, אַז עס איז די פליכט פון יעדען מענשען צו באַקעמפען שקלאַפעריי וואו זי געפינט זיך, און אַז עס איז אַ פאַרברעכען צו פאָלגען די געזעצען וואָס דער קאָנגרעס מאַכט לטובת שקלאַפעריי.

די אַגיטאַציע פון די אַבאָלישאָניסטען האָט אָבער געהאַט אַ גרויסע ווירקונג. זיי צו פאַרדאַנקען האָט זיך אַנטוויקעלט די אונטער־אירדישע באַן, אַרויסצושמוגלען נעגער־שקלאַפען קיין קענעדע. אַ דאַנק זייער אַגיטאַציע האָבען די בירגער פון דער נאָרט אין אַ סך פאַלען עפענטליך געהאָלפען נעגער־שקלאַפען צו אַנטלויפען. זיי צו פאַרדאַנקען האָבען אַ סך שטאַטען דורכגע־פירט געזעצען וואָס האָבען געמאַכט אונמעגליך פאַר די פעדעראַלע בעאַמטע צו כאַפּען אַנטלאָפענע שקלאַפען אין דער נאָרט. איין געזעץ האָט פאַרבאָטען צו באַנוצען די שטאָטישע געפענגנישען צו פאַרשפּאַרען געכאַפּטע שקלאַפען. אַ צווייטער געזעץ האָט פאַרבאָטען די בעאַמטע פון די שטאַאַטען צו העלפען כאַפּען אַנטלאָפענע שקלאַפען. אַ דריטער געזעץ האָט געהייסען, אַז ווען אַן אַנטלאָפענער שקלאַף ווערט געכאַפּט, האָט ער אַ רעכט צו פאָדערען אַ דזשורי־פּראָצעס, און אַז דער שטאַאַט דאַרף אים פאַר־זאָרגען מיט אַן אַדוואָקאַט. אָט די, און ענליכע געזעצען האָבען מעגליך געמאַכט פאַר די אַנטלאָפענע שקלאַפען זיך אויסצודרייען פון די הענט פון זייערע באַלעבאַטים אַפילו נאָכדעם ווי מען האָט זיי געכאַפּט.

אין דער סאוט איז דאָס לעבען געווען אונגעפער דאָס זעלכע ווי אין 18טען יאָרהונדערט. אַלץ האָט געטראָגען דעם טאָן פון דער הויכער קאַטאַן־אַריסטאָקראַטיע; דער קליין הייפעלע פון רייכע שקלאַפען־האַלטער האָבען געהערשט פּאָליטיש און געזעל־שאַפטליך. אַלץ האָט זיך געבויגען פאַר זיי. די שקלאַפען־אַריסטאָקראַטען צווישען זיך זיינען געווען דעמאָקראַטיש. פאַר

אונטערנעמונגען, די באַנען, טעלעגראַף, שיף־ליניעס, האָבען גע־שאפען א רייכען קלאַס. עס האָבען זיך ענטוויקעלט רייכע זומער און ווינטער־פּלעצער, וואו די אויפגעקומענע גבירים האָבען פּאר־ברענגט זייער צייט אין פּארגענוגען און לוקסוס. אין די גרויסע שטעט וואו די מאסען האָבען געוואוינט האָבען אָבער נאָך געפעלט אפילו די געווייגלעכע באקוועמלעכקייטען. דער ברוק איז געווען צודרייט, די גאסען זיינען געווען טונקעל, די וואסער־לייטונג א שלעכטע. אין די 50־ער יאָהרען האָט מען שוין אָבער אָנגעהויבען צו בויען טראָמווייען.

אין די צעהן יאָהר איז פאָרגעקומען א גרויסע ענדערונג אין די געפיהלען פון די מאסען בנוגע שקלאַפערי און די שקלאַפען אייגענטימער אין דער סאוט. „אין 1850" — שרייבט פּראָפּע־סאָר סמיט — האָט די גרויסע מאיריטעט פון די בירגער אין דער נאָרטה ניט געוואָלט דערלאָזען, אז זייער פיינטשאפט צו שקלאַפערי זאָל ווירקען אויף זייערע געפיהלען צו די וויסע אין דער סאוט. זיי האָבען געזוכט דורכצוקומען מיט דער סאוט אויף א פריינדליכען אופן, דורך פשרות. אין 1860 איז די נאָרט געווען פיינדליך געשטימט צו דער שקלאַפישער סאוט. די מאסען אין דער נאָרט האָבען איצט געגומען פילען, אז דער שקלאַפען־אייגענטימער אין דער סאוט איז א גרויזאמער מענש, א גרויס־האלטער און א מענש אויף וועמענם וואָרט מען קען זיך ניט פאר־לאָזען. אין 1860 זיינען אין די נאָרט שוין כמעט ניט געווען אזוינע, וואָס האָבען פּאָרטיידיגט שקלאַפערי. א סך אין דער נאָרט האָבען שוין איצט נעגלויבט און אפען געזאָגט, אז דער קאמף איבער שקלאַפערי וועט אָנהאלטען ביז וואָנען שקלאַפערי וועט אינגאנצען אויסגעראָטען ווערען. איצט האָבען אזוינע פּאָלי־טישע פירער ווי לינקאָלן און סיוארד פּארטיידיגט דעם דאָזיגען געדאנק. זיי וואָלטען עס ניט געוואגט צו טאָן מיט צען יאָר פריער. דאָס הייסט ניט, אז לינקאָלן אדער סיוארד זיינען איצט געווארען אבאָלישאָניסטען. זיי זיינען זיך פאָנאנדערגענגענען מיט נעריסאָנ'ען און מיט פיליפּס'ען אין דער מעטאדע ווי אזוי שקלא־פערי זאָל באַקעמפט ווערען. לינקאָלן און זיינע רעפובליקאנישע

עולם זייערע פריערדיגע זינד און זייער איצטיגע חרטה, און דער גלח פלעגט זיי צוגעבען מוט. און דער גאַנצער עולם פלעגט תפילה טאָן. דאָס פלעגט אַריינברענגען די מאַסע פאַרזאַמעלטע אין אַ רעליגיעזען עקסטאַז, וועלכער פלעגט זיך אויסדריקען אין ווילדע, משוגענע סצענעס און האַוואַיעס און אין געשרייען.

ראודס דערציילט, אַז אַפילו ניו יאָרק, וואו דער עולם איז געווען מעהר פאַראינטערעסירט אין מאַטעריעלע זאַכען, איז אָנגע־שטעקט געוואָרען פון דער רעליגיעזער כוואַליע. יעדען טאָג זיינען אָפּגעהאַלטען געוואָרען צענדליגע רעליגיעזע אסיפות אין פאַר־שיידענע טיילען פון שטאָט. אין דער פּלימוט קירכע אין ברוקלין זיינען איין מאָל אויפגענומען געוואָרען 190 בעל־תשובה'ס. דער גרויסער עולם האָט זיך פון באַגייסטערונג אויפגעהויבען פון די פּלעצער און גענומען זינגען שבחים צו גאָט פאַר דעם חסד וואָס ער האָט באַוויזען די זינדיגע. די בעל־תשובה'ס זיינען געווען מענשען, וואָס זיינען געווען פאַרבונדען מיט אַזעלכע פּלעצער ווי די סאַלונען און די טעאַטערס.

דאָך זיינען געווען ראַדיקאַלע באַוועגונגען אויך אין רעליגיע. עס זיינען געווען ראַדיקאַלע גלחים, וואָס האָבען געפּרעדיגט ליבעראַלע רעפאָרמען אין זייערע קירכעס. עס זיינען אויך געווען פאָרטגעשריטענע מענשען, וואָס האָבען אָפען געפּרעדיגט דעם פרייען געדאַנק. איינער פון די חשוב'סטע פּערזענליכקייטען אין די באַוועגונגען געגען דער אַלטער פּוריטאַנישער קירכע איז געווען טעאָדאָר פּאַרקער, וועלכער איז אויך געווען אַ פייערדיגער אַבאָלישאָניסט. אין דעם פּרט איז פּאַרקער ניט געווען קיין אויס־נאַם. די פאַרשיידענע רעפאָרם־באַוועגונגען אין יענער צייט האָבען זיך אויסגעמישט איינע מיט די אַנדערע. דער וואָס איז געווען טעטיג אין איינער פון די באַוועגונגען האָט אָפט מיטגע־האָלפען די איבעריגע. דער וואָס איז, צום ביישפּיל, געווען אַן אַבאָלישאָניסט, איז כמעט שטענדיג געווען אַן אָנהענגער פון פרויען־רעכט, פון ליבעראַליזם און ראַדיקאַליזם אין דער קירכע, פון פּראָהיבישאָן, א. אַז. וו.

דאָס לאַנד איז איצט געווען אַ סך רייכער. די גרויסע

ווייזן, וואס זיינען דעמאָלט אויפגעבויט געווארען אין ברוקלין. עס האָט זיך אויפגעהויבן די פראָגע צי די טראַמווייען זאָלען לויפן זונטאָג. די שטאָט בעאמטע האָבען ערלויבט דער קאָמפּאניע דאָס צו טאָן. דאָן איז א צייטונג ארויס מיט אן אטאקע אויף די שטאָט בעאמטע, און דערקלערט, אז אויב די טראַמווייען וועלען לויפן זונטאָג, וועט די שטאָט דעמאָראַליזירט ווערען. די צייטונג האָט אויפגעפאָדערט די דירעקטאָרען פון דער קאָמפּאניע, אין נאָמען פון דער קריסטלעכער רעליגיע, זיי זאָלען ניט פאַרשוועכען דעם הייליגען זונטאָג. די דירעקטאָרען האָבען מיט אַכט שטימען נעגען פיר געפאָלגט דער צייטונג און די טראַמווייען זיינען זונטאָג ניט געפאָרען. ראודם ברענגט א ציטאַטע פון א צייטונג, וועלכע האָט אטאקירט די „סאַראטאָגא־באן קאָמפּאניע" דערפאַר וואָס זי האָט ניט אָפּגעשטעלט דעם באן אום זונטאָג. אין דער ציטאַטע ווערט געזאָגט: „איך האָב געזען פרויען פאָרענדיג אין באן, אריינפאָרענדיג אין סאַראטאָגא אין מיטען זונטאָג. פרויען פאָרען עפענטליך זונטאָג! עס איז פאַראן אין דעם עטוואָס שוידערליכעס. בלויז די סאמע נידעריגסטע פון דעם פרויען־געשלעכט קענען אזוי נידעריג פאַלען."

אין 1858 איז פאָרגעקומען די „גרויע דערוואכונג", א כוואליע פון רעליגיעזען פאַנאַטיזם האָט זיך פלוצלונג פאַרשפרייט איבערען גאנצען לאנד. (אזוינע „דערוואכונגען" זיינען אין אמעריקע פאָרגעקומען פון צייט צו צייט. געווייניליך פלעגען זיי אָנקומען נאָך א שווערען קריזיס. די „גרויסע דערוואכונג" פון 1858 איז געווען דער רעזולטאַט פון דעם פאניק פון 1857. די עקאָנאָמישע צרות, הונגער און נויט האָבען געווירקט פסיכאָלאָגיש אז די מענשען זאָלען זיך פלוצלונג א קער טאָן צו גאָט.) די „דערוואכונג" איז באשטאנען אין דעם, וואָס איבעראל, אין שטעט און שטעטלאָך, האָבען זיך באוויזען גלחים, וועלכע האָבען געהאַלטען פייערדיגע מוסר־דרשות. דער עולם איז געקומען מאסענווייז, און נאָכדעם ווי זיי האָבען זיך צוגעהערט צו די דרשות, האָבען א סך פון די צוהערער געמומען אויף זיך פון איצט אָן און ווייטער צו זיין פרום. די בעל־תשובה'ס האָבען אויסגעשריען הויך פאר'ן

טירט פּאר פּרייער ליבע. די אַגיטאַציע האָט, פּאַרשטייט זיך, ארויסגערופען א גרויסען טומעל צווישען די מאַסען, וועלכע זיינען אין די דאָזיגע ענינים געווען זייער קאָנסערוואַטיוו. אין 1858 האָט פּאַסירט א פּאַל, וועלכער האָט אויפגעשטורעמט די גאנצע פּרעסע. אין דעם שטעטל ראָטלאַנד, ווערמאָנט, איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען א קאָנוועגשאָן, אין וועלכער אַלערליי רעפּאָרמערס האָבען זיך באַטייליגט. דאָרט זיינען געווען אַבאָלישאָניסטען, ספּיריטואַליסטען, אַגראַר־רעפּאָרמער, פּרויען־רעכט־לער און אַנדערע. איינע פון די רעדנערינס ביי דער קאָנוועגשאָן איז געווען א שיינע, סימפּאַטישע פּרוי, וועלכע האָט אין א רעדע אויפגעקלערט דעם נעדאַנק פון פּרייער ליבע און אויסגעדריקט די מיינונג, אז דער נעדאַנק איז א גוטער. די אַנוועזנדע האָבען די רעדע ווארים באַגריסט. גלייך האָבען די צייטונגען צופּויקט די נייעס, אז די גאַנצע קאָנוועגשאָן איז באַשטאַנען פון פּרייע־ליבעניקעס און אז די אַגיטאַציע פּאר פּרייע ליבע איז געווען דער איינציגער ציל פון דער קאָנוועגשאָן. א סך פון די דעלעגאַטען האָבען געפּונען פּאר נויטיג צו פּארעפענטליכען בריף אין דער פּרעסע און אָפּלייקענען אז זיי האָבען געשטיצט אָדער אז זיי שטיצען פּרייע ליבע.

די מאַכט פון דער קירכע איז נאָך אין יענע יאָרען געווען אומגעהייער שטאַרק. „וואו איר פּאַרשט ניט" — שרייבט ראודס — „אין דער פּאָליטיק, אין דער מאַראַל, אין דעם סאָציאַלען לעבען, געפינט איר דעם שלאָנעדען פּאקט, אז דער עולם איז געווען פרום און אז די קירכע האָט געהאַט א גוואַלדיגען אייגפלוס". דאָס האָט מיטגעבראַכט, אז דער עולם האָט זיך אפּגעגעבען וווייניג מיט פּארווייַלונגען. אין פּרט פון עפענטליכע פּארווייַלונגען איז ניו יארק געווען די ליבעראַלסטע שטאָט. פּונדעסטווענייגער האָט א פּראָפעסאר פון „ניו יארק יוניווערסיטי" דערקלערט, אז וען ער וואָלט געמאנגען צו אָפּט אין טעאַטער, וואָלט ער נעשטאַנען אין נעפּאר צו פּארלירען זיין שטעלע. זונטאָג איז נאָך דעמאָלט געווען אזוי הייליג ווי אין די אַלטע צייטען. ראודס ברענגט אַלס באַוויז דעם פּאַל מיט די טראַמ־

וואשינגטאן אוירווינג האט שוין אויך דעמאלט געהאט די מערסטע פאלענדיגט זיין בעסטע ארבייט. ער האט אבער נאך א סך געשאפען אין די 50-ער יארן.

די ליטעראריש אויפבליאונג איז געווען א צייכען פון דער צייט. די צען יאר, פון 1850 ביז 1860, האבען זיך אויסגעצייכענט מיט אינטעלעקטועלער טעטיגקייט אויף פארשידענע גביטען. פראפעסאר סמיט שרייבט: „רעוואלוציאנערער ראדיקאליזם האט געהערשט אויף אלע פעלדער: אין רעליגיע, פאליטיק און מאראל. אין יענע צען יאר האט זיך מער געוודערט ווי וועגן עס איז פריער אדער שפעטער. דער סאציאליזם פון די פריערדיגע יארען האט באוויזען סמנים פון שוואכקייט. די מערסטע עקספערימענטען מיט קאמונעס האבען צוזאמענגעבראכען, אבער אויף זייער פלאץ איז איצט געקומען דער נייער רעוואלוציאנערער סאציאליזם פון אירא פע, געגרינדעט דורך דייטשע אימיגראנטען. מער כאראקטעריסטיש פון דער צייט איז געווען די אגיטאציע פאר אבסאלוטער פערזענליכער אומאפהענגיקייט און פרייהייט פון וועלכען עס איז צוים פאר דעם מוח אדער פאר דעם קערפער. די אגיטאציע האבען אנגעפירט אינדיווידואליסטען. זיי האבען זייער געדאנק פון אבסאלוטער פרייהייט דערפירט ביז'ן פונקט פון פולשטענדיגען אנארכיזם".

זייער אגרעסיוו איז אין יענע יארען געווען די רעפארם-באוועגונג פאר פרויען-רעכט און פרויען-שטימרעכט. „א צאל פרויען" — שרייבט פראפעסאר סמיט — „האבען געארבייט ענטוזיאסטיש צו באפרייען זייער געשלעכט, און זיי האבען געמאכט דעם אנפאנג מיט זיך אליין. זיי האבען געזוכט אריינצוטרעטען אין אזוינע פראפעסיעס ווי יוריספרודענץ, מעדיציען און די קירכע, וועלכע זיינען דעמאלט געווען פארשלאסען פאר פרויען. טיל זיינען געגאנגען נאך ווייטער: זיי האבען געגומען שערען די האר און טראגען אזוינע קאסטיומען ווי מענער". געווייסע מענער האבען דער באוועגונג געהאלפען. די באוועגונג האט געהאט א געווייסע צאל עקסטרעמיסטען, וועלכע האבען, אין נאמען פון אבסאלוטער גלייכהייט און פרייהייט פאר פרויען, אגי-

טישען קאמף. האָט מען אים אויסגעפייפט. די מאשיניסטען האָבען געשריען: „מיר ווילען ניט קיין פּאָליטיק; דאָס איז א מיטינג פון מאשיניסטען, ניט פון פּאָליטיקער". א פּרוב איז געמאַכט געוואָרען אריינצוציען די ארבייטער אין א סאָציאָליס־טישער פּארטיי. א דייטשער אימיגראַנט, יאָזעף ווייצענמויער, וועלכער איז אין אמעריקע געקומען אין 1851, האָט עס דער ערשטער אָנגעהויבען. ער האָט אָרגאַניזירט א רעוואָלוציאָנערע גענעלשאפט אונטער'ן נאָמען „פּראָלעטאַרישער בונד". ער האָט צונויפגערופען קאָנפערענצען פון יוניאָנס און האָט אָגיטירט זיי זאָלען אָרגאַניזירען א פּאָליטישע פּארטיי מיט דער סאָציאָליס־טישער פּלאַטפֿארמע. אָן ענליכע טעטיגקייט האָט אָנגעפּירט אָן אמעריקאַנער, סעם בריגס, צווישען די אמעריקאַנער יוניאָנס אין וואשינגטאָן. זיערע ביידענס מי האָט אָבער ניט געבראַכט קיין רעזולטאַטען. אין 1854 איז פון די צוויי אָרגאַניזאציעס קיין סימן ניט געווען.

די צען יאָר פון 1850 ביז 1860, זיינען געווען די שענ־סטע צייט אין דער געשיכטע פון דער אמעריקאַנער ליטעראַטור. די אָלע גרויסע שריפטשטעלער וואָס האָבען געשאפען די קלאַ־סישע אמעריקאַנער ווערק, געלייגט דעם פונדאַמענט פאר דער אמעריקאַנער ליטעראַטור, זיינען דאָן געווען אין זייער רעכטער בליאונג. די דיכטער לאָנגפעלאָו, בראיענט, ווהיטיער, דער נאָ־וועליסט האָטאָרן, דער פּאָעט און פילאָזאָף עמערסאָן, די רע־וואָלוציאָנערע שרייבער טהאָראָו און וואָלט ווהיטמאָן, די גרויסע היסטאָריקער בענקראָפט, פּרעסקאָט, מאטלי און הילדרעד — זיי אָלע האָבען דעמאָלט געשאפען זייערע בעסטע ווערק. בלויז צווויי אויסנאמען דארפען דערמאַנט ווערען: דער דיכטער פּאָו, אייי־נער פון די גאָר גרויסע קלאַסיקער, איז געשטאָרבען אין 1849, און דער גרויסער שרייבער פון היסטאָרישע נאָוועלען, פענימאָר קופּער, איז געשטאָרבען אין 1851. די דאָזיגע צווויי האָבען זייער ליטעראַרישע ארבייט געהאַט פאַרענדיגט פונקט דעמאָלט, וען די נאָלדענע עפּאָכע פון דער אמעריקאַנער ליטעראַטור האָט זיך אָנגעהויבען. דער גרויסער הומאָריסט און שריפטשטעלער

יאָרען געגאַנגען אויף דעם וועג וואָס איז פאַר זיי אָנגעצייכענט געוואָרען אין די 50־ער יאָרען.

ווען די יוניאנס האָבען זיך אָנגעהויבען צו אָרגאַניזירען אין 1850 און אין 1851, האָבען זיי די ערשטע זאך אויסגעפאָרשט די לאַגע פון די אַרבייטער אין דער אינדוסטריע. פּראָפעסאר קאָממינס גיט איבער א סך ציפערען פון יענע אויספאָרשונגען. פון די ציפערען זעט מען די אמת'ע עקאָנאָמישע לאגע פון די בעסערע אַמעריקאנער ארבייטער. די לאַגע פון די אימיגראַנטען אַרבייטער איז געווען אַ סך אַן ערגערע.

אָט וואָס די אויספאָרשונגען האָבען געוויזען וועגען דעם צושטאַנד פון דעם דרוקער־פאַך אין ניו־יאָרק: באַשעפטיגט ביים פאַך זיינען געווען אַרום צוויי טויזענד מאַן. אַ זעצער האָט דורכשניטליך געמאכט זיבען דאָלער א וואך. אין פינף פון די בעסטע דרוקערייען אין שטאָט האָבען די ארבייטער פאַרדינט צוועלף־און־א־האלב דאָלער א וואך. זיי האָבען אָבער דארט געמוזט ארבייטען זעכצען שעה א טאָג אונטער זייער שווערע און שעדליכע באַדינגונגען.

די יוניאנס, וואָס האָבען זיך אָרגאַניזירט אין יענע יאָרען, האָבען געפאָדערט אַ העכערונג פון 20 ביז 25 פּראָצענט אויף זייער לוין. אויסער דעם, האָבען זיי געפאָדערט א געוויסע מאָס זיכערקייט אַז זיי וועלען קריגען זייערע שכירות. טייל באַלעבאַטים פלעגען צאָלען איין מאָל אַ חדש אדער איין מאָל אין צוויי וואָכען. טייל פלעגען צאָלען מיט אַסיגנאַציעס פון געוויסע באַנקען אין דער וועסט. די אַסיגנאַציעס זיינען ניט ווערט געווען אזוי פיל ווי די אסיגנאַציעס פון זיכערע באַנקען, און די ארבייטער האָבען פאַר דעם געלט ניט געקענט קויפען אזוי פיל ווי מיט גוטע געלט. אָט געגען די אַלע איבלען אוז נאָך א סך אַנדערע האָבען די יוניאנס איצט געקעמפט.

די שטימונג אין די יוניאנס איז געווען געגען מישען זיך אין פּאָליטיק. פּראָפעסאר קאָמאנס דערציילט, אז ביי א מיטינג פון מאַשיניסטען אין ניו יארק האָט אַ רעדנער אַפּעלירט צו די מיטגלידער, אז די יוניאן זאָל זיך באַטייליגען אין פּאָלי־

פון די הייזער פּלעגען איינגענעמען אין רענט סומען וואס האָבען אָנגעטראָפען פון 15 ביז 50 פּראָצענט פון דער סומע וואָס זיי האָבען אין די הייזער אריינגעלייגט.

„דער מאָדערנער טרייד יוניאניזם" — שרייבט פּראָפעסאָר קאָממינס, „פאָנגט זיך אָן אין די ערשטע 50־ער יאָרען. די קלאַסיפיצירטע ארבייטער האָבען איצט זיך גענומען צו דער אויפגאָבע צו קריגען א העכערען לוין דורך א פּערמאַנענטער און באַגרענעצטער אָרגאַניזאַציע". די ארבייטער וואָרפען איצט אַוועק די אידעאַליסטישע שטרעבונגען פון די 40־ער יאָרען. זיי טראַכטען ניט מער פון גרינדען סאָציאַליסטישע קאָלאָניעס אדער קאָאָפּעראַטיוון. זיי זוכען ניט צו לייזען די גאַנצע געזעלשאַפטלעכע פראגע, איבערצובויען די אָרדנונג אויף יסודות פון יושר און געראַכטיגקייט. זיי הויבען איצט אָן זיך צו פארנעמען מיט אַזוינע פּראַקטישע פראגען, ווי א מינימום לוין, א „קלאָוזד שאָפּ", דיום, סטרייקס, בענעפיטס, א. ז. וו. און נאָך עפּעס: דער אמעריקאַנער ארבייטער הויבט זיך אָן אַוועקרוקען פון דעם ארבייטער אימיגראַנט. דער אמעריקאַנער ארבייטער, וועלכער איז באַשעפטיגט מערסטענס ביי קוואַליפיצירטע ארבייט, בויט פאר זיך יוניאַנס, העכערט זיין לוין, אין דער צייט וואָס דער אימיגראַנט, וועלכער טוט די פּראָסטע, שוואַרצע ארבייט, בלייבט הינטערשטעליג.

דאָס בויען פון די מאָדערנע יוניאַנס האָט זיך אָנגעהויבען אין די 50־ער יאָרען. ווייט אָבער איז עס דעמאָלט ניט גענאַנגען. דער קריזיס פון 1857 האָט די אָרגאַניזירטע יוניאַנס כמעט איננאַנצען פאַרניכטעט, און אייַדער די ארבייטער האָבען צייט געהאַט צו קומען צו זיך פון דעם קריזיס און זיך ווידער נעמען בויען זייערע אָרגאַניזאַציעס. איז אָנגעקומען דער בירגערקריג. און די מלחמה האָט אַלץ פאַראַליזירט. ערשט מיט א פּאָר צענדליג יאָר נאָך דער מלחמה איז די ארבייט פון בויען יוניאַנס ווידער אויפגענומען געווארען. אָבער נישט קוקענדיג אויף דעם לאַנגען איבערריס, זיינען די יוניאַנס אין די 80־ער

אז די זין און טעכטער פון די פאַרמער אנטלויפען פון דאָרף און גייען בעסער ארבייטען אין די פאַבריקען אין שטאָט.

אַ גרויסער פּראָצענט פון די נייע אימיגראַנטען זיינען פאַר־בליבען אין די שטעט. צו פארדאנקען דער גרויסער אימיגרא־ציע איז ניו יארק אין פאַרלויף פון די צוואַנציג יאָר, צווישען 1840 און 1860, אויסגעוואקסען פון אַ באַפעלקערונג פון 410 טויזענד אויף אַ באַפעלקערונג פון 910 טויזענט; פילאַדעלפיע איז אויסגעוואקסען פון 360 טויזענט אויף 670 טויזענט. די אָרימקייט פון די גרויסע מאַסען, וואָס האָבען אָנגעפּאַקט די שטעדט, שפּיגעלט זיך צום שאַרפסטען אָפּ אין די אָפיציעלע באַריכטען פון די קאָמיטעס, וועלכע האָבען אונטערזוכט די וואוי־נונגען פון די אַרבייטער־קוואַרטאַלען. אָט איז אַן אויסצוג פון אַ באַריכט אין ניו יאָרק:

„אויף אָליווער סטריט איז דאָ אַ ביר־הויז, זעקס פוס די כרייט און דרייסיג פוס די לענג, פון צוויי עטאזשען און אַ כוידים. אויף דעם ערשטען עטאַזש זיינען פאַראַן דריי צימערען, אויפ'ן צווייטען — דריי צימערען און אויפ'ן באַלקאָן פיר צימע־רען. צוזאמען צען דירות. עס וואוינען אין זיי פערצען פאַ־מיליעס. דער אַריינגאַנג איז דורך אַ שמאָלער, שמוציגער געסעל. דאָס הויז איז שרעקליך שמוציג. דאָך קאָסט דאָרטען רענט אַ דאָלער־און־אַ־האַלב אַ וואָך פאַר אַ צימער. דער באַלעבאָס נעמט איין אין רענט אַ יאָר 30 פּראָצענט פון דעם וואָס די גאַנצע גע־ביידע קאָסט. אין דער זעלבער געגענד איז דאָ אַ פאָדערשטע און הינטערשטע געביידע, וואו עס וואוינען 56 פאַמיליען, 250 פּערזאָן. אויף טשערי סטריט איז דאָ אַ הויז פינף שטאָק די הויך, וואו עס וואוינען 120 פאַמיליעס, 500 פּערזאָן". ווען אַ פאַמיליע האָט באַוואוינט צוויי קליינע צימערען אין אַ פאַרפּעס־טעטען הויז, איז זי באַטראַכט געווארען פאַר אַ רייכער. אין אַ באָסטאָנער רעפּאָרט ווערט דערציילט, אז אין יעדען צימער וואוינט אַ גאַנצע פאַמיליע פון עטליכע פּערזאָן. אין טייל פאַלען וואוינען אין איין צימער צוויי פאַמיליען, און מער אויך.

די באַריכטען צייגען, אז די לענדלאָרדס, די באַלעבאַטים

לער א יאָר. אין דעם חשבון גייען אריין די פאָלגענדע ציפער: 100 דאָלער דירה־נעלט; 273 דאָלער שפייז, 132 דאָלער קלייַדער, בעט־געוואנט, א. ז. וו., 18 דאָלער באהייצונג, 10 דאָלער דאָקטאָר און מעדיצין. אויף דעם חשבון מאכט דער פראָפעסאר די פאָלגענדע באמערקונג: „אין דעם צעטעל איז נישטאָ קיין געלט אויף פאַרווייַלונג, לעבענס־פאַרזיכערונג און אויף צאָלען א חוב. די סטאַטיסטיק פון די אַרבייטער־פאַרדינסטען אין יענער צייט באַווייזן, אז דער דורכשניטליכער ארבייטער האָט פאַרדינט ווייניגער ווי 600 דאָלער א יאָר."

צום ערשטען מאָל, שרייבט פראָפעסאָר קאָממינס, הערט מען איצט (אין די 50־ער יארען) פראָטעסטען פון ארבייטער־פאָרשטייער געגען אימיגראַציע. די ארבייטער־צייטונג, „די שטימע פון אינדוסטריע", וועלכע איז ערשינען אין פיטסבורג, באקלאָגט זיך, אז מען פירט אריין פון אויסלאנד סטרייקברעכער. די צייטונג זאגט ווייטער, אז די באלעבאטים באשיצען זיך געגען סטרייקערס דערמיט וואס זיי שאפען זיך איין א קלאַס אָרימע און דערשלאָגענע, וועלכע קומען פון אַווינע לענדער, וואו די שוועדע אומשטענדען האָבען זיי געלערנט צו זיין אונטערטעניג, פרידליך און רואיג, און וועלכע זיינען וויליג צו ארבייטען פון 14 ביז 16 שטונדען א טאָג פאר אזוינע וויי־רזשעס ווי קאפיטאל געפינט פאר פאסיג זיי צו געבען.

א צווייטע צייטונג באקלאָגט זיך, אז זינט עס האָבען אָנגעהויבען צו קומען אימיגראַנטען פון אירלאַנד און קענעדע, איז אין ניו־ענגלאַנד געבארען געווארען א גייסט פון אריסטאָקראַטיע, א קלאַסען־נעפיל. פריער האָט זיך קיינער ניט געשעמט צו גיין ארבייטען פאר א צווייטען. א פארמער'ס א טאכטער האָט עס ניט געהאלטען פאר אן אומכבוד צו גיין דינען ביי א צווייטען פארמער. א פארמער'ס א זון האָט זיך ניט געשעמט צו פארדינגען פאר אן ארבייטער ביי א צווייטען פארמער. איצט שעמען זיי זיך, וויל די אימיגראַנטען ארבייטען אזוי ביליג און זיינען אזוי אונטערטעניג צו זייערע באלעבאטים. דער סוף איז,

שטאַט ניו יארק", שרייבט ראודס, „איז שוין דעמאָלט געווען אזוי שלעכט ווי איצט (אין 1894). ווי עס ווייזט אויס זיינען די שטעט פון ניו־ענגלאנד, דער וועסט און דער סאוט געווען ריינער. אין די גרויסע שטעט אין דער איסט האָט מען שוין דאן געקויפט שטימען. אין די אַנדערע שטעט איז די דאָזיגע מאָדע נאָך דעמאָלט געווען אומבאקאנט. ראודס איז מיט דער מיינונג, אז די פּאָליטישע קאָרופּציע איז געגאנגען צוזאמען מיט; וואוקס פון די גרויסע שטעט, און אז פון די גרויסע שטעט האָט זיך די קאָרופּציע פארשפּרייט איבער די אַנדערע טיילען פון לאנד. ער ציטירט אן ערקלערונג וואס פֿרעזידענט ביוקענען האָט געמאכט אין 1858, וועלכע זאגט: „ביז דער לעצטער צייט האָבען מיר קיינמאָל ניט געהערט אז געלט ווערט באַנוצט כדי צו געווינען א וואל־קאמפאניע". איינער פון די אַנגעזעענסטע וואשינגטאָנער קאָרעספּאָנדענטען האָט אין 1860 געשריבען: „עס איז ביי קיינעם קיין ספק ניט, אז ביי אונז האָט זיך איצט אָנגעהויבען א צייט פון קאָרופּציע אין דער פארוואלטונג פון עפענטליכע ענינים. איך בין איבערצייגט, אז דער אינטעליגענטער לעזער, וועלכער איז באקאנט מיט דעם וואָס עס קומט פאָר אין דער שטאָט־און שטאַט־רעגירונג פון ניו יארק, און דער וואָס איז באקאנט מיט די האַנדלונגען פון דער נאציאָנאלער רעגירונג און פון די לעצטע צוויי אדמיניסטראציעס, וועט ניט לייקענען דאָס וואס איך באהויפּט דא".

די לאגע פון די ארבייטער אין די שטעט איז אין די 50־ער יאָרען ניט געווען פיל בעסער ווי אין די 40־ער יאָרען. ארבייט איז טאקע געווען מער, אָבער א דאנק דער אַנטדעקונג פון גאָלד אין קאליפֿארניא, איז געלט געוואָרען בילליגער, און פרייזען פון שפּייז זיינען געשטיגען. פריער האָבען די ארבייטער געלטען פון ארבייטסלאָזיגקייט, שרייבט פּראָפעסאָר קאָממינס, איצט האָבען זיי געלטען פון הויכע פרייזען, און דער פּראָפעסאָר ציטירט פון א צייטונג־ארטיקל אין 1853, וואו עס ווערט באַוויזען, אז אן ארבייטער־פאמיליע פון א מאן, א פרוי און צוויי קינדער, מוז האָבען אויף אן אָרימען לעבען וויניגסטענס 600 דא־

דושעס האבען די סטודענטען זיך ניט אפגענעבען מיט קיין ספארט".

אין פאליטיק האט אין די 50־ער יארען געהערשט פאלשטענדיגע דעמאקראטיע. מיט דער אויסנאם פון דעם נענער, האבען אלע געהאט גלייכע רעכט. די באגרענצונגען אין שטימרעכט וואס האבען פריער געהערשט זיינען ביסלעכווייז אפגעשאפט געווארען. עס זיינען געמאכט געווארען די נויטיגע ענדערונגען אין די קאנסטיטוציעס אין די אינצעלנע שטאטען און עס זיינען פון זיי אויסגעמעקט געווארען די אלט־באוואוסטע תנאים, אז כדי צו קענען שטימען, מוז דער בירגער באזיצן אייגענטום אדער מוז געהערען צו א קירכע. דאס פאלק האט איצט אויך געוויילט אלע בעאמטע און ריכטער צו די שטאט־גערייכטען. די פאליטישע פארטייען זיינען אויך איבערגעבויט געווארען אויף א דעמאקראטישען יסוד.

דאך איז דאס פאליטישע לעבען איצטער געווען מער קאמפירט ווי פריער. ראודס שרייבט: „די עקזעקוטיוע און די לעדזשיסלייטשור פון דער נאציאנאלער רעגירונג זיינען אן צוויפעל געווען פארפלעקט מיט קארופציע. אין 1857 האבען דריי מיטגלידער פון קאנגרעס געמוזט רעזיגנירען, ווייל עס איז באוויזען געווארען אז זיי האבען גענומען כאבאר. די לעדזשיסלייטשורס פון די אינצעלנע שטאטען זיינען געווען ריין, מיט דער אויסנאם פון ניו יארק, ניו־דזשוירזי און פענסילוויניא". אין 1856 האט א באן־קאמפאניע, וועלכע האט געוואלט קריגן א שטיק לאנד אין וויסקאנסין, אונטערגעקויפט א מאיאריטעט מיטגלידער פון דער דארטיגער לעדזשיסלייטשור. די סומע פון 75 טויזענד דאלער אין אקציעס איז צוטיילט געווארען צווישען די שטאט־סענאטארען, און די סומע פון 355 טויזענד דאלער צווישען די מיטגלידער פון דער „אסעמבלי". דעם גאווערנאר'ס פריוואט־סעקרעטער האט באקומען פינף טויזענד דאלער; דער גאווערנאר אליין — 58 טויזענד דאלער, אין אקציעס.

אין יענע יארען האט זיך שוין אויך אנגעהויבען צו מערקען קארופציע אין די שטאט־רעגירונגען. „די לאגע אין דער

וואָס מיר זוכען". א צווייטער באַרימטער שרייבער, דזשאָרדזש וויליאָם קוירטיס, זאָגט, אז דער טיפּיטשנער אמעריקאַנער האָט א געלעזן פּנים, נערוועזע באַוועגונגען און אַנגעשטרענגטען אויסדרוק. „מיר זיינען מאָנער, קרענקליך און כיטרע אויפֿן אויסזען". ענגלענדער־ליטעראַטען, וואָס האָבען אין יענער צייט באַזוכט אמעריקע, שטעלען זיך אויך אָפּ אויף דעם, אז דער אמעריקאַנער קוקט אוים שטענדיג א פּאַרזאָרגטער און א פּאַר־טראַכטער. אים פעלט לעבענס־לוסט, פריילעכקייט. ראודם צייגט אָן אויף דעם אינטערעסאַנטען פאַקט, אז אין יענער צייט פלעגען די אמעריקאַנער שטענדיג ליב האָבען צו רעידען צווישען זיך וועגען זייער געזונט. ער וויזט אָן, אז קאָנגרעסלייט און סענאַטאָ־רען פלעגען אין זייערע רעדעס אָפט דערמאָנען, אז היינט פילען זיי ניט גוט, און אז נעכטען אָדער פּאַרינג וואָך זיינען זיי געווען ניט מיט אלעמען. דער ענין פון געזונט איז אלעמען געלעגען שטאַרק אין זינען, און, וויל ענדיג אָדער ניט וויל ענדיג, האָבען זיי נערעדט וועגען דעם.

ראודם איז מיט דער מיינונג, אז שולדיג פאַר'ן שלעכטען געזונט־צושטאַנד פון דעם אמעריקאַנער איז געווען דאָס וואָס ער האָט ניט געגעסען ווי עס בעדאַרף צו זיין און איז ניט געווען גענוג אויף דער פרייער לופט. דער אמעריקאַנער האָט ליב נעהאַט זיסע זאכען, היים ברויט און אידעל־נעבעק, „קעיק". וועגען עמערסאָן'ען, צום ביישפּיל, ווערט דערציילט, אז יעדען טאָג אויף אָנביסען פלעגט ער עסען א שטיק „פּאי". דער אמעריקאַנער האָט אויך געגעסען צופיל פלייש, און די פלייש פלעגט געקאָכט ווערען זייער שלעכט. דערצו פלעגט ער געברויכען א סך שטאַרקע געטראַנקען און א סך טאַבאַק. דעם טאַבאַק פלעגט ער ניט רויכערען, נאָר קייען. „ניט די מענער און ניט די פרויען האָבען געמאַכט איבונגען אין דער פרייער לופט. קיינער איז ניט געגאַנגען צו־פוס ווען ער האָט נאָר געקענט פאָרען. די אמעריקאַנער האָבען ליב נעהאַט צו וואוינען אין שטעט. זיי האָבען ניט ליב געהאַט די געזונטע לופט פון דאַרף. פיזישע איבונגען זיינען כמעט געווען אומבאַקאַנט. אפילו אין די **קאלע־**

קאפיטעל 29.

די פאראיינigטע שטאטען ערב דעם בירגערקריג.

מיט'ן יאר 1860 ענדיגט זיך אן עפאכע אין דער אמעריקאנער געשיכטע. נאך 1860 איז געקומען דער שרעקליכער בירגער־קריג צווישען דער נארט און דער סאוט, וואס האט אלץ צוטרייסלט און א סך חרוב געמאכט. ווי אזוי האט אויסגעזען די אמעריקאנער ציוויליזאציע, דאס געזעלשאפטליכע, קולטורעלע און פאליטישע לעבען פון לאנד אין אט דעם מאמענט, ביי דעם אפשלום פון דער עפאכע?

מיר וועלען דא איבערגעבען דאס בילד און די שטריכען, ווי זיי ווערען געמאלען פון דעם היסטאריקער ראודס אין דעם דריטען באנד פון זיין גרויסען ווערק.

ערשטענס, דער פיזישער צושטאנד פון דעם אמעריקאנער פון יענער צייט. די אלע וואס האבען דעמאלט וועגען דעם געשריבען, סיי טוריסטען פון אנדערע לענדער, סיי היגע בעאבאכטער, זיינען איינשטימיג, אז דער אמעריקאנער פון יענער צייט האט געהאט א קרענקליכען, נערוועזען אויסזען. ראודס גיט א לאנגע רייע פון ציטאטען פון די בארימטעסטע אמעריקאנער שרייבער פון יענע יארען. דער גרויסער עמערסאן כאראקטעריזירט די אמעריקאנער אזוי: „א געדריקטער גייסט, קנייטשען פון זארג זיינען די סמנים אויף יעדען אמעריקאנער שטערן". אין „אטלאנטיק מאנטלי" פון 1856 איז געדרוקט אן ארטיקל, וואו עם האנדלט זיך וועגען דעם געזונט־צושטאנד פון דעם אמעריקאנעם. „מיר זיינען א פאלק פון געזונט־זוכער" — שטייט אין דעם ארטיקל. — „און דאס באווייזט אז אונז פעלט דאס

קריזיס ווערט אָנגענעבען דער פּאַקט, אז גראָדע אין יענע יאָרען איז געשטיגען דער פּרייז פון שקלאַפען. א גוטער שקלאַף איצט ווערט געווען פון פופצען הונדערט ביז דריי טויזענד דאָלער. א סענאַטאָר פון דער סאוט האָט דערקלערט אין א רעדע: „קאטאן איז קעניג; ווער קען עס צווייפלען? באַטראכט וואָס עס קומט איצט פאָר. איר, אין דער נאָרט, זייט אין אַן אומגליקליכער לאגע. מען סטראשעט אייך מיט רעוואָלוציעס. אייער גליק איז, וואָס די סאוט האָט אייך אריינגענעשיקט א מיליאָן און 600 פּעק קאטאן, וועלכע וועלען אייך רעטעווען".

ניט בעסער. קאָמיטעס זיינען אָרגאַניזירט געוואָרען צו זאַמלען געלט צו קויפען ברויט פאַר די הונגעריגע. אין פילאַדעלפיע האָט א פילאַנטראָפּ אויסגעטיילט יעדע וואָך 500 לעבלאָך ברויט. ביי א ריזיגער פאַרזאַמלונג וואָס איז דאָרט אָפּגעהאַלטען געוואָרען זיינען צוטיילט געוואָרען צירקולאָרען מיט די פאָלגענדע ווערטער: „פּראָצענטניקעס, די פיאוקעס פון דער געזעלשאפט, האָבען פאַראורזאַכט די שוידערליכע ציטען. זיי האָבען עס אזוי אַרומגענאָלט אונזערע באַלעבאָטים, אז די באַלעבאָטים זיינען נעצוואונגען געווען צו פאַרשליסען זייערע פאַבריקען און אונז אָפּזאָגען פון אונזערע שטעלעס. זאָלען די פּראָצענטניקעס אָפּגעבען וואס זיי האָבען צוגענומען!

דער איצטיגער קריזיס האָט ניט געדויערט אזוי לאַנג ווי דער קריזיס פון 1837. אין 1859 איז שוין די לאַגע געווען א סך געבעסערט, און אין 1860 איז שוין פון דעם פאַניק במעט קיין סימן ניט געווען. די סבה דערפון איז וואָס נאָך אַלע־מען, איז דאָך די ספעקולאַציע געמאַכט געוואָרען פאַר ניצליכע אונטערנעמונגען. אמת, מען האָט געבויט אָן א טאָלק און אָן א חשבון. אָבער, דאָך האָט זיך דאָס לאַנד דאָך געוויטיגט אין די באַנען און פאַבריקען. מיט דער צייט האָבען די אַלע אונטערנעמונגען געבראַכט אי נוצען, אי ריוחים.

ווייניגער ווי אַלע האָבען פון דעם פאַניק געליטען די שמאָטען פון דער סאוט. דער עקספּאָרט פון קאטאן האָט זיך נאָך אין יענע יאָרען פאַרגרעסערט און דער פּריים איז דעריבער געפאַלען. די צייטונגען פון דער סאוט האָבען זיך איבערגענומען דערמיט. זיי האָבען אָנגעוויזען דערויף אַלס באַוויזן, אז זייער אינדוסטריע איז א געזונטע און אז זייער שקלאַפען־סיסטעם איז בעסער ווי די סיסטעם פון פרייע ארבייט. איינער פון זייערע זשורנאַלען האָט אזוי געשריבען: „דאָס רייכטום פון דער סאוט איז באַשטענדיג און ממשות'דיג; אָבער דאָס רייכטום פון דער נאָרט איז אָן ממשות, אומזיכער. די איצטיגע פאַסירונגען באַווייזען דעם לינגען פון דער גרויסקייט פון דער נאָרט". אַלס א באַוויזן ווי ווייניג די סאוט איז אָנגעריכט געוואָרען פון דעם

אויף טאָמפּקינס סקווער, און פון דאָרטען געמאַרשירט צום סיטי האָל מיט גרויסע פאָנען וואָס האָבען געטראָגען די אויפשריפט: „אַרבייט!" איינער פון די רעדנער ביי דער פאַרזאַמלונג האָט דערקלערט, אַז עס זיינען דאָ צוויי קלאַסען: די וואָס עסען די בעסטע פליישען און טרינקען שאַמפּאַניער, און די וואָס קענען ניט שטילען דעם שמערץ פון הונגער מיט אַ שטיקעל ברויט. אין דעם זעלבען טאָג איז דורכגעפירט געוואָרען אַזאַ דעמאָנסטראַציע: מענער און פרויען, אָנגעטאָן אין שמאַטעס, האָבען געשלעפּט אַ קאַנאָן און מיט אים געמאַרשירט דורך די רייכע גאַסען פון שטאָט. דעם 5טען נאָוועמבער האָבען זיך אויף טאָמפּקינס סקווער פאַרזאַמעלט פינף טויזענד ארבייטער און געשריען מען זאָל זיי געבען אַרבייט, מעל און ברויט. דאַן האָבען זיי אַוועקגעמאַרשירט צום סיטי האָל און געפאָדערט די רעגירונג זאָל זיי געבען באַשעפטיגונג אין סענטראַל פּאַרק, ביי דער וואַסער־לייטונג און ביים פאַרריכטען די גאַסען. דער מעיאר האָט זיך אַנטזאגט נאָכצוגעבען דעם פארלאַנג. אויף מאָרגען האָבען די אַרבייטסלאָזע געמארשירט צו וואָל סטריט און דאָרטען געמאַכט אַ דעמאָנסטראַציע. א שמיד האָט געהאַלטען א רעדע לעבען דער בערזע און האָט אַזוי געזאָגט: „איר, רייכע לייט דאָ אין דער גאַס, איר האָט די מאַכט אונז צו העלפען, און איר מוזט אונז העלפען. דאָ אין גאַס ליגען צענדליגער מיליאָנען דאָלער. איר מוזט זיי אַרויסלאָזען אין אומגאַנג, כדי מיר זאָלען זיי קריגען און דערמיט קויפען ברויט. מיר פאָדערען בלויז אַרבייט. מיר וועלען באַשטיין דערויף, אַז איר זאָלט אונז געבען ענטוועדער ברויט אדער ארבייט".

די הונגער־דעמאָנסטראַציעס אין ניו יארק זיינען געווארען ערנסטער און גרעסער פון טאָג צו טאָג. דער מעיאר האָט ארויסגערופען פּאָליציי און סאָלדאַטען צו באַוואַכען דעם סיטי האָל און די טרעזשורי־געביידע. עס זיינען פאָרגעקומען אומרוען. מען איז באַפאַלען וועגענער וואָס האָבען געפירט ברויט און דאָס ברויט צוגענומען.

אין אַנדערע שטעט איז די לאַגע פון די ארבייטער געווען

צאָל פון ארבייטסלאָזע דערגרייכט ביז 3,500; אין באָסטאָן ביז 15 הונדערט; אין ניו יארק צווישען 30 און 40 טויזענד; אין די שטעט וואו עס זיינען געווען א סך אימיגראנטען און וואו דער גייסט פון סאָציאליזם איז געווען פארשפרייט, האָט די ארבייטסלאָזיגקייט און די נויט געשאפען אומצופרידענקייט. איין מאָל א זונטאָג, אין אָקטאָבער, האָבען זיך די דייטשע ארבייטער אין פילאדעלפיע פארזאמעלט אין א גרויסען בירזאל. די פארזאמלונג איז צונויפגערופען געווארען דורך א דייטשער צייטונג. דער רוף האָט געלויטעט: „ארבייטער ברידער! מיט יעדען טאָג ווערט די לאָגע ערגער. זאָלען מיר אויסשטארבען, ניט אויפהויבענדיג א פינגער עטוואס צו טאָן צו ראטעווען זיך און אונזערע קינדער? מיר זיינען ניט קיין קינדער. מיר זיינען מענער און פרויען. מיר קענען זיך העלפען און מיר מוזען זיך העלפען. לאָמיר טאָן, ניט בלויז רעדען!" ביי דער פארזאמלונג האָבען די רעדנער שטארק אטאקירט די באנקען, די רעגירונג, די באן־קאָמפאניעס. עס זיינען אָנגענומען געווארען רעזאָלוציעס מיט דער פארלאנגען, אז די רעגירונג זאָל גלייך געבען באשעפטיגונג די ארבייטסלאָזע. ביי אנדערע פארזאמלונגען וואס די ארבייטער האָבען פארלאנגט זיינען ארויסגעשטעלט געווארען פאָדערונגען, אז דער פרייז פון עסענווארג זאָל באלד געשניטען ווערען".

גרויסע מיטינגען פון ארבייטסלאָזע זיינען אויך אָפגעהאלטען געווארען אין ניו יארק. זיי האָבען אויך געפאָדערט, אז די שטאָט זאָל אָנשטעלען די ארבייטסלאָזע צו טאָן ארבייט אין סענטראל פארק. א צווייטע רעזאָלוציע האָט געלויטעט, אז די שטאָט־רעגירונג זאָל קויפען מעל פאר 50 טויזענד דאָלער און עס פארקויפען די ארבייטער פאר קאָסט־פרייז. אין דער פראָקלאָמאציע וואָס די פארזאמעלטע האָבען ארויסגעשיקט איז געשטאנען: „מען קען באמת זאָגען, אז אין ניו יארק איז עס אזוי: די וואָס שאפען אלץ באקומען גארנישט, און די וואָס שאפען גארנישט באקומען אלץ". אין נאָוועמבער האָבען די דייטשע ארבייטער אין ניו יארק אָפגעהאלטען א פארזאמלונג

קראַטירט א פירמע, וואס האָט ספּעקולירט מיט צוקער, אויף דער סומע פון פינף מיליאָן דאָלער. פיר טעג שפּעטער האָט זיך א באַנק צוגעמאכט אין ראטשעסטער. באַלד נאָכדעם האָט די „אָהייאָ לאיף אינשורענס קאָמפּאניע" געשלאָסען אירע טירען; אירע חובות האָבען באטראָפען זיבען מיליאָן.

דער פּאניק האָט זיך פארשפרייט איבער'ן גאנצען לאנד. עס האָבען באנקראָטירט פאַבריקען, באַן־קאָמפּאניעס, סוחרים, אלער־לייַ אונטערנעמער. מען האָט זיך איצט דערוואוסט, אז געוויסע באַן־קאָמפּאניעס האָבען אָננעפּאַננען צו בויען באַנען, האָבענדיג בלויז 20 פּראָצענט פון דער נויטיגער סומע וואס די אונטער־נעמונג האָט געדארפט קאָסטען. לאנד־געזעלשאפטען האָבען געקויפט ערד אויף צוואַנציג מאל אזוי פיל ווי זייער קאַפּיטאל האָט באטראָפען. עס איז געווארען א געלאף אויף אלע באַנקען, אין אלע שטעט. די דעפּאָנענטען האָבען זיך אנטזאגט צו נעמען אסיגנאציעס, זיי האָבען נעפּאָדערט גאָלד אָדער זילבער־גלט. פארמער האָבען זיך אנטזאגט צו פארקויפען זייער תבואה אויף באָרג אָדער פאר פאפיר־גלט; זיי האָבען אויך נעפּאָדערט גאָלד אָדער זילבער. די באַנקען האָבען איינע די אַנדערע ניט געטרויט. עס איז אונמענליך געווען צו קריגען מזומן פאר א טשעק. צוויישען די באַן־קאָמפּאניעס וואָס האָבען באַנקראָטירט זיינען געווען אייניגע פון די גאָר גרויסע, ווי, צום ביישפּיל, די אירי, די מישיגען סענטראל, אילינאי סענטראל, א. ז. וו.

אין נאָוועמבער האָט האָרעס גריליי געשריבען אין דער „טריביון": „דער וועלט פון יעדען סאָרט אייגענטום איז געפאלען אויף 25 ביז 75 פּראָצענט. דער פארמער מוז זיין תבואה פארקויפען פאר א פערטל פון דעם וועלט. דער פאב־ריקאַנט האָט כמעט גאָר קיין מארק ניט. דער ארבייטער האָט ענטוועדער גאָר קיין ארבייט ניט, אָדער ער איז געצוואונגען צו ארבייטן פאר א געשניטענעם לוין. רייך און אָרים לייַדען. די ערשטע קרבנות זיינען די סוחרים".

צענדליגער טויזענטער ארבייטער זיינען ארויסגעוואָרפען געוואָרען אין גאס. מעקמעסטער שרייבט: „אין לאָרענס האָט די

א סך געהאלפען צו דערמוטיגען ספעקולאציע. א סך מיליאָ־נען זיינען אריינגעלייגט געוואָרען אין די אקציעס, אין די באנען און פאבריקען. א סך באנקען האבען אנטליען ריזינע סומען די נייע אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען, און פאר די הלואות האָ־בען די באנקען געמומען די אקציעס פון די קאמפאניעס".

פראָפעסאָר דיואי שרייבט: „די ספעקולאציע איז געווען ווילד. אין 1843 האבען אין לאנד צירקולירט געלט־אסיגנאציעס אויף דער סומע פון 58 מיליאָן דאלער. אין 1857 האבען שוין צירקולירט אסיגנאציעס אויף דער סומע פון 214 מיליאָן דאלער. אין 1843 האבען די הלואות פון אלע באנען אנגעטראפען 254 מיליאָן; אין 1857 האבען זייערע הלואות אנגעטראפען 684 מיליאָן דאלער".

דאָס לאנד איז געווען פארטרונקען אין חובות. האָרעס גרילי, דער באריטער רעדאקטאָר פון דער „טריביון", האט גע־שריבען אין אפריל: „מיר זיינען שולדיג אייראָפּא א מאסע געלט. אונזערע סוחרים און באנקירען זיינען שולדיג געלט די סוחרים און באנקירען פון ענגלאנד. דער דאָרף איז שולדיג דער שטאָט. דער פארמער איז שולדיג דעם סוחר. קורץ: צוויי דריטעל פון אונז זיינען בעלי־חובות".

שוין אין 1854 האבען זיך געמומען פילען די סמנים פון אן אנקומענדיגען קריזיס. אין יענעם יאָר איז שוין שווער גע־ווען צו קריגען געלט אין די באנקען, און א סך באן־אקציעס זיינען געפאלען אין פרייז. אין דער וועסט האבען אייניגע באנ־קען זיך איננאנצען צוגעמאכט. אין ניו יארק האבען שוין אר־בייטער פארלאָרען זייערע שטעלעס, און די שטאָט־פארוואלטונג האט באוויליגט 10 טויזענט דאלער פאר הילף פאר די אָרימע. באלד אבער האט זיך די צייט געמומען בעסערען, און דער עולם האט פארגעסען און ווייטער געטריבען די ווילדע ספעקולאציעס און אונטערנעמונגען.

דער אמת'ער קראך איז געקומען אין 1857. אין מאנאט מאי האט זיך געמומען פילען א מאנגל אין געלט. אין יולי איז די לאגע געווארען ערגער. אין אויגוסט האט אין באָסטאָן באנ־

קאפיטעל 28.

דער קריזים פון 1857.

פּראָפעסאָר מעקמעסטער שרייבט: „א גרויסער טייל פון דער שפע פון די 50-ער יאָרן איז געווען אָן ממשות. זייענדיג באגייסטערט פון דעם געדאַנק, אז דאָס לאַנד פארמאָגט אונבאגרענעצטע רייכטימער, און האָבענדיג א שטאַרקען באַגער רייך צו ווערן אָן ארבייט, האָבען אונזערע איינוואוינער געבאָרגט אָן חשבון, און דאָס געלט נאריש ארויסגעלייגט אין אלערלייי ספעקולאציעס. זיי האָבען פארגרעסערט די פאבריקאציע מיט דער האָפענונג, אז די נייע אייזענבאנען וועלען עפענען נייע מארקען. זיי האָבען געגרינדעט נייע באנקען כאָטש די אויסזיכטען אויף דעפּאָנענטען זיינען געווען קליין. זיי האָבען ארגאניזירט נייע דאמפשיף-לינייעס, כאָטש עס איז ניט געווען גענוג האנדעל פון וועלכען די לינייען זאָלען קענען מאכען ריוח. טויזענדער מיילען אייזענבאן זיינען געבויט געווארען אין אזעלכע גענענדען, וואו די באפעלקערונג איז געווען אזוי שיטער, אז דער ארטיגער פארקער האָט ניט געקענט ארויסטראָגען קיין געלט. און דאָס אלץ איז געטאָן געוואָרען מיט דעם געבאָרגטען קאפּיטאל, וואָס דער גאָלד-שטראָם אין קאליפאָרניא האָט ארויסגעטראָגען. אין די פינף יאָר צווישען 1850 און 1856 זיינען אין לאַנד אויסגעלייגט געוואָרען איבער 12 טויזענט מיל נייע באַנען."

פּראָפעסאָר וועלס-מעטרע שרייבט: „די ענטדעקונג פון גאָלד אין קאליפאָרניא און די מתנות פון גרויסע שטרעקעס לאַנד וואָס די רעגירונג האָט געגעבען צו די באן-קאָמפּאניעס האָבען

אין דער סאוט זיינען כמעט קיין גרויסע שטעט ניט געווען. בלויז צוויי שטעט אין דער גאנצער געגענד — ריטשמאָנד און ניו־אָרלינס — האָבען געהאט מער ווי 30 טויזענד־מענשען. אין סאוט־קאראָלײנא זיינען געווען בלויז פיר שטעט מיט א באפעלקערונג פון איבער איין טויזענד. די באפעלקערונג אין דער סאוט האָט כמעט אינגאנצען געוואוינט אין דערפער און אויף צעוואָרפענע פלאנטאציעס.

אין דער נאָרט איז אָבער אנדערש געווען. דאָרטען זיינען די שטעט געוואָרען זייער גרויס. אין ניו יאָרק און ברוקלין (דעמאָלט זיינען זיי געווען צוויי באזונדערע שטעט) האָט די באפעלקערונג נעציילט איבער א מיליאָן. אין 1850 האָבען די צוויי שטעט צוזאמען געהאט ניט מער ווי 600 טויזענט. אין די צען יאָר זיינען זיי כמעט פארדאָפעלט געוואָרען. פילאדעלפיא איז אויך אין די צען יאָר אויסגעוואקסען פון 300 טויזענט אויף א האלבען מיליאָן. באלטימאָר און באָסטאָן האָבען געהאט צו 200 טויזענט. דאָס זיינען געווען די פינף גרעסטע שטעט אין דער נאָרט. קלענערע שטעט, מיט א באפעלקערונג פון צווישען 18 און 50 טויזענט, זיינען געווען א פאָר צענדליג.

די וועסט האָט שוין איצט אויך געהאט אירע גרויסע שטעט. דער דאָרטיגער וואוקס איז געווען פראָפאָרציאָנעל גרעסער ווי אין דער נאָרט. סט. לואיס האָט אין 1840 געהאט 16 טויזענט מענשען; אין 1860 האָט זי שוין געציילט א באפעלקערונג פון 160 טויזענט. אין די 50־ער יאָרען איז סט. לואיס אויף א קורצער צייט געווען די גרעסטע שטאָט אין דער וועסט. ביז 1860 האָט אָבער שיקאגא איר אריבערגעיאָגט. אין די 50־ער יאָרען האָבען זיך אָנגעהויבען בויען פאבריק צענטערן אין דער וועסט. זיי זיינען נאָך דעמאָלט געווען קליין, אָבער אין זיי איז שוועקגעלײגט געוואָרען דער יסוד פאר א ריזיגער צוקונפט. צווישען די אינדוסטריעלע שטעט אין דער וועסט וואָס האָבען זיך דעמאָלט געמומען אנטוויקלען זיינען געווען: לואיוויל, דעטראיט, מילוואָקי, אינדיאנאפאָלים, קליוולאנד, דעיטאָן, קאָלאָמבוס, טאָלידא און מינעאפאָלים.

דוסטריע האָט פארנומען פּענסילוויניא. פון פּענסילוויניא האָט מען ארויסגעגראָבען די ערץ פאר'ן גרעסטען טייל פון דעם אייזען וואס דאָס לאַנד האָט פראָדוצירט. אייזען איז אויך פאבריצירט געווארען אין אָהייאָ און אין ניו־דזשוירזי.

די ערשטע צייט האָט מען זיך באַנוצט מיט האָלץ־קוילען צו הייצען די גרויסע שמעלץ־אייוועניס פון די אייזען־פאַבריקען. שפעטער האָט מען אָנגעהויבען צו באַנוצען שטיין־קוילען. אין 1885 האָט מען שוין באַנוצט מער שטיין־קוילען ווי האָלץ־קוילען.

פון אייזען האָט מען אָנגעהויבען מאַכען אַלערלײ אייזענ־ווארג — אייוועניס, כלים, רערן, זענען, פייַלען, אַלעס וואָס ווערט פון אייזען געמאַכט. אין 1860 האָבען די אמעריקאַנער אייזען־פאַבריקען ארויסגעגעבען 200 טויזענט טאָן רעלסען.

צווישען די אָנדערע וויכטיגע סחורות וואס דאָס לאַנד האָט פאַבריצירט זיינען געווען לעדער, פאַפּיר, זייף, גלאָז, ליכט, מעבעל, מעל, ראָבער־פּראָדוקטען.

דאָס לאַנד האָט אויך געמאַכט גרויס פּראָטשריט אין דער מינען־אינדוסטריע. אין 1860 האָט מען שוין אויסגעגראָבען 13 מיליאָן טאָן קוילען און 7200 טאָן קופער. אין 1859 האָט מען אָנגעהויבען צו ענטוויקלען די אויל־קוואַלען אין פּענסילווייניא. די גאָלד־מינען אין קאַליפֿאָרניע האָבען געהאט א גוואַלדיגע ווירקונג אויף דער אינדוסטריעלער ענטוויקלונג פון לאַנד. אזוי פיל גאָלד איז פון די מינען ארויסגענומען געווארען, אז צווישען 1850 און 1857 האָט די רעגירונג אויסגעגאָסען 50 מיליאָן נייע גאָלד מטבעות יעדען יאָר. אויסער דעם, איז צוויי־דריטל פון די אויסגעגראָבענע גאָלד ארויסגעפירט געווארען אין אויסלאַנד.

דער וואוקס פון האַנדל און פאַבריקאַציע אין לאַנד האָט גע־מוזט מיטברענגען א וואוקס פון דער שטאַטישער באפעלקערונג. אין 1850 האָבען בלויז 12 פּראָצענט פון דער באפעלקערונג גע־לעבט אין שטעט פון איבער 8 טויזענד מענשען. אין 1860 האָבען שוין אין אזוינע שטעט געלעבט אַרום 16 פּראָצענט פון דער באפעלקערונג. אין 1850 האָט די שטאַטישע באפעלקערונג באטראָפען דריי מיליאָן; אין 1860 איבער פינף מיליאָן.

דער וויכטיגסטער פּראָדוקט איז געווען קאטאן. אין 1860 האָט די פאראייניגטע שטאָטען פּראָדוצירט זיבען־אכטעל פון דעם גאנצען קאטאן אויף דער וועלט".

אָבער אויך די אַנטוויקלונג פון פאַבריקאַציע אין דער איסט איז געוואקסען מיט א וואונדערבארער שנעלקייט. אביסעל פּאַבריקאַציע איז געווען אויך אין די צענטראַלע שטאָטען, און אפילו אין דער סאוט. אין 1860 האָט דאָס לאַנד פאַבריצירט סחורה אין ווערט פון א ביליאָן און אכט הונדערט פינף־און־פופציג מיליאָן דאָלער. אין 1850 האָט דער ווערט פון דער פאַבריקאַציע באַטראַפען אינגאַנצען עפעס מער ווי א ביליאָן. אין די צען יאָר איז די פאַבריקאַציע פארגרעסערט געווארען אויף איבער 85 פּראָצענט.

די טעקסטיל־אינדוסטריע איז געווען קאָנצענטרירט אין די ניו־ענגלאַנד שטאָטען. נאָך דער ערפינדונג פון דער ניי־מאשין האָט זיך ענטוויקעלט א גרויסע שניידער אינדוסטריע. אין 1860 איז שניידעריי געווען איינע פון די גרעסטע אינדוסטריען אין דעם שטאָט ניו יאָרק. קלייד־דער זיינען אויך פאַבריצירט געווארען פאר'ן מארק אין באָסטאָן און אין פילאדעלפיא. מען האָט שוין דאָן ענייט אונטערוועש און העמדער פאר'ן מארק. די פאַבריקאַנטען האָבען געקויפט די סחורה, געדונגען צושניידער, און פלעגען די צוגעשניטענע סחורה שיקען צו די ארבייטער אהיים, צום אויפנייען. שוין דעמאָלט איז דער סוועט־שאפּ געווארען א טייל פון דער קלייד־דער אינדוסטריע.

די אַנטוויקלונג פון פאַבריקאַציע, די דערפינדונג פון מאשינען, דאָס בויען פון באַנען און דאמפ־שיפען, האָבען געשאפען א גרויסע נאָכפראגע אויף אייזען און אייזען־סחורות. מען האָט געדארפט אייזען אויף מאכען די אגריקולטור מאשינען, די טעקסטיל־מאשינען, די ניי־מאשינען. מען האָט זיך ענווטיגט אין אייזען אויף בויען לאָקאָמאָטיוון און וואַגאָנען און מאכען רעלסען. מיט דער נאָכפראגע איז, ווי שטענדיג, געקומען דער אָנבאָט. אין 1860 האָט מען שוין דאָ געגאָסען מער ווי א מיליאָן טאָן אייזען. דעם ערשטען פלאַץ אין דער אייזען־אינ־

געבראכט בעסערע פרוכט. אין 1830 איז אין דער געגנד געווען ניט מער ווי א צענטעל פון דער גאַנצער באַפעלקערונג אין לאַנד; אין 1860 איז שוין דאָ געווען מער ווי א פערטעל פון דער גאַנצער באַפעלקערונג. די מיטעל־יוּעסט איז געוואַקסען צוויי מאָל אזוי שנעל ווי די איבעריגע טיילען פון לאַנד". פּראָפעסאָר פּעקסאָן שרייבט: „אין די צען יאָר פּאַר 1860 זיינען אָנגעקומען אַהער מער אימיגראַנטען ווי אין די זיבעציג יאָר פּאַר 1850. אזוי שנעל ווי זיי האָבען דאָ געלאַנדעט, זיינען הונדערטער טויזענטער פון זיי אַוועק זוכען א היים אין דער ווּעסט".

די ווּעסט האָט זיך דעמאָלט געצויגען פון די בערג ביז קענזעס. צווישען קענזעס און קאַליפֿאָרניע האָבען געוואוינט זעהר ווייניג ווייסע. מיט דער אויסנאַמע פון יוטא, ווּאו די מאָרמאָנען האָבען געוואוינט, איז די געגנד געווען פוסט. אָבער אין קאַליפֿאָרניע איז אין 1850 געווען א באַפעלקערונג פון 100 טויזענט מענשען. אין יענעם יאָר איז קאַליפֿאָרניע אריינגענומען געוואָרען אלס שטאַט. קיין קאַליפֿאָרניע זיינען די גרויסע מאַסען געקומען לכתחילה זוכען גאָלד, אָבער באַלד האָבען די קאַלאָניסטען דאָרטען אויסגעפונען, אז די ערד איז א געבענשטע, און זיי האָבען זיך געמומען צו פּארמערייַ. פון קאַליפֿאָרניע האָט זיך די באַפעלקערונג אויסגעשפרייט איבער דער גאַנצער געגנד ארום פּאַסיפישען ברעג. אין 1860 האָט די באַפעלקערונג ביים פּאַסיפיק געציילט איבער א האַלבען מיליאָן.

די הויפּט אינדוסטריע אין לאַנד איז געווען פּארמערייַ. אין דער ווּעסט האָט יעדער פּארמער געהאַט זיין אייגענע פּארם. די דורכשניטליכע גרויס פון א פּארם איז געווען 200 אקער. „די פּארמער זיינען געווען פּארמעגליך, — שרייבט פּראָפעסאָר פּארמאַן, — זיי האָבען אויסגעבויט הייזער אנשטאָט כאַטקעס; זיי האָבען געקויפט די פּאַבריצירטע סחורות פון דער איסט און פון אייראָפּא. פּיאַנאָס פון דייטשלאַנד און זייד פון פּראַנקרייך האָבען געפונען זייער ווּעג צו די פּארם־הייזער אין דער מיטעל־ווּעסט. דער ווּערט פון די פּארמס האָט זיך געדאָפּעלט, און געדאָפּעלט האָט יעך אויך דער ווּערט פון די פּארם־פּראָדוקטען.

ספּעציעלע אומשטענדן אין אירלאַנד, די רעוואָלוציעס פון 1848, דער הונגער אין אירלאַנד, די מלחמה צווישען טערקיי און רוסלאַנד, האָבען געווירקט, אז די נאָכפראָגע אויף די אמעריקאַנער שפּייז־פּראָדוקטען זאָל זיך פארגרעסערען און אז עס זאָל זיך אויך פארגרעסערען די אימיגראַציע קיין אמעריקע. די פארגרעסערטע אימיגראציע האָט פארזאָרגט טיילוויז די וועסט מיט נייע פארמער־קאָלאָניסטען און טיילוויז די איסט מיט ארבייטער פאר די פאַבריקען און די מינעס.

אין יאָר 1860 האָט דאָס לאַנד שוין געהאט אן אנדער פּנים ווי מיט צוואַנציג אָדער דרייסיג יאָר פריער. די באַפעלקערונג אין 1830 האָט געציילט קנאַפּ 13 מיליאָן. אין 1860 האָט זי געציילט איבער 31 מיליאָן. דער וואוקס איז ניט געווען דער רעזולטאט בלויז פון נאַטירליכער פארמערונג, נאָר ביז א גרויסען גראד אויך פון דער ריזיגער אימיגראַציע. צווישען די יאָרן 1840 און 1860 זיינען אין אמעריקע אריינגעקומען פיר־און־א האלב מיליאָן אימיגראַנטען. מער ווי העלפט פון זיי זיינען געקומען פון אירלאַנד און ענגלאַנד. א פערטל זיינען געקומען פון דייטשלאַנד.

יעדער טייל פון לאַנד איז שנעל געוואקסען, אָבער ניט אלע טיילען גלייך. אין דער איסט איז דער וואוקס געווען ניט קיין ערך א קלענערער ווי אין דער וועסט. פראָפעסאָר וועלמעטרע שרייבט: „אין די מיטעל־וועסט — דאָס וואָס מען רופט איצט די נאָרט־צענטראַלע שטאַטען — איז דער וואוקס פון דער באַפעלקערונג געווען מערקווירדיג. די פרוכטבארע ערד פון יענער געגענד האָט צוגעציגען טויזענדער איראָפּאישע אימיגראַנטען און טויזענדער אייגנוואוינער פון די עלטערע שטאַטען אין דער איסט און אין דער סאוט. ניו־ענגלענדער האָבען פארלאָזען זייערע פארמס אויף די פארשטיינערטע בערג און זיינען אוועק אין דער וועסט. א סך קליינע פארמער פון דער סאוט האָבען פארקויפט זייער לאַנד די גרויסע קאטאן פלאַנטאַטאָרס, און זיינען אוועק אהין, וואו דער אונטערנעמונגס־גייסט, די איניציאטיווע, די ארבייט פון דעם יחיד איז רעספּעקטירט געוואָרען און

פֿאדערט אז דאמף־שיפֿען זאָלען מוזען אונטערזוכט ווערען פון א רעגירונגס־אינספּעקטאָר און באקומען אן ערלויבניש אריבער זיי פֿארן ארויס אויפֿן וואסער.

וועגען דער צאָל אומגליקען אויף די באנען שרייבט ראודס: „אין די צען יאָר צווישען 1850 און 1860 איז געווען פֿיל גע־פֿערלעכער צו פֿארן ווי איצט. א געוויסער זשורנאל האָט גע־מאכט א פֿארשלאג אז צו יעדער צוג זאָל זיין צוגעטשעפּעט א פֿריוואטער וואגאָן, אין וועלכען עס זאָל זיצען א דירעקטאָר פון דער קאמפּאניע". דער עולם איז געווען איבערצייגט, אז פֿאר יעדען אונגליק איז שולדיג די נאכלעסיגקייט פון דער קאמ־פּאניע. אין די ערשטע זיבען מאנאטען פון יאָר 1853 זיינען פֿארגעקומען 65 באן־אונגליקען. אין דעם יאָר 1855 זיינען פֿאר־געקומען 142 באן־סיבות.

אויף די שיפֿען זיינען די אומגליקען געווען פֿיל גרעסערע און שרעקליכערע ווי אויף די באנען. אין יוני, 1850, איז א שיף פֿארברענט געוואָרען אויף לעיק אירי, א פערטל מיל פון ברעג, וואו 300 מענשען זיינען אומגעקומען. אין 1852 האָט זיך א שיף אָננגעצונדען פֿאָרענדיג אויפֿן האדסאָן, נעבען יאָנקערס, און 85 מענשען האָבען פֿארלאָרען זייערע לעבענס. אזוינע סיבות זיינען ניט געווען קיין זעלטענהייטען. א צייטונג האָט געשרי־בען: „שכרות הרג'עט אין די הונדערטע; מגפות טויטען אין די טויזענטער, אָבער די דאמף־שיפֿען טויטען אין די צענדליגער טויזענטער".

די נייע אומשטענדען האָבען געווירקט איינע אויף די אנ־דערע. א דאנק די באנען און די דאמף־שיפֿען און שטאַרק פֿאר־בעסערטער קאָלאָניזאציע אין דער וועסט איז געוואקסען דער עקספּאָרט פון תבואה קיין אויסלאנד, ווי אויך די וויכטיגקייט פון די באנען און די דאמף־שיפֿען; און אדאנק די ביידע זאכען האָבען אין דער וועסט זיך באזעצט א גרויסע צאָל מענשען, וועלכע האָבען זיך אפֿגענעבען כמעט אויסשליסליך מיט פֿאר־מעריי, און עס איז געוואקסען די אינדוסטריעלע ענטוויקלונג, די פֿאבריקאציע און די מינען־בעארבייטונג אין דער אויסט. די

פּוּל מיט 156 פּאסאזשירן און מאטראָזן און מען האָט פון איר מער קיינמאָל ניט געהערט.

די צוויי אונגלויקן האָבן געטריבן קאָלינס'ן צו באַנקראָט. די שטימונג אין לאַנד האָט זיך איצט געענדערט צוריק לטובת דער זעגעל־שיף. די אמעריקאַנער רעגירונג האָט געענדערט איר פּאָליטיק בנוגע סובסידירן שיף־קאָמפּאניעס: אונגעפער אין דערזעלבער צייט האָט מען אין ענגלאַנד אָנגעהויבן צו בויען אויך זערנע שיפן. דאָס האָט געגעבן די אמעריקאַנער שיף־קאָמפּאניעס א צווייטן שטאַרקן קלאַפּ. כל זמן די שיפן זיינן געבויט געווארן פון האָלץ האָבן די אמעריקאַנער געהאט די אויבער־האַנט, ווייל אין געהילץ איז אמעריקע געווען רייכער ווי ענגלאַנד. איצט אָבער האָט דער ענגלישער שיף־בויער געקראָגן די אויבער־האַנט, ווייל אין יענע יאָרן האָט ענגלאַנד געהאט מער און בעסערע אייזן ווי אמעריקע.

די צען יאָר צווישן 1850 און 1860 זיינען די שענסטע יאָרן אין דער געשיכטע פון דער אמעריקאַנער האַנדעלס־פלאָטע. אזוי ווי פאר 1850 האָט אין 1860 די ענגלישע האַנדעלס־פלאָטע ווידער אריבערגעיאָגט די אמעריקאַנער.

פאר דעם געיעג צו בויען שנעלע באַנען און דאמף־שיפן האָט דאָס פאָלק באַצאָלט ניט בלויז מיט קהל'שען לאַנד און קהל'שען געלט, נאָר אויך מיט א סך מענשליכע לעבענס. די קאָמפּאניעס וואָס האָבן געבויט די באַנען און די שיפן האָבן ניט אין זינען געהאט די זיכערקייט פון די פּאַסאַזשירן. אלץ איז געמאכט געווארן אין גרויס אייליניש. דער רעזולטאט איז געווען אָפּטע סיבות אויף די באַנען און אויף די שיפן. הונדערטער מענשען האָבן זייערע לעבענס פארלאָרן. אין לאַנד האָט זיך אויפגעהויבן א געשרייַ, אז די רעגירונג זאָל מאַכן געזעצן צו באשיצן די לעבענס פון די פּאַסאַזשירן. אין א גאנצער רייע שטאַטן זיינען דורכגעפירט געווארן געזעצן, אז אין פאל פון א סיבה אויף א באן דארף די קאָמפּאניע צאָלן שאדענערזאץ צו די פארוואונדעטע און פאר די ג'הרג'עטע. די פעדעראלע רעגירונג האָט אָנגענומען א געזעץ, וואָס האָט גע־

האָט אריבערגעיאָגט אין שנעלקייט די ענגלישע זשענעל־שיפֿען, און די ענגלישע שיף־קאָמפּאניעס האָבען זיך גענומען באשטעלען שיפֿען ביי די אמעריקאַנער בויער. ביי גינסטיגען ווינט פֿלענען די זשענעל־שיפֿען פֿאַרען שנעלער ווי די דאמף־שיפֿען.

אמעריקא'ס אויבערהאַנט אין דער קאָנקורענץ מיט ענגלאַנד אין דעם ים־האַנדעל האָט אָנגעהאַלטען בלויז עטליכע יאָר. אמעריקע איז ענדליך באַזיגט געווארען פון ענגלאַנד, און טאַקע דורך דערזעלביגער אורזאַך דורך וועלכער זי האָט פריער געהאט אזא גרויסען ערפאָלג. ענגלאַנד האָט זיך לכתחילה געשראָקען פאַר דער נייי־ערפונדענער זשענעל־שיף פון די אמעריקאַנער. אָבער דערנאָך האָט זי מיט מער פליים געמומען בויען דאמף־שיפֿען. די ענגלישע רעגירונג האָט סובסידירט די פריוואַטע קאָמפּאַניעס וואָס האָבען געבויט די דאמף־שיפֿען. אין 1850 האָט אמעריקע אויך גענומען נאָכטאָן ענגלאַנד'ס ביישפּיל אין דעם פּרט. די היגע רעגירונג האָט געגעבען א סובסידיע פון 350 טויזענט דאָלאַר א יאָר א געוויסען עדוואַרד קאָלינס, וועלכער האָט אויפגעבויט די פיר גרעסטע דאמף־שיפֿען. קאָלינס'עם שיפֿען האָבען לכתחילה געהאַט א גרעסערען ערפאָלג ווי די ענגלישע דאמף־שיפֿען. זיי זיינען געווען גרעסער, באַקוועמער און זיינען גאָלאָפּען שנעלער. די היגע רעגירונג האָט די סובסידיע פאר קאָלינס'ן פארגרעסערט ביז 858 טויזענט דאָלער א יאָר. עס האָט אויסגעווויזן, אז פונקט ווי אמעריקא האָט באַזיגט די ענגלישע זשענעל־שיפֿען, וועט זי אויך באַזיגען די ענגלישע דאמף־שיפֿען.

האָבען אָבער פלוצלונג פאַסירט צוויי גרויסע אומגליקען מיט קאָלינס'עם צוויי שיפֿען. אין 1854 איז אייגע פון זיינע שיפֿען אונטערגענאַנגען אין א צוזאַמענשטויס מיט א פראַנצויזישער שיף. פון די 368 מענשען וואָס זיינען אויף דער שיף געווען האָבען זיך בלויז 45 גערעטעוועט. צוויישען די אומגעקומענע זיינען געווען קאָלינס'עם פרוי און זיינע צוויי קינדער. אין יאנואר, 1856, איז א צווייטע פון קאָלינס'עם שיפֿען אינגאַנצען פאַרלוירען געגאַנגען. זי איז אַרויסגעפֿאַרען פון ליווער־

דאמף־שיפען וואָס האָבען געפירט פאסאזשירען און סחורה פון נאָרדליכע שטעט קיין ניו־אָרילנס.*)

אויך דער האנדעל מיט אויסלאנד האָט זיך ריזיג צוואוואקסען אין דעם צענדליג יאָר. פאר 1840 פלעג דער עקספּאָרט און אימ־פּאָרט אין א גוטען יאָר צוזאמען באטרעפען 250 מיליאָן דאלער. אין 1860 האָט שוין דער עקספּאָרט און אימפּאָרט באטראָפען אי־בער 700 מיליאָן. דער הויפּט עקספּאָרט איז געווען קאטאן. עס זיינען אויך אַרויסגעפירט געווארען קיין אויסלאנד ווייץ, קאָרן, מעל, געהילץ. קיין זיד־אפריקא האָט מען שוין דאן פון די פאר־אייניגטע שטאטען גענומען אַרויסשיקען פאבריצירטע סחורה. פון אויסלאנד האָט אמעריקע אריינגעפירט טעקסטילס, זייד, וואל־סחורה, אייזענווארג, אויך די טראָפישע פּראָדוקטען ווי קאפע, טיי און צוקער. דער הויפּט אויסלענדישער האנדעל איז געווען מיט ענגלאנד.

אזוי ווי דער גרעסטער טייל פון עקספּאָרט איז געווען קא־טאן, איז ניו־אָרלינס, דער וויכטיגסטער האפען פון דער סאוט, געווען דער גרעסטער עקספּאָרט האפען. קאטאן איז אויך גע־שיקט געווארען צו די זידליכע האפען־שטעט טשארלסטאָן, מאביל און סאוואנא. דערפאר האָבען די האפען־שטעט אין דער נאָרט כמעט אינגאנצען מאָנאָפּאָליזירט דעם אימפּאָרט־האנדעל. ניו־יאָרק האָט פארנומען דעם אויבענאָן. צוויי־דריטעל פון אלע סחורות וואָס זיינען אריינגעפירט געווארען אין אמעריקע זיינען אָנגעקומען אין ניו יאָרקער האפען. באסטאָן האָט פארנומען דעם צווייטען פלאץ, פילאדעלפיע דעם דריטען.

אין אָנפאנג פון די 50־ער יאָרן האָט אמעריקע אויפגע־בויט א ריזיגע האנדעלס־פלאָטע. אין 1860 האָט אמעריקע גע־האט אזא גרויסע האנדעלס־פלאָטע ווי ענגלאנד. די אמעריקאנער שיף־בויער האָבען ערפונדען א נייעם סארט זעגל־שיף, וואָס

*) דער באַרימטער אַמעריקאַנער הומאָריסט מאַרק טווען האָט גע־ארבייט אַלס מאַטראָז אויף די שיפען, און ער האָט דאָרט געזאַמעלט א סך מאַטעריאל פאר זיינע שריפטען.

זייערע פּראָדוקטען מיט שיפֿען אויף דעם מיסיסיפּי קיין ניו־ אָרלינס, און דאָרט פֿלעגען שיפֿען זיי אָפּפּירען אין דער איסט. איצט האָבען די שטאַטען געשיקט זייערע פּראָדוקטען דירעקט אין דער איסט מיט די באַנען. אָט זיינען א פּאָר שלאַגענדע ביישפּילען: די מיטעל־וועסט פֿלעגט ארויסשיקען אן ערך פון א האַלבען מיליאָן פונט בליי א יאָר. פריער פֿלעגט דער גאַנצער טראַנספּאָרט געשיקט ווערען מיט שיפֿען קיין ניו־אָרלינס. נאָכ'ן יאָר 1852 איז קיין איין אייזיגער פונט בליי שוין ניט גע־ שיקט געווארען אין שיפֿען. דער גאַנצער טראַנספּאָרט איז גע־ براכט געווארען אין דער איסט מיט דער באַן, וואָס האָט זיך דעמאָלט פאַרענדיגט. אין 1850 האָט סינסינעטי ארויסגעשיקט 375 טויזענט פעסער מעל קיין ניו־אָרלינס און נאָך אַנדערע שטעט וואס זיינען געלעגען אויפ'ן טייך מיסיסיפּי. אין 1858 האָט שוין סינסינעטי קיין ניו־אָרלינס געשיקט ניט מער ווי 18 טויזענד פעסער, דערפאר אָבער האָט סינסינעטי ארויסגע־ שיקט מיט דער באַן אין דער איסט אן ערך פון 545 טויזענט פעסער מעל.

אָבער נישט קוקענדיג אויף דער קאָנקורענץ איז דער האַנ־ דעל אויפ'ן טייך מיסיסיפּי אין יענע יאָהרען געווען אין א בליענדען צושטאַנד, און ניו־אָרלינס האָט אָנגענהאַלטען איר פּלאַץ אלס איינע פון די וויכטיגסטע האפען־שטעט אין לאַנד. דאָס האָבען זיי געהאט צו פאַרדאַנקען די קאטאן־שטאַטען וואָס זיי־ נען געלעגען אויף דעם וועסטליכען ברעג פון מיסיסיפּי. די קא־ טאן פּראָדוקציע אין יענע שטאַטען איז אימער געוואקסען, און זיי האָבען די פּראָדוקציע געשיקט מיט'ן טייך מיסיסיפּי קיין ניו־אָרלינס. די צען יאָר, צווישען 1850 און 1860, ווערען פאר־ צייכענט אלס די בעסטע יאָרען אין דעם מיסיסיפּי־האַנדעל. 1860 איז געווען דאָס בעסטע יאָר וואָס דער טייך האָט געהאט. ניו־אָרלינס האָט יעדען יאָר אַריינגעקראָגען קאטאן אין איר האפען אין ווערט פון איבער 185 מיליאָן דאָלער. דער טייך־ מיסיסיפּי איז יענע יאָרען געווען שטענדיג פול מיט גרויסע

דוקציע אין דער וועסט קען מען זיך שאפען פון פאַלגענדען אייג־ציגען פאקט: די שטאָדט שיקאגאָ האָט אין יאָר 1838 ארויס־גשישקט קיין באפאלא 39 זעק ווייץ. מיט 21 יאר שפעטער, אין 1860, איז שוין שיקאגאָ געווען איינער פון די גרעסטע תבואה־מערק אין דער וועלט. אין יענעם יאָהר איז דורך שי־קיגאָ ארויסגעשיקט געווארען אין דער איסט ניט ווייניגער ווי 20 מיליאָן בושעל ווייץ.

וואָס האָט די איסט געטאָן מיט דער אונגעהייער פאַרגרע־סערטער צאָל פאַרם־פראָדוקטען וואָס די וועסט האָט ארויסגע־שיקט? די איסט אַליין האָט די פראָדוקטען ניט געקענט פאר־ברויכען. „עס איז געווען א גליק" — שרייבט פראָפעסאָר וועג־מעטרע, „וואָס גראד דעמאָלט האָט דער ענגלישער פאַרלאַמענט אראָפגענומען דעם טאריף אויף אויסלענדישע פאַרם־פראָדוקטען. די געזעץ־ענדערונג איז געמאכט געווארען אין ענגלאַנד אין יאָר 1846, און א ריזיגער מאַרק האָט זיך געעפענט פאר די אַמעריקאַנער פאַרם־פראָדוקטען".

דורך דעם האַנדעלס־פאַרקער צווישען דער וועסט און דער איסט זיינען אין דער וועסט אויסגעוואקסען א ריי גרויסע שטעט: די שטעט אויף די ברעגען פון די וואַסערען דורך וועל־כע דער האַנדעל איז געפירט געווארען. „קיין שטאָדט אין אמע־ריקע" — שרייבט פראָפעסאָר וועג־מעטרע, — „איז ניט גע־וואקסען אזוי שנעל ווי שיקאגאָ. אין 1830 איז שיקאגאָ אפילו ניט דערמאָנט געווארען אין דעם צענזוס. אין 1840 האָט זי גע־צייגט א באפעלקערונג פון פינף טויזענד; אין 1860 האָט זי שוין געהאַט א באפעלקערונג פון 109 טויזענד". שנעל זיינען אויך אויסגעוואקסען די שטעט מילוואָקי, דעטראָיט, טאָלידאָ, קליוולאַנד, באפאלא. וועג מען האָט נענומען בויען די באַנען, זיינען די דאָזיגע שטעט געווארען די הויפט־באַן־סטאַנציעס אין דער וועסט.

די באַנען האָבען אוועקגענומען א גרויסען טייל פון דעם האַנדעל־פארקער אויפ'ן טייך מיסיסיפי. די מיטעל־וועסט שטא־טען, וואָס ליגען ארום דעם טייך אָהייאָ, פלעגען פריער שיקען

פֿאַרמען. ער האָט אָנגעהויבען צו גיין אויף נייע וועגן. און דאָס האָט צוריק רעאַגירט אויף דעם אנטוויקלונגס־גאַנג פון דער וועסט און אויך ביז א געוויסען גראד אויף דעם שיקזאל פון נעוויסע שטעט און שטאַטן אין דער איסט.

דער האַנדעל צווישען די נאָרט־שטאַטן און די סאוט־שטאַטן ביים אטלאַנטישען ברעג איז אָנגעגאַנגען ווי שטענדיג, נאָר אין א פיל פֿארגרעסערטער מאס. די טעקסטיל־פֿאַבריקען אין ניו־ענגלאַנד האָבען זיך געוויטיגט אין די קאָטאָן פון דער סאוט, און די סאוט האָט זיך געוויטיגט אין די פֿאַבריצירטע סחורות פון דער נאָרט. דער האַנדעל איז געפירט געוואָרען דורך דער פֿאַרמיטלונג פון זעגל־שיפען און דאמף־שיפען. די סאוט האָט אויך אַרויסגעשיקט אין דער נאָרט רייז, געהילץ און טאַבאק. טייל זידליכע שטאַטן אין דער וועסט האָבען זייערע פֿארם־פּראָדוקטען אראָפּגעשיקט אויפ'ן טייך מיסיסיפּי קיין ניו־אָרלינס, און פון דאָרטען פלעגען שיפען פון דער נאָרט די פּראָדוקטען אריבערפירען צו זיך אהיים, אין ד נאָרט־פֿאָרטען. דער האַנדעל איז געוואָרען אימער גרעסער און גרעסער. די וויכטיגסטע ראלע אין דעם האַנדעל האָט געשפּילט קאָטאָן. קאָטאָן איז אין 1860 נאָך אלץ געווען קעניג.

די וויכטיגסטע ענדערונג אין פֿארגעקומען אין דעם האַנדעל צווישען דער איסט און דער וועסט. דאָ איז דער האַנדעל געפירט געוואָרען טיילווייז דורך דעם אירי קאנאל, דורך די גרויסע „לעיקס" (אָזערעס), און טיילווייז דורך די נייע באַנען. ווי עס איז שוין אָנגעוויזען געוואָרען, האָבען די אייזענבאַנען ביסלעכווייז אויסגעקאַנקורירט די שיפען. אין 1860 האָבען זיי שוין געשפּילט אין דעם האַנדעל א גרעסערע ראלע ווי די שיפען.

די וועסט האָט געשיקט אין דער איסט פֿארם־פּראָדוקטען, און די איסט האָט געפירט אין דער וועסט פֿאַבריצירטע סחורות. מיט דעם וואוקס פון דער וועסט האָט דער האַנדעל זיך אימער פֿארגרעסערט. אין 1860 זיינען אין די האָפען־שטעט, אויף די לעיקס, אָנגעקומען 60 מיליאָן בושעל ווייץ פון דער וועסט. א שטיקעל באַגריף פון דעם ריזיגען וואוקס פון דער פֿארם־פּראָ־

פלעגען דאָרטען דארפען וואָרטען ביז דער אנדערער צוג איז אָנ־
געקומען. דערווייל פלעגען זיי געבען צו לייזען אין אירי. געווען א
קלאס מענשען וואָס האָבען געמאכט א לעבען פון איבערטראָגען
די פראכט פון דעם באָפאַלאָ'ער צוג אויף דעם קליוולאנדער. אָט
די פארדינסטען וואָלטען די אירי איינוואוינער פארלאָרען אויב
מען וואָלט די ליניע איבערגעבויט.

איז אין דער שטאָט פאָרגעקומען אן אמת'ע מלחמה צווישען
דער באן־קאָמפאניע און די איינוואוינער. אין דעצעמבער, 1853
האָט די קאָמפאניע אריינגעשיקט ארבייטער צו לייגען די נייע
רעלסען. האָבען זיך די איינוואוינער פארזאמעלט און זיי פאר־
טריבען. דאָס געריכט האָט ארויסגעגעבען אן „אינדזשאָנקשאָן"
געגען דער שטאָט, אָבער די שטאָט האָט דעם „אינדזשאָנקשאָן"
ניט געפאלגט. דער מעיאָר פון שטאָט, די מיליץ און די פאָליציי
האָבען זיך באטייליגט אין דעם קאמף געגען דער קאָמפאניע דאָס
גאנצע לאנד האָט געקאָכט מיט דער געשיכטע. אין ניו יאָרק,
באָפאַלאָ, קליוולאנד און סינסינעטי זיינען אָפגעהאלטען געוואָרען
פראָטעסט פארזאמלונגען געגען אירי. יענע שטעט זיינען געווען
פאראינטערעסירט אין דעם, אז די ליניעס זאָלען פאראייניגט
ווערען. ענדליך האָט די קאמפאניע געמאכט געוויסע קאָנצעסיעס
צו דער שטאָט און די שטאָט האָט נאָכגענעבען.

צוזאמען מיט די באָגען זיינען אויך געבויט געוואָרען טעלע־
גראַף־ליניעס איבער'ן לאנד. די רעגירונג האָט זיך באנוצט מיט
די באָגען צו פארשפרייטען פאָסט. אין 1851 איז דורכגעפירט
געוואָרען א געזעץ, וואָס האָט פארקלענערט דעם פריייז פון פאָסט־
מארקעס. אין 1855 האָט אמעריקע שוין געהאט די דריי הויפט
עלעמענטען פון דער מאָדערנער קאָמערציעלער וועלט: שנעלע
טראנספאָרט מיטלען, לייכטע און שנעלע פאָסט, און טעלעגראַף־
פארבינדונגען.

די אנטוויקלונג פון דער וועסט, די אויפבויאונג פון די באָגען
האָבען געבראכט א גרויסע ענדערונג אין דעם אינערליכען און
אויסערליכען האנדעל פון אמעריקע. ניט נאָר איז דער האנדעל
פיל פארגרעסערט געוואָרען, נאָר ער האָט אויך אָנגענומען נייע

צו בויען די באַנען אין דער וועסט. דאָס פּאָלק איז געווארען א שותף אין די באַן־אונטערנעמונגען; די געזעץ־מאכער אין די פֿארשיידענע שטאַטען האָבען באקומען א גוטע קאָרט אין האַנט צו מאַכען געלט־שווינדלען; די באַן־בויער האָבען באקומען א פּאַנד פון וועלכען זיי האָבען געקענט ציען געלט. דאָך מוז מען צוגעבען, אז אָן דעם וואָלט די וועסט געמוזט ווארטען א לאַנגע צייט איידער זי וואָלט געהאט די מעגליכקייט צו קריגען די מיטלען זיך צו אנטוויקלען. אין די נעקסטע 25 יאָר איז ניט געווען איין מינוט ווען פאר'ן קאָנגרעס זיינען ניט געלעגען בקשות פון שטאַטען, מען זאָל זיי שענקען נאָך לאנד פאר די באַן־קאָמפּאניעס, און כמעט אין יעדען פאַל איז די בקשה באַוויליגט געוואָרען. די מיטל־וועסט איז בארעקט געווארען מיט א נעץ פון באַנען."

אויסער די פינאנציעלע שטערונגען זיינען געווען אנדערע שווערע פּראָבלעמען. עס איז אננעגעקומען שווער צו פארבינדען די קלייניע לאָקאלע ליניעס אין לאַנגע קייטען. א כאראקטעריסטישער פאל האָט פאסירט אין שטעטל אירי, פּענסילוויניא. אין דעם שטעטל זיינען געלעגען די רעלסען פון א באַן, וואָס האָט זיך געצויגען פון באָפאַלא. ביים עק פון שטעטל האָט זיך אָננעפאנגען א נייע ליניען, וועלכע האָט זיך געצויגען פון דארט ביז קליוולאנד. די צוויי קאָמפּאניעס האָבען באשלאָסען צו פארייניגן די צוויי ליניעס, כדי עס זאָל מעגליך זיין צו פאָרען דירעקט פון באָפאַלא קיין קליוולאנד. ביז דאן האָט מען אין אירי געמוזט בייטען באנען, איבערלאָדען די פראכט פון אַיין ליניע אויף דער צווייטער. אָבער כדי מעגליך צו מאכען די פארבינדונג פון די צוויי ליניעס, איז נויטיג געווען צו בייטען די רעלסען וועלכע האָבען זיך געצויגען פון באָפאַלא ביז אירי און דורך אירי, וויל יענע רעלסען זיינען געווען ברייטערע ווי די רעלסען וואס אויף דער ליניע צווישען אירי און קליוולאנד. האָבען די אייזנוואויגער פון אירי דערלאַרט, אז זיי וועלען ניט דערלויבען, אז אין זייער שטאָט זאָל געמאכט ווערען די ענדערונג. ביי זיי איז דאָס געווען א פראגע פון פּרנסה. אונטער דער אלטער סיסטעם פלעגען די פּאסאזשירען אראָפשטייגען אין אירי כדי צו בייטען באנען. זיי

נויטיגע געלט זאָל געשאפען ווערען דורך קהל'שען לאנד. די וועסט האָט געגומען פאָדערען פון קאָנגרעס, אז ער, דער קאָנגרעס, זאָל אוועקשענקען גרויסע שטרעקעס לאנד צו די שטאטען אין דער וועסט, כדי די שטאטען זאָלען קענען אוועקגעבען די שטרעקעס לאנד צו די קאָמפאניעס וואָס וועלען זיך אונטערנעמען צו בויען באנען. די קאָמפאניעס וועלען, הייסט עס, דאָס לאנד פארקויפען און שאפען דאָס נויטיגע געלט פאר די אונטערנעמונגען.

דער קאָנגרעס איז פון אָנפאנג געווען וויליג נאָכצוגעבען טיילווייז דעם דאָזיגען פארלאנג. ער האָט אָנגענאָמען צו שענקען די קאָמפאניעס דאָס לאנד אויף וועלכע צו בויען די ליניעס. דאָס האָט אָבער זיי ניט צופריעדענגעשטעלט. זיי האָבען געוואלט, אויסער דעם, אויך שטיקער לאנד וואָס זיי זאָלען קענען פארקויפען און קריגען דערפאר מזומנים. איבער דעם איז אין קאָנגרעס אנגענאָגען א לאנגער קאמף. אנגעפירט דעם קאמף לטובת די קאמפאניעס האָט סענאטאָר דאָגלעס פון אילינאי. אין אָנפאנג פון די 50ער יאָרען האָט ער אויסגעפירט. דער קאָנגרעס האָט אָנגענומען דאָס פאָלגענדע געזעץ: „די נאציאָנאלע רעגירונג זאָל אוועקשענקען די שטאט רעגירונגען דאָס לאנד, אויף וועלכע אן אייזענבאן וועלט געבויט; אויך שטיקער לאנד אויף בוידע זייטען פון דער ליניע; שטיקער לאנד זעקס מייל טיף אויף יעדער זייט; דאָס לאנד זאָל געשניטען ווערען אין גלייכע חלקים: איין חלק זאָל בלייבען ביי דער נאציאָנאלער רעגירונג און פארקויפט ווערען פאר דאָפעלט פון דעם געווײַנליכען פרייז; דער צווייטער חלק זאָל אוועקגעשענקט ווערען צו דער שטאט רעגירונג; די שטאט־רעגירונג זאָל האָבען דאָס רעכט דאָס דאָזיגע לאנד, וואָס זי באקומט פון דער נאציאָנאלער רעגירונג, אוועקצושענקען די קאָמפאניעס וואָס בויען די באנען.

„דער געזעץ־פראָיעקט פון סענאטאָר דאָגלעס" — שרייבט פראָפעסאָר פעקסאָן — „איז געווארען א געזעץ דעם 20טען סעפטעמבער, 1850. ער האָט ניט געצויגען קיין שום אויפמערקזאמקייט אין לאנד. ער איז אָבער געווען א גרויסער שריט אויפ'ן וועג צו לייזען דאָס פינאנציעלע פראָבלעם, וואָס האָט געשטערט

די דרייסיג טויזענט מיל ליניעס זיינען געבויט געווארען מיט דעפיציטען. אָפט האָבען די בויער אָפּגעטאָן שענדלעכע זאכען. עס זיינען געווען פאלען, ווען די מעשים פון די באַן־קאָמפּאניעס האָבען דערגרייכט די גרענעצען פון גרויסע עפענטלעכע סקאנדאלען." די ערשטע סקאנדאלען האָבען זיך אָפּגעשפּילט אין דער וועסט. פּראָפעסאר פּעקאַן גיט צווי כאַראַקטעריסטישע ביישפּילען: „א קאונטי אין דאקאטא האָט געקויפט אקציעס ביי א קאָמפּאניע וואָס האָט זיך אונטערגענומען דאָרט צו בויען א באן. די קאָמפּאניע האָט די באָנדס (אקציעס) פארקויפט אין דער איסט און אראפּגעלאָזט דאָס געלט אין קעשענע. זי האָט אפילו קיין פארזוך ניט געמאכט די באן צו בויען." דער צווייטער פאל איז פארגעקומען אין ווישקאָנסין: „דאָס שטעטל וואָטערטאון האָט זייער געוואלט האָבען א באן. האָט א קאָמפּאניע זיך אונטערגענומען צו בויען די ליניע. די פארמער פון דעם געגענד האָבען געקויפט אקציעס. אזוי ווי קיין בארעם געלט האָבען די פארמערס ניט געהאט, האָבען זיי איינגעלייגט „מאָרטגיידזשעס" (היפּאָטעקען) אויף זייערע פארמס. די קאָמפּאניע האָט פארקויפט די „מאָרטגיידזשעס" צו די קאפּיטאַליסטען אין דער איסט, און דאן האָט זי זיך אויפּגעלייזט. שפּעטער זיינען געקומען די קאפּיטאַליסטען פון דער איסט און האָבען געפאָדערט ביי די פארמער דאָס געלט. די פארמער האָבען ג'טענה'עט, אז זיי האָבען די „מאָרטגיידזשעס" געגעבען, מען זאָל פאר זיי בויען א באן, און אזוי ווי די באן איז ניט געבויט געווארען, ווילען זיי ניט צאָלען. די קאפּיטאַליסטען האָבען ג'טענה'עט, אז זיי וויסען ניט פון קיין באן. זיי האָבען געקויפט „מאָרטגיידזשעס" און זיי פאָדערען זייער געלט. דער סכסוך איז געשליכטעט געווארען מיט א פשרה: אי די פארמער, אי די קאפּיטאַליסטען האָבען פארלוירען א טייל פון זייער געלט."

אָט אזעלכע סקאנדאלען האָבען געבראכט דערצו, אז מענשען זאָלען מורא האָבען צו קויפען אקציעס ביי די באן־קאָמפּאניעס. און אָן אקציעס איז פאר די קאמפּאניעס אוממעגליך געווען צו קריגען קאפּיטאל. האָט זיך אָנגעהויבען א נייע באַוועגונג, אז דאָס

נארמירטכט אין אין דער נארמאלכט. די כאָט איז נעווען הינ־
טערשטעלן, אבער אויך דאָרטען זיינען נעלייגט געווארען עטליבע
טויזענט מייל כאן.

די כאן־אינטערעסענטן זיינען נעווען פארבונדען מיט נרויסע
שוירינגסייטן. די ערשטע אין שווערכטע פראבלעמע איז נעווען
די פינאנציעלע. ווער נעמט מען נעלט? שרייבט פראפעסאָר
פעלכמן: „אין אמעריקע אין אין דער נאנעער וועלט זיינען בין
דאָ נעמאכט נעוואָרדן ווייניג נרויסע קאפיטאליסטישע אונטער־
נעמונגען. דאָס מערכטע נעלט ווערט די נעוועלשאפט האָט פאר־
מאנט איז נעלטנען אין די הענט פון די איינצעלמענטער. זיי האָבען
דאָס נעלט אריינגעלייגט אין קלייניע, אייגענע אונטערנעמונגען,
אין מכהר אין פאבריקאציע. דער שטאט האָט זיך מיט די
שטעטישע אינטערעסענטן נארגיס פארבונדען. איצטער איז
אייגעשטויסען די פראגע: ווי אזוי זאמלט מען צוזויץ נעלט
פאר אזוינע נרויסע אונטערנעמונגען, ווייניג ספעקו־
לאטיוע אונטערנעמונגען, ווי דאָס בויען פון באן־לינייעס?

די ערשטע פראבע איז נעמאכט נעוואָרדן מיט אקציענגעזעל־
שאפטן (אקציענייסאנס). די אינטערעסענטן האָבען ארנאנזירט
אן אקציענגעזעלשאפט אין באלטימאָר פון דער ענירונג דאָס רעכט
צו כויען א באָדלינע. די נעזעלשאפט איז באשטאנען פון מענ־
שען ווען האָבען אליין קיין נעלט ניט נעהאט, אין האָבען אלם
ווייטער הייפט צוזיך נעשטעלט ניט צו בויען די באן־לינייעס, נאר
אויסצינארדן נעלט בייַ די אקציענקויפער. די רעניהונגס־באמטע
האָבען אין די שווירינגסייטן אונטערנעמונגען אפט נעהאט א
הלק. נאכדעם ווי די קאמפאניע פלענט באלטימאָר די ערלויבענים
פון דער רעניהונג. דאָס „טשארטער", צו כויען א באן, פלענט זי
אריינלאָזען אקציעס אין זיי פארקויפען צום נרויסען עולם. עס
האט פאכירט, או א קאמפאניע האט אננעוואמלט נעלט אוו
דערנאך באנראמירט. אין אפילו ניט אננעהויבען צו בויען א באן.
אבער אפילו די ווען האבעו יע נעבויט, האבעו זייער זעלטען
נעצאלט פראצענט אדער אימנאקערט דעם קרן צו די אקציאנערן.
פראפעסאר פעלכמן שרייבט: „עס איז קיין וואונדער ניט ווען

און געהאָלפען באַפרייען די וועסט פון דעם איינפלוס פון דער שקלאַפישער סאַוט.

אין 1850 איז אין גאַנץ אַמעריקא געווען עפּעס מער ווי ניין טויזענט מייל באַנען. אין 1860 זיינען שוין געווען איבער 30 טויזענט מייל. אין די צען יאָר זיינען די באַנען פאַרמערט געווא־רען אויף דריי פאַך. אין די ערשטע 50ער יאָרען זיינען אָרגאַני־זירט געוואָרען די גרויסע באַן־קאָמפּאַניעס אין דער איסט; צען קליינע באַן־ליניעס צווישען באָפאָלאָ און אָלבאַני האָבען זיך פאַר־אייניגט אַלס די „ניו יאָרק סענטראַל ריילראָוד קאָמפּאַניע"; די „פּענסילווייניא ריילראָוד קאָמפּאַניע" האָט אין 1854 געהאַט אַ ליניע וואָס האָט זיך געצויגען פון פילאַדעלפיא ביז פּיטסבורג דורך דער גאַנצער גרויס פון פּענסילווייניא; אין 1851 האָט זיך גע־עפענט די „אירי ריילראָוד"; אין 1853 האָט די „באַלטימאָר ענד אָהייאָ" באַן קאָמפּאַניע געצויגען איר ליניע ביז ווהילינג, ווירדזשיניא. די דאָזיגע פיר באַן־ליניעס האָבען פאַראייניגט די איסט מיט דער וועסט.

אויסער די לאַנגע „טראָנק־ליניעס" זיינען געבויט געווארען קורצע ליניעס אין די פאַרשיידענע שטאַטען פון דער וועסט. א סך פון די קירצערע ליניעס האָבען פאַרבונדען די פאַרם־געגענדען מיט די שטעט אין דער וועסט, מיט קליוולאַנד, טאָלידא, שיקאַגאָ, סינסינעטי און סט. לואיס. „די באַנען אין דער נאָרט־וועסט אין פאַרבינדונג מיט די „טראָנק־ליניעס" פון דער איסט" — שרייבט פּראָפעסאָר ווען־מעטרע — „האָבען מעגליך געמאַכט פאַר סוחרים און פּאַסאַזשירען צו פירען סחורה און צו פאָרען מיט'ן באַן צווי־שען אַלע וויכטיגע שטעט אין דער נאָרט. אין 1853 האָט מען שוין געקאָנט פאָרען מיט'ן באַן פון ניו יאָרק קיין פילאַדעלפיא און קיין שיקאַגא. אין 1855 האָט מען שוין געקענט פאָרען מיט'ן באַן פון ניו יאָרק קיין סט. לואיס. פון שיקאַגא האָט זיך א באַן געצויגען ביז'ן טייך מיסיסיפּי. אין 1855 איז געבויט געווארען דער ערשטער באַן־בריק איבער'ן מיסיסיפּי. עס איז שוין מעגליך געווען צו פאָרען מיט'ן באַן פון שיקאַגא קיין אייאָווא.

די גרעסטע טעטיגקייט פון באַן־בוי איז אָנגעגאַנגען אין דער

פעקסטאָן שרייבט: „די ערשטע באַנען זיינען געבויט געווארען דאָרט וואו ס'איז שוין פון פריער געווען אן אויסגעארבייטער וועג, וואו עס איז שוין פון פריער אָנגעגאנגען אן איינגעשטעלטער האנדעל. זייער ווייניג פון יענע ליניעס האָבען אריבערגעשפרייזט טייכען. געוויינליך פלעגט די ליניע זיך ציען פון א שטאָט צו די אַרומיגע דערפער. די באַן פלעגט פירען סחורה אין דאָרף אריין, און פון דאָרטען ברענגען שפייז אין שטאָט אריין. בלויז צופעליג פלעגט עס אמאָל אויסקומען, אז א באַן זאָל פארבינדען צוויי שטעט."

אין יאָר 1850 קומט פאָר אַ גאַנצע ענדערונג אין דעם בוי־פלאַן פון די באַנען. מען הויבט אָן צו בויען די אַזוי גערופענע „טראָנק־לאַינס", דאָס הייסט, לאַנגע ליניעס וואָס שניידען דורך די גאנצע שטאַטען פון איסט צו וועסט. די באַנען פאַנגען איצט אָן צו קאָנקורירען מיט דער דאַמף־שיף, און דער פאַרקער אין לאַנד הויבט אָן צו גיין אין אַן אַנדער ריכטונג. אָנשטאָט דעם אז ער זאָל זיך ציען אין דער ריכטונג פון נאָרט און סאַוט, הויבט ער אָן צו גיין אין דער ריכטונג פון איסט און וועסט. שרייבט פראָפעסאָר סמיט: „נאָכ'ן יאָר 1850 איז עס מעגליך געוואָרען פאר דעם פארמער אין דער וועסט צו שיקען זיין וואָל, זיינע פי, זיין תבואה, דירעקט אין דער איסט, און באקומען אין אויסטויש די סחורה פון די פאבריקען אין דער איסט, און די אימפּאָרטירטע סחורות וואָס זיינען אָנגעקומען פון אויסלאַנד אין די האפענס פון דער איסט. דער גאַנצער האנדעל־שטראָם האָט אָנגענומען א נייע ריכטונג אין די פרייע שטאַטען." דאָס הייסט, פון איצט אָן איז דער האנדעל און פארקער צווישען די פרייע שטאַטען אין דער איסט און די פרייע שטאַטען אין דער וועסט געוואָרען אַ דירעקטער. עס איז מעגליך געווארען פאר די פרייע שטאַטען צו האנדלען איינע מיט די אנדערע, נישט דארפענדיג זיך באַנוצען מיט די טייכען וואָס פליסען דורך דער סאַוט. דאָס האָט געהאט א גרויסע ווירקונג אויף דער פּאָליטיק פון דער וועסט. עס האָט נענטער געבראכט די פרייע וועסט צו דער פרייער איסט

קאפיטעל 27.

דער וואוקס פון דער אינדוסטריע און האנדעל אין די 50ער יאָרן

„איינע פון די הויפט אורזאכען וואָרום דאָס לאנד האָט אזוי גערן אָנגענומען די פשרות איבער דער שקלאפען־פראגע איז געווען דאָס וואָס די פשרות זיינען פאָרגעשלאָגען געווארען אין א צייט וען אין לאנד האָט געהערשט גרויס שפּע און גרויס אָפּטימיזם" — שרייבט פּראָפעסאר טעאָדאָר קלאר סמיט. „אין דעם צענדליג יאָר צווישען 1850 און 1860, איז דאָס לאנד געווען פארטאָן אין האנדעל, אינדוסטריע און פינאנץ. די סכסוכים איבער שקלאפעריי זיינען באטראכט געווארען ווי אן אָנשיקעניש, וואָס האָט געשטערט די אמת'ע ארבייט פון אנטוויקלען דאָס לאנד עקאָנאָמיש."

די ערשטע באנען, וואָס זיינען געבויט געווארען אין די 30ער און אין די 40ער יאָרן, זיינען ענטוועדער געווען לאָקאַלע, אָדער זיינען געבויט געווארען אלס א הילף צום וואָסער־פארקער. דער פארקער איז אָנגענאנגען דער עיקר דורך שיפען, וועלכע זיינען גענאנגען אויף טייכען, אויף די גרויסע אָזערעס און ביים ברעג ים. די באנען זיינען געבויט געווארען דער עיקר צו פארבינדען א שטאָט אָדער א געגענד מיט א פונקט, וואו עס איז געווען א צוטריט צום וואסער־פארקער. „דער האנדעלס־פארקער האָט זיך געצויגען אויף ליניעס פון צפון און דרום" — שרייבט פּראָפעסאָר סמיט. „די נאָרדליכע שטאטען ביים אטלאנטישען ים האָבען געהאנדעלט מיט די זידליכע שטאטען ביים אטלאנטישען ברעג, דורך שיפען, פארשטייט זיך. די וועסטליכע שטאטען אין דער נאָרט האָבען געפירט האנדעל מיט די וועסטליכע שטאטען אין דער סאוט, דורכ'ן טייך מיסיסיפי און זיינע צווייגען." און פּראָפעסאָר

דער גרויסער פראנצויזישער דיכטער און פרייהייטס־קעמפער, ווִיקטאָר הוגאָ, איז דעמאָלט געווען פארטריבען אין גלות. וועו ער האָט געלעזען וועגען בראון'ס הינריכטונג, האָט ער געשריבען: „דערמיט וואָס זיי האָבען הינגעריכטעט בראון'ען, האָבען די שטאָטען פון דער סאוט באַגאַנגען א פארברעכען וואָס וועט פאר־שריבען ווערען צווישען די גרעסטע אומגליקען אין דער געשיכטע."

וועו דער בריגער־קריג האָט אויסגעבראָכן מיט אומגעפער אָנדערהאַלבען יאָר שפעטער, איז דזשאן בראון'ס נאָמען באַנוצט געוואָרען אַלס איינער פון די שלאָג־ווערטער צו וועקען דעם עולם אין דער נאָרט צום קאמף געגען דער סאוט. איינע פון די פאָפו־לערסטע מלחמה־לידער וואָס די סאלדאָטען האָבען געזונגען מארשירענדיג צום שלאכט־פעלד איז געווען דזשאן בראון'ס מארטירערשאפט. דאָס ליד איז נאָך ביז היינטיגען טאָג פאר־בליבען צווישען די פאָפולערע פאָלקס־לידער. דער רעפרעין איז:

„דזשאן בראון'ס קערפער פוילט אין גרוב,
אָבער זיין נשמה מארשירט פאָרווערטס."

נעוואָלט ראטעוון שקלאפען. דערמיט ווערט פארזייט א ווינט, פון וועלכען זיי וועלען שפּעטער שניידען דעם שטורעם־ווינט."

אין א סך קירכעם אין דער נאָרט האָט זיך דער עולם פאר־זאמלט אין דער שטונדע פון דער הינריכטונג און תפלה געטאָן. אין טיי׳ל שטעט האָט מען געקלונגען אין די גלעקער, ווי צו א לויה. הספדים זיינען געמאכט געווארען ביי גרויסע פארזאמלונגען. ביידע הייזער פון דער לעדזשיסלייטשור אין מאסאטשוזעטס האָבען געשלאָסען זייערע זיצונגען לכבוד דעם הינגעריכטעטען.

די פירער פון דער דעמאָקראטישער פארטיי האָבען דזשאן בראָונ׳ען פארדאמט. דאָגלעס האָט אין א רעדע אָנגערופען בראָונ׳ען „דער מאן וואָס איז הינגעריכטעט געווארען פאר זיינע פארברעכענס". די פירער פון די רעפובליקאנער האָבען אין זייערע רעדעס אויסגעדריקט פארדרוס מיט בראָונ׳ס האנדלונג, אָבער זיי האָבען צו דערוועלבער צייט ניט פארפעלט אויסצודריקען זייער סימפאטיע צו בראָונ׳ען אליין. לינקאָלן האָט, אין א רעדע, אין קופער יוניאָן, אין פעברואר, 1860, געזאגט אזוי: „דזשאן בראָונ׳ס טאט איז געווען א מאָדנע. דאָס איז ניט גווען א בונט פון שקלאפען; עס איז געווען א פארזוך פון ווייסע מיטצוברענ־גען אן אויפשטאנד פון שקלאפען. אָבער די שקלאפען האָבען זיך אנטזאגט צו באטייליגען זיך אין דער אונטערנעמונג. דער פארזוך איז געווען אזוי נארישׁ, אז די שקלאפען, ביי זייער גאנצער אומווויסענהייט, האָבען פארשטאנען, אז ער קען ניט זיין קיין ערפאָלג. די גאנצע זאך איז ענליך צו די פילע אטענטאטען אויף מלכים וואָס וועלען דערציילט אין דער געשיכטע. אן ענטוזיאסט שרייט אזוי לאנג וועגען דער אונטערדריקונג פון פאָלק, ביז וואנען ער הויבט אָן ריידען, אז ער דארף דאָס פאָלק באפרייען. ער שטעלט איין, און דער סוף איז אז ער פארלירט זיין אייגען לעבען."

דער גרעסטער אמעריקאנער דענקער פון דער צייט, עמערסאָן, האָט געזאָגט וועגען בראָונ׳ען, אז ער איז „א נייער הייליגער. קיין ריינערער און העלדישערער ווי ער איז קיינמאל ניט געשטוי־סען גווארען דורך זיין מענשען־ליבע צום קאמף און צום טויט."

דאַטען, אויסגעשטעלט ווי צו א שלאכט. אויפ'ן פעלד זיינען געשטאַנען הארמאַטען. סאָלדאַטען אויף פערד זיינען ארומגעפאָרען הין און צוריק. קיין צייטונגס־מענשען האָט מען ניט צוגעלאָזט נאָענט צום פלאַץ. א וואַרנונג איז ארויסגענגעבען געוואָרען, אז פרעמדע זאָלען ניט וואַגען אַרייַנקומען אין שטעטל. בראון האָט ניט געהאָלטען קיין רעדע. וועג ער האָט עפעס געזאָגט דעם שעריף, איז זיין שטים געווען מאַדנע נאַטירלעך. ער איז געשטאַנען מיט פארבונדענע אויגען אויף דער פלאַטפאָרמע. די פעטליע איז ארומגעבונדען געוואָרען ארום זיין האלז. אלץ איז געווען גרייט. אָבער דער סיגנאל איז ניט געגעבען געוואָרען. דער אָפיציר האָט געוואָרט ביז אלע פארזאמעלטע וועלען פארנעמען זייערע פלעצער. צען מינוט האָט עס געדויערט. און די גאנצע צייט איז בראון געשטאַנען גלייך, אויסגעצויגען, ווי א סאָלדאַט אויף זיין פאָסטען, אָן א באַוועגונג."

דער אָפיציר וואָס איז געשטאַנען נעבען אים האָט שפּעטער דערציילט אזוי: „איך בין געווען נאָענט נעבען אים און אים אויפמערקזאם באַאַכטעט. איך האָב געוואָלט אויסשפירען א צייכען פון א ציטער אין זיין קערפער, אָבער איך האָב עס ניט געפונען." ענדליך איז דער סיגנאל געגעבען געוואָרען, און דזשאן בראון איז געשטאָרבען. דער אָפיציר וואָס האָט די הינריכטונג דורכגעפירט האָט איבערגעריסען די שרעקליכע שטילקייט מיט די ווערטער: „אזוי שטאַרבען די שונאים פון ווירדזשיניא, די שונאים פון די פאראייניגטע שטאַטען, די שונאים פון דער מענשליכער ראסע".

אין דער סאוט האָט דער עולם טאקע אזוי געפילט, אז דזשאן בראון איז דער שונא פון לאנד און פון דער גאנצער מענשהייט. אין די אנדערע טיילען פון לאנד האָט אָבער געהערשט אן אנדער געפיל. דער בארימטעסטער דיכטער פון יענער צייט, לאָנגפעלאָו, האָט אין זיין טאָגבוך געשריבען: „דער טאָג איז א גרויסער אין אונזער געשיכטע. ער פארצייכענט א נייע רעוואָלוציע, וואָס איז פונקט אזוי וויכטיג ווי די אלטע. וועג איך שרייב די שורות, פירט מען דזשאן בראונ'ען צו דער תליה דערפאר וואס ער האָט

פארפלייצט געוואָרען מיט פּעטיציעס. די פּראָמינענטסטע מענ־שען אין לאנד, אין דער נאָרט, פארשטייט זיך, האָבען זיך געווענדט צו אים. און געשריבען און גערעדט עפענטליך, אז בראַון דאַרף באַגנאַדיגט ווערען. עס זיינען אָפּגעהאַלטען געוואָרען פאַר־זאַמלונגען. עס זיינען אָנגענומען געווארען רעזאָלוציעס פון פאַר־שיידענע קערפּערשאפטען. בראַון אַליין, זיצענדיג אין געפענגניש, האָט באַקומען סימפּאַטיע־בריוו פון אַלע עקען לאַנד, וואו שקלאַ־פעריי האָט ניט עקזיסטירט. דער גאָווערנאָר איז אָבער געבליבען אַיינגעשפּארט. די סאַוט האָט אומבאַדינגט געפאָדערט אַז בראַון זאָל באַצאָלען מיט זיין לעבען.

אָט ווי ראודס באַשרייבט די הינריכטונג: „די זון איז אויפ־געגאנגען העל און קלאָר אין דעם פרימאָרגען ווען דער אַלטער פּורינאַטער האָט געדאַרפט שטאַרבען. די מורא, אז אַ פאַרזוך וועט געמאכט ווערען בראַונ'ען צו ראַטעווען, האָט נאָך אָנגעהאַל־טען. אַרום געפענגניש זיינען געווען אויסגעשטעלט האַרמאַטען. עטליכע ראָטעס סאָלדאַטען האָבען דעם פּלאַץ באַוואַכט. עלף אַזייגער האָט מען בראַונ'ען אַרויסגעפירט פון געפענגניש. איינעם פון די וועכטער האָט ער דערלאַנגט א שטיק פּאַפּיר אויף וועלכען עס זיינען געווען אויפגעשריבען די ווערטער: „איך. דזשאַן בראַון, בין איצט זיכער, אז די פאַרברעכענס פון דעם לאנד וועלען ניט אָפּגעשאַפט ווערען אָן בלוט. איך האָב אומזיסט זיך געוואָלט אַיינריידען, אז דאָס וועט קענען געטאָן ווערען אָן א סך בלוט." סאָלדאַטען זיינען געגאנגען פאָראויס פון דעם וואָגען, אויף וועלכען דער אַלטער פּוריטאַנער איז געפאָרען. בראַון איז געזעסען אויף זיין אייגענער טרונע. ער האָט געקוקט אויף דעם הימעל און דערנאָך אויף די שיינע בלויע בערג און באַמערקט: „די לאנד־שאַפט דאָ איז שיין". צו די מענשען אַרום אים האָט ער געזאָגט, אַז ער האָט קיין מורא ניט פאַר'ן טויט; אַז ער האָט זיין גאַנץ לעבען זיך קיינמאָל ניט געשראָקען פאַר פיזישע שמערצען. ווען ער איז אַראָפּ פון וואָגען און זיך געשטעלט אונטער דער תליה, איז ער געווען רואיג און געלאַסען. זיין טראָט איז געווען א פעסטער. אַרום דער תליה זיינען געשטאַנען 15 הונדערט סאָל־

זאָל זיין אויפ'ן סמך פון משוגעת. אָבער בראון, אויפהויבענדיג זיך פון זיין בעטל, האָט געזאגט: „איך וועל ניט דערלאָזען, אז דאָס זאָל געשען. איך בין פולשטענדיג קלאָר." דער פראָצעס האָט געדויערט פינף טעג. דעם 31טען אָקטאָבער האָט די דזשורי, נאָך א בארָטונג פון דריי־פערטל שטונדען, ארויסגעטראָגען אן אורטייל פון „שולדיג אין פארראט און אין מאָרד ערשטען גראד". צוויי טעג שפעטער האָט מען אים געבראכט אין געריכט־זאל אויסצוהערען זיין פסק. די גאנצע צייט פון פראָצעס איז ער געווען קראנק און איז געלעגען אויף א בעטל אין נעריכט־זאל. איידער דער ריכטער האָט דעם פסק ארויסגעגעבען, האָט ער געפרעגט בראון'ן צי ער וויל עפעס זאָגען. בראון'ס ענטפער איז געווען: „איך האָב ניט בדעה געהאט צו באגיין פארראט אָדער מאָרד אָדער אויפצורייצען די שקלאפען צו א בונט. איך האָב געזוכט צו טאָן בלויז אזא זאך: באפרייען שקלאפען. אויב איר דענקט, אז עס איז נויטיג אז איך זאָל פארלירען מיין לעבען און אז מיין בלוט זאָל אויסגעמישט ווערען מיט'ן בלוט פון מיינע קינדער און מיט'ן בלוט פון די מיליאָנען אין דעם דאָזיגען שקלאפען־לאנד, זאָל זיין אזוי."

דער פסק איז געווען, אז דזשאון בראון זאָל אויפגעהאנגען ווערען פרייטאָג, דעם 2טען דעצעמבער. דער געריכט האָט אפילו ניט דערלויבט, אז דער פראָצעס זאָל אפעלירט ווערען אין א העכערער אינסטאנץ.

אין דעם מאָנאט צייט פון דעם אורטייל ביז דער הינריכטונג האָט דאָס לאנד וועגען קיין אנדער זאך ניט געטראכט. אין ווירדזשיניא האָבען זיך ארומגעטראָגען קלאנגען, אז א פארשוועדרונג ווערט געמאכט ארומרינגלען די געפענגניש און ארויסראטעווען בראון'ן. דאָס שטעטל טשארלסטאון, וואו בראון איז געהאלטען געווארען, איז געשטעלט געווארען אין א קריגס־צושטאנד און איז באוואכט געוואָרען פון סאָלדאטען. פאר די קלאנגען איז אָבער קיין שום יסוד ניט געווען. אלץ וואָס איז מעגליך געווען האָט מען געטאָן צו ווירקען אויפ'ן גאָווערנאָר פון ווירדזשיניא, הענרי וואיז, ער זאָל בראון'ן באנאדיגען. ער איז

פריי און אויפריכטיג; וועגען אנדערע, וועל איך אייך נארניט זאגען."

אויף דער פראגע: „ווי אזוי פארטיידיגט איר אייער טאט?" האט ער נעגעבען פאלגענדען ענטפער: „איך גלויב אז איר, מיינע פריינד, באגייט א גרויסע עולה געגען גאט און געגען דער מענשהייט... עס איז רעכט פאר יעדען צו טאן אלץ כדי צו באפרייען די מענשען וועלכע איר האלט אין שקלאפערייי. איך האב געהאנדעלט ריכטיג, און אלע אנדערע וואס וועלען אייך שטערען אין שקלאפערייי וועלען אויך זיין געראטן. איך וויל איר זאלט וויסען, מיינע הערען — האט ער וויטער געזאגט — אז איך רעספעקטיר די רעכט פון די אָרימסטע און שוואכסטע נעגער וואס זיינען אונטערדריקט דורך שקלאפערייי פונקט ווי איך רעספעקטיר די רעכט פון די רייכסטע און מעכטיגע. אט דער געדאנק האט מיר באוואויגען. קיין אנדער זאך ניט. מיר האבען ניט ערווארט קיין שום אנדער שכר ווי נאר די באפרידיגונג, אז מיר וועלען טאן פאר די אונטערדריקטע דאס וואס מיר וואלטען געוואלט, אז אנדערע זאלען טאן פאר אונז ווען מיר וואלטען געווען אין דער זעלבער לאגע. דער רוף פון די אומגליקליכע און די אונטערדריקטע איז די אייניגיע זאך וואס האט מיך געבראכט אהער." שפעטער האט ער וויטער געזאגט: „אייך, מענשען פון דער סאוט, וויל איך דערקלערען, אז איר זאלט זיך ריכטען אויף אן ענדליכער לייזונג פון דער שקלאפען־פראגע. די לייזונג וועט קומען שנעלער ווי איר מיינט. מיט מיר קענט איר לייכט פארטיג ווערען. איך בין שוין סיי־ווי־סיי באלד פארטיג, אבער די נעגער־פראגע בלייבט. מיט איר זייט איר נאך ניט פארטיג."

דעם 25טען אקטאבער איז דושאן בראון אנגעקאגט געווארען פאר פארראט און מארד. און ער איז געווען א האלב־טויטער ווען מען האט אים געבראכט אין געריכט צום פראצעס. דאס געריכט האט פאר אים באשטימט אן אדוואקאט. עטליכע טעג שפעטער זיינען אנגעקומען עטליכע אדוואקאטען פון דער נארט, וועלכע האבען זיך אנגעשלאגען צו פירען די פארטיידיגונג אן געלט. איינער פון די אדוואקאטען האט פארגעלייגט, אז די פארטיידיגונג

בראון אַליין איז געפאַלען שווער פאַרוואונדעט. ער האָט געהאט טיפע וואונדען אין קאָפּ און אין קערפער. ער איז, פארשטייט זיך, געווען צווישען די געפאנגענע.

וואשינגטאָנ׳ס קרוב, איינער פון די לעבעדיגע משכנות, איז געווען אין דער געבוידע וואו בראון און זיין קאָמפּאניע האָבען זיך באפעסטיגט און פארטיידיגט. אָט וואָס ער האָט שפעטער דערציילט: „בראון איז געווען דער רואיגסטער און אנטשלאָסענסטער מאן וואָס איך האָב ווען עס איז געזען שטייענדיג פנים אל פנים מיט׳ן טויט. ביי אין זייט זיינער איז געלעגען איין זון טויט, און ביי דער צווייטער זייט איז געלעגען א צווייטער זון און ענ׳גוסס׳ט. בראון האָט מיט איין האַנט געהאלטען זיין גוסס׳ען זון ביים פולס און מיט דער צווייטער האָט ער געשאָסען. און די נאנצע צייט האָט ער נערעדט צו די איבעריגע מענשען, זיי צוגעגעבען מוט, זיי באפעלען וואָס צו טאָן. צו אונז, די נעפאנגענע משכנות, איז בראון געווען פריינדליך. אָנשטאָט וואָס ער זאָל נעמען נקמה אָן אונז פאר זיינע צווויי זין וואָס זיינען געלעגען טויט נעבען אים, האָט ער אונז געגעבען עצות ווי אזוי אויסצומיידען די קוילען, וואָס זיינען געפלויגען פון דרויסען. און קיינער איז טאקע ניט געשעדיגט געווארען.״

דאָס לאַנד האָט אויפגעשטורעמט פון דער דאָזיגער פאסירונג. די סאוט האָט געזען אין בראון׳ס אָנפאל א קאָנספּיראציע פון די אלע גרופּען אין דער נאָרד וואָס האָבען באקעמפט שקלאפערייי. זי האָט זיך ניט באנוגענט מיט באשולדיגען די אבאָלישיניסטען. זי האָט געשריען, אז אין דער קאָנספּיראציע האָבען א האַנט די פירער פון דער רעפובליקאנישער פארטיי, ווי לינקאָלן, סיוארד און טשעיס. גלייך ווי בראון איז ארעסטירט געווארען, ווען ער איז נאָך געלעגען א פארבלוטיגטער, א פאר׳חלש׳טער, האָט מען אים געזומען אויף א שטרענגען, לאַנגען פאַרהער. מען האָט פון אים געוואָלט דערגיין ווער עס האָט אים געשיקט. ווער זיינע העלפערס זיינען, ווער עס האָט אים באזארנט מיט געלט. ער האָט אויף די אלע פראגען געהאט איין ענטפער: „אויף אלע וואָס האָט א שייכות מיט מיר אליין ועל איך אייך ענטפערען

ארומיגער געגענד און ברענגען געפאנגען די באלעבאטים און זייערע שקלאפֿן. די באלעבאטים האָט ער בדעה געהאט צו האלטן פאר משכנות, און די שקלאפֿן האָט ער געפלאנט צו באפרייען. און אזוי איז טאקע געווען. צווישען די געפאנגענע משכנות איז געווען לואים וואשינגטאָן, דזשאָרדזש וואשינגטאָן'ס אן אור־אור פלימעניק און איינער פון די אָנגעזעענסטע בירגער פון דער נעגענד. די ערשטע נאכט איז געפאלען בלויז איין קרבן — א נעגער, א פרייער, וועלכער האָט געארבייט אויף דער באן־סטאנציע. דער נעגער איז צוטומעלט געוואָרען פון שרעק און האָט גענומען לויפען. בראָונ'ס מענשען האָבען אים באפוילען צו בלייבען שטיין. ער האָט אבער ניט פארשטאנען וואָס מען רעדט צו אים און איז וויטער געלאָפֿען. בראָונ'ס מענשען האָבען אויף אים געשאָסען און ער איז געפאלען טויטלעך פארוואונדעט.

זונטאג אינדערפרי איז אין שטעטל פארשפרייט געוואָרען די נייעס וועגען בראָונ'ס אָנפאל. די איינוואוינער האָבען זיך פאר־זאמלט און זיך גענומען באוואפֿענען. עס זיינען ארויסגעשיקט געוואָרען באריכטען אין די ארומיגע שטעט, מיט ביטעס זיי זאלען צושיקען מיליץ. עס האָבען זיך אָנגעהויבען שיסעריען. עטליכע מענשען פון ביידע צדדים זיינען גאפאלען. צווישען די ג'הרג'עטע איז געווען דער מעיאָר פון שטעטל.

דערווייל האָט זיך די נייעס פארשפרייט איבער'ן לאנד. מאנאָג האָבען אָנגעהויבען אָנצוקומען סאלדאטען און מיליץ פון די ארומיגע געגענדען. די וואשינגטאָנער רעגירונג האָט ארויס־געשיקט א רעגימענט אונטער דער קאָמאנדע פון דעם אָפיציער ראָבערט ע. ליע. (מיר דערמאָנען אים דא, ווייל שפעטער וועט ער שפילען א גוואלדיגע ראָלע). דינסטאג אין דערפרי האָט לי אויפגעפאָדערט בראָונ'ען ער זאל זיך אונטערגעבען. בראָון האָט זיך אנטוואנט. לי האָט אים אטאקירט. דער קאמף האָט זיך געענדיגט דערמיט וואָס צען פון בראָונ'ס נאָכפאלגער זיינען דער'הרג'עט געוואָרען. צווישען די צען זיינען געווען בראָונ'ס צוויי זין. פיר האָבען באוויזען צו אנטלויפען, צווישען זיי בראָונ'ס דריטער זון, פינף זיינען געפאנגען געוואָרען געפאנגענע.

באשטאַנען פון יונגע לייט, צווישען דעם עלטער פון 18 אוי 29 יאָר.

„דער מאַמענט אויף וועלכען בראון האָט געווארט צוואַנציג יאָר איז איצט געקומען" — שרייבט ראודם. — „זונ־טאָג ביינאכט, דעם 16טען אָקטאָבער, איז געווען קאַלט און פינסטער. בראון האָט צוואמענגערופען זיין ארמיי און האָט פאר זיי געהאַלטען אָט די דרשה: „מיינע הערען, איך ווייל איר זאָלט דאָס געדענקען — איר אַלע ווייסט, ווי טייער עס איז דאָס לעבען און ווי טייער אייער לעבען איז ביי אייערע פריינט. האָבענדיג דאָס אין זינען, דארפט איר פארשטיין, אז די לעבענס פון אנדערע מענשען זיינען פונקט אזוי טייער פאר זיי, ווי אייערע לעבענס פאר אייך. דערפאר זאָלט איר ניט אוועקגענמען דאָס לעבען פון א מענשען אויב עס איז נאָר מעגליך דאָס אויס־צומיידען. אָבער אויב איר זייט געצוואונגען צו נעמען א צוויי־טען'ס לעבען כדי צו ראטעווען דאָס אייגענע, זאָלט איר עס טאָן מיט א זיכערער האַנט." דאן האָט ער אויסגערופען: „נעמט אייערע וואפען; מיר מארשירען צו דער פערדי".

און די גרופע האָט אוועקגעמארשירט. אויף יענעם זייט טייך איז געלעגען דער שקלאפען־שטאָט ווירדזשיניא. איבער'ן טייך האָט זיך געצויגען א בריק. א פאָר מייל פון ברעג איז גע־לעגען די שטעטל הארפער'ס פערדי, וואו עס האָט זיך גע־פונען אן ארסענאל און א קאזארמע פון דער נאציאנאלער רע־גירונג. בראון'ס פלאן איז געווען צו פארכאפען די שטעטל און די מיליטער־געבויידעם און פון דארט אנהויבען די אנפאלען אויף די שקלאפען־אייגענטימער.

אין דעם שטעטל האָט זיך קיינער אויף דעם אנפאל ניט געריכט, און אין עטליכע שטונדען האָט בראון מיט זיין טרו־פע געהאט אלץ אין זייערע הענט. זיי האָבען איבערגעשניטען די טעלעגראף־דראָטען. זיי האָבען אוועקגעשטעלט וועכטער בייס בריק. זיי האָבען באזעצט אלע עפענטליכע געביידעם. דאן האָט בראון ארויסגעשיקט גרופעם פון זיינע מענשען, זיי זאָלען באַ־פאלען די הייזער פון די פראָמינענטסטע אנוואוינער פון דער

אויף דעם צעטעל זיינען: די באַרימטע גלחים טעאָדאָר פּארקער און טאָמאַס היגינסאָן, דער רייכער געשעפטסמאַן סטוירנס, דר. האו און דער רייכער פילאַנטראָפּ געריט סמיט. זיי האָבען אויפ־געזאמעלט פון זיינעטוועגען די סומע פון פיר טויזענד דאָלער, און מיט'ן געלט האָט ער זיך גענומען צו דער ארבייט. דאָס איז געווען אין מיטען זומער, אין יאָר 1859. געריט סמיט האָט דע־מאָלט געזאָגט: „אונזער ליבער אַלטער פריינט האָט באַשלאָסען, און עס איז אוממעגליך אים אָפּצואווענדען. מיר קענען ניט דער־לאָזען ער זאָל שטאַרבען אַליין. מיר מוזען אים שטיצען. איך וועל זאמלען געלט, און איר, אין מאַסאַטשוזעטס, מוזט טאָן דאָס־זעלבע. קיין אַנדער אויסוועג זע איך ניט". אין א בריף, וואס בראון האָט געשריבען צו איינעם פון זיינע פריינט, זאָגט ער: „איך האָב געקראָגען די איינציגע געלעגענהייט אין מיין לעבען, וואָס האַלט שוין באַלד 60 יאָר. ווער ווייס, צי איך וואָלט ווען עס איז נאָך אַמאָל אזא געלעגענהייט געקראָגען, ווען איך וואָלט געלעבט אַפילו צען מאָל אַזוי לאנג. איך ריכט זיך גאָרניט אויף קיין שווערינקייט, אָבער איך ערוואַרט א גוואלדיגען נצחון, אפילו ווען ער זאָל זיין אזוי ווי דער לעצטער נצחון פון שמשון הגבור". בראון האָט שוין דאן פאַרשטאַנען, אַז ווען אפילו זיין אונטערנעמונג זאָל האָבן ערפאָלג, וועט ער, ווי שמשון הגבור, אַליין באַגראָבען ווערען אונטער די חורבות פון דער געביידע וואָס ער וועט אומוואַרפען.

די הכנות זיינען געמאַכט געוואַרען שטרענג קאָנספּיראַ־טיוו. דאָס געלט איז געזאַמעלט געוואַרען אין געהיים, דורך גע־היימע קאָמיטעס. אין יולי האָט בראַון, אונטער אַ פאַרשטעלטען נאָמען, געדונגען אַ פאַרם אין מערילאַנד, נעבען דעם טייך פּאָטאָ־מאק. אַהין האָט ער אין פאַרלויף פון עטליכע מאָנאַטען שטי־לערהייט טרענספערירט וואַפען און אַמוניציע. אַהין זיינען אויך געקומען די מענשען מיט וועמען ער האָט געדאַרפט דורכפירען דעם ערשטען קלאַפּ. די גרופּע איז באַשטאַנען פון צוואַנציג פּערזאָן. דריי פון זיי — בראַונ'ס אייגענע זין. פינף זיינען געווען נעגער. א חוץ איינעם פון בראונ'ס זין, איז די גרופּע

האָט וועגען זיין פּלאַן גערעדט, האָבען יענע געמוזט צושטימען. זיי זיינען געווארען אָנגעשטעקט מיט זיין גייסט.

אין פעברואר 1858 האָט ער אָפּגעהאַלטען א בּאַראָטונג מיט עטלעכע פרייַנט אין דער וואוינונג פון דעם רייכען פילאָנטראָפּ און איבערנעבענעם אַבאָלישאָניסט נערית סמיט, פון פּיטערבאָראָ, ניו יארק. ער האָט זיי פאַרגעלייגט זיין פּלאַן, וועלכער איז באשטאַנען אין פאָלגענדען: ער, בראון, וועט מיט א קלייַנער גרופּע באַוואָפענטע נאָכפאָלגער זיך באַזעצען אין ווירדזשיניא, ערגעץ אין די בערג. פון דאָרטען וועט ער, פון צייט צו צייט, באַפאַלען די ארומיגע שטעטלאָך און באפרייען די שקלאַפען. די באפרייטע נעגערס וועט ער גלייך באַוואָפענען און זיי וועלען זיך אָנשלאָסען אָן זיין ארמיי. וען די נייעס וועט זיך פארשפרייטען איבער'ן לאַנד, וועלען א סך ווייסע פון דער נאָרט אים קומען העלפען. די שקלאַפען אין דער סאוט וועלען זיך אָנפאַנגען צו בונטעווען און לויפען צו אים. אויף די שקלאַפען־אייגענטימער וועט אָנפאַלען א שרעק. א סך פון זיי וועלען זיך איילען צו פארקויפען זייערע שקלאַפען אָדער אָנבאָטען זיי צו באפרייען פאַר אויסלייז־געלט. און דעריבער האָט בראון פאַרלאַנגט פון זיינע פרייַנט, זיי זאָלען אים פאַרזאָרגען מיט א סומע געלט. ער האָט פון אָנפאַנג געבעטען ניט מער ווי א טויזענד דאָלער כדי צו קענען אָנפאַנגען די קאַמפּאַניע. שפּעטער, האָט ער געזאָגט, וועט ער מער קיין געלט ניט דארפען. ער וועט לעבען אויף די שפּייז וואס ער וועט פארכאפען ביי די שקלאַפען־פארמער און אויף די געווער וואָס ער וועט צונעמען ביים שונא.

אייניגע פון די פרייַנט ביי דער בראָטונג האָבען אים אָפּגערעדט פון דער אונטערנעמונג. זיי האָבען אים באַווייזען, אז דער פּלאַן איז פארבונדען מיט שוועריגקייטען און געפארען. בראון האָט אָבער ניט געוואָלט הערען דערפון. מערקווירדיג איז, אז צווישען די וואָס האָבען אים געשטיצט און אים פארשפּראָכען צו באַזאָרגען מיט'ן נויטיגען געלט, זיינען געווען פּראַקטישע נעשעפטסלייט און פרומע גלחים. די פּראָמינענטסטע

און נאָכער איז ער אליין געקומען. דאָרט האָט ער אָנגעפאַנגען פּאַרווירקלעכן זיינע אידייען. ער האָט באַוואָפענט זיין גרופּע און זיי געלערנט צו זיין גרייט צו באַגעגענען דעם שונא מיט'ן ביקס אין האַנט. אין 1856 האָט ער דורכגעפירט דעם בלוטיגען אָנפאַל אין אמי־וואטאָווא, וואו ער האָט אין מיטען נאַכט ער־מאָרדעט פינף פּאַרמער, וועלכע האָבען געהערט צום שקלאַפען־צד. די פינף קרבנות האָבען זיך ניט פּאַרזינדיגט מיט קיין באַזונדערער זאַך געגען די פרייע. ער האָט זיי דער'הרג'עט בלויז דערפאַר, וויל ער האָט געדענקט אז אין יענעם מאָמענט איז נוי־טיג געווען דורך א טעראָריסטישען אקט אָנצוואוערפען א שרעק אויף דעם שקלאַפען־צד. און ער איז געווען זיכער, אז נאָט האָט געוואָלט ער זאל די פינף מענשען מקריב זיין אויפ'ן מזבח פון דעם קאמף פאר דער פרייהייט.

און איצט, אין 1859, (בראון איז שוין דעמאָלט געווען אן אלטער מאן פון 59 יאָר.) האָט ער באשלאָסען דורכצופירען א שטיקל סטראַטעגיקע, וואָס זאל אויפטרייסלען די נאַנצע שקלאַ־פישע סאוט. ער האָט זיין פלאַן פאַרזיכטיג אויסגעארבייט, האָט אים פאַרגעלייגט פאר א גרופּע באַגייסטערטע און איבערנעבענע אבאָלישאָניסטען, אויף וועמען ער האָט געהאט א שטאַרקען איינפלוס. און זיי, פון זייער זייט, האָבען אים באַזאָרגט מיט די נויטיגע מיטלען. וועז מען לייענט איצט די איינצלהייטען פון דער פאַסירונג, איז שווער זיך פאַרצושטעלען ווי אזוי דער פלאַן האָט גאָר געקענט געשטיצט ווערען פון אינטעליגענטע און דענקענדע מענשען. אָבער דאָך איז עס אזוי געווען. בראון איז אזוי פאר'שיכור'ט געווען פון זיין בלינדען פאַנאַטיזם, פון זיין אידעאַליסטישער באגייסטערונג, אז ער האָט געזען בלויז איין זאַך פאר די אויגען: די נויטוענדיגקייט צו האַנדלען, צו טאָן עטוואס וואָס זאל ברענגען ממשות'דיגע רעזולטאטען. און וואס איז שייך זיינע פריינט און אָנהענגער, האָבען זיי ניט געקענט ביישטיין זיין אייזערנעם וויליען און זיין פייערדיגע באגייסטע־רונג. זיי זיינען פון אים פאר'שיכור'ט געוואָרען. וועז ער

אלטע פוריטאנער, איז ער געווען אנגעזאפט מיט יענעם טייל פון דעם חומש און די נביאים, וואו גאט הייסט אנווענדען דעם שווערד נעגען דעם שונא, נעגען די זינדיגע און נעגען די פאר־דאַרבענע. בראון איז געווען איבערצייגט, דאָס אין א בלוטיגען

דזשאן בראון.

קאמף וועלען די שקלאפען־האלטער זיך קיינמאל ניט אונטער־געבען.

וועו דער קאמף האט אויסגעבראכען אין קענזעס, האט בראון פריער אוועקגעשיקט אהין עטליכע פון זיינע דערוואקסענע זין,

קאַפּיטעל 26.

דזשאן בראון און זיין מאַרטירערטום.

דזשאַן בראַון איז געווען דער מוטיגסטער און פאַנאַטיש־סטער קעמפער וואָס די אַנטי־שקלאַפעריי באַוועגונגען האָבען אַרויסגעגעבען. ער האָט געשטאַמט פון איינער פון די עלטסטע פּוריטאַנישע פאַמיליעס פון ניו־ענגלאַנד, און ער איז געווען פּונקט אַזוי שטרענג פרום ווי זיינע עלטערען זיינען געווען. ער האָט געהאַט אַן אייזערנעם ווילען. ער און זיין גאַנצע פאַמיליע האָבען זיך אויפגעצויגען אויף דער ביבעל. דאָס „הייליגע בוך" איז גע־ווען דער קוואַל פון זיין באַגייסטערונג פאַר יושר און גערעכטיג־קייט און זיין פירער און וועג־ווייזער אין לעבען. ווען ער איז נאָך געווען גאָר אַ יונגערמאַן, האָט ער אויף זיך גענומען צו פירען אַן אומאויפהערליכען קאמף פאַר דער באַפרייאונג פון די שקלאַפען. ער האָט ניט אויפגעהערט צו טראַכטען און צו ריידען וועגען דעם. זיינע קינדער האָט ער געלערענט צו האַסען שקלאַ־פעריי און צו גלויבען, אַז זייער ערשטע און הייליגסטע פליכט אין לעבען איז צו העלפען אויסצוראָטען די שקלאַפעריי פון לאַנד.

בראון איז געווען אַן אַבאָלישאָניסט, אָבער פון אַ גאַנץ אַנ־דער סאָרט ווי געריסאָן און פיליפּס. יענע האָבען געגלויבט, אַז שקלאַפעריי דאַרף באַקעמפט ווערען דורך פרידליכע מיטלען, דורך אויפקלערונג, דורך פּראפּאגאנדע. זיי האָבען פאַרדאַמט יעדען פאַרזוך צו באַנוצען געוואַלט געגען שקלאַפען־אייגענטימער. זיי האָבען אָנגעווענדט אין דעם קאַמף יעזוס'עס תורה, וואָס איז געגען געוואַלט אונטער אַלע אומשטענדען. בראון האָט געגלויבט פאַרקערט, אַז דער איינציגער וועג ווי אַזוי צו דערגרייכען דעם ציל, איז דורך געוואַלט, דורך מאַכט, דורך בלוט. גלייך ווי די

דער וואל־קאמף האָט זיך געענדיגט מיט א זיג פאר דאָג־לעס'ן. די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי האָט אויסגעקליבען פאר דער פּרעזשיסלייטשור מיט אַכט מיטגלידער מער ווי די רעפובליקא־נישע פּארטיי. לינקאָן איז געווען אַנטוישט. ער האָט אַבער געפונען א טרייסט דערין, וואס ער האָט געהאַט א געלעגענהייט אין לויף פון דעם וואל־קאמף צו פּרעדיגען זיינע געדאַנקען. נאָכדעם ווי די רעזולטאַטען פון די וואָלען זיינען באקאַנט גע־ווארען האָט לינקאָלן געשריבען: „דער וואל־קאף האָט מיר גע־געבען די מעגליכקייט ארויסצוזאָגען פאר'ן פאָלק מיין מיינונג איבער דער גרויסער פראגע פון דער צייט, און כאָטש איצט גיי איך אראָפ פון דער סצענע און וועל פארגעסען ווערן, גלויב איך, אז איך האָב איבערגעלאָזען צייכענס, וואס וועלען זיך מערקען אין דעם קאמף פאר פרייהייט לאנג נאָכדעם ווי איך וועל שוין מער ניט זיין".

לינקאָלן האָט דאן ניט געוואוסט, אז זיינע רעדעם אין דעם וואל־קאמף האָבען פאר אים געפענט דעם וועג צו א העכערען אמט ווי סענאַטאָר. זיי האָבען אים דערהויבען אין די אויגען פון א סך פירער פון דער רעפובליקאַנישער פּארטיי און פון טויזענדער מיטגלידער פון דער פּארטיי, וועלכע האָבען דערזען אין אים דעם קאַנדידאַט פאר פרעזידענט אין די קומענדיגע פרעזי־דענט־וואלען אין יאָר 1860.

געריסאָן און פיליפּס. לינקאָלן האָט דאָס געלייקענט. ער האָט אפילו ערקלערט, אַז ער זוכט ניט צו באַקעמפען די געזעצען, וועלכע האָבען אַזוי אויפגערעגט די בירגער פון דער נאָרט, צום ביישפּיל, דאָס געזעץ וועגען אַנטלאָפענע שקלאַפען. אים אַרט ניט אפילו, אַז שקלאַפעריי זאָל בלייבען אין וואַשינגטאָן; אַז דער האַנדעל מיט שקלאַפען צווישען איין שטאַט און דעם צוויי־טען זאָל ווייטער אָנגיין. ער איז פאראינטערעסירט בלויז אין דעם, אַז שקלאַפעריי זאָל ניט אַריינדרינגען אין נייע טעריטאָ־ריעס.

„דער אונטערשייד צווישען מיר און דאָגלעס'ן" — האָט לינקאָלן געזאָגט — „באַשטייט אין דעם: איך האַלט, אַז שקלאַ־פעריי איז אַן אומרעכט, און ער האַלט, אַז שקלאַפעריי איז ניט קיין אומרעכט. ער גלויבט, אַז דער שקלאַף איז אַזוי אַ שטיק אייגענטום, אַזוי ווי אַ פערד, און אַזוי ווי אַ פערד מעג אַריינגע־פירט ווערען פון זיין באַלעבאָס אין אַ נייער טעריטאריע, אַזוי מעג אַ שקלאַף אויך אַריינגעפירט ווערען אַהין".

און אַ צווייטען מאָל האָט ער דעמזעלבען געדאַנק אויסגע־דריקט מיט דער דערקלערונג: „די אמת'ע פראגע, וואס דאַרף פאַרענטפערט ווערען, איז די: איז שקלאַפעריי רעכט אָדער אומרעכט? דאָס איז דער אייביגער קאמף צווישען צוויי פּרינ־ציפּען אויף דער גאַנצער וועלט. דאָס זיינען די צוויי פּרינצי־פּען, וואָס זיינען פון אייביג אָן געשטאַנען איינער אנטקעגען דעם אַנדערען און וועלען שטענדיג איינס ס'אַנדערע באַקעמפען. איין פּרינציפּ שטייט פאַר דאָס רעכט פון אַלע מענשען. דער אַנ־דערער שטייט פאַר די הייליגע רעכט פון די הערשער. דאָס איז דערזעלבער גייסט, וואָס זאָגט: ארבייט, פּראַצעווע און פאַר־דין אויף ברויט, און איך וועל דאָס ברויט דערנאָך אויפעסען. עס מאַכט ניט אויס אין וואָס פאַר אַ פאָרם דאָס קומט — צי דאָס ווערט אַרויסגעזאָגט דורך דעם מויל פון קעניגען, וועלכע רייטען אויפ'ן פאָלק און לעבען פון זיין ארבייט, אָדער עס קומט פון דעם מויל פון אַ ראַסע, וואס פאַרשקלאַפט אַ צווייטע ראַסע. דאָס איז דערזעלבער טיראַנישער פּרינציפּ".

זיינען אפגעדרוקט געווארען אין אלע צייטונגען פון אילינאי און אין א סך וויכטיגע צייטונגען אין אנדערע טיילען פון לאנד.

די דעבאטען האבען לינקאלן בארימט געמאכט פון איין עק לאנד ביז'ן צווייטען. אין די רעדעס האט ער אייגענטליך פארמולירט דעם גאנצען פראגראם פון דער רעפובליקאנישער פארטיי. די פארטיי איז ניט געשטאנען פאר דעם, אז שקלאפערייי זאל פארבאטען ווערען אין לאנד; אז זי זאל פארווערט ווערען אין די שטאטען פון דער סאוט, וואו זי האט שטענדיג עקזיסטירט. זי האט נאר געפאדערט, אז שקלאפערייי זאל פארבאטען ווערען אין נייע טעריטאריעס אדער אין נייע שטאטען. די רעפובליקאנער האבען געוואלט ארומבויען א וואנט ארום דער שקלאפערייי, אז ווייטער זאל זי ניט גיין. זייער האפנונג איז געווען, אז אונטער אזעלכע אומשטענדען וועט שקלאפערייי מיט דער צייט אינגאנצען אפשטארבען.

אט זיינען אייניגע שטעלען פון לינקאלנ'ס בארימטע רעדעס אין די דעבאטען:

„מיין צוועק איז ניט צו העלפען ברענגען פאליטישע און סאציאלע גלייכהייט צווישען דער ווייסער און שווארצער ראסע. עס עקזיסטירט א פיזישער אונטערשייד צווישען זיי, וועלכער וועט, נאך מיין מיינונג, אויף אייביג אונמעגליך מאכען, אז די צוויי ראסען זאלען לעבען צוזאמען אויף א יסוד פון פולשטענדיגער גלייכהייט. און אזוי ווי עס מוז צווישען זיי הערשען אן אונטערשייד, בין איך דערפאר, אז די ראסע, צו וועלכער איך געהער, זאל פארנעמען די העכערע פאזיציע. דאך האלט איך, אז עס איז ניטא קיין שום גרונד אויף דער וועלט, פארוואס דער נעגער זאל ניט זיין באראכטיגט צו אלע נאטירליכע רעכט, וועלכע זיינען דערמאנט אין דער „דעקלאריישאן אוו אינדעפענדענס" — דאס רעכט אויף לעבען, אויף פרייהייט, אויף גליק. איך האלט, אז ער איז דערצו באראכטיגט פונקט אזוי ווי דער ווייסער".

לינקאלן איז ניט געווען קיין אבאלישאניסט. דאגלעס האט אים עטליכע מאל אויפגעווארפען, אז ער איז א תלמיד פון

לעס געענטפערט אויף לינקאָלנ'ס צווייטער רעדע, און ווידער אַמאָל האָט לינקאָלן אים צוריק געענטפערט. „איך בין שטענדיג געווען געגען שקלאַפעריי, — האָט לינקאָלן אין זיין רעדע ער־קלערט, — אָבער ביז דעם נעבראַסקא־ביל האָב איך זיך באַנו־גענט מיט דער האָפנונג, אז שקלאַפעריי גייט צום אונטערגאַנג. דערפאַר האָב איך באַטראַכט שקלאַפעריי אלס א פראַגע פון ווייניג וויכטיגקייט". איצט אָבער האָט ער זיך איבערצייגט, אז עס איז ניט אַזוי, און דערפאַר האָט ער זיך אריינגעווארפען אין דעם קאַמף. אויף דאָגלעס'עס אַטאַקע וועגען דער דרעד־סקאָט אנטשיידונג האָט לינקאָלן אַזוי געענטפערט: „איך גלויב אין דער „דעקלאריישאָן אָוו אינדעפּענדענס". אויב דאָגלעס און זיינע פריינט ווילען ניט פאלגען, וואָס אין דער „דעקלאריישאָן" איז געשריבען, טאָ זאָלען זיי זי אַמענדירען, זי זאָל זיך לייענען אַזוי: 'אַלע מענשען זיינען באַשאַפען גלייכע, אויסער נעגערס'."

דאָגלעס'עס רעדעס האָבען ביים עולם אויסגענומען מער ווי לינקאָלנ'ס. די רעפּובליקאַנישע קאָמיטע האָט דערפאַר בא־שלאָסען אויפצופאָדערען דאָגלעס'ן, ער זאָל מיט לינקאָלנ'ען דע־באַטירען די אַלע פראַגען ביי אַ ריי פון זיבען פאַרזאַמלונגען אין פאַרשיידענע טיילען פון שטאַט. די רעפּובליקאַנער האָבען געהאָפט, אז אין אַ דעבאַטע, וואו די צוויי וועלען זיך טרעפען פּנים אל פּנים, וועט לינקאָלן האָבען מער ערפאָלג. דאָגלעס האָט אנגענומען דעם ארויסרוף, און די לינקאָלן־דאָגלעס דעבאַטען זיי־נען דורכגעפירט געווארען. די דעבאַטען האָבען אויפגעשטורעמט דאָס גאַנצע לאַנד און זיינען פאַרבליבען באַדימט אין דער אַמע־ריקאַנער געשיכטע.

די דעבאַטען זיינען פאָרגעקומען אונטער'ן פרייען הימעל, ווייל עס זיינען ניט געווען קיין גענוג גרויסע זאַלען אויף צו קאָנען אריינגעמען די ריזיגע מאַסען, וואָס זיינען געקומען הערען די צוויי ריזען. איין דעבאַטע האָבען בייגעוואוינט 20 טויזענד מענער און פרויען. ביי די איבעריגע איז געווען אן עולם פון צווישען פינף און צען טויזענד. די רעדעס פון די דעבאַטאַנטען

נעמען די מאכט, וועט דאס לאנד, אונטער דער פירערשאפט פון דעמאקראטען, ווערען אינגאנצען א שקלאפען־לאנד.

מיט א פאר וואכען שפעטער האט דאגלעס אויף לינקאלנ׳ס דערקלערונג געענטפערט מיט א רעדע אין שיקאגא ביי א ריזיגער מאסענפארזאמלונג, וואו ער איז אויפגענומען געווארען מיט גרויס באגייסטערונג. דאגלעס האט זיך אנגעכאפט אין לינקאלנ׳ס פראזע: „א הויז וואס איז צוטיילט געגען זיך אליין מוז איינפאלען". ער האט די פראזע אויסגעטייטשט אזוי: לינקאלן וויל, אז אלע שטאטען אין לאנד זאלען האבען דיזעלבע געזעצען. ער וויל, אז די אלע שקלאפען־שטאטען זאלען זיך פארבינדען אין איין לאגער, אלע פרייע שטאטען אין א צווייטען לאגער, און זיי זאלען מלחמה האלטען איינע מיט די אנדערע, ביז וואנען עס וועט געלינגען די פרייע צו באזיגען די שקלאפען־שטאטען און באפריען זייערע שקלאפען, אדער עס וועט געלינגען די שקלאפען־שטאטען ארויפצוצווינגען שקלאפעריי אויף די פרייע. לינקאלן וויל ברענגען א בירגער־קריג.

דאגלעס האט אנגעוויזען, אז איינע פון די יסודות פון דער אמעריקאנער רעגירונג איז פונקט דער היפוך פון לינקאלנ׳ס געדאנק. „אין אונזער רעגירונג טאר מען ניט צווינגען אלע שטאטען צו האבען דיזעלבע געזעצען. מיר האבען אן אמת׳ע דעמאקראטיע. יעדער שטאט קען מאכען זיינע אייגענע געזעצען. לינקאלן וויל עס אפשאפען, וויל אפשאפען די דעמאקראטיע." ער האט אויך לינקאלנ׳ען אטאקירט דערפאר, וואס יענער האט אנגעגריפען די דרעד סקאט אנטשיידונג און ממילא אויך דעם סופרים קאורט. רוידענדיג וועגען דעם האט דאגלעס געזאגט: „איך וויל פריי ארויסזאגען אט וואס: אונזער רעגירונג איז גע־בויט אויף א „ווייסען" פונדאמענט. זי איז געבויט געווארען פון ווייסע, פאר׳ן וואויל׳זיין פון ווייסע, און זי דארף פארוואלטעט ווערען פון ווייסע אזוי ווי די ווייסע געפעלט".

לינקאלן איז געווען אויף דער פארזאמלונג וואו דאגלעס האט יעהאלטען זיין רעדע, און אויף מארגען האט ער אים געענטפערט ביי א פארזאמלונג פון זיין פארטיי. אביסעל שפעטער האט דאג־

די צייט איז געקומען, און די מיינונגען דאַרפען אַרויסגעזאָגט ווערען. אויב עס איז באַשערט, אַז איך זאָל צוליב דער רעדע געשלאָגען ווערען, דאַן וועל איך אראָפּ צוזאמען מיט'ן אמת. לאָ־מיר שטאַרבען אַגיטירענדיג פאַר דעם וואס איז אמת'דיג און רעכט".

דער טייל פון דער רעדע, פאַר וועלכער לינקאָלנ'ס פריינט האָבען זיך געשראָקען, איז געווען דער, וואו ער האָט אויסגע־דריקט די מיינונג, אַז דער קאַמף צווישען דער נאָרט און דער סאוט וועט ניט אויפהערען ביז דאָס גאַנצע לאַנד וועט ווערען אָדער אינגאַנצען אַ שקלאַפען־לאַנד אָדער אינגאַנצען אַ פריי לאַנד. ער האָט דעם געדאַנק אַרויסגעזאָגט מיט ווערטער, וועלכע זיינען געבליבען באַרימט אין דער געשיכטע פון לאַנד. אָט זיינען זיי: „אַ הויז, וואָס איז צוטיילט געגען זיך אַליין, מוז איינ־פאַלען. איך גלויב, אַז אונזער רעגירונג קען ניט פאַרבלייבען שטענדיג האַלב־שקלאַפיש און האַלב־פריי. איך גלויב ניט, אַז אונזער לאַנד וועט צושפּאָלטען ווערען. איך גלויב אָבער יע, אַז אונזער לאַנד וועט אויפהערען צו זיין צוטיילט. עס וועט ווערען אינגאַנצען אָדער איין זאך אָדער די צווייטע זאך, — אָדער אַלע געגנער פון שקלאַפעריי וועלען אָפּשטעלען די וויי־טערע פאַרשפּרייטונג פון שקלאַפעריי און זי ערלויבען אין אַ באַגרענצטען טייל פון לאַנד, וואו זי וועט ביסלעכווייז אַליין אויס־שטאַרבען, אדער אירע אָנהענגער וועלען זי אַלץ שטויסען פאָר־אויס ביז זי וועט ווערען געזעצליך אין אַלע שטאַטען, אַלטע אַזוי גוט ווי נייע, אין דער נאָרט אַזוי גוט ווי אין דער סאוט".

ער האָט דאַן אַטאַקירט דאָגלעס'ן און אָנגעוויזן דערויף, אַז דאָגלעס'ן אַרט ניט צי שקלאַפעריי וועט זיך פאַרשפּרייטען. ביי דאָגלעס'ן איז שקלאַפעריי ניט מער ווי אַ פראַגע פון אייגענטום. ער האָט אָנגעוויזען, אַז אין די לעצטע עטליכע יאר, זייט 1854, האָבען די דעמאָקראַטען, און דאָגלעס צווישען זיי, דורכגעפירט אַ פאַרשווערונג צו פאַרשפּרייטען די שקלאַפעריי ווייטער און ווייטער אין לאַנד. אויב די רעפּובליקאַנער וועלען ניט איבער־

האב איך דעם ערשטען יאר געארבייט אלס א קלוירק. אין 1832 בין איך געלאפען פאר מיטגליד פון דעם לעדזשיסלייטשור און בין דורכגעפאלען. אין 1836 בין איך ערוויילט געוואָרען אלס קאנגרעסמאן. . . איך האב פארלוירען דעם אינטערעס צו פאָליטיק ביז דער פאסירונג אין 1854, ווען דער „מיזורי קאמפראמיס" איז אפגעשאפט געוואָרען. דאס האט מיך ווידער אויפגעוועקט. וואס איך האב פון דעמאלט אן געטאן איז אלעמען באקאנט. איך בין זעקס פוס און פיר אינטשעס הויך, מאגער, וועג 180 פונט. מיין פנים איז א טונקעלער, מיינע האר — געדיכט און שוואַרץ, מיינע אויגען — גרוי".

לינקאלן האט געוואוסט, אז זיין געגנער איז אין יעדען פרט שטארקער פון אים. ערשטענס, איז דאגלעס געווען זייער פאָפולער און שטארק באליבט, אין אילינאי. צווייטענס, איז ער געווען א געניטער רעדנער און האט געוואוסט ווי אזוי מיטצוריסען גרויסע מאסען. ער האט געהאט א שטימע פון א לייב און געקענט די אלע ארגומענטן קונצען, מיט וועלכע א מאסע וועלט באהערשט. לינקאלנ'ען האט געפעלט אי די געניטקייט, אי די געשיקטקייט. דאך האט לינקאלן באשלאסען אריינצוואוואָרפען זיך אין דעם וואל־קאמף מיט לייב און לעבען.

ער האט זיין קאמף אנגעפאנגען מיט א רעדע אויף דער רעפובליקאנישער קאנווענשאן, וואו ער איז נאמינירט געוואָרען פאר סענאטאר. די רעדע האט ער פריער פארזיכטיג צוגעגרייט, זי אויפגעשריבען און אויסגעלערנט. ער האט געוואויגען און געמאסטען יעדען וואָרט. דאן האט ער זי געוויזען א סך פון זיינע פרוינט, די פירער פון דער פארטיי. אלע, אויסער אייניגעם, האבען אים געראטען, ער זאל די רעדע ניט האלטען. זיי האבען ערקלערט, אז מיט דער רעדע גייט ער צו־ווייט; אז ער וועט מיט איר אפטרייבען פון זיך א סך בירגער. זיין ענטפער איז געווען: „בעסער פארלירען די וואלען און האבען די געלעגענהייט צו זאגען די בירגער, וואס איך גלויב וועגען דער גאנצער פראגע, אוידער ערוויילט צו וועלען אן דעם". א צווייטע גרופע פרוינט האט ער געזאגט: „מיר האבען אפגעלייגט צו לאנג.

ציילט וועגן זיך: איך בין געבוירען געוואָרען דעם 21טען פעברואר, 1809, אין קענטאָקי. מיין פאָטער האָט זיך איבערגעקליבען קיין אינדיאַנא, וועו איך בין אלט געוואָרען אכט יאָר. דאָרט בין אין אויפגעוואקסען. וועו איך בין גרויס געוואָרען, האָב איך

סענאַטאָר דאָגלאס.

זייער ווייניג בילדונג געהאט. איך בין אויפגעצויגען געוואָרען אלס א פארם־אַרבייטער, און א פארם אַרבייטער בין איך פארבליבען ביז 22 יאָר. דאן בין איך אוועק קיין אילינאי. דאָרט

קאַפּיטעל 25.

די דעבאַטען צווישען דאָגלעס און לינקאָלן

דאָגלעס איז איצט געווארען א שטרייט־פונקט ביי בויידע פּארטייען. די דעמאָקראַטישע פּארטיי אין אילינאי איז צוליב אים שיר ניט צושפּאָלטען געווארען. דאָס זעלבע האָט אויך שיר ניט פּאַסירט מיט דער רעפובליקאַנישער פּארטיי. דאָגלעס האָט אין 1858 געדארפט ווידער ערוויילט ווערען פּאר סענאַטאָר. אין יענער צייט זיינען יונייטעד סטייטס סענאַטאָרען ערוויילט געווארען דורך די שטאַט־לעדזשיסלייטשורס. די בירגער האָבען ביים אויסקלייבען מיטגלידער צו דער לעדזשיסלייטשור אין זין געהאַט די קאַנדידאַטען, וואָס די פּארטייען האָבען פּריער באַשטימט ארויסצושטעלען פּאר דעם אַמט פון יונייטעד סטייטס סענאַטאָר. ביי דער קאָנווענשאָן פון דער דעמאָקראַטישער פּארטיי איז געווען א פּראַקציע, וואָס האָט ניט געוואָלט, אז דאָגלעס זאָל ווידער נאָמינירט ווערען. דאָס איז געווען דעם פּרעזידענט'ס פּראַקציע; זי האָט באַטראַכט דאָגלעס'ן אלס פּארטעטער. ביי די רעפובליקאַנער איז געווען א פּראַקציע, וועלכע האָט, פּארקערט, געוואָלט אז די רעפובליקאַנישע פּארטיי זאָל אינדאָרסירען דאָגלעס'ען אלס סענאַטאָר. די ביידע קאָנווענשאָנס האָבען זיך אָבער פון די פּראַקציעס ניט געלאָזט באַאיינפלוסען. דאָגלעס איז נאָמינירט געווארען פון דער דעמאָקראַטישער קאָנווענשאָן, און די רעפובליקאַנער האָבען נאָמינירט אלס זייער קאַנדידאַט אייברעהעם לינקאָלן.

אין פּארלייך מיט דאָגלעס'ן איז לינקאָלן דעמאָלט געווען כמעט אומבאַקאַנט. זייער ווייניג מענשען אין אילינאי האָבען אים געקענט. אָט וואָס ער האָט אין יענער צייט אליין דער־

דעם שטעדטעל (אקאָמפּטאָן) איז איצט אריינגעטראָגען געוואָרען אין קאָנגרעס.

צו אלעמענס איבערראשונג איז סענאַטאָר דאָגלעס ארויסגעטראָטען אלס דער שארפסטער געגנער פון דער קאָנסטיטוציע. ער האָט געזאָגט, אז לויט דעם געזעץ, וואס ער האָט דורכגעפירט אין 1854, דער „קענזעס־נעבראסקא ביל", דארפען די איינוואוינער פון יעדער טעריטאָריע האָבען דאָס אבסאָלוטע רעכט צו באשטימען צי זיי ווילען שקלאָפערייי צי ניט. און ער האָט געפֿאָדערט, אז דאָס דאָזיגע רעכט זאָל געגעבען ווערען די איינוואוינער פון קענזעס. דאָגלעס'ע ארויסטריט איז געווען א שרעקליכער קלאַפּ פאַר דער אדמיניסטראציע, ווילכע האָט געשטיצט די שקלאפען־פּאָליטיק. ביז איצט איז דאָך דאָגלעס געווען איינער פון די פירער פון דער פּארטיי, איינער פון די זיילען פון דער אדמיניסטראציע. פּרעזיענט ביוקענען האָט אים געסטראשעט, אז אויב ער וועט ניט שטיין מיט דער פּארטיי, וועט די פּארטיי אים פארניכטען. די דעמאָקראטישע פּרעסע, איבערהויפּט אין דער סאוט, האָט אטאקירט דאָגלעס'ן אלס א פארראטער. עס זיינען אבער געווען א סך דעמאָקראטען, ספּעציעל אין דער נאָרט, ווילכע האָבען אפּלאָדירט דאָגלעס'עם שטעלונג.

אין סענאט האָט געזיגט דער פּרעזידענט, אבער אין „האוז אָוו רעפּרעזענטאטיוום" איז דער פארשלאג, אז קענזעס זאָל אריינגענומען ווערען אלס א שקלאפען־שטאַט, דורכגעפאלען. די צוויי „הייזער" זיינען דאָן איינגענגען אויף א קאָמפּראָמיס. די בירגער פון קענזעס האָבען באקומען די געלעגענהייט צו שטימען איבער דער לאקאָמפּטאָן־קאָנסטיטוציע. ביי דער אפּשטימונג האָבען די פרייע געהאט א גרויסען זיג.

קענזעס איז פארבליבען א טעריטאָריע, אבער שקלאפעריי איז דאָרטען געווען ערלויבט. לויט דער אנטשיידונג פון סופּרים קאורט איז דאָך איצט געווען אונמעגליך צו פארבאָטען שקלאפעריי אין טעריטאָריעס. בלויז א שטאט־רעגירונג האָט דאָס רעכט געהאט אויסצושליסען שקלאפעריי פון אירע גרענעצען, און קענזעס איז דאָך ניט אריינגענומען געוואָרען פאר קיין שטאט.

שקלאפען זיינען גלייך צו אנדערע פאַרמען פון אייגענטום. לויט דעם פונקט וואָלט עס אונמעגליך געווען צו צווינגען די באַלע־באטים פון די שקלאפען, זיי זאָלען זייערע שקלאפען באפרייען און ארויסשיקען פון קענזעס. שקלאפערייי וואָלט אלזא געבליבען סיי־ווי־סיי, ווען אפילו א מאיאריטעט וואָלט געשטימט פאר דער קאַנסטיטוציע אָן שקלאפערייי. „אָן שקלאפערייי" האָט זיך דאן באצויגען בלויז אויף דעם, אז קענזעס איז אפיציעל ניט קיין שקלאפען־שטאַט.

גאָווערנאָר וואָקער האָט זיך אָפגעזאָגט גוטצוהייסען דעם באַשלוס פון דער קאַנווענשאָן. „איך באטראכט דאָס פאר א מיאוס'ן שווינדל" — האָט ער געזאָגט, — „פאר א געמיינער פעלשונג, פאר א לומפיגען מיטעל ניט צו דערלאָזען, אז דאָס פאָלק וואָל שטימען איבער דער פראגע פון שקלאפערייי. איך וועל עס פארדאמען, ווען אפילו די אדמיניסטראציע אין וואַשינגטאָן וועט עס שטיצען".

וואָקער'ס פראטעסטען האָבען ניט געהאָלפען. די קאַנווענשאָן האָט איבערגענעבען די פראגע צו אן אפשטימונג אין דער פאַרם ווי זי איז אויסגעארבייט געווארען. די פרייע האָבען די אפשטימונג באיקאטירט, און עס פארשטייט זיך, אז פון די, וואָס האָבען יע געשטימט, איז א גרויסע מאיאריטעט געווען פאר דער קאַנסטיטוציע מיט שקלאפערייי. א קורצע צייט שפעטער האָבען די פרייע אפגעהאלטען אן אייגענע אפשטימונג, און זיי האָבען די קאַנסטיטוציע פארווארפען מיט איבער 10 טויזענד שטימען, א סך מער שטימען, ווי עס זיינען אפגעגעבען געווארען ביי דער אפשטימונג פון די שקלאפען־אנהענגער.

פרעזידענט ביוקענען האָט אנערקענט די אפשטימונג פון דער שקלאפען־פארטיי. אין פעברואר, 1858, האָט ער אריינגעשיקט א מעסעדזש צום קאָנגרעס, מיט א רעקאָמענדאציע, אז קענזעס זאָל אריינגענומען ווערען אלס א שקלאפען־שטאַט. דער קאמיטע איבער דער קענזעס־קאַנסטיטוציע (די קאַנסטיטוציע איז באַקאנט אונטער'ן נאָמען „די לאקאָמפטאָן קאַנסטיטוציע", ווייל די קאַנווענשאָן, וואָס האָט זי פארפאסט, איז פארגעקומען אין

איבער איר שטימען. „אויב מען וועט אייך ניט לאָזען שטימען אין דער פראגע", — האָט ער געזאָגט, — „וועל איך זיך שטעלען אויף אייער זייט, און איך בין זיכער, אז אויך דער פֿרעזידענט אין וואשינגטאָן וועט זיין מיט אייך".

דער אָנהויב איז ניט געווען אין אייגקלאַנג מיט וואָקער'ס פארזיכערונג. די וואלען פון דעלעגאַטען צו פארפאסען די קאָנסטיטוציע פאר קענזעס זיינען ניט געווען קיין ערליכע, און עס איז דער שקלאַפען־פֿארטיי געלונגען צו דערווייַלען אירע מענשען. עס איז איצט קלאָר געווארען, אז אין דער קאָנסטיטוציע וועט אַרייַנגעשריבען ווערען א פונקט, צו ערלויבען שקלאַפערייַ אין קענזעס. וואָקער האָט אָבער פארזיכערט, אז נאָכדעם ווי די קאָנסטיטוציע וועט פארפאסט ווערען, וועט זי איבערגעגעבען ווערען צו די איינוואוינער פון קענזעס פאר אָפּשטימונג, און דאן וועלען די פרייע האָבען א געלעגנהייט צו שטימען געגען איר און אויב זייערע שטימען וועלען זיין אין דער מערהייט, וועט די קאָנסטיטוציע פארווארפען ווערען.

אויסער די קאָנסטיטוציאָנעלע קאָנווענשאָן האָט פארעגדיגט איר אַרבייט, זיינען פארגעקומען וואלען פאר לעדזשיסלייטשור־מיטגלידער אין קענזעס. ביי די וואלען האָבען די פרייע געזיגט. עס איז איצט קלאָר געווארען, אז די פרייע האָבען א מאיאָריטעט אין קענזעס און אז זיי וועלען האָבען די מעגליכקייט צו פארווארפען די קאָנסטיטוציע, וואס וועט ערלויבען שקלאַפערייַ. די אדמיניסטראציע אין וואשינגטאָן און די שקלאַפישע פארטיי אין קענזעס האָבען געמוען זוכען עצות ווי אויסצומיידען יענע געפאר. זיי זיינען געפאלען אויף א פלאָן: זיי האָבען געווירקט, אז די קאָנווענשאָן וואס האָט פארפאסט די קאָנסטיטוציע, זאל באשליסען, אז די אָפּשטימונג זאל געמאכט ווערען אין אזא פארמע: ענטוועדער פאר דער קאָנסטיטוציע מיט שקלאַפערייַ, אדער פאר דער קאָנסטיטוציע אָן שקלאַפערייַ. דאָס הייסט, אז פאר דער קאָנסטיטוציע האָבען אלע געמוזט שטימען „יע", און אין דער קאָנסטיטוציע איז געשטאנען א פונקט, אז

אויף דעם שטאנדפונקט, וועלכען דזשאן קאלהון, דער טעאָרע־טיקער פון דער שקלאפישער סאוט, איז געשטאנען. קאלהון האָט שטענדיג גע'טענה'ט, אז שקלאפעריי איז א לאקאלע אינסטיטוציע; אז די נאציאנאלע רעגירונג טאָר זיך ניט מישען אין דער גאנצער פראגע. אין דער נאָרט האָט קאלהונ'ס שטאנדפונקט קיין שום אנהענגער ניט געהאט. אפילו אין דער סאוט האָבען וויניג פון אים געהאלטען. דער סופרים קאורט האָט נאָכגענעבען די פאָדערונג פון די עקסטרעמסטע, פארבייסענסטע שקלאפען־פארטיי־דיגער פון דער סאוט.

פרעזידענט ביוקענען און סענאטאָר דאָגלעס האָבען די אנט־שיידונג אויפגענומען מיט פרייד. זיי האָבען געגלויבט, אז די אנטשיידונג וועט א סוף מאכען צו דער טעטיגקייט פון די אנטי־שקלאפען גרופען; אז ענדליך וועט דער שטורעם פון די געגנער פון שקלאפעריי איינגעשטילט ווערען.

זיי האָבען אבער ביידע א טעות געהאט. אין נאָר א קורצער צייט נאָכדעם ווי די אנטשיידונג איז ארויסגעגעבען געוואָראָען, האָט די שקלאפען־פראגע ווידער אויפגעפלאמט אין קאָנגרעס. דאָס מאל האָט זי א טרייסל געטאָן טאקע די דעמאָקראטישע פארטיי גופא. און סענאטאָר דאָגלעס, וואָס האָט אזוי פיל געטאָן פאר דער שקלאפישער סאוט און איז געווען דער ליבלינג פון דער סאוט, איז פלוצלונג געצוואונגען געווען צו פארנעמען א פאזיציע געגען דער סאוט. דער נייער שטורעם האָט אויסגעבראכען ווידער איבער קענזעס.

אין קענזעס איז איצט שטיל געווען. אלס גאָווערנאָר איז אהין געשיקט געוואָרען ראָבערט וואקער, פון מיסיסיפי. די אדמיניסטראציע אין וואשינגטאָן און דער נייער גאָווערנאָר האָבען איצט געגומען ארבייטען דערפאר, אז קענזעס זאל אריין אלס שקלאפען־שטאט. וואקער האָט געהאפט, אז אים וועט גלינגען דאָס צו טאָן אויף א געזעצליכען און פרידליכען אופן. ער האָט געמאכט אן אפיל צו די פרייע קאלאָניסטען און זיי פארזיכערט, אז די פראגע פון שקלאפעריי אין קענזעס וועט איבערגעגעבען ווערען צו די איינוואוינער פון קענזעס, זיי זאלען

נאָך מער: א שקלאַף איז פונקט אזא שטיק אייגענטום ווי אַלע אַנדערע זאַכען, וואָס א מענש פאַרמאָגט. דער קאָנגרעס האָט דערפאַר ניט געהאָט קיין רעכט צו מאַכען ספּעציעלע געזעצען וועגען שקלאַפען. עס איז קיין אונטערשייד ניטא צווישען איין סאָרט אייגענטום און א צווייטען. פונקט ווי דער קאָנגרעס טאָר ניט פאַרבאָטען די אייגנוואויגער פון א טעריטאָריע צו האַלטען בהמות אָדער פערד אַלס אייגענטום, אזוי טאָר ער אויך ניט פאַרבאָטען צו האַלטען נעגערס אַלס אייגענטום. אַלע סאָרטען אייגענטום מוזען באַהאַנדלט ווערען אויפ'ן זעלבען שטייגער.

די אַנטשיידונג איז גוטגעהייסען געוואָרען פון צוויי־דריטל מיטגלידער פון סופּרים קאורט. בלויז איין דריטל האָט געשטימט נעגען. מיט דער דאָזיגער אַנטשיידונג האָט דער סופּרים קאורט אַרויסגענומען דעם באָדען פון אונטער די פיס פון דער רעפּובליקאַנישער פּאַרטיי. די פּאַרטיי האָט זיך אָרגאַניזירט פאַר דעם איינעם צוועק: דורכצופירען א נעזעץ, וואָס זאָל פאַרבאָטען די וויטערע פאַרשפּרייטונג פון שקלאַפערייי. איצט האָט דער סופּרים קאורט ג'פסק'ענט, אז ניט נאָר קען אזא נעזעץ ניט געמאַכט ווערען, נאָר אַלע פריערדיגע נעזעצען, וואָס האָבען אויסגעשלאָסען שקלאַפערייי פון געוויסע טעריטאָריעס, זיינען בטל. און די אַנטשיידונג פון סופּרים קאורט איז דאָך דאָס לעצטע וואָרט פון נעזעץ. נעגען אים איז דאָך דער קאָנגרעס און דער פּרעזידענט און דאָס נאנצע פאָלק מאכטלאָז.

דער ענטפער פון די רעפּובליקאַנער איז געווען, אז דאָס פאָלק האָט איצט די אויפנאָבע צו ווירקען, אז דער סופּרים קאורט זאָל ענדערען זיין שטעלונג. אייברעהעם לינקאָלן האָט אין א רעדע וועגען דער אַנטשיידונג אזוי געזאָגט: „מיר גלויבען, אז זיי דרעד סקאָט אַנטשיידונג איז א פאַלשע אַנטשיידונג. מיר ווייסען, אז דאָס געריכט, וואָס האָט די אַנטשיידונג אַרויסגענומען, האָט אָפט זיינע אייגענע אַנטשיידונגען געביטען, און מיר וועלען טאָן אַלץ וואָס איז מעגליך צו ווירקען, ער זאָל אין דעם פאַל אויך אזוי האַנדלען, — די אַנטשיידונג אַליין ענדערען".

די אַנטשיידונג פון סופּרים קאורט האָט זיך געשטעלט

מאכען געזעצען, אז שקלאַפערייי זאָל זיין פאַרבאָטען אין דער אָדער יענער טעריטאָריע, דער קאָנגרעס, הייסט עס, האָט ניט געטאָרט מאכען דאָס געזעץ אין 1787, וואָס האָט פאַרבאָטען שקלאַפערייי אין דער נאָרד־וועסט טעריטאָריע, דער קאָנגרעס האָט אויך ניט געטאָרט מאכען דעם קאָמפּראָמיס פון 1820, וועלכער האָט פאַרבאָטען שקלאַפערייי אין דעם נאָרדליכען טייל פון דעם שטיק לאַנד, וואָס אמעריקע האָט אָפּגעקויפט פון פראַנקרייך. און וויבאַלד דער קאָנגרעס האָט אזוינע געזעצען ניט געטאָרט מאכען, איז שקלאַפערייי ממילא אין די טעריטאָריעס ערלויבט, און דערפאַר קען דערעד סקאָט ניט טענה'ן אז דורך זיין באזוך דאָרט איז ער באַפרייט געווארען.

אָט די צוויי פונקטען האָט דזשאַדזש טעיני באַהאַנדעלט אין זיין פּסק. און ער האָט גע'פּסק'ענט, אז אין ביידע איז דער באַלעבאָס געוועט. ער האָט גע'פּסק'ענט, אז א נעגער קען ניט פאָדערען די רעכט און די פּריווילעגיעס, וואָס די קאָנסטיטוציע גיט די בירגער פון לאַנד. „די שפּראַך אין דער קאָנסטיטוציע וווייזט, אז דער קלאָס מענשען, וואָס איז אהער געבראכט געווארען אלס שקלאַפען, און זייערע קינדער, סיי פרייע, סיי שקלאַפען, געהערען ניט צו דעם פאָלק".

ער האָט וויטער גע'פּסק'ענט, אז אלע געזעצען, וואָס דער קאָנגרעס האָט געמאכט צו פאַרבאָטען שקלאַפערייי אין געוויסע טיילען פון לאַנד, זיינען אומגילטיג, וויל זיי זיינען געגען דער קאָנסטיטוציע. די רעגירונג פון די פאַראייניגטע שטאָטען, האָט ער געזאָגט, איז די פּאַרשטייערין און פארטרעטערין פון גאַנצען פאָלק. וועו די רעגירונג האָט געקויפט אָדער אַרייַנגענומען א נייע שטיק טעריטאָריע, איז איר אויפגאבע געווען די טעריטאָריע צו פאַרוואַלטען אין די אינטערעסען פון דעם גאַנצען פאָלק. זי האָט, דערביבער, ניט געטאָרט מאכען אזוינע געזעצען, וואָס זאָלען שטערען די אינטערעסען פון א טייל פון פאָלק. דערמיט וואָס זי האָט פאַרבאָטען שקלאַפערייי אין יענער טעריטאָריע, האָט זי דאָך געמאכט אז די טעריטאָריע זאָל פאקטיש פארשלאָסען ווערען פאר יענעם טייל פון פאָלק, וואס וואוינט אין דער סאוט.

ווי דאָס געריכט פון מיזורי. דערעד סקאָט האָט דאן אפּגעלירט אין סופּרים קאורט, און וועגען אָט־דער אפּגלאָציע האָט זיך דאָס איצטער געהאַנדעלט.

דער סופּרים קאורט איז ניט מחויב געווען ארויסצוגעבן אן אורטייל וועגען די פֿארשיידענע טענות פון ביידע צדדים. ער האָט נאָר געדאַרפט אנטשיידען אין פֿונקט: צי דער פּסק פון דעם מיזורי גריכט זאָל בלייבן צי ניט. צוערשט האָט טאקע דער סופּרים קאורט געוואָלט אזוי טאָן. ביי א זיצונג האָט ער טאקע באשלאָסען, אז אזא אורטייל זאָל ארויסגעגעבן ווערען. אין מיטען האָט זיך אָבער אונטערגעוואקסן דער פֿרעזי־דענטישער וואל־קאמף און דער זיג פון די דעמאָקראָטען. דאָס האָט די פֿארשטייער פון דער סאוט געגעבן דעם איינדרוק, אז דאָס לאַנד איז איננאנצען מיט זיי; אז דאָס לאַנד וויל מען זאָל די שקלאפען־סיסטעם ניט באריכטן. האָבען זיי געגומען אנוועגדען פּאָליטישען דרוק אויף די ריכטער פון סופּרים קאורט, אז זיי זאָלען ארויסטראָגען אן אנטשיידונג וועגען צוויי פּראָ־גען, מיט וועלכע דער דרעד סקאָט פּראָצעס איז געווען פּאר־בונדען. דער הויפּט ריכטער פון סופּרים קאורט איז געווען ר. טיניי, א מאן פון אכציג יאָר. ער איז געווען א פרומער קא־טאָליק און א גרויסער געלערטער אין יוריספּרודענץ. ער האָט אויף זיך געגומען די אויפגאבע צו שרייבען די ענטשיידונג אויף די אלע וויכטיגע פונקטען און איין מאָל פאר אלע מאָל א סוף מאכען צו די רייסעריין אין קאָנגרעס און צוויישען די פּאָליטישע פּארטייען איבער דער שקלאפען־פראגע.

די צוויי וויכטיגסטע פונקטען אין טיניי'ס ענטשיידונג זיינען געווען איבער צוויי טענות פון דער פארטיידיגונג, פון דרעד סקאָט'ס באלעבאָס. ער האָט ג'טענה'ט, אז, ערשטענס, קען דערד סקאָט ניט ברענגען קיין קלאָגען אין א נאציאָנאלען ג־ריכט, ווייל ער איז ניט קיין בירגער פון די פֿאראייניגטע שטא־טען: שקלאפען און קינדער פון שקלאפען, אפילו אזוינע, וואס ווערען באפרייט, זיינען ניט קיין בירגער פון לאנד. צווייטענס, האָט דער קאָנגרעס ניט געהאט קיין קאָנסטיטוציאָנעל רעכט צו

מיט איר געהאט צוויי קינדער. אין עטליכע יאר ארום איז זיין באלעבאם געשטארבען. די אלמנה האט אים פארדונגען צו אר־ בייטען פאר אנדערע. ביי די אנדערע איז ער זייער שלעכט באַ־ האנדלט געוואָרען און האט זיך באקלאגט וועגען דעם פאר ווייסע פרייזן. זיי האבען אים געראטען ער זאל אנגעבען אין געריכט און פאדערען אז ער, און זיין פאמיליע זאלען באפרייט ווערען. די קלאגע האט זיך געדארפט שטיצען אויפ'ן פונקט, אז וועז דער פארשטארבענער באלעבאם האט אים אריינגעפירט אין אילי־ נאי און אין מאנטאנא, האט ער אים דערמיט ממילא באַ־ פרייט, ווייל אין יענער טעריטאריע איז שקלאפערייי דעמאלט גע־ וועז פארבאטען. דער באלעבאם האט אלזו קיין רעכט ניט גע־ האט אים צוריקצובערענגען קיין מיזורי און אים צוריק מאכען פאר א שקלאף.

דרער סקאט האט געפאלגט די עצה. ער האט זיין קלאגע געבראכט אין גריכט אין דעם שטאט אילינאי, וואו ער האט זיין פראצעס געוואונען. זיין באלעבאסטע האט אפעלירט צו א העכערען גריכט, און דארט האט דער שקלאף פארלארען. דער העכערער גריכט פון מיזורי, וואוהין דער פראצעס איז לסוף געבראכט געוואָרען, האט געפסק'ענט, אז דרער סקאט מוז ווי־ טער בלייבען א שקלאף.

דערווייל איז די אלמנה מיד געוואָרען פון משפט'ן זיך מיט דעם נעגער און זי האט אים איבערגעשריבען אויף דעם נא־ מען פון איר מאנ'ס אדוואקאט, א געוויסער סטענפארד, וועלכער האט געוואוינט אין ניו יארק. דאס האט געגעבען דעם נעגער די מעגליכקייט צו וועגדען זיך מיט זיין קלאגע אין א נאציאנאלען גריכט. ער, דער שקלאף, האט דאך געוואוינט אין מיזורי; זיין באלעבאם האט געוואוינט אין ניו יארק, און די קאנסטיטו־ ציע זאגט, אז וועז בירגער פון צוויי באזונדערע שטאטען האַ־ בען תביעות אייניע צו די אנדערע, קענען זיי זיך משפט'ן אין א נאציאנאלען גריכט. סקאט האט זיך באנוצט מיט דער געלעגנהייט און האט אפעלירט אין א נידעריגען גריכט פון דער נאציאנאלער רעגירונג. דאס גריכט האט גע'פסק'ענט, אזוי

קאַפּיטעל 24.

דער סופרים קאָורט שטעלט זיך אויף דער זייט פון שקלאַפערי.

צוויי טעג נאָכדעם ווי ביוקענען איז איינגעשוואוירען געוואָרען אלס פּרעזידענט, דעם 6־טען מערץ, 1857, האָט דער סופּרים קאורט אין וואשינגטאָן, דאָס העכסטע גריכט פון לאנד, ארויסגענעבען אן אורטיל, וואָס האָט געזעצליך באפעסטיגט אלץ, וואָס די עקסטרעמע פּארשטייער פון די שקלאפען־שטאַטען האָבען די נאנצע צייט געפּרעדיגט. דער אורטיל איז אין דער סאוט באגריסט געוואָרען מיט דער גרעסטער פרייד, אָבער אין דער נאָרט האָט ער ארויסגערופען די ביטערסטע קריטיק. די רעפּובליקאנישע צייטונג, „ניו־יאָרק טריביון", האָט וועגען דעם געשריבען: „דער סופּרים קאורט האָט אויפגעהערט צו זיין אן אומפּארטייאישע קערפערשאפט. דער סופּרים קאורט האָט פארשמוצט זיינע קלייד מיט דער בלאָטע פון שקלאפען־פּאליטיק".

די אנטשיידונג איז ארויסגענעבען געוואָרען אין א פּראָצעס, וואָס האָט זיך נעצויגען עטליכע יאָר, א פּראָצעס צווישען א נעגער מיט'ן נאָמען דרעד סקאָט און זיין באלעבאָס, ס. סטענפּאָרד, פון ניו יארק. די פאקטען פון דעם פּראָצעס זיינען ווי פאלגט:

דרעד סקאָט איז אמאל געווען דער שקלאף פון א מיליטער־דאקטאָר, וועלכער האָט געוואוינט אין מיזורי. דער דאקטאָר האָט אים אין פארלויף פון די יארען 1834 און 1836 מיטגענומען קיין אילינאי און מאָנטאנא. דאן האָט ער אים צוריקגעבראכט קיין מיזורי. אין 1836 האָט דרעד סקאָט חתונה געהאט מיט א שקלאפין פון דעם זעלבען באלעבאָס. ער האָט

האבען געווארפען 114 עלעקטאראישע שטימען. דער קאנדידאט פון דער „אמעריקען פארטי", פילמאר, האט געוואונען בלויז דעם שטאט מערילאנד. די דעמאקראטישע פארטיי האט אויך דערוויילט א מאיאריטעט אין דער „האוז אוו רעפרעזענטאטיווס".

פון דער פיערס־אדמיניסטראציע און דער דעמאקראטישער פארטיי אין די 50־ער יארען מאכט ראודם דעם פאלגענדען סך־הכל: „ער איז אין פרעזידענט־אמט אריין מיט די בעסטע כוונות. ער איז אבער געווארען דער גרעטרייער און באנייסטערטער דינער פון דער שקלאפען־מאכט. צוויי נארדליכע פרעזידענטען פאר אים זיינען גענויגט געווען צו דער סאוט. פיערס איז אבער גענאנגען אן א שיעור וויטער ווי זיי. ער איז ניט געווען גענייגט צו דער סאוט, נאר איבערגעגעבען צו איר. אונטער פיערס'עס אדמיניסטראציע האט זיך אנגעהויבען ביי דער דעמאקראטישער פארטיי דער פראצעס פון אונטערגעבען זיך אינגאנצען דער סאוט... עס דארף באמערקט ווערען, אז די דעמאקראטען אין דער נארט האבען איצטער אנגעהויבען צו גלויבען אין דעם פרינציפ, אז שקלאפעריי איז בארעכטיגט און איז א ברכה פאר'ן נעגער".

קענזעס, אויף דעם אָנפֿאַל אויף סאָמנער'ן. אין דעם וואַל־קאָמף האָבען זיך באַטייליגט די פֿראָמינענטסטע גלחים, פֿרָא־פעסאָרען, די גאַנצע אינטעליגענץ פון לאַנד. ראוד שרייבט: „די גלחים, די פֿראָפעסאָרען אין די קאַלעדזשעס, די מענשען וואָס האָבען זיך אָפּגענעבען מיט ליטעראַטור און וויסענשאַפט, די לערער אין די שולען, זיינען מערסטענטייל געווען רעפובלי־קאַנער. דעם זונטאָג ערב דעם וואַל־טאָג האָבען די גלחים פון די מערסטע קירכען פון ניו־ענגלאַנד געהאַלטען דרשות און גע־בעטען גאָט אַז ביוקענען זאָל ניט דערווייַלט ווערען. דער בא־רימטסטער ליטעראַט פון דער צייט, עמערסאָן, האָט אַדרעסירט פֿאַליטישע פֿארזאַמלונגען". דער דיכטער לאָנגפעלאָו איז אויפ־געטראָטען אויף מיטינגען. דער דיכטער בראיענט האָט אי גערעדט, אי געשריבען פֿאר פרעמאָנד'ן. דער שריפטשטעלער וואַשינגטאָן אוירווינג האָט ערקלערט, אַז ער וועט שטימען פֿאר די רעפובליקאַנישע קאַנדידאַטען. דער דיכטער וויטיער האָט געשריבען פֿאָעמען פֿאר פרעמאָנד'ן. די רעפובליקאַנישע פֿאר־זאַמלונגען האָבען געצויגען ריזיגע מאַסען. ביי מאַנכע פֿארזאַמ־לונגען זיינען בייגעווען צענדליגער טויזענדער מענשען. אין די דעמאָנסטראַציעס און פֿאַראַדען וואָס די פֿארטיי האָט אָפּגע־האַלטען האָבען זיך באַטייליגט צענדליגער טויזענדער.

אָבער דאָס שלאָגווארט פון דער דעמאָקראַטישער פֿארטיי האָט געבראַכט רעזולטאַטען. די קאָנסערוואַטיווע בירגער אין דער נאַרט האָבען זיך געשראָקען פֿאר דעם סטראשונאָק, אז די סאוט וועט זיך אָפּרייסען, אז עס וועט קומען צו א בלוטיגען צוזאַמענשטויס צווישען די צוויי טיילען פון לאַנד. דער סטרא־שונאָק האָט געבראַכט ביוקענע'ן א גרויסע צאָל שטימען אין די נאָרדליכע שטאַטען.

און די שטימען האָבען אים דערווייַלט. ביוקענען האָט גע־וואונען די גאַנצע סאוט און פינף פרייע שטאַטען: פענסיל־ווייניא, ניו־דשוירזי, אינדיאַנא, אילינאי און קאַליפֿארניע. צו־זאַמען האָבען זיי אים גענעבען 174 עלעקטאָרישע שטימען. פרע־מאָנד האָט געוואונען אין אַלע איבעריגע פרייע שטאַטען, וועלכע

ער איז נאָמינירט געוואָרען, איז ער אַרויסגעטראָטען מיט אַן עפענטלעכער דערקלערונג פאַר די פרינציפען פון דער רעפובלי־קאַנישער פּארטיי.

די „אַמעריקען פּארטי" (די „נאָו־נאטהינגס") האָט אויך נאָמינירט קאַנדידאטען. זי האָט אַרויסגעשטעלט דעם פּריערדיגען פּרעזידענט מילאַרד פילמאָר. אין איר פּלאַטפאָרמע האָט זי די פראַגע פון שקלאַפערייי כמעט אינגאַנצען איגנאָרירט. דאָס האָט געבראַכט צו א שפּאַלטונג ביי איר קאָנוועגשאַן. 71 רעלע־גאטען פון די נאָרדלעכע שטאטען האָבען זיך צוריקגעצויגען. עס איז דאַן קלאָר געוואָרען, אז אין די קומענדיגע וואלען וועט די פּארטיי קיין ראָלע ניט שפּילען און דער קאמף וועט זיין צווישען דער דעמאָקראטישער און דער רעפובלי־קאַנישער פּארטיי.

דער וואל־קאמף איז געווען איינער פון די ביטערסטע און שטורעמדיגסטע אין דער געשיכטע פון לאַנד. די דעמאָקראטען האָבען גלייך פון אָנפאַנג אַרויסגעשטעלט פאַר זייער שלאַג־וואָרט „די גאַנצקויט פון לאַנד". זיי האָבען געוואוסט, אז כדי צו זיגען, מוזען זיי געווינען עטלעכע שטאטען פון דער נאָרט. אין דער נאָרט האָט די גרויסע מאַיאָריטעט בירגער געהאט דעם זעל־בען שטאַנדפונקט וועגען שקלאַפערייי, וואָס די רעפובלי־קאַנישע פּארטיי. האָבען די דעמאָקראטען ג'עטענה'ט, אז די פראַגע ביי די וואלען איז ניט שקלאַפערייי, אז די פראַגע איז גאָר, צי זאל דאָס לאַנד צוריסען ווערען אין צווייען, אדער ניט. זיי האָבען ג'עטענה'ט, אז אויב פרעמאַנד וועט דערווייל ווערען, וועלען די שטאטען פון דער סאוט זיך אָפּריסען און גרינדען אן אייגענע רעגירונג. זיי האָבען אָנגעוויזען דערויף, אז די רעפובלי־קאַנישע פּארטיי איז א פּארטיי בלויז פון דער נאָרט, אז אין דער סאוט האָט זי ניט קיין אָנהענגער און דערפאר וועט די סאוט באַטראַכ־טען אן אדמיניסטראַציע פון דער רעפובלי־קאַנישער פּארטיי פאר אן אדמיניסטראַציע פון דער נאָרט געגען דער סאוט, און אזא אדמיניסטראַציע וועט די סאוט קיינמאל ניט אנערקענען.

די רעפובלי־קאַנער האָבען קאַנצענטרירט אלע זייערע ארגו־מענטען אויף דער שקלאַפען־פראַגע, אויף די געשעענישען אין

ווינען פּענסילוויניא, און דערמיט, וואס דער קאנדידאט וועט זיין א בירגער פון דעם שטאט, וועט עס לייכטער זיין דעם שטאט צו געווינען.

די דעמאקראטישע קאנווענשאן איז אפּגעהאלטען געווארען אנהויב יולי, אין סינסינעטי. די אנהענגער פון פרעזידענט פיערס און סענאטאר דאגלעס האבען אנגעפירט א שטארקען קאמף פאר זייערע קאנדידאטען. איבערהויפט האבען זיך פאר'עקשנ'ט דאגלעס'ם מענשען. צום סוף האבען זיי זיך פארט אונטערגעגעבען און ביוקענען האט געקראגען די נאמינאציע.

די רעפובליקאנישע פארטיי האט איר קאנווענשאן אפּ גע־האלטען אין יוני, אין פילאדעלפיא. די לאגע דארט איז אויך געווען א שווערע. די רעפובליקאנישע פארטיי איז געווען א נייע. אין איר זיינען אריין אנהענגער פון פארשיידענע אנדערע פארטייען, און די פארשיידענע עלעמענטען האבען מיטגעבראכט זייערע פּראורטיילען געגען די פּראמינענטע פערזענליכקייטען פון די אנדערע גרופּען. לאגישערווייזע האט די קאנווענשאן גע־דארפט נאמינירען א מענשן, וואס האט זיך אויסגעצייכענט מיט זיין קאמף געגען שקלאפערעי אין אלגעמיין אדער געגען די לעצ־טע שקלאפען־„בילס": א מענש, ווי סענאטאר סאמנער, אדער סענאטאר סיוארד, אדער סענאטאר טשייז. אבער יעדערער פון די דריי האט אין די פריערדיגע יארען באקעמפט די פארטייען, צו וועלכע א סך פון די דעלעגאטען האבען דעמאלט געהערט, און יענע דעלעגאטען האבען געפילט צו זיי, אויב ניט קיין שנאה, איז, ווייניגסטענס, א פּראורטיי. עס איז דערפאר באשלאסען געווארען צו נאמינירען א זייטיגען מענשן, איינעם, וואס האט זיך אין פּאליטיק ווייניג געמישט. עס איז אויסגע־קליבען געווארען דושאן פרעמאנד, דער לאנד־פארשער, וועלכער האט געקראגען א רעפוטאציע מיט זיינע מיליטערישע מאנווארעס אין דער צייט פון דער מעקסיקאנער מלחמה. פרעמאנד האט שטענדיג סימפאטיזירט מיט די אנטי־שקלאפען־גרופּען אין דער וועסט. כאטש ער איז קיינמאל שטארק אקטיוו ניט געווען. ער האט איבערהויפט זיך ווייניג געמישט אין פּאליטיק. איידער

וועגשאפן פון די צוויי פארטייען — דער דעמאקראטישער און דער רעפובליקאנישער, ביי וועלכע פרעזידענט־קאנדידאטן זיינען נאמינירט געווארן. די דעמאקראטישע פארטי איז איצט געווען אינגאנצען אונטער דעם קאנטראל פון דער סאוט. איר פרעזידענט האט געדינט געטריי די אינטערעסן פון שקלאפעריי אין קענזעס. איר הויפט־פירער אין סענאט, דאגלעס, האט מבטל געמאכט דעם „מיזורי קאמפראמיס". די רעפובליקאנישע פארטיי איז ארגאניזירט געווארן אלס די פארטי פון אנטי־שקלאפעריי.

די צוויי שטארקסטע און לאגישסטע קאנדידאטען פאר פרעזידענט אויף דעם דעמאקראטישען טיקעט זיינען געווען פרעזידענט פיערס און סענאטאר דאגלעס. און איינער פון זיי וואלט העכסט־וואר שיינליך נאמינירט געווארן, ווען ניט די בלוטיגע געשעענישען אין קענזעס און דער ברוטאלער אנפאל אויף סענאטאר סאמנער. אונטער די אומשטענדען האבען די מער ניכטערע פירער פון דער דעמאקראטישער פארטיי געפילט, אז אויב איינער פון די צוויי וועט נאמינירט ווערן, וועט אוממעגליך זיין פאר דער פארטי צו געווינען איין איינציגען שטאט אין דער נארט. האבען זיי באשלאסען צו נאמינירען א מענשען, וואס האט זיך וויניג באטיליגט אין דער שקלאפען־פאליטיק, זיך ניט פארשאפט קיין שונאים אין דער נארט און איז אין דער זעלבער צייט אן אנהענגער פון שקלאפעריי. אזא מענש איז געווען דזשיימס ביוקענען פון פענסילוויניא. ביוקענען איז געווען איבערגעבענער דעמאקראט. אלס קאנגרעסמאן און אלס סענאטאר האט ער שטענדיג געשטימט ווי די סאוט האט געוואלט. אין די פיר יאר, וואס פיערס איז געווען פרעזידענט, איז ביוקענען ניט געווען אין אמעריקע. ער איז געווען אמבאסאדאר אין ענגלאנד. זיין נאמען איז אלזא ניט געווען פארבונדען מיט די אלע סקאנדאלען, וואס האבען אזוי אויפגערעגט די נארט. דערצו איז ער געקומען פון א גרויסען שטאט פון דער נארט, פון פענסילוויניא. די פירער פון דער דעמאקראטישער פארטיי האבען אויסגערעבענט, אז כדי צו זיגען, וועט נויטיג זיין צו ג־

ברוקס איז א מיטגליד פון דער „האוז אָוו רעפּרעזענטאַטיוועס", דאַרף די „האוז אָוו רעפּרעזענטאַטיוועס" וועגען דעם אַנדערן. די „הויז" האָט פּאַרהאַנדעלט א רעזאָלוציע אויפצושלאָגן ברוקס'ן, אָבער כדי די רעזאָלוציע זאָל דורכגיין, זיינען נויטיג געווען צוויי־דריטעל שטימען, און אַזויפֿיל שטימען געגען ברוקס'ן איז אונמעגליך געווען צו קריגען. ברוקס האָט אָבער אַליין רעזיגנירט. ער איז אַוועקגעפֿאָרען אהיים, אין סאוט־קאראָלײנא, און דאָרטען, אזוי גוט ווי איבער דער גאַנצער סאוט, איז ער באגריסט געווארען ווי א העלד. די צייטונגען האָבען אים געלויבט ביז'ן הימל, פֿאַראַדען זיינען פֿאר אים געמאכט געווארען, ער האָט באַקומען מתנות, און זיין דיסטריקט האָט אים כמעט איינשטימיג ווידער דערוויילט צום קאָנגרעס.

דער היסטאָריקער ראודס שרייבט: „דער אונטערשייד אין דעם, ווי אזוי די נאָרט און די סאוט האָבען געקוקט אויף ברוקס'עם טאַט, באַווייזט ווי טיף עס איז געווארען דער אָפּנרונט וואָס שקלאַפערײ האָט אויסגעגראָבען צווישען די צוויי טיילען פון לאַנד. אין דער נאָרט זיינען אָפּגעהאַלטען געוואָרען מאַסען־פֿאַרזאַמלונגען, בײַ וועלכע די סאוט איז פֿאַרדאַמט געווארען. דאָרטען איז ברוקס'עם אָנפּאַל באַטראַכט געווארען ניט אַלס א טאַט פון אַן איינצעלנער פּערזאָן, נאָר אַלס א טאַט פון דער שקלאַפען־מאַכט. עס איז אָנגעוויזען געווארען דערויף, אז בשעת ברוקס האָט אזוי בארבאריש געשלאָגען סאָמנער'ן זיינען אין סענאַט־זאל געשטאַנען נאָך צווי קאָנגרעסלײַט פון דער סאוט און האָבען ניט צוגעלאָזען, אז זייטיג מענשען זאָלען זיך אריינמישען. סענאַטאָר דאָגלעס איז אויך געווען אין א צווייטען צימער און האָט געוואוסט, וואָס עס קומט פּאָר, דאָך איז ער ניט ארויס העלפען סאָמנער'ן. די סאוט, ווידער, האָט זיך ניט באַנוגענט מיט פּאַרטיידיגען ברוקס'ן. זי האָט נאָך חוזק געמאַכט פון סאָמנער'ן, וועלן ער איז געלעגען אויפ'ן קראַנקען־בעט, אים אויסגעלאַכט, וואָס ער „מאַכט זיך" קראַנק. און דאָס האָט, פֿאַרשטייט זיך, נאָך מער אויפגערעגט די נאָרט".

אין יוני און יולי זיינען אָפּגעהאַלטען געוואָרען די קאָנ־

באָטלער האָט ליב צו טרינקען און אז ער האָלט זיינע רעדעס אין סענאַט, וועלן ער איז אונטער'ן איינפלוס פון שטאַרקע גע־טראַנקען.

צוויי טעג שפּעטער, דעם 22טען מאי, איז סאָמנער געזעסען נעבען זיין טישעל אין סענאַט־זאל. די זיצונג האָט זיך שוין געהאַט געענדיגט, און סאָמנער איז פּאַרבליבען דאָרטען שרייבען נויטיגע בריוף. ער איז געווען פּאַרטיפּט אין זיין ארבייט. זיין שטולּ איז געווען אַרײַנגערוקט אונטער'ן טיש. פּלוצלונג איז צו אים צוגענאַנגען א קאָנגרעסמאַן פּון סאוט־קאַראָלײַנא, פּרעסטאָן ברוקס, באָטלער'ס א קרוב. ברוקס האָט זיך אָפּגעשטעלט האַרט נעבען אים, אזוי אז סאָמנער האָט זיך ניט געקענט אויפהייבען פון שטולּ. „איך האָב אייער רעדע איבערגעלייענט פאָרזיכטיג צוויי מאָל," — האָט ברוקס געזאָגט. — „איר האָט פאַרלוימדעט סאוט־קאַראָלײַנא און מר. באָטלער'ן, וועלכער איז מיינער א קרוב". מיט די וועטער האָט ברוקס א זעץ געטאָן סאָמ־נער'ן מיט א שטעקען איבער'ן קאָפּ. סאָמנער איז פון דעם קלאַפּ צוטומלט געוואָרען. ער האָט זיך געוואָלט אויפהויבען, אָבער ער האָט ניט געקענט. ברוקס האָט אים דאַן געזומען שלאָגען אָן רחמנות. זיין שטעקען איז צובראָכען געוואָרען אין צוויי העלפט, אָבער ברוקס האָט זיך ניט אָפּגעשטעלט. ער האָט אים וויטער געשלאָגען מיט דעם האַלבען שטעקען וואָס איז פאַרבליבען ביי אים אין האַנט. ענדליך זיינען אָנגעלאָפּען מענ־שען און אים אָפּגעריסען פון זיין קרבן. סאָמנער איז געבליבען ליגען אין א טייך בלוט.

סאָמנער איז געווען קערפּערליך א ריז. דאָס האָט אים אייגענטליך גערעטעוועט פון א זיכערען טויט. ער איז אָבער פאַרבליבען אָן אינוואַליד עטליכע יאָר נאָכאַנאַנד. איננאַנצען געזונט איז ער שוין קיינמאָל ניט געוואָרען. די קלעפּ האָבען אים איבערגעלאָזען וואונדען אין קאָפּ און אין רוקען־בוין.

די ווילדע אטאקע אין סענאַט האָט אויפגעשוידערט דאָס לאַנד. די געשיכטע איז דעבאַטירט געוואָרען אין ביידע הויי־זער פון קאָנגרעס. דער סענאַט האָט באַשלאָסען, אז אזוי ווי

די רעדע צוגעגרייט וואָכען נאָכאַנאַנד. ער האָט זי אויפגע־שריבען און איינגע'חזר'ט אויף אויסענווייניג. ער האָט די רעדע אָנגערופען „דער פאַרברעכען פון קענזעס".

ער האָט גערעדט צוויי טעג — דעם 19טען און 20טען מאַי. ער האָט אָנגערופען דעם פאַרברעכען פון קענזעס „אַ פאַרברע־כען געגען דער נאַטור, וואָס קען גאָר מיט ווערטער ניט אויסגע־דריקט ווערען. אין דער גאַנצער געשיכטע פון דער מענשהייט איז ניט פאַרשריבען אַ פאַרברעכען, וואס קען זיך פאַרגלייכען מיט דעם." אין וואָס באַשטייט דער פאַרברעכען? „אַן אונ־שולדיג, אונבאַרירט שטיק לאַנד איז פאַרגוואַלדיגט געווארען. עס איז אַריינגעצויגען געווארען אין די אָרעמס פון שקלאַפעריי... בעת די גאַנצע וועלט פאַרדאַמט די נידערטרעכטיגקייט פון שקלאַ־פעריי, בעת אַלע לענדער פאַרטרייבען זי מיט האַס און פאַר־אַכטונג, האָט מען ביי אונז, אין אונזער רעפּובליק, עפענטליך אָנגעווענדט געוואַלד, יע, געוואַלד, צו צווינגען קענזעס, אַז זי זאָל זיך אונטערוואַרפען דער שקלאַפעריי. דאָס איז אַ פאַרברע־כען".

אין דער רעדע האָט סאָמנער ביטער אַטאַקירט צוויי סענאַ־טאָרען: דאָגלעס'ן, פון מיזורי, און באָטלער'ן, פון סאוט־קאַ־ראָליינא. באָטלער איז געווען איינער פון די אָנגעזעענסטע פאָרשטייער פון דער סאוט, אַן אַריסטאָקראַט און אַ קולטור־מענש. סאָמנער האָט וועגען אים געזאָגט: „דער סענאַטאָר פון סאוט־קאַראָליינא האָט געלעזען אַ סך ביכער וועגען ריטערטום און ער גלויבט, אַז ער איז אַ גאַלאַנטער ריטער און פאַרמאָגט אין זיך די אייגענשאַפטען פון מוט און ערענהאַפטיגקייט. ער האָט אָבער זיך אויסגעקליבען פאַר אַ מעטרעסע איינע, וואס איז פאַר אַלע אַנדערע מענשען מיאוס, איינע וואָס זעט אויס שענדליך אין די אויגען פון דער גאַנצער וועלט. נאָר אין זיינע אויגען איז זי ריין און אומבאַפלעקט. איך מיין, די אויסגעלאַסענע פרוי שקלאַפעריי". ער האָט שאַרף אַטאַקירט דעם שטאַט סאַוט־קאַראָליינא, וואו די שקלאַפען־מאַכט האָט געהאַט איר שטאַרקסטע פעסטונג. ער האָט אויך אָנגעדייט דאַרויף, וואָס סענאַטאָר

ווען דאָגלעס פון אילינאָי, דער פאַרפאַסער פון דעם „קענזעס־נעבראסקא ביל". דאָגלעס האָט איצטער אַריינגעטראָגען א צוויי־טען פאָרשלאַג, וועלכער האָט אויך אַרויסגערופען אַ שטאַרקען שטורעם. אין דעם נייעם ביל האָט דאָגלעס פאַרדאַמט די פרייע אין קענזעס און די אַלע אָרגאַניזאַציעס פון דער נאָרט און דער וועסט, וועלכע האָבען די פרייע געהאָלפען. ער האָט פאָרגעשלאָ־גען אַז דערווייל זאָל קענזעס רעגירט ווערען פון דער שקלאַפען־רעגירונג, און ווען זי וועט האָבען אַ באַפעלקערונג פון 93 טוי־זענט, זאָלען די איינוואוינער דעמאָלט פאַרפאַסען א קאָנסטיטו־ציע און אַליין באַשטימען, צי זיי ווילען שקלאַפעריי צי ניט, און ערשט דאַן זאָל קענזעס אַריינגענומען ווערען אַלס שטאַט.

איבער דעם ביל האָט זיך אין סענאַט אויפגעהויבען אַ שטורעמדיגע דעבאַטע. די געגנער פון שקלאַפעריי האָבען גע־האַלטען פייערדיגע רעדעס. זיי האָבען ניט נאָר פּראָטעסטירט געגען דעם, וואס די שקלאַפען־פּאַרטיי האָט אָפּגעטאָן אין קענ־זעס; זיי זיינען אַרויסגעטראָטען מיט די בייסיגסטע, שאַרפ־סטע אַטאַקעס אויף שקלאַפעריי אין אַלגעמיין. די סענאַטאָרען פון דער סאוט זיינען געווען פּונקט אַזוי שאַרף און ביטער. זיי האָבען אַרונטערגעריסען אַלע געגנער פון שקלאַפעריי און געוואר־פען אויף זיי די שולד פאַר דער בלוט־פאַרגיסונג אין קענזעס. ביידע צדדים האָבען איינע די אַנדערע ניט געשאַנעוועט.

די שטאַרקסטע און גיפטיגסטע רעדע האָט געהאַלטען סע־נאַטאָר סאָמנער פון מאַסאַטשוזעטס. סאָמנער איז געווען אַ פאַרברענטער געגנער פון נעגער־שקלאַפעריי. ער האָט געהערט צו דער העכסטער גייסטיגער אַריסטאָקראַטיע אין ניו־ענגלאַנד. ער איז געווען אַ מאַן פון הויכער קולטור און אַ זייער באַ־גאַבטער רעדנער. זיין געגנערשאַפט צו שקלאַפעריי איז ביי אים געווען מער ווי אַ פּרינציפּ, מער ווי אַן אידעאַל; זי איז ביי אים געווען אַ טיפע ליידענשאַפט. ער האָט געגען שקלאַפעריי געקעמפט מיט זיין יעדען נערוו. ווען די קענזעס־פראַגע איז אויפגעהויבען געווארען אין סענאַט, האָט ער באַשלאָסען צו האַל־טען אַ רעדע וואָס זאָל אויפשטורעמען דאָס לאַנד. ער האָט

קאפיטעל 23

די קענזעס פראגע אין סענאט.

די געשעענישען אין קענזעס האבען געקראגען אן אפקלאנג אין וואשינגטאן. דער פרעזידענט האט זיך געשטעלט אינגאנצען אויף דער זייט פון דער שקלאפען־פארטיי. ער האט פארדאמט די פרייע אין זיין „מעסעדזש" און אין זיינע פראקלאמאציעס. אין קאנגרעס אבער האבען ביידע צדדים געהאט זייערע פארקעמפער און זייערע פארטיידיגער. די פאליטיק אין וואשינגטאן און איבער'ן גאנצען לאנד האט זיך איצט קאנצענטרירט ארום קענזעס און ארום שקלאפערייי אין אלגעמיין.

אין דער „האוז אוו רעפרעזענטאטיוום" האבען די פרייע געהאט די קאנטראל. ווען די „הויז" האט זיך ארגאניזירט אין דעצעמבער, 1855, האט זיך דארטען אנגעהויבען א קאמף איבער דער ערוויילונג פון דעם „סספיקער" (פארזיצער). דער קאמף האט זיך נעצוגען צוויי מאנאט, און ענדליך האט געזיגט דער קאנדידאט פון דער נייער רעפובליקאנישער פארטיי, פון דער פארטיי, וואס האט ארויסגעשטעלט אין איר פראגראם דעם פונקט, אז ניט נאר זאל קענזעס זיין א פרייע שטאט, נאר קיין שום נייע שקלאפען־שטאטען זאלען מער ניט אריינגענומען ווערען. ווען די „האוז אוו רעפרעזענטאטיוום" האט אביסל שפעטער דערווייל א קאמיטע פון דריי, צו אונטערזוכען די געשעענישען אין קענזעס, איז די קאמיטע באשטאנען פון צוויי פון דעם פרייען צד און איינעם פון דעם שקלאפען־צד.

די שארפסטע דעבאטען איבער קענזעס זיינען פארגעקומען אין סענאט. דארטען האט די שקלאפען־פארטיי געהאט א מאיאריטעט. דער אנפירער פון דער פארטיי אין סענאט איז ע־

ארמיי האָט זיי צוטריבען. די פרייע האָבען איצט געהאַט זיי־ערע באַפעסטיגטע פּאָזיציעס אין אַ ריי שטעטלאַך, און די שקלאַפישע פּאַרטיי האָט געהאַט אירע פּאָזיציעס. שרייבט מעק־מעסטער: „די שקלאַפישע באַנדעס פלעגען זיך אַרויסלאָזען פון זייערע פעסטונגען, פלעגען דורכזוכען די אַרומיגע געגענד, אָפּ־שטעלען אימיגראַנטען און דורכגייער, צונעמען ביי זיי אַלץ, גנב'ענען פערד און בהמות, פאַרניכטען פעלדער און הייזער". מיט דער אַרבייט האָט זיך אויסגעצייכענט דער שקלאַפישער רע־גימענט אונטער קוירנעל טיטוס. די פרייע האָבען באַשלאָסען די געפערליכע נעסטען אויסצוראָטען. זיי האָבען אָרגאַניזירט זיי־ערע רעגימענטען און זיינען געגאנגען אויף די שקלאַפישע פעס־טונגען. איינע נאָך די אַנדערע זיינען די שקלאַפישע פּאָזיציעס באַזיגט געוואָרען. די שלאַכטען האָבען אָנגעהאַלטען טעג נאָכ־אַנאַנד. דער געפערליכער טיטוס איז אַריינגעפאַלען אַלס געפאַנ־גענער אין די הענט פון די פרייע.

די וואַשינגטאָנער רעגירונג האָט באַשלאָסען, אַז די מלחמה אין קענזעס מוז אָפּגעשטעלט ווערען. גאָווערנאָר שענאָן איז אראָפּגעזעצט געוואָרען. איידער דער נייער גאָווערנאָר איז אָנ־געקומען, האָט דער ליוטענאַנט־גאָווערנאָר, וועלכער איז געווען נאָך מער פאַרביסען געגען די פרייע ווי שענאָן, אָרגאַניזירט אַ מיליץ־ארמיי געגען די פרייע. עס האָט זיך ווידער אָנגעפאַנגען אַ סדרה פון טעראָריסטישע אָנפאַלען אויף פרייע שטעטלאַך. צום גליק איז דער נייער גאָווערנאָר אָנגעקומען איידער די פּאָגראָ־מען האָבען זיך ווייט פאַרשפּרייט. דער נייער גאָווערנאָר האָט אַרויסגעלאָזען פּראָקלאַמאַציעס צו אַלע באַוואַפענטע גרופּען, מיט דער אויפפאָדערונג זיי זאָלען זיך אויפלייזען. די שקלאַפישע גרופּען האָבען פּראָטעסטירט. דערהויפּט זיינען אויפגערעגט גע־ווען די באַנדעס פון מיזורי. זיי האָבען אָבער איינגעזען אַז דער נייער גאָווערנאָר מיינט ערנסט און זיי האָבען געפאָלגט.

די מלחמה האָט זיך אָפּגעשטעלט. זי האָט אָפּגעקאָסט ביידע צדדים די לעבענס פון 200 מענשען אין עס איז פאַרניכ־טעט געוואָרען אייגענטום אין ווערט פון צוויי מיליאָן דאָלער.

כאָטש ער האָט געהאַלטן מיט דער שקלאַפּן־פּאַרטיי, האָט אַריינגעשיקט אן ארמיי סאָלדאַטן אָפּצוהאַלטן א צוזאַמענשטויס צווישען די צוויי גרופּען.

דער שטראָם פון קאָלאָניסטן פון נאָרט און איסט האָט דערווייל ניט אויפגעהערט און דער שקלאַפּן־צד האָט איצט באַשלאָסן דעם שטראָם אפּצושטעלן. זיי האָבן אָרגאַניזירט א באוואפנטע וואך, וועלכע האָט באזוכט יעדע שיף וואָס האָט געפירט קאָלאָניסטן און געמאַכט אויף זיי אָבלאָווע. א סך פון די אימיגראַנטן זיינען ארעסטירט געווארן מיט'ן אויסרייד אז זיי פירן געווער. א סך זיינען געצוואונגען געווארן צו פאַרן צוריק. די פרייע האָבן פּראָטעסטירט, אָבער עס האָט ניט גענאָלפּן. צום סוף זיינען די פרייע געצוואונגען געווען צו מאכן זייער רייזע קיין קענזעס איבער דער יבשה. די לאַנגע רייזע איז געווען א סך א שווערערע ווי די אויפ'ן וואסער. דער שטראָם פון אימיגראציע איז אָבער וויטער נעגאנגען.

פּראָפעסאָר מעקמעסטער שרייבט: „די פרייע זיינען געווארענט געווארען, אז זיי זאָלען זיך ריכטען אויף א קאמף. א סך פון זיי האָבען פארלאָזען זייערע פארמס און זיינען אוועק אין דעם זידליכען טייל פון קענזעס. אויף אלע וועגען האָט מען געזען פארלאָזענע הייזקעס און אָפּגעלייגטע פארמס. באַנדעס פון בויזע צדדים האָבען זיך אומגעטריבען איבער'ן לאַנד, איבער דער לענג און בריים פון קענזעס, און האָבען געברענט, גערויבט און געשאָסען". די פרייע האָבען ארויסגעלאָזען א הילפּס־רוף צו זיערע בריידער אין דער נאָרט. די נאָרט האָט זיך אָפּגערופען. איבעראל זיינען אָרגאַניזירט געווארען הילפּס־פּראַיינען, וואָס האָבען געזאמלט געלט, קליידער און שפייז פאר קענזעס. די אלע אָרגאַניזאציעס האָבען זיך פאראיינינט אין א נאציאָנאלער קאָמיטע, וועלכע האָט זיך געשטעלט אלס אויפגאבע צו זאמלען הונדערט טויזענט דאָלער א מאָנאט צו העלפען די לייִדענדע אין קענזעס.

די אומרוען האָבען אָנגעהאַלטען א גאנצען זומער. די פרייע האָבען געפּרואווט עפענען זייער לעדזשיסלייטשור, אָבער די רעגירונגס־

דערמאָרדעט געווארען. זייערע פירער האָבען זיך באנוגענט מיט מאכען פראָפאגאנדא אין דער נאָרט און מיט זאמלען געלט צו ברענגען נייע אימיגראנטען. עס זיינען אָבער געווען צוויישען די פרייע אוצלכע וואס האָבען געגלויבט אז די מעטאָדע איז א פאלשע. איינער, און דער וויכטיגסטער צווישען זיי, איז געווען בראון, וועלכער איז אנגעקומען אין קענזעס אין 1855. דאָרט זיינען אויך געווען עטלעכע זין זיינע און אנדערע קרובים. די בראונס זיינען געקומען פון קענזעס העלפען דעם פרייען קאמף, דער אלטער דזשאן בראון איז געווען זייער פירער.

דזשאן בראון האָט באשלאָסען, אז איצט מוז עפעס געטאָן ווערען, וואָס זאל אנווארפען א שרעק אויף די שקלאָפען־טערא־ריסטען. ער האָט צונויפגענומען זיינע פיר זין, זיין איידים און נאָך צוויי פון זיינע נאכפאלגער און האָט זיי באפוילען זיי זאלען מיט אים מיטגיין.

דאָס איז געווען נאָך האלבע נאכט, דעם 25־טען מאי. ער איז מיט זיין גרופע אוועק אין א געגענד וואו שקלאָפען־פארמער האָבען געוואוינט. ער האָט אנגעקלאפט אין דריי הייזער. פון איין הויז האָט ער ארויסגעפירט א טאטען מיט צוויי זין, פון א צווייטען הויז — א מאן, און פון דריטען נאָך א מאן. די פינף מענשען האָט בראון און זיינע נאכפאלגער קאלטבלוטיג ערמאָרדעט. זייערע קערפערס האָט מען געפונען ליגענדיג ניט וויים פון די הייזער, וואו זיי האָבען געוואוינט.

די פינף מאָרדען האָבען דערוועקט א בלוטיגען צארן צוויישען די שקלאָפען־אייגענטימער. א צייטונג אין א שקלאָפען־שטאָט איז ארויס מיט אן עקסטרא: „מלחמה! מלחמה!" די שקלאָ־פען קאלאָניסטען האָבען זיך גענומען באוואפענען. פרייע קאָ־לאָניסטען זיינען ארעסטירט געווארען. די באוואפענטע באנדעס האָבען געמאכט נייע פאָרמען געגען די פרייע. איצט האָבען זיי דאָך געהאט א בעסערען אויסרייד ווי פריער. די פרייע האָ־בען זיך אויך געגומען באוואפענען. כאָטש די צאל פון זייערע באוואפענטע איז געווען א סך קלענער. זיי זיינען אָבער גרייט געווען זיך צו פארטיידיגען ביז דאָס לעצט. דער נאָוועמבער,

דערע שטאַטען. איינער פון די פארביסענסטע פירער פון די דאָ־זיגע גרופּען איז געווען מאיאָר בופאָלד, אַ רייכער שקלאַפען־אייגענטימער פון אַלאַבאַמאַ. ער האָט פארקויפט פערציג פון זיינע שקלאַפען און מיט דעם געלט אָרגאַניזירט אַן עקספּעדיציע קיין קענזעס. אין זיין עקספּעדיציע זיינען געווען דריי הונדערט באַוואַפענטע מענער. ער האָט זיי פארשפּראָכען יעדערען פער־ציג אַקער לאנד און אַ יאהר לעבענס־מיטעל. ער איז מיט זיין אַרמיי אָנגעקומען אין קענזעס ענדע מאָנאַט אַפּריל.

דערווייל האָט אַ דזשורי איינגעקלאָגט די הויפּט בעאמטע פון דער פרייער רעגירונג. דר. ראָבינסאָן איז אַרעסטירט גע־ווארען און איינגעשפּארט געווארען אין פּריזאָן. די אַנדערע איינ־געקלאָגטע זיינען אנטלאָפען. די פרייע רעגירונג איז געבליבען כמעט אָן פירער.

אין מאָנאַט מאַי האָבען די פארשידענע שקלאפען־ארמייען ארומגערינגעלט דאָס פרייע שטעטעל לאורענס. זיי זיינען אהין געקומען מאכען ארעסטען און אַוועקנעמען די וואפען ביי דער באַפעלקערונג. די איינוואוינער פון לאורענס זיינען געווען קליין אין צאָל און האָבען זיך ניט געקענט שטעלען געגען דעם שונא. דאָך האָבען זיי זיך אפּגעזאגט אפּצוגעבען זייערע ביקסען. אלס ענטפער האָבען די שקלאפען־ארמייען אַטאַקירט דאָס שטעטעל. זיי האָבען געמאכט אַ פּאָגראָם אויף די צוויי צייטונגען פון שטעטעל, צובראָכען די פּרעס־מאַשינען און אונטערגעצונדען די הייזער. זיי האָבען אויך צושאָסען און פארברענט דעם האָטעל פון שטעטעל. זיי האָבען אונטערגעצונדען דר. ראָבינסאָנ'ס הויז, זיי האָבען זיך אריינגעריסען אין פילע פּריוואַט־הייזער און פון דאָרטען ארויסגעטראָגען אלץ וואס זיי האָבען נאָר געפונען. דאן זיינען זיי אוועק.

די נייס וועגען דעם פּאָגראָם אויף לאורענס האָט אויפגע־טרייסעלט אלע פרייע איינוואוינער פון קענזעס. ביז איצט האָ־בען די פרייע קיין געוואַלט־טאַטען ניט באַגאַנגען. זייער פּראָ־גראם איז געווען צו קעמפען מיט געזעצליכע מיטלען. זיי האָבען פארשוויגען א גאַנצע ריי מיט אָנפאַלען, אין וועלכע פרייע זיינען

זיי האבען באשלאסען צו אינגאַרירען די רעגירונג פון די שקלאַ־פען־קאַלאָניסטען און גרינדען אן אייגענע רעגירונג. די פרייע האבען דאן אפגעהאלטען אייגענע וואלען און דערווייל אן איי־גענע לעדזשיסלייטשור. זיי האבען אויך פארפאסט א קאָנ־סטיטוציע, אין וועלכער זיי האבען אריינגעשריבען, אז שקלאַ־פעריי זאל זיין פארבאטען אין קענזעס. מיט דער קאָנסטיטוציע האבען זיי זיך געווענדט אין וואשינגטאָן, אז דער קאָנגרעס זאל אריינענעמען קענזעס אלס א שטאט.

אין קענזעס זיינען איצט, אלזא, נעווען צוויי רעגירונגען: א רעגירונג וואס די שקלאפען קאָלאָניסטען האבען געשטיצט און א רעגירונג וואס די פרייע קאָלאָניסטען האבען געשטיצט. דער נייער גאָווערנאָר וואס די וואשינגטאָנער רעגירונג האט אריינגעשיקט, ווילסאָן שענאָן, האט אנערקענט די שקלאפען־רעגירונג. ער האט איר באזוכערט, אז זי וועט האבען די שטיצע פון דעם פרעזידענט. אין אנפאנג יאר 1856 האט פרעזידענט פיערס אריינגעשיקט א ספעציעלען מעסעדזש צום קאָנגרעס, אין וועלכען ער האט פארדאמט די פרייע רעגירונג פון קענזעס אלס אן אומגעזעצליכע. דער קאָנגרעס האט די פראגע דעבאטירט א מאָנאט צייט, און צום סוף באשלאָסען צו שיקען א קאָמיטע פון דריי קאָנגרעסלייט אויסצופארשען די לאגע אין קענזעס. די קאָמיטע איז אָנגעקומען אין דעם שטעטעל לאורענס, איינער פון די וויכטינסטע ישובים פון די פרייע, אין מיטען מאָנאט אפריל.

די לאגע איז געווארען ערנסטער פון טאָג צו טאָג. אין דער נאָרט און וועסט זיינען אָרגאַניזירט געווארען הילף־פאראיינען פאר קענזעס, וואס האבען געזאמעלט געלט און אַרויסגעשיקט פרייוויליגע צו העלפען די פרייע אין קענזעס. אין דער סאוט איז ענליכעס געטאָן געווארען צו העלפען דעם שקלאפען־צד. פון דער סאוט זיינען די רעקרוטען אָנגעקומען אין אָרגאַניזירטע רעגי־מענטען, באוואפענטע, געפירט פון אפיצירען, אזוי ווי אן ארמיי וואס גייט צום שלאכט־פעלד. אזוינע רעגימענטען זיינען אָנ־געקומען פון אלאבאמא, סאוט־קאראָלייגא, דזשארדזשיא און אָנ־

די צייטונגען פון דער נאָרט. אלס ענטפער האָט ער געקראָגען א באַפעל פון פּרעזידענט צו רעזיגנירען, און ווען ער האָט זיך אנטזאגט דאָס צו טאָן, האָט דער פּרעזידענט אים אראָפּגעזעצט. רידער איז איצט אריבער צו דער פּרייער פּאַרטיי און איז געוואָרען איינער פון אירע וויכטיגסטע פירער. דעם ערשטען פּלאַץ אלס פירער פון די אַנטי־שקלאַפען גרופּען האָט פּאַרנומען דר. ראָבינסאָן, אן אַבאָלישאָניסט פון מאַסאַטשוועטס, וועלכער איז אין קענזעס געשיקט געווארען פון דער „עמיגרענט עיד קאָמפּאַני" אלס איר פּאַרשטייער.

די רעגירונג אין וואַשינגטאָן האָט אנערקענט די לעדזשיסלייטשור וואָס איז דערווייל געווארען דורך די פּאלישע שטימען, און די לעדזשיסלייטשור האָט גלייך דורכגעפירט א ריי געזעצען צו באפעסטיגען די מאכט פון שקלאַפערייי אין קענזעס. אָט זיינען איניגע פון די געזעצען: דער יעניגער, וועלכער וועט מינדליך אָדער שריפטליך דערמוטיגען א שקלאַף צו רעוואָלטירן געזען זיין באלעבאָס אין קענזעס, זאל באשטראָפט ווערען מיט'ן טויט; דער יעניגער, וואָס וועט צורייַדען א שקלאַף ער זאל פּאַרלאָזען זיין באלעבאָס, זאל באשטראָפט ווערען ענטוועדער מיט'ן טויט אדער מיט צען יאָר געפענגעניש; דער יעניגער, וואָס וועט מינדליך אָדער שריפטליך דערקלערען, אז שקלאַפערייי איז ניט געזעצליך אין קענזעס, זאל פּארשפּארט ווערען אין טורמע אויף ניט וויניגער וויי צוויי יאר. די לעדזשיסלייטשור האָט אויך דורכגעפירט א געזעץ אז אלע בעאמטע אין קענזעס, אלע אדוואָקאַטען, און אלע וואָס ווילען שטימען ביי די וואלען, מוזען פריער שווערען אז זיי זיינען גרייט צו שטיצען דאָס געזעץ וועגען אנטלאָפענע שקלאפען.

דר. ראָבינסאָן האָט באשלאָסען אויפצוהויבען א קאמף געגען דער שקלאַפען־הערשאַפט. די ערשטע זאך האָט ער געשיקט א שליח קיין מאַסאַטשוועטס צו ברענגען געווער. די ביקסען זיינען אננעקומען אין פּארקלאַפּטע קאַסטענס וואָס האָבען געטראָגען די אויפשריפט „ביכער". דאָן האָבען די פּרייַע קאָלאָניעס אָפּגעהאלטען א ריי קלייַנע און גרעסערע קאָנפערענצען.

זאלען קומען שטימען פאר א פארשטייער צום קאנגרעס. די וואלען האבען געדארפט פארקומען דעם 29-טען מערץ, 1854. ביי די וואלען האבען זיך די צוויי צדדים צום ערשטען מאל געדארפט פארמעסטען מיט די כחות.

אין דעם טאג פון די וואלען האבען אין קענזעס אריינגעמארשירט 1700 איינוואוינער פון מיזורי, און אלע האבען זיי געווארפען זייערע שטימען פאר'ן שקלאפען-קאנדידאט. געווים האבען זיי קיין רעכט ניט געהאט צו באטייליגען זיך אין די וואלען פון קענזעס, אבער קיינעם האט עס ניט געארט — ניט דעם גאווארנאר און ניט דעם פרעזידענט. דער שקלאפען-קאנדידאט איז דערוויילט געווארען און האט פארנומען זיין פלאץ אין קאנגרעס.

דעם 30-טען מערץ, 1854, זיינען פארגעקומען וואלען פאר פארשטייער אין דער קענזעס לעדזשיסלייטשור. האט פאסירט דאסזעלבע. דאס מאל זיינען פון מיזורי אנגעקומען אן ארמיי פון פינף טויזענט מאן. זיי האבען געטראגען „ביקסען אויף די אקסלען, רעוואלווערען אין די גארטלען און מעסערס אין די שטיוועל. אויף די וועגענער האבען זיי געפירט א גרויסען זאפאס מיט שנאפס". די באוואפענטע מאסע האט זיך אייגנעטיילט אין גרופען. יעדע גרופע איז אוועק אין א באשטימטען וואל-פלאץ און געפאדערט מען זאל זיי לאזען שטימען. די בעאמטע האבען ניט געוואגט זיי אפצוואגען. אין עטליכע פלעצער, וואו די בעאמטע האבען זיך געשטעלט אנטקעגען, האבען די חברה זיי ארויסגעווארפען פון שטים-פלאץ. ארום און ארום זיינען אין קענזעס יענעם טאג אפגענעבען געווארען 6300 שטימען. דרייפערטעל פון זיי זיינען געווען ניט פון קענזעס. עס פארשטייט זיך, אז די שקלאפען-פארטיי האט דערוויילט אלע אירע קאנדידאטען.

די חוצפה'דיגע האנדלונג מצד די שקלאפען-מענשען האט אויפגעבראכט דעם גאווארנאר, וועלכער איז תמיד געווען א פריינט פון דער סאוט. ער האט צוגעשיקט וועגען דעם א באריכט צום פרעזידענט און האט פארעפענטליכט די פאקטען אין

דער נאָרט. אין יולי, 1854, איז אין מאַסאַטשוזעטס אָרגאַניזירט געוואָרען „אַן אימיגרענט עיד קאָמפּאַני" צו העלפֿען קאָלאָניסטען פון דער נאָרט זיך צו באַזעצען אין קענזעס. די קאָמפּאַניע האָט געזאמעלט גענוג צוויישען רייכע לייט, וועלכע זיינען געווען פּרינציפּיעלע געגנער פון שקלאַפֿערייי, און זי האָט פאַרזאָרגט קאָלאָניסטען מיט די נויטיגע הוצאות אויף אָרויסצופֿאָרען קיין קענזעס. זי האָט זיי אויך געגעבען געלט אויף צו בויען מילען און האָטעלען. אין קענזעס זיינען באלד געווען צוויי גרופּעס קאָלאָניעס: איין גרופּע פון שקלאַפֿען־אָנהענגער, און א צווייטע פון געגנער. קיין שקלאַפֿען אַליין זיינען נאָך אין קענזעס כמעט ווי ניט געווען. פון דער סאוט און פון מיזורי זיינען קיין רייכע לייט ניט געקומען זיך באַזעצען אין קענזעס; עס זיינען געקומען אָרימע, וואס האָבען ניט פארמאָגט קיין געלט צו קויפֿען שקלאַפֿען. זיי זיינען אָבער געווען פאַר שקלאַפֿערייי און זיינען גרייט געווען צו קעמפֿען פאַר שקלאַפֿערייי אלס א פּרינציפּ. די צוויי גרופּעס קאָלאָניעס האָבען באַטראַכט אייניע די אַנדערע ווי שונאים. גלייך ווי זיי האָבען זיך געגרינדעט איז צוויישען זיי נעשאַפֿען געוואָרען א קרינג־צושטאַנד.

מיזורי האָט זיך ניט באַנוגענט מיט אַריינשיקען קאָלאָניסטען אין קענזעס. זי האָט זיך ניט פאַרלאָזען נאָר דערויף, אז איר וועט גלינגען צו באַזעצען מער מענשען ווי די נאָרט וועט עס טאָן. אין מיזורי גופא זיינען אָרגאַניזירט געוואָרען געהיימע אָרגאַניזאַציעס אונטער'ן נאָמען „די בלוי לאָדזשען", וועלכע האָבען גענומען א שבועה אויפצוהאַלטען שקלאַפֿערייי אין קענזעס. אויף אָט די „בלויע לאָדזשען" פאַלט עס אייגענטליך די אחריות פאַר די בלוטיגע אומרוען וואָס זיינען פאָרגעקומען אין קענזעס אין פאַרלויף פון די נעקסטע עטליכע יאָר.

דער פּרעזידענט האָט פאַר גאָווערנאָר פאַר דער נייער קענזעס טעריטאָריע, באַשטימט זיינעם א מענשען, א פּרייַנט פון דער סאוט און אַן אָנהענגער פון דאָנלעס'עס פּראָגראַם. דער גאָווערנאָר, רידער איז געווען זיין נאָמען, האָט די ערשטע זאַך אַרויסגעלאָזען אַן אויפרוף צו די איינוואוינער פון קענזעס, זיי

קאפיטעל 22

„די בלוטענדע קענזעס".

דער שטורעם אין לאנד איבער דעם קענזעס־נעבראסקא נע־זעז האָט אין קענזעס גופא געפירט צו בלוט־פארגיסונג. קענ־זעס ליגט צו מערב־צו פון מיזורי. די שקלאפען אייגענטימער פון מיזורי זיינען געווען שטארק פאראינטערעסירט, אז שקלא־פערייַ זאל ערלויבט זיין אין קענזעס; אז ווען קענזעס וועט ווערען א שטאט, זאל זי געהערען צו דער גרופע פון שקלאפען־שטאטען. אין מיזורי זיינען דעמאָלט געווען פופציג טויזענט נעגער־שקלאפען, און זייערע אייגענטימער האָבען מורא געהאט, אז אויב קענזעס וועט זיין א פרייער שטאט, וועלען זייערע שקלאפען אהין אנטלויפען. לויט דעם נייעם געזעז איז די פראגע, צי אין קענזעס זאל ערלויבט זיין שקלאפעריי אָדער ניט, איבערגעלאָזען געווארען פאר דער צוקונפטיגער באפעלקערונג פון קענזעס אליין צו אנטשיידען. פאר מיזורי און פאר דער גאנ־צער סאוט איז איצט וויכטיג געווען, אז אין קענזעס זאלען זיך באזעצען וואָס מער פון זייערע אייגענע מענשען, כדי זיי זאלען דאָרט קענען באשטימען און דורכפירען די געזעצען לויט זייערע אינטערעסען. אזוי שנעל טאקע ווי דאָס געזעז איז אונטער־געשריבען געווארען, האָבען אין קענזעס געזומען אריינקומען גרויסע צאלען קאלאָניסטען פון מיזורי און פון די אנדערע זיד־ליכע שטאטען.

אין דער נאָרט האָבען די נעגנער פון שקלאפעריי געהאלטען, אז עס איז וויכטיג צו געווינען קענזעס אויף זייער זייט. זיי האָבען געגלויבט, אז עס וועט זיין אן אונגלויק פאר'ן לאנד אויב שקלאפעריי וועט דורך קענזעס אָנפאָנגען אריינצודרינגען אין

פון אנטלאפענע נעגערס. די בילס האבען געגעבען א געכאפ־
טען נעגער דאס רעכט צו פאדערען א דזשורי־טרייעל. זיי הא־
בען פארבאטען די כאפער אייגצושפארען די נעגערס אין שטאט־
געפענגנישען. די שטאטען האבען אויך באזארגט די געכאפ־
טע נעגערס מיט אדוואקאטען זיי צו פארטיידיגען. די אלע גע־
זעצען זיינען פארדאמט געווארען אין דער סאוט אלס אומ־
קאנסטיטוציאנעל. אין דעם זעלבען יאר האט נעריסאן, דער
פירער פון די אבאלישאניסטען, אפגעטאן א זאך, וואס אמערי־
קאנער פאטריאטען האבען אים נאך ביז היינט ניט מוחל גע־
ווען. ער האט אויף אן עפענטליכער פארזאמלונג פון אבאלי־
שאניסטען, אין א שטעטל אין מאסאטשוועטס פאנאנדערגע־
לייגט א פייער און פארברענט די קאנסטיטוציע, אינאיינעם מיט
דעם נעזעץ וועגען אנטלאפענע שקלאפען. ער האט די צערעמאניע
דורכגעפירט דעם 4־טען יולי, 1854. אין זיין „ליבערייטאר"
האט ער די זעלבע צייט געשריבען, אז קיין אנדער אויסוועג איז
ניט פארבליבען ווי נאר איינער: אז די נארט זאל זיך אפריסען
פון דער סאוט; די פאראייניגטע שטאטען מוזען צושפאלטען
ווערען.

נומען. אין דער נאָרט האָט זי געמאכט דעם אָנשטעל, אז זי איז געגען שקלאפערי; אין דער סאוט האָט זי געמאכט דעם אָנ־שטעל, אז זי איז פאר שקלאפערי. דער אמת איז, אז די פירער פון דער פארטיי האָבען געהאָפט, אז זיי וועט געלינגען אָפצוא־ווענדען די אויפמערקזאמקייט פון פאלק פון דער שקלאפען־פראגע. זיי האָבען מיט אלע כחות געזוכט צו ווירקען אויף די מאסען, זיי זאָלען טראכטען ווייניגער וועגען די נעגערם און מער וועגען די „פארדאמטע פרעמדע און קאטאליקען". און דאָס האָט געפירט צו דעם דורכפאל פון דער פארטיי.

דאָס פאלק האָט געזוכט פאליטישע פארטייען מיט א באַ־שטימטען פראָגראם וועגען שקלאפערי. אזוינע פארטייען זיי־נען איצט געווען צוויי: די אלטע דעמאקראטישע פארטיי, וואָס איז געפירט געווארען פון סענאטאר דאגלעס און פרעזידענט פיערס. די פארטיי האָט ארויסגעשטעלט איר שלאָג־וואָרט: „קיין באַגרענצונג פאר שקלאפערי; די אייניגונג פון יעדער טעריטאריע און יעדען נייעם שטאַט זאָלען האָבען דאָס רעכט אליין צו באשטימען, צי זיי ווילען שקלאפערי צי ניט"; און די נייע רעפובליקאנישע פארטיי, וועלכע האָט אלס איר פרינציפ ארויסגעשטעלט די פאדערונג, אז שקלאפערי זאל באגרענצט ווערען, אז די רעגירונג זאל ניט ערלויבען, אז שקלאפערי זאל אריינדרינגען אין נייע טעריטאריעס און אין די נייע שטאַטען, וואו זי איז געווען פארבאָטען, לויט דעם אלטען „מיזורי קאָמ־פראָמייז" פון 1820.

עם האָט געדויערט א פאָר יאָר איידער די שטימונג אין לאַנד איז קריסטאליזירט געווארען. דערווייל האָט עם געקאָכט און געשטורעמט מיט פראָטעסטען געגען דעם קענזעס־נעבראסקא גע־זעץ. האָריים גריליי האָט ערקלערט, אז דאָגלעס און פיערס האָבען געשאפען מער אבאָלישאָניסטען אין דריי מאָנאט צייט ווי גערישאָן און וועגדעל פיליפס האָבען געשאפען אין צוואָנציג יאָר. אלס ענטפער אויף דעם קענזעס־נעבראסקא גזעזע האָבען א רייע שטאַטען אין דער נאָרט דורכגעפירט בילס, וועלכע האָבען געצילט מבטל צו מאכען דעם נאציאָנאלען גזעזע וועגען כא־

א געזעץ, אַז אימיגראַנטען זאָלען ניט קענען ווערען קיין בירגער. סיידען זיי וואוינען דאָ ניט ווייניגער ווי 21 יאָר.

די אָרגאַניזאַציע איז געווען איינגעהילט אין סודות, און דאָס האָט געווירקט צוציען אַ סך מיטגלידער. אלס מיטגלידער זיי־נען אריינגענומען געווארען אַזוינע, וואס האָבען געהאַט די פאָל־גענדע איינגענשאַפטען: געבוירען אין אַמעריקע, אַ פּראָטעס־טאַנט, אַ גלויביגער. ביים אַריינטרעטען אין דער אָרגאַניזאַציע האָט דער קאַנדידאַט געמוזט שווערען מיט דער האַנט אויף דער ביבעל און אויף אַ צלם, אַז ער וועט קיינמאָל ניט אַרויסגעבען די סודות פון דער אָרגאַניזאַציע און אַז ער וועט ניט שטימען פאַר אַ קאַנדידאַט, וועלכער איז ניט קיין פּראָטעסטאַנט און ניט קיין אמעריקאַנער געבוירענער. די מיטגלידער האָבען געהאַט ציי־כענס, דורך וועלכע זיי פלעגען באַגריסען איינע די אַנדערע. וואו זיי פלעגען זיך טרעפען.

די פּאַרטיי האָט די ערשטע צייט געמאַכט גרויס פאָרט־שריט. איבערהויפּט אין די גרעסערע שטעט אין דער איסט. וואו עס האָבען זיך געפונען א סך אימיגראַנטען־אַרבייטער. די עכטע אמעריקאַנער האָבען ניט געקענט צוזען ווי די אימיגראַנ־טען, א סך פון זיי אייריש קאַטאָליקען. ווערען א מאַכט אין דער פּאָליטיק. די עכטע אמעריקאַנישע סוחרים און באַלעבאַטים האָ־בען אויך ניט געקענט דולדען די פּראָגרעסיווע געדאַנקען וואס די אימיגראַנטען האָבען געבראַכט פון אייראָפּא און געפּרעדיגט צווישען די אָרימע מאסען. אין די וואַלען פון 1854-1855 האָט די „אַמעריקאַן פּאַרטי" געצויגען אַ סך שטימען און ערוויילט בעאַמטע אין שטעט און שטאַטען. זי האָט אויך געשיקט א צאָל פאָרשטייער אין קאָנגרעס. עס האָט פון אָנפאַנג אויס־געוויזען, אַז זי וועט ווערען אַ גרויסע איינפלוסרייכע פּאַרטיי און זיין שטאַרקער ווי די נייע רעפּובליקאַנישע פּאַרטיי.

באַלד אָבער האָט די פּאָליטישע לאַגע אָנגענומען אַן אַנדער ווענדונג. דער גרויסער עולם איז געוואָרען מער און מער פאַר־קאָכט אין דער שקלאַפען־פראַגע. און אויף דער פראַגע האָט די „נאָו־נאַטהינג" פּאַרטיי קיין באַשטימטע שטעלונג ניט גע־

אָנגענומען אַ רעזאָלוציע, וועלכע האָט ערקלערט, אַז שקלאַפעריי „איז אַ גרויסער סאָציאַלער און פּאָליטישער איבעל". די פאַר־זאַמלונג האָט נאָמינירט קאַנדידאַטען פאַר די שטאַט־וואַלען אַלס רעפּובליקאַנער. אַנדערע שטאַטען האָבען באַלד נאָכגעטאָן דעם ביישפּיל פון מישיגען. אין די שטאַט־וואַלען וואָס זיינען אָפּ־געהאַלטען געוואָרען אין הערבסט, 1854, האָט שוין די נייע רע־פּובליקאַנישע פּאַרטיי אַרויסגעשטעלט קאַנדידאַטען אין וויסקאָנ־סין, מאַסאַטשוזעטס, ווערמאָנט און מעין. אין וויסקאָנסין און אין מישיגען האָט די נייע פּאַרטיי געזיגט און ערוויילט אירע קאַנדידאַטען.

די צווייטע פּאַרטיי האָט פון אָנפאַנג אויסגעוויזען צו זיין די שטאַרקערע. זי האָט אָבער לאַנג ניט געלעבט. אין דעם קאַמף איבער שקלאַפעריי, וואָס האָט זיך אין די נעקסטע עט־ליכע יאָר פאַרנאַנדערגעפלאַקערט, איז די פּאַרטיי צורונען גע־וואָרען. זי איז אָבער וויכטיג אַלס אַ היסטאָרישע ערשיינונג און אויך דערמיט, וואָס זי איז געוואָרען די מוטער פון ענליכע פּאַרטייען און באַוועגונגען אין די שפּעטערע יאָרען.

די פּאַרטיי האָט אָפיציעל געטראָגען דעם נאָמען „די אַמע־ריקען פּאַרטיי". ביים גרויסען עולם איז זי אָבער באַקאַנט גע־ווען אונטער דעם נאָמען „נאָו נאַטהינגס". דאָס איז דערפאַר, ווייל זי איז געווען אַ געהיימע, אונטערערדישע, און ווען מען פלעגט אַ מיטגליד שטעלען פראַגען וועגען די פּרינציפּען און די אויפגאַבען פון דער אָרגאַניזאַציע, פלעגט ער ענטפערען: „איך ווייס גאָרניט".

די פּאַרטיי האָט זיך געשטעלט פאַר איר אויפגאַבע צו באַ־קעמפען אימיגראַנטען, קאַטאָליקען און סאָציאַליסטען. זי האָט געזוכט צו אָרגאַניזירען אַלע היגע געבוירענע פּראָטעסטאַנטען, וועלכע שטאַמען פון עכטע אַמעריקאַנער, און צו ווירקען, אַז נאָר אַזוינע בירגער זאָלען האַלטען די רעגירונגס־עמטער און האָבען פּאָליטישע רעכט. זי האָט געוואָלט דורכפירען אַ געזעץ, אַז אי־מיגראַנטען און קאַטאָליקען זאָלען ניט טאָרען האַלטען קיין רע־גירונגס־אַמט פון לאַנד, סיי פון שטאַט, סיי פון שטאָט, און נאָך

דער קענזעס־נעבראסקא געזעץ האָט צוטיילט דאָס לאַנד אין צוויי געגנערישע לאַגערן: דער לאַגער פון שקלאַפערי און דער לאַגער פון אַנטי־שקלאַפערי. סענאַטאָר סאַמנער האָט די לאַגע ריכטיג באַצייכענט מיט זיין ערקלערונג, אז „די צייט פון פֿשרות איז איצט פֿאַראיבער; עס פּאַנגט זיך אָן א קאַמף פון לעבן און טויט צווישען די פּריינט און די פּיינט פון שקלאַפערי". אלע אַנדערע געזעלשאַפטלעכע און פּאָליטישע פראגען זיינען איצט אָפּגערוקט געווארען אָן א זייט. אויפ'ן טאגעס־אָרדענונג איז אויפגעשטעלט געווארען איין אייניציגע פראגע: שקלאַפערי.

צוויי נייע פּארטייען זיינען אָרגאַניזירט געווארען: די רעפובליקאנישע פּארטי און די „נאָו נאטהינג"־פּארטי („ווייס־גאָרנישט"־פּארטי). די רעפובליקאנישע פּארטי איז געבוירען געווארען ספּאנטאַן, פון זיך אליין, אלס די פּארטי, וואָס האָט פּאראייניגט אין זיך די אלע עלעמענטען און גרופּען, וועלכע האָבען געפּאָדערט, אז שקלאַפערי זאָל זיך ווייטער אין לאַנד ניט פּארשפּרייטען. די „נאָו־נאטהינג" פּארטי האָט געזוכט צו שאַפען א נייעם פּאָליטישען פּראָגראַם, וועלכער זאָל אָפּווענדען די אויפמערקזאמקייט פון לאַנד פון שקלאַפערי. ארום איר האָבען זיך גרופּירט די עלעמענטען, וואָס האָבען נאָך אלץ געהאָפט, אז עס איז דאָ א מעגליכקייט צו מאַכען, אז דאָס לאַנד זאָל די שקלאַפען־פראגע צורו לאָזען.

דער ערשטער שריט צו אָרגאַניזירען א נייע פּארטי אויף צו באַקעמפען שקלאַפערי איז געמאַכט געווארען אין דער וועסט. דעם 28־טען פעברואר, 1854 איז אין ריפּאָן, ווִיסקאָנסין, אָפּגעהאלטען געווארען א פּארזאמלונג צו פּראָטעסטירען געגען דעם קענזעס־נעבראסקא ביל, וועלכער איז דאן נאָך פארהאַנדעלט געווארען אין קאָנגרעס. ביי דער פארזאמלונג איז באשלאָסען געווארען, אז א נייע פּאָליטישע פּארטי זאָל געגרינדעט ווערען מיט דעם נאָמען „די רעפּאָבליקען פּארטי". דעם 6־טען יולי איז אָפּגעהאלטען געווארען א גרויסע פארזאמלונג אין דזשעקסאָן, מישיגען, וואו עס איז באשלאָסען געווארען צו אָרגאַניזירען א רעפובליקאנישע פּארטי אין מישיגען סטייט. די פּארזאמלונג האָט

שטאטען. אויב די טעריטאריעס יוטא אוז ניו־מעקסיקא האבען די רעכט באקומען, זעט ער ניט איין, פארוואס די טעריטאריע נעבראסקא אוז קענזעס זאלען די רעכט ניט באקומען. ער האט ווייטער גע'טענה'ט, אז ער פאדערט פאר די צוקונפטיגע קאלאניס־טען פון נעבראסקא אוז קענזעס דאס הייליגע קאנסטיטוציאנעלע רעכט פון אלע באשטימען זייערע געזעצען. וואס פאר א רעכט האט דער קאנגרעס פארוים צו באשטימען צי די איינוואוינער פון צוויי געגנדען זאלען מעגען האלטען שקלאפען, צי ניט? זיי זיינען דאך גלייכבארעכטיגטע בירגער אוז זיי דארפען האבען די זעלבע רעכט, ווי עס האבען געהאט די בירגער פון דער סאוט אדער פון דער נארט, אליין צו שטימען איבער דער שקלאפען־פראגע. ער האט זיין פארשלאג באצייכענט מיט דעם נאמען „פאלקס־הערשאפט".

די דעבאטע האט זיך געצויגען עטליכע מאנאט. ענדליך איז דאגלעס'ס ביל אנגענומען געווארען. דער פרעזידענט האט אים אונטערגעשריבען — און ער איז געווארען א געזעץ.

די גאנצע צייט, וואס דער קאנגרעס האט דעם ביל פארהאנ־דעלט, האט די נארט געקאכט מיט פראטעסטען אין דער פרעסע און אויף פארזאמלונגען.

ראודס זאגט, אז דער שטורעם פון דער נארט איבער דעם ביל קען פארגליכען ווערען מיט דעם שטורעם, וואס די לעקסינג־טאן־שלאכט האט פארורזאכט ביים אויסברוך פון דער רעוואלו־ציע געגען ענגלאנד. די „איווענינג פאוסט", א ניו יארקער צייי־טונג, האט געשריבען: „וועז די „איווענינג פאוסט" וואלט נעווען דריי מאל אזוי גרויס, ווי זי איז, און וואלט געדרוקט דריי אויס־גאבען א טאג, וואלט איר ניט געסטייעט קיין פלאץ צו באריכ־טען די אלע פארזאמלונגען, וואס ווערען אפגעהאלטען יעדען טאג אין דער נארט און אין דער וועסט צו פראטעסטירען נעגען דעם ביל". א צייטונג אין ווירדזשיניא האט געשריבען: „עס האט קיינמאל ניט פאסירט, אז די נארט זאל זיין אזוי אייניג אי־בער א פראגע, וואס רירט אן די רעכט פון דער סאוט, ווי זי איז איצט אייניג אין איר אפאזיציע".

טראָלירט געווארען פון דער סאוט. ער האָט געזוכט צו טאָן עפּעס אַזוינס, וואס זאָל אים מאַכען באַליבט און פּאָפּולער צווי־שען די שקלאַפען־אייגענטימער פון דער סאוט.

אַנדערע זיינען מיט דער מיינונג, אז דאָגלעס איז געווען פאַראינטערעסירט אין דער באַן־ליניע דורך דער נאָרט־וועסט. פאַר דעם צוועק איז, ווי פריער געזאָגט, נויטיג געווען צו אָרגאַ־ניזירען די אינדיאַנישע לאַנד אין אַ טעריטאָריע פאַר ווייסע קאָלאָניזאַציע. ער האָט אָבער געוואוסט, אַז די סאוט וועט קיינמאָל ניט איינוויליגען די טעריטאָריע צו אָרגאַניזירען, ווייל די סאוט האָט געוואָלט, אז די באַן־ליניע זאָל זיך ציען דורך דער סאוט־וועסט. איז אים איינגעפאַלען איינצושרייבען אין דעם פאָרשלאַג אַזאַ פּונקט, וואָס זאָל אזוי שטאַרק געפעלען דער סאוט, אז זי וועט מוזען פאַר'ן ביל שטימען. ער האָט געוואוסט, אז מיט דעם פּונקט אָפּצושאַפען דעם „מיזורי קאָמ־פּראָמיס" וועט ער זיין ציל דערגרייכען. די סאוט וועט ניט קענען ביישטיין דעם נסיון אָנצוכאַפּען זיך ביי אַ געלעגענהייט פּטור צו ווערען פון דעם געזעץ, וואָס האָט אויסגעשלאָסען שקלאַפעריי אין דער גאַנצער נאָרט־וועסט.

דאָגלעס'עס ביל האָט אַרויסגערופען שטורעמדיגע דעבאַטען, — פריער אין סענאַט, דערנאָך אין דער האוז אוו רעפּרעזענטאַ־טיווס. די געגנער פון דעם ביל האָבען אים פאַרדאמט אויף דעם גרונד, אז ער וועט ווירקען צו פאַרשפּרייטען די „אונמאָראַלע אינדוסטריע" פון שקלאַפעריי. די שאַרפסטע רעדעס געגען דעם ביל זיינען געהאַלטען געוואָרען פון די סענאַטאָרען טשעיס און סאָמנער, וועלכע זיינען געווען פאַרברענטע געגנער פון דעם שקלאַ־פען־סיסטעם. די שטאַרקסטע רעדע פאַר דעם ביל האָט גע־האַלטען דאָגלעס. ער האָט גע'טענה'ט, אַז ער האָט אייגענטליך קיין נייעס ניט פאָרגעשלאָגען, ווייל דער „קאָמפּראָמיס פון 1850" האָט דאָך שוין געטאָן דאָס זעלבע, וואָס ער שלאָגט איצט פאָר. אין דעם קאָמפּראָמיס פון 1850 איז געווען אַ פּונקט, אַז די טערי־טאָריעס יוטא און ניו־מעקסיקא זאָלען האָבען דאָס רעכט אַליין צו באַשטימען, צי זיי ווילען אַריינקומען אַלס שקלאַפען אָדער פרייע

געוויסע ליניע אלס גרענעץ צווישען די פרייע טעריטאריע און דער שקלאפען־טעריטאריע. די ליניע האט זיך נעצויגען פון דעם זידליכען גרענעץ פון מיזורי, דורך דער ברייט פון לאנד, ביז די בערג. די גאנצע אינדיאנישע לאנד, וועגען וועלכע עס האט זיך איצט געהאנדעלט, איז געלעגען אויף דער נארדליכער זייט פון דער ליניע, און לויט דעם פשרה־געזעץ פון 1820 האט דארט שקלאפערי נעמוזט זיין אויף אייביג פארבאטען. איצט האט דאנלעם פארגעשלאגען, אז דער פארבאט זאל אפגעשאפט ווערן און אז די איינוואוינער זאלען אליין קענען באשטימען, צי עס זאל דארט יע ערלויבט זיין שקלאפערי, אדער ניט.

די סאוט האט זיך קיינמאל ניט געריכט, אז מען וועט פאר שקלאפערי וועלן־עס־איז עפענען די טירען אין א שטיק לאנד אויף יענער זייט פון דער ליניע. די סאוט וואלט עס קיינמאל ניט גע־וואגט צו פארערן. איצט איז געקומען א סענאטאר פון דער נארט און האט עס אליין פארגעשלאגען. עס פארשטייט זיך, אז די סאוט האט זיך דערפרייט. זי האט זיך אן דעם פארשלאג אנגענאפט. די נארט איז, פארקערט, געווארען אויפ־געבראכט. קיינער דארט האט זיך ניט פארגעשטעלט, אז די רעגירונג וועט וועלן עס איז געבען די שקלאפען־אייגענטימער די מעגליכקייט אריינצודרינגען אין דעם נארדליכען טייל פון לאנד.

דערצו איז דער „מיזורי קאמפראמיס" באטראכט געווארען אין דער נארט אלס א פעסטער געזעץ, א הייליגער געזעץ, אזוי ווי די קאנסטיטוציע. פיר־און־דרייסיג יאר איז דער גע־זעץ געווען אין קראפט, און קיינער האט ניט געוואגט אים אנצורירען. פלוצלונג ווערט ער ערקלערט פאר ניט גילטיג!

וואס איז געווען דאנלעם'עס כונה? פארוואס האט ער אזא פארשלאג געמאכט? וועגען דעם זיינען היסטאריקער צו־טיילט אין צוויי מיינונגען.

אייניג זיינען מיט דער מיינונג, אז דאנלעם האט זיין פאר־שלאג אריינגעטראגען צוליב ריין פאליטישע מאטיוון. ער האט געטרוימט צו קריגען די נאמיניישאן פאר פרעזידענט אויף דעם דעמאקראטישען טיקעט. די דעמאקראטישע פארטיי איז קאנ־

סטיפֿען דאָגלעס האָט פֿארטראָטען איינעם פון די שטאַטן, — אילינאי, און ער איז געווען פֿאראינטערעסירט אין דער באַוועגונג. נאָר אין די פֿריערדיגע יאָרן האָט ער געמאַכט אייניגע פֿארזוכן דורכצופֿירן א ביל אין קאָנגרעס וועגן צונעמען דאָס לאַנד פון די אינדיאַנער, עס האָט זיך אים אָבער ניט איינגעגעבן. איצט, אין 1854, איז ער געווען דער טשערמאַן פון דער „קאָמיטע איבער טעריטאָריעס" אין סענאַט, און ער האָט די פֿראָבע וויידער געמאַכט. דעם ביל האָט אריינגעטראָגן אַן אַנדערער. ער אָבער, אלס טשערמאַן פון דער קאָמיטע, האָט דעם ביל איבערגעארבייט און צוגעגרייט א רעקאָמענדאַציע צום סענאַט, אז דער ביל זאָל אָנגענומען ווערן.

דער ביל, ווי סענאַטאָר דאָגלעס האָט אים פֿארגעלייגט, האָט ענטהאלטן א פונקט, וואָס האָט דירעקט מיט דער פראָגע פון טעריטאָריע קיין שייכות ניט געהאַט. אָט דער פונקט איז דאָס געווען די באָמבע, וואָס האָט אויפגעטרייסלט דאָס לאַנד.

דער ביל האָט געלויטעט:

1) די שטיק אינדיאַנישע לאַנד זאָל אָרגאַניזירט ווערן אין צוויי טעריטאָריעס: דער נאָרדליכער טייל זאָל הייסען „נעברַאסקא טעריטאָריע"; דער זידליכער טייל זאָל הייסען „די קאַנזאס טעריטאָריע".

2) דער קאָנגרעס זאָל איצט ניט באַשטימען, צי שקלאַפֿעריי זאָל אין די טעריטאָריעס זיין ערלויבט אָדער פֿארבאָטן. זאָלן דערווייל די וויסע קאָלאָניסטן טאָן ווי זיי ווילן. שפּעטער, וען אין די טעריטאָריעס וועלן זיך באַזעצן גענוג מענשן און מען וועט די טעריטאָריעס דארפֿן אנערקענען אלס שטאַטן, וועלן זיי אליין אָפּשטימען צי זיי ווילן זיין שקלאַפֿן־שטאַטן, אָדער פֿרייע שטאַטן.

3) דער דריטער פונקט האָט מיט דעם גאַנצן ביל קיין דירעקטע שייכות ניט. ער לויטעט: „עס ווערט ערקלערט, אז דער 'מיזורי קאָמפּראָמייז פון 1820' איז ניט גילטיג, אָפּגעשאפט".

דער „מיזורי קאָמפּראָמייז פון 1820" האָט באַשטימט א

געפירט. „און אָט־דער געזעץ", — שרייבט פּראָפעסאָר סמיט, — האָט געבראַכט אין באַוועגונג אַ גאַנצע רייע פּאָליטישע ענ־דערונגען, וואָס האָבען געפירט דירעקט צום בירגער־קריג".

אין אָנפאַנג 1854 האָט סענאַטאָר סטיפען דאָגלעס, פון אי־לינאָי, אַריינגעטראָגען אַ באַריכט וועגען אַ ביל צו אָרגאַניזי־רען אַ „קענזעס און נעבראַסקא טעריטאָריע". אָט דער באַריכט איז דאָס געווען די באָמבע, וועגען וועלכער מיר ריידען. דאָס שטיק לאַנד איז געלעגען צווישען מינעסאָטא, אייאָווא, מיזורי און ארקענסאָ, — אויף דעם מזרח זייט; און אָרעגאַן, יוטא און ניו־מעקסיקא — אויף דעם מערב זייט. געהערט האָט דאָס לאַנד צו אינדיאַנישע שבטים. די רעגירונג האָט אַהין מיט יאָרען פריער אַריבערגעפירט אינדיאַנער פון פאַרשיידענע געגענדען אין דער איסט און האָט זיך פאַרפליכטעט ניט צו ערלויבען, אַז ווייסע זאָלען זיך דאָרטען באַזעצען און דאָס לאַנד ביי די אינדיאַנער צונעמען. אין פאַרלויף פון די 40־ער יאָרען האָט זיך אָנגע־פאַנגען אַ דראַנג פון די ווייסע פון די דערבייאיגע שטאַטען אריינ־צורייסען זיך אין דער אינדיאַנישער טעריטאָריע. איבערהויפּט זיינען אין דעם געווען פאַראינטערעסירט די נאָרדליכע שטאַטען אויף ביידע זייטען פון דעם מיסיסיפּי־טייך. זיי האָבען גע־וואָלט האָבען די מעגליכקייט צו פאַרבינדען זיך דירעקט מיט די אַמעריקאַנער אין דער ווייטער וועסט, אין אָרעגאַן, יוטא און ניו־מעקסיקא. עס איז דעמאָלט אָנגעגאַנגען אַ באַוועגונג וועגען בויען אַ באַן־ליניע וואָס זאָל דורכשניידען די גאַנצע ברייט פון לאַנד ביז'ן פּאַסיפישען ים. עס פאַרשטייט זיך, אַז די שטאַטען פון דער נאָרט האָבען געוואָלט אַז די באַן זאָל זיך ציען דורך זייער טייל לאַנד. דאָס איז אָבער אונמעגליך געווען צוליב דער אינדיאַנישער טעריטאָריע, וואָס איז געלעגען אין מיטען. עס זיינען אלזאָ אין די פאַרשיידענע שטאַטען אַרום דעם מיסיסיפּי־טייך געווען פאַראינטערעסירטע גרופּען, וואָס האָבען געזוכט אויסצואווירקן, אַז מען זאָל אָפּנעמען דאָס לאַנד פון די אינדיאַ־נער און עס אָרגאַניזירען אין אַ טעריטאָריע, וואו די ווייסע זאָלען זיך קענען באַזעצען.

קאַפּיטעל 21

דער געזעץ וועגען קענזעם און נעבראַסקאַ.

די פּאָליטישע פּירער פון די צוויי גרויסע פּאַרטייען אין דער רייכערע קלאַסען אין ביידע טיילען פון לאַנד האָבען געגלויבט, אַז די „פּשרה פון 1850" האָט אויך מאָל פּאַר אַלע מאָל א סוף געמאַכט צו דעם פּאָליטישען קאַמף איבער שקלאַפּעריי. די נאַציאָנאַלע רעגירונג איז איצט געווען אין די הענט פון בעאַמטע, וועלכע האָבען מיט'ן גאַנצען הארצען געוואָלט דורכפירען דעם קאַמפּראָמיס־געזעץ. אויך אין די איינצעלנע שטאַטען זיינען די רעגירונגען געפירט געווארען פון בעאַמטע, וואָס האָבען געהאַלטען, אַז דער קאַמפּראָמיס איז א נערעכטער און אַז ער מוז אָפּגעהיט ווערען אַלס א נאַראַנטיע פּאַר דעם פרידען פון לאַנד. אין זיין ערשטען מעסעדזש צום קאָנגרעס, אין דעצעמבער 1853, האָט פּרעזידענט פּיערס ערקלערט: „די איצטיגע רואיגקייט אין לאַנד וועט ניט געשטערט ווערען אַזוי לאַנג ווי איך וועל זיין אין אמט".

אָבער גאָר פּלוצלונג איז דער פרידען און די רואינקייט אינגאַנצען צוטרייסלט געווארען. פון אן אומגעריכטען ווינקל איז אין קאָנגרעס אריינגעשלידערט געווארען א באַמבע, וועלכע האָט אַלע שיינע ערווארטונגען און חלומות צושמעטערט. דער באַמבע־וואַרפער איז געווען א פּאַרשטייער פון דער נאָרט, א הייסער קעמפער פּאַר דעם „קאַמפּראָמיס פון 1850". ער האָט געפּאַדערט מיט אמאָל, אַז דער קאָנגרעס זאָל מאַכען א געזעץ צו גונסטען שקלאַפּעריי, וועלכען די סאוט אַליין האָט ניט געוואָנט צו פּאַדערען, און ער האָט מיט זיין גוואַלדינגער פּייאָניר־זייט און מיט זיין גרויסען רעדנער־טאַלאַנט דעם געזעץ דורכ־

יעדען אוועגט, האָבען געשפּילט „אַנקעל טאָם'ס קעבין" חדשים נאָכאַנאַנד.

דער אַמעריקאַנער ליטעראַטור קריטיקער, קאַרל וואַן־דאָרען, שרייבט: „עס איז איצט שוין ניט נויטיג צו זאָגען, אַז „אַנקעל טאָם'ס קעבין" פּאַרנעמט אַ וויכטיגערען אָרט אין דער געשיכטע פון רעפּאָרם, ווי אין דער געשיכטע פון ליטעראַטור". אין בוך ווערט געשילדערט, ווי אַ שקלאַפען־פאַמיליע ווערט צוריסען צוליב דעם, וואָס אַ באַלעבאָס פּאַרקויפט אַ טייל פון דער פּאַמיליע צו אַנדערע באַלעבאַטים. דאָרט ווערט געשילדערט, ווי אַזוי די ווייסע באַלעבאַטים צווינגען די שקלאַפען־פרויען זיך איבערצוגעבען צו זיי. עס ווערען פאָרגעשטעלט די אַלע גרויזאַמקייטען פון שקלאַפערי: דאָס שמייסען פון די שקלאַפען, דאָס יאָגען־זיך מיט שפּיר־הינט נאָך אַנטלאָפענע שקלאַפען, דער שקלאַפען־מאַרק, א. ז. וו. די שילדערונגען זיינען מעלאָדראַמאַטיש און סענטימענטאַל. אָבער די מענשען, וואָס האָבען דעם בוך געלעזען אין די 50־ער יאָרען, אין דעם פאָריגען יאָרהונדערט, האָבען געווואוסט, אַז אין גרונט גענומען איז אַלץ, וואָס עס ווערט אין אים דערציילט, אמת. זיי האָבען פּאַר זיך געזען אין לעבעדיגע געשטאַלטען דעם גיהנום, וועגען וועלכען זיי האָבען זיך פון פריער אזוי פיל אָנגעהערט, און זיי זיינען אויפגעשוידערט געוואָרען.

אין דער סאוט איז מרס. סטאָו אינאיינעם מיט איר ווערק ביטער אטאקירט געוואָרען. די אטאקעס האָבען אָבער בלויז געווירקט צו מאכען די שרייבערין און דאָס ווערק נאָך מער פאָפּולער.

יאָר איז ערשינען דאָס ווערק „אָנקעל טאָם'ס קעבין". „פון אַלע ליטעראַרישע קרעפטען", — שרייבט אַ היסטאָריקער, — „וואָס האָבען געהאָלפען שאַפען די איבערקערעניש פון דעם פאָלק'ס געפיל צו שקלאַפעריי צווישען די יאָרען 1852 און 1860, זאָגען מיר מיט זיכערקייט, אַז די שטאַרקסטע איז גע־ווען דער איינפלוס פון אָט־דעם ווערק".

דער בוך איז פאַרפאַסט געוואָרען פון מרס. העריעט ביטשער סטאָו. זי איז געווען אַ מוטער פון אַ גרויסער פאַ־מיליע. איר מאַן, אַ לערער, האָט מיט זיינע פאַרדינסטען ניט געקענט ערנערען די גרויסע משפחה. האָט מרס. סטאָו געזוכט צו פאַרדינען אַביסעל געלט דורך שרייבען. ווען דער געזעץ וועגען אַנטלאָפענע שקלאַפען איז אָנגענומען געוואָרען, האָט זי באַשלאָסען צו שרייבען אַ ראָמאַן, וועלכער זאָל שילדערען די גרויזאַמקייט פון דעם געזעץ. זי איז פון שטענדיג אָן געווען אַ געגנערין פון שקלאַפעריי. דער נייער געזעץ אָבער האָט איר געמאַכט פאַר אַ פאַרביטערטע געגנערין. דעם ראָמאַן האָט זי אָפּגעדרוקט אין פאָרטזעצונגען אין אַ צייטונג אין וואַשינג־טאָן. דאָרטען האָט ער ווייניג אויפמערקזאַמקייט געצויגען. ווען ער איז אָבער אַרויס אין אַ בוך־פאָרם אין מערץ, 1852, האָט ער אָנגעמאַכט אַ שטורעם ניט בלויז אין אַמעריקא, נאָר אין דער גאַנצער וועלט. אין איין יאָר צייט האָט מען דאָ פאַר־קויפט 300 טויזענד עקזעמפּלאַרען. ער איז גלייך איבערזעצט געוואָרען אין צוואַנציג פאַרשיידענע שפּראַכען. די גאַנצע וועלט האָט אים געלייענט, און די גאַנצע וועלט האָט וועגען אים גע־רעדט יאָרען נאָכאַנאַנד. אַ האַלבער מיליאָן פרויען אין ענגלאַנד האָבען אונטערגעשריבען אַ דאַנק־רעזאָלוציע דער שרייבערין פון דעם ווערק. אין סקאָטלאַנד איז אַלס אָפּרוף אויף דעם ווערק געזאַמעלט געוואָרען אַ פאָנד פון פינף טויזענד דאָלער, אין איינציגע פּעניס, צו העלפען באַפרייען די שקלאַפען. דער בוך איז אויך באַלד דראַמאַטיזירט געוואָרען, און די גרעסטע אַק־טיאָרען פון דער צייט זיינען אין דער דראַמע אויפגעטראַטען. די טעאַטערס, וואו מען פלעגט מוזען שטענדיג בייטען די פּיעסען

וועלכע האָט אַלעמען אינטערעסירט, — איז פון ביידע פּאַר־
טייען, זייערע קאַנדידאַטען און זייערע רעדנער, אויסגעמידען
געווארען. די רעדנער און שרייבער האָבען געדרעט און גע־
שריבען וועגען זאכען, וואָס האָבען קיינעם ניט אינטערעסירט.
זיי האָבען געפּרואווט אויפצוואוועקען דעם עולם דורך פּערזענ־
ליכע אטאקעס. פּיערס איז אטאקירט געווארען אלס א הוליאקע.
אויף סקאט'ן האָט מען דערציילט, אז ער איז א שונא פון אימי־
גראַנטען. אָבער דאָס אַלץ האָט ניט געהאָלפּען. דער קאַמפּיין
איז געווען א טויטער.

געזיגט האָט די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי. פּרעסקלין
פּיערס איז ערוויילט געווארען מיט א ריזיגער מאיאריטעט.
„פּיערס איז געווען א גוטער רעדנער, א שיינער, מיט אנציענדע
מאנערען", — שרייבט ראודס, — „אויסגעצייכענט האָט ער
זיך מיט גאַרנישט. אין אַלץ, וואָס ער האָט אונטערגענומען —
אין יוריספּרודענץ, אין פּאָליטיק — האָט ער קיין גרויסען ער־
פּאָלג ניט געמאכט".

אין לויף פון דעם וואַל־קאַמפּיין זיינען געשטאַרבען די צוויי
וויכטיגסטע פיגורען אין דער פּאָליטיק פון לאַנד — סענאַטאָר
קלעי און סענאַטאָר וועבסטער. דער דריטער פון דער גרופּע —
דזשאן קאַלהון — איז געשטאַרבען מיט צוויי יאָר פריער. די
פּאַרערער פון דעניעל וועבסטער האָבען אין זייערע הספּדים
ערקלערט, אז וועבסטער'ס טויט איז דערנענטערט געווארען צו־
ליב זיין לעצטער ענטוישונג ביי דער קאַנווענשאַן פון דער „וויג"־
פּאַרטיי. ער האָט געהאט א ברענענדיגע אמביציע צו ווערען
פּרעזידענט, און די קאַנווענשאַן איז געווען זיין לעצטע האָפּע־
נונג. וועז זי האָט זיך אָפּגעזאָגט אים צו נאָמינירען, איז זיין
הארץ צובראָכען געווארען.

אין דעם זעלבען יאָר, 1852, איז אויף א גאַנץ אַנדער פעלד,
— אויף דעם פעלד פון ליטעראַטור, — פּאַרגעקומען א נע־
שעניש, וועלכע האָט נעהאַט א גרויסע ווירקונג אויף דעם
וואוקס פון דער אַנטי־שקלאַפערייַ־שטימונג אין לאַנד. אין דעם

פון דער דעמאָקראַטישער פּאַרטיי און פון דער „וויג" פּאַרטיי, — האָבען זיך געמאכט ניט־וויסענדיג פון די אלע זאכען און אויסגע־מידען די נעגער־פראגע. אין 1852 האָבען די ביידע פּאַרטייען אָפּגעהאלטען זייערע קאָנווענשאָנס צו נאָמינירען קאַנדידאטען פאר פּרעזידענט און צו באשטימען זייערע וואל־פּראָגראַמען. ביידע פּאַרטייען האָבען אָנגענומען רעזאָלוציעס, אז זיי שטיצען דעם פּשרה־נעזעץ פון 1850, און געזאָגט אויסדריקליך, אז זיי זיינען פאר דעם, אז דער נעזעץ וועגען אנטלאָפענע שקלאפען זאל אָפּגעהיט ווערען. ביידע פּאַרטייען האָבען אַרויסגעשטעלט אלס קאַנדידאטען פּערזאָנען וועלכע האָבען זיך אין דער נעגער פראגע קיינמאל ניט געמישט, וועמעס מיינונגען איבער דער פראגע זיינען קיינעם ניט באקאנט נעווען. האָבענדיג אין זינען, אז ביי די פּריערדיגע פּרעזידענט־וואלען האָט געזיגט א נעגעראל פון דער מעקסיקאָנער מלחמה, האָבען ביידע פּאַרטייען נאָמינירט נעגעראלען.

דער פּרעזידענט קאַנדידאט פון דער דעמאָקראטישער פּאר־טיי איז נעווען נעגעראל פּרענקלין פּיערס; דער פּרעזידענט־קאַנדידאט פון דער „וויג"־פּאַרטיי איז נעווען נעגעראל ווינפריד סקאָט.

ביי די קאַנווענשאָנס פון ביידע פּאַרטייען זיינען פּאַרגע־קומען היציגע קאמפען. עס זיינען נעווען א סך פּראָמינענ־טערע און א סך בילכערע בעלנים פאר דער נאָמינייישאָן. ביי די דעמאָקראטען האָבען געזוכט די נאָמינייישאָן אזוינע פערזענ־ליכקייטען, ווי סענאטאָר קאס, סענאטאָר דאָנלעם און סענאטאָר ביוקענאן, און גאָווערנאָר מארסי פון ניו יארק. ביי די „וויגס" האָבען געזוכט די נאָמינייישאָן פּרעזידענט פולמאר און סענאטאָר ווענסטער. זיי אלע זיינען אָבער נידערגעשטימט נעווארען טאקע דערפאר, וויל זיי זיינען נעווען אזוי פּראָמינענט און וויל דער עולם האָט געוואוסט זייער שטעלונג אין דער שקלאפען־פראגע.

דער וואל־קאמף איז נעווען זייער א שטילער. די אויס־ציגע פראגע, וואס איז דאן נעווען אקטועל, — די פראגע,

נייעם געזעץ, זיינען זיי געצוואונגען געווען דאָם צו טאָן. די צוויי ווייסע זיינען אָנגעקלאָגט געוואָרען אויף „פאַרראָט צו דער רעגירונג".

פון די ארעסטירטע האָט מען געמשפט בלויז צוויי — דעם ווייסען קעסטנער האנאָוועי און איין נעגער. ביידע זיינען פון די דזשורים פרייגעשפראָכען געוואָרען; די איבעריגע זיינען באַפרייט געוואָרען אָן א פראָצעס.

אָן אָפענער אויפשטאַנד פון ווייסע נעגען דעם געזעץ איז פאָרגעקומען אין אָקטאָבער, אין סיראַקיוז, נויארק. דאָרטען איז ארעסטירט געוואָרען א נעגער, מיט'ן נאָמען דזשעסי מעקהענרי אויף דער קלאָגע, אז ער איז מיט דריי יאָר פריער אנטלאָפען פון זיין באַלעבאָס אין מיזורי. דער נעגער איז איבער־נאַכט אייניגעשפארט געוואָרען אין פאָליס־סטיישאָן. אויף מאָרגען האָט געדארפט פאָרקומען זיין פארהער. אין סיראַקיוז זיינען גראדע דאָן געווען א סך מענשען פון די ארומיגע דערפער און שטעטלאָך, וועלכע האָבען זיך פארזאַמעלט צו קאָנווענשאָנס. וועז דער עולם האָט זיך דערוואוסט וועגען דעם ארעסטירטען נעגער, האָבען זיי ארגאַניזירט א מחנה פון א פאָר צענדליג מאָן. אויף דער שפיצע פון דער מחנה האָבען זיך געשטעלט צוויי פראָמינענטע אבאָלישאָניסטען, — דער גלח סעמיועל מעי און נעריט סמיט. זיי האָבען מיט העק אויפגעבראָכען די טיר פון דעם פאָליס־סטיישאָן, צוריקגעשטויסען די פאָליסלייט און ארויסגענומען דעם נעגער. דאָס וויכטיגסטע אין דעם פאל איז געווען, וואָס די רעגירונגס־בעאמטע האָבען ניט געוואָגט צו ארעסטירען די צוויי פראָמינענטע פירער פון די איינברעכער. די צוויי פירער האָבען עפענטליך ערקלערט, אז זיי זיינען געווען פאראַנטוואָרטליך פאר דער גאנצער זאך און געפאָדערט, מען זאל זיי ארעסטירען און ברענגען אין געריכט. דער פראָקוראָר האָט אָבער ניט געוואוסט וואָס צו טאָן, ווייל ער איז געווען זיכער, אז די שטימונג פון דער באפעלקערונג איז אזא, אז אים וועט אונמעגליך זיין צו געפינען א דזשורי, וואָס זאל זיי פאר'משפט'ן.

די פאָליטישע פירער פון די ביידע גרויסע פארטייען, —

בען די באסטאנער קירכעס נעקלונגען זייערע גלעקער ווי צו א לויה".

א פיל ערנסטערער פאל האט פאסירט אין הערבסט דעם זעלבען יאר אין קריסטיניא, פענסילוויניא. מיט דריי יאר בעפאר זיינען צוויי נעגער־שקלאפען אנטלאפען פון זייער באלעבאם אין מערילאנד, פון א געוויסען גארנוש. איצטער האט זיך גארנוש דערוואוסט, אז די צוויי נעגערס געפינען זיך אין קריסטיניא, האט ער זיך באנוצט מיט דעם נייעם געזעץ און איז געקומען אין דער שטעטל, באגלייט פון זיין זון, עטליכע פריינט און א רעגירונגס־בעאמטען. גארנוש מיט זיינע באגלייטער האבען זיך אריינגעריסען אין דעם הויז, וואו די נעגערס האבען זיך אויפגעהאלטען, און געפאדערט, זיי זאלען זיך אונטערגעבען. דער־ווייל האט זיך פארנאנדערגעטראגען די נייעם צוויישען די נעגער־איינוואוינער אין דעם געגענד, און צוויישען פופציג ביז הונדערט פון זיי זיינען געקומען צולויפען באוואפענט מיט ביקסען, שטאקענס, העק, גרייט צו פארטיידיגען זייערע ברידער. צוויישען די אנגעלאפענע מענשען זיינען געווען צוויי ווייסע — קאסטנער האנאוועי און זיינער א פריינט. דער רעגירונגס־בעאמטער האט אויפגעפאדערט די צוויי ווייסע, זיי זאלען העלפען זיין גרופע כאפען די נעגער־שקלאפען. אבער די צוויי ווייסע האבען זיך אפגעזאגט דאס צו טאן. אנשטאט דעם האבען זיי געמאכט א פארזוך ביידע צדדים צו בארואיגען. זיי האבען געבעטען גארנוש'ן, ער זאל זיך צוריקציען אידער עס וועט קומען צו בלוט־פארגיסונג. גארנוש האט זיך דערפון אפגעזאגט. דאן האט אויסגעבראכען א שיסעריי. גארנוש איז געפאלען טויט און זיין זון איז פארוואונדעט געוואָרען.

די פאסירונג האט אויפגערודערט דאס נאנצע לאנד. אויף דעם באפעל פון פרעזידענט, זיינען אריינגעשיקט געוואָרען סאלדאטען אין דער שטעטל. א סך ארעסטען זיינען געמאכט געוואָרען (די צוויי שקלאפען האט מען ניט געכאפט). צוויישען די ארעסטירטע זיינען אויך געווען די צוויי ווייסע, וואס האבען זיך אפגעזאגט צו העלפען ארעסטירען די שקלאפען. לויט דעם

מען האָט שאדראק'ן געמוזט פאַרשליסען אין דעם געריכטס־זאַל פון דער נאַציאָנאַלער רעגירונג, וועלכער האָט זיך געפונען אין רעכטען מיטען שטאָט. ווען די נייעס האָט זיך פאַרשפּרייט צווישען עולם, האָט זיך אַ מחנה נעגערס פאַרזאַמעלט, איינגע־בראָכען דאָס געריכט־הויז, אַרויסגענומען שאדראק'ן, אים באַהאַל־טען און דערנאָך שטילערהייט אויסגעליפערט קיין קענעדע.

די פּאַסירונג האָט אויפגערודערט די רעגירונג אין וואַשינג־טאָן. דער פּרעזידענט האָט אַרויסגעגעבען אַ באַפעל צו אַלע ביר־גער און צו אַלע בעאַמטע, זיי זאָלען העלפען דורכפירען דעם גע־זעץ. ער האָט אויך אויפגעפאָדערט, אַז די וואָס זיינען פאַראַנט־וואָרטליך פאַר דער געשעעניש אין באָסטאָן, זאָלען אַרעסטירט ווערען און באַקומען זייער שטראָף. די רעגירונגס־בעאַמטע האָ־בען אַ פאַרזוך געמאַכט דעם פּרעזידענט'ס וואונש צו ערפילען. זיי האָבען אַרעסטירט פינף מענשען, וועלכע האָבען געהאָלפען שאדראק'ס באַפרייאונג, אָבער ביים פּראָצעס האָט זיך די דזשורי ניט געקענט אייניגען און מען האָט זיי געמוזט באַפרייען.

מיט אַ קורצער צייט שפּעטער, אין אַפּריל 1851, איז אין באָסטאָן אַרעסטירט געוואָרען אַ צווייטער נעגער, טהאָמאַס מינס. דעם מאָל האָבען זיך די בעאַמטע באַוואָרענט. זיי האָבען דעם געריכטס־זאַל אַרומגעצאַמט מיט שווערען קייטען און געשטעלט אַ באַוואַפענטע וואַך. ווען מען האָט אים געדאַרפט אויסליפערען צו זיין באַלעבאָס, איז ער געווען אַרומגערינגעלט מיט 300 פּאָ־ליסלייט. אויסער דעם, איז די מיליץ געשטאַנען גרייט צו קומען דער פּאָליציי צו הילף. אַזוי האָט מען דעם געכאַפּטען שקלאַף אַרויפגעזעצט אויף אַ שיף און אָפּגעפירט צוריק צו שקלאַפעריי.

„זייט דער רעוואָלוציע, האָט עס צום ערשטען מאָל פּאַסירט, אַז באָסטאָן זאָל אַרויסגעבען אַן אַנטלאָפענעם שקלאַף", — שרייבט ראודס, — „און דאָס האָט אַרויסגערופען גרויס אויפרע־גונג. ריזיגע פּראָטעסט־מיטינגען זיינען אָפּגעהאַלטען געווארען. אַדרעסירט די מיטינגען האָבען די באַרימטע אַבאָלישאָניסטען, ווענדעל פיליפּס, טעאָדאָר פּאַרקער און וויליאַם ללאָיד געריסאָן. דעם טאָג, ווען דער שקלאַף איז אויסגעליפערט געוואָרען, האָ־

אנטלאפענע שקלאפען ניט נאר פֿארדאמט, נאר אויך באקעמפט. זיי האבען זיך אפֿגעזאגט אים צו פֿאלגען. אין מאנכע פאלען זיי־גען זיי גרייט געווען זיך צו שטעלען געגען אים מיט וואפֿען אין די הענט. ראלף וואלדא עמערסאן, דער באריממטסטער דענקער און שרייבער פון יענער צייט, האט ערקלערט: „דעם געזעץ וועט יעדערער ביי דער ערשטער געלעגענהייט איבערטרעטען. קיין מענש קען אים ניט פֿאלגען און טאר ניט העלפען אנדערע אים צו פֿאלגען, סיידען ער וויל פֿארלירען זיין זעלבסט־רעספּעקט און זיין נאמען אלס דזשענטלמאן".

און ווירקליך, באלד האבען זיך די סענאטארען פון דער סאוט געגנומען באקלאגען אין זייערע רעדעס אין סענאט, אז דער געזעץ ברענגט ניט קיין רעזולטאטען. איין סענאטאר האט דערציילט וועגען זיינעם א שכן, וועלכער האט נאכגעיאגט צוויי אנטלאפענע שקלאפען, ביז הערישבורג, פענסילוועניא. ער האט זיי דארטען געכאפט און גלאזט ארעסטירען. עס האט אים אבער געדויערט צוויי מאנאט איידער ער האט די שקלאפען ענדליך געקראגען. די געשיכטע האט אים אפּגעקאסט 1,450 דאלער, און וועג ער האט די שקלאפען געבראכט אהיים און זיי פארקויפט, האט ער פאר זיי באקומען איננאנצען 1,500 דאלער".

עס האבען פאסירט א סך פאלען, אין וועלכע די באלעבא־טים האבען אפּגעשניטען א סך ערגער ווי אין דעם לעצטען פאל. אט זיינען אייניגע פון זיי:

דעם 15־טען פעברואר, 1851, איז אין באסטאן ארעסטירט געווארען אן אנטלאפענער שקלאף מיט'ן נאמען שאדראק. מען האט אים געבראכט אין דעם נעריכט־הויז פון דער נאציאנאלער רעגירונג אין באסטאן. דער פארהער איז אפּגעלייגט געווארען אויף דריי טעג שפּעטער. די פראגע איז געווען: וואו זאל מען אים די דריי טעג האלטען? — אין די געפענגענישען פון באס־טאן אדער פון אנדערע שטעט אין מאסאטשוזעטס האט מען אים ניט געקענט פירען, ווייל מאסאטשוזעטס האט מיט א צייט פריער אנגענומען א גזעזץ, אז די שטאטס־געפענגענישען טארען ניט באנוצט ווערען אויף אייגצושפארען אנטלאפענע שקלאפען.

נע נעגערס, זאל קריגען באצאלט פאר יעדער קיים באזונדער; אויב זיין פסק איז צו גונסטען דעם באלעבאס, זאל ער קריגען 10 דאלער; אויב זיין פסק איז צו גונסטען דעם נעגער, זאל ער קריגען 5 דאלער.

שרייבט ראודס: „אונטער דעם נייעם געזעץ איז דער נע־גער געווארען שוצלאז און הילפלאז. דער געזעץ האט אויסגע־וועבט א נעץ פאר דעם באלעבאס צו כאפען דעם שקלאף. אין אלטען רוים אפילו האט דער געזעץ אנערקענט א מענשען פריי, ביז וואנען עס איז באוויזען געווארען, אז ער איז א שקלאף; אין דער מאדערנער אמעריקע האט דער נענער זאגאר ניט גע־טארט ברענגען קיין באווייזען, אז ער איז ניט קיין שקלאף".

דער געזעץ איז פארדאמט געווארען אויף מאסען־פארזאמ־לונגען אין א סך שטעט. אין שיקאגא האט דער שטאט־ראט אנגענומען א רעזאלוציע, אז דער געזעץ „איז געגען דער קאנ־סטיטוציע און געגען די געזעצען פון גאט, און אז די סענאטארען און קאנגרעסלייט, וועלכע האבען פאר אים געשטימט, זיינען פאר־רעטער צו זייער פאלק און פארראטער צו דער גאנצער מענש־הייט".

עס האט זיך איצט אנגעפאנגען א שטילער קאמף צווישען די פאליטישע פירער און דעם פאלק אין דער נארט. די פאליטישע פירער האבען מיט אלע כחות געזוכט א סוף צו מאכען צו דער אפאזיציע געגען שקלאפעריי און צו דער געגנערשאפט צו דעם געזעץ וועגען אנטלאפענע שקלאפען. זיי האבען געזוכט צו פאר־שפרייטען דעם איינדרוק, אז דער קאמפראמיס פון 1850 האט ענדליך פארענטפערט די גאנצע שקלאפען־פראגע און אז פון איצט אן וועט די פראגע אראפ פון טאגעס־ארדענונג; אז ענד־ליך וועט צווישען דער נארט און דער סאוט געשלאסען ווערען אן אמת'ער שלום.

דאס פאלק אין דער נארט, די וואס האבען ניט געהאט קיין פאליטישע און עקאנאמישע אינטערעסען צו לעבען בשלום מיט די שקלאפען־אייגענטימער פון דער סאוט, האבען אנדערש געפילט און אנדערש געהאנדעלט. זיי האבען דעם נייעם געזעץ וועגען

פּען א שטורם פון פּראָטעסטען אין דער נאַרט. דורך אים האָט דער קאָנגרעס אייגענטליך זיך געשטעלט אויפ'ן שטאַנדפונקט פון דער סאוט בנוגע צו נעגערס און נעגער־שקלאַפערייי. אָט זיינען די וויכטיגסטע איינצעלהייטען אין דעם פונקט וועגען אנטלאָפענע שקלאַפען:

1) וועז א נעגער ווערט געבאַפט און באשולדיגט, אז ער איז אן אנטלאָפענער שקלאַף, זאָל ער געבראכט ווערען פּאר א קאָמישאָנער, אדער פּאר א ריכטער. דער קאָמישאָנער אדער ריכטער קען אננעמען אירגענד וועלכע באווייזען, אז דער נעגער איז טאקע אן אנטלאָפענער שקלאַף.

2) אויב דער קאָמישאָנער באשטימט, אז דער נעגער איז ווירקליך אן אנטלאָפענער שקלאַף, דאן האָט זיין באלעבאָס אדער דעם באלעבאָס' אגענט דאָס רעכט זיך צו באנוצען מיט דער „נויטיגער מאַכט" דעם נעגער צוריקצובערענגען אין דער סאוט. סיין נעריכט, סיין ריכטער, סיין פערזאָן, טאָר ניט שטערען דעם באלעבאָס אדער זיין אגענט.

3) די פּאָליציי־בעאמטע פון דער שטאַט־רעגירונג מוזען מאכען אלע אנשטרענגונגען צו זען, אז דער שקלאַף זאָל ניט אנטלויפען. אויב ער אנטלויפט יע, קען דער באלעבאָס מאָנען ביי די פּאָליציי־בעאמטע, זיי זאָלען פּאר'ן שקלאַף באצאָלען.

4) אויב א פּארזוך ווערט געמאכט ניט צו דערלאָזען אז דער אנטלאָפענער שקלאַף זאָל ארעסטירט ווערען אדער זאָל צוריקגעשיקט ווערען צו זיין באלעבאָס, האבען די פּאָליציי־בעאמטע דאָס רעכט אויפצופּאדערען יעדען בירגער, יעדען פּארבייגייער, ער זאָל זיי העלפען. די בירגער מוזען העלפען דעם שקלאַף כאָפען אדער אים האלטען אונטער ארעסט.

5) אויב אימעצער שטערט דעם ארעסט פון אן אנטלאָפענעם שקלאַף, אדער ער באהאלט ביי זיך אן אנטלאָפענעם שקלאַף, קומט אים א שטראָף פון טויזענד דאָלער געלט אדער זעקס מאָנאט פּריזאָן. אויסער דעם, דארף ער באצאָלען טויזענד דאָלער צום באלעבאָס אויב דער שקלאַף ווערט פּארשוואונדען.

6) דער קאָמישאָנער, וואָס פּסק'ענט קיינעם פון אנטלאָפע־

אָדאָר פּאַרקער, האָט געזאָגט: „איך ווייס בלויז פון איין גע־שעעניש אין דער געשיכטע פון לאַנד, מיט וועלכער איך קען פאַר־גלייכען דאָס, וואָס וועבסטער האָט איצט געטאָן: די געשע־עניש מיט בענעדיקט אַרנאָלד". אַ צווייטער, דער באַרימטער האָרייס מען, האָט געזאָגט: „וועבסטער איז אַ געפאַלענער שטערען; דער טייפעל האָט אראָפּגענידערט פון הימעל". וועב־סטער איז אָפען באַשולדיגט געוואַרען, אַז ער האָט דורך דער רעדע געהאָפט צו דערגרייכען זיין אַלטע אַמביציע צו ווערען פּרעזידענט. ער האָט געהאָפט זיך צוצושמייכלען צו דער סאוט און קריגען איר שטיצע אין די נעקסטע וואַלען.

אָבער טראָץ דעם, וואָס וועבסטער איז פאַר זיין רעדע פאַר־דאַמט געוואָרען, האָט זי דאָך געווירקט אַריבערצוגעווינען שטי־מען פאַר דער פּשרה אין קאָנגרעס. צוערשט האָט אויסגעזען, אַז דער ביל וועט דורכפאַלען צוליב די שטאַרקע אָפּאָזיציע פון פּרעזידענט טעילאָר. מיט דעם פּרעזידענט זיינען געשטאַנען די „וויגס" פון דער נאָרט און אַלע אַנטי־שקלאַפען גרופּען. ווען אַפילו דער ביל וואָלט דורך דעם קאָנגרעס דורכגיין, וואָלט טעי־לאָר אים זיכער צוריקגעוויזען, און איבער זיין וועטאָ וואָלט מען דעם ביל זיכער ניט געקענט דורכשטופּען. האָט זיך דער שיק־זאַל אָבער באַצייטענס אַריינגעמישט און אָפּגעראַמט די שטערונג. אין מאָנאַט יולי איז פּרעזידענט טעילאָר פּלוצלונג קראַנק גע־וואָרען און געשטאָרבען. זיין פּלאַץ האָט פאַרנומען דער ווייס־פּרעזידענט מילאַרד פילמאָר, וועלכער איז געשטאַנען אונטער וועבסטער'ס איינפלוס און איז דערפאַר געווען פאַר דער פּשרה. פּרעזידענט פילמאָר האָט באַשטימט וועבסטער'ן אַלס סעקרעטערי אָוו סטייט. דאָס האָט נאָך מער פאַרשטאַרקט וועבסטער'ס איינ־פלוס צווישען די סענאַטאָרען און קאָנגרעסלייט און נאָך לייכטער געמאַכט דעם וועג פאַר דער פּשרה.

דער פּשרה־ביל איז אָנגענומען געוואָרען אין מאָנאַט אָק־טאָבער. דער פּרעזידענט האָט אים גלייך אונטערגעשריבען.

דער לעצטער פּונקט אין דער פּשרה — דער פּונקט, וואָס האָט צו טאָן מיט אַנטלאָפענע שקלאַפען, — האָט אַרויסגערו־

איבער דעם פשרה־פאָרשלאַג האָט דער קאָנגרעס דעבאַטירט פון מאָנאַט יאנואַר ביז אָקטאָבער.

די הויפּט־אַרבייט פון דורכשטופּען דעם פאָרשלאַג איז גע־פאַלען אויף הענרי קלעי, און כאָטש ער איז שוין דעמאַלסט געווען אַלט און קראַנק, האָט ער מיט אַלע כחות געאַרבייט זיין ציל צו דערגרייכען. ער האָט געהאַלטען רעדעס און אויסגעאיבט זיין פּאָ־ליטישע מאַכט און זיך באַנוצט מיט דיפּלאָמאַטישע מיטלען. ער האָט דעם פשרה־פּלאַן באַטראַכט פאַר דעם וויכטיגסטען אויפטו פון זיין לעבען. ער האָט געגלויבט, אַז בלויז די פשרה וועט אַיינ־האַלטען די גאַנצקייט פון לאַנד און פאַרמיידען אַ בירגער־קריג.

די הויפּט־שטיצע האָט קלעי געקראָגען פון סענאַטאָר דעניעל וועבסטער. די רעדע, מיט וועלכער וועבסטער האָט פאַרטיידיגט דעם פאָרשלאַג, האָט אויפגעשטורעמט דאָס לאַנד. ער האָט די רעדע געהאַלטען דעם 7־טען מערץ; „די רעדע איז די איינ־ציגע אין דער געשיכטע פון אונזער לאַנד", — שרייבט ראודס, — „וועלכע טראָגט דעם נאָמען פון דעם טאָג, ווען זי איז געהאַל־טען געווארען. ווען מען וויל ריידען וועגען וועבסטער'ס רעדע, זאָגט מען: 'די רעדע פון זיבעטען מערץ'."

די רעדע האָט געמאַכט אַ שטאַרקען רושם ניט צוליב די גע־דאַנקען אָדער די שטאַרקייט און שיינקייט פון די פראַזען, נאָר ווייל קיינער האָט זיך ניט געריכט, אַז וועבסטער וועט אַזוי ריי־דען. וועבסטער האָט פאַרטראָטען מאַסאַטשוזעטס, אַ שטאַט, וואו דער סענטימענט געגען שקלאַפעריי איז געווען זייער שטאַרק, די היים פון די אַבאָלישאָניסטען. אין זיין גאַנצער קאַריערע איז ער געווען אונפריינדליך צו דער שקלאַפערישער סאוט. ער האָט גערעדט און געשריבען געגען נעגער־שקלאַפעריי. ווער זאָל זיך דאָס ריכטען, אַז ער זאָל זיך פּלוצלונג אַ דריי טאָן און פאַר־טיידיגען אַ פּראָיעקט וואָס איז געווען כמעט דורכאויס גינסטיג פאַר דער סאוט?

וועבסטער'ס רעדע איז פאַרדאַמט געווארען מיט די שאַרפ־סטע ווערטער אין די קרייזען פון די אַבאָלישאָניסטען און צווי־שען די אַלגעמיינע געגנער פון שקלאַפעריי. איינער פון זיי, טע־

געווען אן ענטפער אויף איינע פון די פינף אנגעוויזענע פראגען אדער „בלוטענדע וואונדען". אט זיינען זיי:

1) קאליפארניא זאל אריינגענומען ווערען אלס א פרייער שטאט.

2) אין די צוויי טעריטאריעס, ניו־מעקסיקא און יוטא, זאל שקלאפערייי ניט פארבאטען ווערען. שפעטער, ווען זיי וועלען זיך ארגאניזירען אין שטאטען, זאלען זיי אליין באשטימען, צי זיי ווילען שקלאפערייי, צי ניט.

3) טעקסאס זאל פון דער נאציאנאלער רעגירונג באקומען א געוויסע סומע געלט פאר דעם שטיק לאנד אין ניו־מעקסיקא, אויף וועלכען זי האט געהאט תביעות.

4) אין וואשינגטאן זאל דער האנדעל מיט שקלאפען פארבאטען ווערען, אבער שקלאפערייי זאל דארטען זיין ערלויבט.

5) עס זאלען געמאכט ווערען שטרענגע געזעצען וועגען אומקערען צו די באלעבאטים די שקלאפען, וועלכע אנטלויפען פון דער סאוט נאך דער נארט.

דער ערשטער פונקט איז געווען צו גונסטען דער נארט; דער צווייטער טיילווייז צו גונסטען דער נארט, אבער מערסטענס צו גונסטען דער סאוט. די הויפט־פאדערונג פון דער סאוט איז דאך געווען, אז שקלאפערייי זאל ערלויבט זיין אין די טעריטאריעס, און דאס האט דער פונקט נאכגענעבען. די נארט האט געוואונען אויף אזויפיל, אז ווען די טעריטאריעס וועלען זיך שפעטער ארגאניזירען אין שטאטען, וועלען זיי אליין האבען דאס רעכט אפצושאפען שקלאפערייי. וואס שפעטער וועט זיין, האט מען אבער דערווייל ניט געדאנ'ט. דער דריטער פונקט איז אויך געווען העלפט־אויף־העלפט. טעקסאס האט באקומען געלט, אבער ניט קיין לאנד. אויך דער פערטער פונקט איז געווען העלפט־אויף־העלפט: שקלאפערייי איז אין וואשינגטאן אויף וויטער פארבליבען, עס איז אבער פארבאטען געווארען דארטען צו האנדלען מיט לעבעדיגע סחורה. דער שאנד־פלעק פון אפענעם האנדעל איז אפגעמעקט געווארען. דער פינפטער פונקט איז געווען אין נאנצען צו גונסטען דער סאוט.

1849. פֿרעזידענט טיילאָר האָט אריינגעשיקט זיין מעסעדזש, אין וועלכען ער האָט אָנגעריט בלויז צווויי פון די ברענענדיגע פראגען: ער האָט רעקאָמענדירט, אז קאליפֿאָרניא זאָל אריינ־ גענומען ווערן אלס א פרייער שטאַט, און אז די צווויי טעריטא־ ריעס, — ניו מעקסיקא און יוטא, — זאָל מען אינגאַנצען צורו לאָזען. די פראגע וועגען שקלאַפערייי דאָרטען זאָל גאָר ניט פאר־ האַנדלט ווערן. ערשט דאן, וען זיי וועלען דאָרפען אריינקו־ מען אלס שטאַטען, זאָלען זיי אליין באשטימען, צי זיי ווילען שקלאַפערייי צי ניט. דעם פרעזידענט׳ס שטעלונג האָט ניט צו־ פריידענגעשטעלט ניט די נאָרט און ניט די סאוט. דער קאָנגרעס האָט זיך אונטערנומען אליין די פראגע צו לייזען. אין סענאט זיינען דאן געזעסען די דריי פראָמינענטסטע שטאַטסלייט פון לאנד, — קלעי, וועבסטער און קאלהון. זיי זיינען שוין געווען אלט און שוואַך, אבער זיי האָבען געהאט א גוואלדיגען איינפלוס, א גרויסען פרעסטיזש אין ביידע טיילען פון לאנד. צו זיי זיינען איצט צוגעקומען א גרופע אינגערע סענאטארען, וואָס האָבען אין די נעקסטע פאָר צענדליג יאָר איבערגענומען דעם פלאַץ פון די דריי אלטע. צווישען דער גרופע יונגע זיינען געווען: וויליאם סואָרד פון ניו יאָרק, סטיפען דאָגלעס פון אילינאי, סעמאן טשעיס פון אָהייא און דזשעפערסאָן דייוויס פון מיסיסיפּי. סואָרד און טשעיס זיינען געווען פארברענטע געגנער פון שקלאַפערייי; דאָג־ לעס איז געשטאַנען אין מיטען, האָט געזוכט ביידע צדדים צו באַ־ פריידיגען; דזשעפערסאָן דייוויס איז געווען א פארביסענער אָנ־ העגער פון שקלאַפערייי. אין סענאט איז די סאוט געווען שטאַר־ קער, און אין דער האוז אָוו רעפרעזענטאטיוום האָבען די געגנער פון שקלאַפערייי געהאט די מאיאָריטעט.

דעם פרעזידענט׳ס מעסעדזש איז ניט געפעלען געווען קיי־ נעם. האָט הענרי קלעי באשלאָסען ווידער אמאָל אריינצוטראָגען א פשרה־פראָיעקט, וועלכער זאָל ביידע צדדים באפריידיגען, אזוי ווי ער האָט געטאָן אין פריערדיגע פאלען. זיין איצטיגער פלאַן, וועלכער ווערט באצייכענט אונטער׳ן נאָמען „קאָמפראָמייז אָוו 1850", האָט ענטהאלטען פינף פונקטען. יעדער פונקט איז

אין געווען אין די גרענעצען פון דער סאוט, איז ער פון אלע זייטען געווען ארומגערינגעלט מיט געפארען. יעדער ווייסער וואס האט אים באגעגענט האט אים געקענט כאפען און ארעסטירען. ער האט זיך געמוזט באהאלטען אין וועלדער און אין זומפען, וואו קיין מענשען זיינען ניט געווען. אפט פלעגט דער הונגער אים צווינגען אליין צוריקצוגיין צו זיין באלעבאס. וועז ער איז אבער צום גרענעץ אנגעקומען און זיך דערשלאגען צו דער ערשטער סטאנציע פון דער „באן", איז ער געווען כמעט ווי זיכער. די סטאנציעס זיינען געלעגען אויף פארווארפענע פארמס, און די וועגען פון איין סטאנציע צו דער צווייטער זיינען געווען באהאלטענע, פארדרייטע. די מענשען, וואס האבען זיך אין דער נאבעלער ארבייט באטייליגט, פלעגען זייער פארבאטענע סחורה פירען אין מיטען נאכט אדער אין רענעדיגע און שטורעמדיגע נעכט, וועז עס איז געווען וויניג געפאר אנצוטרעפען זיך מיט א שקלאפען־כאפער און זיינע הינט. די נענער פלעגען איינגעפאקט ווערען אין טיפע וועגענער, אונטער זעק תבואה אדער היי. אמאל פלעגט דער פארמער בכיון שיקען זיין קליינעם אינגעל, ער זאל דעם וואגען טרייבען, כדי מען זאל ניט חושד זיין, אז דארטען לויגען באהאלטען נעגערס.

די סאוט האט זיך געפילט מאכטלאז געגען די אבאלישאנים־טען און זייער אונטערערדישע־באן. זי האט דערפאר געפארט, אז די וואשינגטאנער רעגירונג זאל מאכען נייע, שטרענגערע געזעצען, וואס זאלען צווינגען די איינוואוינער פון דער נארט צו כאפען אנטלאפענע נעגערס און זיי צוריקשיקען צו זייערע באלעבאטים. די סאוט האט געפארט, אז די שטאט־רעגירונגען פון דער נארט זאלען ווערען אגענטען פאר כאפען נעגערס; אז די וואשינגטאנער רעגירונג זאל צווינגען די שטאט־רעגירונגען צו ווערען נעגער־כאפער. די סאוט האט געטראשעט, אז אויב די נארט וועט איר ניט צוריקגעבען די אנטלאפענע שקלאפען, וועט זי באיקאטירען די סחורה פון דער נארט.

דער נייער קאנגרעס האט זיך געעפענט אין דעצעמבער,

זיינע שקלאַפֿען, און אויף אזא אופן האָט ער זיי אַרויסגעפֿירט און זיי געלאָזט אנטלויפֿען".

די שקלאַפֿען־אייגענטימער האָבען ניט געשווייגען. זיי פֿלעגען געבען אנאנסען וועגען די אנטלאָפֿענע און אנבאָטען באלוינונג פֿאר די, וואָס וועלען זיי כאפֿען. אָט זיינען אייניגע כאראקטעריסטישע אנאנסען פון דעם סאָרט:

1) „אנטלאָפֿען א נעגער־מיידל מערי. זי האָט א שניט איבער'ן אויג, א סך ציין פעלען איר. דער בוכשטאב „א" איז אויסגעברענט אויף איר באַק און אויף איר שטערן".

2) „אנטלאָפֿען — בילי, 25 יאָר אלט. ער וועט וואַרשיינליך זיך ניט לאָזען נעמען. אין אזא פאל וועל איך באצאָלען 50 דאָלער פֿאר זיין קאָפּ".

אויב דער אנאנס פלעגט ניט ברענגען קיין רעזולטאטען, פלעגט מען זוכען דעם אנטלאָפֿענעם מיט שפּיר־הינט. עס זיינען גענוגען פֿאר אזוינע פאלען ספּעציעל, געדונגענע שקלאַפֿען־כאפֿער. זיי האָבען געהאט געלערנטע הינט, וועלכע האָבען געטאָן די ארבייט. די הינט פלעגען זיך ניט באנוגענען מיט אויפֿזוכען דעם נעגער; זיי פלעגען אים נאָך גוט צובייסען אויך. וועו מען האָט דעם אנטלאָפֿענעם געבראכט צוריק אהיים, האָט מען אים שווער באשטראָפט. די געווויינליכע שטראָף איז באַשטאנען פון א פֿאַרציע שמיץ. א סך פון די אונגליקליכע פלעגען פון די קלעפ בלייבען אייביגע קאלעקעס. מאנכע באלעבאטים פלעגען אלס שטראָף זיי אנטאָן שרעקליכע יסורים, ווי צום ביישפּיל, ארויסציען די נעגעל פון די פיס. און כדי ער זאל א צווייטען מאל ניט קענען אנטלויפֿען, פלעגט מען אים אנטאָן קייטען אדער אן אייזערנעם קאלנער אויפֿן האלז.

אין פֿאַרלויף פון די צוואנציג יאָר, צווישען 1830 און 1850, האָבען ארום 50 טויזענד שקלאַפֿען זיך גראַטעוועט פון שקלאַפֿעריי דורך דער אונטערערדישער באן. מאנכע פון די פֿראָמינענטסטע מענשען אין לאַנד האָבען זיך באַטייליגט אין דער רעטונגס־ארבייט. שווער איז געווען פֿאר דעם אנטלאָפֿענעם נעגער זיך צוצושלאָגען צום גרענעץ פון דער נאָרט. כל זמן ער

די פעטיציעס האבען ניט געהאלפען. וואשינגטאן איז פאר־בליבען א שקלאפען־מארק. וואם א יאר ווייטער, איז דער שקלאפען־האנדעל אין דער הויפטשטאט פון לאנד געווארען אלץ גרעסער און גרויזאמער און שענדליכער. די נארט האט פראטעס־טירט, אז דאס איז א פלעק אויפ'ן נאנצען לאנד, און געפארערט, אז די רעגירונג זאל דעם פלעק אפווישען.

5) אנטלאפענע שקלאפען. — נאך אין 1793 האט דער קאנגרעס אנגענומען א געזעץ, וואס האט ערלויבט א שקלאפען־אייגענטימער אדער זיינעם אן אגענט נאכצויאגען אן אנטלאפענעם שקלאף אין א פרייען שטאט און אים ברענגען צוריק אהיים צו זיך. דער געזעץ איז אבער געווען זייער אונפאפולער אין דער נארט. די אבאלישאניסטען האבען עס נאך געהאלטען פאר זייער אויפגאבע צו העלפען די שקלאפען צו אנטלויפען פון זייערע באלעבאטים. קוים פלעגט א שקלאף זיך נאר ארויבער־כאפען דעם גרענעץ פון דער סא"ט אין דער נארט, פלעגען זיך שוין געפינען מענשען, וואס האבען אים באהאלטען און אים אין געהיים אריבערגעפירט קיין קענעדע (פון דארט האט מען אים מער ניט געקענט צוריקברענגען; קענעדע איז געווען א פרעמדע לאנד און שקלאפעריי איז דארט געווען פארבאטען). אין פארלויף פון יארען האט זיך ענטוויקעלט דאס, וואס מען האט די אנטלאפענע גע־פירט. אלערלייי קונצען זיינען באנוצט געווארען די נעגערס צו באהאלטען און זיי אריבערצופעקלען. אט וואס פראפעסאר הארט דערציילט אין זיין בוך „שקלאפעריי און אבאלישאן": „דער נעגער הענרי באקס בראון האט זיך געלאזט איינפאקען אין א קאסטען און אפגעשיקט וועלען אלס פראכט קיין פילאדעלפיא... עלען נרעפטס, א זייער העלע נעגערטע, האט זיך פארשטעלט אלס א ווייסע אייגענטימערין פון א פלאנטאציע און איז כלומר'שט ארויסגעפארען מיט איר מאן, וועלכער האט געשפילט די ראלע אלס איר באדינער, איר נעגער־שקלאף. אין איין פאל האבען דריי שקלאפען געדונגען א פור. דער פורמאן האט זיך פארגעשטעלט אלס א נעגער־אייגענטימער, וועלכער פירט ערגעץ

3) דער גרענעץ צווישען טעקסאס און ניו־מעקסיקא. — טעקסאס האָט געפֿאדערט, אז א גרויסער טייל פון ניו־מעקסיקא זאל ווערען א טייל פון טעקסאס. די סאוט האָט געשטיצט די פֿאדערונג, ווייל טעקסאס איז געווען א שקלאפֿען־שטאַט. די סאוט האָט געוואלט, אז די שקלאפֿען־שטאַטען זאלען זיין וואס נרעסער. די נאָרט איז געווען געגען דעם, אז טעקסאס, וואו שקלאפֿעריי האָט עקזיסטירט, זאל צוקריגען נאָך טעריטאָריע.

4) שקלאפֿעריי אין דער שטאַט וואשינגטאָן. — די פראַגע איז ניט געווען קיין נייע. מיט איר האָט זיך געדודערט מיט צען־פופצען יאָר פריער. וואשינגטאָן ליגט לעבען דער סאוט. איז די שטאַט געווארען א וויכטיגער שקלאפֿען־מארק. אהין פלעגען די שקלאפֿען־הענדלער ברענגען נאנצע סטאדעס שקלאפֿען און זיי פארקויפֿען אין אקשאָן. דער מארק, וואו דער האנדל איז געפֿירט געווארען, האָט זיך געפונען ניט וויט פון דער רעגירונג־נעביידע. אפֿט פלעגט מען דורך די גאסען פֿירען מחנות שקלאַ־פען, געשמידט אין קייטען, אזוי וויּ אקסען צו דער שחיטה. די אבאָלישאָניסטען האָבען נאָך אין די 30־ער יאָרען געשיקט פעטי־ציעס צום קאָנגרעס, ער זאל אפֿשאפֿען שקלאפֿעריי אין וואַ־שינגטאָן, און איבער די פעטיציעס זיינען אין קאָנגרעס פארגע־קומען הייסע דעבאטען. די פארשטייער פון דער סאוט האָבען אויסגעפֿירט, אז דער קאָנגרעס זאל אננעמען א רעזאלוציע צו פארבאָטען, אז אירגענד וועלכע פעטיציעס וועגען שקלאפֿעריי זאָ־לען פארגעלייגט ווערען. דזשאן קווינסי עדעמס, דער געוועזע־נער פרעזידענט, וועלכער איז פון 1830 ביז זיין טויט, אין 1848, געווען א קאָנגרעסמאן, האָט יארען־לאַנג דעם געזעץ באקעמפט, און ער האָט די פעטיציעס פארגעלייגט טראָץ דעם פארבאָט פון קאָנגרעס. געטאָן האָט ער עס ניט אזוי דערפאר, וויל ער איז געווען געגען שקלאפֿעריי, נאָר וויל ער האָט געהאלטען, אז א געזעץ צו פארבאָטען פעטיציעס צום קאָנגרעס איז געגען דער קאָנסטיטוציע. ענדליך האָט ער געזיגט, און דער געזעץ איז באַ־וייטיגט געווארען.

ערלויבען צו אָרגאַניזירען אַ רעגירונג. ווי עס איז שוין דער־ציילט געוואָרען אין א פריערדיגען קאַפּיטעל, האָט די באַפעל־קערונג אָפּגעהאַלטען אַ קאָנווענשאָן, אויסגעאַרבייט אַ קאָנסטיטו־ציע און געגרינדעט אַ רעגירונג. אין דער קאָנסטיטוציע איז איינ־געשריבען געוואָרען דער פּונקט, אַז שקלאַפעריי זאָל זיין פאַר־באָטען אין קאַליפאָרניא. מיט דער קאָנסטיטוציע האָט זיך קאַ־ליפאָרניא געווענדעט צום קאָנגרעס, ער זאָל זי אריינגעמען אלס אַ שטאַט. די סאוט האָט, פארשטייט זיך, ניט געוואָלט, אַז קאַ־ליפאָרניא זאָל ווערען א פרייער שטאַט. זי האָט ניט געוואָלט דערלאָזען, אַז די מאַכט פון די נאָרט זאָל אין קאָנגרעס שטאַר־קער ווערען.

2) ניו־מעקסיקא און יוטא. — אַלס רעזולטאַט פון דער מעקסיקאַנער מלחמה האָבען די פאראייניגטע שטאַטען צוגעקראָ־גען די צוויי שטיקער לאַנד — ניו־מעקסיקאָ און יוטא. די באַ־פעלקערונג דאָרט איז ניט געווען גרויס גענוג, אַז די טעריטאָריעס זאָלען קענען ווערען שטאַטען. מען האָט דאָרטען, אַלזאָ, געדאַרפט אָרגאַניזירען טעריטאָריאלישע רעגירונגען, דאָס הייסט, לאָקאַלע רעגירונגען, קאָנטראָלירט פון וואשינגטאָן. די נאָרט האָט גע־פאָדערט, אַז אין די צוויי טעריטאָריעס זאָל שקלאַפעריי זיין פאַר־באָטען. די טענה אירע איז געווען, אַז אין יענע טעריטאָריעס איז שקלאַפעריי פריער שוין געווען פארבאָטען (אין מעקסיקא איז שקלאַפעריי אָפּגעשאפט געווארען). אַלזאָ, וואָלט עס געווען אַן אונרעכט צו עפענען די טירען צו שקלאפעריי אין אַ פּלאַץ, וואו שקלאַפעריי האָט פריער ניט עקזיסטירט. די סאוט האָט גע׳־טענה׳ט, אַז די טעריטאָריעס באַלאַנגען איצט צו די פאראייניגטע שטאַטען, צו אַלע בירגער פון די פאַראייניגטע שטאַטען גלייך. רעריבער האָט אַ שקלאַפען־אייגענטימער פון דער סאוט פּונקט אַזאַ רעכט אַהין אריינצופאָרען מיט זיינע שקלאַפען, ווי אַן איינ־וואוינער פון דער נאָרט אָן זיינע שקלאַפען. אויב שקלאַפעריי וועט זיין פארבאָטען אין די טעריטאָריעס, וועט דאָס הייסען, אַז די פאַראייניגטע שטאַטען דיסקרימינירט געגען די בירגער פון דער סאוט.

קאפיטעל 20

„די פינף בלוטענדע וואונדען".

פינף פראגען אין פארבינדונג מיט שקלאפערייַ זיינען גע־שטאנען פאר'ן פאלק, וועלכע פרעזידענט טייַלאר איז אריין אין אמט. יעדע פון די פראגען איז געווען א ברענענדיגע. אי די סאוט, אי די נאָרט, האבען געפאדערט, אז דער נייער קאנ־גרעס און די נייע אדמיניסטראציע זאלען אויף זיי געבען א פא־זיטיוון ענטפער. הענרי קלעי האט די פראגען באצייכענט אלס די „פינף בלוטענדע וואונדען". אט זיינען זיי:

1) קאליפארניא. — זייט די פאראיניגטע שטאטען האט אפגענומען קאליפארניא ביי מעקסיקא, איז די טעריטאריע גע־שטאנען אונטער מיליטערישער הערשאפט. קיין אייגענע רעגירונג האט די טעריטאריע ניט געהאט. עס זיינען ניט געווען קיין גע־ריכטען; עס האבען געפעלט נויטיגע געזעצען צו רעגולירען דעם גלאף און די כאפענישׂ אויף לאנד און די יאנעניש נאך גאלד. אין דעם יאר 1849 זיינען אהין אנגעלאפען 80 טויזענט פרעמדע מענשען, א סך פון זיי געווען פארברעכער, אויסוואורפען, בויאנעס. יעדערער האט געטאן, וואס ער האט געוואלט. שרייבט ראודס: „אלע זיינען ארומגענאנגען באוואפענטע. געשלעגען פון שכורים זיינען געווען א געווייניליכע ערשיינונג. אינדיאנער זיי־נען אפט באפאלען די וועסט ישובים און צוגע'גנב'עט די פערד און די קי. מאנכע געגענדען זיינען געווען זומפען פון שכרות און הולטאיסטווע. רויבער־באנדעס פלעגען לויערען אויף די מאין־גרעבער. מארדען זיינען פארגעקומען אפט און גנבים פלעגען געלינטשט ווערען פון די מאבס". דער ערליכער טייל פון דער באפעלקערונג האט געפאדערט פון וואשינגטאן, אז מען זאל זיי

טען די ווייסע יורשים. עס זיינען געווען פאלען, ווען נעגער־פאמיליעס, וואס האבען צענדליגער יארען געלעבט פריי, זיינען ווידער אריינגעווארפען געווארען אין שקלאפעריי.

די גוואלט־מעטאדע איז געווען א פשוט'ע: מען פלעגט כאפען א פרייען נעגער און אים פארקויפען פאר א שקלאף. וואס האט ער געקאנט טאן? שרייען, אז ער איז א פרייער? האט אים קיינער ניט געהערט. איידער ער האט זיך מיט זיין קלאנע צוגעשלאגען צו גוט־הערציגע וויסע מענשען, וואס זיינען פאר אים געגאנגען אין ערריכט און אויסגעקעמפט פאר אים זיין פרייהייט, האט געדויערט יארען. און זייער אפט האט ער זיין ציל קיינמאל ניט דערגרייכט.

מען פלעגט אויך פארקויפען פאר שקלאפען פרייע נעגערס, וואס זיינען אין ערריכט באשטראפט געווארען מיט א געלט־שטראף, און זיי האבען קיין געלט ניט געהאט צו באצאלען. אין מערילאנד איז געווען א געזעץ, אז אויב א פרייער נעגער איז אהין אריינגעפארען פון אן אנדער שטאט, האט די רעגירונג געהאט א רעכט אים צו ארעסטירען און פארקויפען פאר א שקלאף. אין וואשינגטאן האט מען יארען לאנג געטאן עטוואס ענליכעם: ווען די שטאט־בעאמטע פלעגען דארט כאפען א פרעמדען נעגער, פלעגען זיי אים ארעסטירען אלס אן אנטלאפענעם שקלאף. דאן פלעגען זיי אנאנסירען אין א צייטונג, אז זיין באלעבאס זאל זיך אפרופען. אויב קיינער איז נאך אים ניט געקומען, פלעגען די בעאמטע אים פארקויפען פאר א שקלאף, כדי צו דעקען די הוצאות פאר דער צייט, וואס די שטאט האט אים געהאלטען ארעסטירט.

די לאנע פון די פרייע נעגערס איז געווען אזוי שלעכט, אז עס האבען פאסירט פאלען, ווען פרייע נעגערס האבען זיך אליין אנגעבאטען פאר שקלאפען.

איז אָפּגעשאפט, איידער דאָרט, וואו שקלאפֿעריי עקזיסטירט. מען לאָזט זיי ניט אריין אין א טעאטער; אין א האָספּיטאל לייגט מען זיי באַזונדער; און כאטש מען ערלויבט זיי צו דינען דעם זעלבען גאָט, צווינגט מען זיי דאָס צו טאָן אין באַזונדערע קירכען".

אין דער סאוט האָט מען די פרייע נעגערס ניט געוואָלט אינגאַנצען האָבען. אין מאַנכע פון די דאָרטיגע שטאַטען זיינען זאָגאָר געווען געזעצען, אז א נעגער, וועלכער ווערט באַפרייט, מוז גלייך אַרויספֿאָרען. זיי האָבען ניט געטאָרט אָפּהאלטען פֿאַרזאַמלונגען אָדער לערנען איינע די אַנדערע שרייבען און לעזען. איין זאָך האָט מען זיי יע ערלויבט: צו האָבען אייגענטום, — און מאַנכע פון די פרייע נעגערס זיינען גערוואָרען גאַנץ רייך. עס זיינען געווען פאַלען, וועו פרייע נעגערס האָבען אליין געקויפט נעגער־שקלאַפען. אין טשארלסטאָן, סאוט־קאראָלאינא, האָט א פרייער נעגער געהאט איבער פופציג נעגער־שקלאַפען.

אין איין הינזיכט איז דער פרייער נעגער אין דער סאוט נעווען אין א בעסערע לאגע ווי דער פרייער נעגער אין דער נאָרט. אין דער סאוט האָט ער געקענט ווערען א בעל־מלאכה, — א שנייידער, א שוסטער, א סטאָליער. אין דער נאָרט האָט מען אים צו די בעסערע פאַכען ניט צוגעלאָזען. אין דער סאוט האָט דער פרייער נעגער געהאט א בעסערע מעגליכקייט א לעבען צו מאַכען ווי אין דער נאָרט.

פרייע נעגערס אָדער באַפרייטע נעגערס זיינען געווען אין שטענדיגער געפאָר ווידער אריינצופֿאלען אין שקלאַפערייי. אמאל פלעגט עס געטאָן ווערען אויף א „געזעצליכען" אופן, אָפטער דורך געוואלט. „געזעצליך" פלעגט דאָס צו גיין אזוי: נאָכדעם ווי דער באַלעבאָס, וואָס האָט דעם נעגער באַפרייט, איז געשטאָרבען, זיינען די יורשים געגאַנגען אין גריכט און געפֿאָדערט, אז די באַפרייאונג זאָל ערקלערט ווערען פאר ניט גילטיג. זיי פלעגען שוין געפינען א טעכניש דרייִדעל פאר אזא פאָדערונג, און די רעגירונג פלעגט אין אזא פאל גיכער ענטשיידען צו גונסטען

פן די שקלאפען. דזשאן רענדאלף, איינער פן די וויכטיגסטע פירער פן ווירדזשיניא אין קאנגרעס, האט ערקלערט: „איך רייד פון פאקטען. איך זאג אייך, אז יעדען מאל ווען דער פייער־גלאק קלינגט אין ריטשמאנד, דרייען די צושראקענע מוטערס זייערע קינדער צום הארצען, ווייל זיי ריכטען זיך אויף א שחיטה". די פרויען אין דער סאוט האבען געלעבט אין שטענדיגער מורא פאר די נעגערס. די מענער האבען זיך אויך קיינמאל ניט געפילט זיכער. א שרייבערין דערציילט: „מיר האט געזאגט א פראמינענטער שטאטסמאן פון דער סאוט, אז ער גייט קיינמאל ניט שלאפען ביינאכט איידער ער אונטערזוכט ניט פארזיכטיג זיינע רעוואלווערען און זיין ביקס, ווען כע ער האלט לעבען בעט. ער איז אימער גרייט פאר אן אנפאל פון די נעגערס".

אין לאנד זיינען אין 1850 געווען ארום א האלבען מיליאן פרייע נעגערס. א העלפט פון זיי האבען געוואוינט אין דער סאוט און א העלפט אין דער נארט. אין דער נארט זיינען די נעגערס באפרייט געווארען דורך די שטאט־געזעצען; אין דער סאוט פלעגען מאנכע נעגערס זיך אליין אויסקויפען. אנדערע האבען די באלעבאטים אליין באפרייט. עס האט אויך פאסירט, אז די שטאט־רעגירונגען אין דער סאוט האבען באפרייט געוויסע נעגערס אלס באלוינונג פאר נאבעלע אויפטואונגען אדער געזעלשאפטליכע פארדינסטען.

די לאגע פון די פרייע נעגערס איז געווען זייער א שווערע סיי אין דער סאוט, סיי אין דער נארט. אומעטום האט מען אויף זיי געקוקט ווי אויף נידעריגערע באשעפענישען. פאר דער קלענסטער קלינigkeit פלעגט מען זיי ארעסטירען און אריינווארפען אין פריזאן. די קינדער זייערע האט מען ניט אריינגעלאזען אין סקול פון ווייסע קינדער. זיי האבען ניט געטארט אויפטרעטען אלס עדות נעגען א ווייסען. דער בארימטער פראנצויזישער שרייבער טאקוויל, ווען כער האט באזוכט אמעריקא אין יענע יארען, שרייבט: „די פראורטיילען נעגען די נעגערס זעען אוים צו זיין שטארקער אין די שטאטען, ווו אקלאפעריי

אַלע קלאַסען מענשען, אין וועלכע דער שטאַנדפּונקט איז אויסגע־דריקט געוואָרען.

די שרייבער האָבען ערקלערט, אז די סאוט וועט אָן שקלאַ־פעריי ניט קעגען עקזיסטירען. „אין ווירדזשיניא אליין", — האָט אַ קאַלעדזש־פּראָפעסאָר געשריבען, — „שטעלען די שקלאַ־פען מיט זיך פאָר אַ פאַרמעגען פון 100 מיליאָן דאָלער. אויב איר וועט די שקלאַפען באַפרייען, וועט ווירדזשיניא פאַרוואַנדעלט ווערען אין אַ מדבר". אַ קאָנגרעסמאַן פון לואיזיאַנאַ האָט איין מאָל אויסגעשריען אין קאָנגרעס: „אויב איר, אין דער נאָרט, האַלט, אַז עס איז דאָ אַן אונטערשייד צווישען אַ נעגער און אַ פערד, דאַן קען די סאוט מיט אייך ניט זיין פאַרבונדען אין איין פאָלק!" די שרייבער האָבען זיך געשטיצט אויף דער ביבעל. דאָרטען שטייט דאָך געשריבען, אַז די אידען מעגען קויפען שקלאַפען און מעגען האַלטען שקלאַפען. דאָס באַווייזט, אַז גאָט וויל, אַז שקלאַפעריי זאָל עקזיסטירען. זיי האָבען אויך אָנגעוויזען אויף דעם, אַז יעזוס האָט קיין וואָרט ניט געזאָגט געגען שקלאַפעריי, כאָטש אין זיין צייט האָט שקלאַפעריי עקזיס־טירט. דזשעפערסאָן דייוויס, איינער פון די וויכטיגסטע סענאַ־טאָרען פון דער סאוט, האָט אין אַ רעדע אויסגעשריען: „גאָט האָט באַפוילען, אַז שקלאַפעריי זאָל זיין אויף דער וועלט". ער האָט זיך פאַררופען אויף דעם פּסוק אין חומש: „פאַרשאָלטען זאָל זיין דער זון פון חם, ער זאָל זיין אַ קנעכט צו זיינע ברי־דער; געבענשט זאָלען זיין שם און יפת און ער זאָל זיין זייער קנעכט".

שרייבען אָדער ריידען געגען שקלאַפעריי האָט מען אין דער סאוט ניט געטאָרט. אַנטי־שקלאַפעריי־צייטונגען און ביכער זיי־נען אונטערדריקט געוואָרען. די סאוט האָט געלעבט אין שטענ־דיגען שרעק פאַר אַן אויפשטאַנד פון די נענערס, און אויף דעם גרונט איז פאַרבאָטען געוואָרען יעדער פאַרזוך צו פאַרשפּרייטען אַנטי־שקלאַפעריי־געדאַנקען. די רעגירונגס־בעאַמטע אין יענע שטאַטען האָבען גע'טענה'ט, אַז אַזאַ אַגיטאַציע קען יוירקען אַלס אַן אויפהעצונג צו אַן אויפשטאַנד און צו טעראָריסטישע אַקטען

נייסטיגע געביטען איז די סאוט געווען כמעט ווי אינגאנצען פּאַ־ראליזירט. זי האָט ניט אַרויסגעגעבען קיין איין איינציגען דיכ־טער אָדער דענקער, קיין איין וויכטיגען היסטאָריקער, אָדער וויסענשאַפטסמאַן, אָדער שריפטשטעלער.

„די גרויסע מאַיאריטעט שקלאַפען־הענדלער", — שרייבט ראודס, — „זיינען געווען אונקולטורעל. אַ רייזענדער, וואָס איז דורכגעפאָרען אַ גרויסען טייל פון די רייכע פּלאַנטאַציעס, האָט דערציילט אַז ער האָט דאָרט אין ערגעץ ניט געזען קיין פּיאַנא, אָדער מוזיק־נאָטען, אָדער שעקספּיר'ס ווערק, אָדער אַ קאָפּיע פון אַ קונסט־ווערק פון אירגענד וועלכען ווערט".

די פאָרשטייער פון דער סאוט האָבען געזוכט צו באַווייזען, אַז זייערע שטאַטען זיינען עקאָנאָמיש אין אַ בעסערען צושטאַנד ווי די שטאַטען פון דער נאָרט. „ווי פאַלש דאָס איז, — שרייבט ראודס, — באַווייזען די צוויי פאַקטען: די אויסוואַנדערונג פון די שקלאַפען־שטאַטען נאָך די פרייע שטאַטען איז געווען אַ פיל גרעסערע ווי דאָס אַריבערקלייבען־זיך פון מענשען פון די פרייע שטאַטען נאָך די שקלאַפען־שטאַטען. צווייטענס, האָט די נאָרט אַריינגענומען די אַרבייטער־אימיגראַנטען, וואָס זיינען אַהער געקומען פון אייראָפּא, בעת די סאוט האָט פאַר זיי קיין פּלאַץ ניט געהאַט.

די פאָרשטייער פון דער סאוט האָבען אויך געזוכט צו באַ־ווייזען, אַז דער שקלאַפען־סיסטעם איז מאָראַליש באַרעכטיגט. אין אָנהויב 19־טען יאָרהונדערט האָט די סאוט צוגעגעבען, אַז מאָראַליש איז שקלאַפעריי אַן אונרעכט. זיי האָבען זיך נאָר פאַר־ענטפערט, אַז עקאָנאָמיש איז שקלאַפעריי פאַר איר אַ נויטווענ־דיגקייט. איצט אָבער האָט די סאוט איר שטעלונג געענדערט. זי האָט גע'טענה'ט, אַז שקלאַפעריי איז גאָר אַ מצוה; אַז שקלאַ־פעריי איז אַ געזעץ פון דער נאַטור און אַ געבאָט פון גאָט אַליין. די מיינונג האָט אויסגעדריקט און פאַרטיידיגט די גאַנצע אינ־טעליגענץ פון דער סאוט: די שטאַטסלייט, די שריפטשטעלער, די גלחים, די ריכטער, די פּראָפעסאָרען. אין דער פּרעסע פון דער סאוט זיינען געדרוקט געווען הונדערטער אַרטיקלען פון די

ירושע
מחלקת ביבליאטעק
פּאַראַונע

די מולאַטקעס, וואָס זיינען געבוירען געווארען פון שווארצע שקלאַפען און וויסע באַלעבאַטים, זיינען אפט געווען זייער שיינע. פלעגט פאַסירען, אז די באַלעבאַטים פלעגען זיי פארקויפען פאר אזנאנשטענדיגע צוועקען. אט זיינען א פאר פאַלען, דערציילט אין ראוד'ס געשיכטע: „א באפרייטע נעגערטע האָט פאראינטערעסירט גוטהערציגע מענשען, זיי זאָלען אויסקויפען איר מוטער טאַכטער פון שקלאַפערייי. די מולאַטקע האָט באַלאַנגט צו א שקלאַפען־העגדלער. די גוט־הערציגע מענשען האָבען אים געשריבען א בריף און אים אַנגעפרעגט, וויפיל ער וויל פאר דער מיידל. זיין ענטפער איז געווען: זי איז איינע פון די שענסטע מולאַטקעס אין דעם גאנצען געגענד. איך האָב עטליכע אַנבאַטען פון העררען אין דער סאוט. איך קען איר דערפאר ניט פארקויפען פאר וויניגער וויי 18 הונדערט דאָלער". אָט איז א צווייטער פאל: אן אריסטאַקראַטישע און ראַפינירטע דאמע פון דער סאוט האָט דערציילט: זי האָט געהאט א שקלאַפין א שיינע מולאַטקע. א יונגערמאן איז געקומען צו דער דאמע אויף באזוך און די מולאַטקע איז אים געפאלען גענוארען. יענע האָט אים אַבער פון זיך אַפּגעשטויסען. ער איז אוועקגעפאַרען. אין עטליכע וואָכען ארום איז ער צוריקגעקומען און ערקלערט דער דאמע, אז ער מוז די מולאַטקע האָבען, ער קען אָן איר ניט לעבען. האָט די דאמע מיט אים מיטלייד געהאט און אים פאַרקויפט די מולאַטקע פאר 15 הונדערט דאָלער.

דער פראַפעסיאָנעלער שקלאַפען־העגדלער און די ראַפינירטע דאמע האָבען געטאָן די זעלבע זאך. זיי האָבען זייערע שיינע מולאַטקעס פארקויפט אָדער געוואָלט פארקויפען פאר מעטרעסען צו וויסע אריסטאַקראַטען. אין דער סאוט איז דאָס געוון א גאנץ נאטירליכער האַנדעל.

דער שקלאַפען־סיסטעם איז געוון א קללה ניט נאר פאר די שקלאַפען, ניט נאר פאר די אָרימע מאסען, נאר אפילו פאר דעם קליינעם הייפעלע רייכע אריסטאַקראַטען. די סאוט איז געוון נייסטיג צוריקגעשטאנען. בלויז מיט אירע אדוואָקאַטען און פּאָליטיקער האָט די סאוט זיך אויסגעציכענט. אויף אלע אנדערע

אויף גאטעס־דינסט, איז דאָרט אימער געווען א ווייסער, וואָס האָט געהיט, מען זאָל חס שלום ניט ריידען קיין אפיקורסות נעגען דעם שקלאפען־סיסטעם. אין פיל נעגענדרען האָבען די ווייסע גלחים געפרעדיגט פאר די נעגערס ביי זייער גאטעס־דינסט, אוז די גלחים פלעגען אלס זייערע טעמעס נעמען דעם פסוק אין דער ביבל, וואָס זאגט, אז א שקלאף מוז פאלגען זיין באַלעבאָס. די גלחים האָבען פארזיכערט די שקלאפען, אז אויב זיי וועלען זיין טרייַ צו די באלעבאטים, וועלען זיי האָבען עולם־הבא. די גלחים האָבען זיי אויך באוויזען מיט פסוקים פון דער ביבל, אז גאָט וויל, זיי זאָלען זיין שקלאפען ביי די ווייסע. א סימן, אז ער האָט זיי געגעבען א שווארצע הויט אוז פאר־הארטעוועט הענט.

אָבער טראָץ דעם, וואָס די נעגערס זיינען געהאלטען גע־וואָרען אין אונווייסענהייט אוז באהאנדלט געוואָרען ווי חיות, האָבען די פרויען־שקלאפען אפט געבוירען קינדער מיט בלייכע, האלב־ווייסע פנימ'ער. דער פארקער צווישען די באלעבאטים אוז זייערע שקלאפען־פרויען אוז מיידלאך איז געווען א גאָר גע־ווייגליכע ערשיינונג אין די העכסטע אריסטאקראטישע פאמיליעס. די פרויען־שקלאפען פלעגען עס באטראכטען פאר א כבוד צו האָ־בען א קינד פון דעם באלעבאָס. געליטען דערפון האָבען אָבער די ווייסע פרויען. „א פלאנטאטאָרס פרוי איז ניט מער ווי די הויפט־שקלאפין אין זיין הארעם", — האָט אן אינטעליגענטע דאמע פון דער סאוט אמאל ערקלערט. די שוועסטער פון פרע־זידענט מעדיסאָן האָט דעם זעלבען געדאנק אויסגעדריקט מיט די ווערטער: „מיר, די דאמען פון דער סאוט, זיינען ניט די ווייּ־בער פון אונזערע מענער. מיר זיינען די אויפזעהערינס פון זייערע הארעמס". א היסטאריקער, וועלכער איז דורכגעפאָרען די סאוט שרייבט: „עס איז ניטא קיין איין נעגערטע, אויב זי זעט נאָר אויס שיין, אז זי זאָל ניט זיין די מעטרעסע פון א ווייסען מאן. עס איז ניטא קיין איין אלטע פלאנטאציע, וואו די איניקלאך פון באלעבאָס ווערען ניט געשמיסען אין פעלד פון דעם אויפזעער'ס בייטש".

רעליגיע אלס מיסיאנער. דערפאר ווילן איך פארקויפען מיין פארם און אויך פערציג נעגערס, די מערסטע פון זיי יונגע און גוטע".

עס מוז אבער געזאגט ווערן, אז שקלאפען־האנדעל איז אפילו אין דער סאוט באטראכט געווארן אלס א מיאוס'ע און נידעריגע פרנסה. אלע האבען אויף דעם שקלאפען־הענדלער גע־קוקט מיט פאראכטונג. מען האט טאקע מיט אים געהאנדעלט, אבער זיין געזעלשאפט האבען אלע אויסגעמידן. עס האט גע־הערשט א געפיל, אז מענשן וואס נעמען זיך צו דער פרנסה, מוזען זיין פארדארבען פון דער נאטור.

אין פילע שטאטען פון דער סאוט האט דער געזעץ פאר־באטען צו לערנען שקלאפען לעזען און שרייבען. דאס איז געווען דערפאר ווייל די באלעבאטים האבען מורא געהאט, אז די אבא־לישאניסטען וועלען פארשפרייטען צווישען די שקלאפען זייער „אויפהעצענדע לימעראטור". די באלעבאטים זיינען אויך געווען מיט דער מיינונג, אז א געבילדעטער שקלאף ארבייט מיט וויי־ניגער איבערגעבענהייט וויא ניט־געבילדעטער. אין דעם האבען זיי געווים רעכט געהאט. די פראגע פון לערנען די שקלאפען רע־ליגיע איז פאר די באלעבאטים געווען זייער א שווערע. אין דער סאוט זיינען די וויסע דאמאלסט, אזוי וויא איצטער, געווען זייער פרום. א פרומער קריסט מוז דאך זען ראטעווען די נשמה פון יעדען, אויף וועמען ער האט נאר אן איינפלוס. פרעדיגען רעליגיע, קריסטליכקייט, צו די שקלאפען האבען זיי אבער מורא געהאט. די רעליגיע רעדט דאך עפעס וועגען ליבע, גערעכטיגקייט און יושר צו גאט'ס קינדער. קען דאך דאס ווירקען, אז די שקלאפען זאלען נעמען טראכטן וועגען יושר און גערעכטיגקייט אויך פאר זיך. דערצו מוזען דאך גאטעס־דינסטען געפירט ווערן אין ge־מיינדעם, און די שקלאפען־אייגענטימער האבען ניט געוואלט ge־בען די נעגערס א מעליכקייט זיך צו פארזאמלען אין גרופען. האבען מאנכע באלעבאטים טאקע זייערע שקלאפען קיין רעליגיאן ניט געלערנט. אנדערע האבען זיי יא געמאכט פאר קריסטען. זיי האבען אבער אכטונג געגעבען, ווער עס פרעדיגט פאר זיי און וואס ער פרעדיגט. וועו די נעגערס פלענען זיך פארזאמלען

קויפט איר זון. די גאנצע צייט וואָס דער פארקויף איז אָנגע־
גאנגען, איז דער מארק פארהיילכט געווארען פון דעם געוויין און
דעם קלאָגען וואָס האָט צוריסען דאָס הארץ". פארקערט אָבער
דערציילט א רייזענדער, א געגנער פון שקלאפערייַ, אַן ענגלישער
שרייבער, טשיימבערס, וואָס האָט בייגעוואוינט א סעיל אין
ריטשמאָנד, ווירדזשיניא. ער זאָגט, אז ער איז איבעראשט גע־
ווארען פון דער גלייכגילטיגקייט פון די אונגליקליכע: „מען האָט
באַרקויפט א נעגער־פרוי מיט אירע דריי קינדער, אלע מיידלאך.
איינע פון די קינדער איז געווען אן עופה'לע פון דריי מאָנאטען.
די אנדערע זיינען געווען צוויי און דריי יאָר אלט. איך האָב
ניט באמערקט קיין איין טרער, קיין שום געפיל־באַוועגונג אין
קיינעם פון זיי". טשיימבערס דערציילט ווייטער, אז ער האָט
נערעדט מיט דער פרוי. זי האָט אים דערציילט, אז מיט דריי
טעג פריער האָט מען ביי איר צוגענומען איר מאן און אז איר
הארץ איז שיר ניט צעריסען געווארען פון דעם געדאנק אז זי
וועט אים שוין קיינמאל מער ניט זען.

וואַרשיינליך זיינען ביידע באריכטען ריכטיג. אין מאנכע
פאלען זיינען די פאַמיליעס געווען שטארקער צוגעבונדען אייַנע צו
די אנדערע, און אין אנדערע וויניגער, און דערפאר איז דאָס
ליידען פון צוריסענע פאַמיליעס געווען גרעסער און שטארקער
אין מאנכע פאלען ווי אין אנדערע.

די צייטונגען אין דער סאוט זיינען פול געווען מיט אנאָנ־
סען וועגען „נעגער־סחורה". א פירמע אין נאטעז, מיסיסיפי,
אנאָנסירט: „יעדע וואָך באקומען מיר א פרישען סטאק נעגערס
צום פארקויפען". א צווייטע פירמע אנאָנסירט „מיר האָבן:
ערשט באקומען נייניציג נעגערס פון ריטשמאָנד, ווירדזשיניא.
מיר האָבן אויך צו פארקויפען א גוטען פערד". א צייטונג אין
ניו־אָרלינס אנאָנסירט צו פארקויפען א טראַנספאָרט „פרומע נע־
גערס". אין א צייטונג אין ריטשמאָנד איז איין מאל ערשי־
נען אזא אנאָנסע: „ווער ווייל 35 טויזענד דאָלער? איך ווייל
ווידמענען די איבעריגע יארען פון מיין לעבען אויף צו פרעדיגען

נעגער־שקלאַפֿין איז פֿארקויפט געוואָרען צו אַן אַנדער באַלעבאָס, האָט יענער איר געמעגט חתונה מאַכען מיט אַן אַנדער נעגער. קיין גט פון ערשטען מאַן האָט זי ניט געדאַרפט. א פֿארבאַנד פון דער פֿאַפֿסטישער קירכע האָט ערקלערט, אז ווען א נעגער מיט זיין פֿרוי וועלען פֿארנאַנדערגעשיידט דורך זייערע באַלעבאַטים, איז עס „אין גאָט'ס אויגען" פֿונקט אזוי ווי אַיינער פון זיי וואלט געשטאָרבען, און דערפֿאר מעגען זיי ביידע הייראטען איבער־א־נייעס.

דער האַנדל מיט נעגער־שקלאַפֿען איז אָנגעפֿירט געוואָרען אויף דעם זעלבען שטייגער ווי דער האַנדל מיט אָקסען אָדער מיט פֿערד. מען פלעגט זיי פֿארקויפֿען אויף עפֿענטליכע מארקעטס אין אָקשאָן. דער העכסטער פלעגט ברענגען צופֿירען אויפֿן מארק זיין סחורה, אָפט נאַנצע נעגער־פֿאמיליעס, און פלעגט זיי פֿארקויפֿען אייניגווייז צו די, וואָס האָבען אָנגעבאָטען דעם העכסטען פרייז. אָפט פלעגט א נעגער־פֿאמיליע פון א מאַן מיט א פֿרוי און עטליכע קינדער פֿארקויפט ווערען צו פֿארשיידענע באַלעבאטים. ווי פלעגט דאָס ווירקען אויף די נעגער־פֿאמיליעס? פלעגען זיי שטארק ליידען דערפון, וואָס מען האָט זיי צוריסען? וועגען דעם זיינען פֿאראַן פֿארשיידענע באריכטען פון רייזענדע און אויספֿארשער, וועלכע האָבען די אָקשאָנס אליין באַזוכט און די סצענעס אליין בייגעוואוינט. אין מאַנכע פון די באריכטען ווערט דערציילט, אז די ליידען פון די מוטערס און קינדער, וואָס זיינען אייניג פון די אַנדערע אָפּגריסען גענוּאָרען, זיינען גענוג שרעקליך. אַנדערע באריכטען דערציילען פונקט פֿארקערט: אז די נעגערס זיינען גענוג גלייכגילטיג; אז ניט די מאַמעס, און ניט די קינדער, האָבען זיך געקימערט, וואָס מען שיידט זיי אָפּ איינע פון די אַנדערע. ראודס ציטירט דעם פאַלגענדען באריכט, וואָס א צייטונג אין פֿענסילוויניא האָט געדרוקט אין דעצעמבער, 1848 (דער באריכט איז פון אַן אָקשאָן סעיל אין ווירזשיניא): „וועז די נעגערס האָבען אויסגעפונען, אז מען וויל זיי פֿארקויפען, איז זייער הארצוויטאָג גענוג אונבאשרייבליך. א מוטער האָט געשריען מיט פֿארצווייפעלטען וויטאָג, בשעת מען האָט פֿאר־

ליגען נידעריגער אין דער סאוט און ווייטער צו דער וועסט. אין לואיזיאנא, אויף די צוקער־פּלאַנטאַציעס, פלעגען שטענדיג אויספעלען שקלאַפען. די אַרבייט דאָרט איז געווען אַזוי שווער, אַז עס פלעגען דאָרט שטאַרבען מיט צוויי־און־אַ־האַלב פּראָצענט מער, ווי עס פלעגן צוקומען פון נאַטירליכען צואוואוקס אין די נעגער־פאַמיליעס. אויף די קאטאן־פעלדער פלעגען אויך אימער פעלען הענט. מיט דער צייט האָט זיך ענטוויקעלט אַ סיס־טעם, אַז די שטאַטען אין דעם נאָרדליכען טייל פון דער סאוט האָבען פּראָדוצירט שקלאַפען פאַר די שטאַטען אין דעם זידליכען טייל פון דער סאוט. יעדען יאָר פלעגען פאַרקויפט ווערען 25 טויזענד נעגערס פון די שקלאַפען־רייכע שטאַטען צו די איבע־ריגע שטאַטען. אין ווירדזשיניא האָבען די נעגער־אייגענטימער באַטראַכט זייערע נעגער־פרויען אַזוי ווי בהמות, וואָס מען האַלט אויף צו האָבען קעלבער. אַ היסטאָריקער דערציילט, אַז אַ שקלאַ־פען־אייגענטימער אין ווירדזשיניא האָט זיך פאַר אים באַרימט, אַז זיינע נעגערטעס זיינען גרויסע בריות אויף צו האָבען אַ סך קינדער. „אויף מיין פּלאַנטאַציע," — האָט ער געזאָגט, „ווערען די בייבים געבוירען שנעלער ווי אויף אַנדערע פּלאַנטאַציעס, און יעדע נעגער־בייבי איז דאָך ווערט 200 דאָלער; מען קויפט זיי אָפּ אַזוי שנעל ווי זיי ווערען נאָר געבוירען". מאַנכע שקלאַפען־אייגענטימער פלעגען קויפען נעגערטעס בלויז אויף צו האָבען קינ־דער. דאָס איז געווען זייער געשעפט. זיי פלעגען די בייבים פאַרקויפען, אַזוי ווי מען פאַרקויפט יונגע שעפּסען אָדער קעל־בער. אין די צייטונגען פון יענע יאָרען קען מען לעזען אַנאָנסען מיט די פאָלגענדע ווערטער: „איך האָב צו פאַרקויפען אַ נעגער־שקלאַפין, וועלכע איז זייער פרוכטבאַר; זי האָט זייער אָפט קינדער".

דער געזעץ אין אַלע שקלאַפען־שטאַטען, אויסער לואיזיאנא, האָט ערלויבט דעם באַלעבאָס אַוועקצורייסען איבער־גוואַלד מענער פון זייערע פרויען און קינדער פון זייערע עלטערען. די הייראַט פון נעגערס איז ניט אַנערקענט געוואָרען געזעצליך, און אַפילו די הייליגע קירכע האָט עס ניט אָנערקענט. ווען אַ פאַרהייראַטע

מער קינדער, כדי ער זאָל האָבען מער שקלאַפען. די שוואַנגערע נעגערטעס האָבען געארבייט אביסעל לייכטער, אָבער אויב זיי האָבען זיך פּארשולדיגט, אָדער ניט ארויסגעגעבען די צאָל אר־בייט וואָס זיי האָבען געדארפט, פלעגט מען זיי שמייסען גלייך מיט די איבעריגע. נאָכ'ן קימפּעט פלעגט מען זיי זיך לאָזען אָפּרוען און דערנאָך שיקען צוריק אין פעלד".

די גרעסערע צאָל שקלאַפען האָבען געארבייט אין די קאטאן־פעלדער. די אייגענטימער פון די קאטאן־פּלאַנטאַציעס האָבען גע־מאכט ריזיגע פּראָפיטען. עס זיינען געווען פּלאַנטאַציעס, וועלכע האָבען איינגעטראָגען זייערע באַלעבאַטים 100 טויזענד דאָלער פּראָפיט. מאַנכע פּלאַנטאַטאָרס זיינען געווארען מיליאָנערען. מאַנכע האָבען אויפגעבויט זייערע פּארמעגענס אין פּארלויף פון עטליכע יאָר צייט. די פּארשטייער פון דער סאוט האָבען זיך באַ־רימט, אַז די סאוט איז רייכער ווי די נאָרט; אַז די סאוט איז עקאָנאָמיש געזינטער; אַז די סאוט איז דער פונדאַמענט פון דעם עקאָנאָמישען לעבען פון לאַנד. און זיי האָבען ערקלערט אַז דאָס האָט די סאוט און דאָס גאַנצע לאַנד צו פּארדאַנקען דעם שקלאַפען־סיסטעם. די נאָכפראָגע אויף קאטאן פון דער וועלט איז געוואקסען, און די סאוט האָט נעזוכט די נאָכפראָגע צו באַ־פרידיגען. „א רייזענדער וואָס איז דורכגעפּארען די סאוט", — שרייבט ראודס, — „האָט איבעראל געהערט רעידען בלויז וועגען צוויי זאכען: דער פּרייז פון קאטאן און דער פּרייז פון שקלאַ־פען".

דער פּרייז פון שקלאַפען איז געווען ווירקליך א זייער הויכער אין די 50־ער יאָרען. א גוטער פעלד־נעגער איז ווערט געווען פון טויזענד ביז 15 הונדערט דאָלער. די סאוט האָט אָנגעפירט א גרוי־סען האַנדעל מיט די נעגער־סחורה. אין די דריי שטאַטען — מערילאַנד, ווירדזשיניא און קענטאָקי, — איז אימער געווען אַן איבערפלוס פון שקלאַפען. דאָרט איז ניט געווען גענוג ארבייט אויף די פעלדער, כדי ארויסצונעמען דעם יערליכען צואוואוקס פון דער נעגער־באַפעלקערונג. פלעגען די באַלעבאַטים דעם אי־בערפלוס פּארקויפען צו די פּלאַנטאַטאָרס פון די שטאַטען, וואָס

און שכורים. וואָס מער ארבייט דער אויפזעער פלעגט פון דעם שקלאף ארויספרעסען, אלץ מער איז דער אויפזעער וועלט געווען פאר זיין באלעבאס. דער אויפזעער האָט געהאט אונטער זיך עטליכע געזונטע נעגערס, וואָס פלעגען שטיין איבער די אר־בייטער מיט גרויסע בייטשען אין די הענט און זיי טרייבען, זיי זאלען ארבייטען מיט מער חשק, מיט מער ענערגיע. אן אויפ־זעער וואָס האָט געקראָגען די רעפוטאציע, אז ער פרעסט אויס א סך ארבייט פון די שקלאפען, פלעגט קריגען אָנבאָטען פון פלאַנ־טאציע־אייגענטימער; מען פלעגט זיך רייסען איבער אים. יעדער האָט אים געבאָטען א העכערען געהאלט. דאָס האָט געווירקט, אז יעדער אויפזעער זאל זוכען צו איבערשטייגען דעם אנדערען אין זיין ברוטאליטעט געגען די נעגער־שקלאפען.

פאר'ן געזעץ האָבען די שקלאפען־אייגענטימער און די אויפ־זעער ניט געהאט וואָס מורא צו האָבען. פון פּנים וועגען האָבען די שטאטען אין דער סאוט דורכגעפירט געזעצען, אז אויב אי־מעצער ערמאָרדעט א נעגער, אפילו זיין אייגענעם שקלאף, קומט אים טויט־שטראָף. אָבער די געזעצען זיינען געווען א טויטער בוכשטאב. ערשטענס, איז דערביי געווען א פונקט, דאָס אין פאל דער מאָרד וועלט באַגאַנגען, וויל דער שקלאף האָט זיך געשטעלט גענגען זיין באלעבאס, איז עס קיין פארברעכען ניט. צווייטענס, איז דערביי געווען א צווייטער געזעץ, וואָס האָט גע־לויטעט, דאָס א נעגער טאָר ניט אויפטרעטען אלס עדות גענגען א וויסען. די אלע וויסע, וואָס זיינען געווען אויף א פלאַנטאציע, האָבען געהערט צו דעם באלעבאס' פאמיליע אדער זיי זיינען געווען זיינע געדונגענע מענשען, און קיינער פון זיי וואלט ניט געגאַנגען ערות־זאָגען אין א מאָרד־פאל. די אָבער, וואס וואלטען אפשר יא ערות געזאָגט, די נעגערס, האָט זיי דער געזעץ דערצו ניט באַרעכטיגט.

„די לאַגע פון די פרויען־שקלאפען איז געווען א פיל שווע־רערע ווי פון די מענער", — שרייבט ראודס. — „די פרויען האָ־בען געארבייט אין פעלד, גלייך מיט די מענער. אויסער דעם, האָט דער באלעבאס געפאָדערט פון זיי, זיי זאלען האָבען וואָס

טער דעגראדירט און זיינען פארהאסט פון 30 טויזענד שקלאפען־האלטער". די גאנצע שקלאפען־סיסטעם איז אויפגעהאלטען נעוואָרען פון א קליין הייפעלע אריסטאקראטען אין די אינטערעסען פון א קליין הייפעלע אריסטאקראטען.

און וואס איז מכח די שקלאפען גופא? וואס איז געווען זייער לאגע אין דער סאוט? אט וואס ראודם שרייבט וועגען דעם:

„אמאל פלעגט מען זאגען, אז די נעגערס אין דער סאוט האבען פון זייערע באלעבאטים באקומען בעסער עסען, בעסערע קליידער און בעסערע וואוינונגען ווי עס האבען געהאט די ארבייטער אין די פאבריק־שטעט אין דער נארט. די ערקלערונג איז דורכאוים פאלש. אין א באריכט פון דעם פינאנץ־מיניסטער וועלט געזאגט, אז אין 46 צוקער־פלאנטאציעס אין לויזיאנא האט געקאסט אויסצוהאלטען א נעגער־שקלאף מיט עסען און קליידער א יאר צייט די סומע פון 30 דאלער. די קליידער האבען געקאסט 10 דאלער און דאס עסען 20 דאלער. דאס היסט, א נעגער האט געגעסען פאר פינף־און־אכציג סענט א טאג... די ארעסטאנטען אין די פריזאנס פון דער נארט האבען באקומען בעסערע און פארשיידענארטיגערע שפייז ווי די שקלאפען אין דער סאוט."

געארבייט האט דער נעגער־שקלאף זייער שווער. אין סאוט קאראלינא איז געווען א געזעץ, אז מער ווי פופצען שטונדען א טאג זאל א שקלאף ניט ארבייטען, אבער דער געזעץ איז ניט אפגעהיט געווארען. אויף די קאטאן־פלאנטאציעס פלעגען די שקלאפען ארבייטען אין שניט־צייט זעכצען שטונדען א טאג און אויף די צוקער פלאנטאציעס פלעגען זיי געווייסע צייטען אין יאר ארבייטען אכצען שטונדען א טאג. די שקלאפען האבען געליטען שרעקליך פון די אויפזעער. די אייגענטימער פלעגען אליין אפט אוועקפארען אין שטאט, אדער זיך ערגעץ אמוזירען. די נעגערס האבען געארבייט אונטער דער אויפזיכט פון געדונגענע מענשען. איבערהויפט איז דאס געווען דער פאל אויף די גרויסע פלאנטאציעס. די אויפזעער זיינען געווען נידעריגע, ברוטאלע נפשות

דעם אינדוסטריעלען לעבען אין דער סאוט. די ארבייט איז געטאָן געוואָרען פון די נעגערס. ווייסע זיינען באנוצט געוואָרען בלויז אלס אויפזעער איבער די נעגערס. די צאָל, וואָס איז פאר דעם צוועק באנוצט געוואָרען, איז, פארשטייט זיך, געווען אונבאדייטענד קליין. פאר די איבערריגע איז פשוט קיין אָרט ניט געווען אין דעם אינדוסטריעלען געבוי פון דער דאָרטיגער געזעלשאפט.

„די אָרימע ווייסע", — שרייבט ראודס, — „האָבען געקוקט מיט קנאה אויף די רייכע שקלאפען־אייגענטימער... און דאָך האָט דער רייכער אריסטאָקראַט געווירקט אויף דער פסיכאלאגיע פון די אָרימע ווייסע אזוי, אז די אָרימע ווייסע האָבען געפילט, אז זייערע אינטערעסען זיינען פארבונדען מיט די אינטערעסען פון דעם שקלאפען־אייגענטימער. ווען דער וואל־טאג איז אָנגעקומען, האָבען די אָרימע ווייסע, וועלכע האָבען ניט געהאט ניט קיין גלט און ניט קיין שקלאפען, געשטימט אזוי ווי די פלאנטאציע־אייגענטימער האָבען זיי געהייסען. ווען די אינטערעסען פון דער סאוט זיינען געווען אין געפאר, האָבען די אָרימע ווייסע זיי געשטיצט מיט זייערע שטימען. די אמטען זיינען פארנומען געוואָרען פון די שקלאפען־האלטער און זייערע מענשען. זלטען וען האָט עס פאסירט, אז א מאן, וועלכער האָט געארבייט מיט די הענט, זאל געשיקט ווערען אין קאָנגרעס צו פארטרעטען די סאוט, אדער זאל ערוויילט ווערען צו א פראָמינענטען שטאָטאמט". די הייפלע אריסטאָקראַטען האָבען געקוקט מיט פאראכטונג אויף אט־דער גרויסע מאסע ווייסע, וואָס האָט זיי געגעבען די מעגליכקייט צו הערשען. אין סאוט־קאראלאינא, שרייבט א היסטאָריקער, האָט די רעגירונג געטראכט וועגען טאן עפעס צו פארבעסערען די לאגע פון די ווייסע מאסען, אבער זי האָט באשלאָסען, אז עס איז פאר דער מאסע קיין האָפענונג ניטא; אז זי איז פארטיילט צו פארבלייבען אויף אייביג פארזונקען אין אונווייסענהייט, אָרימקייט און פארברעכען. אין א רעדע אין סענאט האָט א סענאטאָר פון די נארט ערקלערט: „200 טויזענד מענער, ווייס־הויטיגע, אין סאוט־קאראלאינא, זיינען איצ־

זיינען געווען ניט מער ווי א קליין הייפעלע, ארום אכט טויזענד, וואס האבען געהאט צו פופציג שקלאפען אדער מער. די גרויסע מאיאריטעט האט געהאט ניט מער ווי צו פינף שקלאפען, און א גרויסע צאל האט פארמאגט ניט מער ווי צו איין שקלאף. אט די קליינע הייפעלע, די עטליכע טויזענד, וואס האבען געהאט צו פופציג שקלאפען און מער, זיי זיינען עס געווען די אריסטאקראטיע פון דער סאוט. זיי האבען געלעבט אין לוקסוס, אין גלאנץ, אויף זייערע גרויסע פלאנטאציעס. ארום זיי האט זיך גרופירט די אינטעליגענץ פון דער סאוט און די הויכע געזעלשאפט אין די שטעט און שטעטלאך: די סוחרים, דאקטוירים, אדוואקאטען, פאליטיקער. זיי האבען איבער דער סאוט געהערשט. די פאליטישע מאכט איז געלעגען אין זייערע הענט. זיי האבען געערעדט פאר דער גאנצער סאוט אין די רעגירונגס־זאלען אין וואשינגטאן. זיי האבען געשאפען די געזעלשאפטליכע פסיכאלאגיע פאר דער גאנצער וויסער באפעלקערונג פון דער סאוט.

די גרויסע מאסע פון די וויסע אין דער סאוט האט געלעבט אין שרעקליכער ארימקייט און אונווויסענקייט. זיי האבען געטראגען דעם צונאמען „ארימע וויסע" (פור וואייט) אדער „וויסער אפפאל" (וואייט טרעש). די מאסע האט געזעצליך גהאט די זעלבע פאליטישע רעכט וויי די רייכע שקלאפען־האלטער, אבער זייער מאטעריעלע לאגע איז געווען כמעט אזא שלעכטע, און זייער אונווויסענהייט כמעט אזא פינסטערע, ווי פון די נעגערס. די רייכע פלאנטאטארס האבען צעכאפט די בעסטע, פרוכטבארסטע לאנד. פאר די ארימע וויסע זיינען פארבליבען די הארטע, אויסגעשעפטע שטיקלאך ערד, פון וועלכע זיי האבען זיך ניט געקענט ערנערען. שרייבט ראודם: „אין פארנליין מיט די ארבייטער אויף די פארמס און אין די פאבריקען אין דער נאָרט זיינען די וויסע מאסען אין דער סאוט געווען בעטלער; אן שום בילדונג, מאראליש געזונקען. אין ניו־ענגלאנד האבען די בהמית אויף די ארעמסטע פארמס גהאט בעסערע היימען און בעסער צום עסען ווי די וויסע מענשען אין דזשארדזשיא". די גרויסע מאסע וויסע איז געווען איננאנצען אויסגעשלאסען פון

קאַפּיטעל 19.

די שקלאַפּען־סיסטעם אין דער סאוט.

פון איצט אָן, פון דעם יאָר 1850, פאַרנעמט די פראַגע פון שקלאַפּעריי דעם ערשטען פּלאַץ אין דער פּאָליטיק פון לאַנד. דער קאַמף צווישען די פרייע און די שקלאַפּען־שטאַטען ווערט אַלץ שאַרפער און ביטערער. די צווויי טיילען פון לאַנד פאַר־נעמען ביסלאַכווייז זייערע פּאָזיציעס אונטער די פּאָנען פון שקלאַ־פּעריי און אַנטי־שקלאַפּעריי, און די אַרמייען ווערען דורך יעדער נייער פּאַסירונג אין לאַנד, דורך יעדע נייע דעבאַטע אין קאָנגרעס, אַלץ ווייטער געשטויסען צו אַן אונפאַרמיידליכער מלחמה צווישען זיך, צו דעם בירגער־קריג, וועלכער האָט אויסגעבראָכען אין יאָר 1861.

איידער עס ווערט דערציילט די געשיכטע פון דעם פּאָלי־טישען און געזעלשאַפטליכען קאַמף צווישען די צווויי לאַנד־טיילען אין פאַרלויף פון די צען קריטישע יאָרען, איז נויטיג צו ווארפען א בליק אויף דער פּאָליטישער, סאָציאַלער און עקאָנאָמישער אָרדענונג אין דער שקלאַפישער סאוט.

אין אַלע שקלאַפען־שטאַטען האָט די באַפעלקערונג געציילט אַרום 10 מיליאָן: 6 מיליאָן ווייסע, 3 מיליאָן נעגער־שקלאַפען און א פערטעל־מיליאָן פרייע נעגערס. צווישען די זעקס מיליאָן ווייסע האָבען ניט מער ווי איין דריטעל געהאַלטען שקלאַפען און געצויגען פּראָפיטען פון דעם שקלאַפען־סיסטעם. די איבע־ריגע צוויי־דריטעל פון די ווייסע האָבען קיין נוצען ניט געהאַט פון דער שקלאַפעריי. זיי זיינען, פאַרקערט, דורך דעם סיסטעם אַליין פאַראָרימט און פאַרשקלאַפט געוואָרען אי פיזיש, אי גייס־טיג. און אפילו צווישען דעם דריטעל שקלאַפען־אייגענטימער

געווינען שטימען אין דער סאוט, וואו די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי איז געווען זייער שטאַרק.

טעילאָר איז אין פּרעזידענט־אמט פּאַרבליבען ניט מער ווי א יאָר מיט פּיר מאָנאַטען. אין דזשולי, 1850, איז ער גע־שטאָרבען. דער וויס־פּרעזידענט, פּילמאָר, האָט פּאַרנומען זיין פּלאַץ ביז'ן סוף פון טערמין.

לואיס קאסס, פון מישיגען. די „וויג" פּאַרטיי האָט נאָמינירט גענעראל זאַכאַרי טעילאָר, פון לואיזיאַנא, און פאַר ווייס־פּרעזי־דענט — מילאַרד פילמאָר, פון ניו יארק. די האַנדלונג פון די צוויי גרויסע פּאַרטייען, זייער אנטזאגען זיך צו נעמען אַ שטע־לונג אין דער שקלאַפען־פראַגע, האָט אויפגערעגט די געגנער פון שקלאַפעריי. אין ניו יארק איז פאָרגעקומען אַ שפּאַלטונג אין דער דעמאָקראַטישער פּאַרטיי. אָן דער אָפּגעשפּאָלטענער פראַק־ציע האָבען זיך אָנגעשלאָסען אַנדערע אַנטי־שקלאַפערישע גרו־פּען. זיי האָבען אָרגאַניזירט אַ פּאַרטיי אונטער'ן נאָמען „פרי סאָיעלרס" (פרייע ערד). די פּאַרטיי האָט אַרויסגעשטעלט אַלס איר פּלאַטפאָרמע דעם פּונקט, אַז אין ניי־ערוואָרבענע לאַנד זאָל קיין שקלאַפעריי ניט אַריינגעלאָזט ווערען. זי האָט נאָמינירט ווען ביורען'ען אַלס איר פּרעזידענט־קאַנדידאַט.

די דריטע פּאַרטיי האָט ניט געוואונען קיין איינציגען שטאַט. זי האָט אָבער אָפּגעצויגען אַ סך שטימען פון די דעמאָקראַטען און מיטגעבראַכט, אַז דער קאַנדידאַט פון דער „וויג" פּאַרטיי זאָל ערוויילט ווערען.

זאַכאַרי טעילאָר, דער ניי־ערוויילטער פּרעזידענט, האָט זיך קיינמאָל מיט פּאָליטיק ניט אינטערעסירט. ער איז זיין גאַנצען לעבען געווען אַ סאָלדאַט. ווען מען האָט גענומען ריידען ווע־גען נאָמינירען אים, האָט ער ערקלערט, אַז ער וועט ניט לויפען, ווייל ער האָט ניט קיין מיינונג איבער קיין איין איינציגע פראַגע. ער האָט דעמאָלסט אויך אויסגעזאָגט דעם סוד, אַז ער האָט אין זיין גאַנצען לעבען קיינמאָל ניט געשטימט. די פּאַרטיי איז אָבער צו אים צוגעשטאַנען צוליב צוויי אורזאַכען: ערשטענס, ווייל ער איז געווען אַ מלחמה־העלד, איינער פון די גענעראַלען, וואָס האָט געוואונען שלאַכטען אין דער מעקסיקאַנער מלחמה; און צוויי־טענס, ווייל ער איז געקומען פון דער סאוט און איז אַליין געווען אַ שקלאַפען־אייגענטימער (ער האָט געהאַט 300 שקלאַפען). די „וויג" פּאַרטיי האָט געהאָפט, אַז אָט־די „מעלה" וועט פאַר אים

דאָס נעלד באוויליגט געוואָרען אָן דער „ווילמאָט באדינגונג". דער קאמף איבער דער „ווילמאָט באדינגונג" האָט אויפגעשטורעמט דאס דאָס לאנד. די לעדושיסלייטשורס אין די שטאטען פון דער נאָרט האָבען איר אינדאָרסירט; די לעדושיסלייטשורס פון די שטאטען אין דער סאוט האָבען איר פארדאמט. די ציי־טונגען אין גאנצען לאנד האָבען מאנאטען נאכאנאנד די פראָגע **היציג דיסקוטירט** — מאנכע פאר און מאנכע געגען.

וועו מען האָט געדארפט נאמינירען קאנדידאטען פאר פרעזי־דענט אין 1848, האָבען אלע ערוואַרטעט, אז די צוויי פּאָליטישע פארטייען וועלען נעמען א באשטימטע שטעלונג אין דער ברענ־ענדיגער פראגע, מיט וועלכער דאס לאנד האָט אזוי לאנג גע־קאָכט. דערמיט וואס די „ווילמאָט באדינגונג" (ווילמאָט פּרא־וויזאָ) איז דורכגעפאלען אין קאָנגרעס איז די פראגע נאָך ניט פארענטפערט געוואָרען. די פראגע איז געווען: וואס וועט זיין מיט דער נייער טעריטאָריע, וואס אמעריקע האָט צוגענומען ביי מעקסיקא: וועט שקלאפעריי דארט ערלויבט זיין, צי ניט? וואס וועט די צוקונפטיגע, די נייע אדמיניסטריישאָן, וועגען דעם טאָן? דעם ענטפער האָבען געדארפט געבען די צוויי גרויסע פארטייען אין זייערע פלאטפארמעס, און דעם ענטפער האָבען אויך געדארפט געבען די פרעזידענט־קאנדידאטען, וואס די צוויי־פאר־טייען וועלען איצט ארויסשטעלען.

אבער די פּאָליטישע פירער פון די צוויי פארטייען האָבען זיך געשראָקען פאר דער פראגע. זיי האָבען איצט, ווי אין די פּאָריגע וואל־קאמפאניעס, די פראגע פון שקלאפעריי אינגאנצען אויסגעמידען. ביידע פארטייען האָבען נידערגעשטימט רעזאָלו־ציעס, וואס זיינען ארויסגעבראכט געוואָרען ביי זייערע קאָנוועו־שאָנס וועגען דער ווילמאָט־באדינגונג. זיי האָבען זיך אנטזאגט צו נעמען א שטעלונג ענטוועדער דאפיר אדער דאגעגען. ביידע פארטייען האָבען נאמינירט קאנדידאטען, וועלכע האָבען אין דער פראגע פון שקלאפעריי קיין מיינונג ניט געהאט.

די דעמאקראטישע פארטיי האָט נאמינירט פאר פרעזידענט

קאפיטעל 18.

די פרעזידענט־וואלען אין 1848.

די מלחמה מיט מעקסיקא האָט ארויסגערוקט אין פאָדער־גרונט די שקלאפען־פראגע, וועלכע די פאָליטישע פירער פון ביידע גרויסע פארטייען האָבען אימער געזוכט צו פארשטיקען. די געגנער פון שקלאפערי האָבען פארדאמט די מלחמה אויף דעם גרונט, אז דורך איר זוכען די שקלאפען־שטאטען צו קריגען נאָך טעריטאָריע פאר שקלאפערי. די לעדזשיסלייטשור פון מאסאטשוזעטס האָט אין אפריל 1847 אָנגענומען א רעזאָלוציע, וועלכע האָט ערקלערט, אז „די מלחמה איז אונטערנומען געווארען מיט'ן צוועק צו שטארקען די שקלאפען־מאכט אין לאנד און איר פארזאָרגען מיט נייע לאנד אויף אויסצושפרייטען זיך."

די געגנער פון שקלאפערי אין קאָנגרעס האָבען באצייטענס געגנומען שריט צו צושטערען אט־די פלענער פון דער שקלאפען־מאכט. אין אויגוסט 1846 האָט פרעזידענט פאָלק געבעטען ביים קאָנגרעס צוויי מיליאָן דאָלער אָנצופירען פארהאנדלונגען מיט מעקסיקא וועגען אָפקויפען ביי איר טעריטאָריע. אלס ענטפער אויף דעם פארלאנג האָט קאָנגרעלמאן דייוויד ווילמאָט פון פענסילוויניא געמאכט א פארשלאג, אז דאָס געלט זאל באוויליגט ווערען מיט דער באדינגונג, אז אין דער טעריטאָריע, וואָס די פראיינigטע שטאטען וועט באקומען פון מעקסיקא, זאל שקלאפערי זיין פארבאָטען. איבער דעם פארשלאג האָט זיך אין ביידע הייזער אין קאָנגרעס אָנגעפאנגען א ביטערער קאמף, וועלכער האָט זיך געצויגען א זיבען מאָנאטען. אין דער האוז אָוו רעפרעזענטאטיוום איז דער פארשלאג אָנגענומען געווארען; אין סענאט איז ער געטויטעט געוואָרען. ענדליך איז

טוציע גוט־געהייסען. אין דעצעמבער האָבען שוין די בירגער ערוויילט שטאַט־בעאמטע. עס האָט נאָר געפעלט איצט, אַז דער קאָנגרעס אין וואַשינגטאָן זאָל איינוויליגען אַריינצונעמען קאַ־ליפאָרניאַ אַלס אַ שטאַט. דאָס איז געשען אין דעם נעקסטען יאָר, אין 1850.

וועג איז געווען באדעקט מיט קברים פון די געפאַלענע. פון דער כאַלערע אַליין זיינען אומגעקומען ניט ווייניגער ווי פינף טויזענד מענשען".

און די, וואָס זיינען שוין אָנגעקומען און האָבען געזומען גראָבען און זוכען גאָלד, זיינען אין די מערסטע פעלען ענטוישט געוואָרען. דאָס גאָלד האָט זיך ניט געוואַלגערט פון אויבען־אויף, ווי מען האָט דערציילט. מען האָט געמוזט זוכען און גראָבען, און אמאָל האָט זיך דער זוכען און גראָבען אויסגעלאָזט מיט גאָרנישט. א סך זיינען באַלד ענטוישט געוואָרען און האָבען זיך געזומען שלעפען צוריק אהיים. דאָס לעבען איז דאָרט אויך געווען זייער א שווערער. שלעכטע שפייז, שלעכטע וואוינונגען. בלויז די גאָר שטאַרקע, די ענערגישסטע און די געזינטסטע, האָבען געקאָנט איבערטראָגען און פאָרטזעצען די ארבייט פון גראָבען און זוכען גאָלד.

דער געלאָף האָט אָבער אָנגעהאַלטען עטליכע יאָר. אין 1850 זיינען אין קאַליפאָרניא שוין געווען איבער 92 טויזענד מענשען. די געזעלשאַפט איז געווען א לויזע, דער לעבען א פרייער, א צולאָזענער. א סך מענשען האָבען געהאט גאָלד און ניט געוואוסט וואָס צו טאָן דערמיט. מען האָט געטרונקען און געגעמבעלט און געהולעט. צוזאַמען מיט די גאָלד־זוכער זיינען אָנגעקומען אַלערליי פּיאָווקעס און שווינדלער, וואָס האָבען געזוכט ביי די רייך־געווארענע ארויסצונארען זייער געלט. עס האָט זיך דערפאר פאַרשפרייט א פאַרלאַנג צווישען די עלטערע און אָנשטענדיגע, אז קאַליפאָרניא זאָל פון קאָנגרעס אָנערקענט ווערען אלס א שטאַט, כדי זי זאָל קענען אַרגאַניזירען אן אייגענע רעגירונג וואָס זאָל מאַכען אָרדנונג און אויסראָטען די געפערליכע עלעמענטען. אין סעפטעמבער 1849 איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען א קאָנסטיטוציאָנעלע קאָנווענשאָן אין דער שטאָט מאָנטערעי. די קאָנסטיטוציע, וואָס די קאָנווענשאָן האָט פאַרפאַסט, האָט ענטהאַלטען א פונקט, אז אין קאַליפאָרניא זאָל שקלאַפערייי זיין פאַרבאָטען. אין נאָוועמבער האָבען די איינוואוינער פון קאַליפאָרניא די קאָנסטי־

אמעריקא, דאַן איבערן לאַנד דורך פּאַנאַמא, און דערנאָך ווידער מיט א שיף אויפֿ'ן פּאַסיפֿיק, ביז קאַליפֿאָרניא; דער דריטער וועג איז געווען אין גאַנצען מיט'ן שיף, ארום דעם זיד־אַמעריקאַנער וועלט־טייל. דעם צווייטען און דעם דריטען וועג האָבען באַנוצט די רייכע, וואָס האָבען געקאָנט באַצאָלען פּאַר שיפֿקאַרטען. די גרויסע מאַסע אָרימע רייזענדע האָבען זיך געשלעפּט איבער'ן לאַנד, אויף שטרעקעם פון טויזענדער מיילען, וואו עס האָבען געלויערט מנפות, אינדיאַנער, הונגער און דורשט, היץ און קעלט, אַלערליי שווערינקייטען און אַלערליי געפֿאַהרען. גאַנצע ישובים זיינען אויסגעלַיידיגט געוואָרען. מאַטראָזען האָבען פֿאַרלאָזען די שיפֿען, וועלכע האָבען זיך אָפּגעשטעלט אין האָפען פון סאַן־פֿראַנציסקאָ, און די שיפֿען האָבען ניט געקאָנט ארויספֿאָרען. סאָלדאַטען האָבען דעזערטירט פון דער ארמיי.

דער גרעסטער געלאָף איז פֿאַרגעקומען אין דעם יאָר 1849 (און דערפֿאַר ווערען די גאָלד־זוכער באַצייכענט אַלס „ניין־און־פֿערציגער"). אין יענעם יאָר האָבען זיך אין וועג נאָך קאַליפֿאָרניא אַוועקגעלאָזען ניט ווייניגער ווי 50 טויזענד מענשען. זייערע צרות האָבען זיך אָנגעפֿאַנגען אין די קעמפּס, ביים מיסיסיפּי טייך. דאָרט זיינען א סך אומגעקומען פון דער כאָלערע. דער געפֿערלַיכסטער טייל פון דער רייזע איז געווען אין דעם מדבר, וואָס ליגט לעבען די בערג, האָרט לעבען קאַליפֿאָרניא. „די לאַנע איז דאָרט געווען אזוי שרעקלַיך, אז מען קאָן זיך קוים פֿאָרשטעלען. פרויען, וואָס האָבען פֿאַרלאָרען זייערע מענער אין וועג, האָבען זיך געשלעפּט הונגעריג און דורשטיג מיט די קינדער אויף די הענט. דער נאָכצער וועג איז געווען אויסגעשפּרייט מיט געפֿאַלענע אָקסען, פערד, בהמות. מען האָט ניט געקענט קריגען ערגעץ קיין פֿאַשע פּאַר זיי און קיין וואַסער. מענשען האָבען פון די וועגענער אַראָפּגעוואָרפען די נויטיגסטע זאכען, אום עס זאָל זיין לייכטער פּאַר די אָקסען און די פערד די משא צו שלעפּען אין מאָנכע פלעצער אין מדבר איז דאָס זאמד געווען אזוי ווייך און דין, אז די פערד און אָקסען פלענען אין זיי אריינזינקע ביז'ן בויך. די זון האָט געבראָטען. דער גאָנצער

ערשטע גאָלד־זוכער האָבען געלעבט צווישען זיך פרידליך און פריינדליך. איינער האָט ביים צווייטען גאָרניט פאַרנומען. קיינער האָט זיין גאָלד ניט באַהאַלטען, ווייל מען האָט זיך ניט געשראָקען פאַר גנבים. פֿשוט דערפאַר — שרייבט א היסטאָריקער — ווייל עס איז לייכטער געווען צונויפצוקלייבען די גאָלד, ווי עס אַוועקצוגנב'ענען פון א צווייטען. עס האָט זיך זיי אויך אויסגעוויזען, אז דער קוואל פון גאָלד וועט זיך קיינמאָל ניט אויסנעמען.

ביסלאַכווייז האָט זיך די נייעם דערטראָגען אין די איסט. די צייטונגען האָבען געמאָלדען, אז מען דערציילט עפּעס וועגען גאָלד אין קאַליפאָרניא. דער עולם האָט דאָס אָבער ניט גענומען ערנסט. דאָן איז אָנגעקומען אַן אָפּיציעלער באריכט פון דעם גאָווערנאָר צו דעם קריגס־דעפּאַרטמענט אין וואַשינגטאָן, אין וועלכען עס איז געשטאַנען אזא שטעלע: „עס איז פאַראַן אין קאַליפאָרניא הונדערט מאָל אַזוי פיל גאָלד ווי עס איז נויטיג צו באַצאָלען די קאָסטען פון דער מלחמה מיט מעקסיקא." דער באריכט האָט אַלעמען אויפגעטרייסלט. „יעדער, וואָס האָט נאָר געהאט א טראָפּען רויט בלוט אין זיינע אָדערען", — שרייבט א היסטאָריקער, — „האָט געוואָלט לויפען קיין קאַליפאָרניא. די, וואָס האָבען אַליין ניט געקענט פאָרען, האָבען זיך אָרגאַניזירט אין קלאָבס און געשיקט אימיצען פון דער גרופּע, ער זאָל פאַר זיי זוכען אַן אוצר".

פון די איסט האָט זיך די נייס אריבערגעטראָגען קיין אייראָפּא. אין פראַנקרייך האָט מען אָרגאַניזירט ספּעציעלע לאָטטרייען. דער גליקליכער, וואָס האָט געוואונען דעם גרויסען גווינס, האָט באַקומען געלט צו פאָרען קיין קאַליפאָרניא. מען האָט געגומען פאָרען פון ענגלאַנד, דייטשלאַנד, נאָרוועגיען, פון זיד־אַמעריקא, און זאָגאַר פון אויסטראַליען און כינע.

אויף דריי וועגען האָט זיך געצויגען דער שטראָם נאָך קאַליפאָרניא: איינער איבערן לאַנד, דורך די פּרעיריס, דורך די בערג, דורך דעם מדבר; א צווייטען מיט'ן שיף ביז צענטראַל־

צו דער גרויס פון א שטאַט, איידער, היימט דאָס, זי וועט האָבען אזא גרויסע באפעלקערונג, אז זי וועט קענען טראַכטען וועגען וועגדען זיך צום קאָנגרעס, ער זאָל איר אריינגעמען אלס א שטאַט.

די ערוואַרטונג האָט זיך באַלד נאָך דעם קריג ארויסגעווי־זען פאר א טעות. פֿלוצלונג האָט פאַסירט עפעס אזוינס, וואָס האָט אריינגעטראָגען אין קאָליפֿאָרניא א שטראָם מיט מענשען ניט נאָר פון די איסט, נאָר פון דער גאַנצער וועלט. איבער־נאַכט איז קאָליפֿאָרניא געוואָרען דער צענטער, דער הויפּט־פונקט פון דער אימיגראַציע.

מען האָט דאָרט אנטדעקט גאָלד.

דער גערוף נאָך גאָלד קיין קאָליפֿאָרניא האָט געשאפען אייי־נעם פון די מערקווירדיגסטע, דראַמאַטישסטע און טראַגישסטע קאַפּיטלען אין דער געשיכטע פון לאַנד. די גאָלד־אַנטדעקונג האָט אויך געהאַט א גרויסע ווירקונג אויף דעם עקאָנאָמישען לע־בען פון לאַנד. דער „גאָלד־גערוף" איז ביז היינטיגען טאָג א קוואַל פון אינספּיראַציע פאר שרייבער פון ראָמאַנטישע ערציי־לונגען און א זאַנדערבארע טעמע פאר די, וואָס שטודירען סא־ציאלע פסיכאָלאָגיע. וועגען דעם אויסערגעווייניליכען עפיזאָד איז אָנגעשריבען געוואָרען א ביבליאָטעק מיט ביכער: היסטא־רישע אויספֿארשונגען, ערציילונגען, דראַמען, פּאָעמען, א. אז. וו.

אין יאנואר 1848 האָט אן ארבייטער אויף א פּארם, נעבען דער איצטיגער שטאָט סאקראַמענטא, אנטדעקט גאָלד. די ניים וועגען דעם האָט זיך פארשפרייט לאַנגזאַם. פון אָנפאַנג האָבען אפילו די איינוואוינער פון קאָליפֿאָרניא געשענקט דערצו ווייניג אויפמערקזאַמקייט. דאן האָט זיך עס מיט א מאָל א פלאָקער געטאָן, און גאַנץ קאָליפֿאָרניא איז צוזאַמענגעלאָפען אין דעם נעגענד ארום סאקראַמענטא, אויף דעם טייך אמעריקען. און זייער מיה איז געקרוינט געוואָרען מיט א גרעסערען ערפאָלג ווי זיי האָבען אליין ערווארטט. דאָס גאָלד איז געלעגען כמעט אויבען־אויף. עס זיינען געווען פאלען, וועו מענשען האָבען אין א וואָך אויסגעגראָבע גאָלד פאר 10, 20 און 30 טויזענד דאלאר. די

צו ענטוויקלען. עס האָבען אָבער דאַן אָנגעהויבען אַהין אַריינצו־פאָרען אַמעריקאַנער. די מעקסיקאַנער רעגירונג האָט אויף דער קאָלאָניזאַציע געקוקט זייער קרום. זי האָט מורא געהאַט, אַז מיט קאַליפאָרניא וועט פּאַסירען דאָס זעלבע, וואָס מיט טעקסעס. זי האָט דערפאַר געמאַכט געזעצען, אַז יעדערער, וואָס קומט קיין קאַליפאָרניא, מוז פריער קריגען אַ פּאַס פון דער מעקסיקאַנער רעגירונג. זי האָט אויך געפאָדערט פון יעדען, וואָס באַזעצט זיך אין קאַליפאָרניא, אַז ער זאָל ווערען אַ מעקסיקאַנער בירגער. די געזעצען האָבען אָבער ניט געהאַט קיין ווירקונג. עס איז אונ־מעגליך געווען אַרויסצוטרייבען די פאַמיליעס, וועלכע האָבען זיך געשלעפּט הונדערטער מיילען דורך וועלדער און מדבריות. די צענטראַלע רעגירונג פון מעקסיקאָ האָט טאַקע געהייסען די פאַ־מיליעס אַרויסשיקען, אָבער די לאָקאַלע באַאמטע האָבען דעם אויס־פיר פון די באַפעלען שטענדיג אָפּגעלייגט אויף שפּעטער.

אַזוי איז דאָס אָנגעגאַנגען ביז דעם אויסברוך פון דער מלחמה צווישען די פאַראייניגטע שטאַטען און מעקסיקאָ. די שרעק פון דער מעקסיקאַנער רעגירונג איז איצט מקוים געוואָרען. די אַמעריקאַנער אין קאַליפאָרניאַ האָבען זיך גענומען בונטעווען געגען דער מעקסיקאַנער רעגירונג נאָך איידער די מלחמה איז אָפיציעל ערקלערט געוואָרען. די מלחמה האָט געווירקט, אַז אין קאַליפאָרניאַ זאָלען זיך אַריינקלייבען נאָך אַ גרויסע צאָל אַמע־ריקאַנער. אין 1845 האָט די ווייסע באַפעלקערונג אין קאַליפאָר־ניא געציילט אַרום 8 טויזענד. אין 1848 איז די באַפעלקערונג שוין געווען צווישען 12 און 15 טויזענד. קאַליפאָרניאַ איז נאָכ'ן קריג געוואָרען אַ טייל פון די פאַראייניגטע שטאַטען. דאָס לאַנד האָט זיך איצט גענומען אַנטוויקלען און וואַקסען אויף אַ נאָרמאַלען שטייגער. צווישען די אַלטע מעקסיקאַנער תושבים און די נייע אַמעריקאַנער באַלעבאַטים האָבען געהערשט פריד־ליכע באַציהונגען. אַזוי ווי קאַליפאָרניאַ איז געלעגען זייער ווייט פון די איסט, און אַזוי ווי דער וועג צו קאַליפאָרניאַ איז געווען אַ שווערער און אַ געפערליכער, האָט מען ערוואַרט, אַז עס וועט געדויערען אַ לאַנגע צייט איידער קאַליפאָרניאַ וועט אויסוואַקסען

דזשולי איז די קאמפאני אנגעקומען אין יוטא. עס ווערט דערציילט, אז וען די קאמפאניע איז ארויף אויף דעם בארג, וועלכער שטייט ביים טאל, וואו יוטא געפינט זיך, האט בריגהעם יאנג אויסגעשריען: „דאס איז דער פלאץ!". די קאמפאניע האט זיך אפגעשטעלט ביי סאלט לעיק סיטי און דארט גלייך אנגעהויבען צו בויען א ישוב. אין אייניגע וואכען שפעטער איז בירגהעם יאנג צוריקגעפארען צו „פירען די איבעריגע אין זיין לאנד". אין מאי 1848 האט ער ארויסגעשיקט די ערשטע גרויסע עקספעדיציע, וועלכע איז באשטאנען פון 2400 מענשען, און פון דאן אן האבען זיך די מארמאנען געזומען איבערקלייבען קיין יוטא. ענדליך האבען זיי געפונען א לאנד, וואו קיינער האט זיי מער ניט געטשעפעט, וואו זיי זיינען געווען פריי צו לעבען ווי זיי האבען אליין געוואלט. געמיינט האבען זיי, אז יוטא, זייער נייע היים, איז א טייל פון מעקסיקא. בשעת זיי האבען זיך דארט געזומען באזעצען, איז די טערריטאריע טאקע געווען א טייל פון מעקסיקא. באלד אבער איז געשלאסען געוואָרען דער פרידען צווישען די פאראייניגטע שטאטען און מעקסיקא, לויט וועלכען יוטא איז געוואָרען א טייל פון די פאראייניגטע שטאטען.

קאליפארניא איז געווען א טייל פון מעקסיקא. די וויסע באפעלקערונג דארטען איז אבער שטענדיג געווען אן אונבאדייטענד קלייניע. צום סוף פון 18־טען יארהונדערט האט שפאניען אהין ארייננעשיקט מיסיאנערען, וועלכע האבען געפרעדיגט קריסטענטום צו די אינדיאנער. שפעטער זיינען אהין געקומען שפאנישע באאמטע, מיליטערישע און ציווילע. זיי האבען פארנומען גרויסע שטיקער לאנד און האבען געשאפען די הערשענדע אריסטאקראטיע. שפאנישע קאלאניסטען האבען זיך אין קאליפארניא באזעצט זייער וויניג. די איינגעבאָרענע אינדיאנער האבען געלעבט אין גרויס אָרימקייט.

וען מעקסיקא האט געוואונען איר אומאפהענגיגקייט פון שפאניען, האט זיך די לאגע אין קאליפארניא וויניג וואס געענדערט. די מעקסיקאנער האבען אויך נאָרניט געטאָן דאס לאנד

פאָלגט די אנדערע, גרופּע נאָך גרופּע. זיי זיינען אריבער דעם מיסיסיפּי טייך און זיך געגומען שלעפּען דורך אייאָוא. הונ־דערטער און הונדערטער וועגענער האָבען זיך נעצווינגען איבער דער גאַנצער בריט פון דער טעריטאָריע. זיי האָבען זיך אָפּגעשטעלט אין גיוויסע פּלעצער און אויפגעבויט ישובים, אָפּגעשטאַנען א שטיקעל צייט און וווייטער געפאָרען, איבערלאָזענדיג די אויפגע־בויטע הייזקעס אין די ישובים פאר די, וואָס וועלען שפּעטער אַנקומען. שרייבט א היסטאָריקער: „אין יולי, 1846, זיינען 15 טויזענד מאַרמאַנען געווען צושפּרייט איבער אייאָוא. זיי האָבען געהאַט דריי טויזענד וועגענער, 70 טויזענד בהמות, אָק־סען, פערד, אייזלען. אין די גרויסע היצען פון מאַנאַט יולי האָט דאָרט אויסגעבראָכען א מגפה. אזוי פיל זיינען אויסגעשטאָר־בען, אז עס איז אונמעגליך געווען צו גראָבען קברים פאר אלע טויטע".

דער ווינטער איז פאָריבער. אין אַפּריל, 1847, האָט בריגהעם יאָנג אָרגאַניזירט א קאָמפּאַני פון 148 מענשען, צווי־שען זיי דריי פרויען און צווי קינדער, און האָט מיט זיי אוועק־געמארשירט זוכען דאָס לאַנד, „דאָס צוגעזאָגט לאַנד", אויף יע־נעם זייט פון די בערג. אלע איבעריגע זיינען געבליבען אין זיערע ווינטער־היימען, וואַרטען ביז וואַנען יאָנג וועט צוריקקומען און זיי נעמען אהין. די 148 זיינען דאָס געווען די מרגלים, וואָס האָבען פאָר'ן גאַנצען מאַרמאַנישען פאָלק געדארפט אויספאָר־שען דאָס לאַנד, וואָס גאָט האָט זיינע אויסערוויילטע קינדער פארשפּראָכען.

יאָנג'ס קליינע קאָמפּאַניע פון פיאָנערן האָט דורכגעבראָכען א וועג איבער טויזענדער מיילען דורך לאַנד, וואו קיין מענשליכער פוס איז אפשר נאָך קיין מאָל ניט געווען דורכגענאַנגען. זיי האָבען פאַקטיש געמאַכט א וועג צו דער וווייטער וועסט. אויף דעם וועג זיינען שפּעטער געפאָרען א סך טויזענדער אימיגראַנ־טען, וואָס האָבען קאָלאָניזירט די וווייטע וועסט. אויף דעם וועג איז אויך שפּעטער געבויט געווארען איינע פון די גרעסטע אייזענבאַן־ליניעס, די „יוניאָן פּאַסיפיק ריילראָוד". אין מאַנאַט

פֿארבליבן אין אילינאי איז צו געפֿערליך. ער האָט געלאָזט וויסען דער רעגירונג, אז אלע מאָרמאָנען וועלן פֿארלאָזן נואווא ביז'ן פרילינג פון 1846.

די מאָרמאָנען האָבען געהאלטען וואָרט. זיי האָבען קיין קיין אַנדער ברירה ניט געהאט. וען זיי וואָלטען אין נואווא לענגער געבליבן, וואָלט די שטאָט דערטרונקען געוואָרן. אין בלוט. די אויפרעגונג איז געווען אזוי שטאַרק, אז ארמייען האָבען זיך אָרגאַניזירט צו באַמבאַרדירען די שטאָט און איר אויסראָטען. ביז סעפטעמבער, 1846, איז נואווא אויסגעלידיגט געוואָרען. בריגהעם יאָנג האָט אַרויסגעפירט זיין פאָלק „פון מצרים אין מדבר אריין". וואוהין ער וועט זיי פירען, האָט ער נאָך אלײן ניט געוואוסט. ער האָט געהאפט צו געפינען אן אנטרינונגס־פלאַץ ערגעץ אין קאליפאָרניא אָדער אין אָרעגאן. די צוויי פֿראָווינצען האָבען דאמאלסט נאָך ניט געהערט צו די פֿאראייניגטע שטאַטען. בריגהעם יאָנג האָט ערקלערט, אז ער זוכט בלויז איין זאך: „צו אנטלויפען פון די קריסטען."

איידער די מאָרמאָנען האָבען זיך דערשלאָגען קיין יוטא האָט געדויערט מער ווי א יאָר צייט. די לאָנגע שטרעקע לאַנד וואס ציט זיך פון דעם מיסיסיפי טייך ביז די ראקי בערג איז דאמאלסט געווען ווילד, טיילווייז וואלד, טיילווייז פֿרעירים, טיילווייז מדבר. קיין וועגען זיינען נאָך דאָרט קיינמאל ניט דורכגעבראכען געוואָרען. עס האָבען זיך דאָרט אויך אויפגעהאלטען אייניגע אינדיאַנישע שבטים, און די מאָרמאָנען האָבען ניט געוואוסט וואס פאר אן אויפנאמע זיי וועלן פון זיי באקומען. די אונטערנעמונג צו זוכען א לאַנד אויף „דעם אַנדערען זייט בערג" איז געווען א שווערע און א ריזיקאַליש. די מאָרמאָנען האָבען זי דורכגעפירט, אָבער זיי האָבען פאר זייער ערפאָלג טייער באצאָלט.

די ערשטע צייט איז געווען די שווערסטע. די מאָרמאָנען האָבען ניט פארלאָזן נואווא אלע מיט אמאל, נאָר גרופענווייז. די ערשטע גרופע פון צווי טויזענד, מיט בריגהעם יאָנג אלס פירער, איז אוועק נאָך אין פעברואר, 1846. דאן האָבען ג־

געקומען אין קארטעדזש ציזאמען מיט זיין ברודער און די אנ־דערע בעאמטע פון נוואוא. זיי זיינען אלע געשטעלט געווא־רען אונטער ארעסט. די צוויי ברידער סמיט האָט מען איינגע־שפּאַרט אין תפיסה; די איבעריגע האָט מען ארויסגעלאָזען אויף בעיל. דער גאָווערנאָר איז גלייך נאָך דעם אָוועק קיין נואוא און געהייסן פאַררופען א פאַרזאַמלונג פון די מאָרמאָנען, ביי וועלכע ער האָט אליין פאַרזיכערט די בירגער, דאָס ער וועט גאַראַנטירען פאַר די לעבענס פון די סמיטס.

אין דער צייט, וואס דער גאָווערנאָר האָט געהאלטען זיין רעדע אין נואוא, דעם 26טען דזשון, איז א באוואפענטער מאב פון 150 פערזאָן, באפאלען די געפענגעניש, זיך אריינגעבראכען אין דעם צימער, וואו די ברידער סמיט זיינען געזעסען און זיי ביידען דערשאָסען. „די קוילען, וואָס האָבען דער'הרג'עט סמיט'ן", — שרייבט א היסטאריקער, — „האָבען אָוועקגעשטעלט די מאר־מאָנישע רעליגיע אויף א פעסטען פונדאמענט. דער מאָרמאָניזם האָט איצט געקראָגען א מארטירער־פראָפעט, א מאָדערנעם יעזוס".

סמיט'ס פלאץ אלס הויפט פון דער מאָרמאָנישער קירכע האָט פארנומען זיין הויפט לייטענאנט בריגהעם יאָנג. דער נייער פירער איז געווען א פראקטישער מענש, א פייאיגער און ענער־גישער געשעפטסמאן. ער האָט ווייניג וואָס זיך געקימערט פאר היילויקייט, פאר נבואה, כאטש ער האָט אימער ג'דרשנ'ט וועגען הימל און וועגען רוח הקודש. ביי אים זיינען וויכטיג געווען די פראקטישע פראבלעמען פון דער מאָרמאָנישער געזעלשאפט, אין ער האָט די פראבלעמען גלייזט ווי א העכסט פראקטישער מענש.

גלייך נאָך דער טראגעדיע מיט סמיט'ן האָבען זיך אנגע־הויבען נייע פארפאלגונגען געגען די מאָרמאָנען. מאָרמאָנישע הייזער זיינען אונטערגעצונדען געווארען. עס זיינען פארגעקו־מען אנפאלען און מאָרדען. די צייטונגען האָבען געפאָדערט, אז די רעגירונג זאל ארויסטרייבען אלע מאָרמאָנען פון דעם שטאָט. ענדליך האָט בריגהעם יאָנג איינגעזען, אז ווייטער

דעם גאנצען נעגענד ארום. לאָו און זיין גרופּע זיינען אנטלאָפען אין א דערבייאיגען שטעטל, קאַרטעדזש, און זיי, צוזאַמען מיט די דאַרטיגע איינוואוינער, האָבען געפֿאַדערט, אז סמיט און זיינע מענשען זאָלען ארעסטירט ווערען. סמיט האָט געענטפערט מיט א באַפּל, אז נואָווא זאָל געשטעלט ווערען אין א קרינגם־צושטאַנד. קאַרטעדזש האָט אפּעלירט צום גאַווערנאָר פון אילינאי, ער זאָל ערקלערען סמיט'ן פֿאר א בונטאָווטשיק.

דער גאַווערנאָר איז געקומען צופֿאַרען אין קאַרטעדזש און

בריגהאם יאַנג.

אויפגעפֿאַדערט סמיט'ן און זיינע לייטענאַנטען זיי זאָלען זיך לאָזען ארעסטירען. ער האָט זיי פארשפּראָכען, אז ער וועט זיי באשיצען פון מאב־אָנפאלען. דושאָזעף סמיט האָט פארשטאַנען די געפֿאַר און איז אַנטלאָפען. ער האָט אָבער באקומען א בריף פון זיין פרוי, אז ער מוז קומען צוריק און זיך איבערגעבען צום געזעץ, ווייל אויב ניט, שטייט דער גאַנצער מאָרמאָנישער ישוב אין געפֿאַר פֿאָגראָמירט צו ווערען. ער האָט ניט געוואָלט הערען וועגען דעם. זיין ברודער אָבער, וועלכער איז צוזאמען מיט אים אנטלאָפען, האָט אים איינגערעדט, ער זאָל גיין צוריק,

סמיט'ס מאַכט, און פילע פון זיי האָבען זיך צו אים גע'חנפ'עט. דאָס האָט אים צוגעגעבען מוט צו זוכען די נאָמיניישאָן פאַר פּרעזידענט. ער האָט זיך דורכגעשריבען מיט פּראָמינענטע פי־רער פון פּאָליטישע פּארטייען. זייערע ענטפערס זיינען אָבער ניט געווען קיין גינסטיגע. האָט ער אָנגעפאַנגען פירען אַן איי־גענע קאַמפּאַניע. די מאָרמאָנען האָבען אים נאָמינירט פאַר פּרעזידענט, און די מאָרמאָנישע קירכע האָט אַרויסגעשיקט אירע בעסטע רעדנער איבער'ן לאַנד צו מאַכען אַגיטאַציע פאַר אים.

וואָס פון דער באַוועגונג וואָלט זיך אויסגעלאָזען, קען מען ניט וויסען. איידער זי האָט זיך צייט געהאַט ריכטיג צו ענט־וויקלען, האָט אין נואווא פּאַסירט עפּעס אַזוינס, וואָס האָט סמיט'ס קאַריערע אינגאַנצען פאַרענדיגט און די מאָרמאָנישע קהלה צוטרייסעלט.

די טראַגעדיע האָט זיך אָנגעהויבען מיט אַ שפּאַלטונג אין דער מאָרמאָנישער קירכע. סמיט האָט זיך גענומען שאַרען צו דער פרוי פון איינעם פון זיינע אָנהענגער, אַ געוויסער וויליאַם לאָו. די פרוי האָט אים אָפּגעשטויסען. ווען איר מאַן און אירע פריינט האָבען זיך דערוואוסט פון דער געשעהעניש, האָבען זיי באַשלאָסען עפענטליך צו פאַרדאַמען סמיט'ן און דערציילען פאַר דער וועלט וועגען דער אויסגעלאַסענקייט פון די פירער פון דער מאָרמאָנישער קירכע. צו דעם צוועק האָבען זיי גע־גרינדעט אַ צייטונג „דער נואוואָ'ער אויפדעקער". אין ערשטען נומער איז דערציילט געווארען ווי אַזוי די פירער פון דער קירכע צווינגען אָרענטליכע מיידלאַך זיך איבערצוגעבען צו זיי און ווי אַזוי אַ סך פון די מיידלאַך ווערען דורך דעם רואינירט אויפ'ן גאַנצען לעבען.

ווען די צייטונג איז אַרויס, האָט סמיט, אַלס מעיאר פון דער שטאָט, און אַלס גענעראַל פון דער מיליץ, באַפּוילען, אַז אַלע קאָפּיעס זאָלען פאַרברענט ווערען און די רעדאַקציע זאָל פאַר־ניכטעט ווערען. זיינע מענשען זיינען באַפאַלען די דרוקעריי און דאָרט אַלעס צובראָכען.

אָט די האַנדלונג פון דזשאָזעף סמיט האָט אויפגעשטורעמט

נביאים, ווי וויכטיג עס איז אַז זיי זאָלען פאָלגען דעם געבאָט. שווערינגקייטען האָט ער געהאַט אין אָנהויב מיט זיין אייגענער פרוי. זי האָט אים ערלויבט אַריינצונעמען אין שטוב בלויז נאָך צוויי (צוויי שוועסטער — איינע 18 יאָר און איינע 19). ער האָט אָבער ענדליך איר איבערצייגט, אַז גאָט וויל, ער זאָל נעמען נאָך. נאָך זיין טויט האָבען זיינע תלמידים צונויפגעשטעלט אַ צעטעל פון 28 פרויען מיט וועלכע ער האָט געהייראַט. זיי האָבען געוואוינט ניט ביי אים, נאָר אין אַנדערע פאַרשיידענע הייזער.

די מאָרמאָנען האָבען געלייקענט, אַז זיי פּראַקטיצירען פּאָלי־גאַמיע. סמיט האָט גע'פּסק'ענט, אַז מען מעג זאָגען ליגען אין אַזאַ פאַל. אָבער די מעשה האָט זיך צוטראגען ניט בלויז אין דעם ארומיגען געגענד, נאָר איבער'ן גאנצען לאנד. איצטער האָט מען אויף די מאָרמאָנען גענומען קוקען ווי אויף אויס־געלאַסענע, אונמאָראַלישע מענשען. מען האָט זיי גענומען פאַר־דאַמען אלס אויסוואורפען, אלס „פארזונקענע אין זינד".

אין 1844 האָט דזשאָזעף סמיט דערגרייכט דעם העכסטען פּונקט אין זיין מערקווירדיגער קאַריערע. שרייבט אַ היסטאָרי־קער: „ער איז דאַן אַלט געווען 38 יאָר און איז שוין געווען אַ דיקטאַטאָר איבער 10 טויזענד מענשען. אין זיין שטאָט „נאָוואו" איז ער געווען דער מעיאר מיט דער מאַכט צו מאַכען פאַר אַ געזעץ זיין יעדען ווילדען וואונש. ער האָט געהאַט אַן אייגענע מיליטערישע אַרמיי פון עטליכע טויזענד מיליץ־סאָלדאַ־טען. ער האָט געהאַט די ליבע פון ווייניגסטענס 28 פרויען. עס איז דערפאַר גאַנץ פּאַסיג, אַז ער זאָל איצט זוכען צו פאַר־ווירקליכען די אַמביציע פון יעדען אַמביציעזען אַמעריקאַנעם יונ־גענמאַן: צו ווערען דער פּרעזידענט פון די פאראייניגטע שטאַ־טען".

אין אילינאָי זיינען די מאָרמאָנען געווען אַ נאַציאָנאַלע מאַכט דערפאַר, ווייל זיי האָבען אַלע געשטימט ווי איין מאַן. די מאָרמאָנען אין אַנדערע שטאַטען זיינען אויך געשטאַנען אונ־טער סמיט'ס קאָנטראָל. פּאָליטיקער האָבען זיך גערעכענט מיט

סמיט האָט זיך געגומען מישען אין דער פּאָליטיק און האָט זיך אַרויסגעוויזען פּאַר א פייאיגען פּאָליטישען. אין 1840 איז אין אילינאי פּאַרגעקומען א הייסער קאַמף צווישען די צוויי גרויסע פּאַרטייען. די דעמאָקראַטען און די „וויגס" און די פירער פון די ביידע פּאַרטייען האָבען אונטערהאַנדעלט מיט סמיט'ן וועגען די מאָרמאָנישע שטימען. סמיט האָט פּאַר די שטימען אויסגעדונגען געוויסע נויטיגע רעכט פּאַר זיין קאָלאָניע. ער איז געוואָרען דער מעיאר פון „נאַוואָו" און האָט געהאָט פּאָקטיש די דיקטאַטאָרישע מאַכט איבער דער שטאָט, כאָטש צווישען דער באַפעלקערונג זיינען געווען א סך ניט־מאָרמאָנען. סמיט האָט אָנגעהויבען וועלען א פּאָליטישע קראַפט אין דעם נאַנצען שטאַט אילינאי.

עס האָט אָבער ניט געדויערט לאַנג איידער די שכנים אין אילינאי האָבען געענדערט זייער באַציאונג צו די מאָרמאָנען. די מאָרמאָנען זיינען געווען פּאָליטיש אייניג. זיי האָבען אָלע געשטימט ווי סמיט האָט געהייסען. דאָס האָט זיי געמאַכט גוואַלדיג פּאָליטיש שטאַרק, און די שכנים האָט דאָס פּאַרדראָסען. די שכנים האָבען אויך מקנא געווען דעם מאָטעריעלען ערפאָלג פון די מאָרמאָנען. דערצו האָט עס אָפט פּאַסירט, אז א יונגערמאַן אָדער א פרוי האָט זיך אָפגע'שמד'ט אויף א מאָרמאָן. דאָס האָט אויפגעבראַכט די גלחים און די פרומאַקעס פון די ניט־מאָרמאָנישע סעקטען.

צו די אָלע אורזאַכען איז צוגעקומען א שפּאָגל נייע. אין אָנפאַנג 1843 האָט סמיט אָנגעהויבען צו פּרעדיגען א נייעם „געבאָט פון גאָט", דעם געבאָט פון פּאָליגאַמי (פיל־וויבעריי). שטיל־ערהייט האָט ער שוין אין די פריערדיגע יאָרען געהאַט קעפּס־וויבער. איצטער האָט ער ערקלערט, אז גאָט האָט אים געשיקט זאָגען, ער זאָל טאָן אַזוי ווי די אָבות האָבען געטאָן און חתונה האָבען מיט עטליכע וויבער. שפּעטער האָט ער ערקלערט, אז גאָט וויל, אז אָלע פרומע מאָרמאָנען זאָלען זיך נעמען מער ווי איין פרוי. ווי עס ווייזט אויס, איז אים ניט שווער אָנגעקומען אייניצוריידען זיינע לייטענאַנטען, געהילפּס־

וועט דאָס גאַנצע לאַנד געהערן צו די מאָרמאָנען. די דרשות האָבען שרעקלעך אויפגעבראכט די אַנדערע איינוואוינער.

די פּאַרפּאַלגונגען זיינען געווען ברוטאַל. מאַבם זיינען באפאלען די מאָרמאָניע ישובים און אונטערגעצונדען די הייזער און די פּאַרמס. ווי די מאָרמאָנען דערציילען אין זייערע „פּנקס'ען", האָט אפט פּאסירט, אז די מאבם האָבען געשענדעם זייערע פרויען און ערמאָרדעט די אלטע לייט. סמיט און זיינע באגלייטער זיינען אָנגעקומען אין מיזורי, וועו די פּאַרפּאַלגונגען זיינען געווען אין סאמע ברען. ער איז קורץ נאָך זיין אָנקומען אַרעסטירט געוואָרען. דער גאָווערנאָר פון מיזורי האָט דאָן ארויסגעגעבען א באפעל צו די מאָרמאָנען, אז זיי זאלען ענטוועדער פאַרלאָזען דעם שטאָט אָדער זיך אָפּזאָגען פון זייער נייער רעליגיע. די מאָרמאָנען האָבען אויסגעקליבען די ערשטע ברירה. זיי האָבען אויסגעביטען זייערע גוט־בעארבייטע פּאַרמס אויף צובראכענע פורען און אלטע פערד. אַרום דריי טויזענד זייערע זיינען אַוועק קיין אילינאי. סמיט און די אי־בעריגע אַרעסטירטע פירער זיינען פּאַרבליבען אין געפענגעניש אין מיזורי. אין אַפּריל, 1839, איז זיי געלונגען צו ווירקען, אז מען זאל זיי משפט'ן אין אַנדער געגענד, ניט דאָרט, וואו מען האָט זיי אַרעסטירט. אויפ'ן וועג, וועו מען האָט זיי געפירט צום משפט־פלאַץ, האָט סמיט געקויפט שנאַפּס, איינגעשכור'ט די וועכטער און איז אנטלאָפען. ער האָט זיך אָנגעשלאָסען אָן זיין געמיינדע אין אילינאי. אין געפענגעניש איז ער געזעסען זעקס חדשים.

אין אילינאי זיינען די מאָרמאָנען אויפגענומען געווארען פריינדליך. די נייעס וועגען די פּאַרפּאַלגונגען אין מיזורי האָט פאר זיי געשאפען פיל סימפּאטיע. מען האָט אויך געוואוסט, אז זיי זיינען ענערגישע און טיכטיגע מענשען. זיי האָבען אָפּגעקויפט אַן אָרימען ישוב, אים א נאָמען געגעבען „נאַווא" און זיך דאָרט באזעצט. באלד האָט זיך דער אָרימער ישוב פארנאָדערגעבליט. סמיט האָט אויפגעבויט א פּראכטפולען טעמפּעל און א גרויסען האָטעל. ער האָט אויך געעפענט א גרויסע קראָם.

זיך ארויסגעווייזען, אז סמיט און זיינע לייטענאנטען האָבען נישקשה'דיג געשווינדעלט. קלאנען זיינען געבראכט געוואָרען געגען זיי אין געריכט און א באפעל איז אָנגעקומען סמיט'ן צו ארעסטירען. ער האָט זיך אָבער דערוואוסט דערפון באצייטענס און איז אנטלאָפען. דאָס האָט פאסירט אין אָנפאָנג יאָר 1838. צוזאמען מיט אים איז אויך אנטלאָפען זיין הויפט עצה־געבער בריגהעם יאָנג, וועלכער האָט אין די שפעטערדיגע יאָרען געשפילט א פיל גרעסערע ראָלע אין דער אויפבויאונג פון דער מאָרמאָנישער קירכע ווי דזשאָזעף סמיט אליין.

זיי זיינען אנטלאָפען קיין מיזורי, אין דער שטעדטעל אינדעפענדענס, וואו עס איז שוין דאָן געווען א געמיינדע פון א טויזענד אָנהענגער פון דער מאָרמאָנישער קירכע. אין מיזורי האָבען זיך די מאָרמאָנען גענומען באזעצען נאָך מיט עטליכע יאָר פריער. מען האָט זיי אָבער דאָרט געטריבען פון איין פלאַץ צום צווייטען. פארפאלגט זיינען זיי דאָרט געוואָרען ניט בלויז צוליב רעליגיעזע פאָראורטיילען. עס זיינען געווען דערביי נאָך א פאָר אורזאכען: ערשטענס, זיינען די מאָרמאָנען געווען מער ארבייטזאם, מער ענערגיש, און זייערע ישובים זיינען געווען מער ערפאָלגרייך. האָבען זיך די שכנים אָן זיי מתקנא געווען. צווייטענס, האָבען די מאָרמאָנען ניט געהאלטען קיין נעגער־שקלאָפען און אין מיזורי זיינען געווען א סך קאָלאָניסטען פון דער סאוט, וועלכע האָבען יע געהאלטען נעגער־שקלאָפען. דריטענס, האָבען די מאָרמאָנען געפערדיגט זייער רעליגיע צו די אינדיאָנער. די מאָרמאָנען האָבען געגלויבט, אז אינדיאָנער שטאמען פון אידישע שבטים און אז עס איז דערפאר זייער פליכט דעם אינדיאָנער צוריקצובריננגען צו דער קריסטליכער רעליגיע. די אָנדערע איינוואוינער פון מיזורי האָבען, פארקערט, געקעמפט נעגען די אינדיאָנער, געוואָלט זיי פאַרטרייבען, זיי אויסראָטען, אום עס זאל ליכטער זיין דאָס לאַנד צוצונעמען. א פערטע אורזאכע איז געווען דאָס, וואָס די מאָרמאָנישע גלחים האָבען געפערדיגט, אז גאָט וועט אויסטראָטען אלע די, וואָס זיינען ניט קיין מאָרמאָנען און אז סוף־כל־סוף

באפרייט, אָבער ער האָט זיך איבערצייגט, אז אין זיין אייגענער נאכבארשאפט זיינען פֿאר זיין רעליגיע קיין אויסזיכטען ניטאָ. ער האָט זיך דערום מיט זיינע עטליכע נאָכפֿאלגער ארײַבערגעקליבען אין דער שטעטל קוירטלאַנד, אין אָהייאָ.

אין דער נייער היים האָט די סעקטע געזומען מאכען פֿאָרטשריטע. זי האָט צוגעצויגען נאָכפֿאלגער פון אַלערלײ קלאַסען, רייכע און אָרימע, אונווייסענדע און אינטעליגענטע. יעדערער, וואָס האָט זיך אָנגעשלאָסען, האָט געהאט אַלס אויפגאבע צו פֿרעדיגען די רעליגיע צווישען אנדערע און צוצוציען נייע מענשען. סמיט'ס רעפוטאציע האָט זיך פֿאַרשפּרייט איבער'ן נאנצען געגענד. אַלע זונטאָג פלעגען די וועגען, וואָס פירען צו קוירטלאַנד, זיין געפֿאָלט מיט פורען. מענשען זיינען געפֿאָרען אַ קוק טאָן אויף דעם נביא און אים הערען פרעדיגען. די קירכע האָט אַרויסגעשיקט מיסיאָנערען צו פֿאַרשפּרייטען די נייע תורה צווישען די ווייסע און אויך צווישען די אינדיאַנער.

אין דער נייער היים זיינען די מאָרמאָנען אויך ניט געיוען קיין אָנגעלייגטע געסט. די פרומאָקעס פון די אַנדערע סעקטען האָבען אויף די מאָרמאָנען נעקוקט ווי אויף פֿאַרפירער, פאַלשע משיחים. אין מערץ, 1832, איז א מאָב באַפֿאַלען סמיט'ס וואוינונג אין מיטען נאכט, אים אַרויסגעשלעפט פון בעט, אים אויסגעשמירט אין סמאָלע און אים באשאטען מיט פעדערען. אָבער דאָס האָט ניט צוריקגעהאלטען די מאָרמאָנען זיי זייערע פירער. זיי האָבען אין קוירטלאַנד אויפגעבויט א היבשע קאָלאָניע. דזשאָזעף סמיט האָט מיט דעם געלט פון דער קהלה אָנגעפירט גרויסע געשעפטען, ספּעקולירט מיט לאַנד און געפענט א באַנק. אַלעס איז געגאַנגען ניט שלעכט ביז דעם קריזיס פון 1837. אין דעם קריזיס האָבען סמיט'ס ספּעקולאַציעס געפֿאַלט, זיינע תפילות צו גאָט האָבען ניט געהאָלפען. דאָס געלט, וואָס ער האָט פֿאַרלאָרען, איז אָבער ניט געווען זייער, נאָר פון די מיטגלידער פון זיין סעקטע, וועלכע האָבען אים געטרויט. אין דער קאָלאָניע איז געווארען א טומעל. עס האָט

דיגער קירכע, זיינען זיי איצט געגאַנגען הערען סמיט'ן און סמיט'ס גלחים און געצאָלט געלט פאַר סמיט'ס קירכע. די קליינע צאָל מענשען, וואָס האָבען פּרובירט דעם בוך צו לעזען, האָבען ערקלערט, אַז ער איז שרעקליך לאַנגווייליג, אין אים גע־פינען זיך ציטאַטען פון שעקספּיר'ן און פון אַנדערע ענגלישע פּאָעטען. דאָס איז איינע פון די פילע קאָמישע זאַכען פון דעם בוך. לויט ווי דער בוך אַליין דערציילט, איז ער געשריבען געוואָרען אויף דער עגיפּטישער שפּראַך מיט עטליכע טויזענד יאָר צוריק. דאָך ווערען אין אים ציטירט שטיקער אי פון דעם נייעם טעסטאַמענט, וועלכער איז געשריבען געוואָרען אַ סך שפּע־טער, אי פון גאַנץ מאָדערנע פּאָעטען. דער גרויסער אמעריקא־נער הומאָריסט מאַרק טוועין האָט געשריבען וועגען דעם בוך אַזוי: „אויב דזשאָזעף סמיט האָט ווירקליך דאָס ווערק אַליין פאַרפאַסט, איז דאָס געווען אַ נס — אַ נס, וואָס ער איז ניט אַנטשלאָפען געווערען, שרייבענדיג אים".

אין אַפּריל, 1830, האָט סמיט, צוזאמען מיט זיינע צוויי ברידער און זיינע מיטהעלפער אין דער איבערזעצונג, אָרגאַני־זירט אַ נייע קריסטליכע סעקטע מיט דעם נאָמען „די קירכע פון יעזוס קריסטוס". דזשאָזעף סמיט האָט דאַן געלאָזט וויסען די עטליכע אָנהענגער זיינע, אַז דער מלאך האָט זיך צו אים ווי־דער באַוויזען און אים געזאָגט אין גאָט'ס נאָמען, אַז ער, דזשאָ־זעף סמיט, איז גאָט'ס פאָרשטייער און אַז אַלע מוזען אים פאָלגען. די עטליכע גרינדער, זעקס אין צאָל, האָבען גענומען זוכען נאָך מענשען פאַר נאָכפאָלגער. דאָס איז זיי אָנגעקומען זייער שווער. אין דעם דאָרף צווישען די פאַרמערס האָט דזשאָ־זעף סמיט געהאַט אַ זייער שלעכטען נאָמען. מען האָט אים געקענט אַלס אַן אָפּגעריסענעם און פוילען בחור, וואָס פלעגט ליב האָבען צו דערציילען אַלערליי משונה'דיגע, אויסגעטראַכטע מעשיות. אנשטאָט צוצוהערען זיך צו זיין נייע רעליגיע, האָ־בען די שכנים אים פאַרדאַמט און פאַרפאָלגט. צוויי מאָל האָ־בען זיי אים געלאָזט אַרעסטירען אויף קלאַגען פון גנבה און פון אונמאָראַלישע באציאונגען מיט פרויען. דער געריכט האָט אים

פּירערשאַפט. דער גוטער זון, נעפּי, וועמען דער פּאָטער האָט איבערגעלאָזען די הערשאַפט, איז געווען דער אָנפּירער פון איין פּראָקציע; און דער שלעכטער זון, לאמאן, איז געווען דער אָנפּירער פון דער צווייטער פּראָקציע. לאמאן האָט געזיגט, און פון לאמאן'ס נאָכפֿאלגער זיינען אַרויסגעקומען די אינדיאַנער. אין דעם יאָר 420 פּאָר יעזוס'עם געבורט, איז דער גאַנצער אמעריקאַנער וועלט־טייל געווען אין די הענט פון די לאמאַניסטען. נאָט האָט דאָן באשטימט, אז דזשאָזעף סמיט, וואָס וועט געבוירען ווערען מיט 2300 יאָר שפּעטער, זאָל אויסלייזען אמעריקע, וועלכע איז דאָס הייליגע לאַנד, פּאַר די פּרומע קינדער פון נעפי.

איידער די נעפיטען זיינען אויסגעראָטען געוואָרען, האָבען זיי פּאַרשריבען זייערע איבערלעבונגען. מאָרמאָן, דער לעצטער פון די נעפיטען, וועלכער האָט געלעבט אין דעם יאָר 400, האָט באַקומען א באַפֿעל פון גאָט, ער זאָל די אַלע שריפטען רעדאַגירען, פּאַרקירצען און זיי איבערשרייבען אויף גאָלדענע בלעטער און זיי באהאַלטען אין א הייל. און אָט די גאָלדענע בלעטער, וואָס מאָרמאָן האָט געשריבען, האָט דאָס איצט סמיט געפונען. דעם וואָרט „מאָרמאָן" האָט סמיט פּארטייטשט אלס „מער גוט". „מאָר" איז דער ענגלישער וואָרט פּאַר מער און „מאָן" איז דער ענגיפּטישער וואָרט פּאַר „גוט".

זייער וויניג מענשען האָבען דעם מאָרמאָן־בוך געלעזען אָדער לעזען אים איצטער. ער איז פול מיט ציטאַטען פון דעם אַלטען און נייעם טעסטאַמענט. קיין נייע לערע איז אין אים ניטאָ. ער לייקענט ניט אָפּ קיין זאַך פון דער קריסטלעכער רעליגיע. ער זוכט נאָר צו איבערצייגען די פּרומע קריסטען, אז דזשאָזעף סמיט'ס סעקטע איז די אמת־קריסטלעכע; אז עס איז זייער פּליכט צו גלויבען אין סמיט'ן און אים פאָלגען. סמיט'ס נאָכפאָלגער האָבען דעם בוך ליידער ניט געלעזען. דער בוך האָט זיי ניט אינטערעסירט. זיי זיינען פּאַרבליבען די זעלבע קריסטען וואָס פריער, נאָר אנשטאָט צו גיין הערען דרשות פון זייער פּריעסטינגען גלח, און אָנשטאָט צו געבען געלט פּאַר זייער פּריער־

דריי, וועלכע האָבען קאָפירט די איבערזעצונג, און א צווייטע שבועה פון אכט קרובים, אז זיי האָבען אליין געזען די גאָלדענע בלעטער. סמיט האָט דערציילט, אז נאָכדעם ווי ער איז פאַרטיג געווארען מיט דער איבערזעצונג, האָט ער די גאָלדענע בלעטער צוריק אוועקגעטראָגען אין הייל, וואו ער האָט זיי געפונען. אזוי האָט אים דער מלאך באפוילען צו טאָן. דער בוך איז אָפּגעדרוקט געוואָרען אין יאָר 1829.

דזשאָזעף סמיט.

דעם בוך האָט סמיט א נאָמען געגעבען „דער בוך מאָרמאָן." אין אים ווערט דערציילט וועגען דריי וואַנדערענדע שבטים. צוויי פון די שבטים זיינען געווען אידישע. זיי האָבען אוועקגעוואַנדערט פון ירושלים, און נאָך א סך ליידען און מחלוקות און מלחמות, זיינען זיי אָנגעקומען קיין אמעריקע. דאָס האָט פאַסירט מיט 25 הונדערט יאָר צוריק. דער פירער פון די שבטים איז געווען א מאן מיט'ן נאָמען לעהי. נאָך לעהי'ס טויט האָבען זיינע צוויי זין זיך געטומען שלאָגען איבער דער

נאָלדענע לוחות, אויף וועלכע עס איז אויפגעשריבען א תורה אין א שפֿראַך, וואָס קיינער וויים ניט. סמיט האָט געוואָלט גיין גלייך זוכען די לוחות, אָבער דער מלאך האָט אים נעמיסען וואַרטען פיר יאָר. אין 1827 האָט ער ענדליך די גאָלדענע בלעטער אַרויסגענומען און זיי געבראכט אהיים. דער מלאך האָט אים פֿאַרזאָגט, אז קיין איין לעבעדיגער מענש, אויסער סמיט'ן, טאָר אויף די בלעטער ניט קוקען. דער, וואָס וועט וואַנען דעם נעבאָט צו פֿארשוועכען און וועט אויף זיי א קוק טאָן, וועט גלייך פֿארברענט ווערען פון א פייער, וואס נאָט וועט פון דעם הימל אראָפּשיקען. אין דעם קאסטען, וואו די בלעטער זיינען געלעגען, האָט סמיט אויך געפונען דעם אלטען אידישען אורים ותומים. דער מלאך האָט אים אָנגעזאָגט, אז ער וועלן ער וועט אָנטאָן די אורים ותומים אויף די אויגען. וועט ער קענען לעזען דעם שריפט אויף די גאָלדענע בלעטער און וועט קענען דעם שריפט איבערזעצען אויף ענגליש.

סמיט האָט וועגען זיין „הייליגער" אנטפלעקונג דערציילט זיין פאמיליע און אויך א שכן, א פֿארמער מיט'ן נאָמען מארטין הערריס. שפעטער האָט ער אנטפלעקט דעם סוד צו נאָך א פֿאָר מענשען. ער האָט פֿאר זיי דיקטירט די איבערזעצונג און זיי האָבען געשריבען. (ער אליין האָט ניט געקענט אויסלייגען אָדער שרייבען גראַמאַטיקאַליש). אין 1829 איז די איבערזעצונג פֿארטיג געווארען. סמיט האָט איצט געדארפט נעלט זיין בוך צו דרוקען. פֿאר אן אויסגאָבע פון 5 טויזענד קאָפּיעס האָט א פֿארלעגער פֿארלאַנגט דריי טויזענד דאָלער. קיינער פון סמיט'ס אָנהענגער האָט קיין חשק ניט געהאַט צו ריזיקירען מיט אזא סומע געלט. האָט סמיט אין א שעהנעם טאָג ערקלערט, אז דער מלאך האָט זיך ווידער באוויזען צו אים און אים געהייסען זאָגען מארטין הערריס'ן, אז ער מוז דאָס געלט אויסלייגען (הערריס האָט נעהאַט א פֿארם, וואָס איז ווערט געווען צען טויזענד דאָלער), און אז אויב הערריס וועט ניט פאָלגען, וועט ער פֿארשאָלטען ווערען. הערריס האָט געפאָלגט און דער בוך איז אָפּגעדרוקט געווארען. אויף דעם פאָדערבלאַט איז געדרוקט געווען איין שבועה פון די

פאַרבליבען און אויסגעבויט פאַר זיך און זייער נייער רעליגיאָן אַ היים, וועלכע עקזיסטירט ביז היינטיגען טאָג.

די רעליגיעזע סעקטע רופט זיך „מאָרמאָנען". געגרינדעט האָט איר אַ פּראָסטער פאַרמער־יונג, דזשאָזעף סמיט, אין דער שטעדטעל פּעלמיירא, ניו יארק. ענטשטאַנען איז זי אין די 30־ער יאָרען. דאָס איז געווען אַ צייט פון גרויסע גערעטענישען אויף אַלערליי באַוועגונגען, אויף אַלערליי גייסטיגע „ערוואַכונגען" און „וויסענשאַפטליכע" שווינדלעריי. עפּעס איז די לופט דאַן פול געווען מיט אונרו און זוכעניש און יעדערער, וואָס האָט נאָר גענומען פּרעדיגען עפּעס נייעס, האָט גלייך געקראָגען אָנ־הענגער. צווישען די משונה'דיגע לערעס און תורות, וואָס זיינען דאַן „ענטדעקט" געווארען, איז די מאָרמאָנישע פּילייכט געווען די ווילדסטע. דאָך האָט זי געמאַכט מער ערפאָלג ווי אַלע אַנ־דערע. ווי אַזוי דאָס איז געשען, — דערויף זיינען דאָ פאַר־שיידענע ערקלערונגען. מאַנכע שרייבען עס צו צו דער מאָרמאָ־נישער תורה גופא; מאַנכע, צו די פירער פון דער באַוועגונג; נאָך אַנדערע, צו דער פאָרם פון דער אָרגאַניזאַציע, וואָס די סעק־טע האָט אָנגענומען; נאָך אַנדערע, צו געוויסע עקאָנאָמישע כוחות.

וועגען דעם גרינדער פון דער סעקטע, דזשאָזעף סמיט, זיינען אויך די מיינונגען צוטיילט. פון מאַנכע ווערט ער געשיל־דערט אַלס אַן איינפאַכער שווינדלער, אַ שאַרלאַטאַן, אַ ליגנער, וואָס האָט די באַוועגונג אַנגעפאַנגען אַלס אַ מיטעל צו מאַכען געלט. פון אַנדערע ווערט ער פאָרגעשטעלט אַלס אַ פאַנטאַ־זיאָר, אַ טרוימער, אַ מענש מיט אַן אויסערגעוויינליכער און אפשר קראַנקער פאַנטאַזיע, וועלכער האָט ווירקליך אַליין גע־גלויבט אין די אַלע ווילדע מעשיות, וואָס ער האָט דערציילט.

אָנגעפאַנגען האָט זיך עס אַזוי: אין 1823, — ער איז דאַן אַלט געווען 18 יאָר, — האָט ער דערציילט, אַז אַ מלאך האָט זיך באַוויזען צו אים און אים געהייסען גיין אין אַ וואַלד, וואו ער וועט געפינען באַגראָבען אין דער ערד אַ שטיינערנעם קאַס־טען. אין קאַסטען, האָט אים דער מלאך ווייטער געזאָגט, ליגען

קאפיטעל 17.

די מאַרמאָנען אין יוטא; גאָלד אין קאַליפאָרניא.

צום סוף פון די 40־ער יאָרן, צווישען 1847 און 1849, האָבען פאַסירט צוויי זאכען, ביידע פון אן אויסערגעווייניקיכען סאָרט, וועלכע האָבען געגעבען א שטויס פאָרווערטס דעם שטראָם פון קאָלאָניזאַציע אין דער וועסט. דורך די צוויי פאַסירונגען האָבען זיך צוויי פּוסטע געגענדען אין דער גאָר ווייטער וועסט פלוצלונג פאַנאַנדערגעבליט אין גרויסע ישובים: איינע יוטא און די צווייטע קאַליפאָרניא.

די געשיכטע פון דער גרינדונג פון יוטא איז איינע פון די מערקווירדיגסטע אין דער גאַנצער מערקווירדיגער געשיכטע פון דער ענטוויקלונג פון דער וועסט. יוטא איז געגרינדעט געווארען אלס אן אנטרינונגס־אָרט פון א רעליגיעזער סעקטע, וועלכע איז פארפאלגט און געטריבען געווארען פון שטאט צו שטאט אין דער איסט און אין דער נאָענטער וועסט. בשעת די פארפאלגטע האָבען אָנגעהויבען אין יוטא אריינצודרינגען, איז יענע שטיק לאנד נאָך געווען א טייל פון מעקסיקא. זיי האָבען געמיינט, אז זיי באזעצען זיך אויסער די גרענעצען פון די פאראייניגטע שטאטען, און דאָס האָבען זיי געוואָלט. זיי האָבען מיט זייערע נאציאָנאלע ברידער אין די פאראייניגטע שטאטען מער ניט געוואָלט האָבען קיין פארבינדונג. איידער זיי האָבען זיך אָבער ארומגעזען, איז שוין זייער טעריטאָריע געווען א טייל פון די פאראייניגטע שטאטען אלס רעזולטאט פון דעם קריג מיט מעקסיקא. יוטא איז אָבער דאן געווען אזוי ווייט פון די אלטע אמעריקאנער ישובים, אז די אנטלאָפענע דאָרט זיינען מער ניט געשטערט געווארען. זיי האָבען זיך דאָרט באפעסטיגט און דאָרט

אי פון דער איסט, אי פון אויסלאנד. זיי וועלען דאס לאנד פריער נעמען, אבער קורץ נאך דעם וועלען זיי אליין עם אוועק־ווארפען".

דער ביל איז דורכגעפאלען. אין די וואלען פון 1852 האט די פראגע ווידער געשפילט א ראלע. די דעמאקראטישע פארטיי איז שוין דעמאלסט געווארען די פארטיי פון די שקלאפען־שטא־טען, און די שטאטען זיינען געווען ענטשידען געגען פרייער צו־טיילונג פון ערד. זיי האבען מורא געהאט, אז אזא געזעץ וועט ווירקען גרעסער און שטארקער צו מאכען די שטאטען אין דער וועסט וועלכע זיינען געווען געגען שקלאפעריי. די דעמאקראטישע פארטיי האט אין די וואלען געזיגט, און דער זיג איז געווען א קלאפ פאר דער גאנצער באוועגונג פאר פרייער צוטיילונג פון ערד.

געווארען. פּראָפעסאָר סטיפענסאָן, אין זיין ווערק „די פּאָליטישע געשיכטע פון קהל'שען לאנד", גיט אָט דעם סך הכל פון דעם באריכט פון דער סענאַט־קאָמיטע, א סך הכל, וואָס ענטהאלט דעם עיקר פון דעם קאָנסערוואַטיוון שטאַנדפּונקט אין דער ברענענדער פראגע:

„דער באריכט באשפּרעכט פון אָנפאַנג די פראגע פון שטייערען. ער זאָגט אזוי: אויב מען וועט צוטיילען די ערד פריי, וועט די רעגירונג פאַרלירען איינקונפט, און דער פאַר־לוסט וועט מוזען גוט־געמאכט ווערען דורך שטייערען. דאָס הייסט, אז „אין קלאַס בירגער" וועט מוזען צאָלען עטליכע מי־ליאָן דאָלאַר א יאָר צו א „צווייטען קלאַס בירגער". ווייטער זאָגט דער באריכט, אז אזא געזעץ וועט רעדוצירען דעם ווערט פון לאַנד איבעראַל, סיי אין די נייע שטאַטען אין דער וועסט, סיי אין די אַלטע שטאַטען אין דער איסט. קיינער וועט מער ניט אריינלייגען קיין געלט אין ריעל־עסטייט, אויב מען וועט קענען קריגען לאַנד פריי. ווייטער זאָגט דער באריכט אזוי: הענדלער, פאַבריקאַנטען, מעכאַניקער, וועלען דאָך ניט אויפגעבען זייערע געשעפטען און זיך גיין באזעצען אויף 160 אקער לאַנד אין דער וויסטענייש, אפילו ווען מען זאָל זיי געבען דאָס לאַנד פריי. אין די גרויסע שטעט פון לאַנד איז פאַראן א גרויסע באפעלקערונג פון בעטלער, אָרימעלייט, און מענשען מיט שלעכטע געאוינהייטען. דאָס זיינען אַלץ אזוינע, וואָס האָבען פילע יאָרען פון זייער לעבען פאַרבראַכט אין ליידיג ארומגיין, און זיי זיינען אינגאַנצען אונפייאיג אויף צו גיין אויפ'ן לאַנד, וואו דאָס לעבען איז שווער און אזוי האַרעפאַשנע. מענשען, וואָס ווילען ארבייטען און קע־נען ארבייטען, דארפען ניט, מען זאָל זיי דאָס לאַנד געבען אום־זיסט. פארמערס קענען אלע מאָל זיך דורכשלאָגען אין א נייַ לאַנד, און אימיגראַנטען, וואָס קומען אהער פון אויסלאַנד, ברענ־גען געווייניגליך גענוג געלט צו קענען קויפען לאַנד. די, וואָס ברענ־גען ניט קיין געלט פון דער היים, קענען פאַרדינען גענוג און אפ־שפּאָרען אויף קויפען לאַנד. אויב מען וועט געבען לאַנד פריי, וועלען זיך א לאָז טאָן נאָך דער וועסט אונגעווינשטע מענשען

נען געווען געזיכערט. דער געדאנק, איז אלזא געווען, אז אויב מען וועט די אונטערנעמער שענקען גרויסע שטיקער לאנד, וועט זיך פאר זיי שוין לוינען. קיין ריזיקע וועט דא ניט זיין, וויל דאס געשענקטע לאנד אליין וועט דאך אריינטראגען ריזיגע סומען געלט. די רעגירונג האט פאקטיש דורך דעם געשענקטען לאנד באצאלט, נאך מיט פראצענט, פאר דער אונטערנעמונג. די רעגירונג האט פאקטיש די באן־ליניעס געבויט און האט זיי אוועקגענעבען צו די פריוואט־קאמפאניעס.

די ארימע מאסען אין דער וועסט זיינען געווען געגען דעם, אז אזוי פיל לאנד זאל אוועקגעשענקט ווערען צו די באן־קאמפאניעס. די הויפט־אורזאכע פון דער אפאויציע איז געווען דאס, וואס דורך דעם איז דאס לאנד אין אלגעמיין געשטיגען אין פרייז. דער קאנגרעס האט אין דעם נעזעץ אריינגעשטעלט א פונקט, אז אום די רעגירונג זאל צוריקקריגען דאס געלט, וואס זי האט פארלאנגט דורך דעם געשאנק צו די קאמפאניס, זאל זי האבען א רעכט צו פארצווייפלאכען דעם פרייז פון די אנ־דערע שטיקער לאנד. הייסט דאס, אז דער יאך איז געפאלען אויף די ארימע קאלאניסטען. זיי האבען ווירקליך באצאלט פאר דעם לאנד, וואס די באן־קאמפאניעס האבען באקומען אלס מתנה.

די באווענונג פאר פרייער צוטיילונג פון ערד צו קאלאניס־טען האט צווישען די מאסען אין דער איסט און אין דער וועסט געמאכט גרויס פארשריט אין פארלויף פון די 40־ער יארען. אין די פרעזידענטס־וואלען פון 1848 האט די פראגע געשפילט א וויכטיגע ראלע. די קאנדידאטען פון גרויסע פארטייען האבען, ווי אלעמאל, מורא געהאט ארויסצוקומען מיט א באשטימטער שטעלונג, און א פארזוך איז געמאכט געווארן צו ארגאניזירען א דריטע פארטיי אויף דער פלאטפארמע פון פרייע־לאנד־צו־טיילונג. אין 1850 איז די פראגע ענדליך אויפגענומען גע־ווארן אין סענאט. די קאמיטע, וואס האט די פראגע אויסגע־פארשט, האט אריינגעטראגען א רעקאמענדאציע געגען דער צו־טיילונג, און דערמיט איז אויף דערוויל די פראגע ערליידיגט

די קאמפען נעגען די אינדיאַנער. דרייַ־פערטעל פון די סאָל־דאטען האָבען גאָר ניט געטראכט וועגען באזעצען זיך אין דער וועסט. זיי האָבען זייערע רעכט לויט דעם נייעם געזעץ פאר־קויפט צו ספּעקולאַנטען. א ספּעקולאַנט פלעגט פאר א בארעכ־טינונג באַצאָלען 20 דאָלער און דערנאָך אויסקלייבען פאר זיך א שטיק ערד, וואס איז לויט דעם רעגירונגס־פרייז וועלט גע־וען 200 דאָלער. די ספּעקולאַנטען פלעגען אויסקלייבען די בעסטע שטיקער לאַנד, און נאכדעם ווי זיי פלעגען זיי אפקויפען מיט די ביליגע בארעכטיגונגען, פלעגען זיי דעם פרייז ארויפ־הויבען א סך מער ווי דער רעגירונגס־פרייז.

דער צווייטער געזעץ איז דורכגענאַנגען אין 1850. דאָ־מאָלסט האָט דער קאָנגרעס געגעבען די שטאטען דאָס רעכט אוועקצושענקען לאַנד צו קאָמפּאַניס, וואָס האָבען זיך אונטער־נומען צו בויען אייזענבאַן־ליניעס. דאָן האָט זיך אָנגעהויבען א מנפה איבער דער גאַנצער וועסט פון געבען לאַנד צו באַן־קאָמפּאַניעס. די קאָמפּאַניס האָבען באקומען אומזיסט ניט בלויז דאָס לאַנד, וואו די רעלסען זיינען געלייגט געווארען, נאָר אויך וועקס מייל איבער דעַר גאַנצער לענג פון דער ליניע, אויף ביידע זייטען.

אין דער פּראַקטיק פון די באַנען איז די וועסט ניט געווען אייניג. א געוויסער טייל פון דער באפעלקערונג איז געווען וויי־ליג דאָס לאַנד צו די קאָמפּאַניס אוועקצושענקען. זיי האָבען געגלויבט, אז דאָס איז דער אייניציגער וועג וויי אזוי עס וועט מעגליך זיין צו קריגען מענשען מיט געלט אויף צו בויען די באַנען. צענדליגער יארען נאכאנאנד האָט די וועסט געוזכט קאפיטאל פאר באַנען און האָט עס ניט געקענט באקומען. די וועסט אליין האָט קיין קאפיטאל ניט געהאט. זי איז געווען אָרים און אונענטווי־קעלט. דאָס געלט האָט געמוזט קומען פון די רייכע אין דער איסט. די רייכע אין דער איסט האָבען אָבער ניט געוואָלט אריינלייגען זייער קאפיטאל אין אזוינע ריזיקאַלישע אונטערנע־מונגען, וועו זיי האָבען געקענט דאָס געלט בעסער אריינלייגען זיין פאבריקאציע בייַ זיך אין דער היים, וואו די פּראָפיטען זיי־

דער סאוט אויס פרינציפ זיך אפגעזאגט דאס געלט צו נעמען. אנדערע שטאטען האבען אנגענומען שטארקע רעזאלוציעס געגען נעמען געלט פון דער נאציאנאלער רעגירונג.

גלייך נאכדעם ווי דער געזעץ איז דורכגעפירט געווארען, האט זיך אנגעפאנגען פון צוויי זייטען א שטארקער קאמף פאר דעם „האומסטער" געזעץ, פאר דעם, אז דאס לאנד אין דער וועסט זאל צוטיילט ווערען פריי צו אזוינע קאלאניסטען, וועלכע ווילען זיך דארט אליין באזעצען און אליין די ערד בעארבייטען. פאר דעם געזעץ האבען געקעמפט די פארמערס פון דער וועסט און די אריימע מאסען פון דער איסט. די וועסט האט געהאפט דורך אזא געזעץ צוצוציען נייע קאלאניסטען און פטור צו ווערען פון די ספעקולאנטען. די אריימע מאסען אין דער איסט האבען געהאפט, אז אזא געזעץ וועט פאר זיי עפענען די טירען צו א בעסערען, פרייערען לעבען אויף דעם לאנד, וועט אפציען א גרויסע צאל מענשען פון דער איסט און מעגליך מאכען פאר די פארבליבענע צו קריגען העכערע שכירות אין די פאבריקען.

דער קאמף פאר דעם „האומסטעד"-געזעץ איז אנגענאנגען א יאר צוואנציג, ביז וואנען ער איז ענדליך דורכגעפירט געווארען. אין די צוואנציג יאר האט דער קאנגרעס דורכגעפירט אנדערע לאנד-געזעצען, וואס האבען געגעבען די מעגליכקייט פאר ספעקולאנטען און פאר גרופען פריוואט-מענשען צו מאכען אוצרות מיט געלט פון קהל'שען לאנד.

איינער אזא געזעץ איז אנגענומען געווארען אין 1854. ער האט געלויטעט, אז א סאלדאט, וואס האט פון דער רעגירונג באקומען אלס באלוינונג פאר זיין דינסט אין דער ארמיי אדער אין א מלחמה א בארעכטיגונג אויף א שטיק לאנד אין דער וועסט, מעג זיין רעכט פארקויפען צו פריוואטע פערזאנען. אזוינע בארעכטיגונגען צו סאלדאטען זיינען אויסגעטיילט געווארען אויף מיליאנען אקער לאנד. דער קאנגרעס האט געשאנקען לאנד די ווערטראנען פון אלע מלחמות, וואס אמעריקא האט געפירט, אויך די סאלדאטען, וואס האבען זיך באטיליגט אין

דער ערשטער פונקט אין דעם געזעץ האָט צופֿרידענגעשטעלט די איסט, ווייל ער האָט געשטאַרקט דעם פֿרעסטיזש פון דער נאַציאָנאַלער רעגירונג און אויסגעלַיידיגט די קאָסט פון דער נאַציאָנאַלער רעגירונג. (די שטאַטלַייט פון דער איסט האָבען געהאָפט, אז ווען די קאָסט וועט זיין לַיידיג, וועט זיי שפּעטער געלינגען אָפּצושאָפּען דעם צווייטען פונקט און דורכפֿירען א הויכען טאריף). דער צווייטער פונקט האָט באַפֿרידיגט די סאוט, ווייל ער האָט דאָך זיי פֿארזיכערט, אז דער ערשטער פונקט וועט ניט באַנוצט ווערען צו העכערען דעם טאריף. דער דריטער פונקט האָט באַפֿרידיגט די וועסט. דער פונקט האָט געציילט אָפּצושאָפּען איינעם פון די ערגסטע איבלען, פון וועלכע די קאָלאָניסטען אין דער וועסט האָבען געליטען: דאָם, וואָם די ספּעקולאַנטען פלענען אויסדינגען ערד פון מענשען, וועלכע האָבען זיך דאָרט פריער באַזעצט.

דער דריטער פונקט אין דעם געזעץ ווערט אויף ענגליש אָנגערופען: „פּריעמפּשאָן" (האָבען א רעכט פריער פון אַנדערע). דער קאָלאָניסט האָט דורך דעם געזעץ באַקומען דאָם רעכט די 160 אקער צו קויפען פריער פאר אלע אַנדערע מענשען. אויידער דער רעגירונגס־אַגענט האָט אָנגעפאַנגען צו מאכען דעם פאר־קויף, פלענט זיך דער קאָלאָניסט מעלדען צו אים און אים באַווייזען, אז ער האָט זיך דאָרט און דאָרט באַזעצט פון פריער, און דער רעגירונגס־אַגענט האָט דאַן זיינע 160 אקער אראָפּגענומען פון צעטעל. דער קאָלאָניסט האָט געדארפט באַצאָלען ניט מער ווי דעם מינימום פּרייז פון $1.25 אן אקער.

פון די דריי פונקטען אין דעם געזעץ איז אין מאכט פאר־בליבען בלויז דער לעצטער, וועלכער איז אזוי וויכטיג געווען פאר דער וועסט. די אַנדערע צוויי זיינען אין לויף פון די נעקסטע עטליכע יאָר אָפּגעווישט געווארען. די נאַציאָנאַלע רעגירונג האָט זיך גענוטיגט אין געלט און דער טאריף איז געהעכערט געווארען. אזוי שנעל ווי דער טאריף איז געהעכערט געווארען, איז ממילא בטול געווארען דער פונקט וועגען צוטיילען דאָם געלט צווישען די שטאַטען. דערצו האָבען מאַנכע שטאַטען פון

צו דער „וויג"־פארטיי אוים פערזענליכע אורזאכן. איצט, אז ער איז געווארן פרעזידענט, האט ער זיך אנטזאגט דורכצופירן די פאליטיק פון דער „וויג" פארטיי. דאס האט דער פארטיי געגעבן א שטארקן קלאפ, אז זי האט זיך נאך מער ענויטיגט אין דער שטיצע פון דער וועסט.

אלע דריי טיילן פון לאנד זיינען איצט געווען גלייך שטארק אין דער נאציאנאלער רעגירונג. די איסט האט געהאט הינטער זיך די „וויג"־פארטיי, וועלכע האט אפיציעל געזיגט ביי די וואלן פון 1840; די סאוט האט געהאט אויך איר זייט דעם פרעזידענט, וועלכער איז געווען א „וויג" בלויז אין נאמען; די וועסט האט געפילט, אז די ביידע צדדים מוזען צו איר אנקומען, אז זי האט דעם באלאנס פון מאכט. און די לאגע האט עס מיטגעבראכט, אז אין סעפטעמבער 1841 איז אנגענומען געווארן א לאנד־געזעץ, וועלכער האט געזוכט צו באפרידיגען טיילווייז יעדען טייל פון לאנד. ער האט אנטהאלטען דריי פונקטען:

ערשטענס, אז דאס לאנד אין דער וועסט זאל, ווי פריער, פארקויפט ווערען דורך דער נאציאנאלער רעגירונג, אבער דאס געלט זאל צוטיילט ווערען צווישען די שטאטען. די שטאטען, וואו די פארקויפטע ערד געפינט זיך, זאלען פון דעם געלט קריגען א גרעסערען חלק ווי די אנדערע.

צווייטענס, אז אין פאל די נאציאנאלע רעגירונג וועט ארויפלייגען א הויכען טאריף אויף אימפארטירטע סחורה (העכער ווי א געוויסען פראצענט), זאל זי אויפהערען צו צוטיילען די געלדער פון דעם פארקויפטען לאנד.

דריטענס, אז א פאטער פון א פאמיליע, אן אלמנה, אדער אן אונפארהייראטער מאן פון איבער 21 יאר, וואס האט אליין זיך באזעצט אויף א לויפיגער שטיק לאנד און איר געזונטען בעארבייטען, האט א רעכט די שטיק לאנד צו קויפען שפעטער, ווען די רעגירונג מאכט דעם פארקויף פאר דער סומע פון $1.25 אן אקער. קיינער טאר דאס לאנד ניט אויסדינגען. דער קאלאניסט איז בארעכטיגט צו 160 אקער פאר דעם קלענסטען פרייז פון $1.25 אן אקער.

די וויכטיגסטע פירער פון דער איסט אין קאָנגרעס האָבען געזוכט דורכצוזעצען דעם צווייטען פּלאַן. זיי האָבען דערביי געהאַט א דאָפּעלטע כונה: ערשטענס, וואָלט דאָס ביז אַ גע־וויסען גראַד באַפרידיגט די וועסט, ווייל אין דעם פּלאַן איז געווען אַ פּונקט, אַז די שטאַטען וואו דאָס פאַרקויפטע לאַנד געפינט זיך, זאָלען באַקומען אַ גרעסערען חלק פון דעם געלט ווי די איבעריגע שטאַטען. צווייטענס, וואָלט די נאַציאָנאַלע קאַסע ניט געהאַט מער קיין איינקונפט פון ערד און זי וואָלט געמוזט זוכען הכנסות דורך העכערען דעם טאריף אויף אימפּאָרטירטע סחורה (די פאַבריקען פון דער איסט האָבען אימער געפאָדערט א הויכען טאריף). די וועסט איז אָבער מיט דעם פּלאַן ניט צו־פרידען געווען, און די סאוט אויך ניט. די סאוט איז געווען גע־גען אַ הויכען טאריף, און דערפאַר האָט זי געוואָלט אַז די נאַ־ציאָנאַלע קאַסע זאָל קריגען געלט פון אַנדערע קוואַלען. דערצו האָט די סאוט ניט געוואָלט אַז די נאַציאָנאַלע רעגירונג זאָל זיין „אַ געבערין" צו די שטאַט־רעגירונגען. די סאוט האָט די גאַנצע צייט גע'טענה'ט, אַז די שטאַט־רעגירונג איז וויכטיגער; אַז זי איז אַ גרעסערע יחסנ'טע ווי די נאַציאָנאַלע רעגירונג. די סאוט האָט מורא געהאַט, אַז דערמיט וואָס די נאַציאָנאַלע רע־גירונג וועט טיילען געלט די שטאַט־רעגירונגען, וועט זי, די נאַ־ציאָנאַלע רעגירונג, געווינען אין פּרעסטיזש.

אָט די אַלע פּלאָנטערס און געגענגעזעצטע אינטערעסען האָבען אוממעגליך געמאַכט דורכצופירען וועלכען עס איז פון די פאַרשיידענע פּלענער. א טייל בילס זיינען אין פאַרשיידענע פאָרמען אָנגענומען געוואָרען אין קאָנגרעס, אָבער דער פּרעזידענט האָט זיי צוריקגעוויזען. אַזוי האָט זיך עס געצויגען ביז דעם יאָר 1841, ווען טאַילער האָט פאַרנומען דעם פּרעזידענט־אַמט, נאָך דעם טויט פון פּרעזידענט העריסאָן.

טאַילער איז געווען פון דער סאוט; זיינע סימפּאַטיען זיינען געווען מיט דער סאוט, כאָטש ער האָט זיך פּאָליטיש פאַרבונדען מיט דער „וויג" פּאַרטיי, וועלכע איז געפירט גע־וואָרען פון די פּאָליטיקער אין דער איסט. ער איז צוגעשטאַנען

אט־די צוטיילטע עקאנאמישע אינטערעסען פון די פארשיי־דענע טיילען פון לאנד זיינען נאך מער פארפלאנטערט געוואָרען דורך די פאליטישע שטרייטען, וואס זיינען ארויסגעוואקסען פון דער שקלאפען־סיסטעם אין דער סאוט. צווישען דער אויסט און דער סאוט איז געלעגען דער אפגרונט, — די נעגער־פראגע. די סאוט איז געווען אין איין שרעק, אז ווען די איסט וועט ווערען שטארק גענוג פאליטיש, וועט זי שטערען דער שקלאפערייי. די איסט האט מורא געהאט, אז שקלאפערייי זאל זיך ניט פארשפרייי־טען וווייטער אין לאנד. די צוויי טיילען האבען אנגעפירט א קאמף פאר פאליטישער מאכט, און ביידע האבען זיי געזוכט איבערצואגעווינען די נייע וועסט אויף זייער זייט. איבערהויפט האט זיך די סאוט אנגעשטרענגט צו מאכען די וועסט פאר איר פאליטישען שותף. אבער די איסט האט אויך שטענדיג אין זינען געהאט אז זי טאר זיך מיט דער וועסט שטארק ניט איינרייסען. די פאליטישע פירער פון דער וועסט האבען דאס געוואוסט, און זיי האבען אויסגענוצט די לאגע. זיי האבען פון איר געשלאגען קאפיטאל און ארויסגעפארעסט פון די פאליטישע פירער פון די צוויי אנדערע טיילען פון לאנד ליבע־אלע געזעצען אין דער ערד־פראגע.

פארשיידענע פלענער זיינען פארגעבראכט געוואָרען אין קאנגרעס אין פארלויף פון די 30־ער יאָרען. איין פלאן איז גע־וועז, אז די נאציאנאלע רעגירונג זאל די ערד אוועקשענקען צו די שטאט־רעגירונגען, און זיי זאלען דערמיט טאן וואס זיי וועט געפעלען; א צווייטער פלאן איז געווען, אז די נאציא־נאלע רעגירונג זאל וואס פריער פארקויפען דאס לאנד, נאר דאס געלט זאל צוטיילט ווערען צווישען די שטאט־רעגירונגען; א דריטער פלאן — אז דער פרייז פון דער ערד זאל פארקלענערט ווערען לויט די יאָרען וואס די ערד שטייט לידיג: וואס לענ־גער א שטיק ערד פוסטעווועט, אלץ ווייניגער זאל די רעגירונג פאר איר פארלאנגען; און א פערטער פלאן איז געווען — אז די רעגירונג זאל די ערד אוועקגעבען אינגאנצען פריי צו יעדן וואס וועט זיך פארפליכטען זי צו באארבייטען.

זיינען אין די שטעט פּאַרבליבן וויניגער מענשען, וואָס האָבען זיך נענויטיגט אין אַרבייט, נאָר די, וואָס זיינען יע פּאַרבליבן, האָבען געפּילט, אז זיי קענען פּאָדערען העכערע שכירות. זיי האָבען דאָך געהאַט אן אויסוועג: צו פּאָרען נאָך דער וועסט.

די פּאַרמערס אין דער איסט און די גרויסע פּלאַנטאַטאָרס אין דער סאוט האָבען אויך ניט געוואָלט, אז די וועסט זאָל זיך ענטוויקלען. אין דער וועסט איז ערד נעוועז ביליג. דאָרט איז אויך די ערד נעוועז זייער פרוכטבאר. האָבען די פּאַרמערס און די פּלאַנטאַטאָרס פון די עלטערע געגענדען מורא געהאַט, אז די נייע פּאַרמערס פון דער נייער וועסט וועלען מיט זיי קענען קאָנקורירען; זיי וועלען קענען זייערע פּראָדוקטען פּאַרקויפען בילליגער, און אז דורך דעם וועט זינקען דער ווערט פון דער ערד אין דער איסט און אין דער סאוט.

די אינטערעסען פון די אלע קלאַסען אין דער סאוט און אין דער איסט זיינען צונויפגעפּאַלען מיט די אינטערעסען פון די לאַנד־ספּעקולאַנטען אין דער וועסט. אלע האָבען זיי געזוכט צו שטערען די איינוואַנדערונג פון די אָרימע נאָך דער וועסט. זיי האָבען געטאָן אלעס מעגליכעס ניט צו ערלויבען, אז די אָרימע זאָלען קענען לייכט פּאַרנעמען ערד אין דער וועסט און דאָרטען אויפבויען אן אייגענעם לעבען.

פּאַר לייכטע באַדינגונגען, פּאַר לייכטע קאָלאָניזאַציע, זיינען געשטאַנען די מענשען, וואָס האָבען שוין אין דער וועסט געוואוינט. זיי האָבען געוואָלט, אז וואָס מער מענשען זאָלען אהין קומען, כדי דאָס לאַנד זאָל זיך ענטוויקלען, כדי אלעס דאָרט זאָל קריגען א גרעסערען ווערט. פּאַר דעם זיינען אויך געשטאַנען די אַרבייטער אין דער איסט און די גאָר אָרימע פּאַרמערס אין דער איסט און אין דער סאוט, וועלכע האָבען געזוכט א געלעגענהייט זייערע אלטע היימען צו פּאַרלאָזען און צו באַזעצען זיך אין דער נייער לאַנד פון דער וועסט. עס זיינען אין דער איסט אויך געווען געוויסע גרופּען סוחרים, וועלכע האָבען געגלויבט, אז עס וועט בעסער זיין, די וועסט זאָל אויסוואקסען, ווייל דאָן וועט די איסט האָבען א מארק פּאַר איר סחורה.

ווי דער עולם האָט געוואָלט. דער מיטעל האָט כמעט שטענדיג געווירקט. ספּעקולאַנטען האָבען מורא געהאַט זיך צו פאַר־טשעפּען מיט אָרגאַניזירטע קאָלאָניסטען.

די מיטלען פון קריגען ספּעציעלע טובות פון קאָנגרעס אָדער צו סטראַשען די ספּעקולאַנטען מיט געוואַלד האָבען קיינעם ניט צופרידענגעשטעלט. די וועסט האָט גע'טענה'ט, אַז דאָס לאַנד האַרף געגעבען ווערען צו אַזוינע מענשען, וואָס ווילען זיך מיט איר באַנוצען און זי בעאַרבייטען. זי האָט געפאָדערט, אַז די קללה פון ספּעקולאַנטען און פון הויכע פרייזען זאָל אויסגע־ראָטען ווערען. דער אידעאַל, צו וועלכען די וועסט האָט גע־שטרעבט, איז געווען דער: אַז די רעגירונג זאָל דאָס לאַנד אַוועקגעבען פריי צו די פאַמיליעס, וואָס וועלען זיך אויף איר באַזעצען און זי בעאַרבייטען. פאַר דעם אידעאַל האָט די וועסט געקעמפט עטליכע צענדליג יאָר, ביז זי האָט אים ענדליך דערגרייכט. אין פאַרלויף פון דעם לאַנגען קאַמף זיינען גע־מאַכט געוואָרען פאַרשיידענע קאָמפּראָמיס־פּלענער, און אייניגע פון זיי זיינען אָנגענומען געוואָרען. די קאָמפּראָמיסען האָבען אויף דערוויילע די לאַגע פון אַ געוויסע צאָל קאָלאָניסטען לייכ־טער געמאַכט.

אין דעם קאַמף איבער דעם לאַנד אין דער וועסט האָט זיך ניט געהאַנדעלט בלויז וועגען די אינטערעסען פון די רייכע ספּע־קולאַנטען. ווען דאָס וואָלט געווען דער פאַל, וואָלט די וועסט לייכט אויסגעפירט, ווייל די פּאָליטישע מאַכט פון די אַלע שטאַ־טען אין דער וועסט וואָלט איבערגעוואויגען די מאַכט פון די ספּע־קולאַנטען. די וועסט האָט אָבער געהאַט געגען זיך דעם קאַ־פּיטאַליסטישען קלאַס פון דער איסט און די רייכע פּלאַנטאַטאָרס פון דער סאוט. די צוויי גרופּען, וואָס זיינען געווען פּאָליטיש מעכטיג, זיינען געווען בלוטיג פאַראינטערעסירט אין דעם, אַז די וועסט זאָל זיך ענטוויקלען וואָס לאַנגזאַמער.

די פאַבריקאַנטען אין דער איסט האָבען זיך גענויטיגט אין אַרבייטער, אין ביליגע הענט. די אויסוואַנדערונג נאָך דער וועסט האָט דעם אַרבייטס־מאַרק אין דער איסט אָפּגעצערט. ניט נאָר

ניסטען פלעגט בלייבען די ערגערע שטיקער לאַנד, וואָס זיי־נען אָפט אַפילו דעם קליינעם פרייז פון $1.25 אויך ניט ווערט געווען.

דריטענס, פלעגען די קאָלאָניסטען זיך ניט קענען דערוואר־טען ביז וואַנען די רעגירונג וועט מאַכען דעם סעיל. פילע פון זיי פלעגען זיך באַזעצען אויף דאָס לאַנד פריער. זיי האָבען גע־האָפט, אַז ווען מען וועט נעמען פאַרקויפען, וועלען זיי באָצאָלען דעם פרייז און בלייבען זיצען ווייטער. די פריצייטיגע קאָלאָניס־טען זיינען געשטאַנען אין געפאַר צו פאַרלירען ניט בלויז די ערד, נאָר די אַלע אויסבעסערונגען, וואָס זיי האָבען געמאַכט, דעם גאַנצען קאַפּיטאַל, וואָס זיי האָבען אַריינגעלייגט זיך דאָרט אויפצובויען. ווייל ביים סעיל האָבען אַנדערע געהאַט דאָס רעכט אָנצובאָטען אַ הויכען פרייז און דאָס לאַנד ביי די קאָלאָניסטען אויסצודינגען.

די פאָרשטייער, וואָס די שטאַטען פון דער וועסט האָבען געשיקט אין קאָנגרעס, האָבען אימער געפאָדערט נייע רעפאָרמען צו באַשיצען די קאָלאָניסטען און צו מאַכען מעגליך פאַר נייע אימיגראַנטען אַריינצוקומען. פון צייט צו צייט איז דער קאָנגרעס געצוואונגען געווען דורכצופירען ספּעציעלע געזעצען צו באַשיצען אַ געוויסע גרופּע קאָלאָניסטען אין דעם אָדער יענעם טייל פון דער וועסט, באַשיצען זיי געגען ספּעקולאַנטען. דאָס האָט אָבער די פראַגע אין אַלגעמיין ניט פאַרענטפערט. אין געוויסע געגענדען האָבען זיך די קאָלאָניסטען אַליין אָרגאַניזירט געגען ספּעקולאַנטען. דאָס פלעגען געוויינליך טאָן יענע קאָלאָניסטען, וועלכע האָבען זיך באַזעצט איידער דער סעיל איז געמאַכט געוואָרען. זיי פלעגען איינטיילען דאָס לאַנד צווישען זיך און פלעגען קומען צום סעיל אָרגאַניזירט. דער אָפּמאַך צווישען זיי איז געווען, אַז קיינער זאָל ניט באָטען טייערער ווי דער מינימום פרייז, און אַז אויב אַ פרעמדער, אַן אַגענט פון ספּעקולאַנטען, וועט וואַגען צו באָטען מער, זאָל מען אים געבען צו פאַרשטיין, אַז ער שפּילט זיך מיט'ן לעבען. אין די וועסט פלעגט מען אין יענע יאָרען ווייניג וואָס זיך צערעמאָניען מיט אַ מענשען, וואָס האָט געהאַנדעלט ניט

מוזט זיך נעמען בויען איבער־א־נייעס. און דאָס האָט איהם אויך געקאָסט געלט: אויפשטעלען א הויז, קויפען פערד, פֿאַרם־געצייג, א. ז. ו. וואו אלזא האָט ער געקענט נעמען די הונ־דערט דאָלער צו באצאָלען דער רעגירונג פֿאר דער ערד? אים איז קיין אנדער וועג ניט איבערגעבליבען ווי דאָס געלט צו באָר־גען און די פֿאַרם צו פֿאר'משכנ'ען. צווייטענס, האָט ער זעל־טען געקענט קריגען א גוטע שטיקעל ערד פֿאר דעם פֿרייז פון $1.25 אן אקער. דער פֿרייז איז געווען דער מינימום. דער פֿארקויף פון דער ערד פֿלעגט געמאכט ווערען אויף אזא אופן: די רעגירונג פֿלעגט פֿריער זיך אויסגלייבען מיט די אינדיאַנער, צו וועמען דאָס לאַנד האָט גהערט. נאָכדעם ווי די אינדיא־נער האָבען זיך מיט גוטען צי מיט בייזען פון זייער רעכט אויף די ערד אָפּגעזאָגט, פֿלעגט די רעגירונג אהין אריינשיקען ערד־מעסטער, וועלכע פֿלעגען אויסמעסטען און איינטיילען דאָס שטיק לאַנד אין לאָטס, אין חלקים. דאן פֿלעגט דער רעגירונגס־אַגענט אַנאַנסירען, אז אין דעם און אין דעם טאָג וועט אָפּגעהאלטען ווערען אן „אָקשען־סעיל" אויף די לאָטס. צום „סעיל" פֿלעגען קומען אלע, וואָס האָבען געוואָלט קויפען, און זיי פֿלעגען אָנ־באָטען זייערע פרייזען. יעדער לאָט איז פֿארקויפט געוואָרען בא־זונדער. איבער יעדען לאָט פֿלעגען זיך די פֿארזאמלטע דינגען, און דער, וואָס האָט געבאָטען דעם גרעסטען פֿרייז, פֿלעגט דעם לאָט באקומען. דער דאָלער־און־א־קוואָדער אן אקער איז געווען דער קלענסטער, וואָס די רעגירונג האָט געפֿאָדערט, אָבער אויב אימיצער האָט געבאָטען מער ווי $1.25, האָט מען עס אים מיט פֿארגעניגען פֿארקויפט.

נו, פֿלעגט פֿאַסירען אָט וואָס: די רייכע לאַנד־ספּעקולאַנטען פֿלעגען ארויסשיקען זייערע אגענטען, מבינים אויף ערד, און יענע פֿלעגען פֿריער באטראכטען יעדען לאָט און באשטימען, וועלכע זיינען גוטע, וועלכע עס וועלען שפּעטער ווערט זיין א גרויסען פֿרייז. פֿאר די גוטע לאָטס פֿלעגען די אגענטען און ספּעקו־לאַנטען אָנבאָטען ביים סעיל מער ווי דעם מינימום פון $1.25 אן אקער, און זיי פֿלעגען עס קויפען. פֿאר די אָרימע קאָלא־

זעלשאפטען פון ספּעקולאַנטען, אין וועלכע די פּאָליטישענס און פריינט פון פּאָליטישענס זיינען געווען פֿאראינטערעסירט. בלויז רייכע האָבען דאַן געקענט קויפען לאַנד. זיי האָבען געהאט די נויטיגע סומע און דעם נויטיגען איינפלוס. די פּאָליסי פון דער רעגירונג דאַן איז געווען צו פֿארקויפען גרויסע שטרעקעס מיט א מאָל. די קאָלאָניסטען־פֿאמיליעס, וואָס האָבען זיך געוואָלט באַזעצען אויף קלייַנע פֿארמס, זיינען גענוואונגען געווען צו קויפען ביי די רייכע קאַמפּאניעס און ביי די ספּעקולאַנטען.

דאָס פּאָלק האָט געגען דעם פּראָטעסטירט. איבערהויפּט האָבען געשריען די מאַסען, וואָס האָבען געוואָלט ערויסוואַנדערען נאָך דער וועסט. אין 1800 איז דער קאָנגרעס געצוואונגען צו די פּראָטעסטען זיך צוצוהערען, און עס איז אָנגענומען געוואָרען דער ערשטער ליבעראַלער לאַנד־געזעץ. דער געזעץ האָט מען־ליך געמאַכט פֿאר אן איינצעלנעם צו קויפען א שטיק לאַנד פון 320 אקער, פֿאר 2 דאָלער אן אקער, אויף אויסצוצאָלען אין פיר יאָר צייט. אין 1820 האָט די נאציאָנאַלע רעגירונג געמוסען נאָך א שריט אין דער ליבעראַלער ריכטונג. זי האָט באשלאָסען צו פֿארקויפען „לאטס" פון 80 אקער פֿאר בלויז $1.25 אן אקער.

די ליבעראַלע געזעצען האָבען אויפ'ן פּאַפּיר אויסגעוויזען א סך בעסער ווי זיי זיינען געווען אין דער וירקליכקייט. פֿאר דעם אָרימען קאָלאָניסט איז נאָך אלץ אונגעהייער שווער געווען צו דערשלאָגען זיך צו אן אייגענער שטיקעל פֿארם אין דער ריזיגער לייַדיגער וועסט. אורזאכען פֿאר דעם זיינען געווען עטלעכע. ערשטענס, איז דער קלייַנער פּריייז פון $1.25 אויך געווען א שווערע משא. דער אָרימער קאָלאָניסט פלעגט מוזען אויסגעבען א סומע געלט אויף איבערקלייבען זיין פֿאמיליע פון דער אלטער היים ערגעץ אין דער איסט אדער דער סאוט. וועז ער האָט די אלטע היים פֿארלאָזען, איז ער שוין געווען א קבצן, ווייל אויב ער וואָלט דאַרט געקענט מאַכען א לעבען, וואָלט ער דאָך דאַרט פֿארבליבען. אין דער נייער היים האָט ער גע־

קאפיטעל 16.

דער קאמף פאר פרייע ערד.

וואס זאל מען טאן מיט די ריזיגע שטרעקעס לאנד, לירידע לאנד, וואס ליגט אין דער וועסט? די פראגע איז אויפגעשוואר־מען גלייך נאך דער רעוואלוציע, און וואס וויטער איז זי גע־ווארען מער קאמפליצירט. דאס לאנד אין דער וועסט האט געהערט דער נאציאנאלער רעגירונג. זי האט עס באקומען דורך פארשיידענע מיטלען. מאנכע שטיקער טעריטאריע האט זי צו־גענומען פון די אינדיאנער; מאנכע האט זי אפגענקויפט פון אנדערע פעלקער; מאנכע האט זי איינגענומען אין מלחמה. מיט דעם וואוקס פון לאנד, מיט דער פארגרעסערונג פון דער באפעל־קערונג, איז געשטיגען די נאכפראגע אויף לירידע לאנד. מענשען האבען זיך דארט געוואלט באזעצען. פאר דער רעגירונג האט זיך געשטעלט די פראגע: ווי אזוי און אונטער וועלכע באדיג־גונגען זאל די ערד איבערגעגעבען ווערען צו די פריוואטע אייי־גענטימער?

די ערשטע צייט האט די נאציאנאלע רעגירונג באטראכט דאס לאנד אין דער וועסט אלס א סחורה פאר געשעפט. די רעגירונג האט זיך דאן גענויטיגט אין געלט, און זי האט דאס לאנד אנגעבאטען צום פארקויף יעדען איינעם, וואס האט נאר גענוגע־לט קויפען. קיין באשטימטען פרייז האט זי דאן פאר דעם לאנד ניט געהאט. די רעגירונג האט אונטערהאנדעלט מיט יע־דען קונד באזונדער און געזוכט פון יעדען צו קריגען אזא הויכען פרייז ווי מעגליך. דאס איז געווען, פארשטייט זיך, בלויז אין טעאריע. אין דער ווירקליכקייט האט די רעגירונג אין יענע יארען גרויסע שטיקער ערד כמעט ווי אומזיסט אוועקגענעבען צו גע־

ער יאָרן איז איר געלונגען זיך צו באַפרייען, און אין די ערשטע יאָרן פון די 50־ער איז אויפגעבוים געוואָרן א גאַנץ שטאַרקע יוניאן־באַוועגונג, אַן אַנרעסיוו, קעמפענדע ארבייטער־ארמיי, וואָס האָט פֿאַרצייכענט גלענצענדע זיגען. אין די 50־ער יאָרן איז די ארבייטער־באַוועגונג געוואָרן קלאַסענבאַוואוסט. צום ערשטען מאָל האָט זי זיך געשטעלט אויף דעם שטאַנדפונקט, אז צוויישען ארבייטער און באַלעבאַטים זיינען ניטאָ קיין געמיינשאַפטליכע אינטערעסען. ביז דאָן האָבען די ארבייטער ניט געוואָלט אנערקענען דעם פאַקט, אז זיי זיינען ניט קיין גלייכע יחסנים מיט דעם באַלעבאָס. איצטער האָבען זיי עס אנערקענט. זיי האָבען איינגעזען, אז כדי צו ווערען גלייכע יחסנים מיט'ן באַלעבאָס, איז נויטיג אָנצופירען א שווערען קאַמף.

מענש זאָל האָבען זיין שטיקעל לאַנד און עס בעאַרבייטען. זיי האָבען געפּרעדיגט דעם געדאַנק, אַז דאָס לאַנד זאָל צוטיילט ווערען צווישען די מענשען, וואָס בעאַרבייטען אַליין די ערד; אַז מען זאָל אונטער קיינע אומשטענדען ניט קענען צונעמען דאָס לאַנד ביי איינעם, וואס וואַוינט אויף איר און אַקערט און זייט; אַז יעדער וואָס ווענדעט זיך נאָך לאַנד אויף צו בעאַרבייטען זאָל דאָס לאַנד באַקומען, סיי ער האָט צו באַצאָלען פאַר דעם, סיי ניט.

די פּראַקטישסטע צווישען די אַלע רעפאָרם־באַוועגונגען איז געווען די דריטע, די קאָאָפּעראַטיווע. עס זיינען אָרגאַניזירט געוואָרען קאָאָפּעראַטיווען פון אַרבייטער צו פּראָדוצירען סחורה. עס זיינען אויך אָרגאַניזירט געוואָרען קאָאָפּעראַטיווען פון אַרבייטער צו קויפען סחורה און פּראָדוקטען פאַר דעם אייגענעם געברויך. צוערשט זיינען די קאָאָפּעראַטיווען געווען ערפאָלגרייך. אין אָנהויב פון די 50־ער יאָרען האָבען זיי גענומען אונטערגיין, און פון זיי איז מיט דער צייט גאָרנישט ניט געוואָרען.

פּראָפעסאָר ווער שרייבט: „פילע ערקלערונגען ווערען געגעבען פאַר דעם דורכפאַל פון דער קאָאָפּעראַטיווער באַוועגונג אין אַמעריקאַ. מאַנכע שרייבען עס צו צו דעם אינדיווידואַליסטישען כאַראַקטער פון דעם אַמעריקאַנער פאָלק; אַנדערע — צו די שלעכטע מעטאָדען, וואָס זיינען באַנוצט געוואָרען אין פירען די געשעפטען. מעגליך, אַז טיילווייז האָבען די אַלע אורזאַכען מיטגעווירקט, אָבער די הויפּט־אורזאַכע איז געווען, וואָס די אינדוסטריעלע באַפעלקערונג אין אַמעריקע איז ניט שטאַנדהאַפט, וואָס זי איז זייער באַוועגליך. די מענשען זיינען ניט געזעסען אויף איין פּלאַץ; זיי האָבען געהאַלטען אין וואַנדערען. און אַ מאַסע, וואָס זיצט ניט אויף איין אָרט, קען ניט ענטוויקלען און אויפהאַלטען אַזוינע אָרגאַניזאַציעס ווי קאָאָפּעראַטיווען און טרייד־יוניאַנס".

די טרייד־יוניאַן־באַוועגונג האָט זיך אין די 40־ער יאָרען צונויפגעפּלאָנטערט מיט די רעפאָרם־באַוועגונגען. אין די 50־

זיינען אָבער אַלע דורכגעפאַלען. ביים סוף פון די 40־ער יאָרען איז די גאַנצע באַוועגונג שוין געווען אַזוי גוט ווי טויט. אַיניגע פון די קאַלאָניעס האָבען געלעבט נאָך עטלעכע יאָר.

די אַגראַר־רעפאָרמער האָבען געפֿרעדיגט די אידעע פון גליי־כער צוטיילונג פון לאַנד. די רעפאָרמערס האָבען געגלויבט, אַז דאָס גליק פון דער מענשהייט ליגט אין ערד־אַרבייט. יעדער

גרינדעט אין 1836. צווישען די מיטגלידער פון דעם קלוב זיינען געווען ליבעראַלע גלחים און שרייבער. זיי פלעגען אָפֿהאַלטען מיטינגען אין די היימען פון די מיטגלידער, וואו זיי פלעגען דיסקוטירען פֿראַגען פון טאָג. זיי איז געווען דערווידער דער נייער גייסט, וואס דער וואוקס פון אינדוסטריע האָט אַרויסגעבראכט אין לאַנד, דער גייסט פון געלט, פון כאַטערייעלען ערפֿאָלג. זיי האָבען זייערע געדאַנקען געזוכט צו פֿראָפאַגאַנדירען דורך אַ זשורנאל, אין וועלכען עס האָבען מיטגעאַרבייט די וויכטיגסטע שרייבער פון דער צייט, ווי עמערסאָן, פּוליר, אלקאָט און אַנדערע. אין דער גרופּע האָט זיך געפונען אַ גלח מיט'ן נאָמען ריפּלי. ער האָט געמומען טראַכטען, אז מיט ריידען אליין קען מען גאָרנישט אויפטאָן. ער האָט געזאָגט, אז מענשען דאַרפען אַליין לעבען, לויט זייערע פרינציפּען. ער האָט דאָן פֿאָרגעשלאָגען, אַז מען זאָל גרינדען אַ קאָלאָניע, וואו אַלע זאָלען אַרבייטען און וואו אַלע זאָלען זיין גלייך, און וואו די אַלע אומגערעכטיגקייטען פון דער היינטיגער געזעלשאַפט זאָלען אויסגעראָטען ווערען. די קאָלאָניע האָט געדאַרפט דינען אלס אַ מוסטער פון א רייכעם, ערליכען, אידעאליסטישען לעבען. אין 1841 האָט ריפּלי זיין געדאַנק פארווירקליכט. צוזאַמען מיט אויניגע פרייַנט האָט ער געקויפט אַ שטיק לאַנד אין ראקסבורי, לעבען באַסטאָן, און האָט דאָרטען גענומען איינפירען אַ לעבען, לויט זיין אידעאליסטישען מוסטער. אָט די קאָלאָניע האָט בריסבעין אין 1845 פאַרוואנדעלט אין אַ פוריעריסטישע געזעלשאפט. ער האָט איבערצייגט ריפּלי'ן, אז דער פוריעריזם איז דער גליק פון דער מענשהייט, און ריפּלי האָט איבערגעבויט די קאָלאָניע לויט די כללים פון דער פוריעריסטישער אָרדנונג.

אין 1847 האָט די „ברוק פאַרם" קאָלאָניע באנקראָטירט. ריפּלי האָט אויף זיך גענומען דעם יאָך פון די חובות און האָט יאָרען־לאַנג געאַרבייט אלס שרייבער און פובליציסט דאָס געלד אויסצוצאָלען.

וועגען דער באַוועגונג פון „ברוק פאַרם", איר געשיכטע און די אירזאכען פון איר אונטערגאַנג, איז אָנגעשריבען געוואָרען אַ גאַנצע ליטעראטור.

מער און קאָאָפּעראַטיוויסטען. די אַלע גרופּען זיינען באַשטאַנען מייסטענס פון מיטעל־קלאַס מענשען און אינטעליגענטען. זיי האָבען אָבער געזוכט צוציען די אַרבייטער־מאַסען. און ווען די אַרבייטער פלעגען פאַררופען קאָנפערענצען וועגען פאַרבעסערען זייער לאַגע, פלעגען אַהין קומען פאָרשטייער פון די רעפאָרם־גרופּען, און אָפט פלעגט זיי געלינגען צו פאַרוואַנדלען די אַר־בייטער־קאָנפערענצען אין ווערקצייג פאַר זייערע צילען. דאָס האָט געפירט צו שפּאַלטונגען אין די אַרבייטער־אָרגאַניזאַציעס און געשטערט די אָרגאַניזירונג פון די אַרבייטער אין יוניאַנס.

די פוריעריסטישע באַוועגונג איז געגרינדעט געוואָרען אין אָנפאַנג פון די פערציגער יאָרען. איר גרינדער איז געווען אַל־בערט בריסבעין, אַן אַמעריקאַנער אינטעליגענט, וועלכער האָט שטודירט אין פראַנקרייך און אין דייטשלאַנד. דאָרט איז ער געוואָרען אַן אָנהענגער פון דעם אוטאָפּיסטישען סאָציאַליסט פוריע. ווען ער איז אַהער צוריקגעקומען, אין 1834, האָט ער גענומען פּרעדיגען דעם פוריעריזם. די ערשט זעקס יאָר האָט זיין פּראָפּאַגאַנדע קיין פרוכט ניט געבראַכט. אין 1842 האָט האָרייס גרילי, דער רעדאַקטאָר פון דער „ניו יאָרק טריביון", איינגעלאַדען בריסבעינ'ען צו שרייבען יעדען טאָג אין זיין ציי־טונג וועגען זיינע פוריעריסטישע אידעען. פון דאַן אָן האָט די באַוועגונג גענומען שנעל וואַקסען. עס האָבען זיך געגרינדעט פוריעריסטישע געזעלשאַפטען און פוריעריסטישע קאָלאָניעס. מאַנכע פון די וויכטיגסטע פּערזענליכקייטען פון לאַנד, גרויסע לי־טעראַטען און אידעאַליסטען, האָבען זיך אָן איר אָנגעשלאָסען. די פוריעריסטישע קאָלאָניעס זיינען געווען ביז אַ געוויסען גראַד קאָמונעס. אזוינע קאָלאָניעס האָבען זיך אָרגאַניזירט אַרום 40. די וויכטיגסטע צווישען זיי איז געווען „ברוק פאַרם".*) זיי

*) „ברוק פאַרם" איז געווען איינע פון די שענסטע אונטערנעמונ־גען אין יענער צייט. די מענשען וואָס האָבען זי אָרגאַניזירט, זיינען געווען אמת'ע אידעאַליסטען. אָנגעפאַנגען האָט זיך די גאַנצע זאַך אין אַ קלוב פון אינטעליגענטען אין באָסטאָן, וועלכער האָט זיך גע־

געזעצען איז אָבער אריינגעשריבען געוואָרען א פונקט, אז אויב די ארבייטער שרייבען זיך אונטער, אז זיי ווילען ארבייטען לענגער, מעגען זיי עס טאָן. דער פונקט האָט פאקטיש מבטל געמאכט דעם גאנצען געזעץ. די באַלעבאַטים האָבען געצוואונגען די ארבייטער זיך אונטערצושרייבען, אז זיי פארפליכטען זיך צו ארבייטען מער ווי צען שטונדען. די ארבייטער, וואָס האָבען זיך אָפּגעזאָגט אזא קאָנטראַקט אונטערצושרייבען, האָבען פאַרלוירען זייערע שטעלען.

אין אָנהויב די 50-ער יאָרען האָבען זיך אָרגאַניזירט פאַראיינען פון גוטהערציגע מענשען אָנצופירען א באוועגונג פאַר א 10שטונדיגען ארבייטס־טאָג. זיי האָבען זייער אָנגעפירט אינגאַנצען אויף דעם פּאָליטישען פעלד. דאָס האָט אָבער ניט געבראכט קיין רעזולטאַטען. ערשט אין 1852 און 1853, ווען אַן אגרעסיווע טרייד־יוניאן־באוועגונג איז אָרגאַניזירט געוואָרען, איז ענדליך געלונגען צו צווינגען די באַלעבאַטים, זיי זאָלען ביסלאכווייז איינפירען א 10־שטונדיגען ארבייטס־טאָג.

דער קאָנטראַקט צוויישען דער לאָגע פון די באַלעבאַטים און געשעפטסלייט, אויף איין זייט, און די ארבייטער, אויף דער צווייטער זייט, האָט געשאַפען צווייערליי באוועגונגען: איין סאָרט באוועגונג איז אָנגעפירט געוואָרען פון גוטהערציגע מענשען, אידעאַליסטען, רעפאָרמער; די צווייטע סאָרט באוועגונג איז אָרגאַניזירט געוואָרען פון די ארבייטער נופא. אין די ערשטע צענדליג יאָר, פון 1840 ביז 1850, האָבען זיך די צוויי סאָרטען באוועגונגען צונויפגעמישט, און די פילאָנטראָפישע און אידעאַליסטישע גרופען האָבען געהאָט די אויבערהאַנט. ערשט נאָך 1850 האָט די ארבייטער־באוועגונג זיך אָפּגעטיילט פון די אַלע איבעריגע. און דאן האָט זיך אָנגעפאַנגען צו שאפען אמת'ע טרייד־יוניאָנס און א קאָמף פאר בעסערע באַדינגונגען, ייַלכע האָבען געבראכט די ארבייטער פון די פארשיידענע פאַבען באַדייטענדע פארבעסערונגען.

די וויכטיגסטע גרופען צוויישען די רעפאָרמערס זיינען געוויזן אוטאָפּיסטישע סאָציאַליסטען (פוריעריסטען), אגראר־רעפאָר־

א מיידעל פאר צוויי דאָלער א וואָך און האָט מיט עטלעכע וואָכען שפּעטער געשניטען אירע שכירות אויף א דאָלער, האָט זי ניט געטאָרט אוועקגיין. זי האָט געמוזט ענדיגען דעם יאָר אויף די געשניטענע שכירות. אויב זי איז יע אַוועק, איז זי געשטעלט געוואָרען אויף דער שוואַרצער ליסטע און האָט אין ערגעץ ניט געקאָנט קריגען קיין אַנדער אַרבייט".

די אַרבייט אין די פאַבריקען איז געוואָרען אלץ שווערער און שווערער. דער לוין איז שטענדיג געשניטען געוואָרען, און אום צו קענען פאַרדינען גענוג, האָט מען געמוזט זיך אָנשטרענגען אן אַרבייטען שווערער. אין די דרייסיגער יאָרען האָט א וועבער געדאַרפט אַרבייטען אויף דריי שטולען. אין 1845 האָט ער שוין געמוזט אַרבייטען אויף פיר שטולען. די שכירות זיינען פאַרבליבען די זעלבע.

אם ערגסטען האָבען די אַרבייטער אין די פאַבריקען געליטען פון די לאַנגע אַרבייטס־שטונדען. אין די 20־ער און 30־ער יאָרען האָבען די אַרבייטער פון אַנדערע פאַכען (די, וואָס האָבען ניט געאַרבייט אין פאַבריקען) אויסגעקעמפט דעם 10־שטונדיגען אַרבייטס־טאָג. אין די טעקסטיל־פאַבריקען האָט מען אָבער אין 1840 נאָך אלץ געאַרבייט פון 12 ביז 14 שטונדען א טאָג.

די אַרבייטער האָבען אָנגעוועגדט אלע מיטלען צו פאַרקלענערען זייער אַרבייטס־טאָג. זיי האָבען געשיקט פעטיציעס צו דער לעדזשיסלייטשור אין מאַסאַטשוזעטס, אויף וועלכע עס זיינען געווען אונטערגעשריבען צענדלינגער טויזענדער נעמען פון אַרבייטער. אָבער דאָס האָט ניט געהאָלפען. אין מאַנכע גענגען האָבען די אַרבייטער געסטרייקט פאַר קירצערע שטונדען, און די סטרייקס זיינען אלע פאַרלאָרען געגאַנגען.

די באַלעבאַטים האָבען ג'טענה'ט, אז אויב די אַרבייטס־צייט וועט פאַרקלענערט ווערען און די אַרבייטער וועלען האָבען ליידיגע צייט, וועט זייער מאַראַל ווערען פאַרדאָרבען.

אין ניו־העמשייר און פענסילוויניא זיינען דורכגעפירט געוואָרען געזעצען וועגען א 10־שטונדיגען אַרבייטס־טאָג. אין די

אויף זיך אַכטונג. ווען מיינע מאַשינען ווערען אַלט און נוצ־לאָז, וואַרף איך זיי אַרויס און נעם אַריין נייע, און די אַרבייטער זיינען אַ טייל פון מיינע מאַשינען".

„אַ מענעדזשער אין האָליאָק האָט באַמערקט, אַז אין דער פרי, גלייך נאָך פרישטיק־עסען, זיינען די אַרבייטער מיד און אַר־בייטען ניט אַזוי געשמאַק. האָט ער זיי געהייסען קומען אַר־בייטען אָן פרישטיק. און זיי האָבען טאַקע פאַבריצירט מיט דריי טויזענד יאַרד סחורה מער אַ וואָך".

די פאַבריקאַנטען זיינען געווען פאַראייניגט צווישען זיך, און זיי פלעגען אַלע צאָלען די זעלבע שכירות. ווען מען פלעגט דאַר־פען רעדוצירען די שכירות, פלעגען זיי עס טאָן אַלע צוזאַמען. ווען אַן אַרבייטער האָט זיך פאַרזינדיגט און איז אָפּגעזאָגט גע־וואָרען, איז זיין נאָמען געשטעלט געוואָרען אויף אַ „שוואַרצער ליסטע" און ער האָט אין קיין אַנדער פאַבריק ניט געקאָנט מער באַקומען קיין אַרבייט. אָט איז אַ שילדערונג פון דעם לעבען פון די מיידלאַך אין די פאַבריקען אונטער דער „וואָלטהעם־סיסטעם", אַרויסגענומען פון פּראָפעסאָר ווער'ס בוך:

„די אַרבייטער זיינען פאַרזאָגט געוואָרען, ווען, וואו, ווי און פאַר וויפיל זיי מוזען אַרבייטען; ווען און וואו זיי מוזען עסען און שלאָפען. מען האָט זיי באַפוילען צו גיין אין דער קירכע, און זיי האָבען דאָרטען געמוזט צאָלען פאַר זייערע פּלעצער. מען האָט זיי אָפּגעזאָגט פאַר אונמאָראַלישע אויפפירונג, פאַר גע־ברויכען ניט קיין אַנשטענדיגע ווערטער, פאַר ניט זיין העפליך גענוג, פאַר באַזוכען אַ טאַנץ־זאַל און פאַר יעדער אַנדערער קליי־ניגקייט, וואָס דער אויפזעער האָט געהאַלטען פאַר גענוג וויכטיג. ווען אַן אַרבייטער האָט די שטעלע פאַרלאָרען, האָט ער ניט גע־קענט באַקומען קיין אַרבייט ניט אין דער שטעטעל און ניט אין די דערבייאיגע שטעטלאַך. אַ מיידעל האָט ניט געקענט פאַר־לאָזען איר שטעלע, סיידען זי האָט דאָרט אָפּגעאַרבייט אַ גאַנץ יאָר און האָט געגעבען דעם באַלעבאָס נאָטיס צוויי וואָכען צייט. דער באַלעבאָס האָט געמעגט אָפּזאָגען דעם אַרבייטער, ווען ער האָט געוואָלט, אָן שום נאָטיס. ווען אַ באַלעבאָס האָט געדונגען

געמוזט גיין אין קירכע. אויב א מיידעל האָט זיך ניט אויפגע־
פירט „אנשטענדיג", פלעגט מען איר אָפּזאָגען פון איר שטעלע.

אונטער דער „ענגלישער סיסטעם" זיינען די ארבייטער גע־
וען פריי צו וואוינען, וואו זיי האָבען געוואָלט, און טאָן, וואָס
זיי האָבען געוואָלט.

די מעלה פון דער „וואלטהעם־סיסטעם" איז אָבער געווען,
וואָס דאָרט האָבען די באלעבאטים געפילט א געוויסע פאר־
אנטוואָרטלעכקייט פאר די ארבייטער. אין לאָוול זיינען די אר־
בייטער געווען ערוואקסענע מיידלאָך און פרויען. אין די
שטעטלאָך, וואו עס האָט געהערשט די „ענגלישע סיסטעם",
האָבען די באלעבאטים ניט געפילט קיין שום מאָראלע פליכט
צו די ארבייטער. און דאָרט זיינען באשעפטיגט געווארען קליינע
קינדער. קיין באָרדינג־הייזער, וואָס זאלען געהערען צו דער
קאָמפּאני, זיינען אין יענע שטעטלאָך ניט געווען. דערפאר
אָבער האָבען די קאָמפּאניס דאָרט געהאט אייגענע קראָמען, און
אָפט פלעגען די ארבייטער, אנשטאָט גאלט, באקומען אָנווי־
זונגען אויף די קראָמען.

די „וואלטהעם־סיסטעם" האָט געהערשט אין די מאסאטשו־
זעטס'ער שטעטלאָך; די „ענגלישע סיסטעם" האָט געהערשט אין
די שטעטלאָך פון ראוד איילאנד און פון די מיטעלע שטאטען.

אָט איז דער שטאנדפונקט פון דעם באלעבאָס אין דער
פאבריק פון דעם ענגלישען סאָרט. דאָס זיינען ווערטער, וואָס
א באלעבאָס אין פאָל ריווער האָט געזאָגט צו אן אויספּאָרשער
אין יאָר 1855: „איך קוק אויף מיינע ארבייטער ווי אויף
מיינע מאשינען. אזוי לאנג ווי זיי קענען טאָן די ארבייט פאר
דעם לוין, וואָס איך ווייל זיי צאָלען, האלט איך זיי און איך
קריג פון זיי ארויס אזוי פיל ארבייט ווי מעגליך. וואָס זיי
טוען און ווי זיי לעבען, וועז זיי זיינען ניט אין פאבריק, וויים
איך ניט, און איך האלט, אז דאָס איז ניט מיין זאך צו וויסען.
זיי דארפען אויף זיך אליין אכטונג געבען, אזוי ווי איך גיב

וועלן א האלבער דאָרף־מענש. געוואוינט האָט ער אויף א קליינעם פּאָרם, אָדער ביי זיינע אָדער אירע עלטערן אין דאָרף. וועלן עם פלעגט ווערן וויניג ארבייט אין פאברויק, פלעג דער ארבייטער אוועקגיין צוריק אויפֿן פּאָרם און דאָרטען זיך ווי עס איז דערנערען. ער האָט ניט געפילט, אז זיין גאנץ לעבען איז אפֿהענגיג אָן דער שטעלע אין פאברויק.

פון די 40־יאָר אָרען אָן ווערט די פאברויק־באפעלקערונג א פערמאנענטע. די ארבייטער רייסען אינאנאנצען איבער מיט׳ן דאָרף און ווערען פולשטענדיגע פאברויק־„הענט". און ערשט איצט דערפילען זיי דעם ריכטיגען טעם פון פאברויק־ארבייט.

צוויי סאָרטען פאברויק־שעפער זיינען אויפגעבוים געוואָרען. איין סאָרט איז באצייכנט געוואָרען מיט׳ן נאָמען „וואלטהעם סיסטעם", און דער צווייטער מיט דעם נאָמען „די ענגלישע סיסטעם". דער אונטערשייד צווישען די צוויי סיסטעמען איז באשטאנען אין דעם: ביי דער וואלטהעם־סיסטעם זיינען די ארבייטער געשטאנען אונטער דער אויפזיכט און אונטער דעם קאָנטראָל פון די פאברויק־באלעבאטים, ניט בלויז בשעת זיי האָבען זיך געפונען אין פאברויק, נאָר די גאנצע 24 שעה פון טאָג. ביי דער ענגלישער סיסטעם זיינען די ארבייטער געווען „פרייע מענשען", זייערע אייגענע באלעבאטים, אזוי שנעל ווי זיי זיינען פון פאברויק ארוים. פון אויבען־אויף קען אויסווייזען, אז די ערשטע סיסטעם איז געווען די ערגערע. אין א געוויסער הינזיכט איז דאָס טאקע געווען ערגער, אָבער אין אנדערע הינזיכטען איז די צווייטע, די ענגלישע סיסטעם, געווען אן ערגערע.

די פאברויק־שטעדטל לאָזען, מאסאטשוזעטס, איז געווען דער מוסטער פון דער וואלטהעם־סיסטעם. די ארבייטער דאָרט האָבען געוואוינט אין די באָרדינג־הייזער, וועלכע האָבען באלאנגט צו דער קאָמפּאני. די קאָמפּאני האָט באשטימט די פרייזען, וואָס די ארבייטער האָבען געמוזט צאָלען פאר עסען און שלאָפען. די אויפזיכער איבער די באָרדינג־הייזער האָבען אכטונג געגעבען אויף די מאראל פון די ארבייטער. די מיידלאך האָבען געמוזט קומען שלאָפען ניט שפעטער ווי 10 אזייגער. זיי האָבען

פערצען ביז זעכצען שטונדען א טאָג. לערן־מיידלאָך פלעגען אר־ בייטען זעקס מאָנאַט אומזיסט און נאָך צוצאָלען דעם באָלע־ באָס פון צען ביז פופצען דאָלער. אויב זיי האָבען ניט געקענט באצאָלען, פלעגען זיי אָפּפֿארבייטען א יאָר אָן געצאָלט.

א גרויסע צאָל שניידער־פרויען פלעגען ארויסנעמען די אר־ בייט אהיים. אין 1854 זיינען אין ניו יארק געווען 10 טויזענד אווינע פרויען. „די פאַרדינסטען זייערע זיינען געווען אונבאַגרייפליך קליין", — שרייבט פראָפעסאָר וואר. „אלמנות אין סינסינעטי האָבען אויסגעהאלטען זייערע קינדער דורך נייען הויזען פאר זעכצען אָדער זיבעצען סענט א פּאָר. זיי פלעגען פאַרדינען א דאָלער א וואָך. אין ניו יארק פלעגען מאַנכע פון די פרויען שניידערינס קריגען פון 10 ביז 18 סענט א טאָג פאר 14 שטונדען ארבייט. די בעסער באצאָלטע פלעגען מאכען 25 סענט א טאָג. דורכשניטליך האָבען די פרויען פאַרדינט פון $1.50 ביז $2.00 א וואָך.

„אָבער די קליינע שכירות און די לאַנגע שטונדען זיינען נאָך ניט געווען די גאַנצע צרה", — שרייבט פראָפעסאָר וואר. — „עס פלעגּ אָפט פּאַסירען, אז א שניידערין האָט אָפּגעבראכט א שווערען פּאַק פון א גאַנצער וואָך ארבייט, און דער באלעבאָס האָט ערקלערט, אז די ארבייט איז ניט גוט געמאכט. פילע פון די באלעבאטים פלעגען פּאַדערען, אז די פרויען זאָלען אייג־ ליגען ביי זיי א דעפּאָזיט פאר דער וואַרע, אוידער זיי האָבען געקענט די וואַרע נעמען אהיים. אָפט פלעגּ דער באלעבאָס די דעפּאָנירטע געלט פארהאלטען ביי זיך. מאנכע פלעגען צוריק־ געבען בלויז א טייל פון דעם געלט. אנדערע פלעגען אראָפּ־ נעמען פראָצענטען. עס זיינען געווען פאלען, וועו מיידלאָך זיי־ נען ארויסגעווארפען געווארען פון זייערע פאבריקען פאר וואגען צו בעטען צוריק די איינגעלייגטע געלט".

טרויעריג איז געווען די לאַנע פון די ארבייטער אין די קא־ טאן־פאבריקען אין ניו־ענגלאַנד, ניו יארק און פענסילוויניא. די קאטאן־פאבריקאציע האָט זיך אָנגעהויבען מיט עטליכע צענדליג יאָר פריער. אָבער ביז די 40־ער יאָרען איז דער ארבייטער גע־

דיגע לעבענס־מיטעל האָבען צום ווייניגסטענס $10.37 א וואָך. און גרילי האָט געשריבען: „וואו זאָל דער אַרבייטער איצט נעמען צו באַצאָלען פאַר אַמוזירונגען, פאַר אַ דאָקטאָר, פאַר מעדיצין, פאַר אַ „שטאָט" אין דער קירכע, פאַר אַ בוך צום לעזען, פאַר מוזיק?' "

אָבער דאָס איז נאָך ניט אַלעס. פילע באַלעבאַטים האָבען געצאָלט די אַרבייטער ניט מיט מזומן געלט, נאָר מיט אָנווייזונגען אויף אַ שפּייז־קראָם. אין די 40־ער יאָרען האָבען די שוסטער אין לין זיך באַקלאָגט, אַז דורך דער סיסטעם זיינען זייערע שכירות רעדוצירט געוואָרען אויף פון 25 ביז 50 פּראָצענט. פאַר מזומן האָט מען געקענט קויפען א סך ביליגער ווי דורך אָנווייזונגען. דורך דער אָנווייזונג־סיסטעם איז עס לייכט געווען פאַר די באַלעבאַטים צו שניידען שכירות. אנשטאָט צו צאָלען די אַרבייטער ווייניגער, פלעגען זיי העכערען די פּרייזען אויף די סחורה אין די קראָמען. אין אַן אייזען־פאַבריק אין סינסינעטי, וואו מען האָט געמאַכט צוועקעס, האָבען די אַרבייטער באַקומען זייער געהאַלט אין פּעקלאַך צוועקעס. ווען זיי האָבען די צוועקעס פאַרקויפט, פלעגען זיי פאַרלירען 25 פּראָצענט פון זייער לוין. עס ווערט דערציילט, אַז מען האָט געזאָגט איינעם אַזאַ באַלעבאָס, אַז אין ענגלאַנד איז דאָ אַ געזעץ, וואָס צווינגט די באַלעבאַטים צו צאָלען די אַרבייטער מיט מזומן, האָט ער געענטפערט: „דאָ איז אַ פריי לאַנד; דאָ טוען מיר, וואָס מיר ווילען".

אין דער ערגסטער לאַגע האָבען זיך געפונען די נאָדעל־אַרבייטער. אין 1840 האָט מען אָנגעהויבען צו פאַבריצירען קליידער פאַר'ן מאַרק. טויזענדער פרויען זיינען אריינגעטריבען געוואָרען אין דער אַרבייט. פריער פלעגט די אַרבייט געמאַכט ווערען אין די היימען. ביסלעכווייז איז עס אריינגעצויגען געוואָרען אין די פאַבריקען. אין די 50־ער יאָרען האָט מען אָנגעהויבען צו באַנוצען ניי־מאַשינען. די אַרבייטער האָבען געמוזט די מאַשינען אַליין קויפען. אַ שניידער, וואָס האָט געאַרבייט פון וואָך, פלעגט קריגען פון $1.25 ביז $2.50, אַרבייטענדיג פון

צוועק. די פרויען פלעגען ארבייטען פאר געצאָלט. א געוויסע שטונדע אין טאָג פלעגען די קאָשיקעס מיט די צונויפגעבעטלטע עסענוואָרג ארויפגעלייגט ווערען אויפ'ן טיש. די ערשט־קלאָסיגע קוואַרטיראַנטען האָבען געקראָגען די ערשטע געלעגנהייט צו עסען. דאָס, וואָס איז פון זיי פאַרבליבען, האָבען געגעסען די צווייט־קלאָסניקעס, און אויב עס איז עפעס געבליבען פון דער צווייטער קלאָס, האָבען עס די דריטע־קלאָסניקעס אויפגעגעסען.

אין דער לאָגע האָבען זיך געפונען די אָרימסטע צווישען די אַרבייטער. די מערסטע פון זיי זיינען געווען אימיגראַנטען. די בעסערע ארבייטער און די אייגנגעבאָרענע האָבען געלעבט בעסער, אָבער אויך זייער לאָגע איז געווען א טרויעריגע.

די לאָגע פון די ארבייטער אין אלגעמיין איז אין די צוואַנציג יאָר געוואָרען ניט בעסער, נאָר ערגער. אין מאַנכע פאַבען האָט זיך דער לוין פאַרגרעסערט; אין אַנדערע האָט ער זיך פאַרקלענערט. אָבער אפילו די, וואָס האָבען פאַרדינט מער, האָבען דערפון ניט געוואונען, וויל לעבענס־קאָסטען זיינען פיל געשטיגען. פּראָפעסאָר וואר שרייבט: „די לעבענס־קאָסטען, איבערהויפט אין די שטעט, האָבען אַנגעהויבען צו שטייגען אין 1843. גריליִ שאַצט, אז אין די זיבען יאָר, פון 1843 ביז 1850, האָבען די פּריזען אויף עסענוואָרג אין ניו יאָרק זיך פאַרגרעסערט אויף נאָענט צו פופציג פּראָצענט. רענט איז שרעקליך געשטיגן.

„אין דער בעסטער לאָגע האָבען זיך געפונען די בוי־ארבייטער. דאָרטען וואו שוסטער, שריפטזעצער, קירזשנער און מעבעל־מאַכער האָבען פאַרדינט פיר, פינף און זעקס דאָלער א וואָך, האָבען די סטאָליער און מוליער פאַרדינט צען דאָלער א וואָך. אָבער מיט צען דאָלער א וואָך א פאַמיליע דאַן אויך ניט געקענט מאַכען קיין אנשטענדיג לעבען. אין 1851 האָבען די סטאָליער אין פילאַדעלפיא געסטרייקט פאר א העכערונג פון 50 סענט א טאָג — פאר צען־און־האַלב דאָלער א וואָך. האָט הארריס גריליִ געמאַכט א חשבון אין זיין צייטונג, אז א פאַמיליע פון פינף פּארשוין מוז אויף די אבסאָלוטע נויטווענ־

שניטלעך ניט מער ווי פערצען יאָר. וועגען איין ארבייטער־דים־טריקט האָט א קאָמיסיע פון געזונט־אָפּטיילונג באריכטעט: עס פעלען דאָרטען באקוועמלעכקייטען און די נויטיגסטע זאכען; אין א סך פֿלעצער שלאָפען אין איין בעט דערוואקסענע פרויען און מענער, ברידער און שוועסטער אלע אין איינעם.

אין דער פאבריק־שטאָדט לאָוול, מאסאטשוועטס, זיינען געווען היימען, וואו פון זעקס ביז צען פערזאָן האָבען געוואוינט אין איין צימער און זיינען געשלאָפען אין איין בעט. אין איין קעלער פון צוויי צימערען האָבען געוואוינט פיר פאמיליעס פון צוויי־און־צוואנציג פערזאָן.

אין ניו יאָרק האָט דער שעף פון דער פאָליציי געמאכט אן אונטערזוכונג אין 1850 וועגען די פאמיליען, וואָס האָבען געוואוינט אין קעלערס. די אונטערזוכונג האָט באוויזען, אז א צוואנציגטער טייל פון דער ניו יאָרקער באפעלקערונג האָט דאָן געוואוינט אין קעלערס. עס זיינען געווען פאלען, וואו עס האָבען געוואוינט אין איין צימער צוויי, דריי און פיר פאמיליעס, און מאנכע פון זיי האָבען נאָך ארויסגענומען קווארטיראנטען. מאנכע פון די קעלער־וואוינונגען זיינען געווען באַרדינג־הייזער. עס האָבען אין זיי געוואוינט דריי קלאסען קווארטיראנטען: די ערשטע־קלאסניקעס האָבען געצאָלט 37־און־א־האלב סענט א וואָך פאר עסען און שלאָפען. זיי פלעגען שלאָפען אויף שטרוי, אויסגעשפרייט אויף דער פאָדלאָגע און עסען בייס „ערשטען טיש". די צווייטע־קלאסניקעס פלעגען צאָלען 18־און־דריי־פערטל סענט א וואָך. זיי פלעגען שלאָפען אויף דער הוילער פאָדלאָגע און עסען בייס „צווייטען טיש." די דריטע־קלאסניקעס האָבען געצאָלט ניין סענט א וואָך. זיי פלעגען שלאָפען, וואו עס איז געווען וואו. וואו עס איז קיין פלאץ ניט געווען, פלעגט מען זיי ארויסטרייבען. געגעסען האָבען זיי בייס „דריטען טיש". אין די קעלערס איז קיין מעבעל ניט געווען, אויסער צוויי בענק אויף ביידע זייטען פון א לאנגען טיש. קינדער פלעגען ארומגעהן אין גאס און צונויפבעטלען עסענווארג. אין מאנכע פאלען האָט דער באלעבאָס באשעפטיגט פרויען־בעטלערקעס פאר דעם

פון די ארבייטער ערגער געוואָרען. אין די ערשטע צען יאָר איז זייער לאַגע געווען אַבסאָלוט ערגער; אין די צווייטע צען יאָר איז זייער לאַגע געווען פאַרהעלטניסמעסיג ערגער". און ער ציטירט פון אַ לייט־אַרטיקעל וואָס דער באַרימטער רעדאַקטאָר האָרייס גרילי האָט געשריבען אין זיין צייטונג „די ניו יאָרק טריביון", דעם 9־טען יולי, 1845. אָט איז די ציטאַטע: „אונזער שטאָט ניו יאָרק איז איצט באַגליקט מיט אַן אויסערגעוויינליכער מאָס כראָספּעריטי. זי וואַקסט און שפּרייט זיך אויס אויף אַלע זייטען. די באַפעלקערונג פאַרמערט זיך. דאָס רייכטום און דער האַנדעל ווערען גרעסער. די אַרבייטער האָבען גענוג צו טאָן. . . און דאָך, ווייסען מיר פון אויספאָרשונגען, אַז דער דורכשניטליכער פאַרדינסט פון די, וואָס לעבען פון אַרבייט אין אונזער שטאָט, אַן ערך פון צוויי־דריטעל פון דער באַפעלקערונג, איז קוים מער ווי אַ דאָלער אַ וואָך פאַר אַ מענשען. פון דער קלעגליכער סומע (און אין טויזענדער פאַלען נאָך אַ סך אַ קלענערע) מוזען 300 טויזענד מענשען צאָלען דירה־געלט, קויפען קליידער, צאָלען פאַר מעדיצינישע הילף, פאַר בילדונג, א. ז. ו."

די „טריביון" דערציילט ווייטער, אַז דער לוין פון די שוס־טער פאַלט אַלץ נידעריגער און נידעריגער. די מערסטע פון זיי פאַרדינען דורכשניטליך ווייניגער ווי פינף דאָלער אַ וואָך. דער שריפטזעצער פאַרדינט דורכשניטליך ווייניגער ווי זעקס דאָלער אַ וואָך. דער טאָג־אַרבייטער באַקומט אַ דאָלער אַ טאָג, און אַזוי ווי ער אַרבייט דורכשניטליך ניט מער ווי פיר טעג אַ וואָך, פאַר־דינט ער 200 דאָלער אַ יאָר. אין ניו יאָרק זיינען יענעם יאָר גע־ווען 50 טויזענד פרויען, באַשעפטיגט אַלס לערערינס, דינסטען און פאַבריק־אַרבייטער. זיי האָבען פאַרדינט פון אַנדערהאַלבען ביז צוויי דאָלער אַ וואָך.

וועגען די היימען, אין וועלכע די אַרבייטער פון די גרויסע שטעדט האָבען געוואוינט, גיט פּראָפעסאָר ווער איבער אַ רייע פאַקטען, געזאַמעלט פון אָפיציעלע רעגירונגס־דאָקומענטען און פון צייטונגען. אָט זיינען אייניגע פון די פאַקטען:

דער איירישער אימיגראַנט אין באָסטאָן האָט געלעבט דורכ־

קלענערע אינדוסטריען. די אַרבייט איז קאָנצענטרירט געוואָרען אין פאַבריקען, און די צאָל פון אַרבייטער איז געוואקסען.

די באַלעבאַטים פון די פאַבריקען האָבען געמאַכט גרויסע פֿראָפיטען. מענשען האָבען אַרײַנגעלייגט זייער קאַפּיטאַל אין פאַבריקאַציע. אין 1840 איז אין דער פאַבריקאַציע פון לאַנד געלעגען א קאַפּיטאַל פון 250 מיליאָן; אין 1860 איז שוין געלעגען א קאַפּיטאַל פון טויזענד מיליאָן. אין 1840 זיינען אין די וועב־פאַבריקען געווען באַשעפטיגט 72 טויזענד אַרבייטער; אין 1860 האָט זייער צאָל געגרייכט ביז 122 טויזענד. די אייזען־פאַבריקאַציע האָט אין 1842 באַטראָפען וויניגער ווי 230 טויזענד טאָן אין 1847 איז עס געשטיגען ביז 800 טויזענד טאָן. אין 1842 זיינען אויפגעבויט געוואָרען 1021 שיפען; אין 1848 זיינען אויפגעבויט געוואָרען 1851 שיפען. אזוי כסדר אין אלע אינדוסטריען.

די גרעסטע פֿראָפיטען זיינען געמאַכט געוואָרען אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע. מאַנכע פון די פאַבריקען האָבען געצאָלט אזוי הויך ווי 40 פֿראָצענט פֿראָפיט א יאָר. דורכשניטלעך זיינען די פֿראָפיטען פון די טעקסטיל־קאַמפּאַניעס געווען פון 10 ביז 20 פֿראָצענט. די אייזען־פאַבריקען האָבען זייערע גרעסטע פֿאַרדינסטען געמאַכט אין די פופציגער יאָרען. מאַנכע פון די אייזען־פאַבריקען האָבען אין לויף פון איין יאָר פאַרדינט אזוי פיל ווי עס האָט באַטראָפען דער גאַנצער קאַפּיטאַל, וואָס איז אין זיי אַרײַנגעלייגט געוואָרען. אייניגע האָבען געמאַכט פון 40 ביז 60 פֿראָצענט.

ניט אומזיסט זיינען די צוואַנציג יאָר באַצייכענט געוואָרען אלס „די גאָלדענע צייט אין דער אמעריקאַנער געשיכטע".

עס איז אָבער געווען איין גרויסע אויסנאַמע אין דער „גאָלדענער צייט" — דאָס זיינען געווען די אַרבייטער פון די פאַבריקען און אין די שטעט. זייער לאָגע איז דורך דער גרויסער פֿראָספעריטי ניט פאַרבעסערט געוואָרען. פֿראָפעסאָר וואַר, אין זיין וואַרק „די אַרבייטער פון 1840 ביז 1860", שרייבט: „עס איז א פאקט, אז אין דער צייט פון דער פֿראָספעריטי איז די לאָגע

זיינען אָבער מאסענווייז אוועק נאָך דער וועסט, וואו זיי האָבען זיך געגומען צו ערד־אַרבייט.

נאָך 1840 האָט זיך געגומען מערקען א שטאַרקער שוואונג פון דעם דאָרף נאָך דער שטאָט. אין 1840 זיינען אין לאַנד געווען בלויז 44 שטעט, מיט א באַפעלקערונג פון איבער אכט טויזענט. אין 1860 איז די צאָל פון אזוינע שטעט געשטיגען ביז 141. אין די צוואַנציג יאָר איז די שטאָט ניו יארק אויסגעוואקסען פון א באַפעלקערונג פון 313 טויזענד מענשען אויף 806 טויזענד. די שטעט האָבען זיך פאַרגרעסערט אין צאָל און געוואקסען אין גרויס, הויפטזעכליך דערפאַר וואָס די פאַבריקאַציע און דער האַנדעל זיינען געוואקסען. אַמעריקא האָט אָנגעהויבען צו ווערען א גרויס אינדוסטריעלער לאַנד.

דער וואוקס פון דער באַפעלקערונג האָט זיך געמערקט מערסטענס אין דער נאָרט, דער איסט און דער וועסט. אין דער סאוט איז דער צוואוואוקס פון מענשען געווען פארהעלטנismעסיג קליין. די הויפט־סיבה דערפון איז געווען, וואָס די גרויסע אימיגראַציע פון אירלאַנד אהער אין פאַרלויף פון די צוואַנציג יאָר האָט זיך אפגעשטעלט טיילווייז אין דער איסט און איז טיילווייז אוועק אין דער וועסט. אין דער סאוט זיינען קיין אימיגראַנטען כמעט ווי גאָר ניט געפאָרען. אין 1860 זיינען אין אַמעריקא געווען פיר מיליאָן און הונדערט און אכט און דרייסיג טויזענד אימיגראַנטען, וועלכע זיינען אהער אָנגעקומען זייט 1840. פון אירלאַנד זיינען אהער אין די צוואַנציג יאָר געקומען נאָענט צו א מיליאָן און נייַן הונדערט טויזענד, און פון דייטשלאַנד, — א מיליאָן מיט דריי הונדערט און זעקס־און־אכציג טויזענד.

די פילע ערפינדונגען און דער וואוקס אין דער באַפעלקערונג האָבען מעגליך געמאכט א גרויסע אינדוסטריעלע אנטוויקלונג. אין די קלייַדער־און שיך־אינדוסטריען איז אלס רעזולטאַט פון די ערפינדונגען פאַרגעקומען א פאַלשטענדיגע רעוואָלוציע. ענליכעם איז געשען אין דער אייזען־אינדוסטריע און אין אייניגע אַנדערע

שטעלט, האָט פאָרטגעזעצט זיין אַרבייט. דער עולם האָט פון אים געלאַכט, אָבער דאָס האָט אים ניט געשטערט. אין 1866 איז אים ענדליך געלונגען צו לייגען אַ קייבעל, וועלכער האָט גע־אַרבייט ערפאָלגרייך.

אַ צווייטער גרויסער פאַקטאָר אין דעם וואוקס פון לאַנד אין די צוואַנציג יאָר איז געווען די פאַרגרעסערטע אימיגראַציע. פאַר 1840, שרייבט אַ היסטאָריקער, פלעגט מען דעם יערליכען צופלוס פון אימיגראַנטען ציילען אין די צענדליגער טויזענדער; נאָך 1840 האָט מען זיי גענומען ציילען אין די הונדערטער טויזענדער. אין די פופציג יאָר, פאַר 1845, זיינען אַהער אָנ־געקומען ווייניגער אימיגראַנטען ווי עס זיינען אָנגעקומען אין די פינף יאָר, פון 845 ביז 1850. אין דעם יאָר 1850 זיינען אַהער אָנגעפאָרען 310 טויזענד אימיגראַנטען.

דריי־פערטעל פון דעם נייעם גרויסען שטראָם אימיגראַנטען זיינען געקומען פון אירלאַנד און פון דייטשלאַנד. די איירישע זיינען אַהער געטריבען געוואָרען פון הונגער. אין 1845 און אין 1846 איז אויף אירלאַנד אָנגעפאַלען אַ היישעריק, וואָס האָט פאַרניכטעט די קאַרטאָפעל אויף די פעלדער. און אַזוי ווי קאַרטאָפעל איז דאַן געווען די הויפּט־שפּייז פון דעם אינזעל, איז דאָרט געוואָרען אַ שרעקליכער הונגער. הונדערטער טויזענדער מענשען זיינען אויסגעשטאָרבען, און הונדערטער טויזענדער זיינען אַנטלאָפען. אַ גרויסער טייל אַנטלאָפענע זיינען אָנגעקומען אין אמעריקא. פון דייטשלאַנד זיינען אַהער די אימיגראַנטען גע־טריבען געווארען דורך פּאָליטישע פארפאָלגונגען. אין 1848 האָט זיך אַ כוואַליע פון רעוואָלוציע פארשפּרייט איבער אייראָפּא. אַלס רעזולטאַט פון די אויפשטאַנדען האָבען טויזענדער געמוזט אַנטלויפען. די אַנטלאָפענע זיינען געווען הויפּטזעכליך ליבע־ראַלע און ראַדיקאַלע דייטשען. אין לויף פון יאָר 1849 זיינען אַהער אָנגעקומען אַרום 60 טויזענד אימיגראַנטען פון איירלאַנד. די אַיירישע זיינען מייסטענס פאַרבליבען אין די שטעט אין דער איסט און זיינען אַוועק אַרבייטען אין די פאַבריקען. די דייטשען

און ענערגיע צו קריגען דעם נויטיגען קאַפּיטאַל אויף צו בויען די ערשטע טעלעגראַף־ליניעס. אַליין איז ער געווען אָרעם. אין 1843 איז אים געלונגען צו קריגען די סומע פון 30 טויזענד דאָלער פון דעם קאָנגרעס אין וואַשינגטאָן, אויף צו בויען א טעלעגראַף פון באַלטימאָר ביז וואַשינגטאָן. אין 1844 איז די ליניע שוין פאַרטיג געווען. דעם 24־טן מאי האָט מאָרס אריבערגעשיקט די ערשטע טעלעגראַמע פון וואַשינגטאָן צו זיין שותף אַלפרעד וואַיל אין באַלטימאָר. די טעלעגראַמע איז באַשטאַנען אין א ביבלישער פראַזע: „מה פעל אל?" (וואָס האָט גאָט געמאַכט?). די פּראָבע איז געווען אַן ערפאָלג. עטליכע טעג שפּעטער זיינען שוין איבער דעם טעלעגראַף געשיקט געווארען באַריכטען פון די זיצונגען פון דער קאָנוענשאָן פון דער דעמאָקראַטישער פּאַרטיי, וועלכע איז דאַן אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין באַלטימאָר. וען די קאָנוענשאָן האָט נאָמינירט פּאָלק'ן פאר פּרעזידענט, האָט זי דעפּעשירט די נייעס קיין וואַשינגטאָן, און אין צוואַנציג מינוט צייט איז אָנגעקומען אַן ענטפער פון די דעמאָקראַטישע קאָנגרעסלייט, וועלכע האָבען גראַטולירט די קאָנוענשאָן מיט דער נאָמינירונג.

אַלפרעד וואַיל האָט געארבייט צוזאמען מיט מאָרס'ן, וען מאָרס איז געווען אָרעם און זיך געוויטיגט אין געלט. וואַיל האָט אים געהאָלפען צו קריגען געלט און אים אויך שפּעטער געהאָלפען זיין ערפינדונג אויסצובעסערן. אין דער געשיכטע פון דעם טעלעגראַף זיינען די צוויי נעמען ענג פארבונדען.

אזוי שנעל ווי די ערשטע פּראָבען האָבען זיך ארויסגעוויזען פאר אן ערפאָלג, האָט מען אומעטום גענומען בויען טעלעגראַפען. איצט האָט שוין קיין געלט ניט געפעלט. אין פארלויף פון די נעקסטע פופצען יאָר זיינען אויפגעבויט געוואָרען טעלעגראַף־ליניעס איבער שטרעקעס פון פופציג טויזענד מייל. אין יאָר 1850 איז געמאַכט געוואָרען די ערשטע פּראָבע צו לייגען א קייבעל אונטער דעם אטלאַנטישן ים, צו פארבינדען טעלעגראַפיש אמעריקא מיט אירלאַנד. די פּראָבע האָט זיך ניט איינגעגעבען, אָבער סיירוס פילד, וועלכע האָט זיך די אויפגאָבע גע־

די שטערונג און די שווערigkeיט איז באזייטיגט געווארען דורך דער ערפינדונג פון דער נייַ־מאשין. דער ערפינדער איז געווען עליאס האו, א באסטאנער מעכאניקער. אין 1846 האָט האו ארויסגענומען א פאטענט אויף זיין ערפינדונג. מיט זיין ערשטער מאשין האָט מען געקענט נייַען זיבען מאל אזוי שנעל ווי מיט'ן האנט. האו איז אבער געווען אן אָרימאן, און ער האָט ניט געקענט קריגען אין אמעריקא דעם נויטיגען קאפיטאל די מאשין צו מאכען. איז ער אוועק קיין ענגלאנד זוכען געלט. דאָרטען האָט ער זיך פארפלאנטערט מיט מענשען, וואָס האָבען ביי אים דעם פאטענט אפגענומען. עס זיינען געווען טעג, וועו ער האָט פשוט ניט געהאט וואָס צו עסען. אין 1849 איז ער צוריקגעקומען קיין אמעריקא. זיין גאנצער קאפיטאל איז דאן באשטאנען פון עטליכע דאָלער. איצטער אבער האָט זיך די לאנע געמומען ענדערען. אין זיין אפוועזנהייט האָבען קאמפאניס דאָ פאבריצירט נייַ־מאשינען און זיי פארקויפט. האו האָט די קאמפאניס אנגעקלאגט און ער האָט געוואונען. די קאמפאניס האָבען אים געמוזט באצאלען פאר זיינע רעכט. אויסער דעם, האָט ער איצט אליין געמומען מאכען מאשינען. אין איין יאָר האָט ער פארדינט 200 טויזענד דאָלער. די נייַ־מאשין איז געווארען פאָפולער. נעקויפט די מאשינען האָבען די ערשטע די שניידער, וועלכע האָבען ביי זיך אין דער היים גענייט קליידער פאר'ן מארק. יעדער ארבייטער האָט געוזוכט צו האָבען א מאשין. אזוי ווי די ארבייטער האָבען ניט פארמאָגט גענוג צו באצאלען גלייך פאר א מאשין, האָט איינע פון די קאמפאניס, די זינגער־קאמפאני, געמומען פארקויפען די מאשינען אויף אויסצוצאלען.

א גאָר גרויסע ערפינדונג, וואָס איז געמאכט געווארען אין דער צייט, איז געווען דער טעלעגראף. די ערפינדונג האָט געמאכט סעמיועל מארס, א פראפעסאָר פון קונסט און ליטעראטור אין דעם נייַ יאָרק יוניווערסיטי. מארס האָט יארען־לאנג געארבייט אויף דער ערפינדונג, און ווען ער האָט זי שוין פאר־פאלקאמט, האָט ער געמוזט פארשוועגדען א סך נייַע צייט

ער באקומען באשטעלונגען אויף 500 מאשינען. ביז 1860 זיינען אין אמעריקא פארקויפט געוואָרען ניט ווייניגער ווי 20 טויזענד שנייד־מאשינען.

אין דער זעלבער צייט איז ערפונדען געוואָרען א דרעש־מאשין. עס זיינען אויך ערפונדען געוואָרען מאשינען אויף זייען, אויף בראָניען, אויף אלע שוועָרע און לאַנגזאַמע אַרבייטען אויפ'ן פעלד. אין אייראָפּא זיינען אין די זעלבע יאָרען אויך גע־מאכט געוואָרען ערפינדונגען פון דעם סאָרט, אָבער די אמעריקא־נער האָבען זיך אַרויסגעוויזען פאַר די בעסטע. א היסטאָרי־קער שרייבט: „די ערשיינונג פון די אלע מאשינען איז געווען די גרעסטע פאַסירונג אין דער געשיכטע פון אַגריקולטור. אמע־ריקא איז איצט געוואָרען דער גן־עדן פאַר די פארמערס".

אויסרעכענען אלע ערפינדונגען פון דער צייט איז אונ־מעגליך. אין פארלויף פון די פערציגער יאָרען זיינען אַרויס־געגעבען געוואָרען געניוע זעקס טויזענד פּעטענטס, און די צאָל איז געשטיגען פון יאָר צו יאָר.

צווישען די וויכטיגסטע ערפינדונגען פאַר שטאָט־אינדוס־טריען איז געווען די נייַ־מאשין. אין די פאָריגע יאָרען האָט די טעקסטיל־אינדוסטריע געמאַכט גרויס פאָרטשריט. די פאַבריקען האָבען אַרויסגעגעבען א מאַסע געוואָנט. אָבער פארוואַנדלען די סחורה אין קלייַדער איז געווען שווער, ווייל מען האָט אלע געמוזט נייען מיט'ן האַנט. ביז אַרום 1835 זיינען קלייַדער גע־מאכט געוואָרען ענטוועדער אין דער היים, — די פרויען האָבען אלײן אויפגענייט די זאכען פאַר דעם הויזגעזינט, — אָדער די קלייַדער זיינען באשטעלט געוואָרען ביי פּראָפעסיאָנאלע שנייַדער. אין 1835 האָט מען ניט יארק ענגומען פאַבריצירען מענער־קלייַדער פאַר'ן מארק. די פאַבריקאַנטען האָבען געשניטען סחורה נאָך באשטימטע מאַסען און זיי אַוועקגענעבען צו שניידער אָדער צו פרויען אין דער היים, זיי זאלען עס אויפנייען. דער וואוקס פון אינדוסטריע איז זייער געשטערט געוואָרען דערפון, וואָס נייען מיט'ן האַנט איז געווען זייער שווער און האָט געפּא־דערט א סך צייט.

אַוועקגעגעבען דערויף. פון אָנפאַנג האָבען די פאַרמערס מורא געהאַט צו אַקערען מיט אייזענס. זיי האָבען זיך געשראָקען, אַז דאָס אייזען וועט פאַרגיפטען די ערד. אין די פערציגער יאָרען איז דעם ערפינדער געלונגען דעם נאַרישען פאָראורטייל צו באַזייטיגען. ביז דאַן אָבער האָבען שוין אַנדערע זיין ערפינדונג אריינגענומען אין זייערע הענט. ער האָט זיך מיט זיי גע־משפּט און האָט פאַרלוירען. זיין שיקזאַל איז געווען דער זעל־בער ווי דער שיקזאַל פון פילע אַנדערע ערפינדער. אַנדערע מענשען זיינען פון זיין ערפינדונג רייך געוואָרען, און ער איז געשטאָרבען אַן אָרימאַן.

מיט דעם אויסגעבעסערטען אַקער האָט דער פאַרמער איצט געקאָנט פאַרזייען מער לאַנד, גרעסערע פעלדער ווי פריער. איז אָבער פאַר אים אויפגעשוואומען די פראַגע פון שניידען. וואָס איז די פּעולה פון פאַרזייען אַ סך, אַז עס איז שפּעטער ניט געווען קיין צייט די תבואה אראָפּצונעמען? דעמאָלט האָט מען נאָך געשניטען מיט'ן האַנט, מיט אַ קאָסע אָדער מיט אַ סערפּ. די אַרבייט איז געווען אונגעהייער שווער און זייער לאַנג־זאַם. פאַרמערס, וועלכע פלעגען פאַרזייען מער ווי זיי האָבען געקאָנט אין שניט־צייט אַראָפּנעמען פון די פעלדער, האָבען גע־מוזט איבערלאָזען די איבעריגע תבואה אויף די פעלדער פאַר די חזירים אָדער זי לאָזען דאָרט אינגאַנצען פוילען. דערפאַר איז קיין וואונדער ניט, וואָס איבער'ן גאַנצען לאַנד האָבען טויזענדער מענשען געמאַכט פּראָבעס צו ערפינדען אַ מאַשין אויף אראָפּצו־נעמען די תבואה פון די פעלדער.

און ענדליך איז די ערפינדונג געמאַכט געוואָרען. דער ערפינדער איז געווען סיירוס מעקאָרמיק, אַ שמיד פון ווירדזשיניא. די מאַשין, וואָס ער האָט ערפונדען אין די דרייסיגער יאָרען, האָט געשניטען אין איין טאָג אזוי פיל תבואה ווי אַ פאַרמער מיט אַ קאָסע וואָלט געשניטען אין זעקס טעג. עס האָט אָבער געדויערט אייניגע יאָר איידער די פאַרמערס האָבען גענומען די מאַשין קויפען. אין 1847 האָט מעקאָרמיק אויפגע־בויט אַ פאַבריק אין שיקאַגאָ, און אין פאַרלויף פון איין יאָר האָט

ניזורט אין די פערציגער יאָרען די קאָאָפּעראַטיוון קאָלאָניעס. זיי האָבען עס אָנגעפירט די אָניטאציע פאר די פוריעריסטישע קאָלאָניעס און פאר אנדערע אומפּראַקטישע פּלענער. דער אנדער רעוואָלט איז געקומען פון די ארבייטער גופא, וועלכע האָבען ארגאניזירט יוניאנס און אָנגעפירט קאמפען מיט די באַלעבאטים פאר מער פרייהייט און מער ברויט. זיי האָבען געקעמפט אי אויף דעם פּאָליטישען, אי אויף דעם אינדוסטריעלען פּעלד. דאָס איז געווען א צייט, ווען עס האָט געברויזט אין לאנד ניט בלויז מיט מאטעריעלער ענערגיע, נאָר אויך מיט גייסטיגער ענערגיע. אין יענע יאָרען זיינען געבוירען געוואָרען די שענסטע חלומות, געשאפען געוואָרען די שענסטע ליטעראטור, געזונגען געוואָרען די ערהאבענסטע לידער וועגען פרייהייט און גערעכטיגקייט. אין דער צייט זיינען געמאכט געוואָרען וואונדערבארע ערפינדונגען, וועלכע האָבען גלייגט דעם פונדאמענט פאר דער מאָדערנער ציוויליזאציע און וועלכע האָבען מען לייך געמאכט דעם וואוקס פון דעם מאָדערנעם אינדוסטריאליזם און דער מאָדערנער ציוויליזאציע.

דער לעצטער פונקט איז אפשר דער וויכטיגסטער. די ערפינדונגען זיינען געמאכט געוואָרען אי אין אגריקולטור, אין אין פאברי קאציע. די שטאָט און דער דאָרף האָבען אין דער זעלבער צייט באמען די מיטלען זיך צו אנטוויקלען. עס זיינען ערפונדען געוואָרען מאשינען פאר דעם פארמער, ער זאָל קענען פון זיינע פעלדער ארונטערנעמען א סך מער תבואה ווי פריער. דאָס האָט מען לייך געמאכט פאר דער שטאָט, פאר דער וואקסענדער באַפעלקערונג אין די פאבריקען צו קריגען עסענוואַרג. און עס זיינען ערפונדען געוואָרען מאשינען פאר דער פאברי ק, וועלכע האָבען מען לייך געמאכט פאר דער שטאָט צו פאבריצירען גענוג סחורות פאר דער וואקסענדער באַפעלקערונג אין דעם דאָרף, אין די פארמס פון דער וועסט.

די ערשטע גרויסע ערפינדונג פאר אגריקולטור איז געווען דער אייזערנער אקער. דער ערפינדער, דזשעטראָ וואוד, פון דעם שטעדטעל סיפיא, ניו יאָרק, האָט זיין גאנץ לעבען

קאפיטעל 15.

צוואנציג יאָר פון וואוקם און ענטוויקלונג.

די צוואנציג יאָר, פון 1840 ביז 1860, זיינען געווען מערק־ווירדיגע יאָרען אין דער געשיכטע פון לאנד. אויף יעדען גע־ביט איז דאָרט געמאכט געוואָרען שטוינענדער פאָרטשריט. דאָס לאנד האָט געברויזט און גערוישט מיט טעטיגקייט, מיט אויפטו. די גאנצע פעריאָדע ווערט פון מאנכע שרייבער באצייכענט מיט'ן נאָמען „די גאָלדענע צייט". דאָס לאנד האָט פארצווייפאכט איר טעריטאָריע; נייע כוואָליעס אימיגראנטען האָבען פארפלייצט דעם אמעריקאנער ברעג, און די כוואָליעס האָבען זיך טיילווייז פאר־שפרייט איבער דער וויטער וועסט און טיילווייז געשטויסען די אלטע באפעלקערונג וויטער און טיפער אין לאנד אריין. עס איז געווען א צייט פון גרויסען וואוקס אין אלע אינדוסטריען. די פארמערס אין דער וועסט און די פאבריקאַציע אין דער איסט האָבען גענאכט ריזיגען פאָרטשריט. און די פארנאנדערבליאונג פון די אינדוסטריען האָט געבראכט נייע פראבלעמען, פראבלע־מען וואָס זיינען געווען פארבונדען מיט קאפיטאל און ארבייט. עס האָבען געפעלט ארבייטער און עס האָט געפעלט גלט. די לאנג פון די ארבייטער אין די שטעט איז געוואָרען ערגער. די פאבריק האָט געפאָדערט פון די ארבייטער מער שוויים און מער פראצע. די פארשקאפונג פון די ארבייטער־מאסען האָט געפירט צו א צווייפאכען רעוואָלט, — איין רעוואָלט, גע־פירט פון אידעאליסטען, אוטאָפיסטען, וועלכע האָבען געזוכט אָפצושאפען דעם אינדוסטריעלען גיהנום פון דער געזעלשאפט, אנטלויפען פון דער נייער ציוויליזאציע און אויפבויען אן אויי־גענע, אן אידעאליסטישע געזעלשאפט. זיי האָבען עס אָרגא־

אבער דער אפמאך גוטגעהייסען געווארען אין סענאט מיט 38 שטימען נעגען 14.

אט איז א קורצער סך־הכל פון דער מלחמה, ווי ער ווערט געמאכט אין ווילקאקס „געשיכטע פון מעקסיקאנער קריג": „די אמעריקאנער ארמיי, וואס האט אריינגעדרונגען אין מעקסיקא, איז באשטאנען פון אן ערך 100 טויזענד מאן: 26 טויזענד רעגולערע סאלדאטען, 57 טויזענד פרייוויליגע, און די איבעריגע — מאטראזען. ארום 1500 זיינען געהרג׳ט געווארען אדער געשטארבען פון וואונדען; 11 הונדערט זיינען אומגעקומען פון פארשיידענע קראנקהייטען און מגפות. פארקריפּעלטע און קראנקע זיינען פון דער מלחמה פארבליבען נאך א 12 טויזענד. ארום און ארום זיינען אין דער מלחמה רוינירט געווארען די לעבענס און דער געזונט פון 25 טויזענד אמעריקאנער יונגע לייט. אין געלט האט די מלחמה געקאסט צוויישען 130 און 160 מיליאן דאלער. אין דעם גייען ניט אריין די מיליאנען, וואס די רעגירונג האט אויסגעצאלט אין פענסיעס צו די סאלדאטען און זייערע פאמיליעס. מעקסיקאנער זיינען אין דער מלחמה געפאלען צוויי מאל אזוי פיל ווי אמעריקאנער.

„געוואונען האט אמעריקא דורך דער מלחמה איבער א מיליאן קוואדראטען מיל (אריינרעכענענדיג טעקסאס). פון דער טעריטאריע זיינען שפעטער ארגאניזירט געווארען די פאלגענדע שטאטען: קאליפארניא, ניו־מעקסיקא, אריזאנא, יוטא, נעוואדא, דער גרעסטער טיל קאלאראדא און טיילען פון וויאמינג און קענזעס. מעקסיקא האט דורך דעם אויפשטאנד אין טעקסאס און דורך דער מלחמה מיט אמעריקא פארלוירען א העלפט פון איר טעריטאריע".

אים ערלויבט אַרויסצופֿאָרן. דער פּאָסט זעט אויס צו באַ־
שטעטיגען דעם שטאַנדפּונקט פון דעם מעקסיקאַנער היסטאָריקער,
אז סאַנטאַ־אַננאַ האָט געפּירט זיין אַרמיי ווי א פֿאַרעטער פון
זיין לאַנד.

די נייע מעקסיקאַנער רעגירונג האָט תחילת געזוכט צו אָר־
גאַניזירען א פֿרישע אַרמיי און פֿאַרטזעצען די מלחמה. עס איז
איר אָבער אונמעגלעך געווען צו קריגען די נויטיגע סומע געלט.
זי האָט געוואָלט אַרויפּלייגען שטייערן אויף דער קירכע, האָט
גענאַראַל סקאָט ערקלערט, אז ער וועט קאַנפֿיסקירען יעדען
מאיאָנטאָק פון דער קירכע, וועלכע די מעקסיקאַנער רעגירונג
וועט באַלאָדען מיט שטייערן. דערצו האָט סקאָט אליין גע־
סטראָשעט דער מעקסיקאַנער רעגירונג, אז ער וועט פֿאַרערן
פון דער באַפעלקערונג צוויי־אָן־האַלב מיליאָן דאָלער אויף
אויסצוהאַלטן זיין אַרמיי אין מעקסיקא. די רעגירונג האָט
איינגעזען, אז איר וועט זיין אונמעגלעך צו קריגען ווייטערע
געלט־מיטלען און זי האָט דאַן איינגעוויליגט אָנצונעמען די
שלום־באַדינגונגען פון דער אַמעריקאַנער רעגירונג. די באַדינ־
גונגען האָבען גלייטעט, אז טעקסאַס, ניו־מעקסיקא און קאַלי־
פֿאָרניא זאָלען אַנעקסירט ווערן פון די פֿאראייניגטע שטאַטן;
מעקסיקא זאָל באַקומען 15 מיליאָן דאָלער און אויך באַפרייט
ווערן פון די עטליכע מיליאָן, וואָס די אַמעריקאַנער בירגער
האָבען געמאַנט אלס שאַדענערזאַץ פֿאר די פֿאַרלוסטען, וואָס זיי
האָבען געהאַט אין מעקסיקא נאָך פֿאר דער מלחמה.

וועג דער שלום־אָפּמאַך איז פֿאַרגעלייגט געוואָרען פֿאר דעם
אמעריקאַנער סענאַט, זיינען איבער אים פֿאַרגעקומען הייסע דע־
באַטען. דאָס לאַנד אין אלגעמיין איז געווען צוטיילט אין דער
פֿראַגע. די נאַרט האָט געוואָלט, אז מען זאָל ביי מעקסיקא קיין
טעריטאָריע ניט צונעמען; אז מען זאָל איר צוריקגעבען ניו־
מעקסיקא און קאַליפֿאָרניא. דעם שטאַנדפּונקט האָט אין סענאַט
פֿאַרטיידיגט דעניעל וועבסטער, דער וויכטינסטער פֿאַרשטייער פון
ניו־ענגלאַנד. די סאוט און די וועסט האָבען געוואָלט אז אמע־
ריקא זאָל צונעמען גאַנץ מעקסיקא. נאָך פילע דעבאַטען איז

מעקסיקא־סיטי. אויפ'ן וועג האָט סאנטא־אננא געמאכט אײ־ניגע פאַרזוכען די אמעריקאַנער ארמיי אָפּצושטעלען. עס זײ־נען פאַרגעקומען עטלעכע שלאַכטען אויף פאַרשיידענע פונקטען, און אין יעדער שלאַכט איז סקאָט ארויס דער זיגער. אין אַ־גוסט איז די אמעריקאַנער ארמיי אָנגעקומען צו די טויערען פון דער מעקסיקאַנער הויפּט־שטאָט. דאָרטען האָט זיך סאנטא־אננא איצט באַפעסטיגט מיט אַן ארמיי פון 20 טויזענד מאַן. די שלאַכטען ארום דער שטאָדט האָבען אָנגעהאַלטען עטלעכע וואָכען. דעם 13־טען סעפּטעמבער איז די שטאָט געפאַלען. סאנטא־אננא איז ארויסגעשטויסען געוואָרען און סקאָט האָט די שטאָט פאַרנומען. די מעקסיקאַנער האָבען אין דער שלאַכט פאַרלוירען אַן ערך 10 טויזענד מאַן, און די אמעריקאַנער — ארום 950. סאנטא־אננא האָט זיך צוריקגעצויגען אין דעם שטעדטעל קוואדאלופּע־הילדאלבא, דריי מיל פון דער הויפּט־שטאָדט.

מיט דער שלאַכט איז די מלחמה געווען פאַקטיש געענדיגט. די אמעריקאַנער ארמיי האָט געהאַלטען א גרויסען טייל פון מעק־סיקא, אירע וויכטיגע שטעט און האַפענס. אויסער דעם, האָ־בען די אמעריקאַנער פאַרנומען די פראַווינצען פון דעם צפון־טייל — קאַליפאַרניא און ניו־מעקסיקא, — ביידע פראַווינצען, וואָס פרעזידענט פאָלק האָט די גאַנצע צייט זיי געזוכט אָפּצוקויפען. גלייך ווי די מלחמה האָט אויסגעבראָכען, האָבען אַהין אריינגע־מארשירט קליינע אָפּטיילונגען אמעריקאַנער סאָלדאַטען. קיין ווי־דערשטאַנד האָבען זיי דאָרטען ניט באַגעגענט. דאָס לאַנד איז געווען ווייט פון מעקסיקא גופא, די באַפעלקערונג איז דאָרט געווען זייער קליין, און עס האָט ווייניג אויסגעמאַכט, וואָסער לאַנד עס וועט דאָרט הערשען.

סאנטא־אננא האָט גלייך רעזיגנירט פון זיין פרעזידענט־אמט. עטלעכע וואָכען שפּעטער האָט די מעקסיקאַנער רעגי־רונג אים אויפגעפאַדערט צו ערשיינען פאר אַן אונטערזוכונגס־קאָמיסיע. ער איז אַנטלאָפען אויף דעם אינזעל דזשאָמייקא. די אמעריקאַנער פלאָטע, וועלכע האָט באַוואַכט דעם ברעג, האָט

אין מערץ, 1847, האָט סקאָט געלאַנדעט זיין ארמיי פון א 12 טויזענד מאַן צו דרום פון ווערא־קרוז. ער האָט געשיקט א פּאָדערונג צו דעם קאָמאַנדיר פון דער שטאָט, ער זאָל זיך אונטערגעבן, און דער קאָמאַנדיר האָט זיך אָפּגעזאָגט. האָט סקאָט אָנגעהויבען די שטאָט צו באָמבאַדירן. פיר טעג האָבען די אַמעריקאַנער הארמאַטען געשאָסען אויף דער שטאָט, ביז זי האָט זיך ענדליך אונטערגעגעבן. אָט ווי א מעקסיקאַנער הים־טאַריקער שילדערט די אַטאַקעס: „די אַמעריקאַנער באָמבעס זיי־נען געפאַלען אויף שפּיטאָלען, ווו פרויען און קינדער זיינען גע־הרג'עט געוואָרען. אין די גאַסען זיינען ארומגעלאָפען פרויען, קינדער און אַלטע לייט, צושראָקענע, פאַרצווייפעלטע, און גע־זוכט אן אָרט ווו זיך צו באַהאַלטען פון דעם האָגעל קויגלען, ווָאס די אַמעריקאַנער האָבען אַריינגעשאָסען אין דער שטאָט". דאָס באָמבאַדירען א שטאָט, וועלכע איז געווען פול מיט צי־ווילע איינוואוינער, איז פאַרדאַמט געוואָרען פון א סך אַמעריקא־נער. די שטאָט איז געווען באַוואַכט פון א קלייגער מעקסי־קאַנער ארמיי, אינגאַנצען 4 טויזענד מאַן. די אַמעריקאַנער הא־בען געהאט דריי מאָל אַזוי פיל מענשען. עס איז ניט נויטיג געווען צו מאַכען א שחיטה אויף דער שטאָט, כדי זי איינ־צונעמען. די אַמעריקאַנער היסטאָריקער פּאַרטיידיגען סקאָט'ן מיט דער טענה, אז ער האָט געמוזט ווָאס שנעלער איינגענעמען די שטאָט, כדי ער זאָל קענען גלייך אַוועקגיין פון ברעג. אין מאָנאַט אפּריל הויבען זיך דאָרט אָן די רעגענס, און עס פאַר־שפּרייט זיך דער געלער פיבער. וועו סקאָט וואָלט די שטאָט ניט איינגענומען שנעל, וואָלט זיין ארמיי געשטעלט געוואָרען אין געפאַר צו ווערען פאַרניכטעט פון דער מגפה. וויפיל מענ־שען עס זיינען אין דער שטאָט אומגעקומען, ווייס מען ניט אויף זיכער. די מעקסיקאַנער היסטאָריקער זאָגען, אז עס זיינען גע־פאַלען 25 הונדערט מענער און אן אונבאשטימטע צאָל פרויען און קינדער. די אַמעריקאַנער האָבען אין דער שלאַכט פאַר־לוירען ניט מער ווי צוואַנציג מענשען.

סקאָט האָט איצט אַוועקגעמארשירט מיט זיין ארמיי נאָך

קרעדיט פאר דעם זיג. דער זיג איז געווען צו פארדאנקען אייניגע אפיצירן זיינע. איינער פון זיי, וועלכער האט זיך שטארק אויסגעצייכענט, איז געווען דזשעפערסאן דייווים, טעילאר'ס אן איידעם.

מיט א קורצער צייט נאך דער שלאכט ביי בוינא־וויסטא זיינען אין וואשינגטאן אויסגעארבייט געוואָרען נייע מלחמה־פלענער. די סיבה דערפון איז שווער פעסטצושטעלען. אין וואשינגטאן זיינען די גאנצע צייט פון דער מלחמה אנגענאנגען פאליטישע אינטריגעס. איבערהויפט האט מען זיך דארט געשרא־קען, טאמער וועט א גענעראל וועלען צו שטארק פאפולער אין דער מלחמה און ער וועט „לויפען" פאר פרעזידענט אין די וואלען פון 1848. פריער האט דער פרעזידענט צוליב דעם פלאן ניט דערלאזען, אז גענעראל סקאט זאל איבערנעמען די הויפט־קאמאנדע. איצט אבער, אז גענעראל טעילאר האט פאר־צייכענט פאר זיך עטליכע זיגען און אנגעהויבען צו וועלען פא־פולער, האט דער פרעזידענט גענומען זוכען מיטלען וויי אזוי אים צו באזייטיגען. דאס איז איין מיינונג פאר די געביטענע פלע־נער. א צווייטע מיינונג איז, אז דער פרעזידענט האט זיך ארומ־געזען, אז דורך טעילאר'ס סטראטעגיק וועט די מלחמה ניט געוואונען וועלען. טעילאר האט מיט זיין ארמיי אפערירט אין דעם צפון־טייל פון מעקסיקא. ער האט ניט אנגעריכט דאס הארץ פון דער מעקסיקאנער רעגירונג. עס איז דערפאר בא־שלאסען געוואָרען אנצופירען א צוג, וואס זאל טרעפען יענעם טייל פון מעקסיקא, וואו עס געפינט זיך די רעגירונג און די וויכטיגסטע האפען־שטעט.

די נייע סטראטעגיק איז אנפארטרויט געוואָרען אין די הענט פון וויניפיעלד סקאט, וועלכער איז, אן צווייפעל, געווען א סך פייאיגער, א סך מער מיליטעריש געלערנט און א פיל וויכטיגערע פערזענליכקייט ווי גענעראל טעילאר. דער פלאן איז געווען צו אטאקירען די האפען־שטאט וועראקרוז, זי איינ־נעמען און דערנאך גיין אויף מעקסיקא־סיטי, דער הויפט־שטאט פון דער מעקסיקאנער רעגירונג.

ווען סאנטא־אַננאַ וואָלט זיי אין דעם לעצטען מאָמענט ניט גע־
געבען אַ באַפעל זיך צוריקצוציען. די שלאַכט האָט אָנגעהאַלטען
צוויי טעג. דריי טויזענד מעקסיקאַנער זיינען געבליבען ליגען
טויט און פאַרוואונדעט. אין די 26 טעג פון דעם מאַרשרוט זיינען
געפאַלען אונטערוועגס 4 טויזענד מאַן. איצטער האָבען זיך די
איבעריגע גענומען שלעפען אויף צוריק, נאָך מער אויסגעמוטשעט
ווי פריער, אָן שפּייז, אָן וואַסער, אָן שוץ. פון די 18 טויזענד
מענער, וואָס האָבען מיט צוויי מאָנאַט פריער, געזונטע און לע־
בענסלוסטיגע, זיך געלאָזט אין וועג אַריין, זיינען צוריקגעקומען
ווייניגער ווי 5 טויזענד. סאנטא־אַננאַ האָט זיינס אויסגעפירט:
די פרייוויליגע אַרמיי איז פאַרניכטעט געוואָרען".

די אַמעריקאַנער היסטאָריקער גיבען אַ גאַנץ אַנדער שילדע־
רונג פון דער שלאַכט. זיי ווייזען אָן, אַז די מעקסיקאַנער האָ־
בען געקענט געווינען די שלאַכט, און אַז פאַרלוירען האָבען זיי זי
צוליב צוויי זאַכען: ערשטענס, זיינען די אַמעריקאַנער אָפיצי־
רען געווען אויסערגעוויינליך מוטיג און פייאיג; און צווייטענס,
האָבען סאנטא־אַננאַ'ס אָפיצירען פאַרפעלט אויסצופאָלגען זיינע
באַפעלן.

סאַנטאַ־אַננאַ האָט געהאַט יעדען גרונד צו ערוואַרטען אַ זיג.
זיין אַרמיי איז געווען פיר מאָל אַזוי די גרויס ווי טעילאָר'ס
אַרמיי. ער האָט אַרויסגעמאַרשירט מיט 20 טויזענד מאַן, און
טעילאָר האָט געהאַט קנאַפּע 5 טויזענד. ווען די שלאַכט האָט
זיך אָנגעפאַנגען, האָט סאַנטאַ־אַננאַ געהאַט אַרום 17 טויזענד
מאַן, און דערפאַר האָט עס טאַקע לכתחילה אויסגעוויזען, אַז
סאַנטאַ־אַננאַ וועט זיגען. אין די ערשטע צוזאַמענשטויסען זיי־
נען די אַמעריקאַנער געשלאָגען געוואָרען.

די שלאַכט פון בוינא־וויסטא איז געווען די גרעסטע און די
בלוטיגסטע אין דער גאַנצער מלחמה. אויפ'ן שלאַכטפעלד זיי־
נען געפאַלען אַרום 35 הונדערט מעקסיקאַנער און קנאַפּע אַכט
הונדערט אַמעריקאַנער. די שלאַכט האָט גענעראַל טעילאָר'ן באַ־
רימט געמאַכט. ער איז דורך איר געוואָרען אַ באַליבטער העלד,
כאָטש אַלע קריגס־עקספּערטען גיבען צו, אַז אים קומט ווייניג

סאנטא־אננא איז פארגעקומען אין א פלאץ וואס הייסט בוינא־וויסטא, ארום פערציג מיל פון מאנטעריע. דארטען האט זיך געפונען די ארמיי פון גענעראל טעיל׳אר, און סאנטא־אננא האט זיך אונטערגענומען זי צו פארטרייבען. אט וואס דער מעק־סיקאנער היסטאריקער דעל׳ארא שרייבט וועגען דער שלאכט:

„אין סאנטא־אננא׳ס ארמיי האבען זיך אנגעשלאסען טויזענ־דער מעקסיקאנער פאטריאטען, וועלכע האבען פארל׳אזען זייערע היימען, זייערע פרויען און קינדער, כדי מקריב צו זיין זייערע לעבענס פאר דער פארטיידיגונג פון זייער פאטערלאנד. סאנטא־אננא האט אין דער מוטיגער און ענטוזיאסטישער ארמיי גע־זען א געפאר פאר זיינע פארדעטערישע פלענער. ער האט בא־שלאסען פון איר פטור צו ווערען. ער האט די סאלדאטען, 18 טויזענט מאן, ארגאניזירט און געפירט אן גענוג וואפען און אן גענוג פראוויאנט, איבער א שטרעקע פון דריי הונדערט מיל, כלומר׳שט צו אטאקירען דעם שונא. זיין אמת׳ע כונה איז גע־ווען, זיי זאלען אונטערווארפן אויסשטארבען פון מידקייט, פון הונגער און דורשט. 26 טעג האט די ארמיי מארשירט. בייטאג האבען זיי זיך געבראטען אונטער א הימל, וואס איז געווען ווי גליענדער מעש. בייגאכט זיינען זיי געלעגען האלב־פארפליזירטע פון פראסטיגער קעלט, אן ביידלאך, אן צודעקענס, אן שפייז, אן וואסער. סאנטא־אננא מיט זיינע אפיצירען זיינען געפארען פארואים, מיט גרויס פארזאר, האבען זיך פארגונען יעדען לוקסוס, געגעסען פון דאם שענסטע און בעסטע, זיך ממש געבאדען אין ווייז. דעם 21־טען פעברואר, 1847, האבען די סאלדאטען, הויט און ביינער, סוף־כל־סוף זיך דערשלעפט צום שונא. סאנטא־אננא האט געמיינט, אז די סאלדאטען זיינע, וואס וועלען ארויס לעבעדיגע פון דעם מארשרוט, וועלען ניט האבען קיין כח זיך צו שטעלען נענען פיינט. ער האט אבער בלויז טיילווייז גע־טראפען. וועו די אויסגעהונגערטע מעקסיקאנער, פרייווילינע סאלדאטען, האבען דערזען דעם פארהאסטען שונא, און דערצו נאך די זאפאסען פראוויאנט, האבען זיי זיך ארייגנגעווארפען אין קאמף מיט אזא פארצווייפלונג, אז זיי וואלטען זיכער געזיגט,

טערישע צוגען זאָלען דורכגעפירט ווערען איידער ער וועט אָנקו־מען קיין מעקסיקאָ, ווייל דאָס וועט אים לייכטער מאַכען אומ־צואוואַרפען די מעקסיקאַנער רעגירונג און אויך וועלען אים די אַמעריקאַנער זיגען געבען אַ גוטען אויסרייד פאַר אָפּשטעלען די מלחמה און פאַר נאָכגעבען די אַמעריקאַנער פאָדערונגען.*)

דעם 16־טען אוגוסט איז סאַנטאַ־אַננאַ אָנגעקומען קיין מעק־סיקאָ. ער איז אַריין אין ווערא־קרוז אויף אַן ענגלישער שיף, וועלכע ער האָט געדונגען אין האַוואַנאַ. דער אַמעריקאַנער קאָ־מאַנדיר פון דער פלאָטע, וואָס האָט דעם האַפען באַוואַכט, האָט געוואוסט אַז די שיף פירט סאַנטאַ־אַננאַ'ן, ער האָט זי אָבער דורכ־געלאָזען. פון וואַשינגטאָן האָט מען אים באַפוילען ניט צו שטערען סאַנטאַ־אַננאַ'ן אַריינצופאָרען קיין מעקסיקאָ.

וועגען סאַנטאַ־אַננאַ'ס ראָלע נאָך זיין אָנקומען קיין מעק־סיקאָ, זיינען דאָ מיינונגס־פאַרשיידענהייטען. די אַמעריקאַנער היסטאָריקער גלויבען, אַז ער האָט ענטוועדער פאַרראַטען פּרע־זידענט פּאָלק, אָדער אַז ער האָט מורא געהאַט צו האַלטען וואָרט. זיי גלויבען, אַז צוליב איינע פון די צוויי אורזאַכען, האָט ער זיך איצטער מיט'ן גאַנצען האַרצען אַריינגעוואָרפען אין דער מלחמה און געזוכט צו באַזיגען די אַמעריקאַנער ארמיי. צווישען די ראַדיקאַלע היסטאָריקער פון מעקסיקאָ זיינען אָבער דאָ אַזוינע, וואָס גלויבען, אַז סאַנטאַ־אַננאַ האָט זיין פאַררעטערישען אָפּמאַך מיט פּרעזידענט פּאָלק יע געהאַלטען. ער האָט ניט געוואַגט גלייך זיך אונטערצוגעבען, ווייל די שטימונג אין מעקסיקאָ איז געווען אַ פאַרביטערטע געגען אַמעריקאַ. ער האָט אָבער געפירט זיין ארמיי אַזוי, אַז די אַמעריקאַנער האָבען אים געמוזט באַזיגען אין יעדער שלאַכט. די מעקסיקאַנער היסטאָריקער זאָגען, אַז סאַנטאַ־אַננאַ האָט פּשוט מיט זיינע אייגענע הענט פאַרניכטעט די לעבענס פון זיינע סאָלדאַטען.

די ערשטע גרויסע שלאַכט, וואָס איז געפירט געווארען פון

*) אין די שפּעטערע יאָרען האָט סאַנטאַ אַננאַ געלייקענט, אַז ער האָט די אַלע זאַכען געזאָגט. ער האָט אָבער ניט געלייקענט אַז ער האָט פאַרהאַנדעלט מיט פּאָלק'ס פאָרשטייער.

אויסברוך פון דער מלחמה האָט פֿרעזידענט פֿאָלק מיט אים אונ־ טערהאַנדעלט ער זאָל צוריק פֿארנעמען די מאַכט אין מעקסיקא. פֿאָלק האָט אים אָנגעבאָטען געלט אויף דורכצופֿירען דעם פֿלאַן, מיט דעם באַדינג אָבער, אז ווען דאָס זאָל זיך אים איינגעבען, זאָל סאַנטא־אננא פֿארקויפֿען צו די פֿאַראייניגטע שטאָטען די צפֿון׳דיגע פֿראָווינצען פון מעקסיקא. דער פֿלאַן איז ניט דורכ־ געגאַנגען, און דאַן האָט אויסגעבראָכען די מלחמה.

די פֿאָליטישע לאַגע אין מעקסיקא איז דורך דער מלחמה געווארען א זייער אונרואיגע. פֿרעזידענט פֿארעדעם האָט גע־ בראַכט אויף זיך דעם צאָרן פון דער קירכע, ווייל ער האָט פֿאר־ געשלאָגען, אז אויף די גרויסע מאיאָנטקעם פון דער קירכע זאָל ארויפגעלייגט ווערען א שטייער צו דעקען די ריזיגע מלחמה־ הוצאות. די קירכע האָט גלייך געגומען בונטעווען געגען פֿא־ רעדעם׳ן. אין דער זעלבער צייט האָט פֿרעזידענט פֿאָלק באַנייט זיינע אונטערהאַנדלונגען מיט סאַנטא־אננא. אין אָנהויב יולי איז פֿאָלק׳ס א פֿארשטייער, מר. מעקענזי, געקומען צו סאַנטא־ אננא אין האוואַנא און אים איבערגעגעבען, אין פֿרעזידענט פֿאָלק׳ס נאָמען, אז די אמעריקאַנער פלאָטע, וואָס באוואַכט די מעקסיקאַנער האפענס, וועט אים, סאַנטא־אננא׳ן, ניט שטערען אריינצופֿארען אין מעקסיקא. מעקענזי און סאַנטא־אננא האָבען אַרומגערעדט די גאַנצע לאַגע, און מעקענזי האָט געשיקט א פולען באריכט צו פֿרעזידענט פֿאָלק. אין דעם באריכט ווערט איבער־ געגעבען אלץ, וואָס סאַנטא־אננא האָט פֿארגעשלאָגען. ערשטענס, האָט סאַנטא־אננא צוגעזאָגט, אז ווי נאָר ער וועט אריין אין מאַכט, אזוי וועט ער אָפּשטעלען די מלחמה און וועט נעמען פֿאר־ האַנדלען וועגען שלום; צווייטענס, איז ער גרייט צו מאַכען קאָנצעסיעס צו די פֿאַראייניגטע שטאָטען; דריטענס, האָט ער פֿארגעשלאָגען א גאַנצע רייע מיליטעריש צוגען פֿאר־ דער אמעריקאַנער ארמיי. ער האָט גערָאטען טעילאָר׳ן צו פֿאר־ נעמען געוויסע שטעט און אז די פלאָטע זאָל פֿארנעמען גע־ וויסע האפענס. ער האָט אָנגעוויזען וועלכע פונקטען עס קענען לייכט פֿארנומען ווערען. ער האָט אויך געוואָלט, אז די מילי־

האָט אָנגעהאַלטען פינף טעג. די מעקסיקאַנער האָבען פאַרלאָרען אַרום טויזענד מאַן און זיינען געשלאָגען געוואָרען אויף יעדען פּונקט. צולעצט האָט דער מעקסיקאַנער גענעראַל אָנגעבאָטען צו פאַרלאָזען די שטאָט, אויב די אַמעריקאַנער וועלען מיט אים שליסען אַ וואַפענשטילשטאַנד. טעילאָר האָט דעם אָנבאָט אָנגע־נומען. די מעקסיקאַנער אַרמיי האָט די שטאָדט פאַרלאָזען. זי האָט אַרויסגעמאַרשירט, יעדער סאָלדאַט מיט זיין וואַפען, און די אַמעריקאַנער האָבען דערנאָך אַהין אַריינגעמאַרשירט.

טעילאָר איז שאַרף קריטיקירט געוואָרען דערפאַר, וואָס ער האָט אַליין אַרויסגעלאָזען די מעקסיקאַנער אַרמיי פון זיינע הענט. אין וואַשינגטאָן האָט מען פון אים געפאָדערט אַן ערקלע־רונג. ער האָט אָנגעגעבען עטליכע תירוצים. ערשטענס, האָט ער ניט געוואָלט מקריב זיין מער לעבענס. ווען ער וואָלט ניט אָנגענומען דעם אָנבאָט פון דעם מעקסיקאַנער גענעראַל, וואָלט די שלאַכט פאָרטגעזעצט געוואָרען און ער וואָלט געהאַט נאָך פאַרלוסטען. צווייטענס, האָט ער געמיינט, אַז דערמיט וואָס ער וועט שליסען אַ וואַפענשטילשטאַנד מיט דעם מעקסיקאַנער גענעראַל, וועט ער עפענען אַ וועג צו שלום־פאַרהאַנדלונגען. דריטענס, האָט ער געצווייפעלט, צי ער וואָלט געקענט איינהאַלטען די שטאָט, ווען די מעקסיקאַנער אַרמיי וואָלט פון איר אַרויסגע־טריבען געוואָרען. ער וואָלט דאַן געווען מיליטעריש צו שוואַך. דער וואַפענשטילשטאַנד, וואָס ער האָט אונטערגעשריבען, איז גע־ווען אויף אַכט וואָכען צייט.

אין אוגוסט האָט פּאַסירט אַ זייער וויכטיגע געשעעניש. סאנטא־אַננאַ, דער געוועזענער פּרעזידענט פון מעקסיקאַ, וועלכער איז מיט אַנדערהאַלבען יאָר פריער אַרויסגעשיקט געוואָרען „אויף אייביג" פון לאַנד, איז צוריקגעקומען און האָט ווידער איבערגע־נומען די מאַכט אי אַלס פּרעזידענט, אי אַלס הויפּט־קאָמאַנדיר פון דער אַרמיי. די געשיכטע פון זיין צוריקקומען איז אַביסעל פאַרוואָלקענט. די גאַנצע צייט, וואָס ער איז געווען אין גלות (ער האָט דאַן געוואוינט אין האַוואַנאַ, קיובא) איז ער געשטאַנען אין פאַרבינדונג מיט דער וואַשינגטאָנער רעגירונג. נאָך פאַר דעם

טעילאר איז ניט געווען דער הויפט־נענעראל. איבער אים איז געשטאנען געניראל ווינפיעלד סקאט, וועלכער איז געווען ניט נאר דער הויפט פון דער ארמיי, נאר אויך אנערקענט אלס א סך פייאיגער, א סך געלערנטער אין מיליטעריש אנגעלעגנהייטען ווי טעילאר. סקאט'ן האט מען אבער אין וואשינגטאן די ערשטע צייט ניט צוגעלאזען צום שלאכטפעלד צוליב פאליטישע סיבות. סקאט איז געווען א „וויג" און האט געהאט אמביציעס צו „לוי־פען" פאר פרעזידענט. האט פרעזידענט פאלק מורא געהאט, אז אויב סקאט וועט זיך אויסצייכענען אויף דעם שלאכטפעלד, וועט ער ווערען פאפולער און באליבט ביים עולם און וועט אין די קומענדע פרעזידענט־וואלען זיין זיינער אן ערנסטער קאנקורענט.

וועגען געניראל טעילאר'ס פייאינקייטען זיינען דא מיינונגס־פארשיידענהייטען. אז ער איז ניט געווען קיין גרויסער געניראל — דאס גיבען אלע צו. עס זיינען אבער פאראן אזוינע, וואס גלויבען, אז ער איז גאר קיין געניראל ניט געווען; אז ער האט ניט געהאט דאס מינדעסטע רעכט צו פארנעמען דעם אמט פון קאמאנדיר איבער אן ארמיי. פאר די אלע זיגען, וואס טעילאר האט געהאט, גיבען אט־די קריגס־עקספערטען דעם גאנצען קרעדיט צו זיינע אפיצירען. די אפיצירען האבען זיך מיט טעי־לאר'ס מיינונגען ווייניג וואס גערעכענט. זיי האבען געפירט די ארמיי ווי זיי האבען פארשטאנען און האבען די שלאכטען גע־וואונען. די עקספערטען זאגען אויך, אז וען טעילאר וואלט געהאט אמת'ע פייאינקייטען, וואלטען זיינע זיגען געווען גרע־סערע און וויכטיגערע, און ער וואלט אין די ערשטע עטליכע מא־נאטען געצוואונגען מעקסיקא זיך אינגאנצען אונטערצוגעבען.

נאכדעם ווי טעילאר האט איינגענומען מארטא־מאראם, האט ער זיין ארמיי פיל פארשטארקט. ער האט איצט שוין געהאט 15 טויזענד מאן. אין סעפטעמבער האט ער ענומען מארשירען טיפער אין מעקסיקא, צו דער וויכטיגער שטאדט מאנטעריי. אויפ'ן וועג האט ער פארנומען אייניגע פונקטען און דארטען אי־בערגעלאזען א טייל פון זיינע סאלדאטען. מיט די איבעריגע האט ער אטאקירט מאנטעריי. די שלאכט איז געווען א בלוטיגע אין

שטייט זיך, געווען וועגען ארגאניזירען אן ארמיי. אין 1846 איז די רעגולערע ארמיי פון די פאראייניגטע שטאטען באשטאנען ארום און ארום פון א פינף טויזענד מאן. דער פלאן איצט איז געווען צונויפצושטעלען אן ארמיי פון פופציג טויזענד מאן. דער פרעזידענט האט ארויסגעלאזען אן אויפרוף פאר פרייוויליגע. דער אפרוף פון פאלק האט באוויזען, אז די מלחמה איז געווען פאפולער אין דער וועסט און אין דער סאוט אבער ניט אין דער נארט. די ערשטע צווויי טיילען האבען ערווארטעט פון דער מלחמה צו געווינען נייע טעריטאריע. די נארט האט אבער קיינע געווינסטען ניט ערווארטעט. ארום און ארום זיינען אין דער ארמיי אריינגעטראטען אלס פרייוויליגע אן ערך 70 טויזענד מאן: 40 טויזענד פון זיי זיינען געקומען פון דער וועסט; פון דער נארט זיינען געקומען וויניגער ווי צען טויזענד, כאטש די באפעלקערונג אין דער נארט איז געווען צווויי מאל גרעסער אין צאל ווי אין דער וועסט. אין דער נארט איז די מלחמה פארדאמט געווארען ביי עפענטליכע פארזאמלונגען, וואו עס האבען געריידט פראמינענטע פאליטיקער. אין די וואלען פון 1846 האט די „וויג" פארטיי געוואונען א מאיאריטעט אין דעם קאנגרעס, און דאס איז אויסגעטייטשט געווארען אלס אן אויסדרוק פון דעם פאלקספראטעסט געגען דער מלחמה. דער קאנגרעס האט טאקע אויף דעם סמך אנגענומען א רעזאלוציע, וועלכע האט געלויטעט, אז דער פרעזידענט האט די מלחמה אנגעפאנגען „געגען דער קאנסטיטוציע און נעגען דער גערעכטיגקייט". אין א רעדע, וואס א קאנגרעסמאן פון אהייא האט געהאלטען, האט ער ערקלערט: „וועז איך וואלט געווען א מעקסיקאנער, וואלט איך צו אייך געזאגט: האט איר ניט נעגוג פלאץ אין אייער אייגענעם לאנד וואו צו באגראבען אייערע טויטע? אויב איר וועט אריינקומען צו אונז אין לאנד, וועלען מיר אייך באגענענען מיט בלוטיגע הענט און אייך אינלאדען אין גאסטפיינדליכע קברים".

די ערשטע אכט מאנאט איז די מלחמה געפירט געווארען פון גענעראל טיילאר, וועלכער איז דער ערשטער אריבער דעם גרעניץ און אריינגעדרונגען אין מעקסיקא ביים ריא־גראנדע־טייך.

קאפיטעל 14.

די מלחמה מיט מעקסיקא.

די מלחמה האָט געדויערט אן ערך אנדערהאלבן יאָר. אין דער קורצער צייט האָט די ארמיי פון די פֿאראייניגטע שטאטן אריינגעדרונגען טיף אין מעקסיקא, פארנומען אירע וויכטיגסטע האפענס, איר הויפט־שטאָט און די גאנצע שטיק טעריטאָריע פון ניו־מעקסיקא ביז'ן קאליפאָרניער ברעג, דאָס שטיק לאנד, וואָס פֿרעזידענט פֿאָלק האָט די גאנצע צייט געוזכט עם אָפּצוקויפען פון מעקסיקא. די מלחמה איז געווען א גרויזאם־בלוטיג. זי האָט געקאָסט די פֿאראייניגטע שטאטן צוועלף טויזענד לעבענס און א 150 מיליאָן דאָלער אין קאפיטאל. דער פֿרייז, וואָס מעקסיקא האָט באצאָלט אין מענשליכע לעבענס, איז ניט בא־שטימט. ער איז אָבער זיכער געווען א סך א גרעסערער ווי דער אמעריקאנער, אפשר צוויי מאָל אזוי פיל.

די שלאכטען האָבען זיך אָנגעהויבען נאָך איידער די מלחמה איז אָפיציעל ערקלערט געוואָרען. אָנהויב מאי זיינען פֿארגעקומען צוויי שלאכטען אָרום דער מעקסיקאנער שטאָט מאָרטא־מאָראס, וועלכע ליגט ביים גרענעץ פון טעקסאס. די מעקסיקאנער ארמיי איז געווען גרעסער און בעסער דיסציפּלינירט. דאָך האָבען די אמעריקאנער זי צוריקגעשטויסען. די שטאָט מאָרטא־מאָראס איז אויסגענומען געוואָרען. דעם 13־טען מאי, ווען דער קאָנ־גרעס האָט געמאכט די אָפיציעל קריגס־ערקלערונג, איז שוין איין מעקסיקאנער ארמיי פון עטליכע טויזענד מאן געווען א צו־שמעטערטע. אין וואשינגטאן האָט מען אָבער דאן נאָך וועגען די צוויי שלאכטען ניט געוואוסט.

די ערשטע פראגע נאָך דער קריגס־ערקלערונג איז, פאר־

געוויזען סלידעלס שליחות, צושטערט די לעצטע האָפענונג אויף א פרידלעכען אויסגלייך מיט די פֿאראייניגטע שטאַטען און גראכט דעם בלוטיגען צוזאַמענשטויס, וועלכער האָט געפירט צו דער קריגם־ערקלערונג.

לאנד, וואו עס זיינען ניטא קיין גוטע וועגען און וואו דער קלימאט איז ניט קיין געזונטער.

מעקסיקא האט אויך ערווארטעט די הילף פון אייראפעאישע לענדער, איבערהויפט פון ענגלאנד. די צייטונגען פון ענגלאנד און פראנקרייך האבען אין 1845 אפען אנגיטירט צו העלפען מעקסיקא נעגען די פאראייניגטע שטאטען. זיי האבען געשריבען, אז די פאראייניגטע שטאטען שטרעבען צו פארשלינגען גאנץ מעקסיקא, און אויב דאס וועט נעשען, וועט דער פאליטישער גלייכגעווויכט פון דער וועלט צעשטערט ווערען. דער לאנדאנער „סטענדארד" האט ערקלערט, אז עס איז אבסאלוט נויטיג, אז ענגלאנד און פראנקרייך זאלען איינצאמען אמעריקא און איר ניט דערלאזען זיך ארויפצואווארפען אויף מעקסיקא. די אגיטאציע אין דער אייראפאישער פרעסע האט געשטארקט מעקסיקא אין איר האפענונג צו קריגען הילף פון אייראפא.

אבער די וויכטיגסטע סיבה פון מעקסיקא'ס שטעלונג איז געווען די אינערליכע לאגע אין לאנד. די לעצטע יארען איז דארט אנגעגאנגען א קאמף צווישען די רעאקציאנערען־מאנארכיסטען און קלעריקאלען אויף איין זייט און די ליבעראלען אויף דער צווייטער זייט. די רעאקציאנערען האבען געזוכט אריינצוכאפען די מאכט אין זייערע הענט, און זיי האבען געגלויבט, אז א מלחמה מיט די פאראייניגטע שטאטען וועט זיי געבען די נויטיגע געלעגנהייט דערצו. ווען סלידעל איז אנגעקומען קיין מעקסיקא, איז דער צוזאמענשטויס פארגעקומען. די קאליציע פון דער קירכע מיט די מאנארכיסטען האט רעווולטירט מיט דעם געשריי, אז די ליבעראלע רעגירונג ווייל פארראטען מעקסיקא און פירען פארהאנדלונגען מיט די פאראייניגטע שטאטען. דער גערשריי, אז מען מוז ראטעווען דאס לאנד פון דער אמעריקאנער געפאר, איז אויסגענוצט געווארען פון די רעאקציאנערען און זיי געהאלפען צו פארכאפען די רעגירונג. נאכדעם ווי זיי האבען די רעגירונג געהאט אין זייערע הענט, האבען זיי שוין געמוזט אנהאלטען זייער „שטארקע" שטעלונג נעגען די פאראייניגטע שטאטען. אט־די נייע רעאקציאנערע רעגירונג האט דאס צוריק־

ווייל אין מעקסיקאַ זיינען שטענדיג פֿאַרגעקומען אינערליכע מלחמות, און די צאָל מעקסיקאַנער, ווָאָס האָבען געשמעקט פּול־ווער אויף די שלאַכטפעלדער, איז געווען זייער גרויס. מעקסיקאַ האָט אויך געמאַכט דעם חשבון, אז אין פאַל פון א מלחמה, וועט

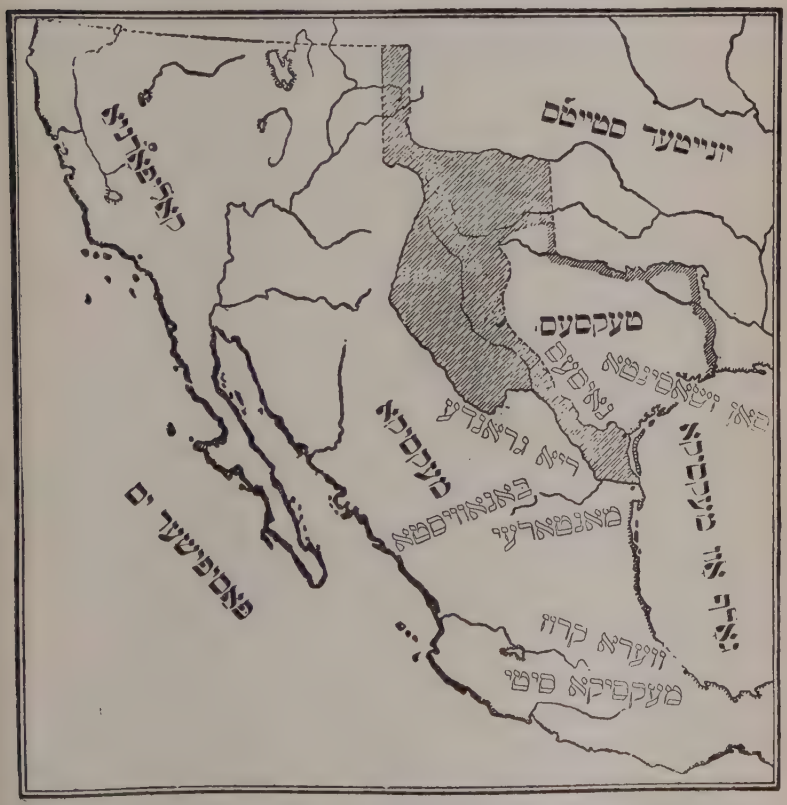

איר אויפגאבע זיין א לייכטערע, ווי דעם שונא'ס. זי וועט זיך דאַרפען פֿאַרטיידיגען. די פֿאראייניגטע שטאַטען וועלען האָבען די שווערע און געפערליכע אויפגאבע אַרויסצודרינגען אין מעק־סיקא, צו שיקען אַרמייען איבער ווייטע שטרעקען, דורך וויסטען

פאלען צו ענגלאנד. די מעקסיקאנער רעגירונג וואלט יענע געגנדען סיי־ווי ניט געקענט איינהאלטען. זיי זיינען געלעגען צו ווייט און האבען כמעט ניט געהאט קיין באפעלקערונג. ענגלאנד זיך געוויטיגט אין זיי, כדי צו האבען א צוטריט צום דרום'דיגען טייל פון קאנטינענט. די באציאונגען צווישען מעקסיקא און ענגלאנד זיינען שטענדיג געווען זייער פריינדליכע. פרעזידענט פאלק האט מורא געהאט, אז עס וועט ענגלאנד זיך איינגעבען ענטוועדער צוצונעמען אדער אפצוקויפען די שטיקער לאנד פון מעקסיקא. און דעריבער איז ער עס אזוי באשטאנען דערויף, אז אמעריקא זאל זיך צואייגען און ווי עס איז אריינקריגען די טעריטאריע אין אירע הענט.

און וואס איז מכח מעקסיקא? ווי אזוי האט זי געוואגט זיך צו שטעלען געגען די פאראייניגטע שטאטען? וואס מען זאל ניט טראכטען וועגען פאלק'ן און די פריערדיגע פרעזידענטען, מוז מען דאך צוגעבען, אז מעקסיקא האט ניט געמאכט דעם מינדעסטען פארזוך צו פארמיידען מלחמה. פארקערט, זי האט שטענדיג געפאכעט מיט'ן שוועבד און גערייצט צו קריג. האט זי באמת געגלויבט, אז זי קען זיך פארמעסטען געגען די פאראיניגטע שטאטען?

מעקסיקא האט פיל נעבויט אויף דער פארטיי־צורישענקייט אין די פאראיניגטע שטאטען, אויף דעם אינערליכען קאמף צווישען דער נארט און דער סאוט. אין 1844 האט דער מעקסיקאנער אמבאסאדאר אין וואשינגטאן געשריבען: „אין פאל פון א מלחמה וועט די נארט ניט העלפען דער סאוט". די מעקסיקאנער צייטונגען האבען ערב דער מלחמה געשריבען, אז די גרויסע מאסען אין די פאראיניגטע שטאטען וועלען איינזען די אומגערעכטיגקייט פון אזא מלחמה און וועלען ניט דערלאזען, אז קריג זאל ערקלערט ווערען.

פון א מיליטערישען שטאנדפונקט האט מעקסיקא אויך געגלויבט אז איר לאגע איז א בעסערע ווי די לאגע פון די פאראייניגטע שטאטען. איר ארמיי איז געווען א מער ערפארענע,

און מעקסיקא האָט ג׳טענה׳ט, אז דער גרענעץ איז ביים נאָי־צעס־טייך. די היסטאָריקער, וואָס זאָגען זיך אַרויס געגען פּאָלק׳ן, באַהויפּטען, אז ערשטענס, איז מעקסיקא געווען גערעכט (און דאָס גיבען צו די מערסטע היסטאָריקער, אפילו יענע, וואָס פּאַרטיי־דיגען פּאָלק׳ן אין דער אַלגעמיינער פּראַגע), צווייטענס, זאָגען זיי, האָט דער סכסוך געקענט געשליכטעט ווערען אויף א פּרידליכען אופן. פּאָלק, זאָגען זיי, האָט געזוכט אַרויינצואוואַרפען דאָס לאַנד אין דער מלחמה און ניט געוואָלט קיין פּרידליכען אויסגלייך. און דערפּאַר האָט ער גלייך געשיקט אַן אַרמיי אויף יענער טעריי־טאָריע, צוליב וועלכער דער סכסוך איז פּאַרגעקומען. ער האָט געוואָלט ברענגען צו א בלוט־פּאַרגיסונג און דאָן וועט שוין די מלחמה ממילא אויסברעכען.

פּאַרוואָס האָט פּרעזידענט פּאָלק געוואָלט א מלחמה מיט מעקסיקא?

אויף דעם ענטפערען געגנערישע היסטאָריקער אַזוי:

פּרעזידענט פּאָלק איז געווען דער פּאַרשטייער פון דער שקלאַפּען־טרייבערישער סאוט. די סאוט האָט זיך ניט באַנו־גענט מיט טעקסאס; זי האָט געוואָלט נאָך טעריטאָריע; זי האָט געוואָלט ניו־מעקסיקא און א טייל פון קאַליפאָרניא. די טעריי־טאָריע האָט מעקסיקא ניט געוואָלט אָפּגעבען מיט גוטען. זי האָט צוריקגעוואָרפען דעם אָנבאָט פון דער אַמעריקאַנער רעגירונג אָפּ־צוקויפּען פון איר די טעריטאָריע. דורך א מלחמה אָבער וואָלט לייכט געווען די טעריטאָריע צו געווינען. מאַנכע אין דער סאוט האָבען געהאַט נאָך ווייטערע אַמביציעס. זיי האָבען געהאָפּט, אז דורך א מלחמה וועט געלינגען די פּאַראייניגטע שטאַטען צו פּאַר־שלינגען גאַנץ מעקסיקא.

די פּאַרטיידיגער פון פּרעזידענט פּאָלק זאָגען, אז ער האָט אויפּריכטיג געזוכט אויסצוגלייכען די סכסוכים אויף א פּרידליכען אופן, נאָר מעקסיקא האָט זיך דערפון אָפּגעזאָגט. זיי זאָגען וויי־טער, אז ער האָט געזוכט צו קריגען ניו־מעקסיקא און קאַליפאָרניא ניט אין די אינטערעסען פון די לייב־אייגענטימער, נאָר ווייל ער האָט מורא געהאַט, אז די טעריטאָריע וועט מיט דער צייט אַרייי־

דעם טייך נאָיצעס; אַז דאָס שטיק לאַנד צווישען נאָיצעס און ריאָ־גראַנדע איז אויסער די גרענעצען פון טעקסאס. אין אַפּריל האָט דער מעקסיקאַנער הויפּט־גענעראַל געשיקט אַ וואַרנונג צו גענעראַל טעילאָר, ער זאָל אין 24 שטונדען צוריקציען זיינע סאָלדאַטען אויף דער אַנדערער זייט נאָיצעס. טעילאָר האָט די וואַרנונג איגנאָרירט. דעם 24־טען אַפּריל איז פאָרגעקומען אַ צוזאַמענשטויס צווישען אַמעריקאַנער און מעקסיקאַנער סאָלדאַטען. אַן אָפּטיילונג פון אַמעריקאַנער סאָלדאַטען איז ארומגערינגעלט געוואָרען. אייניגע פון זיי זיינען געפאַלען; די איבעריגע האָבען זיך אונטערגעגעבען. דער צוזאַמענשטויס איז פאָרגעקומען אויף דער טעריטאָריע צווישען די צוויי טייכען, איבער וועלכע דער סכסוך איז אָנגעגאַנגען.

דעם 9־טען מאַי איז די נייעס וועגען דעם צוזאַמענשטויס אָנגעקומען אין וואַשינגטאָן. דער פּרעזידענט האָט שוין פריער געהאַט באַשלאָסען אויפצופאָדערען דעם קאָנגרעס, ער זאָל ערקלערען קריג געגען מעקסיקא. איצטער האָט ער אין זיין קריגסרוף אריינגעשריבען נאָך אַ גרונד, וועלכער האָט זיך געלייענט אַזוי: „די מעקסיקאַנער זיינען אַריבער דעם גרענעץ פון די פאַראייניגטע שטאַטען און האָבען פאַרגאָסען אַמעריקאַנער בלוט אויף דעם אַמעריקאַנער באָדען". דעם פּרעזידענט'ס מעסעדזש איז פאָרגעלעזען געוואָרען אין קאָנגרעס דעם 11־טען מאַי. עס איז גלייך אַריינגעטראָגען געוואָרען אַ פאָרשלאַג, אַזוי ווי די צוויי לענדער פירען שוין צווישען זיך מלחמה, זאָל דעריבער באַוויליגט ווערען אַ סומע פון צען מיליאָן דאָלער און עס זאָל געזאַמעלט ווערען אַן ארמיי פון 50 טויזענד מאַן אויף אָנצופירען די מלחמה. דער פאָרשלאַג איז אין קאָנגרעס אָנגענומען געוואָרען מיט 174 שטימען געגען 14. אויף מאָרגען איז דער זעלבער פאָרשלאַג אָנגענומען געוואָרען אין סענאַט מיט פערציג שטימען געגען צוויי.

דער אָפיציעלער אויסרייד פון דער מלחמה איז, אלזאָ, געווען דער סכסוך איבער דעם טעקסאס גרענעץ. פּרעזידענט פּאָלק האָט גע'טענה'ט, אַז דער גרענעץ איז ביי דעם ריאָ־גראַנדע־טייך,

האָט פֿרעזידענט פֿאָלק דערווייל אָננעוועדט דיפֿלאָמאַטישע מיטלען צו פֿארהאַנדלען מיט מעקסיקאָ. אין מיטען אָקטאָבער, 1845, האָט פֿאָלק באַקומען אַן ענטפֿער אויף זיין אָנפֿראָגע, צי די מעקסיקאַנער רעגירונג איז גרייט אויפֿצונעמען א פֿאָרשטייער פון דער אַמעריקאַנער רעגירונג און מיט אים פֿארהאַנדלען וועגן די פֿארשיידענע סכסוכים צווישען די צוויי לענדער. דער ענטפֿער איז געווען: יע. פֿאָלק האָט אויסגעקליבען פֿאר זיין שליח דזשאַן סלידעל, וועלכער איז אָננעקומען אין מעקסיקאָ דעם 30-טען נאָוועמבער.

סלידעל איז באַאויפֿטראַגט געווארען צו פֿארהאַנדלען דריי פֿראָגען:

1) די חובות, וואָס מעקסיקאָ איז שולדיג געווען די אַמעריקאַנער; 2) די גרענעץ־פֿראָגע פון טעקסאס. מעקסיקאָ האָט פון שטענדיג אָן געטענהט, אז דער מערב־גרענעץ פון טעקסאס איז דער טייך נאָיצעס און די פֿאראייניגטע שטאַטען האָבען געגען געטענהט, אז דער גרענעץ איז דער ריאָ־גראַנדע־טייך; 3) די פֿראָגע וועגען אָפּקויפֿען ניו־מעקסיקא און קאַליפֿאָרניא. פֿרעזידענט פֿאָלק האָט פֿאָרגעשלאָגען, אז ער וועט פֿאר ניו־מעקסיקא באַצאָלען פינף מיליאָן דאָלער און אויך איבערנעמען די מעקסיקאַנער שולדען צו די אַמעריקאַנער בירגער. פֿאר קאַליפֿאָרניא איז ער גרייט געווען צו באַצאָלען 25 מיליאָן דאָלער.

סלידעל האָט אין מעקסיקא פֿארבראַכט ביז מערץ, 1846. די מעקסיקאַנער רעגירונג האָט אים פֿריער געגעבען אַלערליי תירוצים, זיך ניט געאיילט אים אויפֿצונעמען. ענדליך האָט זי אין מערץ ערקלערט, אז זי זאָגט זיך אָפּ צו פֿארהאַנדלען מיט סלידלען.

דערווייל האָט געגנראַל טעילאָר צוגעפֿירט זיין אַרמיי ביז דעם ריאָ־גראַנדע־טייך. פֿריער האָט מעקסיקאָ אַלץ געטענהט, אז גאַנץ טעקסאס געהערט צו איר, און אויב די אַמעריקאַנער אַרמיי וועט נאָר אַריין אין טעקסאס, וועט זי ערקלערען קריג. איצטער אָבער האָט זי וועגען טעקסאס נאָר ניט געredט. זי האָט געמאַכט די ערקלערונג, אז טעקסאס גרייכט בלויז ביז

בראכען. אין דעם יאר האבען פאסירט א סך זאכען, ספעציעל אויף דעם דיפלאמאטישען געביט. די היסטאריקער גייען זיך שטארק פונאנדער אין זייער בליק אויף אט־די פאסירונגען. אייניגע היסטאריקער זיינען מיט דער מיינונג, אז פרעזידענט פאלק האט געטאן אלץ אין זיין מאכט אריינצואווארפען דאס לאנד אין דער מלחמה. ער האט זיך פאר קיין זאך ניט אפגעשטעלט, זיך באנוצט אפילו מיט ליגענס און פאלשקייטען, כדי אויפצוהעצען די צוויי לענדער איינס קעגען אנדערען. אנדערע היסטאריקער, ווידער, זיינען מיט דער דעה, אז פאלק האט אויפריכטיג געוווכט אויסצומיידען א מלחמה; אז ער האט אלע מיטלען אנגעוועגדעט צו קומען מיט מעקסיקא צו א פרידליכען אויסגלייך, נאר די מעקסיקאנער זיינען באשטאנען דוקא צו האלטען מלחמה, ביז ער האט באין־ברירה געמוזט מאכען די קריגס־ערקלערונג.

וואס זיינען די טרוקענע פאקטען, די פאקטישע פאסירונגען פון אט־דעם יאר?

דעם 15־טען יוני, 1845, האט פרעזידענט פאלק באפוילען דעם אמעריקאנער גענעראל טעילאר, ער זאל מיט זיין ארמיי אריינמארשירען אין טעקסאס און פארנעמען א פאזיציע ביי ריא־גראנדע, א טייך וואס ליגט ביי דער מערב־זייט גרענץ פון טעקסאס. דער פרעזידענט האט שפעטער אנגעזאגט טעילאר'ן, ער זאל אויסמיידען א צוזאמענשטויס מיט מעקסיקאנער סאלדאטען; ער זאל ניט זוכען ארויסצוטרייבען די מעקסיקאנער פון זייערע פאסטענס. גענעראל טעילאר איז אריין אין טעקסאס אין מאנאט יולי, און אין מאנאט אוגוסט איז ער אריבער אויף דעם צווייטען, אויף דעם מערב־ברעג פון טייך נאיצעס. ער האט זיך אפגעשטעלט ביי א פונקט, 150 מייל וויים פון ריא־גראנדע. אנהויב אקטאבער האט טעילאר פארלאנגט פון דער רעגירונג, אז זי זאל אים לאזען זיך צורוקען מיט זיין ארמיי צו דעם ריא־גראנדע־טייך. אין מיטען יאנואר, 1846, האט ער באקומען פון פרעזידענט דעם באפעל, וועלכען ער האט אליין רעקאמענדירט, ער זאל מארשירען צו ריא־גראנדע.

בעת די אמעריקאנער ארמיי האט מארשירט איבער טעקסאס,

מאַכט די אַלע פיינדליכע שריט געגען אַמעריקאַ, ווייל זי, די רע־גירונג, האָט זיך אויף אַן אמת'ען געשראָקען פאַר דער אַמע־ריקאַנער אינוואַזיע (אַריינדרינגונג). אין די פאַראייניגטע שטאַ־טען אָבער האָט אַזאַ שטעלונג מצד מעקסיקא אַרויסגערופען גרויס צאָרן און פאַרביטערונג. דער פּולווער פון שנאה האָט זיך אָנגע־זאַמעלט אין ביידע לענדער.

די פראַגע פון טעקסאס גופא איז קיינמאָל ניט געלייזט גע־וואָרען. די מעקסיקאַנער רעגירונג האָט זיך אין די אַלע יאָרען אָפּגעזאָגט צו אנערקענען די אונאָפּהענגיגקייט פון טעקסאס. דעם 23־טען אוגוסט, 1843, האָט די מעקסיקאַנער רעגירונג ער־קלערט, אַז אויב אַמעריקע וועט אַנעקסירען טעקסאס, וועט מעק־סיקא דאָס באַטראַכטען אַלס אַ קריגס־ערקלערונג. אין מאָנאַט נאָוועמבער פון זעלבען יאָר האָט דער מעקסיקאַנער אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן די ערקלערונג אַביסעל מילדער געמאַכט. ער האָט געזאָגט, אַז אויב אַמעריקא וועט אַנעקסירען טעקסאס, וועט מעקסיקא ערקלערען קריג.

ווען דער קאָנגרעס האָט אין מערץ, 1845, אָנגענומען די רעזאָלוציע וועגען אַנעקסירען טעקסאַס, האָט דער מעקסיקאַנער אַמבאַסאַדאָר געפאָדערט זיין פּאַספּאָרט. מיט אַ פּאָר וואָכען שפּעטער האָט דער אַמעריקאַנער אַמבאַסאַדאָר אין מעקסיקאָ באַ־קומען אַן אָפיציעלע ידיעה פון דער מעקסיקאַנער רעגירונג, אַז די דיפּלאָמאַטישע פאַרבינדונגען צווישען די צוויי לענדער זיינען איבערגעבראָכען. דער מעקסיקאַנער קאָנגרעס האָט מיט אַ פּאָר מאָנאַט שפּעטער דורכגעפירט אַ געזעץ, אַז די אַרמיי זאָל פאַר־גרעסערט ווערען, כדי זי זאָל קענען זיך אַנטקעגענשטעלען דעם פאַרזוך פון אַמעריקא צו אַנעקסירען טעקסאס. די רעגירונג האָט געוואַרט מיט איר אָפיציעלער קריגס־ערקלערונג ביז וואַנען די אַמעריקאַנער וועלען אַריינדרינגען אין טעקסאס און זי פאַקטיש אַנעקסירען.

אין מיטען יאָר 1845 האָט שוין עקזיסטירט אַ קריגס־צו־שטאַנד צווישען די צוויי לענדער. דאָך האָט גענומען נאָך אַ קאַרג יאָר ביז וואַנען די מלחמה האָט אויף אַן אמת'ען אויסגע־

פון די פאראייניגטע שטאַטען איז אויך אַנגעקומען א סך הילף צו די רעוואָלוציאָנערען. מעקסיקאַ איז געווען איבערצייגט, אז דער אויפשטאַנד איז געווען א פארשווערונג פון די פאראייניגטע שטאַטען אוועקצונעמען פון איר טעריטאָריע. דאָס, וואָס אמעריקא האָט דערנאָך גיין יאָר נאָכאַנאַנד זיך אָפּגעזאָגט צו אַנעקסירען טעקסאס, האָט די דאָזיגע איבערצייגונג ניט צושטערט. די מעקסיקאַנער האָבען געוואוסט, אז עס איז נאָר א פראַגע פון צייט, אז טעקסאס זאָל ווערען א טייל פון די פאראייניגטע שטאַטען. און אזוי איז עס טאַקע געווען.

אין די ניין יאָר זיינען אויפגעשוואומען נייע פראַגען, וואָס האָבען די לאַגע פאַרערגערט. אמעריקא האָט געמאַנט ביי מעקסיקא עטליכע מיליאָן דאָלער צו פארגיטיגען די פארלוסטען פון די אמעריקאַנער בירגער אין מעקסיקא, בעת די אָפּטע רעוואָלוציעס, וואָס זיינען דאָרטען פאָרגעקומען. מעקסיקאַ האָט נאָכגעגעבען, אז א קאָמיסיע זאָל די זאַך אונטערזוכען, און די קאָמיסיע האָט געפּסק'ענט, אז מעקסיקאַ זאָל באַצאָלען צוויי מיליאָן דאָלער. דערפון האָט זי באַצאָלט א קליינעם טייל. ווייטער, האָט מעקסיקא גע'טענה'ט, קען זי ניט צאָלען.

א צווייטע פראַגע איז געווען פארבונדען מיט די צפון'דיגע און מערב'דיגע טיילען פון מעקסיקאַ, די טעריטאָריע פון ניו־מעקסיקאַ און קאַליפאָרניא. מעקסיקא האָט מורא געהאַט, אז מיט יענער שטיק טעריטאָריע וועט פאַסירען דאָס אייגענע, וואָס עס האָט פאַסירט מיט טעקסאס, און זי האָט ניט געוואָלט ערייגלאָזען אהין קיין אמעריקאַנער. אין 1840 איז אין קאַליפאָרניא ארעסטירט געוואָרען א געוויסע צאָל אמעריקאַנער, וועלכע האָבען זיך דאָרט געהאַט באַזעצט. זייער אייגעַנטום איז קאָנפיסקירט געוואָרען, און זיי אליין זיינען דעפּאָרטירט געוואָרען קיין אמעריקא. אין 1843 האָט די מעקסיקאַנער רעגירונג פארבאָטען די אמעריקאַנער צו פירען האַנדל מיט ניו־מעקסיקא. אין זעלבען יאָר איז ארויסגעגעבען געוואָרען א גזירה, אז אלע אמעריקאַנער זאָלען גלייך פאַרלאָזען מעקסיקא.

עס פאַרשטייט זיך, אז די מעקסיקאַנער רעגירונג האָט גע־

שאפט מיט טעקסאס און זיין שטארקער וואונש, אז טעקסאס זאל ווערען א טייל פון די פֿאראייניגטע שטאטען. באטלער איז געווען א שאנדע פאר אונזער פאלק. ער איז געווען פינאנציעל פאר־אינטערעסירט, אז טעקסאס זאל אוועקגענומען ווערען פון מעק־סיקא. א מענש אן פרינציפען, א סקאנדאליסט. ער האט זיך אלס זיין ספּעציעלע אויפגאבע געשטעלט צו ווירקען, אז טעקסאס זאל אריבער צו אמעריקא. ער האט דארויף אנגעוועגדט כל־ערליי מיטלען. ער האט געפֿאנאוועט אונטערצוקויפען הויכע באאמטע. ער האט איבערצייגט מעקסיקא, אז מיר האבען אלס אונזער פּאַרשטייער אן אונפייאיגען שווינדלער. צום סוף האט מעקסיקא געפּאדערט, אז אונזער רעגירונג זאל אים צוריקרופען".

אין דער זעלבער צייט, וואס די פֿאראייניגטע שטאטען האבען זיך פֿארהאסט גענאכט ביים מעקסיקאנער פאלק, האט ענגלאנד געוואונען מעקסיקא'ס צוטרוי און אכטונג. ווי נאר מעקסיקא איז געווארען אונאפהענגיג, אזוי האט ענגלאנד געפּו־נען פאר זיך א מעגליכקייט ארויסצודרינגען פינאנציעל און אינ־דוסטריעל אין דעם אמעריקאנער קאנטינענט. אירע דיפּלאמא־טען האבען געמאכט אייניגע זייער געלונגענע צוגען: זיי האבען אנגענאטען מעקסיקא א הלואה; זיי האבען געלאזט וויסען, אז ענגלאנד וועט ניט דערלאזען, אז שפאניען זאל צוריק ארויפ־צווינגען איר יאך אויף מעקסיקא. ענגלאנד האט אפילו געזוכט צו ווירקען אויף שפאניען, זי זאל אנערקענען מעקסיקא'ס אונאפ־העניגקייט. אמעריקא האט אין דעם דיפּלאמאטישען שפיל פון ענגלאנד געזען א געפאר פאר זיך. זי האט מורא געהאט, אז עס וועט געשאפען ווערען א בונד צווישען ענגלאנד און מעקסיקא און אז ענגלאנד וועט מיט מעקסיקאנער הילף זוכען צו באהערשען דעם אמעריקאנער קאנטינענט.

די רעוואלוציע פון טעקסאס האט נאך מער פארשארפט די אזוי אויך אנגעשטרענגע באציאונג צווישען די צוויי לענדער. מעקסיקא איז געווען זיכער, אז הינטער דעם אויפשטאנד איז געשטאנען די אמעריקאנער רעגירונג. די, וואס האבען דעם גע־לונגענעם אויפשטאנד געמאכט, זיינען דאך געווען אמעריקאנער.

אז זיי גלויבען אז זייער הויפטשאַדט דארף ווערען די הויפט־שטאַדט פון דעם גאַנצען אַמעריקאַנער קאָנטינענט."

פּראָפעסאָר ריפי, אין זיין בוך: „די פאראיניגטע שטאַטען און מעקסיקאַ", ברענגט א גאַנצע רייע ענליכע מיינונגען פון דיפּלאָמאַטישע פאַרטרעטער, וואָס מעקסיקאַ האָט נאָך אין די צוואַנציגער יאָרען פון לעצטען יאַרהונדערט געשיקט קיין מעקסיקאַ. אין יענער צייט האָבען די אַמעריקאַנער אָנגעהויבען זיך צו באַזעצען אין טעקסאס. די מעקסיקאַנער רעגירונג האָט זיי אַליין איינגעלאַדען און באַטיילט מיט לאַנד, גלויבענדיג, אז די קאָלאָניסטען וועלען וועלען געטרייע מעקסיקאַנער. די מעקסיקאַנער פּאַרשטייער דאָ האָבען אָבער שוין דאַן געוואָרענט זייער רעגירונג, אז אַמעריקע וועט מיט דער צייט צונעמען טעקסאס פאַר זיך.

די ערשטע צוויי אַמבאַסאַדאָרען, וואָס די פאראיניגטע שטאַטען האָבען געשיקט קיין מעקסיקאַ, האָבען נאָך שארפער געמאַכט דעם אומצוטרוי. דער ערשטער אַמבאַסאַדאָר איז אָננעקומען אין דער מעקסיקאַנער הויפטשטאָט אין 1825. זיין נאָמען איז געווען דזשאָזעף פּלאַנסע. ער האָט זיך ניט באַנוגענט צו זיין בלויז דער פאַרטרעטער פון זיין לאַנד. ער האָט געוואָלט באַלעבאַטעווען אין מעקסיקאַ גופא. ער האָט זיך געמישט אין דער פּאָליטיק פון מעקסיקאַ. ער האָט זיך געפּרואווט דאַרט צו אָרגאַניזירען פּאָליטישע פּאַרטייען און אומצוואַרפען מיניסטעריומס. די מעקסיקאַנער האָבען פּלאַנסע'ן געלאָזט פילען, אז זיי האָבען צו אים ניט קיין צוטרוי, און האָבען אים באַהאַנדעלט ווי א פרעמדען. דאָס האָט, נאַטירלעך, ארויסגערופען אומצופרידענהייט אין וואַשינגטאָן.

א סך ערגער איז געווען דער צווייטער פאַרשטייער. אַנטאַני באַטלער, וועלכער איז אָננעקומען קיין מעקסיקאַ באַלד נאָכדעם ווי דזשעקסאָן איז געוואָרען פרעזידענט. וועגען אים שרייבט פּראָפעסאָר סמיט: „זעקס יאָר צייט פון 1829 ביז 1835, האָט אַמעריקע געהאַט אַלס איר פאַרשטייער אין מעקסיקאַ א פריינט פון פרעזידענט דזשעקסאָן מיט'ן נאָמען אַנטאַני באַטלער. זיין אייניציגע פרעטענזיע אויף דעם אמט איז געווען זיין באַקאַנט־

קאפיטעל 13.

די באציאונג צווישען די פאראייניגטע שטאטען און מעקסיקא.

די באציאונגען צווישען די פאראייניגטע שטאטען און מעקסיקא זיינען קיינמאל ניט געווען קיין פריינדלעכע. פון דער גאר ערשטער צייט, ווען מעקסיקא האט זיך באפרייט פון שפאנישען יאך און איז געווארען זעלבסטשטענדיג, האט זי געקוקט מיט פארדאכט און אונצוטרוי אויף איר שכנ'טע, אויף איר שוועסטער־רעפובליק, די פאראייניגטע שטאטען. און מען מוז צוגעבען, אז דער פארדאכט איז געווען א באגרינדעטער. מעקסיקא האט געפילט, אז אמעריקא שארפט די ציין אויף איר טעריטאריע; אז זי האט חשק פון מעקסיקא אפצורייסען שטיקער. און אזוי איז דאס טאקע געווען. דער בעסטער באווייז איז, וואס אזוי האט עס באמת געטראפען. די פאראייניגטע שטאטען האבען פון מעקסיקא צוגענומען אן ערך א העלפט פון איר לאנד, נאענט צו א מיליאן סקווער מיל.

שוין אין 1822 (א יאר נאכדעם ווי מעקסיקא איז פריי געווארען) האט א מעקסיקאנער פארשטייער אין די פאראייניגטע שטאטען אויסגעדריקט די מיינונג, אז „מיט דער צייט וועט דאס אמעריקאנער פאלק ווערען אונזער פארביסענסטער שונא, און דערפאר מוזען מיר שוין איצט באטראכטען די אמעריקאנער אלס אונזערע שונאים". דער ערשטער אמבאסאדאר פון מעקסיקא אין וואשינגטאן האט צוויי וואכען נאך זיין אנקומען אהין געזאגט: „די אמעריקאנער זיינען ביי זיך אזוי פארריסען, אז זיי וועלען קיינמאל אויף אונז ניט קוקען ווי אויף גלייכע, נאר ווי אויף נידעריגערע. זייער גאוה, דאכט זיך מיר, דערגייט אזוי ווייט,

פאָדערען אז ענגלאַנד זאָל זיך פון אָרעגאן אינגאַנצען צוריק־ציען, האָט ער געשיקט פאָרשטייער צו אונטערהאַנדלען מיט איר. די אונטערהאנדלונג האָט זיך געענדיגט מיט אַ פשרה. אנשטאָט די גאַנצע טעריטאָריע, האָט די פאַראייניגטע שטאַטען באַקומען אומגעפער אַ העלפט, בלויז ביז דעם געאָגראַפישען פונקט „49 גראַד לעטיטיוד". פאָלק האָט זיך שוין דאַן געריכט אויף אַ מלחמה מיט מעקסיקאָ, און ער האָט מורא געהאַט זיך איינצורייסען מיט ענגלאנד. ווען ער וואָלט באשטאַנען אויף זיין פאָדערונג אויף גאַנץ ארעגאָן, וואָלט העכסטוואַרשיינליך ענג־לאנד זיך געשטעלט אנטקעגען מיט וואַפען אין די הענט. פרע־זידענט פאָלק האָט צו אַזאַ מעגליכקייט ניט געוואָלט דערלאָזען.

די פשרה איז גוטגעהייסען געוואָרען אין דעם אַמעריקאַנעם קאָנגרעס אין יולי, 1846, און אומגעפער אין דערזעלבער צייט האָט זי דער ענגלישער פאַרלאַמענט אויך גוטגעהייסען.

האָט זיך די לאַגע גענומען ענדערען. די מיסיאָנערען זיינען גע־פאָרען ראַטעווען די נשמות פון די אינדיאַנער. דערין האָבען זיי קיין ערפאָלג ניט געהאַט. זיי האָבען אָבער געשיקט בריף צו זייערע פריינט און קרובים אין דער אַלטער היים וועגען דער מעגליכקייט פון באַזעצען זיך אין אָרעגאַן, און די בריף האָבען געבראַכט רעזולטאַטען. אין אָנפאַנג פון די 40־ער יאָרען האָט מען גענומען פאָרען זיך באַזעצען אין אָרעגאָן, און מיט יעדען יאָר איז דער שטראָם פון אימיגראַציע געוואָרען גרעסער. פאַר די קאָלאָניסטען איז אויפגעשפּרונגען די פראַגע וועגען אַ רעגירונג. זיי האָבען געוואָלט וויסען צו וועמען זיי געהערען. אזוי ווי זיי זיינען געווען בירגער פון די פאַראייניגטע שטאַטען, האָבען זיי זיך געווענדעט אין וואַשינגטאָן. אין קאָנגרעס זיינען אַריינגעטראָגען געוואָרען בילס, אַז די רעגירונג זאָל פאַרנעמען גאַנץ אָרעגאַן און זי ערקלערען אַלס אַ טייל פון די פאַראייניג־טע שטאַטען. דערווייל האָבען די אַמעריקאַנער אין אָרעגאָן אָרגאַניזירט אַן אייגענע רעגירונג. זיי האָבען פאַרפאַסט אַ קאָנ־סטיטוציע און אויסגעקליבען בעאַמטע.

די פראַגע איז אויפגעהויבען געוואָרען ביי די נאַציאָנאַלע קאָנווענשאָנס פון די פּאָליטישע פּאַרטייען אין 1844. און די צוויי פּאַרטייען האָבען מיט אָרעגאָן געהאַנדעלט אַזוי ווי זיי האָבען געהאַנדעלט מיט טעקסאַס: די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי האָט זיך ערקלערט, אַז זי שטייט פאַר דעם, אַז גאַנץ אָרעגאַן זאָל ווערען אַ טייל פון די פאַראייניגטע שטאַטען, און די „וויג"־פּאַרטיי האָט קיין באַשטימטע שטעלונג ניט גענומען. איינס פון די שלאָג־ווערטער פון דעם דעמאָקראַטישען קאַנדידאַט, פּאָלק, איז געווען: „פיפטי־פאָר פאָרטי אָר פאַיט!" דאָס הייסט, ענטוועדער ענגלאַנד זאָל אונז אָפּגעבען די טעריטאָריע ביז'ן געאָגראַפישען פּונקט 54 גראַד און פערציג מינוטען „לעטיטיוד", אָדער מיר וועלען גיין אין מלחמה געגען ענגלאַנד. דאָס שלאָג־וואָרט האָט, אָן ספק, געהאָלפען צו קריגען שטימען פאַר פּאָלק'ן.

פּאָלק איז טאַקע אויסגעקליבען געוואָרען, אָבער זיין שלאָג־וואָרט בנוגע אָרעגאַן האָט ער ניט פאַרווירקליכט. אַנשטאָט צו

איבער דעם דאזיגען שטיק לאנד איז אנגעגאנגען א סכסוך פון זינט נאך דער רעוואלוציע. עס האבען זיך געקריגט ניט צוויי, נאר פיר לענדער. דער נאָרדליכער טייל, אלאסקא, האט געהערט צו רוסלאנד; דער זידליכער טייל, קאליפארניא, האט געהערט צו שפאניען; ארעגאן, וועלכע איז געלעגען צווישען, איז פון קיין לאנד ניט פארנומען געווארען, אבער יעדע איינע האט געהאלטען אז די טעריטאריע געהערט צו איר; אי רוסלאנד, אין שפאניען, אי ענגלאנד, אי די פאראייניגטע שטאטען. די פראגע איז אלע יארען געהאנגען אין דער לופטען.

אין 1818 האבען ענגלאנד און די פאראייניגטע שטאטען געשלאסען אן אפמאך, אז די ארעגאן טעריטאריע זאל געהערען צו ביידע לענדער בשותפות. מיט דער רוסישער רעגירונג האט זיך ענגלאנד נאך פריער ספראווען, און מיט דער שפאנישער רעגירונג האט זיך ספראווען די פאראייניגטע שטאטען. די ארעגאן־טעריטאריע האט זיך געצויגען פון נאָרט צו סאוט, אין בער א שטרעקע פון טויזענד מייל, און פון איסט צו וועסט, אין בער א שטרעקע פון אונגעפער זעקס הונדערט מייל. אויף דער גראָגראפישער שפראך האט זיך די טעריטאריע געצויגען ביז „לעטיטיוד 54".

די שותפות איבער ארעגאן איז מענליך געווען אזוי לאנג ווי די טעריטאריע איז געווען פאקטיש פוסט. די ערשטע עטליכע צענדליג יאר פון 19טען יארהונדערט זיינען אין ארעגאן געווען בלויז האנדעלס־פאסטענס. ענגלישע און אמעריקאנישע פעלץ־הענדלער האבען געגרינדעט די פאסטענס צו פירען האנדעל מיט די אינדיאנער. קיין באשטענדיגע קאלאניסטען האבען זיך דארט ניט געפונען. די האנדעלס־פאסטענס פון די צוויי לענדער זיינען געווען אין באזונדערע געגענדען, ווייט איינע פון די אנדערע, און עס איז צווישען זיי קיין קאנפליקטען ניט פארגעקומען. די שותפות האט דערפאר אנגעהאלטען עטליכע צענדליג יאר.

אין די 30־ער יארען האבען זיך אין ארעגאן א לאז געטאן א גרויסע צאל מיסיאנערען, און מיט זייער אנקומען דארט

אַן אייגענעם פּרעזידענט קאַנדידאַט, דעם זעלבען בוירני, וועל־כען זיי האָבען אַרויסגעשטעלט אין 1840.

דער וואַל־קאַמף איז אויסגעפאָכטען געוואָרען אינגאַנצען איבער טעקסאַס, און פּאָלק האָט געוואונען. זיין זיג האָט ער געהאַט צו פאַרדאַנקען דער „ליבערטי פּאַרטי", וועלכע האָט אָפּ־געצויגען שטימען פון קלעי'ען אין ניו יאָרק און אין פּענסיל־ווייניא. ווען קלעי וואָלט אַרויס אָפען געגען אַנעקסירען טעקסאַס, און די „ליבערטי פּאַרטי" וואָלט ניט אַרויסגעשטעלט קיין איי־גענעם קאַנדידאַט, וואָלט ער געוואונען אין ניו יאָרק און אין פּענ־סילווייניא און דערמיט געוואונען די וואַלען.

פּאָלק'ס זיג איז אויסגעטייטשט געוואָרען אַלס אַ מאַנדאַט פון פּאָלק צו דער רעגירונג זי זאָל אַנעקסירען טעקסאַס. פּרע־זידענט טאַילער האָט ניט געוואַרט ביז פּאָלק וועט איבערנעמען דעם אַמט. אין דעצעמבער, 1844, האָט ער אַריינגעשיקט אַ „מעסעדזש" צום קאָנגרעס מיט דער רעקאָמענדאַציע אַז טעק־סאַס זאָל אַנעקסירט ווערען. דער קאָנגרעס האָט אים איצט גע־פּאָלגט. ביידע צווייגען פון קאָנגרעס האָבען דורכגעפירט רע־זאָלוציעס צו גונסטען דער אַנעקסיע.

איין טאָג איידער ער איז אַרויס פון אַמט, דעם 3טען מערץ, 1845, האָט טאַילער די רעזאָלוציע אונטערגעשריבען. עס האָט געדויערט נאָך אייניגע מאָנאַטען ביז געוויסע פאָרמאַליטעטען זיינען דורכגעפירט געוואָרען, טייל אין טעקסאַס און טייל אין די פאַראייניגטע שטאַטען. אין דעצעמבער, 1845, איז טעקסאַס ענדליך אַריינגענומען געוואָרען אַלס אַ שטאַט. עס פאַרשטייט זיך, אַז זי איז אַריינגעקומען אַלס אַ שקלאַפען־שטאַט.

אין דעם פּרעזידענטישען וואַל־קאַמף פון 1844 האָט נאָך אַ פראַגע פאַרנומען אַ באַדייטענדען פּלאַץ. די פראַגע האָט אויך געהאַט צו טאָן מיט טעריטאָריע, מיט אויסשפּרייטען די גרענעצען פון לאַנד. די דאָזיגע טעריטאָריע איז געלעגען ביי דעם סאַמע צפון ברעג פון די פאַראייניגטע שטאַטען, אַ שטיק לאַנד וואָס האָט געהייסען אָרעגאָן, ביים פּאַסיפישען ים, צווישען קענעדע און די פאַראייניגטע שטאַטען.

דער נייער סעקרעטערי אוו סטייט האָט זיך גענומען צו דער ארבייט פון אנעקסירען טעקסאס.

אין אפריל, 1844, האָט קאלהון אויסגעארבייט אן אָפמאך מיט טעקסאס וועגען פאראייניגונג. דער אָפמאך איז פארגעלייגט געוואָרען פאר דעם סענאט אין וואשינגטאָן. דער סענאט האָט אים נידערגעשטימט. אָט די פאסירונג, דער קאמף צווישען דעם פרעזידענט און דעם סענאט, האָט עס מיטגעבראכט, אז די פראגע פון טעקסאס זאָל ווערען די הויפט „אישו" אין דעם קאמפיין פון 1844. גלייך נאָכדעם ווי דער סענאט האָט פארוואָרפען דעם אָפמאך, האָט די דעמאקראטישע פארטיי אָפגעהאלטען איר קאָנווענשאָן צו נאָמינירען א פרעזידענט. דער שטארקסטער קאנדידאט פאר דער נאָמינאציע איז געווען וואן־ביורען. ער האָט געהאט די שטיצע פון זיין פריינד דזשעקסאָן, וועלכער איז געווען זייער אינפלוסרייך אין דער פארטיי. די דעלעגאטען פון דער סאוט האָבען אים אָבער נידערגעשטימט, טאקע דערפאר וואָס ער האָט זיך אנטזאגט אָפען און קלאָר ארויסצוטרעטען פאר דער אנעקסירונג פון טעקסאס. די קאָנווענשאָן האָט נאָמינירט אן אומבאוואוסטע פערזענליכקייט, א „טונקעלען פערד", דזשיימס דזש. פּאָלק, פון טענעסי. ער האָט געטאָן וואָס מען האָט אים געהייסען: ער איז ארויס פעסט פאר אנעקסירען טעקסאס.

די „וויג"־פארטיי האָט אלס איר קאנדידאט איינשטימיג נאָמינירט הענרי קלעי. און ווידער אמאל האָט די פארטיי זיך באנוצט מיט איר אלטער טאקטיק: זי האָט ניט אָנגענומען קיין באשטימטע פלאטפאָרמע. אין דער טעקסאס־פראגע האָט קלעי זיך געדרייט אויף אלע זייטען. ער האָט ניט געזאגט אז ער איז געגען אנעקסירען און ניט אז ער איז פאר. דאָס האָט גענגען אים אויפגערעגט ביידע צדדים. איבערהויפט האָט ער מיט זיין פארוואָרער שטעלונג דערצאָרנט די אבאָלישאָניסטען פון דער נאָרט, וועלכע האָבען ווידער אָפגעהאלטען א קאָנווענשאָן אונטער'ן נאָמען „ליבערטי פארטי" און ארויסגעשטעלט

דאַרף טעקסאס לאָזען צורו. דערפאר איז אָבער געווען א צווייטע סיטואַציע, וואָס האָט. פּאַרקערט, געווירקט צו שטאַרקען די שטע־לונג פון דער סאוט. עס האָבען זיך געטראָגען קלאָנגען, אז ענגלאַנד שאַרפט די ציין אויף טעקסאס, אז זי זוכט צו ברענגען טעקסאס אונטער איר איינפלוס און אפילו זי צו פֿאַרוואַנדלען אין אן ענגלישער קאָלאָניע. עס איז דאָ א סברא, אז די שטאַטס־לייט פון טעקסאס האָבען בכוון פֿארשפֿרייט די קלאָנגען און אפילו געפֿירט פֿארהאַנדלונגען מיט ענגלאַנד, כדי אָפּצושרעקען די פֿאראייניגטע שטאַטען. פּאַר די פֿאראייניגטע שטאַטען וואָלט עס זיכער געווען זייער אומבאַקוועם צו האָבען ענגלאַנד פּאַר א שכנ׳טע אין דער סאוט. די קלאָנגען וועגען ענגלאַנד האָבען אַנגעוואָרפען א שרעק אויף די שקלאַפען־שטאַטען, וואָרים ענג־לאַנד האָט מיט אייניגע יאָר פריער באפרייט די שקלאַפען אין אירע קאָלאָניעס. וועָן זי וואָלט אַריינגעצויגען טעקסאס אונטער איר איינפלוס, וואָלט זי שוין געווען אז אויך דאָרטען זאָלען די נעגער באפרייט ווערען. דאָס וואָלט זיך שלעכט אָפּגערופען אויף דער נעגער־שקלאַפערי אין דער סאוט.

פֿרעזידענט טאיילער האָט אין דער טעקסאס־פראגע גע־האָט דעמוזאלבען שטאַנדפונקט ווי די סאוט. ער איז אליין גע־ווען פון דער סאוט און האָט שטענדיג געהאַלטען מיט דער סאוט אין אלץ וואָס האָט גהאַט א שייכות מיט שקלאַפערי. עס איז מעגליך, אז ווען די „וויג״־פּארטי וואָלט אים ניט דער־קלערט קריג, וואָלט ער זיך צוריקגעהאַלטען פון ארויסטרעטען אזוי אָפּען און אזוי ענטשידען פּאַר אנעקסירען טעקסאס. ער וואָלט זיך גערעכענט מיט די געפילען און מיט דעם ווילען פון יענע שטארקע גרופּען אין דער פּארטיי, וועלכע זיינען געקו־מען פון דער נאָרט און נאָרט־וועסט. אזוי אָבער ווי די „וויג״־פּארטיי האָט אים פון זיך פֿארשטויסען, איז ער אריבער אינ־גאנצען צו דער סאוט און האָט גענומען האַנדלען ווי די סאוט האָט פֿארלאַנגט. אלס סעקרעטערי אוו סטייט, נאָכדעם ווי וועב־סטער האָט רעזיגנירט, האָט ער באשטימט דעם וויכטיגסטען וואָרט־פירער פון דער שקלאַפישער סאוט, דזשאן קאַלהון. און

פרידענקייט פון ביידע צדדים. די ארבייט האָט זיך געענדיגט אין אוגוסט, 1842.

אין משך פון די פיר יאָר וואָס טאיילער איז געווען פרעזידענט האָט די פראָגע וועגען טעקסאס אָנגענומען אזא ערנסטען כאראקטער, אז זי איז געווארען די וויכטיגסטע „אישו" אין דעם פרעזידענטישען וואל־קאמף פון 1844. די פראָגע איז באַשטאנען אין דעם, צי טעקסאס זאל אנעקסירט ווערען אלס א טייל פון די פאראייניגטע שטאטען.

די רעפובליק טעקסאס האָט פון שטענדיג אָן געוואלט אנעקסירט ווערען צו די פאראייניגטע שטאטען. דעמזעלבען יאָר וואָס זי האָט געוואונען איר אונאָבהענגיקייט פון מעקסיקא, אין 1836, איז די פראָגע איבערגעגעבען געווארען צו אן אלגעמיינער אָפּשטימונג, און א ריזיגע מאיאָריטעט פון דער באפעלקערונג האָט געשטימט פאר פאראייניגונג מיט די פאראייניגטע שטאטען. די פאָליטיק אין די פאראייניגטע שטאטען האָט אָבער ניט דערלויבט אז דער וואונש פון טעקסאס זאל דורכגעפירט ווערען. גראָד דעמאָלט האָט זיך די שקלאפען־פראָגע רעכט פאנאנדערגעפלאָקערט. די נאָרט און די סאוט האָבען זיך געזומען מעסטען מיט זייערע פאָליטישע כחות אין וואשינגטאָן, און די נאָרט האָט ניט געוואָלט דערלאָזען אז טעקסאס, וואו שקלאפעריי האָט עקזיסטירט, זאל אריינקומען אלס א שטאט. וואָרים זי וואָלט מיט איר אריינקומען געשטארקט די כחות פון דער שקלאפישער סאוט.

אויסער דער שקלאפען־פראָגע זיינען געווען נאָך צוויי פראָגען וועלכע האָבען דערבי געשפילט א ראָלע. ערשטענס, האָט מען זיך געמוזט רעכענען מיט מעקסיקא. די מעקסיקאנער רעגירונג האָט קיינמאל ניט אנערקענט די אומאפהענגיקייט פון טעקסאס. זי האָט נאָך אלץ באטראכט טעקסאס אלס א טייל פון איר טעריטאָריע, און זי האָט געגעבען צו פילען די פאראיניגטע שטאטען, אז אויב זי וועט אנעקסירען טעקסאס, וועט מעקסיקא עס באטראכטען אלס אן אנגריף אויף אירע טעריטאָריעלע רעכט און במילא אלס א קריגס־ערקלערונג. די לאָגע האָט געווירקט צו שטארקען די שטעלונג פון דער נאָרט, אז מען

מאָל. ער האָט אויסגעארבייט א ביל וועגן א נאציאָנאל־ער באנק, וואָס האָט אנטהאלטן אייניג פון דעם פרעזידענט׳ס באדינ־גונגען. אָבער אויך דעם ביל האָט דער פרעזידענט צוריקגע־וויזן.

די פירער פון דער פּארטיי האָבען אטאקירט דעם פרעזידענט אלס א פּארעטער. און אלע מיניסטאָרען, אויסער וועבסטער, האָבען גלייך רעזיגנירט (וועבסטער איז געבליבען אין אמט, ווייל ער האָט געהאלטען אין מיטען פון א זייער וויכטיגער דיפלאָמא־טישער פּארהאנדלונג מיט ענגלאנד. וועז ער האָט די פּארהאנד־לונג געענדיגט, האָט ער אויך רעזיגנירט). טאיל־ער איז ניט נתפּעל געווארען. ער האָט באשטימט אן אנדער קאבינעט, ניט פון קיין „וויגס", נאָר פון נעווזענע דעמאקראטען. ער איז איצט פּארבליבען א פרעזידענט אָן א פּארטיי. קלעי האָט איינגעזען, אז ער וועט אין דער אדמיניסטראציע גאָרניט קענען אויפטאָן, האָט ער רעזיגנירט פון סענאט און האָט זיך אָפּגעגעבען אינ־גאנצען מיט דער ארבייט פון אָרגאניזירען די פּארטיי און צו־גרייטען זי פּאר די נעקסטע וואלען אין 1844.

דעניעל וועבסטער׳ס דיפלאָמאטישע ארבייט, וועלכע האָט אים צוריקגעהאלטען פון רעזיגנירען, האָט געהאָט צו טאָן מיט א גרענעץ־פראגע. די פראגע האָט זיך נעצוגען נאָך פון דעם ערש־טען אָפּמאך צווישען ענגלאנד און די פאראיניגטע שטאטען נאָך דער רעוואלוציע. עס האָט זיך געהאנדעלט וועגן באשטימען וואו עס ליגט די גרענעץ צווישען קענעדע און דעם מזרח־טייל פון די פאראיניגטע שטאטען. אין פארלויף פון די ענויע פופציג יאָר זיינען געמאכט געוואָרען עטליכע פראבעם צו שליכ־טען דעם גרענעץ־סכסוך, אָבער זיי האָבען זיך אלע געענדיגט מיט נאָרנישט.

וועבסטער האָט אונטערגענומען די פראגע צודערלויידיגען. ענגלאנד איז געווען פארטראטען פון לאָרד אשבוירטאָן. די צוויי דיפלאָמאטען זיינען, נאָך א פּאָר מאנאטען ארבייט, געקומען צו אן אויסגלייך. די גרענעץ איז באשטימט געוואָרען צו דער צור־

פון הענרי קלעי און דעניעל וועבסטער. ער האָט זיך פאַראייניגט מיט די „וויגס" בלויז דערפאַר, וואָס ער האָט גלייך מיט זיי פיינט געהאַט דזשעקסאָנ'ען און וואַן־ביורענ'ען. זיין שנאה גע־גען זיי איז געווען הויפּטזעכליך א פּערזענליכע. ער האָט זיי גע־האַלטען פאַר דעספּאָטען. דזשעקסאָנ'ען האָט ער ניט געקענט מוחל זיין פאַר זיין שטעלונג צו סאוט קאראָליינא אין דער „נאָ־ליפיקיישאָן" אַנגעלעגענהייט. די קאָנווענשאָן פון די „וויגס" אין 1840 האָט אים נאָמינירט פאַר ווייס־פּרעזידענט, כדי צו קרי־גען דורך אים שטימען אין דער סאוט, שטימען פון פריער־דיגע אָנהענגער פון דזשעקסאָנ'ען.

ווען העריסאָן וואָלט פאַרבליבען פּרעזידענט, וואָלט די אַד־מיניסטראַציע געפירט געוואָרען פון הענרי קלעי, און זי וואָלט דורכגעפירט די פּרינציפּען פון קלעי'ס אַלטער פּאַרטיי. איצט אָבער, אַז טאַילער האָט פאַרנומען דעם אַמט, האָט זיך אַרויס־געוויזען אַז די שותפות פון די פאַרשיידענע עלעמענטען אין דער פּאַרטיי איז אַן אוממעגליכע. די קייט וואָס האָט זיי פאַרבונ־דען האָט באַלד געפּלאַצט.

קלעי האָט אַריינגענומען די לאַגע אין זיינע הענט. אין יוני 1841 האָט ער אַריינגעטראָגען אַ רייע רעזאָלוציעס, וועלכע האָבען אנטהאַלטען זיין גאַנצע פּראָגראַם. די רעזאָלוציעס זיינען געווען וועגען גרינדען אַ נאַציאָנאַל באַנק, וועגען אַ הויכען טאַ־ריף, וועגען פאַרטיילען צו די שטאַטען דאָס געלט וואָס די רע־גירונג האָט געקראָגען פון פאַרקויפען קהל'שע לאַנד. מיט דעם דאָזיגען שריט האָט קלעי געזוכט צו לאָזען וויסען דעם פּרע־זידענט, אַז ער דערוואַרט פון אים, ער זאָל דעם פּראָגראַם שטי־צען.

דער קאָנגרעס איז ווירקליך געשטאַנען אונטער קלעי'ס איינ־פלוס. אָבער באַלד האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דער פּרעזי־דענט האָט זיך געהאַלטען ביי זיינע אייגענע אַלטע פּרינציפּען. אויף קלעי'ס באַפעל האָט דער קאָנגרעס אָנגענומען אַ ביל, אַז די רעגירונג זאָל גרינדען אַ נאַציאָנאַלע באַנק. טאַילער האָט דעם ביל גלייך צוריקגעוויזען. קלעי האָט געפּרובירט אַ צווייטען

קאפיטעל 12.

טעקסאַס ווערט אַ טייל פון די פאַראיניגטע שטאַטען.

וויליאם הענרי העריסאָן איז איינגעשוואוירען געוואָרען אלס פרעזידענט דעם 4טען מערץ, 1841, און פונקט מיט איין מאָנאט שפעטער, דעם 4טען אפריל, איז ער געשטאָרבען. זיין פלאַץ האָט פארנומען דער וויס־פרעזידענט דזשאן טיילער. אין די עטליכע וואָכען וואָס הערישאָן איז געווען פרעזידענט האָט ער אויסגעקליבען זיינע קאבינעט־מיניסטאָרען און האָט איינגעראפען א ספעציעלע זיצונג פון קאָנגרעס. פאר אויסלאַנד־מינים־טער, סעקרעטערי אָוו סטייט, האָט ער איינגעלאדען הענרי קלעי. דערמיט האָט ער קלעי'ען אנערקענט אלס דעם פירער פון דער „וויג פּאַרטי". קלעי האָט זיך אנטזאגט דעם אמט אָנצונעמען. ער האָט עס געהאלטען פאר וויכטיגער צו זיצען אין סענאט און דאָרט דורכפירען די פּאָליטיק פון זיין פּאַרטיי. די „וויג"־פּאַרטיי האָט געהאט א מאיאָריטעט אין ביידע הייזער פון קאָנגרעס. הערישאָן האָט דאן באשטימט אלס „סעקרעטערי אָוו סטייט" דעם צווייטען פירער פון דער פּאַרטיי, סענאטאָר דעניעל וועבסטער.

דזשאן טיילער האָט געשטאמט פון א רייכער פאמיליע אין ווירדזשיניא. אין זיין פּאָליטיק איז ער שטענדיג טריי געווען די פרינציפען פון די רייכע פלאַנטאַטאָרס אין דער סאוט. ער איז געווען געגען א טאריף, געגען דער נאציאָנאלער באנק, געגען דעם אז די נאציאָנאלע רעגירונג זאָל געבען געלט אויף אינערליכע אויסבעסערונגען. ער איז אלזאָ געווען געגען די הויפט פרינציפען פון דער „וויג פּאַרטי", געגען די פרינציפען

אין שטעט פון איבער אכט טויזענט מענשען. אין 1840 האָ־
בען שוין אין אזוינע שטעט נעוואוינט אכט־און־אַ־האלב פּראָ־
צענט פון דער באפעלקערונג. די שטאָט ניו יאָרק האָט אין 1830
געהאַט ווייניגער ווי 200 טויזענד מענשען; אין 1840 האָט זי
שוין געהאַט מער ווי 300 טויזענד.

כמעט גאָרניט. די וועסט האָט פֿארקויפט צו דער סאוט, אָבער געקויפט האָט זי ביי איר גאָרניט. אויף אזא אופן איז דער האַנדעל צווישען די פֿארשיידענע טיילען פון לאַנד געווען אַן אייגזייטיגער.

די צאָל מענשען וואָס האָבען זיך אָפּגענעבען מיט פירען דעם האַנדעל און דעם האַנדעל־פֿארקער צווישען די פֿארשיידענע טיילען פון לאַנד האָט אין 1840 אָנגעטראָפֿען אַן ערך פון 190 טויזענד, און זיי האָבען קאָנטראָלירט א קאַפּיטאל פון נאָענט צו א האַלבען ביליאָן דאָלער.

די באַפּעלקערונג פון די פֿאראייניגטע שטאַטען איז שנעל געוואקסען. אין 1800 איז זי געווען פינף־און־א־דריטל מיליאָן; אין 1840 איז זי שוין געווען איבער 17 מיליאָן. צווישען די 17 מיליאָן זיינען נאָענט פון דריי מיליאָן געווען נעגער. דער וואוקס פון דער באַפּעלקערונג איז געווען א נאַטירליכער: עס זיינען געבוירען געוואָרען מער ווי עס זיינען געשטאָרבען. אָבער די אימיגראַציע פון איראָפּא איז אויך געווען א באדייטענדע. ביז 1820 האָט די רעגירונג ניט געפירט קיין חשבון פון די אימיגראַנטען. עס ווערט אָבער געשאַצט, אז אין די צוואַנציג יאָר, פון 1800 ביז 1820, זיינען אהער אָנגעקומען אן ערך פון 160 טויזענד אימיגראַנטען. אין די נעקסטע צוואַנציג יאָר, פון 1820 ביז 1840, — זיינען שוין אָנגעקומען 750 טויזענד אימיגראַנטען. אין יאָר 1840 אַליין זיינען אַריינגעפֿאָרען קיין אמעריקע איבער 84 טויזענד אימיגראַנטען. די מערסטע אימיגראַנטען אין יענע יאָרען זיינען געקומען פון ענגלאַנד און אירלאַנד. געקומען זיינען זיי אהער זייער אָרים. אין ענגלאַנד איז דעמאָלט געווען פֿארשפּרייט די מאָדע, אז שטעט פלעגען אויסליפערען זייערע אָרימעלייט און זייערע בעטלער קיין אמעריקע. די שטעט פלעגען דעקען די הוצאות פאר די בעטלער צו פֿאָרען קיין אמעריקע.

מיט דעם וואוקס פון דער באַפּעלקערונג אין אמעריקע ויינען געוואקסען די שטעט און שטעטלאָך. אין 1800 האָבען זויניגער ווי פיר פּראָצענט פון דער באַפּעלקערונג געוואוינט

האָבען די פאַרמער דאָ טאַקע געלעבט אָרים און זיך געמוזט באַ־גיין אָן אַ סך נויטיגע לעבענס־מיטעל.

אַ גרויסע ענדערונג איז געקומען נאָכדעם ווי דער דאַמף־שיף איז ערפונדען געוואָרען. אין 1815 זיינען אויף דעם טייך מיסיסיפּי, דעם הויפּט טייך פון דער וועסט, געשוואומען פערצען דאַמף־שיפען; אין 1829 האָט זיך די צאָל פאַרגרעסערט אויף 200; אין 1842 האָט שוין די צאָל דערגרייכט ביז 450. די וועסט האָט איצט געהאַט אַ שנעלען, ביליגען פאַרקער־מיטעל, און דאָס האָט זיך אָפּגערופען אויפ'ן האַנדעל. די וועסט האָט איצט אָנגעפאַנגען אַרויסצושיקען אירע פּראָדוקטען אין דער סאוט און אריינפירען סחורות פון דער איסט. אין 1816 האָט די וועסט אַרויסגעשיקט פּראָדוקטען אויף דער סומע פון אַכט מיליאָן דאָ־לער; אין 1829 — 22 מיליאָן; אין 1840 — 50 מיליאָן. זי האָט געשיקט אין דער סאוט אַלערליי תבואות, מעל, חזיר־פלייש, און אַזוינע סחורות ווי ליכט, גלאָז און שטריק. דער האַנדעל אויף דעם מיסיסיפּי האָט אין 1840 אָנגעטראָפען אַן ערך פון 100 מיליאָן דאָלער.

די סאוט האָט זיך גענויטיגט אין די פּראָדוקטען, ווייל זי האָט זיך איצט אינגאַנצען אָפּגעגעבען מיט קאטאן. איבער־הויפּט איז דאָס געווען דער פאַל מיט די שטאַטען פון דעם וועסט־ליכען טייל פון דער סאוט, ווי אַלאַבאַמאַ, לואיזיאַנאַ, טענעסי און מיסיסיפּי. אין 1810 האָט די סאוט־וועסט פּראָדוצירט 85 מיליאָן פונט קאטאן; אין 1830 — 350 מיליאָן פונט. די ריוחים אויף קאטאן זיינען געווען זייער גרויס, און די פּלאַנטאַ־טאָרס האָבען געהאַט נאָר איין אַמביציע — צו קריגען געלט, כדי צו קויפען נאָך לאַנד און צו זייען נאָך קאטאן. צוויי־דריטעל פון די קאטאן האָט די סאוט פאַרקויפט צו ענגלאַנד; איין דרי־טעל אין אַמעריקאַ גופא.

די סאוט האָט באַצויגען איר עסענוואַרג פון דער וועסט. פאַבריצירטע סחורות האָט זי געליפערט פון דער איסט. די וועסט האָט אויך געקויפט פאַבריצירטע סחורה פון דער איסט. די איסט האָט פאַרקויפט צו דער וועסט; געקויפט האָט זי אָבער דאָרט

ציע פון אייזען. אין 1840 זיינען שוין אין אמעריקא געווען 804 שמעלץ־אויוועגס. מער ווי א העלפֿט פון די אויוועגס האָבען זיך געפונען אין פּענסילוועניא און ניו־יאָרק. ביי דער אייזען־אינדוסטריע זיינען אין 1840 באשעפטיגט געווען אַרום 30 טויזענד מאַן, און עס איז שוין דאַן געלעגען אין איר א קאַפּיטאל פון 20½ מיליאָן דאָלער.

דער שנעלער וואוקס אין פֿאבריקאַציע שפּיגעלט זיך אָפּ אין די מאשין־ערפֿינדונגען און פֿאטענטען, וועלכע זיינען אין יענע יאָרען געמאַכט געוואָרען. צווישען די יאָרען 1790 און 1811 זיינען אַרויסגענומען געוואָרען דורכשניטלעך 77 פֿאטענטען א יאָר; צווישען 1812 און 1817 איז די צאָל געשטיגען אויף 192 א יאָר; אין 1830 זיינען שוין אַרויסגענעבען געוואָרען 544 פֿאטענטען, און וואָס וויייטער איז די צאָל געוואקסען.

אין די פֿאָר צענדליג יאָר, צווישען 1820 און 1840, איז באשטימט געוואָרען דער כאַראקטער פון די אינדוסטריעלע באַציאונגען צווישען די דריי טיילען פון לאַנד, — די איסט, די וועסט און די סאוט. אין די פֿריערדיגע יאָרען זיינען די אינדוסטריעלע פֿאַרבינדונגען צווישען זיי געווען שוואַכע, אומבאַשטימטע. איבערהויפּט די וועסט איז געווען כמעט ווי איננאַנצען אָפּגעריסען פון די אַנדערע טיילען פון לאַנד. די באַפּעלקערונג וואָס האָט זיך באַזעצט אין דער וועסט האָט געזוכט זיך אַליין צו דערנערען, אַליין צו שאַפען אַלע נויטיגע לעבענס־מיטעל. דאָס איז געווען דערפֿאַר ווייל עס זיינען נאָך דעמאָלט ניט געווען קיין פֿאַרקער־מיטלען. די וועגען זיינען געווען שלעכטע; די שיפֿלאָך אויף די טייכען זיינען געווען לאַנגזאַמע, און ניט פון אַלע ערטער האָט מען געקענט צו זיי צוקומען. די קאַנאַלען זיינען אַליין געווען אָרים, און האָבען ניט פֿאַרמאָגט צו באַצאָלען די הויכע פּרייזען, וואָס עס האָט דעמאָלט געקאָסט צו פּירען פּראָכט. די וועסט האָט דעריבער געהאט אייגענע מילען, קוזניעס, גאַרבערייען, טעקסטיל און פֿאַפּיר־פֿאַבריקען. עס פֿארשטייט זיך אז אַלץ איז דאָ געווען אויף א קליינעם, אָרימען מאַשטאַב,

גרעסערען. אין 1820 האָט אן ערך פון 13½ פּראָצענט פון דער באפעלקערונג זיך אפּגענעבען מיט פאברikאציע און מעכאניק; אין 1840 איז שוין איבער 17 פּראָצענט פון דער באפעלקערונג געווען באשעפטיגט אין פאברikען. אין 1820 האָט מען געשאצט דעם ווערט פון פאברik פּראָדוקטען אין אמעריקא איז 52 מיליאָן דאָלער; אין 1830 — אין 112 מיליאָן; אין 1840, שוין אין 843 מיליאָן דאָלער.

די עלטסטע און וויכטיגסטע פאברikאציע איז געווען טעקסטילס. די ערשט צייט פלעג די קאטאן געשפּונען ווערען מיט מאשינען, נאָר ווען פלעגט מען עס מיט'ן האנט, און די ארבייט פון ווען פלעג געטאָן ווערען אין די היימען פון די ארבייטער. אין די 20-ער יאָרען אבער איז שוין אויך די ווען געמאכט געוואָרען מיט מאשינען, און די גאנצע ארבייט איז אריבערגעטראָגען געוואָרען אין די פאברikען. אין 1830 האָט אמעריקע פארצערט מער קאטאן ווי אלע אנדערע לענדער, אויסער ענגלאנד. זי האָט געהאט מער טעקסטיל פאברikען ווי אלע אנדערע לענדער, אויסער צוויי: ענגלאנד און פראנקרייך. דער צענטער פון דער אינדוסטריע איז געווען ניו-ענגלאנד, אויך בערהויפּט מאסאטשוזעטס.

צוזאמען מיט דער קאטאן-אינדוסטריע האָט זיך אנטוויקעלט די וואָל אינדוסטריע, וועלכע איז אויך געווען קאָנצענטרירט אין ניו-ענגלאנד.

די אייזען-אינדוסטריע האָט דאָ געמאכט גרויס פאָרטשריט אין די 30-ער יאָרען צוליב צוויי הויפּט אורזאכען: ערשטענס, האָט מען אין יענע יארען גענומען באנוצען הארטע קוילען צו שמעלצען אייזען. צווייטענס, האָט מען זיך דאן גענויטיגט אין א סך אייזען פאר די אייזענבאנען. אין יאָר 1835 איז אויסגעלייגט געוואָרען 465 מייל אייזענבאן. דאָס בויען פון די באנען האָט געהאט א דאָפּעלטע ווירקונג אויף דער אייזען-אינדוסטריע: ערשטענס, האָט דאָס געשאפען א נאָכפראגע אויף אייזען; צווייטענס, האָבען די באנען מעגליך געמאכט דעם טראנספּאָרט פון הארטע קוילען, וואָס איז אזוי נויטיג געווען פאר דער פּראָדוק-

געראַטן, אז לויט'ן געזעץ טאָר מען זיי ניט טשעפּען, און די רעגירונג פון דזשאָרדזשיא האָט איבער זיי ניט קיין יוריסדיקציע. וועג דזשעפֿערסאָן האָט זיך דערוואוסט פון דער אנטשיידונג, האָט ער אויסגעשריען: „זאָל דער סופּרים קאורט פֿרובירן דורכפֿירען דעם אורטייל!" דזשעפֿערסאָן האָט זיך אנטזאגט צו פּאָלגען דעם פּסק פון דעם העכסטען גריכט.

די אינדיאַנער האָבען קיין אנדער ברירה ניט געהאַט ווי זיך אונטערצוגעבען. זיי האָבען איינגעזען, אַז זיך אריבערצוקלייבען אויף דער אַנדערער זייט מיסיסיפּי, און ביז 1840 זיינען שוין אַלע שטאַטען פון דער סאוט אָפּגערייניגט געוואָרען פון אינדיאַנער. בלויז דער איין אינדיאַנישער שבט, די „סעמינאָלען", וועלכע האָבען געוואוינט אין פלאָרידא, האָבען אַנגעפּירט א קאַמף פאַר זייער לאַנד. זיי האָבען געקעמפט פון 1834 ביז 1842, אַבער צום סוף האָבען זיי זיך אויך אונטערגענעבען. ערום און ארום איז אין די צען יאָר אַוועקגענומען געוואָרען פון די אינדיאַנער אַן ערך פון דרייסיג מיליאָן אקער לאַנד, און אויפֿן לאַנד האָבען באַלד גענומען בליען ריזיגע קאטאן־פּלאַנטאַציעס.

צווישען די יאָרען 1830 און 1840 האָט די פּאַבריקאַציע אין די פֿאראייניגטע שטאַטען געמאכט גרויס פֿאָרטשריט. „דאָס אַמעריקאַנער פּאָלק" — שרייבט פּראָפעסאָר באַנארט — „האָט איצט אָנגעהויבען גיך צו ווערען עקאָנאָמיש אומאָפּהענגיג פון אייראָפּא. ער האָט זיך שוין אליין געקענט דערנערען". אין 1834 איז אין די פֿאראייניגטע שטאַטען פּאַבריצירט געוואָרען סחורה אויף דער סומע פון 325 מיליאָן דאָלער, בשעת פון אייראָפּא איז אין דעם יאָר אריינגעפירט געוואָרען פּאַבריצירטע סחורה אויף ווייניגער ווי 50 מיליאָן דאָלער. די פּאַבריקען האָבען אין דער צייט אויך אויסגעשטופּט די „הויז־פּאַבריקאַציע". אנשטאָט דעם וואס פריער פלעגט א סך סחורה געמאכט ווערען אין די היימען, אין דאָרף און אין שטאָט, איז איצט כמעט די גאַנצע סחורה געמאכט געוואָרען אין פּאַבריקען. די צאָל פון ארבייטער אין די פּאַבריקען האָט זיך געהאַלטען אין איין פּאר־

אן אפמאך האבען די אינדיאנער געפירט אן אייגענע רעגירונג. זיי האבען געהאט זייער אויטאנאמיע אונטער'ן שוץ פון דער נאציאנאלער רעגירונג אין וואשינגטאן. די רעגירונג פון דזשאר־דזשיא האבען זיי ניט אנערקענט, כאטש זייער טעריטאריע האט זיך געפונען אין די גרעניצען פון דעם שטאט.

דער קאמף האט זיך אנגעהויבען אין 1828. די לעדזשיסלײ־טשור פון דזשארדזשיא האט אין יענעם יאר דורכגעפירט א געזעץ, אז די אינדיאנער מוזען אנערקענען די שטאט־רעגירונג און זיך אונטערוואַרפען די געזעצען פון דזשארדזשיא. די אינדיאנער האַ־בען געקראגען צייט ביז 1830, ענטוועדער אנצונעמען די בא־דינגונג אדער פארלאזען דעם שטאט. די אינדיאנער האבען געוואוסט, אז קוים וועלען זיי אנערקענען די רעגירונג פון דזשאר־דזשיא אלס זייער רעגירונג, וועט דזשארדזשיא שנעל גענינען „געזעצליכע" מיטלען וויי אזוי ביי זיי אוועקצונעמען דאס לאנד. האבען זיי זיך אנטזאגט צו אנערקענען דזשארדזשיא.

כל־זמן אין וואשינגטאן איז אויפ'ן פרעזידענטען שטול געזע־סען דזשאן קווינסי עדעמס, האבען די אינדיאנער זיך געקענט ווערען. עדעמס האט דערקלערט, אז די אינדיאנער זיינען גע־רעכט, אז די נאציאנאלע רעגירונג האט זיי דאס לאנד גענעבען, און אז דערפאר טאר מען פון זיי דאס לאנד ניט צונעמען. אבער אין 1829 איז אויפ'ן פרעזידענטען־שטול ארויף ענדרו דזשעק־סאן, דער באקעמפער פון די אינדיאנער, און ער האט גענעבען זיין פולע שטיצע צו דעם שטאט דזשארדזשיא געגען די אינדיא־נער.

דזשעקסאן האט אנגענאטען די אינדיאנער פון יענע שטא־טען לאנד אויף דער וועסטליכער זייט פון דעם טייך מיסיסיפי. אויף זיין פארלאנג האט דער קאנגרעס באווילינט די סומע פון א האלבען מיליאן דאלער אויף אריבערצופירען די אינדיאנער אין זייער נייער היים.

די אינדיאנער האבען זיך אנטזאגט אנצונעמען דזשעקסאנ'ס אנבאט. זיי האבען אפעלירט צום סופרים קאורט, און דאס העכ־סטע גערימט פון לאנד האט גע'פסקנ'ט אז די אינדיאנער זיינען

אירי קאנאל, זיך אין דער צייט באזעצט א גרויסע צאל קאלא־
ניסטען. אין 1840 זיינען די דערפֿער אין יענעם געגענד, ווי יו־
טיקא, סיראקיוז, ראטשעסטער און באפאלא, שוין געווען בליענדע
שטעט. אין אהייא זיינען אין דער צייט אויסגעוואקסען די
שטעט קליוולאנד און טאלידא. טויזענדער קאלאניסטען האבען
זיך באזעצט אין דער מישיגען־טעריטאריע. אין 1810 האט די
טעריטאריע געהאט א באפעלקערונג אינגאנצען פון פינף טויזענד;
אין 1837 האט זי שוין געציילט א באפעלקערונג פון איבער הונ־
דערט טויזענד, און זי האט זיך שוין געווענדט צום קאנגרעס מיט
א בקשה אריינגענומען צו ווערען אלס א שטאט. איר פארלאנג
איז באלד באוויליגט געוואָרען.

די פארבעסערונג אין דעם פארקער האט געפירט דערצו,
אז די סאוט זאל זיך נעמען אפגעבען אינגאנצען מיט פלאנצען
קאטאן. עסענוואַרג האט זי איצט געקענט גאנץ לייכט ברענגען
פון דער וועסט און פאבריצירטע סחורה פון דער נאָרט. די קא־
טאן האט זי פארקויפט צו די פאבריקאנטען אין ניו־ענגלאנד און
אין איראפּא. די ריוחים זיינען געווען גרויסע, און די פלאנ־
טאטאָרס האבען געזוכט צו פארבעסערען זייערע פלאנטאציעס,
געזוכט מער ערד, מער פלאץ צו זייען קאטאן. די אמביציע פון
דעם פלאנטאטאָר איז געווען „נאָך לאנד, נאָך נעגער, נאָך קאטאן".

דער הונגער אויף לאנד איז אין דער סאוט געווארען א
ברענענדיגע פראגע. די ערשטע זאך האבען די פלאנטאטאָרס
זיך א וואָרף געטאָן אויף די לאנד, וואס איז נאָך געווען פריי
אין זייער אייגענער היים, אין די אייגענע שטאטען. אבער דאָ
האבען זיי זיך אנגעשלאָגען אָן דעם ערשטען שווערען פראבלעם —
די אינדיאנער. אין 1820 זיינען אין די זידליכע שטאטען
דזשארדזשיא, אלאבאמא, מיסיסיפּי און טענעסי, געווען זעכציג
טויזענד אינדיאנער, וועלכע האבען געהאט אלס זייער געוועלביך
אייגענטום נייניצען מיליאָן אקער לאנד. די פראגע איז געווען
ווי אזוי נעמט מען ביי זיי די ערד אוועק.

דעם קאמף האט אנגעהויבען דזשארדזשיא. אירע אינדיא־
נער האבען פארמאָגט נאָענט צו צען מיליאָן אקער לאנד. לויט

לאַנגע צייט איידער דער עולם האָט פאַרשטאַנען די באַדייטונג דערפון און איידער ער האָט איינגעזען אַז די פּריוואַט געזעלשאַפטען האָבען די אַבסאָלוטע מאַכט איבער די באַנען. דאַן ערשט האָט דער עולם גענומען פאָדערען ביי דער רעגירונג אַז זי זאָל די מאַכט קאָנטראָלירען אָדער באַגרענצען.

די ערשטע צייט האָבען זיך אַלע טיילען פון לאַנד אַ כאַפּ געטאָן צו בויען באַנען, אַלע מיט'ן זעלבען אימפּעט. אָבער באַלד האָט זיך גענומען פילען אַן אונטערשייד צווישען דער בויאונגסאַרבייט אין דער נאָרט און דער סאוט. די נאָרט איז מיט דער ארבייט אָנגעגאַנגען וואָס ווייטער, אַלץ מער און ברייטער, אָבער די סאוט האָט די אַרבייט באַלד אָפּגעשטעלט. די אורזאַכע איז געווען, וואָס די סאוט האָט געהאַט אַ קלענערע באַפעלקערונג ווי די נאָרט און ווייניג פאַבריקאַציע. איר איינציגער וויכטיגער עקספּאָרט־אַרטיקעל איז געווען קאטאן; זיינען די גרויסע קאטאן־פּלאַנטאַציעס געלעגען ניט ווייט פון טייכען, און עס איז לייכט געווען צו פירען די סחורה מיט שיפען. אין 1840 האָט די סאוט געהאַט ווייניגער ווי אַ פערטעל פון די אייזענבאַנען פון לאַנד. די נאָרט האָט געבויט אַלץ מער און מער, כדי צו זיין ענגער פאַרבונדען מיט דער וועסט. זי האָט געוואוסט, אַז די וועסט וועט זיין אַ גוטער מאַרק פאַר איר פאַבריק סחורות.

אָט דער לעצטער פּונקט איז זייער אַ וויכטיגער. די באַנען האָבען צונויפגעבונדען די איסט מיט דער וועסט. דאָס האָט געהאָלפען דער אנטוויקלונג פון די ביידע טיילען פון לאַנד אויפ'ן עקאָנאָמישען געביט, און דאָס האָט אויך מיט דער צייט מיטגעבראַכט אַז די וועסט זאָל פּאָליטיש זיין מער צוגעבונדען צו דער נאָרט ווי צו דער סאוט. די פּאָליטישע רעזולטאַטען דערפון לאָזען זיך שטאַרק פילען אין דער שפּעטערדיגער געשיכטע פון לאַנד.

די גרויסע אויסבעסערונגען פון פאַרקער: די ערפינדונג פון דעם דאַמפּ־שיף, די קאַנאַלען, די אייזענבאַנען, — דאָס אַלץ האָט לייכטער געמאַכט פאַר דער באַפעלקערונג אריינצודרינגען טיפער אין לאַנד אַריין און זיך אויסשפּרייטען ווייטער אין דער וועסט. אין דעם וועסטליכען טייל פון ניו יאָרק האָבען, אַ דאַנק דעם

קאָמפּאַניעס זעלטען אָפּגעצאָלט געווארען. דאָס געלט וואָס די רעגירונגען האָבען אין די באַנען אַריינגעלייגט איז כמעט אין אַלע פאַלען געבליבען ביי די פּריוואַטע אונטערנעמער. די שטאַט־רעגירונגען האָבען, אויסער געלט, געשענקט די געזעלשאַפטען גרויסע שטרעקעס לאַנד, וואָס זיינען שפּעטער ווערט געווען אוצרות מיט גאָלד.

דער שטאַט מאַסאַטשוסעטס האָט אַנטליען די אייזענבאַן־קאָמפּאַניעס איבער זעקס מיליאָן דאָלער. ניו יאָרק האָט אין 1836 אנטליען דער „אירי ריילראוד קאָמפּאַני" דריי מיליאָן דאָלער (דאָס געלד האָט די רעגירונג קיינמאָל צוריק ניט געקראָגען). פון 1836 ביז 1842 האָט ניו יאָרק אויסגעהאָלפען די אַנדערע אייזענבאַן־קאָמפּאַנים פון שטאַט מיט נאָך אַנדערהאַלבען מיליאָן דאָלער. די פּריוואַטע געזעלשאַפטען האָבען באַקומען געלט ניט בלויז פון די שטאַט־רעגירונגען, נאָר אויך פון די שטעט, שטעט־לאַך און דערפער, וואו די ליניע איז דורכגעלאָפען. פּראָפעסאָר האַרט שרייבט: „אין די ערשטע צען יאָר איז אין די באַנען אריינגעלייגט געוואָרען אַ קאַפּיטאַל פון זיבעציג ביז אַכציג מי־ליאָן דאָלער. דריי פערטעל פון דעם געלט איז בייגעשטייערט געוואָרען פון רעגירונגס־קאַסעס". די קאָמפּאַניעס האָבען פאַקטיש געבויט די באַנען מיט קהל'שען געלט, און די באַנען זיינען גע־בליבען זייער פּריוואַט אייגענטום.

דער געדאַנק איז תחילת געווען, אַז יעדערער זאָל זיך קע־נען באַנוצען מיט די אייזענבאַן־ליניעס, דאָס הייסט, יעדער איי־נער זאָל קענען בויען אַ לאָקאָמאָטיוו און וואַגאָנען, און פאַר אַ געוויסען פּרייז זיך באַנוצען מיט די רעלסען. די באַן־ליניע איז באַטראַכט געוואָרען אַזוי ווי אַ קאַנאַל אָדער אַ שאָסיי, וועלכע זיינען אָפען פאַר אַלעמען. עס האָט זיך אָבער באַלד אַרויסגעוויזען, אַז דאָס איז אַבסאָלוט אוממעגליך, און די איי־גענטימער פון די ליניעס האָבען געמוזט אַליין נעמען בויען לאָ־קאָמאָטיווען און וואַגאָנען. אויף אַזאַ אופן זיינען זיי געוואָרען די אַבסאָלוטע באַלעבאַטים איבער די ליניעס. דאָס איז געווען אַ נייער באַגריף, אַ נייע דערשיינונג. עס האָט געדויערט אַ

אין א רעגענדיגען טאָג האָבען זיך די לאָקאָמיטוועז אויסגעלאָשען און מען האָט די באַנען געמוזט אָפּשטעלען. ווען דער צוג פלעגט לויפען, פלעגען פון די קוימענס פליען פונקען, און אזוי ווי די וואגאָנעס זיינען געווען אָפענע, פלעגען די פאסאזשירען מורא האָבען אז די קליידער זאָלען זיך אויף זיי ניט אָנצינדען. די פארמער פלעגען זיך באַקלאָגען, אז די פונקען ברענגען פייערען אין זייערע הייזער, און אז פון דעם טומעל פון די באַנען שרעקען זיך די בהמות און הערען אויף צו געבען מילך. ביסלעכווייז זיינען אָבער געמאכט געוואָרען אויסבעסערונגען, און די פארמער, אזוי גוט ווי די בהמות, האָבען זיך צוגעוואוינט צו דעם „אייזערנעם פערד".

מיט גרויס באַגייסטערונג האָט מען אין אלע טיילען פון לאנד זיך א נעם געטאָן צו בויען אייזענבאַנען. פריער האָבען די שטאטען און די פריוואטע קאָמפּאניעס אָנגעוועגדעט זייער ענערגיע און געלט אויף גראָבען קאַנאלען, וויל דער וואסערפארקער איז באטראכט געוואָרען אלס דער בעסטער און גרינגסטער. איצט זיינען די קאָפּיטאַלען אָפּגעוועגדט געוואָרען אויף צו בויען אייזענבאַנען. די עפאָכע פון קאַנאַלען האָט זיך גענדיגט און די עפאָכע פון אייזענבאַנען האָט זיך אָנגעפאַנגען. אין 1830 איז אין גאנץ אמעריקע געווען 23 מייל אייזענבאַן; אין 1837 איז שוין געווען 1500 מייל; אין 1840 — 23 הונדערט מייל, און אין 1848 — זעקס טויזענד מיל. די דאָזיגע ציפערען גיבען א שטיקעל באגריף וועגען דער שנעלקייט מיט וועלכער די באַנען זיינען דאָ געבויט געוואָרען.

וואר האָט געבויט די אייזענבאַנען?

עס זיינען געווען פאַלען וואו די שטאט־רעגירונגען האָבען אליין געבויט ליניעס אויף געוויסע שטרעקעס, און דאָרט האָבען די אייזענבאַנען באַלאַנגט צו דער רעגירונג. אזוינע פאַלען זיינען אָבער געווען זייער ווייניג. די מערסטע ליניעס זיינען געבויט געוואָרען פון פריוואטע געזעלשאפטען. די שטאט־רעגירונגען האָבען אָבער די אונטערנעמער ארויסגעהאָלפען מיט הלואות, מיט מתנות, אָדער מיט קויפען אקציעס. די הלואות זיינען פון די

קאפיטעל 11.

דער אינדוסטריעלער וואוקס פון לאנד ביז 1840.

אין יאר 1830 האט מען אין אמעריקע אנגעהויבען בויען אייזענבאנען. דאס איז געווען די וויכטיגסטע געשעעניש אין דעם עקאנאמישען לעבען פון לאנד אין יענער צייט. די אייזענבאן איז דערפונדען געווארען אין ענגלאנד. די ערפינדונג איז אייגענטליך געמאכט געווארען אין צווי טייל: פריער האט מען אויסגעפונען דעם סוד פון פארען אויף רעלסען, און שפעטער האט מען צוגעטראכט דעם לאקאמאטיוו. אז רעדער קענען גיין איבער רעלסען האט מען אין ענגלאנד אנטדעקט אנהויב 19טען יארהונדערט, און מען האט זיך באנוצט דערמיט דער עיקר אין די קוילען־גרובען, צו פירען די שווערע קוילען־משאות. צווישען די יארען 1814 און 1829 האט דער ענגלישער דערפינדער דזשארדזש סטיפענסאן פארפאלקאמט זיין דערפינדונג פון דעם לאקאמאטיוו, וועלכער איז געלאפען דריסיג מייל א שטונדע.

אמעריקע האט נאכגעטאן ענגלאנד. אין די צוואנציגער יארען האט מען דא גענומען בויען אייזענבאנען, דאס הייסט, לויגען רעלסען. די ליניעס זיינען געווען קורצע. זיי האבען זיך גע־ווינליך געצויגען פון א שטאט ביז א טייך, אדער פון איין שטאט ביז א צווייטער, א נאענטער. די באן־צוגען זיינען באשטאנען פון געווינליכע וועגענער, געשלעפט פון פערד, אזוי ווי די אלטמאדישע טראמווייען אין די שטעט. אין 1830 האט פיטער קופער דא אויפגעבויט א לאקאמאטיוו, לויט דעם מוסטער פון סטיפענסאנ׳ס לאקאמאטיוו אין ענגלאנד, און פון דעמאלט אן האט מען דא גענומען באנוצען באנען מיט דאמף.

די ערשטע באנען זיינען, נאטירליך, געווען פול מיט חסרונות.

אלע „רעספעקטאבלע" מענשען אין לאנד. ער איז פארדאמט געווארען ניט בלויז פון זיין אייגענעם קלאס, פון דער אריסטאקראטיע, נאר אויך פון די מאסען, ביי וועמען די קאנסטיטוציע איז געווען הייליג. די אריסטאקראטישע פאמיליעס, וועלכע האבען זיך פריער מיט אים געגרויסט, האבען אים איצט אריינגעלייגט אין חרם.

זיין פאמיליען־לעבען איז געווען א שטילע טראגעדיע. זיין פרוי איז באלד נאך דער חתונה קראנק געווארען און איז געבליבען אן אינוואליד איר גאנץ לעבען. זי האט כמעט קיינמאל פון שטוב ניט גענקענט ארויסגיין, און דאס רוב איז זי געלעגען אין בעט. פיליפס איז איר געבליבען אלע יארען (איבער פערציג יאר) געטרייר ווי א גוטע מוטער צו א קראנקען קינד. ער האט זי געליבט און טייער געהאלטען פונקט ווי אין דער ערשטער צייט ווען ער האט זיך מיט איר באקענט. נישט קוקענדיג אויף איר קראנקהייט איז זי שטענדיג געווען פרייליך און לוסטיג. זי איז געווען טיף פאראינטערעסירט אין דער אבאלישאן־באוועגונג, און איבערהויפט אין דער ארבייט וואס איר מאן האט געטאן. זי איז געווען קראנק קערפערליך, אבער גייסטיג איז זי געווען פול מיט לעבען און ענערגי, און אירע אלע גייסטיגע כחות האט זי, אזוי ווי איר מאן, געווידמעט דעם אידעאל פון דער באפרייאונג פון די שקלאפען.

לען אין דער באַוועגונג קריגען דיזעלבע אנערקענונג און רעכט ווי די מענער. ער איז געווען געגען דעם, אז די באַוועגונג זאָל זיך מישען אין פּאָליטיק. ער האָט זיך אינגאנצען אָפּגעזאָגט פון שטימען. ער האָט אָנגיטירט דערפֿאַר, אז די נאַרט זאָל זיך אָפּרייסען פון דער סאוט. ער האָט ביטער און שאַרף פֿאַרדאַמט די קאָנסטיטוציע דערפֿאַר וואָס זי אָנטהאַלט פונקטען וועלכע אנערקענען שקלאַפֿערייי.

אין א רעדע וואָס פילִיפּס האָט געהאַלטען אין 1842, אויף א מיטינג אין באָסטאָן*), האָט ער געשאַלטען די קאָנסטיטוציע. די רעדע איז געווען איינע פון די געוואָגטסטע אין דער געשיכטע פון אמעריקע. דער עולם אין זאָל איז געווען פיינדלִיך געשטימט געגען אים, און האָט איבערגעריסען יעדעם וואָרט זיינס. דאָך האָט ער זיך ניט אָפּגעשראָקען. ער האָט גע־זאָגט:

„איך וויים, אז איך רייד דאָ צו די „וויסע שקלאַפען" פון דער נאַרט. איר טרייסלט די קייטען אייערע, וויל צורייסען זיי האָט איר קיין מוט ניט... פילע פון אייך וואָלטען זיכער ניט געוואָלט, אז מען זאָל דעם שקלאַף צוריקשיקען, אָבער איר קענט זיך ניט העלפען. דער בלוטיגער באַפעל, אז מען זאָל אים יע צוריקשיקען, שטייט אינגעשריבען אין דער קאָנסטי־טוציע. דער אומגלִיק איז, וואָס מיר דערלאָזען אז אזא קאָנ־סטיטוציע זאָל לעבען איין אינציגע שטונדע. וועג איך באַ־טראכט אָט די מאַסע פון טויזענדער און איך זע ווי זיי טראַמפּ־לען אויף זייער אייגענעם געוויסען און אויף די רעכט פון זייערע מיטמענשען, וויל א שטיקל פֿארמעט הייסט זיי אזוי טאָן, זאָג איך: פֿארשאָלטען זאָל זיין די קאָנסטיטוציע פון די פֿאר־אייניגטע שטאַטען!"

די דאָזיגע רעדע האָט דערוועקט געגען אים דעם צאָרן פון

*) דער מיטינג איז פֿאַררופען געוואָרען צו פּראָטעסטירען געגען צוריקשיקען אין די סאוט אַן אַנטלאָפענעם שקלאַף, וועלכער איז ארעס־טירט געוואָרען אין באָסטאָן.

האב איך געמיינט אז אט די געמאלענע*) ליפען וועלען אנ־הויבען ריידען און זיי וועלען פארדאמען די פארלוימדונג אויף די געשטארבענע. פאר דער מיינונג וואס ער האט אויסגעדריקט אויף אט דעם פלאץ, וואס איז געהיילינט געווארען דורכ'ן בלוט פון די רעוואלוציאנערען, איז ער וועלט געווען אז די ערד זאל זיך עפענען און אים איינשלינגען".

דער זאל איז וויידער פארהילכט געווארען פון דונערענדיגע אפלאדיסמענטען. פילליפס האט פארענדיגט זיין רעדע און צו־שלאגען יערען ארגומענט פון דעם פריערדיגען רעדנער. די רעזא־לוציע איז אנגענומען געווארען איינשטימיג. פילליפס איז ארויס פון זאל א נייער מענש, א בארימטע פערזענליכקייט און אן עפענטליכער אנהענגער פון דער אנטי־שקלאפערי באוועגונג.

און פון דעמאלט אן ווערט ער שנעל ארייננעצויגען אין דער ארבייט פון די אבאלישאניסטען. ער האט אויפגענעבען זיין פראקטיק אלס אדוואקאט מיט דער ערקלערונג אז ער קען ניט מער דינען דעם געזעץ, ווייל די קאנסטיטוציע, וועלכע איז דאס העכסטע געזעץ אין לאנד, אנערקענט און בארעכטיגט שקלא־פערי. ער האט זיך אינגאנצען אפגענעבען מיט אגיטירען און ארגאניזירען. ער איז אומגעפארען אין די קלייגע שטעטלאך און דערפער, וואו מען האט נאך פריער פון קיין אבאלישאניסטען־באוועגונג ניט געהערט און וואו די פראפאגאנדיסטען געגען די אבא־לישאניסטען זיינען געווען שטארק, און ער האט דארטען פאר־זייט די ערשטע קערנדלאך פון דער באוועגונג. די ארבייט האט ער געטאן אן שום באלוינונג. ער האט געלעבט פון דעם געלט וואס ער האט ג'ירשנ'ט פון זיין פאטער.

זיין שטעלונג אין די אלע פראגען וואס האבען געהאט א שייכות מיט דער באוועגונג איז געווען אזוי עקסטרעם ווי ג'ע־ריסאנ'ס. ער האט געקעמפט פאר'ן פרינציפ, אז די פרויען זא־

*) אויפ'ן וואגט אין זאל זיינען געהאנגען די בילדער פון די בא־רימטע העלדען פון דער רעוואלוציע. מיט דעם אויסדרוק „באמאלענע ליפע" האט ער געמיינט די בילדער.

די רעדנער אויף דער פּלאַטפאָרמע האָבען זיך געהיט ניט אַריינצושלעפּען די פראַגע פון שקלאַפעריי. זיי האָבען גערעדט בלויז וועגען דעם פּרינציפּ פון פרייער פּרעסע, וועגען דער וויכ־טיגקייט פון געזעץ און אָרדנונג. זיי האָבען פאַרדאַמט דעם המון וואָס האָט ערמאָרדעט לאָוודזשאָי'ן, ווייל דער המון האָט גענומען דאָס געזעץ אין זיינע אייגענע הענט. ווען די רעדעס זיינען שוין געווען געענדיגט און מען האָט געדאַרפט שטימען וועגען אַ פאָרגעשלאָגענער רעזאָלוציע, האָט אַ שטימע אין דער גאַלעריע געבעטען דאָס וואָרט. אַלע האָבען זיך צוגעהערט. דער מאַן איז געווען מר. אַסטין, דער הויפּט פּראָקוראָר פון מאַסאַ־טשועטס. עס פאַרשטייט זיך, אַז מען האָט אים געלאָזט ריידען. און ער איז אַרויסגעטראָטען שאַרף און היציג געגען דער פאַר־זאַמלונג און געגען דער רעזאָלוציע. ער האָט פאַרטיידיגט דעם המון וואס האָט ערמאָרדעט לאָוודזשאָי'ן, אויפ'ן גרונט וואָס לאָוודזשאָי איז געווען אַ געפאַר פאַר'ן לאַנד, ווייל ער האָט מיט זיין צייטונג געהעצט די נעגער־שקלאַפען צו אַן אויפשטאַנד. דעם המון וואָס האָט גע'הרג'עט לאָוודזשאָי'ן האָט ער פאַרגליכען צו די מאַסען וואָס פלעגען מאַכען אָנפאַלען אויף ענגלישע בע־אַמטע אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע.

די רעדע איז אויפגענומען געוואָרען מיט אַ שטורם פון אַפּ־לאָדיסמענטען פון דער גרויסער צאָל אַנטי־אַבאָלישאָניסטען וואס זיינען געווען אין זאַל. עס האָט אויסגעזען, אַז די רעזאָלוציע וועט נידערגעשטימט ווערען. דאַן האָט ווענדעל פיליפּס זיך גע־נומען שטופּען צו דער פּלאַטפאָרמע. זיינע פריינט האָבען איהם געהאָלפען דורכשניידען אַ וועג. אויף דער פּלאַטפאָרמע האָט ער זיך פאָרגעשטעלט ווער ער איז און האָט גלייך גענומען „ריידען.

„מיינע הערען!" — האָט ער אויסגעשריען, — „ווען איך האָב געהערט ווי דער פריערדיגער רעדנער האָט פאַרגליכען די מערדער אין אַלטאָן, אילינאָי, צו די העלדען פון דער רעוואָלוציע,

ליבט און מיט וועלכער ער האָט געהייראַט. דאָס מיידעל האָט געהערט צו דערזעלבער געזעלשאַפט ווי ווענדעל פיליפּס, אויך א רייכע אַריסטאָקראַטקע. זי איז אָבער געווען אַן אָנהענ־גערין פון געריסאָנ'ען און זיין באַוועגונג. עס ווערט דערציילט, אַז ווען פיליפּס האָט זיך צו איר גע'שדכנ'ט און פלעגט קומען צו איר אויף באַזוך, פלעגט זי מיט אים ריידען נאָר וועגען דער נעגער־פראַגע. עס ווערט אויך דערציילט, אַז ווען ער האָט זי געפרעגט צי זי וועט מיט אים הייראַטען, האָט זי געזאָגט, אַז איידער זי קען אים ענטפערען, מוז זי וויסען צי ער וועט קענען זיין אַ פריינט פון די שקלאַפען. זיין ענטפער איז געווען: „מיין לעבען וועט עדות זאָגען ווי אויפריכטיג איך בין איבערגעגעבען צו דער באַפרייאונג פון די שקלאַפען". אין די שפּעטערע יאָרען האָט פיליפּס געזאָגט: „מיין פרוי האָט פון מיר געמאַכט אַ פאָלשטענדיגען אַבאָלישאָניסט". זיי האָבען געהייראַט אין אָק־טאָבער, 1837.

און מיט צוויי מאָנאַט שפּעטער, אין דעצעמבער פון זעלבען יאָר, האָט פיליפּס געמאַכט זיין ערשטען דראַמאַטישען אַרויסטריט אין דעם קאַמף געגען שקלאַפעריי. פּאַסירט האָט עס אַזוי: ווען עס איז אין באָסטאָן אָנגעקומען די נייעס, אַז דער אַבאָלישאָניסט לאָוודזשאָי איז דערמאָרדעט געוואָרען אין אילינאָי, האָבען די ליבעראַלען פון דער שטאָדט פאַררופען אַ פאַרזאַמלונג אין פע־ניעל האָל, צו פּראָטעסטירען געגען דער בלוטיגער געשעהעניש. די וואָס האָבען די פאַרזאַמלונג פאַררופען זיינען ניט געווען קיין אַבאָלישאָניסטען, זיי האָבען אָבער אין דעם אָנפאַל אויף לאָוו־דזשאָי'ן געזען אַ פאַרשוועכונג פון דעם הייליגען פּרינציפּ פון פרייער פּרעסע, און געגען דער פאַרשוועכונג האָבען זיי גע־וואָלט פּראָטעסטירען. אָבער די גרויסע מאַסע האָט אויסגע־טייטשט די פאַרזאַמלונג אַלס אַן אַבאָלישאָניסטישע, און דער זאַל איז אָנגעפּאַקט געוואָרען מיט אַ געמישטען עולם פון פינף טויזענד מאַן, פריינט און פיינט, פון דער אַבאָלישאָניסטישער באַוועגונג.

קומען איז געווען אַ שטרענג קאָנסערוואַטיווע, לויט דעם מוס־טער פון דעם באָסטאָנער אַדעל פון יענער צייט. ער האָט גע־לערענט אין אַ פּריוואַטער שול, וואו בלויז געקליבענע רייכע קינדער האָבען געקענט אַריינקומען. ווען ער איז עלטער גע־וואָרען, איז ער אַריינגעטראָטען אין דעם אַריסטאָקראַטישען האַרוואַרד קאַלעדזש, וואו ער האָט זיך גע'חבר'ט מיט יונגע לייט פון זיין גלייכען.

ווענדעל פיליפּס איז געבוירען געוואָרען נאָוועמבער דעם 29טען, 1811. ווען ער איז אַלט געווען צוואַנציג יאָר, האָט ער שוין געהאַט געענדיגט זיין קורס אין אוניווערזיטעט. דאָס איז געווען אין זעלבען יאָר ווען געריסאָן האָט אָנגעהויבען אַרויס־צוגעבען דעם „ליבערייטאָר". פיליפּס איז נאָך דעמאָלט געווען ווייט פון ראַדיקאַליזם און פון אַבאָלישאָניזם. ער האָט געענ־דיגט אַדוואָקאַט און אַלע האָבען זיך געריכט, און ער אַליין אויך, אַז ער וועט גיין אין זיין פאָטער'ס טריט. אים איז פאָרגע־שטאַנען אַ גאָלדענע צוקונפט. די נאַטור האָט אים געשענקט אַלע מעלות: ער איז געווען אַ שיינער, אַ געזונטער, מיט אַ מאַגנעטישער פערזענליכקייט, מיט אַ וואונדערבאַרער רעדנער־קראַפט, מיט אויסערגעוויינליכע גייסטיגע פייאיגקייטען. ער איז געווען זייער באַליבט. זיין פאַמיליע האָט מיט אים שטאָל־צירט. ער איז געווען רייך, פון העכסטען יחוס. די גאַנצע וועלט איז פאַר אים אָפען געווען. אַלע האָבען פאָראויסגע־זאָגט אַז ער וועט מיט דער צייט ווערען איינער פון די וויכ־טיגסטע מענשען אין דער אַמעריקאַנער פּאָליטיק; אַז ער וועט אפילו זיין פּרעזידענט פון די פאַראייניגטע שטאַטען.

ער איז אָבער ניט אַוועק אויפ'ן „גאָלדענעם וועג". ווען, ווי אַזוי און פאַרוואָס דאָס איז געשען, ווייס מען ניט גענוי. עס זיינען וועגען דעם פאַראַן פאַרשיידענע מיינונגען צווישען זיינע ביאָגראפען: איינע, פילייכט די אינטערעסאַנטסטע, איז, אַז „שולדיג אין דעם" איז געווען אַ יונג מיידעל, אַ באַגייסטערטע אַבאָלישאָניסטקע, אין וועלכער ווענדעל פיליפּס האָט זיך פאַר־

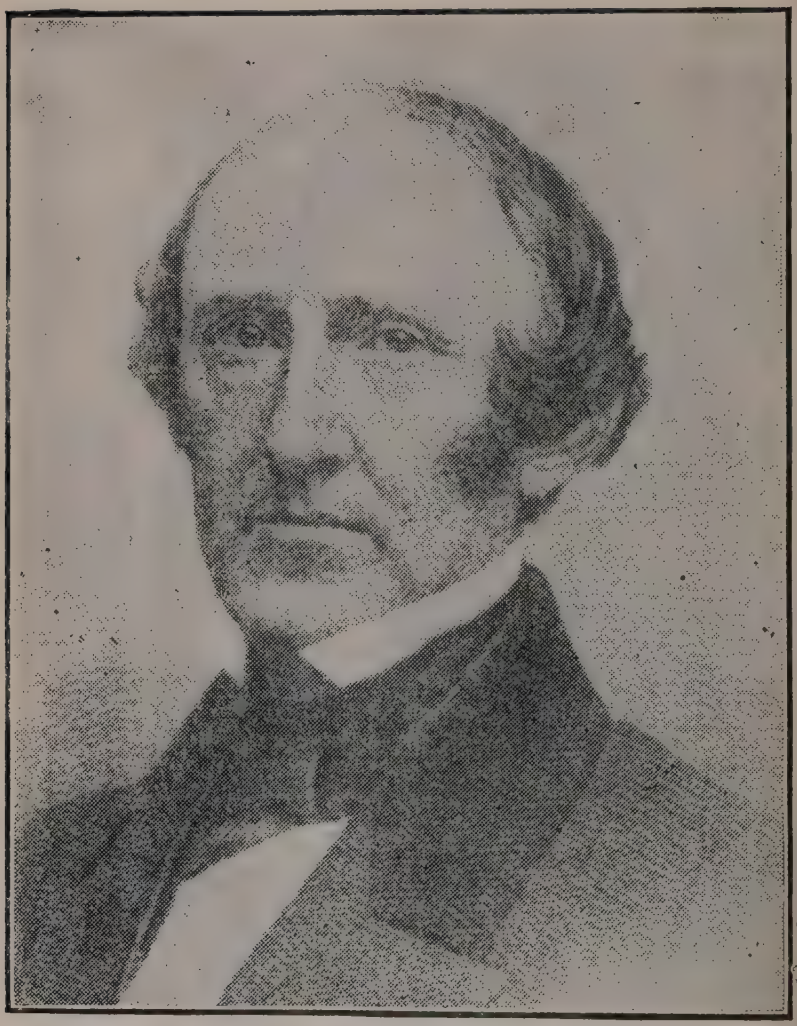

ווענדעל פיליפס.

רען, און ווייל אין איר איז אייגנעשריבען געוואָרען א פונקט, אז אנטלאָפענע שקלאַפען זאָלען צוריקגעקערט ווערען צו די אייגענ־טימער. פאר געריסאָנ'ען איז געווען רעכט, אז די גאַנצקייט פון לאַנד זאָל צוריסען ווערען, אז די קאָנסטיטוציע זאָל באדאי אָפּ־געשאפט ווערען, אבי צו מאכען א סוף צו דער מאכט און דעם איינפלוס פון די שקלאָפען־אייגענטימער און די שקלאָפען־העלפֿער.

זיין שטעלונג צו דער קאָנסטיטוציע און צו דער גאַנצקייט פון לאַנד האָט געריסאָנ'ען געשאפען ביטערע געגנער ניט נאָר צווישען די אלגעמיינע מאסען, נאָר אויך אין זיין אייגענער באוועגונג. געריסאָן האָט פארלאָרען א טייל פון זיינע וויכטיגסטע מיטהעלפֿער. אָבער דאָס האָט אים אויף א האָר ניט אָפּגע־שטעלט. פארקערט, ער איז געוואָרען נאָך ראדיקאלער און עקס־טרעמער ניט נאָר אין די דאָזיגע צוויי פראגען, נאָר אויך אין אנדערע פראגען. ער איז ארויסגעטראטען געגען דער ארגא־ניזירטער קירכע, געגען רעליגיעזע צערעמאָניעס, געגען די גלחים. די גלחים האָבען ניט געשוויגען און האָבען אים אטאקירט אלס אן אפיקורס. אין יענע יאָרען איז די באשולדיגונג אין אפיקורסות געווען א שטארקער קלאַפּ פאר אן עפענטליכער פערזאָן.

אין דעם קליינעם הייפעלע טויער וואָס זיינען טריי נעבלי־בען גריסאָנ'ען און זיך געהאלטען פעסט אָן זיינע לערען, איז דער וויכטיגסטער געווען וועגדעל פילִיפּס. אין געוויסע פונק־טען איז וועגדעל פילִיפּס געגאַנגען נאָך וויייטער, געווען נאָך גע־וואָגטער ווי גריסאָן.

וועגדעל פילִיפּס איז געווען א זון פון דער העכסטער אריס־טאָקראטיע אין ניו־ענגלאַנד. די פאמיליע פילִיפּס איז געווען איינע פון די ערשטע וואָס האָבען זיך באועצט אין באָסטאָן אין אָנהויב פון 17טען יאָרהונדערט. די פילִיפּס'עס זיינען געווען רייכע סוחרים, אָנגעזעענע אהוואָקאטען, גלחים, ריכטער, פאָלי־טישע פירער און הויכע רעגירונגס־בעאמטע. וועגדעל'ס פאָטער אליין איז געווען אן אדוואָקאט, א סענאטאָר און דער סיטי־מעיאָר פון באָסטאָן. די ערציאונג וואָס וועגדעל האָט בא־

שטיצען קיין פאליטישע פארטייען און טאר ניט ארגאניזירען קיין אייגענע פאליטישע פארטייען. ער האט אטאקירט די צוויי פאליטישע פארטייען פון זיין צייט און איז אליין קיינמאל ניט געגאנגען שטימען. אויך מיט דער מיינונג האבען א סך ניט איינגעשטימט. עס איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז די ארגאניזאציע האט זיך איבער דעם דאזיגען פונקט פאקטיש געשפאלטען. גערישאנ'ס געגנער האבען אין 1840 ארגאניזירט אן אייגענע פאליטישע פארטיי און ארויסגעשטעלט קאנדידאטען פאר פרעזידענט און ווייס־פרעזידענט. די פארטיי האט זיך גערופען „די ליבערטי פארטיי" (די פרייהייט־פארטיי) און איר קאנדידאט פאר פרעזידענט איז געווען דער אבאלישאניסט בוירני.

גערישאן איז אין זיין קאמף געווארען אלץ מער פארביטערט, אלץ ראדיקאלער און עקסטרעמער. ער איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אז עס איז דא א סכנה, אז דער איינפלוס פון די שקלאפען־שטאטען וועט זיך פארשפרייטען איבער די פרייע שטאטען פון דער נארט, און ער איז ארויסגעטראטען מיט א נייער פאדערונג — אז די נארט זאל זיך גלייך אפשיידען פון דער סאוט; אז די פאראיניגטע שטאטען זאל זיך צוטיילען אין צוויי באזונדערע לענדער. ער האט זיך געשטעלט אויפ'ן זעלבען שטאנדפונקט, וואס עס האבען שפעטער געהאט די פירער פון דער סאוט. ער האט געוואלט צושפאלטען דאס לאנד כדי צו ראטעווען די נארט פון שקלאפערי; די פירער פון דער סאוט האבען געוואלט צושפאלטען דאס לאנד, כדי צו ראטעווען דאס לאנד פאר שקלאפערי.

וען די „אנטי־סלייווערי סאסייעטי" האט, אין יאנואר 1843, אפגעהאלטען א צוזאמענפאר אין מאסאטשוזעטס, האט גערישאן דורכגעפירט א רעזאלוציע, אז „דער בונד וואס עקזיסטירט צווישען דער נארט און דער סאוט איז א בונד מיט'ן טויט, א שותפות מיט'ן גיהנום, און ער מוז גלייך צוריסען ווערען".

אין זיין קאמף געגען שקלאפערי האט גערישאן קיין זאך ניט געשאנעוועט. ער האט אפילו אטאקירט די קאנסטיטוציע, דערפאר וואס זי האט ערלויבט אז שקלאפערי זאל עקזיסטי־

געגנערשאפט צו אייניגע פון זיינע הויפּט פּרינציפּען, און דאָס האָט געפּירט צו ערנסטע שפּאַלטונגען אין די רייען.

דער ערשטער אינערליכער קאַמף איז פֿאָרגעקומען איבער דער פּרויען־פֿראגע. די פֿראגע איז שוין געווען אויפגעהויבען ביי די סאַמע ערשטע קאָנווענשאָנס פון דער אָרגאַניזאַציע. פּרויען זיינען געווען צווישען די באַגייסטערטסטע און פּעהיגסטע קעמפֿער אין דער אַבאָלישאָניסט־באַוועגונג. געריסאָן האָט זיי דערמוטיגט און זיי געגעבען גליכע רעכטע און א גליכע שטימע אין די בראַטונגען. ער האָט זיי געשיקט ריידען צו עפענטליכע פֿאַרזאַמלונגען און צו טאָן אַלע באַוועגונגס־אַרבייט, גליך ווי די מענער. אָבער די גלחים און די פֿרומע האָבען שטאַרק פֿאַרדאַמט אזא טאַקטיק. זיי האָבען דערקלערט, אז פּרויען טאָרען זיך ניט באַטייליגען אין עפענטליכער אַרבייט, ווייל דאָס ווערט די פּרוי דעמאָראַליזירען. ביי איינער פון די קאָנווענשאָנס פון דער אַנטי־שקלאַפֿען אָרגאַניזאַציע האָבען אכט גלחים־דעלעגאַטען רעזיגנירט דערפֿאַר ווײַל די פּרויען זיינען צוגעלאָזען געוואָרען.*)

א צווייטע פֿראגע ווײַל האָט געפּירט צו אומצופֿרידענקייט און אינערליכע רייבונגען און ענדליכע שפּאַלטונגען צווישען די אַבאָלישאָניסטען, איז געווען די פֿראגע פון שטים־קאַסטען. גע־ריסאָן איז תחילת געווען מיט דער מיינונג, אז די אַבאָלישאָן־באַוועגונג טאָר זיך ניט מישען אין פּאָליטיק, אז זי טאָר ניט

*) דער חיסטאָריקער דזשיימס טרעסלאָו עדעמס, רעידענדיג וועגען דעם ענין, שרייבט: „אין די דרייסיגער יאָרען איז די קירכע געווען אַזוי רעאַקציאָנער, אַז די גלחים וואָס האָבען רעזיגנירט האָבען אין זייער צושריפט צו דער קאָנווענשאָן דערקלערט, אַז ניט בלויז פּרויען טאָרען ניט רעדען ביי עפענטליכע פֿאַרזאַמלונגען, נאָר אַפֿילו מענער דאַרפֿען ניט רעדען עפענטליך. סיידען זיי קריגען ערלויבניש פון זייער גלח. זיי האָבען דערקלערט, אַז ווען עס האַנדעלט זיך וועגען רעאָרמען, מוז דער גלח געבען זיין צושטימונג. אויב איינער רעדט אָן דער צו־שטימונג פון דעם גלח, ווייזט ער דערמיט אַז ער האָט ניט געניג דרך ארץ פֿאַר זיין גלח".

רעכט. ער האָט אבער אויך ניט געוואלט דערלאָזען נעריסאָן זאל דערמארדעט ווערען. האָט ער אזוי מאנעווירט, אז דער המון האָט נעריסאָנ'ען אריינגעפירט אין סיטי האל, און דאָרט האָט דער מעיאר נעמאכט א כלומר'שטדיגע קלאָגע נעגען נעריסאָנ'ען און באפוילען מען זאל אים גלייך ארעסטירען. די פאָליציי האָט אים, דורך א הינטער־טיר, אפנעפירט אין נעפענגנים. דאָרט האָט מען אים נעהאלטען איבער נאכט. אויף מאָרגען איז ער באפרייט נעוואָרען. אויף דער עצה פון זיינע פרייונט איז ער אוועק פון באָסטאָן. ער איז אבער אין צוויי וואָכען ארום צוריקנעקומען און האָט אננעפאנגען א רייע אטאקעס אויף די פראָמינענטע הערען פון באָסטאָן און אויף דעם סיטי מעיאר, פאר דעם נאנצען סקאנדאל. די אטאקעס האָט ער נעמאכט, פארשטייט זיך, אין זיין צייטונג „די ליבערייטאָר".

„נעריסאָנ'ס הויפט־ארבייט איז אפנעטאָן נעוואָרען צוויישען 1830 און 1840", — שרייבט דער היסטאריקער דזשאן דזש. טשעפמאן. — „אין אָנהויב פון די צען יאָר איז „אבאָלישאָן" נעווען א קול אין מדבר, אבער צום סוף פון די צען יאָר איז „אבאָלישאָן" שוין נעלעגען יעדען אמעריקאנער אין קאָפ. נעריסאָנ'ס הויפט ארבייט אין דער צייט איז נעווען אויפצופאסען אויף דער טרייב־מאשין, אויפ'ן „ליבערייטאָר", און צו העלפען גרינדען אנטי־שקלאָפערייי ארגאניזאציעס. יעדער אטעם־צוג פון דער באוועגונג איז פארציבנט נעוואָרען אין דעם „ליבערייטאָר". יעדער נייער רעקרוט האָט זיך נעוועגדט צו נעריסאָנ'ען נאָך הילף. נעריסאָן איז נעווען דאָס הארץ פון דער אנטי־שקלאָפערייי באוועגונג".

ביים סוף פון דעם צענדליג יאָר, אין 1838 און 1839, האָט זיך אָנגעהויבען אנטוויקלען אן אָפאָזיציע צו נעריסאָנ'ען אין דער „אבאָלישאָניסט"־באוועגונג. אן אומצופריעדענקייט מיט נעריסאָנ'ס מעטאָדען, מיט זיין שארפער, ניט־איינגעהאלטענער פעדער און צונג, האָט שטענדיג עקזיסטירט אפילו צווישען א טייל פון זיינע פארערער. איצט אבער האָט זיך אנטוויקעלט א

בען א קאָך אין שטאָט. איין צייטונג האָט דערקלערט, אז ביי דער פֿארזאַמלונג וועלען זיין שטערונגען, און אז די שטערונגען וועלען געמאכט ווערען ניט פון „דעם פֿראָסטען המון, נאָר פון די רייכע און אָנגעזעענע הערען". שפּעטער אביסעל איז אָפּגעדרוקט געוואָרען א וואַרנונג פון דרייסיג פורמאַנעס, אז אויב געריסאָן וועט ניט אויפהערען צו דרוקען דעם „ליבערייטאָר", וועט מען אים אויסשמירען מיט סמאָלע און פֿעדערן. פון שטאָט.

די אַבאָלישאָניסטען האָבען באשלאָסען, אז עס וועט בעסער זיין אז טאָמפּסאָן זאָל ביי דער פֿארזאַמלונג ניט רעדען, און זיי האָבען אים שטילערהייט ארויסגעשיקט פון באָסטאָן. די פֿאַרזאַמלונג פון די פרויען האָט געדארפט פֿארקומען אין דערזעלבער געביידע וואו די אַבאָלישאָניסטען אָרגאַניזאַציע האָט געהאַט איר ביורא. געריסאָן איז צו דער פֿארזאַמלונג געקומען. ארום דעם זאָל האָבען זיך צונויפגעקליבען פון דריי ביז פינף טויזענד מענשען. אין זאָל זיינען געווען ניט מער ווי ארום צוואַנציג פרויען.

דער המון אין גאַס האָט פריער געפֿאַדערט, מען זאָל ארויסגעבען טאָמפּסאָנ'ען. אזוי ווי טאָמפּסאָן איז אָבער ניט געווען, האָט דער המון ענדומען פֿאַדערען געריסאָנ'ען. געריסאָנ'ס פריינט האָבען אים באהאלטען אין א הינטער־צימער. דער המון האָט אים אָבער געפונען. ער האָט געפֿרובט זיך ארויסצו'גנב'ענען דורך א הינטער־טיר, אָבער דער המון האָט אים פֿארשטעלט דעם וועג. אזוי שנעל ווי ער איז ארויס אין גאַס, האָט אים די מאַסע באפאלען, מען האָט פֿארוואָרפען א שטריק ארום אים און אים געשלעפּט צום פּלאַץ, וואו עס זיינען שוין געשטאַנען אָנגעגרייט טעפּ מיט סמאָלע.

די מהומה האָט געבראַכט צום פּלאַץ דעם מעיאר און די פֿאָליצייי. דער מעיאר איז געווען איינער פון יענע רייכע און פֿראָמינענטע לייט וואָס האָבען געהאַסט געריסאָנ'ען און זיין באַוועגונג, ער האָט אָבער אפּגעלירט צו דער מאַסע זיי זאָלען געריסאָנ'ען אפּלאָזען. דער מעיאר האָט ניט געוואָלט באַנוצען קיין מאַכט געגען דער מאַסע, ווייל ער האָט געהאַלטען אז זי איז גע־

מענפאר אין פילאדעלפיע, צו וועלכען עם זיינען געקומען זעכציג דעלעגאטען. גערעסאן איז געווען דער לייטענדער גייסט. ער האט געשריבען די פרינציפען־ערקלערונג, און די נאציאנאלע ארגאניזאציע האט זיך געשטעלט אויף דעם באזיס פון גערעסאנ'ס צוויי הויפט־פרינציפען: ערשטענס, אבסאלוטע און באלדיגע באפרייאונג פון אלע שקלאפען, אן שום קאמפראמיסען און אן שום באלוינונג פאר די באלעבאטים; און צווייטענס, אז דער קאמף פאר דער באפרייאונג זאל געפירט ווערען דורכאויס דורך פרא־פאגאנדע, און אונטער קיין אומשטענדען ניט באנוצען, און ניט דערמוטיגען, קיין גוואלד־מיטלען אדער מעטאדען.

די שנאה צו דער „אבאלישאניסט"־באוועגונג בכלל און צו גערעסאנ'ען בפרט האט זיך אלץ מער און מער פארגאנדערגעפלאקערט אי אין דער סאוט אין אין דער נארט. מען האט געמאכט אלערליי סטראשונקעס געגען גערעסאנ'ען. ער האט גע־וואוסט אז מען העצט געגען אים און אז מען זוכט אים אומצוברענגען. דאס האט אים אבער ניט אפגעשראקען. ער איז געווען א מענש מיט א וואונדערבארען מוט. ער האט זיך קיינמאל ניט פארלארען און איז קיינמאל ניט צוטומעלט געווארען, אפילו דעמאלט וען ער האט געזען דעם טויט פאר די אויגען.

אין 1835 איז גערעסאן שיער ניט געלינטשט געווארען פון א צורייצטען המון. ער איז ניצול געווארען דורך א נס. די פאסירונג איז פארגעקומען אין באסטאן, אין דער „וויגעלע פון פרייהייט".

דאס איז געווען אין מאנאט אקטאבער. אן ארגאניזאציע פון פרויען־אבאלישאניסטס האט פאררופען א פארזאמלונג פון פרויען, ביי וועלכע א בארימטער אבאלישאניסט פון ענגלאנד, א געוויסער טאמסאן, האט געדארפט רעדען. דער טאמסאן איז שוין פריער אטאקירט געווארען אין די צייטונגען פאר זיין אגי־טאציע געגען שקלאפערייי. א סך פון זיינע פריערדיגע מיטיי־גען אין פארשיידענע שטעט און שטעטלאך זיינען אפגע־בראכען געווארען פון צורייצטע „מאבס". וועו עס איז באקאנט געווארען, אז ער וועט רעדען אין באסטאן, האט זיך אנגעהויי־

די צייטונג האט זיך אויף א ווייל געמוזט אפשטעלען, אבער געריסאן האט שטענדיג געקראגען מיטלען זי ווייטער אויפצולעבען. ער האט איר אנגעפאנגען ארויסצוגעבען מיט דעם ציל צו באפרייען די נעגער־שקלאפען, און ער האט זי ניט אפגעשטעלט ביז דער ציל איז דערגרייכט געווארען, דאם הייסט, ביז נאכ'ן בירגער־קריג, וועלכער האט געבראכט פולע פרייהייט פאר אלע נעגער אין לאנד.

אין אנפאנג 1832 האט גערישאן, צוזאמען מיט נאך עלף אידעאלישטען ארגאניזירט די ערשטע „אנטי־סלייוערי סאסייעטי" אין באסטאן. די צוועלף מענשען האבען זיך פארזאמלט אין דעם קעלער פון א נעגערשער קירכע אין דעם נעגערשען קווארטאל פון שטאט. די נאכט איז געווען זייער א קאלטע. א שטורם האט געוויטערט אין דרויסען, און אין אזא נאכט, אין א קאלטען קעלער, איז געלייגט געווארען דער פונדאמענט פאר דער אנטי־שקלאפען באוועגונג, וואס האט זיך אין די נעקסטע עטליכע יאר פארשפרייט איבער דער גאנצער נארט. אין דער פרינציפען־דערקלערונג וואס די „סאסייעטי" האט יענע נאכט אויסגעארבייט וועלט געזאגט: „מיר וועלען אנווענדען בלויז פרידליכע און געזעצליכע מיטלען. מיר וועלען ניט דולדען קיין גוואלד און קיין אויפשטאנדען". גערישאן אליין איז שטענדיג טריי געבליבען דעם קריסטליכען פרינציפ פון ווידערשטאנדלאזיגקייט. ער האט אבער ניט באגריפען, אז זיין מעטאדע פון פרידליכען קאמף, זיין פייערדיגע אגיטאציע, וועט מוזען ברענגען צו גוואלד. עס איז די מיינונג פון א סך היסטאריקער, אז גערישאן און זיינע אנהענגער, די „אבאלישאניסטס", האבען מער ווי אנדערע אורזאכען, געפירט דערצו, אז דאס לאנד זאל אריין אין א בירגער־קריג צו לייזען די שקלאפען־פראגע.

די צען יאר פון 1830 ביז 1840 זיינען געווען די שטורמדיגסטע אין דער קאריערע פון גערישאן און זיין „אבאלישאניסט"־באוועגונג. אין 1833 האט גערישאן, מיט דער הילף פון זיינע חסידים, ארגאניזירט א נאציאנאלען פארבאנד פון אלע אנטי־שקלאפעריי פאראיינען. עס איז פארופען געווארען א צוזא־

מעת־לעת. וועגען א לעבען מאכען פון דער צייטונג האָבען זיי אפילו ניט געטראכט.

דער „ליבעריטאָר" איז אין א קורצער צייט באַרימט געוואָרען פון איין עק לאנד ביז'ן אנדערען. קיין סך לעזער האָט די צייטונג נישט געהאט. זי האָט זיך שטענדיג געמוטשעט, אָבער איר ערפאָלג האָט זיך ארויסגעוויזען אין דעם האָס און גרימצארן וואָס זי האָט ארויסגערופען אין די הערצער פון די שקלאפען־האלטער אין דער סאוט און זייערע פריינט אין דער נאָרט. נעריסאָנ'ס שפראך איז געווען אזא בייסענדיגע, אזא שניידענדע, אז טיי פון זיינע אייגענע אנהענגער האָבען צייטענווייז אויסגעדריקט אומצופרידענקייט. אין דער סאוט האָט דער „ליבעריטאָר" אנגעווארפען א טויט־שרעק, כאָטש ער האָט דאָרטען קיין אבאָנענטען ניט געהאט. אין דזשאָרדזשיא האָט די לעדזשיסלייטשור דורכגעפירט א געזעץ צו געבען א באלוינונג פון פינף טויזענד דאָלער דעם יעניגען וואָס וועט גורם זיין דעם ארעסט פון דעם רעדאקטאָר פון „ליבעריטאָר". און דער גאָווערנאָר פון סטייט האָט דעם אנבאָט פובליקירט. די באדייטונג פון דעם אנבאָט איז געווען פאלגענדער: עס האָט געהיסען, אז יענער וואָס וועט כאפען נעריסאָנ'ען אין באָסטאָן און אים מיט געוואלד ברענגען קיין דזשאָרדזשיא, וועט קריגען פון דער רעגירונג פינף טויזענד דאָלער. די רעגירונג פון דזשאָרדזשיא האָט, הייסט עס, אפיציעל אנגעבאָטען געלט פאר גנב'ענען, „קידנעפען", א מענשען. געווייסע פראָמינענטע פערזענלעכקייטען פון דער סאוט, צווישען זיי דער בארימטער סענאטאָר העין פון סאוט קאראָליינא, האָבען זיך געוועדט מיט א פעטיציע צום מיאָר פון באָסטאָן, ער זאל דעם „ליבעריטאָר" אפשטעלען. אָבער כאָטש דער באָסטאָנער מיאָר איז געווען א פריינד פון דער שקלאפערישער סאוט און האָט פארדאָמט גנריסאָנ'ען און זיין צייטונג, האָט ער דאָך ניט געוואָגט דאָס צו טאָן.

דער „ליבעריטאָר" איז דערשינען 34 יאָר. ער האָט אר־ בערגעלעבט אלערלייי קריזיסען. עס זיינען געווען צייטען, ווען

זי האָט אָנגעהויבען צו דערשיינען דעם ערשטען יאנואר, 1831.

אין דעם ערשטען נומער האָט נערישאָן אָפּגעדרוקט זיין מאַניפעסט וועגען שקלאַפֿעריי — א דאָקומענט וועלכער איז ביז היינטיגען טאָג בארימט אין דער געשיכטע פון פרייהייטסקאַמף. אין דעם מאַניפעסט ווערט אויסגעדריקט די אייזערנע אנטשלאָסענקייט צו פירען דעם קאַמף ביז'ן ביטערען סוף. אָט זיינען אייניגע אויסצוגען:

„איך ווייס, אז א סך האָבען טענות געגיין דער בייזקייט פון מיין שפּראַך. אָבער, איז דען ניטאָ געגנג אורזאַך בייז צו זיין? איך וועל זיין אזוי האַרט ווי דער אמת, אזוי אומבויגיג ווי די גערעכטיגקייט. וועגען דער טעמע פון שקלאַפֿעריי וויל איך ניט טראכטען און ניט רעידען און ניט שרייבען מיט געלאַסענקייט. ניין! זאָגט א מענשען וואָס ברענט, ער זאָל שרייען נאָך הילף מיט א ווייכער, געלאַסענער שטימע. זאָגט א מענשען ער זאָל זיין געלאַסען וועג ער גייט ראַטעוועז זיין פרוי. זאָגט דער מוטער זי זאָל פאַמעלאַך, לאַנגזאַם ארויסשלעפען איר קינד פון די פלאַמען. אָבער מיר זאָלט איר ניט וואָגען הייסען זיין געלאַסען אין דער זאך וואָס איך האָב איצט אונטערנומען. איך בין ערנסט, איך וועל זיך ניט וואַקלען, איך וועל ניט מוחל זיין, איך וועל ניט אָפּטרעטען איין אייניציגע האָר, און מען וועט זיך מוזען צוהערען צו מיר".

די צייטונג איז געווען אן ארימע. פאַר די ערשטע עטליכע נומערען האָט נערישאָן געמוזט באַרגען זאַץ. דרייַ מענשען האָבען געטאָן די גאַנצע ארבייט: געשריבען, געזעצט, געדרוקט, פאַרנאַנדערגעשיקט, פאַרקויפט. די רעדאַקציאָן ארבייט איז אינגאַנצען געפאַלען אויף נעריסאָנ'ס פלייצעס. ער האָט געהאט א שותף וואָס האָט אים ארויסגעהאָלפען אין דער געשעפטליכער זייט. א יונגער נעגער האָט זיי ביידען ארויסגעהאָלפען. די דריי מענשען האָבען די ערשטע אַנדערהאַלבען יאָר געוואוינט, געגעסען און געשלאָפען אין דעם איין צימער, וואו די צייטונג איז געדרוקט געוואָרען. זיי פלעגען ארבייטען פערצען שעה א

האָט זיך געענדיגט, אין אפריל 1829, איז ער צוריקגעקומען קיין באָסטאָן. פון דאָרטען איז ער אוועק אין באָלטימאָר, וואו ער איז אריינגעטראָטען אלס א מיט־רעדאקטאָר אין לאָנדי׳ס צייטונג. נעריסאָן איז איצט אלץ מער און מער אריינגעצויגען געווארען אין דער ארבייט געגען שקלאפעריי. ער האָט זיך באקענט נעענטער מיט די אומשטענדען פון די נעגער, מיט דעם שקלאפען־האנדל אין דער סאוט, און ער איז אנגעפילט געוואָרען מיט צארן געגען דעם שוידערליכען פארברעכען פון די וויסע געגען די שווארצע. ער איז געוואָרען א סך א בעסערער „אבאָלישאָניסט" ווי זיין רבי אלין. לאָנדי האָט אגיטירט, אז די שקלאפעריי זאל אפגעשאפט ווערען בישלעכווייז, אז עס זאל געפונען ווערען אן אויסוועג ווי אזוי די שקלאפען ארויסצופירען פון לאנד. נעריסאָן האָט ניט געהאט קיין נעדולד צו די אלע תרופות. ער האָט געזומען פארראמען שקלאפעריי מיט די שארפסטע ווערטער און געזומען פאדערען די באלדיגע אפשאפונג פון דעם שקלאפען־סיסטעם. אזוי ווי לאָנדי האָט געהאלטען אז גערי־סאָנ׳ס אגיטאציע איז א צו שארפע, איז ביי זיי געבליבען, אז יעדער פון זיי זאל אונטערשרייבען זיין נאָמען אויף זיינע אר־טיקלען.

די שותפות׳דיגע רעדאקציע האָט זיך לאנג ניט געהאלטען. אין 1830 האָט נעריסאָן אפגעדרוקט אן אטאקע אויף א שיף וואס האָט געפירט שקלאפען אין דער סאוט. דער קאפיטאָן האָט נעריסאָנ׳ען אנגעקלאָגט אין נעריכט, און נעריסאָן איז פאר־משפט געוואָרען צו באצאלען א געלט־שטראף. אזוי ווי ער האָט קיין געלט ניט געהאט (די סומע האָט באטראָפען ארום 100 דאלער), איז ער אפגעזעסען ארום צוויי מאָנאטען. פון געפענג־נים איז ער ארויס נאָך א גרעסערער „אבאָלישאָניסט" ווי ער איז אהין אריין. ער האָט זיך איצט אריינגעוואָרפען אין דער באוועגונג מיט׳ן גאנצען האַרצען און מיט דער גאנצער נשמה. ער האָט באשלאָסען ארויסצוגעבען אן אייגענע צייטונג, וואס זאל זיין אינאנצען געווידמעט דעם באפרייאונגס־קאמף. די צייטונג האָט ער א נאָמען געגעבען „די ליבערייטאָר" (דער באפרייער).

מער ווי זעקס מאָנאַטען האָט ער ניט געקענט אויסהאַלטען. האָט ער די צייטונג פאַרקויפט און איז אַוועק אין דער גרויסער שטאָט זוכען זיין גליק, אין באָסטאָן. דאָרטען האָט ער זיך גאַנץ גוט אָנגעפּלאַגט, געביטען עטליכע שטעלעס, אַרומגעגאַנגען ליידיג, ביז ער האָט זיך ענדליך ווידער דערשלאָגען צו אַן אייגענער בלאַט. צוזאַמען מיט אַ שותף האָט ער אַרויסגעגעבען אַ צייטונג מיט'ן נאָמען „דער נאַציאָנאַלער פילאַנטראָפּ". די צייטונג האָט זיך געשטעלט די אויפגאַבע צו אַגיטירען פאַר „פּראָהיבישאָן".

אין באָסטאָן האָט זיך געריסאָן באַקענט מיט בענדזשאַמין לאָנדי, וועלכער איז אַהין אָנגעקומען אין יאָר 1828 צו פּראַפּאַגאַנדירען געגען נעגער־שקלאַפעריי. געריסאָן איז געגאַנגען הערען לאָנדי'ן ריידען און האָט געלעזען לאָנדי'ס צייטונג „דער גוטער גייסט פון דער אַלגעמיינער באַפרייאונג". לאָנדי האָט אין אים גלייך דערקענט אַ וויכטיגע הילפס־קראַפט. זיי זיינען געוואָרען הייסע פריינט.

אין אָקטאָבער פון זעלבען יאָר האָט געריסאָן באַקומען אַן איינלאַדונג צו רעדאַגירען אַ פּאָליטישע בלאַט אין בענינגטאָן, ווערמאָנט. די צייטונג איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אין די פּאָליטישע אינטערעסען פון דזשאַן קווינסי עדעמס, וועלכער איז דאַן געלאָפען פאַר פּרעזידענט געגען דזשעקסאָנ'ען. געריסאָן האָט אָבער די צייטונג ניט באַגרעניצט אויף איר פּאָליטישען פּראָגראַם. ער האָט אין איר אָנגעפירט אַ שטאַרקע אַגיטאַציע פאַר דריי רעפאָרמען: פאַר פאַרבאָטען שטאַרקע געטראַנקען, פאַר אָפּשאַפען שקלאַפעריי און פאַר אָפּשאַפען מלחמות. זיין שטעלונג אין דער שקלאַפען־פראַגע איז נאָך דעמאָלט געווען פאַרהעלטניסמעסיג מילד. ער האָט געגלויבט אין דער קאָלאָניזאַציאָנס־באַוועגונג פאַר די נעגער. אין זיין צייטונג האָט ער אַגיטירט פאַר דער נעגער־קאָלאָניזאַציע, ווייל דורך איר, האָט ער געהאָפט, וועט במילא באַלד קומען אַ סוף צו שקלאַפעריי.

די שטעלע אַלס רעדאַקטאָר אין בענינגטאָן איז אים לכתחילה געגעבען געוואָרען אויף זעקס מאָנאַט צייט. ווען דער טערמין

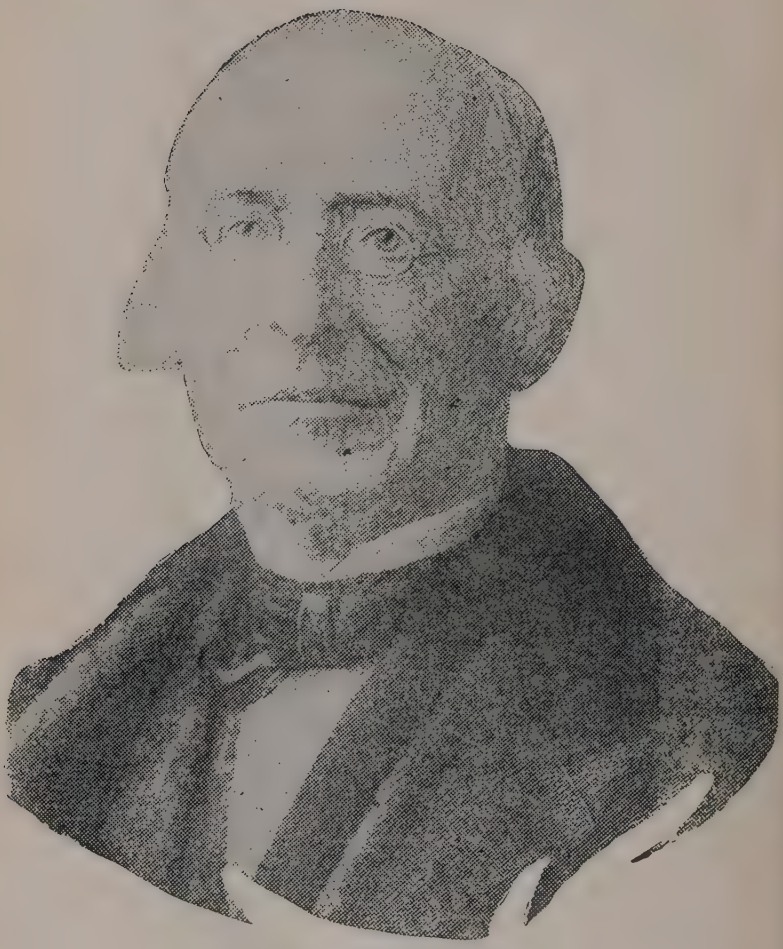

וויליאַם לאָיד געריסאָן.

ווען איבערצייגט, אז דאָס וועט ברענגען די ישועה פאַר'ן נעגער.

ווילִיאם לאָיד געריסאָן איז געבוירען געוואָרען אין דער האַפען־שטאָט ניובעריפּאָרט, מאַסאַטשוזעטס, דעם 10טען דע־צעמבער, 1805. זיין פאָטער איז געבען אַ שיפס־קאַפּיטאַן. ווען לאָיד איז אַלט געווען קנאַפּע דריי יאָר, איז דער פאָטער פאַרשוואונדען פון דער היים, איבערלאָזענדיג אַ פרוי מיט דריי קליינע קינדער. דער עלטסטער אין דער פאַמיליע איז געווען אַ אינגעל פון זיבען יאָר. לאָיד איז געווען דער צווייטער. דאָס דריטע קינד איז געווען אַ מיידעלע, נאָך אין וויג. ווי עס שיינט, איז דער פאָטער געווען אַ קרבן פון שכרות. די מוטער האָט ניט געוואָלט ליידען וואָס ער ברענגט אַהיים „גוטע ברידער" און שכור'ט מיט זיי. זי האָט אים עטליכע מאָל שטאַרק אויס־גערעדט. איז ער געוואָרען ברוגז און איז אַוועק.

די מוטער איז געווען אַן ענערגישע און אַן איבערגעבענע. מיט איר אייגענער פּראַצע האָט זי געהאָדעוועט די קינדער. דער קליינער לאָיד איז עטליכע יאָר געגאַנגען אין אַ שול, אָבער ווען ער איז אונטערגעוואַקסען, האָט זי געפּרובירט אים לערנען אַ מלאכה. ווען ער איז אַלט געווען ניין יאָר, האָט זי אים אָפּגעגעבען צו אַ שוסטער אין לין. שפּעטער האָט זי אים אָפּ־געגעבען צו אַ סטאָליער. צו דער אַרבייט האָט ער ניט גע־טויגט, פּשוט דערפאַר ווייל ער איז נאָך געווען צו יונג. ער האָט זיך ביי די באַלעבאַטים לאַנג ניט געהאַלטען. ערשט ווען ער האָט דערגרייכט דעם עלטער פון דרייצען יאָר, איז ער געוואָרען אַ פּאָלנער מענש. ער האָט זיך דאַן פאַרדונגען אויף זיבען יאָר צו אַן אַרויסגעבער פון אַ צייטונג אין זיין שטעטעל. דאָרטען האָט ער זיך אויסגעלערענט די מלאכה פון שריפטזעצעריי. אין די זיבען יאָר האָט ער אין דער צייטונג געטאָן אַלערליי אַנדערע אַרבייטען. ער האָט שטילערהייט אפילו געפּרובט שרייבען און איז געוואָרען אַ מיטאַרבייטער אין דער רעדאַקציע אונטער אַ פאַרשטעלטען נאָמען.

צו צוואַנציג יאָר האָט ער געענדיגט זיין טערמין אַלס לער־יונג, און האָט זיך גענומען אַליין אַרויסצוגעבען אַ צייטונג. אָבער

איז דאָן ארעסטירט געוואָרען פאר איבערטרעטען דאָס געזעץ. די ערשטע דזשורי האָט זיך ניט געקענט איניגען. די צווייטע האָט זי אָבער געפונען שולדיג. זי האָט אפּעלירט ביז'ן העכסטען גריכט, און דאָרט איז זי ענדליך באפרייט געוואָרען דורך א טעכנישען דרייד. פון שטעטל האָט זי אָבער סוף־כל־סוף געמוזט אוועק. א ווילדער המון איז באפאלען איר הויז און דאָרטען אלץ צובראָכען. קיין נעלט אויף פאַרריכטען דעם שאָדען האָט זי ניט נעהאט. איר איז קיין אנדער ברירה ניט געבליבען ווי פארמאכען די שול.

די גרעסטע פערזענליכקייט אין דער „אבאָלישאָן"־באוועגונג איז געווען וויליאם לאָיד גאריסאָן. ער האָט אין דער באָוועגונג אריינגעטראָגען א נייעם גייסט און איר געגעבען א נייע וועגדונג. ער איז געווען א מענש מיט א פייערדיגען טעמפּעראָמענט, מיט אן אומערשעפּליכער ענערגיע, מיט אויסערגעווינליכע פייאינקייטען אלס רעדנער, שרייבער און אָרגאניזאטאָר. ער איז געווען א געבוירענער פירער. מענשען האָבען געגלויבט אין זיין אויפריכטיגקייט, אין זיין אידעאליזם. און אָט די אלע מתנות, מיט וועלכע די נאטור האָט אים געבענשט, האָט ער גענוידמעט דעם קאמף פאר דער באפרייאונג פון די נעגער אין אמעריקע. די וואפען, מיט וועלכע ער האָט געקעמפט, זיינען געווען ריין אידעאליסטישע. ער איז געווען דער נביא פון דער „אבאָלישאָניסט"־באוועגונג. די שקלאפען־האלטער און הענדלער האָט ער פארדאמט מיט דיזעלבע פייערדיגע קלות ווי די אידישע נביאים האָבען פארדאמט די זינדיגע פון זייער צייט. ער האָט ניט מקפיד געווען מיט זיין שפראך. אין דער אייגענער צייט אָבער איז ער געווען געגען באנוצען געוואלד מיט־לען אין זיין קאמף. אין דעם פרט איז ער געווען אן אמת'ער קריסט, — אן אבסאָלוטער נעגנער פון גוואלט. ער האָט גלויבט אין דער מאכט פון וואָרט, און ער האָט זיך נעשטעלט אלס זיין אויפנאבע אין לעבען צו דערוועקען אין די גרויסע מאסען א צארן־נעפיל נעגען דער אומגערעכטיגקייט פון שקלאפעריי און א פארלאנג פאר גערעכטיגקייט בכלל. ער איז ג׳ע־

אַ צווייטע מאַרטירערין, אַ יונגע פרוי מיט'ן נאָמען פּרודענס קרענדעל, האָט געליטען ברוטאַלע פאַרפאָלגונגען עטליכע יאָר נאָכ־אַנאַנד, דערפאַר וואָס זי האָט געוואָלט לערנען נעגער־קינדער לעזען און שרייבען. די געשיכטע פון איר מאַרטירערשאַפט איז ספּע־ציעל אינטערעסאַנט, ווייל זי האָט פּאַסירט אין אַ שטעטעל אין ניו ענגלאַנד, ווייט פון דער שקלאַפישער סאוט.

אין 1832 האָט מיסס קרענדעל געעפענט אַ פּריוואַטע שולע פאַר מיידלאַך אין דער שטעטעל קענטענבורי, קאָנעטיקוט. דאָרט האָט זיך געפונען אַ נעגער־פאַרמער, וואָס האָט געהאַט אַ זייער פייאיגע טאָכטער וועלכע האָט געוואָלט שטודירען פאַר לערערין, כדי צו קענען דערנאָך פאַרשפּרייטען בילדונג צווישען די נעגער. מיס קרענדעל האָט אַריינגענומען דאָס מיידעל אלס שילערין צו זיך אין דער שול. די איבעריגע שילערינס זיינען געווען ווייסע מיידלאַך.

די עלטערען פון די ווייסע מיידלאַך זיינען געוואַרען אויפ־געבראַכט. זיי האָבען געפאָדערט פון מיס קרענדעל זי זאָל אוועקשיקען דאָס שווארצע מיידעל. מיס קרענדעל האָט זיך אנט־זאגט. האָבען די ווייסע אויפגעהערט צו גיין אין דער שול. מיס קרענדעל האָט דאַן געמאַכט פון איר שול אַ נעגער שול.

אין שטעטעל איז געוואָרען אַ מהומה. עס איז פאַררופען געוואָרען אַן אַסיפה, וועלכע האָט פאַרדאַמט די האַנדלונגען פון דער לערערין. זי איז אָבער געבליבען ביי אירס. דאַן האָבען זיך אָנגעהויבען די רדיפות. די קרעמער פון שטעטעל האָבען זיך אנטזאגט איר צו פאַרקויפען עסענוואַרג. אין איר ברונען האָט מען געוואָרפען שמוץ. ווען אימיצער אין איר פאַמיליע איז קראַנק געוואָרען, האָט קיין דאָקטאָר ניט געוואָלט קומען. מען האָט איר אפילו ניט אַריינגעלאָזען אין קירכע, וואו זי פלעגט שטענדיג גיין.

ווען די אַלע טעראָריסטישע מיטלען האָבען ניט געהאָלפען, האָבען די איינוואוינער גע'פּועל'ט אַז די לעדזשיסלייטשור זאָל דורכפירען אַ געזעץ צו פאַרבאָטען שולען פאַר נעגער־קינדער אָן דער ערלויבנים פון די איינוואוינער פון שטעטעל. מיס קרענדעל

ער איז געבוירען געווארען אין מעזן. אין 1839 איז ער אוועק קיין סט. לואים, מיזורי, און דארטען ארויסגענעבען א צייטונג וועלכע האט אגיטירט נעגען שקלאפעריי. מיזורי איז געווען א שקלאפען שטאט, האט ער אין קורצען פון דארט געמוזט אוועק. ער האט זיך באזעצט אין דעם דערבייאיגען שטאט אילינאי, אין שטעטל אלטאן, און דארט פארטגעזעצט זיין ארבייט. כאטש אילינאי איז געווען א פרייער שטאט, איז לאוודזשאי דארט ניט וויניגער פארפאלגט געווארען ווי אין מיזורי. אבער אוועקגיין פון דארט האט ער זיך אבסאלוט אנטזאגט. איז א המון באפאלען זיין דרוקעריי, ארויסגעטראגען די דרוק־מאשין און זי אריינגעווארפען אין טייך. לאוודזשאי האט אין דער שטעטל געהאט א גרופע אנהענגער. האבען זיי פאר אים געקויפט א צווייטע מאשין. דער המון האט אבער די מאשין אויך פארניכטעט. דאס־זעלבע האט פאסירט מיט א דריטער מאשין. לאוודזשאי האט ערקלערט אז „אזוי לאנג ווי אמעריקאנער בלוט וועט פליסען אין מיינע אדערען וועל איך שרייבען און דרוקען וואס מיר געפעלט". ער האט געשיקט ברענגען א פערטע מאשין.

די מאשין איז אנגעקומען אין שטעטל אריין שפעט ביי־נאכט. מען האט זי געדארפט צופירען צו א הויז, וואו לאוו־דזשאי און זיינע פריינט האבען אויף איר געווארט. מיט א פאר שטונדען שפעטער איז א המון באפאלען דאס הויז. זיי האבען געפאדערט מען זאל זיי ארויסגעבען די מאשין. זיי הא־בען באווארפען דאס הויז מיט שטיינער און געשאסען מיט רע־וואלווארען. דאן האבען זיי געבראכט לייטערס, זיינען ארויפגע־קראכען אויפ'ן דאך און אונטערגעצונדען די הויז. לאוודזשאי איז ארויסגענאנגען, וועלנדיג ריידען צו דער צוואווילדעטער מאסע. אבער ער איז באגעגענט געווארען מיט א האגל פון קוילען. דריי קוילען האבען דורכגעלעכערט זיין ברוסט, און ער איז געפאלען טויט.

לאוודזשאי'ס טויט האט דעם המון נאך ניט באפריידיגט. וועז מען האט אים געפירט צו דער קבורה, זיינען די חברה נאכגענאנגען און געשפאט איבער דעם מארטירער.

זיין אריסטאקראטישען יחוס איז ער שנעל געווארען פּראמינענט אין דעם גאנצען שטאט. זיין פּראקטיק איז געווען א רייכע. ער האט אויך געהאט א סך לאנד און א היבשע צאל שקלאפען. עט־ליכע מאל איז ער דערוויילט געווארען צו הויכע עמטער. אין זיין פּארטיי האט מען געריעדט וועגען נאמינירען אים פּאר גאווערנאר.

אבער גראד דעמאלט וועו ער האט דערגרייכט דעם העכ־סטען פונקט פון ערפאלג, פּאפולאריטעט און אנזען, האט ער גע־נומען טראכטען וועגען דער מאראלישער זייט פון שקלאפערייי. ער איז פריער געווארען אן אנהענגער פון דער „קאלאניזיישאן סאסייעטי". דערנאך איז ער אריבער צו די „אבאלישאניסטס". ער האט באשלאסען די ערשטע זאך צו באפרייען זיינע אייגענע שקלאפען. אבער דאס איז אלאבאמא געווען פּארבאטען. האט ער זיך מיט די שקלאפען אריבערגעקליבען אין קענטאקי. דארט האט ער זיי ניט נאר באפרייט, נאר זיי אויך באזארגט מיט געלט מיטלען, זיי זאלען זיך קענען דערנערען. דאן האט ער זיך אריינגעווארפען אין דער ארבייט פון דער אנטי־שקלאפערייי פּראפּאגאנדע, אן ארבייט פּאר וועלכער ער האט טייער באצאלט. ער האט געפּרובירט ארויסגעבען א פּראפּאגאנדע־צייטונג אין קענ־טאקי, האבען די שקלאפען־אייגנטימער אים ארויסגעטריבען פון שטאט. איז ער אוועק קיין אהייא. ער האט זיך באזעצט אין סינסינעטי און ווידער גענומען די צייטונג דרוקען. אבער לאנג האט ער דארט אויך ניט געקענט זיין. אן אויפגעהעצטער המון איז באפאלען זיין דרוקעריי און זי פארניכטעט. ער אליין האט זיך קוים מיט'ן לעבען גערעטעוועט. מיט א פּאר יאר שפּע־טער האט ער גענומען גיין אויף אן אנדער וועג ווי די אבאלי־שאניסטס. ער האט זיך גענומען צום פּאליטישען קאמף און געגרינדעט א פּארטיי וואס האט געהאט אלס איר פּלאטפּארמע די אפּשאפונג פון שקלאפערייי. די פּארטיי האט זיך גערופען „די ליבערטי פּארטיי".

די אבאלישאניסט באוועגונג האט געהאט אירע מארטירער, אזוינע וואס האבען מיט זייערע לעבענס באצאלט. צווישען די הייליגע איז געווען א יונגער גלח מיט'ן נאמען אליהו לאווזשאי.

אוועקגעוואנדערט קיין מעקסיקא מיט א פלאן דאָרט צו גרינדען א קאלאניע פון נעגער. נעגאנגען איז ער צופוס און אוים'ן וועג האָט ער זיך דערנערט פון מאכען זאטלען און פארריכטען שפאנען. שלאפען פלעגט ער אונטער'ן פריין הימל. שפעטער איז ער צוריקגעקומען קיין באלטימאָר, און נאכהער האָט ער זיך אי־ בערגעקליבען מיט זיין צייטונג קיין וואשינגטאן. פון דאָרט איז ער אוועק קיין פילאדעלפיע, וואו זיין נאנצער שטיקעל פאר־ מעגען איז פארניכטעט געווארען פון א רעגען שטורם. ער האָט אבער זיין ארבייט פאָרטגעזעצט ביז'ן סוף. אין 1839 איז ער געשטאָרבען אין א שטעטעל אין אילינאי, וואו ער האָט ביז זיינע לעצטע טעג ארויסגענעבען זיין צייטונג.

לאָנדי'ס גרעסטער פאָרדינסט איז פילייכט דאָס, וואָס ער האָט צו דער „אבאלישאניסט"־באוועגונג געבראכט איר וויכטיג־ סטען מענשען, איר מעכטיגסטען גייסט — וויליאם לאיד גאריסאן. וועגען גאריסאָן'ען וועלען מיר שרייבען שפעטער אויספירליך. דא מוז אבער באמערקט ווערען, אז לאָנדי האָט אים געבראכט צו דער באוועגונג, אוועקנעמענדיג אים פון דער „קאלאניזיישאן סא־ סייעטי", מיט וועלכער ער איז פריער געווען פארבונדען. מיט גאריסאָן'ס אנקומען האָט די אבאלישאניסט באוועגונג געקרא־ גען א פירער פון ערשטען ראנג.

צווישען די ערשטע בויער פון דער אבאלישאניסט־באוועגונג זיינען אויך געווען קינדער פון דער שקלאפען אריסטאקראטיע פון דער סאוט. יענע האָבען פילייכט דעם גרעסטען קרבן גע־ בראכט. זיי זיינען ארויסגעשטויסען געוואָרען פון זייער ג־ זעלשאפט, זיי האָבען פארלוירען זייער מאטעריעלען מצב. זייערע פאמיליעס האָבען זיך פון זיי אָפגעזאָגט. זיי האָבען אלץ מקריב געווען פאר דעם אידעאל.

דער וויכטיגסטער פון דער גרופע איז געווען דזשיימס גאלעסבי בוירני. ער האָט געהערט צו א רייכער אריסטאקרא־ טישער פאמיליע אין אלאבאמא. זיין פאָטער האָט אים געשיקט שטודירען אין די בעסטע אוניווערזיטעטען, און ער איז געוואָרען אן אדוואָקאט. א דאנק זיין בילדונג, זיינע פייאינקייטען און

העלפֿען: א דאַרער, א נידעריגער, א צוריקגעצויגענער. דאָך האָט ער זיין ארבייט פֿארטגעזעצט מיט אַן עקשנות וואס מען האָט געמוזט באַוואונדערן. אין 1821 האָט ער אָנגעהויבען ארויסצוגעבען א מאַנאַטליכע שריפט מיט דעם נאָמען „די דזשי־ניאָס אָוו יוניווערסאל עמענסיפיישאָן" (דער גוטער גייסט פון אַלגעמיינער באַפֿרייאונג). ער האָט זיך אויסגעלערנט שריפט־זעצערי. ער האָט די צייטונג אַליין געשריבען, אַליין געדרוקט און אַליין פֿארקויפט. וועז ער האָט די צייטונג נעגרינדעט האָט ער געהאט זעקס אבאָנענטען. די דרוקערי האָט זיך נעפונען צוואַנציג מיל פון זיין שטאָט, און ער פלעגט אהין גיין צו־פוס און שלעפֿען אויף די פלייצעס דעם פאַק צייטונגען. „איך האָב די ארבייט אָנגעפאַנגען אָן א דאָלער אין מיין קעשענע" — האָט ער אין שפעטערדיגע יאָרען דערקלערט — „איך האָב בלויז געהאַט צוטרויען צו דער הילפֿיגקייט פון דער זאַך".

מיט דער צייטונג האָט ער איצט אָנגעהויבען וואַנדערען איבערען לאַנד. ער פלעגט זיך אָפּשטעלען אין א שטאָטל, דאָרטען האלטען א פאַרטראַג געגען שקלאַפֿערי און דערנאָך פאַרקויפֿען זיין צייטונג. ער פלעגט גיין צופוס, שלעפּענדיג אויף זיך די פּאַק צייטונגען. „אין צען יאָר צייט" — שרייבט יוהז — „האָט ער אויף אזא אופן דורכגעוואַנדערט א שטרעקע פון 25 טויזענד מיל; פינף טויזענד דערפון איז ער געגאַנגען צופוס". אין 1825 איז ער אַוועק קיין האיטי מיט אַן עקספּעדיציע וואס איז געווען פאַרבונדען מיט אַן אונטערנעמונג אַריבערצופּירען אויף יענעם אינזל אמעריקאַנער שקלאַפֿען. וועז ער איז צו־ריקגעקומען, האָט ער גענפונען אז זיין פרוי איז געשטאָרבען און אז זייערע קינדער זיינען צעשפרייט צווישען פריינט. ער האָט וויטער אַוועקגעוואַנדערט קיין ניו־יאָרק, קיין באָסטאָן, קיין מעין. אין 1829 איז ער אָנגעקומען קיין באַלטימאָר, און דאָר־טען האָט ער שיער ניט פאַרלוירען זיין לעבען. ער האָט אין זיין צייטונג אטאקירט א געוויסען שקלאַפֿען־העגדלער, און יע־נער האָט אים מערדערליך צושלאָגען. אין גאריכט האָט דער ריכטער דעם שלעגער „ערנהאפט באַפֿרייט". לאָנדי האָט דאָן

דער ערשטער אמת'ער אבאלישאניסט, דער פיאנער אין דער גרויסער אידעאליסטישער באוועגונג, איז געווען בענדזשאמין לאנדי. ער איז געבוירען געוואָרען אין ניו־דזשוירזי אין 1789. זיינע עלטערען זיינען געווען „קווייקערס". צו נייַנצען יאָר איז ער אוועק קיין ווהילינג, ווירדזשיניא, וואו ער האָט זיך געלערנט פאר א זאטעל־מאכער. ווהילינג איז דאן געווען א סטאנצע פאר שקלאפען־העגדלער. דורך דער שטאָט פלעגט מען דורכפירען די לעבעדיגע סחורה אויפ'ן וועג צו די פלאנטאציעס אין דער סאוט. מען פלעגט זיי פירען צוגעבונדען צו א לאנגען שטריק, אזוי ווי אקסען. די בילדער האָבען אויף דעם יונגען לאנדי געמאכט א טיפען איינדרוק. „איך האָב געהערט דאן דעם יאָמער פון די געפאנגענע; איך האָב געפילט דעם ווייטאָג פון זייערע לייַדען, און איך האָב באשלאָסען צו קעמפען". אזוי האָט ער שפעטער געשריבען אין זיין טאָג־בוך.

נאָכדעם ווי ער האָט געהייראט, האָט ער זיך באזעצט אין א שטעטל אין דעם פרייען שטאָט אָהייא. ער האָט אָבער ניט געקענט פארגעסען דאָס וואָס ער האָט געזען אין ווהילינג, און ער האָט אין 1815 אָרגאניזירט אין זיין שטעטל א פאראיין צו קעמפען געגען שקלאָפערייַ. צום ערשטען מיטינג זיינען געקומען זעקס מענשען. מיט דער צייט אָבער איז דער פאראיין געוואקסען, ביז ער האָט געציילט עטליכע הונדערט מיטגלידער. לאנדי האָט אנגעהויבען ארויסצוגעבען א זשורנאל מיט'ן נאָמען „די פילאנטראָפיסט", אין וועלכען ער האָט אגיטירט פאר יושר און גערעכטיגקייט צום נעגער. קיין געלט האָט ער ניט געהאט. דער עולם איז געווען גלייכגילטיג צום זשורנאל. אין א קורצער צייט האָט ער אין דער צייטונג אריינגעלייגט אלץ וואָס ער האָט פארמאָגט, און ער האָט אלץ פארלאָרען. ער איז געבליבען אן א צייטונג און אָן מיטעל צום לעבען.

פון דעמאלט אָן האָט ער זיך אריינגעוואָרפען אינגאנצען אין דער ארבייט צו העלפען די נעגער. קיין באזונדערע פייאיגקייטען האָט ער ניט געהאט, ניט אלס שרייבער און ניט אלס רעדנער. זיין אויסזען איז אויך ניט געווען אנא וואָס זאל אים

לען פון לאנד; זיי האָבען ארויסגענעבען צייטונגען, אגיטירט ביי מאסענפארזאמלונגען. אבער פאר זייער נאָבעלער, אידעא־ליסטישער ארבייט זיינען זיי פארפאלגט געוואָרען. מען האָט זיי געטריבען, פארוואָרפען מיט שטיינער, געשליידערט אין די טורמעס, געלייגט אין חרם. אייניגע האָבען אפילו באצאלט מיט זייערע לעבענס. זיי האָבען זיך אבער פאר קיינע געפארען און פאר קיינע פארפאלגונגען ניט אפגעשראָקען. די מערסטע פון דער נאבעלער גרופע זיינען געווען קינדער פון אָרימען פאלק, וועלכע האָבען ניט געקענט פארטראָגען דעם צער און דעם פיין פון די נעגער־שקלאפען. עס זיינען אבער צווישען זיי אויך געווען קינדער פון דער אריסטאקראטיע, זין און טעכטער פון רייכע עלטערען. אייניגע פון זיי האָבען אפילו געשטאמט פון דער סאוט פון עלטערען וואס זיינען געווען שקלאפען־אייגענטי־מער. די באוועגונג איז פון אנפאנג אן באצייכענט געוואָרען מיט'ן נאמען „אבאלישאניסט מואומענט" (אפשאפונג־באוועגונג). מיט דעם נאָמען האָבען איר געקרוינט די געגנער אלס אן אפ־שפאטונג, אבער דער נאָמען איז איר פארבליבען, פארבליבען אלס א שטאלץ פאר יעדען וואס האָט די זכיה געהאט צו זיין פארבונדען מיט איר.

דושאן פ. יוהז, וועלכער איז אליין געווען אן „אבאלישא־ניסט", שרייבט אין זיין ווערק „די אבאלישאניסט" אזוי: „די ערשטע גרינדער פון דער באוועגונג זיינען פארדאמט געוואָרען אלס פאנאטיקער. מען האָט זיי באהאנדלט ווי האלבע משוגעים. איך געדענק א פראצעס וואס איז פארגעקומען אין מיין שטע־טעל איבער א קו וואס איז ווערט געווען צוואנציג דאלער. אן עדות איז פארגערופען געוואָרען, האָט אים דער אדוואָקאט פון געגנערישען צד געפרעגט צי ער איז ניט אן „אבאלישאניסט". זיין אדוואָקאט האָט איינגעוועדט געגען דער פראגע, אז דאָס האָט מיט דעם פראצעס ניט צו טאָן. דאראוף האָט דער ריכטער באמערקט, אז די פראגע האָט יע א שייכות, ווייל דורך איר וועט מען אויסגעפינען צי דער עדות איז ביים זינען און צי מען קען גלויבען וואס ער זאגט".

נערס, פארשטייט זיך, וואס האבען איינגעוויליגט צו פארען. אין דער באוועגונג זיינען אריינגעטראטען פארשיידענע מענשען אויס פארשיידענע מאטיוון. עס זיינען אריין אזוינע, וועלכע האבען געהאלטען אז די פרייע נעגער זיינען אן אונגליק פאר'ן לאנד און מען דארף פון זיי פטור ווערען. עס זיינען ווידער אריין אזוינע, וועלכע האבען מיטלייד געהאט אויף דעם נעגער און געגלויבט אז פאר זיי ווען זיין א גליק ווען מען ווען פאר זיי קריגען ערגעץ א היים. עס זיינען אפילו געווען אזוינע, וועלכע האבען זיך איינגערעדט אז דורך דער באוועגונג ווען זיי געלינגען אויסצולייזען די נעגער־שקלאפען און זיי ארויסשיקען פון דאנען. די געזעלשאפט האט געזאמעלט א סך געלט. טייל פון די פראמינענטסטע מענער אין לאנד זיינען געווארען מיטגלידער. זי האט געקויפט א שטיק לאנד אין אפריקא און איר א נאמען נעגעבען ליבעריא און זי האט אנגעפירט א פראפאגאנדא צוויישען די פרייע נעגער זיי זאלען ארויספארען אהין, און די געזעלשאפט האט געדעקט אלע הוצאות.

די באוועגונג האט אין עטליכע יאר צייט זיך ארויסגעוויזען פאר א דורכפאל. ערשטענס האבען די נעגער ניט געוואלט פאר־לאזען אמעריקא. צווייטענס האט זיך דאס לאנד ליבעריא ארויס־געשטעלט פאר א זייער ניט פאסיג פלאץ. עס האבען דארט גע־בושעוועט פארשיידענע קראנקהייטען. די נעגער וואס זיינען אוועקגעפארען אהין זיינען אויסגעשטארבען מאסענווייז. אין פערציג יאר צייט איז ניט געלונגען צו קאלאניזירען מער ווי ניין טויזענד נעגער.

אבער אין דעם גרויסען מאראלען מדבר האבען זיך אויפ־געהויבען איינצעלנע, געציילטע שטימען פון אמת'ע אידעאלים־טען, וועלכע האבען פארדאמט נעגער־שקלאפעריי מיט די שארפ־סטע, ביטערסטע ווערטער אלס א זינד, אלס א פארברעכען, אלס א קללה אויפ'ן לאנד, אלס א שאנד־פלעק אויפ'ן אמעריקאנער פאלק. די אידעאליסטען האבען ארגאניזירט א באוועגונג וואס האט געפרוידיגט די באלדיגע באפרייאונג פון אלע נעגער שקלא־פען. זיי האבען ארגאניזירט פאראיינען אין פארשיידענע טיי־

און אפילו די גרויסע מאסע, די אָרימע קלאסען פון דער נאָרט, האָבען אויך מורא געהאט די פראגע אָנצורירען. זיי האָט מען פארגיפטעט די מוחות מיט אלערליי פאראורטיילען געגען די נעגערס, מיט אלערליי בבא־מעשות. מען האָט זיי, צום בייַ־ שפיל, דערציילט, אז אויב די נעגערס וועלען באפרייט ווערען, וועלען זיי אלע קומען אין דער נאָרט און צונעמען די ארבייט פון די ווייסע ארבייטער. מען האָט זיי אויך פארזיכערט, אז אזוי שנעל ווי די נעגער וועלען באפרייט ווערען, יועלען זיי הייראטען מיט ווייסע מיידלאך. „ווילט איר, אז אייערע טעכטער זאלען הייראטען מיט נעגער? אויב ניט, לאזט די נעגערס בלייבען ווייטער שקלאפען". אזוי האָט מען געראטן צוויישען זיך.

דער נעגער איז שרעקליך פארהאסט געווען אין דער נאָרט. אפילו אין די שטאטען, וואו עס איז געווען פארבאָטען אים צו האלטען פאר א שקלאף, איז ער באהאנדלט געווארען ווי א חיה. אין אָהייאָ, צום ביישפיל, א פרייער שטאט, האָט א נעגער ניט געטאָרט וואוינען, סיידען ער האָט איינגעלייגט א באָנד אלס א גארַאנטיע אז ער וועט זיך גוט אויפפירען. קיין שטימרעכט האָט מען, פארשטייט זיך, זיי ניט געגעבען. אין די שולען האָט מען זייערע קינדער ניט ארייַנגעלאָזען. אין די ניו־ענגלאנד שטאטען האָט מען זיי ניט ערלויבט צו פאָרען אויף די באָנען אין דיזעלבע וואָגאָנען מיט די ווייסע. אין טייל שטעט האָט מען זיי ניט ארייַנגעלאָזען אין די קירכעס פון די ווייסע. אין א ג־ ווייסער קירכע אין האָרטפאָרד, קאָנעטיקוט, האָט מען פאר די נעגער אָפּגעגעבען עטליכע בענק אין הינטערשטען טייל, און די בענק ארומגעשלאָגען מיט ברעטער אזוי, אז די ווייסע זאלען דאָרט ניט קענען זען די נעגער. אין גאווייסע פלעצער אין ניו־ ענגלאנד האָט מען די נעגער אפילו ניט ערלויבט צו בויען אייַ־ גענע שולען פאר זייערע קינדער.

אין 1817 האָט זיך אָרגאניזירט די „אמעריקאן קאָלאָני־ זיישאָן סאָסייעטי", וועלכע האָט זיך געשטעלט אלס אויפגאבע צו קויפען ערגעץ ווייט א שטיק טעריטאָריע און ארויסשיקען אהין די פרייע נעגער וואָס געפינען זיך אין אמעריקא; אזוינע נע־

נאָרט זיינען אויך געווען ענג פארבונדען עקאָנאָמיש מיט די ווייסע פון דער סאוט. די נאָרט האָט פאבריצירט אלערלייי סחורות פאר דער סאוט, און די נאָרט האָט ניט געוואלט פארלירען אזא גוטען קונה ווי די סאוט איז געווען. זי האָט ניט געוואלט, אז מען זאל ביי דעם רייכען קונה אין דער סאוט צונעמען זיין קוואל פון רייכטום, זיינע נענער־שקלאפען.

די פאָליטישע פארבינדונגען צווישען דער נאָרט און דער סאוט זיינען אויך געווען פעסטע. די ביידע פאָליטישע פארטייען האָבען געהאט שטארקע פליגלען אין דער סאוט. די פארשטייער פון די פארטייען אין דער נאָרט זיינען טאקע געווען פאראינטערעסירט אייניצוהאלטען די גאנצקייט פון די ארגאניזאציעס. יעדע פון די צוויי פארטייען האָט מורא געהאט, אז אויב איר פליגעל אין דער סאוט וועט זיך אפרייסען, וועט די צווייטע פארטיי ממילא שטארקער ווערען. זיי האָבען זיך דעריבער געסטארעט צופריעדענצושטעלען די סאוט, לעבען גוט מיט איר.

אין די הויכע פענסטער פון דער נעזעלשאפט אין דער נאָרט האָט מען זייער ליב געהאט די אריסטאקראטען פון דער סאוט. די יונגע בחורים און מיידלאך פון די רייכע שקלאפען־אייגענטימער זיינען דערצויגען געוואָרען אין לוקסוס, לויט דעם מוסטער פון דער לאנד־אריסטאקראטיע אין ענגלאנד. זיי פלעגען קומען צופארען אין דער נאָרט און דארט פארשוועגדען גרויסע סומען געלט. זייערע מאנערען זיינען געווען ווי פון אדעל־לייט. זיי פלעגען זיך בארימען מיט זייערע נענערס, פלעגען דערציילען מעשות ווי אזוי זיי האָבען געשמיסען שקלאפען. די רייכע אין דער נאָרט האָבען זיך אן זיי מתקנא געווען. „דאָס זיינען אמת'ע אריסטאקראטען". מען פלעגט זיי אין די רייכסטע הייזער אויפנעמען מיט גרויס פארגעניגען. זיי פלעגען שטודירען אין רייכע קאלעדזשעס אין דער נאָרט און גיין אין די אריסטאקראטישע קירכעס. אפט פלעגען זיי זיך מתחתן זיין מיט די רייכע פאמיליעס פון דער נאָרט. אויף אזא אופן איז די גאנצע הויכע געזעלשאפט פון דער נאָרט אנגעשטעקט געוואָרען מיט דעם גייסט פון דער שקלאפען־אריסטאקראטיע אין דער סאוט.

אָבער דאָס איז געווען דער אָנפֿאַנג, דער אָנזאָגער פון ווייטערע שלאכטן, שארפערע און פֿאַרביטערטערע.

די סאוט איז געוואָרן נערוועז, ציטעריג איבער דער שקלאַפֿן סיסטעם. פֿריער האָט איר ניט געאַרט וועגן פֿריוואָטע מענשען האָבן וועגען דער פֿראַגע גערעט, וועגן זיי האָבן דיסקוטירט פֿאר און נעגען. אָבער נאָך דער מיזורי פֿאַסירונג האָט די סאוט שוין מער ניט געקענט דולדען קיין קריטיק. זי האָט געפילט, אז מען באַגייט אן עולה געגען איר וועג מען דריקט אויס א מיינונג געגען נעגער־שקלאַפֿערי, און די שטימונג האָט זיך פֿארשפֿרייט פון דער סאוט אין דער נאָרט. יענע קלאַסען אין דער נאָרט, וועלכע האָבען סימפּאַטיזירט מיט די שקלאַפֿן־האלטער אין דער סאוט, האָבען אויך געמומען פילען אז די פֿראַגע טאָר ניט אָנגערירט ווערען, אז עס איז א געפֿאר וועגען איר עפֿענטלעך צו רעדען. שרייבט דער היסטאָריקער דזשיימס טראַסלאָו עדעמס: „דאָס איז געווען איינע פון די מערקווירדיגע ערשיינונגען אין דער געשיכטע פון אמעריקא — די שרעק צו רעדען וועגען דער פֿראַגע, כאָטש אלע האָבען וועגען איר געטראכט. בעפֿאָר 1830 האָט מען די פֿראַגע נעקענט פריי דיסקוטירן. נאָך 1850 איז די פֿראַגע געווארען די וויכטיגסטע אין דער פּאָליטיק, און עס פֿארשטייט זיך, אז דאָן האָט מען וועגען איר ווידער פריי געקענט רעדען. אָבער צווישען 1830 און 1850 האָט מען זיך געשראָקען זיך צוצורירען צו איר".

אין אָט די צוואַנציג יאָר איז די אלגעמיינע שטימונג אין דער נאָרט געווען גינסטיג צו נעגער־שקלאַפֿערי. די רייכע געשעפטסלייט, די אינטעליגענץ, די קירכע, די הויכע געזעלשאַפט, די פּאָליטישע פירער — אלע האָבען זיי געשטיצט די שקלאַפֿען־אייגענטימער אין דער סאוט. די אורזאכע איז געווען הויפּטזעכליך אן עקאָנאָמישע, אָבער טיילווייז אויך א סאציאלע. די טעקסטיל־פֿאַבריקען אין ניו־ענגלאַנד האָבען זיך געוויטיגט אין די קאטאן פון דער סאוט, און די אייגענטימער פון די פֿאַבריקען האָבען מורא געהאט אז אן שקלאַפֿען וועט די קאטאן־אינדוסטריע רואינירט ווערען. די אנדערע פֿאַבריקאַנטען און סוחרים פון דער

די שטימונג האָט זיך געמאכט אין 19טען יאָרהונדערט. די ערפינדונג פון דעם „קאטאן־דזשין" האָט אין פאָרלויף פון א פּאָר צענדליג יאָר אַרויפגעהויבען די קאטאן־אינדוסטריע צו דער מדרגה פון דער וויכטיגסטער אינדוסטריע אין לאַנד. קאטאן־פּלאַנטאַציעס האָבען זיך פאַרנאַנדערגעוואַקסען איבער'ן גאַנצען שטח פון דער סאוט און דער סאוט־וועסט. און די פּלאַנטאַציעס האָבען זיך געוויטיגט אין נעגער־אַרבייטער. דער נעגער איז געווארען א נויטוועַנדיגקייט פאר דעם רייכען פּלאַנטאַטאָר. דער שקלאַף איז געשטיגען אין ווערט. די עקאָנאָמישע ענדערונג האָט געשאפען אן ענדערונג אין דער פּסיכאָלאָגיע פון די ווייסע אין דער סאוט. זיי האָבען אלץ מער און מער גענומען קוקען אויפ'ן נעגער ווי אויף א מאשין וואָס טראָגט זיי אריין פּראָפיטען, ווי אויף א שטיק אייגענטום, און האָבען אין די נעגער פון שקלאַפערייי געזען אלץ קלאָרער און דייטלעכער א רויבער, א פאַרברעכער, וועלכער זוכט פון זיי אוועקצונעמען זייער אייגענטום.

עס איז שוין מער קיין רייד ניט געווען וועגען אפשאפען שקלאַפערייי מיט'ן אייגענעם רצון, אדער וועגען געפינגען מיטלען ווי אזוי מיטצוברענגען אז שקלאַפערייי זאל פון זיך אליין אפּשטאַרבען. די סאוט האָט איצט, פאַרקערט, גענומען זוכען מיטלען ווי אזוי די שקלאַפערייי צו באפעסטיגען, ווי אזוי זיך צו פאַרזיכערען געגען דער מאכט פון די געגנער פון שקלאַפערייי אין דער נאָרט. און עס האָט זיך אנטוויקעלט א קאמף צווישען די צוויי טיילען פון לאַנד איבער דער פּאָליטישער הערשאפט אין וואשינגטאָן. די שקלאַפען־אייגענטימער פון דער סאוט האָבען באשלאָסען, אז זיי מוזען האלטען די רעגירונג אין זייערע הענט; אז זיי טאָרען ניט דערלאָזען די פרייע נאָרט זאל קריגען א מאָיאריטעט אין סענאט. די שקלאַפען פראָגע האָט געפירט צו א פּאָליטישען קאמף צווישען די פרייע שטאטען און די שקלאַפען שטאטען. די ערשטע גרויסע פּאָליטישע שלאכט איז פאָרגעקומען אין 1820, וועו מיזורי האָט געדארפט אריינטרעטען אלס א שטאט. יענע שלאכט האָט זיך געענדיגט מיט א פשרה.

קאַפּיטעל 10

די „אבאָלישאָניסטישע" באַוועגונג.

די שטימונג אין לאַנד בנוגע דער נעגער־שקלאַפֿעריי איז ניט געווען שטענדיג דיזעלבע. אין די ערשטע יאָרען נאָך דער רעוואָלוציע האָט אפילו אין דער סאוט געהערשט א שטאַרקער געפיל, אז שקלאַפֿעריי איז אן אומרעכט, און אז עס וואָלט געווען געזונטער פאר'ן לאַנד וועו מען וואָלט געקענט דערפון פּטור ווערען. די חשוב'סטע מענשען פון יענער צייט האָבען געשריבען וועגען דעם און פֿאַרגעשלאָגען פאַרשיידענע פלענער ווי אזוי די פראגע צו לעזען. עס זיינען דעמאָלט אויך געגרינדעט געוואָרען אַרגאַניזאַציעס צו ארבייטען פאר דער אָפּשאַפונג פון שקלאַפֿעריי. בענדזשאמין פרענקלין איז געווען דער פֿאָרזיצער פון דעם ערשטען אַנטי־שקלאַפֿען פֿאראיין, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען אין פּענסילוויניא אין יאָר 1774. די קאָנוועגשאָן וואָס האָט פאַרפאַסט די קאָנסטיטוציע האָט שיער ניט אינגאַנצען פאַרבאָטען דעם וויטערדיגען אריינפיר פון נעגער־שקלאַפען. בלויז די פֿאַרשטייער פון די צוויי שטאַטען — סאוט קאַראָלאינא און דזשאָרדזשיא — האָבען זיך געשטעלט געגען; און צוליב זיי איז געמאכט געוואָרען די פּשרה, און עס איז איינגעשריבען געוואָרען א פונקט אין דער קאָנסטיטוציע, וואָס האָט ערלויבט דעם אריינפיר פון שקלאַפען אויף נאָך צוואַנציג יאָר — ביז 1808. די אַלגעמיינע מיינונג אפילו אין דער סאוט איז דאָן געווען, אז וועו דער אימפּאָרט פון נעגערס וועט אָפּגעשטעלט ווערען, וועט די שקלאַפֿעריי פון זיך אַליין אָנפאַננען אָפּצושטאַרבען. און א גרויסע צאָל פון די דאַרטיגע איינוואוינער האָבען געהאָפט, אז דאָס וועט וואָס שנעלער געשען.

אין פעברואר, 1834, אין לאָדזש, מאַסאַטשוזעטס. די באַלעבאַטים האָבען באַקאַנט געמאַכט, אַז זיי מוזען שניידען די שכירות אויף 15 פּראָצענט. די מיידלאַך, אַרום טויזענד אין צאָל, זייַנען אַרויס אין סטרייק. דער סטרייק איז שנעל פאַרלוירען געגאַנגען. די פירער זיינען, אַלס שטראָף אַרויסגעוואָרפען געוואָרען פון זייערע שטעלעז.

די אַרבייטער־באַוועגונג אין די אַלע פאַכען, וועלכע האָט גרויס פּאָרטשריט געמאַכט און אָפּגעהאַלטען א סך נצחונות אין די ערשטע דרייסיגער יאָרען, האָט אינגאַנצען צוזאַמענגעבראָכען אַזוי שנעל ווי דער קריזיס פון 1837 איז אָנגעקומען. אין די פריערדיגע יאָרען האָבען די יוניאָנס געהאַט אויפגעבויט צענטראַלע פאַרבאַנדען אין די שטעט, און נאַציאָנאַלע פאַרבאַנדען אין פאַרשיידענע שטעט און שטאַטען. זיי האָבען אויך אַרויסגענעבען אייגענע צייטונגען. דאָס אַלץ איז איצט פארשוואונדען. די באַלעבאַטים האָבען געגומען שניידען די שכירות אָן רחמנות. די יוניאָנס זיינען געווען הילפלאָז. טויזענדע ארבייטער האָבען אינגאַנצען פאַרלוירען זייער באַשעפטיגונג. „פון דער אַרבייטער־באַוועגונג" — שרייבט פּראָפעסאָר קאָממינס — „איז כמעט קיין סימן ניט געבליבען".

פֿאברויקען איז פֿאַרגעקומען אין די זומער־מאָנאַטן פון 1835. צוויי טויזענד אַרבייטער אין צוואַנציג פֿאברויקען פון פֿעטער־סאָן זיינען אַרויס אין קאַמף פֿאר א קירצערען אַרבייטס־טאָג. זיי האָבען געפֿאָדערט אז די אַרבייטס־שטונדען זאָלען געשניטען ווערען פון דרייצען־און־א־האַלב אויף עלף. דער סטרייק האָט אַרויסגערופען די סימפּאַטיע פון די אַרגאַניזירטע אַרבייטער אין די אַרומיגע שטעט. איבעראַל איז פֿאר די סטרייקער געזאַמלט געוואָרען געלט. אין ניו יארק האָבען די אַרבייטער באַשטימט אין יעדער טייל פון שטאָט א קאָמיטע פון דריי, צו זאַמלען געלט פֿאר פֿעטערסאָן. דער סטרייק האָט אָנגעהאַלטען פון יוני ביז סעפּטעמבער. די באַלעבאַטים האָבען דאָן ערקלערט, אז זיי שניידען אַרונטער די אַרבייטס־שטונדען ביז צוועלף. די דאָזיגע ערקלערונג האָט געבראַכען דעם סטרייק. צוויי־דריטעל פון די אַרבייטער האָבען זיך אָנגעכאפּט אָן דער הנחה אוז זיינען גלייך אוועק צוריק אין די פֿאברויקען. די באַלעבאַטים האָבען באַשטראָפט די פירער פון סטרייק דערמיט, וואָס זיי האָבען זייערע קלייגע קינדער ניט געגעבען קיין פּלאַץ אין די פֿאברויקען. אָן אַרבייטער־פֿאַמיליע אין א טעקסטיל שטאָט האָט דאָן ניט געקענט עקזיסטירען אָן דער אַרבייט פון די קינדער. די סטרייק־פירער זיינען געצוואונגען געווען צו פֿאַרלאָזען פֿעטערסאָן.

די סטרייקס אין די ניו־ענגלאַנד טעקסטיל פאברויקען זיינען כמעט אין אַלע פאַלען געווען צוליב שכירות. כמעט אַלע אַרבייטער דאַרטען זיינען געווען מיידלאַך און יונגע קינדער, און זייערע שכירות זיינען געווען קלענליכע. אָט איז א ליסטע פון די דורכשניטליכע וועכענטליכע שכירות אין יענע שטאָטען: מאַסאַטשוועטס $2.25 א וואָך, ניו־העמפּשייער $2.60, ווערמאָנט $1.84, מעין, $2.33, קאָנעטיקוט און ראוד־איילענד $2.20. די באַלעבאַטים האָבען דאַרטען געהאַט אייגענע הייזער, וואו די מיידלאַך האָבען געוואוינט. פֿאר א וואָך שלאָפען און עסען האָבען זיי געצאָלט $1.25, האָט זיך זיי אָפּגעשטעלט פון אומגעפער 60 סענט ביז 1.10 אויף אַלע זייערע אַנדערע הוצאות.

דער גרעסטער סטרייק אין דעם געגענד איז פֿאַרגעקומען

מען זאָל זיי העכערען די שכירות פון 80 סענט אויף א דאָלער א טאָג. זיי האָבען ניט געפאָדערט אז די העכערונג זאָל פאַרבלײַבען אויף שטענדיג, נאָר ביז וואַנען זיי וועלען אויסצאָלען די חובות. די באַלעבאַטים האָבען דעם פאַרלאַנג צוריקגעוויזען, אָן די ארבייטער האָבען זיך אנטזאגט צו געהן צו דער ארבייט. דער ראיאָט איז באשטאַנען אין דעם, וואָס זיי האָבען געסטראַשעט, אז דער וואָס וועט וואַגען צו סקעבען, וועט טייער באצאָלען.

אַן ערנסטער אויפשטאַנד איז פאָרגעקומען ביים בויען א באַן ליניע. א קאָנטראַקטאָר וואָס האָט באשעפטיגט די ארבייטער איז אַנטלאָפען מיט זייער געלט. די ארבייטער האָבען געפאָדערט די באַן־קאָמפּאניע זאָל זיי באצאָלען וואָס זיי קומט. וועו די קאָמפּאניע האָט זיך אנטזאגט, האָבען די ארבייטער געגומען אויפרייסען די רעלסען וואָס זיי האָבען גאָלייגט. אין 1834 האָבען די ארבייטער אויף דער באָסטאָנער און פראָווידענס'ער באַן־ליניע געפאָדערט א העכערונג. סאָלדאטען זיינען ארויסגעשיקט געוואָרען צו אונטערדריקען די ארבייטער מיט דעם אויסרייד אז זיי מאכען ראיאָטען. אָט זיינען א פאָר באריכטען אין די צייטונגען וועגען יענע ראיאָטען:

א באָסטאָנער צייטונג שרייבט: „אין אונזער געגענד קומען אזוינע ראיאָטען ניט פאָר. די מערסטע וואָס פאראורזאכען די ראיאָטען זיינען פרעמדע".

א צייטונג אין פענסילוויניא שרייבט: „עס איז פאַרנעקומען א ראיאָט אין ניו יאָרק. די פאָליציי איז געקומען און ארעסטירט א האַלבען טוץ נאריש און היציג אימיגראַנטען".

דער קאמף־גייסט פון דער צייט איז אריינגעדרונגען אפילו אין די טעקסטיל פאבריקען, וואו די ארבייטער זיינען שטענדיג געהאַלטען געוואָרען אונטער א שטרענגער אויפזיכט. אין די דרייסיגער יאָרען זיינען פאָרגעקומען סטרייקס אין די טעקסטיל פירמעס פון פענסילוויניא, ניו דזשוירזי, און די ניו־ענגלאַנד שטאַטען. אָבער זייער וויניג פון די סטרייקס זיינען גלוואונען געוואָרען.

דער וויכטיגסטער סטרייק אין די ניו־דזשוירזי טעקסטיל

כער. ערשטענס, האָט געהערשט רעליגיעזע פּראָורטיילע געגען זיי. די אייריש זיינען קאטאָליקען, און די אמעריקאנער האָבען גע׳ירשנ׳ט פון זייערע עלטערען און אור־עלטערען א שנאה צו דער קאטוילישער קירכע. אין אייניגע שטעט זיינען פּאָרגעקומען אָנפאלען אויף די אייריש בלויז דערפאר, וואָס מען האָט זיי ניט ליב געהאט. אין 1835 איז פּאָרגעקומען א גרויסער ראיאָט אין ניו יארק. אין 1837 איז אויף דעם אייריש קווארטאל אין באָסטאָן געמאכט געוואָרען א פּאָגראָם. הייזער זיינען צוראָבירט געוואָרען און עטליכע מענשען זיינען צוקאָליעטשעט געוואָרען.

א סך ערנסטערע אומרוען זיינען פּאָרגעקומען צווישען די אירישע ארבייטער. זייער לאָגע איז געווען א שרעקליכע. זיי האָבען, ווי געזאָגט, געארבייט ביים בויען שאָסעען און גראָבען קאנאלען. זייער לוין איז געווען פון 10 ביז 12 דאָלער א מאָנאט מיט עסען. ווינטער פלעגען זיי באקומען בלויז 5 דאָלער א מאָנאט, און ווען די צייט איז געווען שלעכט, פלעגען זיי ארבייטען פאר'ן עסען אליין. די אייריש ארבייטער, וואָס האָבען דעם גליק געהאט צו באקומען ארבייט אין שטאָט, פלעגען קריגען ניט מער ווי 75 סענט א טאָג.

די אומרוען וואָס זיינען פּאָרגעקומען צווישען די אָרימע אימיגראַנטען זיינען ניט געווען סתם ראיאָטען, נאָר ספּאָנטאַנע סטרייקס. די פּרעסע און די פּאָליציי האָבען באהאַנדעלט די ארבייטער אזוי ווי זיי וואָלטען געווען איינפאכע פארברעכער. ביז היינטיגען טאָג שרייבען די מערסטע היסטאָריקער וועגען יענע אומרוען צווישען די אייריש אימיגראַנטען ווי וועגען אָנפאלען פון באַנדיטען. אט איז א כאראקטעריסטישער פאל פון אזא „ראיאט": די ארבייטער וואָס האָבען געגראָבען דעם פּענסילווייניא קאנאל האָבען אין 1829 איבערגעליטען א הונגער ווינטער. אין די קאלטע מאָנאטען איז די ארבייט אָפּגעשטעלט געוואָרען און די ארבייטער האָבען זיך פארשולדיגט איבער'ן קאָפּ. וועו עס איז געוואָרען וואָרימער און מען האָט זיך ווידער געארפט שטעלען ארבייטען, האָבען די ארבייטער געפּאָדערט

באַגייען פאַרברעכענס אין פאַרבינדונג מיט יוניאן טעטיגקייט, קען מען אָנקלאָגען בלויז יענע פּערזאָנען וועלכע האָבען די פאַרברעכענס באַגאַנגען, און ניט די גאַנצע יוניאן. ריכטער שאָו האָט ווייטער ערקלערט, אז א יוניאן האָט א רעכט צו סטרייקען פאַר א „קלאָוז שאפּ", צו צווינגען א באָס, הייסט עס, אז ער זאָל געווינסע ארבייטער אָפּזאָגען.

זינט ריכטער שאָו האָט אַרויסגעגעבען די דאָזיגע אנטשיידונג, ווערען יוניאנס אין אַלע גערייכטען אנערקענט אלס געזעצליכע קערפערשאפטען. אין דער פראגע פון „קלאָוז שאפּ", צי יוניאנס מעגען צווינגען אז ניט־יוניאן ארבייטער זאָלען אָפּגעזאָגט ווערען — אין דעם זיינען די ריכטער אין אמעריקע נאָך ביז היינט ניט איינגאנצען אייניג. די מערסטע ריכטער אָבער האָבען דעמזעלבען שטאַנדפונקט וואָס ריכטער שאָו האָט אָנגענומען.

די יוניאן באַוועגונג איז אָנגעגאַנגען כמעט אויסשליסליך צווישען די קוואַליפיצירטע („סקילד") ארבייטער. צווישען די ניט־קוואַליפיצירטע, ד. ה. שוואַרצע ארבייטער, זיינען קיין יוניאנס ניט געווען. דער דאָזיגער קלאַס ארבייטער איז באשטאַנען מייסטענס פון פרעמדע, אימיגראַנטען. אין די דרייסיגער יאָרען, א דאַנק די גוטע צייטען, האָט זיך די אימיגראַציע קיין אמעריקע שטאַרק פאַרגרעסערט. צווישען 1820 און 1829 זיינען אָנגעקומען אן ערך פון 128 טויזענד אימיגראַנטען. צווישען 1830 און 1839 האָט זיך די צאָל אימיגראַנטען א הויב געטאָן ביז איבער 538 טויזענט. די גרעסטע צאָל זיינען געקומען פון אירלאַנד. נאָך אירלאַנד אין דער רייַ איז געווען דייטשלאַנד.

די דייטשע אימיגראַנטען האָבען זיך באַוועגט מייסטענס אין דער וועסט, און זיינען געוואָרען פאַרמער. די איירישע זיינען אָבער געבליבען אין די גרויסע שטעט, און זיי האָבען געליפערט די שוואַרצע ארבייטער ביים גראָבען ערד, בויען שאָסעען, ביי די האַפענס, א. ז. וו. דער קבלת פּנים וואָס די אירישע האָבען דאָ געקראָגען איז גאָר ניט געווען קיין פריינדלי־

זיי געזאָגט, אז „אין דעם געבענשטן לאַנד פון געזעץ און פרייהייט איז דער וועג צו ערפֿאָלג אָפּען פאר יעדען; יעדער ארבייטער קען דורך פייאיגקייט און דורך טיכטיגקייט אַליין ווערען א באַלעבאָס". ער האָט אויך געזאָגט, אז יוניאָנס שטאַמען פון דער פרעמד און אז זיי ווערען הויפטזעכלעך אויפגעהאַלטען פון אימיגראַנטען. די ליבעראַלע צייטונגען פון ניו יארק האָבען די ענטשיידונג אַטאַקירט. די „איווינינג פּאָסט" האָט געשריבען: „מענשען מוזען זיין בלינד ווען זיי דענקען, אז בלויז אימיגראַנטען זיינען מיטגלידער פון די יוניאָנס. ווי איז דאָס מעגליך, ווען מיר ווייסען אז צוויי־דריטל פון אַלע ארבייטער אין שטאָט, עטליכע טויזענד אין צאָל, באַלאָנגען צו די אָרגאַניזאַציעס?" די „ניו יארק יוניאָן" האָט אזוי געשריבען: „אויב אַן אמעריקאַנער ריכטער זאָגט צו אַן אמעריקאַנער דזשורי, אז די פעסטונגען ווָאס די אָרימע האָבען אויפגעבויט זיך צו שיצען געגען דער זשעדנעקייט פון די רייכע זיינען אומגעזעצליך, דאַן האָבען די ארבייטער דאָס פולע רעכט צו טאָן דאָס ווָאס אונזערע **עלטערן** האָבען געטאָן אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע: זיך צו באַוואָפענען פאר זעלבסט־שוץ".

די ארבייטער האָבען אָפּגעהאַלטען ריזיגע פּראָטעסט־פאַראַזאַמלונגען. זיי האָבען אָנגענומען רעזאָלוציעס צו אָרגאַניזירען אַן אייגענע פּאָליטישע פּארטיי. ווי עס ווייזט אויס, האָבען די פּראָטעסטען גהאָלפֿן א ווירקונג. אין אייניגע פּראָצעסען ווָאס זיינען פאַרנעקומען קורץ נאָכדעם אין האַדסאָן און אין פילאַדעלפיע, זיינען די יוניאָנס ערקלערט געווארען פאר ניט שולדיג.

אין יאר 1840 איז די שטעלונג פון גאריכט צו די יוניאָנס ענדליך געענדערט געווארען. עס איז דאָן פאַרגעקומען א פּראָצעס אין מאַסאַטשוזעטס, אין וועלכען אייגער פון די גרעסטע ריכטער פון דער צייט, ריכטער שאָ, איז אַרויסגעטראָטען פאר די יוניאָנס. אויפ'ן באשולדיגונגס באַנק איז געזעסען א יוניאָן פון שוסטער. ריכטער שאָ האָט ג'פסקנ'ט, אז יעדע יוניאָן איז א געזעצליכע קערפּערשאַפט און אז אויב מיטגלידער פון א יוניאָן

די ארבייטער פון דער יוניאן, אז זיי האָבען געמאכט א פאר־
שווערונג ניט צו ערלויבען א נעוויסען ארבייטער צו ארבייטען
אונטער א נעוויסען פרייז, און אז זיי שטערען די „פרייע און
פרייוויליגע ארבייט אין דעם שוך־פאך".

דער פראָצעס איז פאָרגעקומען פריער אין די נידעריגערע
געריכטען און דערנאָך אין די העכערע. דער הויפט ריכטער
פון סופּרים קאורט האָט ארויסגעטראָגען א שארפען פסק געגען
דער יוניאן. ער האָט ערקלערט, אז ארבייטער מענען זיך אליין
אנטזאגען צו ארבייטען פאר א קליינעם פרייז; זיי האָבען
אָבער קיין רעכט ניט צו צווינגען אן אנדערען ער זאָל פאָדערען
דעמזעלבען פרייז ווי זיי. ער האָט ווייטער ערקלערט, אז דער־
מיט וואָס די יוניאן פאָדערט העכערע פרייזען, שעדיגט זי דעם
גאנצען שוך־פאך פון שטאָט, ווייל אין אנדערע שטעט ווערען
שיך געמאכט בילליגער, קענען יענע קאָנקורירען מיט די היגע.
לויט דעם ריכטער'ס אנטשיידונג איז אויסגעקומען אז יעדע
יוניאן איז א פארברעכערישע ארגאניזאציע.

קורץ נאָך דעם פראָצעס איז פאָרגעקומען א צווייטער, וואס
האָט ארויסגערופען נאָך א גרעסערען שטורם. אין ניו יאָרק
האָבען די שניידער־באלעבאטים געשניטען דעם לוין פון די ار־
בייטער, און די ארבייטער האָבען ערקלערט א סטרייק. דאָס איז
געווען אין יאנואר, 1836. דער סטרייק האָט זיך געצויגען דרייי
מאָנאטען. די ארבייטער האָבען געפיקעט די פאבריקען און אטא־
קירט די סקעבס. די באָסעס האָבען געבראכט קלאגען גענען
דער יוניאן, אז זי איז א פארשווערונג. דער פראָצעס איז פאָר־
געקומען פאר א דזשורי, און דער ריכטער האָט אינסטרואירט
די דזשורי לייט, זיי זאָלען ארויסטראָגען אן אורטייל פון שול־
דיג, און די דזשורי האָט געפאָלגט. דער פרעזידענט פון דער
יוניאָן איז באשטראָפט געווארען מיט 150 דאָלער; אן ארביי־
טער, וועלכער איז געווען מער טעטיג ווי די איבעריגע אין פי־
קעטען, איז באשטראָפט געווארען מיט 100 דאָלער; די איבעריגע
ארבייטער מיט 50 דאָלער יעדער. ביים ארויפלייגען די שטראָף
האָט דער ריכטער געהאלטען א רעדע צו די סטרייקערס און צו

דינען 64 סענט א טאָג. כמעט אַלע סטרייקס פֿאר העכערע שכירות האָבען זיך געענדיגט מיט א זיג.

אין דיזעלבע יאָרען ווען די יוניאָנס זיינען געוואָרען אזוי אקטיוו און אזוי אגרעסיוו, האָבען זיך אָנגעהויבען צו אָרגאַניזירען פֿארבאַנדען פּין באַלעבאַטים („באָסעס אַסאָסיאיישאָנס"). די באַלעבאַטים האָבען פֿריער אויך געהאַט פֿארבאַנדען, אָבער זייער צוועק איז דעמאָלט געווען צו קאָנטראָלירען און רעגולירען די פֿאַבריקאַציע און די פּרייזען פּון די סחורות. איצט אָבער האָבען זיי זיך אָרגאַניזירט מיט דעם אויסדריקלעכען צוועק צו באַקעמפען אָרגאַניזירטע אַרבייטער. די הויפּט כלי־זין פּון די באָסעס־פֿארבאַנדען איז געווען די „בלאַק ליסט" (די שוואַרצע ליסטע). דער באָסעס־פֿארבאַנד פּון די שניידער אין ניו יאָרק, צום ביישפּיל, האָט זיך פֿארפֿלעכטעט ניט אָנצונעמען קיין אַרבייטער, ווען‌עס איז א מיטגליד פּון דער יוניאָן. די לעדער־באָסעס אין דערזעלבער שטאָדט האָבען באשלאָסען נישט „צו באַשעפטיגען קיין מאַן וועלכער איז א מיטגליד פּון אַן אָרגאַניזאציע וואס האָט אַלס אויפגאַבע צו דיקטירען די באַדינגונגען אָדער דעם לוין פּון די אַרבייטער".

אָבער דאָס דאָזיגע כלי־זין איז ניט נעווען אזוי ווירקזאַם ווי א צווייטעם — דאָס כלי־זין פּון געזעץ. די באַלעבאַטים האָבען געבראַכט קלאָגען געגען די יוניאָנס, אז זיי, די יוניאָנס, זיינען פֿארשווערונגען, „קאָנספּיראַציעס". דער ערשטער פּראָצעס פּון דעם מין, וואס האָט אויפגערודערט אַלע אָרגאַניזירטע ארבייטער פּון ניו יאָרק, איז פֿאָרגעקומען אין דער שטעדטעל זשענעוא, אין יאָר 1835. די שוסטער זיינען דאָרט געווען אָרגאַניזירט אין א שטאַרקער יוניאָן. אַן ארבייטער מיט'ן נאָמען פּענאק איז אין דער יוניאָן באשולדיגט געוואָרען פֿאר ארבייטען אונטער'ן פּרייז, און די יוניאָן האָט אויף אים אַרויפגעלייגט א שטראָף פּון צען דאָלער. ער האָט זיך אנטזאגט צו באצאָלען. האָט די יוניאָן אויפגעפֿאָדערט זיין באַלעבאָס ער זאָל אים אָפּזאָגען. דער באַלעבאָס האָט דעם באַפעל געפֿאָלגט. ער האָט פּענאק'ן אַוועקגעשיקט, אָבער גלייך נאָכדעם האָט ער אָנגעקלאָגט

און דער פֿרעזידענט האָט זייער פּאָדערונג באַווילּיגט. איצט האָבען די רעגירונגס־אָנגעשטעלטע פון אַנדערע שטעט געטאָן דאָסזעלבע וואָס זייערע פּילאָדעלפּיער ברידער. זיי האָבען אָפּ־געהאַלטען א קאָנווענשאָן און זיך געוואָנדט צום פּרעזידענט וואַן־ביורען. וואַן־ביורען האָט געענטפֿערט דעם 31טען מערץ, 1840, מיט א באַפֿעל, אז אויף אַלע רעגירונגס־אַרבייטען זאָל דער אַר־בייטס־טאָג זיין ניט מער ווי צען שטונדען.

„דער צען־שטונדיגער אַרבייטס־טאָג איז איצט אָנגענומען געוואָרען אין אַלע פאַכען", שרייבט פֿראָפֿעסאָר קאָממינס. — „די קאַטאַן פאַבריקען זיינען געווען אַן אויסנאַם. אין זיי האָט מען געאַרבייט עלף, צוועלף און דרייצען שטונדען. ערשט מיט צען יאָר שפּעטער, ווען די רעגירונג האָט זיי געסטראָשעט מיט א געזעץ צו באַגרעניצען זייער אַרבייטס־צייט, האָבען די פאַב־ריקען איינגעווילּיגט אַליין דעם אַרבייטס־טאָג צו פֿאַרקירצען און אים איינשטעלען אויף צען שטונדען".

אין 1836 זיינען פֿאַרגעקומען סטרייקס אין פּילאָ שטעט און שטעטלאַך פּאַר העכערע שכירות. צוליב דער גרויסער „פֿראָספּעריטי" (שפּע) און די אונגעהייערע ספּעקולאַציעס, זיי־נען די פֿרייזען אויף לעבענס־מיטעל און רענט שטאַרק געשטי־גען, און די אַרבייטער האָבען ניט געקענט אויסקומען. די אַל־געמיינע פּאָדערונג איז געווען פּאַר א העכערונג פון איין דאָלער ביז צוויי־און־א־האַלב דאָלער א וואָך. אין ניו־יאָרק האָבען די סטאָליאַרעס געפּאָדערט 25 סענט א טאָג מער. זיי פֿלענען באַקומען $1.75 א טאָג, און זיי האָבען פּאַרלאַנגט צוויי דאָ־לער. אין פּילאָדעלפּיע האָבען די סטאָליאַרעס געפּאָדערט א העכערונג פון 25 סענט א טאָג אין די זומער־מאָנאַטען, און 12־און־א־האַלב סענט א טאָג אין די ווינטער־מאָנאַטען. זייערע שכירות זיינען געווען קלענער ווי אין ניו יאָרק: בלויז $1.25 א טאָג זומער און א דאָלער און 12־און־א־האַלב סענט ווינטער. די שוסטער אין פּילאָדעלפּיע האָבען געאַרבייט פון שטיק. זיי האָבען געסטרייקט פּאַר א העכערונג, כדי זיי זאָלען קענען פּאַר־

האָבען אַרויסגעשטעלט א פּאָדערונג, אז די בעקערייען זאָלען זיין געשלאָסען שבת נאכט און זונטאג. די קלערקס פון די קראָמען האָבען געפּאָדערט, אז די געשעפטען זאָלען זיך שליסען וועו די זון גייט אונטער. די אלע סטרייקס, קומענדיג מיט אמאל, האָבען אַרויפגעוואָרפען א שרעק אויף דער שטאָדט. די אַרבייטער האָבען מאַרשירט איבער די גאַסען מיט מוזיק און מיט פאָנען. די שטאָט־אָנגעשטעלטע האָבען געוואָרפען די אַרבייט און זיך אָנגעשלאָסען אָן די פּאַראָדען. די מאַרשירענדע האָבען געטראָגען גרויסע פּלאַקאַטען מיט דער אויפשריפט: „פון זעקס ביז זעקס".

די ערשטע נאָכצוגעבען די סטרייקער זיינען געווען די שטאָט־בעאמטע. זיי האָבען איינגעשטימט, אז אלע שטאָט־אַרבייטער זאָלען אַרבייטען פון זעקס ביז זעקס, קריגען א שעה אויף פרישטיק און א שעה אויף מיטאג. אַביסל שפעטער האָבען נאָכגעגעבען די סטאָליאַר־באַלעבאַטים. דרויי טעג שפעטער האָבען די שוסטער־סטרייקער געוואונען, און אזוי איז עס שוין געגאנגען וויטער. „דער זיג אין פילאַדעלפיע" — שרייבט פּראָפעסאָר קאָממינס — „איז געווען אן אמת'ע רעוואָלוציע. דאָס נאנצע לאנד האָט וועגען דעם געלעזען אין די צייטונגען, און דאָס האָט געווירקט אז די אַרבייטער זאָלען איבערלעבן שטעלען דיזעלבע פּאָדערונג. צום סוף פון 1835 האָט דער צען־שטונדיגער אַרבייטס־טאג געהערשט איבעראל אויסער באָסטאָן".

די נאָציאָנאלע רעגירונג האָט דעם צען־שטונדיגען אַרבייטס־טאג פאר אירע אָנגעשטעלטע נאָכגעגעבען ערשט מיט פינף יאָר שפעטער. אין 1835 האָבען די אַרבייטער אין די נייוויי־יאָרדס אין ניו יאָרק און אין ברוקלין געשיקט פעטיציעס צום פלאָטען־מיניסטער, פאַרלאַנגענדיג א צען־שטונדיגען טאג. די פעטיציעס זיינען צוריקגעווויזען געוואָרען. דאן האָבען די אַרבייטער זיך געוועגדעט צום קאָנגרעס. דאָרט איז די פּאָדערונג אויך אָפּגעוואָרפען געוואָרען. אין 1836 זיינען די רעגירונגס־אַרבייטער אין די נייוויי־יאָרדס אין פילאַדעלפיע ארויס אין סטרייק פאר א קירצערען טאג. זיי האָבען זיך געוועגדט צום פּרעזידענט,

וואָס געהאָט באַקומען גלייכע שטימרעכט, און דערפאַר איז דער דאָזיגער אַרגומענט געווען פון ערשטער וויכטיגקייט. זיי האָבען גע׳טענה׳ט, אז כדי צו קענען באַנוצען די שטימרעכט פאַר׳ן וואָוילזיין פון לאַנד, איז וויכטיג אז דער אַרבייטער זאָל זיך בילדען, זאָל לערנען פאָליטישע פראַגען, און דאָס וועט מעגליך זיין נאָר דאַן, וועז ער וועט האָבען מער פרייע צייט. דערוויף האָבען די באַלעבאַטים געענטפערט, אז די אַרבייטער וועלען זייער פרייע צייט סיי־ווי ניט אויסנוצען אויף בילדען זיך, נאָר אויף שכור׳ן.

סטרייקס פאַר א צען־שטונדיגען אַרבייטס־טאָג זיינען פאַרגעקומען אין עטליכע שטעט נאָך פריער. אין ניו־יאָרק האָבען א טייל אַרבייטער אויסגעקעמפט דעם קירצערען טאָג נאָך אין 1829. אין וואשינגטאָן און אין באַלטימאָר זיינען פאַרגעקומען סטרייקס פאר א קירצערן טאָג אין 1833. אין 1835 האָט זיך דער קאַמף צופלאַקערט אין אָלע וויכטיגע פאַבריק־שטעט. אַנגעפאַנגען האָט זיך עס אין באָסטאָן. פון דאָרטען האָט זיך דער קאַמף פאַרשפרייט איבער די שטאַטען קאַנעטיקוט, ניו־דזשוירזי, ניו יאָרק, פענסילוויניא און דעלאַוואר. די ערשטע אַרויסצוגיין אין סטרייק זיינען געווען דריי יוניאָנס אין באָסטאָן אין דעם בוי־פאַך: סטאָליאַרעס, מוליאַרעס און שטיין־האַקער. דער קאַמף איז געווען א פאַרצווייפלטער. די סטרייקענדע יוניאָנס האָבען אַרויסגעשיקט קאַמיטעס צו זאַמלען שטיצע צווישען די אַרבייטער אין אַנדערע שטעט. איבעראַל זיינען די קאַמיטעס אויפגענומען געוואָרען מיט גרויס באַגייסטערונג. די יוניאָנס האָבען זיך פאַרפליכטעט בייצושטייערען געווייסע סומען פאר די סטרייקער.

דער סטרייק האָט אָנגעהאַלטען זיבען מאָנאָטען און איז צום סוף פאַרלאָרען געגאַנגען. א בעסערען מזל האָבען געהאַט די אַרבייטער אין פילאַדעלפיע. דאָרט האָבען די ערשטע אָנגעפאַנגען די קאַסטען־טרעגער ביי די האַפענס. אויף זיי קוקענדיג זיינען אַרויס די בוי־פאַכען. דאַן האָבען זיך אָנגעשלאָסען די שוסטער און די שמידען און די לעדער־אַרבייטער. די בעקער

קרעדיט פון געשעפטסלייט און פאבריקאַנטען. דער פּראָצענט אויף געלט איז געשטיגען. די פרייזען פון עסענווארג און סחורה זיינען געפאלען.

מיט דער צייט אָבער האָט זיך לאַנג ווידער געענדערט. די רעגירונגס־נעלט איז אַריינגעלייגט געווארען אין פֿארשיידענע שטאַט־באַנק און לאָקאלע באַנקען. עס האָבען זיך אויך גענומען עפענען צענדליגע נייע באַנקען אין אלע ווינקלען פון לאַנד. איצט איז שוין געווארען א זעלטענקייט. יעדערער האָט געקענט קריגען געבאָרגט אזוי פיל געלט וויפיל ער האָט נאָר געוואָלט. עס האָט זיך אָנגעהויבען א „בום" אין אלע צווייגען. מען האָט געבויט פאבריקען, באַנען, וועגען, קאַנאַלען; געקויפט לאַנד, געקויפט סחורה; מען האָט געהאַנדעלט, ספּעקולירט. די יאָרען 1835 און 1836 זיינען געווען פעטע יאָרען. דערנאָך, אין 1837, האָט די אויפגעבלאָזענע שפּע געפלאַצט. עס איז אָנגעקומען א נייער שרעקליכער קריזיס, פון וועלכען דאָס לאַנד איז צו זיך ניט געקומען ביז אָרום 1843.

אין יענע יאָרען האָט די ארבייטער־באַוועגונג זיך געדרייט אין דעם זעלבען זיג־זאַג וואָס די אלגעמיינע אינדוסטריע. וועגן די אינדוסטריעלע לאַגע איז געווען שלעכט, זיינען די יוניאַנס געווען שוואַך; וועגן די לאַגע איז געווען גוט, זיינען זיי געווען שטאַרק. וועגן דער פּאַניק פון 1837 איז אָנגעקומען, זיינען די יוניאַנס כמעט אינגאַנצען פֿארניכטעט געוואָרען.

אין 1835 איז די אינדוסטריעלע לאַגע געווען גוט, און די יוניאַנס זיינען געווען גרויס אין צאָל און שטאַרק אין כחות. האָט זיך דאָן אָנגעפאַנגען צווישען די אָרגאַניזירטע ארבייטער א באַוועגונג פאר א צען־שטונדיגען ארבייטס־טאָג. ביז דאָן איז די ארבייטס־צייט געווען פון זונען־אויפגאַנג ביז זונען־אונטער־גאַנג, אָרום פערצען שטונדען א טאָג. דער הויפּט אָרגומענט פון די ארבייטער פאר א קורצערען טאָג איז ניט געווען, אז דאָס פאָדערט דאָס געזונד; די טענה איז געווען אז די ארבייטער מוזען האָבען מער לייזיגע צייט כדי צו קענען ווערען בעסערע בירגער. אין יענע יאָרען האָבען די ארבייטער־מאַסען נאָך

בייט. אין די פּריערדיגע יאָרן פּלעגט אַ לער־אינגעל זיך מוזען לערנען פּינף אָדער זעקס יאָר אייִדער ער האָט געקענט ווערען אַ גאָנצער בעל־מלאכה. איצט האָט זיך דער אינגעל אויסגעלערנט איין טייל ארבייט אין אַ קורצער צייט און איז געווארען אַן ארבייטער. פּרויען זיינען אויך אריינגעצויגען געוואָרען אין די פּאַכען. מען האָט איצט אויך גענומען מאכען ארבייט אין די געפּענגניסען. די קאָנקורענץ פון דעם דאָרף, פון די קינדער־ארבייטער, פון אַרעסטאַנטען ארבייטער — דאָס אַלץ האָט גענומען שטאַרק דריקען די מענער אַרבייטער אין שטאָט.

און דאָס האָט מיטגעבראכט, אַז די ארבייטער זאָלען זיך אָרגאַניזירען אין שטאַרקערע און מער קלאָסען־באַוואוסטע יוניאָנס. עס זיינען געווען יוניאָנס אויך פּריער, אָבער יענע זיינען לכתחילה אָרגאַניזירט געוואָרען פּאַר געגנעזייטיגער הילף אין פּאַלען פון נויט. דאָס איז געווען זייער הויפּט צוועק. פון צייט צו צייט פּלעגען זיי אויך אָנפירען אַ קאַמף געגען די באַלעבאַטים, אָבער ניט אין דעם איז באשטאַנען זייער הויפּט אויפגאבע. ערשט איצט, נאָך די נייע ענדערונגען, ווערען די יוניאָנס קאַמף־אָרגאַניזאַציעס. די געגענזייטיגע הילף ווערט א בייזאַך. אין מאַכע פּאַלען האָבען די אַלטע אָרגאַניזאַציעס זיך אַליין איבערגעבויט אויף דעם נייעם קאַמפּס־באזיס. אין אַנדערע פּאַלען זיינען דורכדעם פּאָרגעקומען שפּאַלטונגען אין די אָרגאַניזאַציעס. די קאַמפּסלוסטיגע מיטגלידער, די אגרעסיוו, האָבען די אַלטע אָרגאַניזאַציעס פּאַרלאָזען און געבויט נייע. מיט דער צייט זיינען די אַלטע הילפּס־פּארבאַנדען אונטערגענגען, און די נייע קאַמפּסיוניאָנס זיינען געוואקסען.

די עקאָנאָמישע לאָגע אין לאַנד האָט זיך געביטען עטליכע מאָל אין פּאַרלויף פון דעם צענדליג יאָר צווישען 1830 און 1841. ביז 1833 איז די צייט געווען נאָרמאַל. דערנאָך איז אָנגעקומען א קריזיס, וועלכער האָט אָנגעהאַלטען א יאָר און א האַלב. דער קריזיס איז פּאַראורזאכט געוואָרען דורך דעם קאַמף וואָס דזשעקסאָן האָט אָנגעהויבען געגען דער יונייטעד סטייטס באנק. די באנק האָט דערפּאַר געמוען אָפּשניידען דעם

דער פאַרקער צווישען דער שטאָט און דעם דאָרף איז געוואָרען לייכטער. דאָס האָט מיטגעבראַכט די ענדערונג. עס איז איצט מעגליך געווען אַרויסצושיקען אַרבייט פון דער שטאָט אין די קליינע דערפער אָדער אויף די פאַרמס, דאָרט צו מאַכען. מען האָט זיך איצט אויך גענויטיגט אין מער סחורה. דער מאַרק איז געוואָרען אַ גרעסערער. מיט קאַפּיטאַל האָט מען אין דעם מאַרק געקאָנט מאַכען ריוח. דער סוחר־קאַפּיטאַליסט איז אַליין קיין אַרבייטער ניט געווען. ער פלעגט קויפען די רויע מאַטע־ריאַלען, פלעגט אָנשטעלען מענשען אין זיין פאַבריק, וועלכע פלע־גען טאָן די וויכטיגסטע און שווערסטע טיילען פון דער אַרבייט, און דאָס איבעריגע פלעגט ער אַרויסשיקען צו דעם אַמאָליגען מייסטער צו פאַרענדיגען. דער מייסטער איז איצט פאַרוואַנדעלט געווארען אין אַ קאָנטראַקטאָר, אין אַ „סוועט־שאפּ באָס". אָפט־מאָל, ווי עס איז שוין אויבען געזאָגט געוואָרען, פלעגט דער נייער קאַפּיטאַליסט אַרויסשיקען די אַרבייט אין די קליינע שטעטלאַך, וואו מען פלעגט עס מאַכען אַ סך ביליגער ווי אין דער גרויסער שטאָט, און וואו דער קאַפּיטאַליסט האָט איינגע־שפּאָרט די הוצאות פון רענט, באַלייכטונג, געצייג, א. ז. וו.

קיין מאַשינען זיינען נאָך דעמאָלט ניט געווען. אַרבייט פלעגט געמאַכט ווערען מיט האַנט־געצייג, און יעדערער האָט גע־קענט די אַרבייט זיך לייכט אויסלערנען און אַרבייטען ביי זיך אין דער היים.

און עס האָבען זיך גענומען איצט אַנטוויקלען נייע באַ־דינגונגען פון וועלכע די אַרבייטער האָבען שטאַרק געליטען. די מייסטער האָבען קאָנקורירט צווישען זיך כדי צו קריגען די אַר־בייט ביי דעם קאַפּיטאַליסט. די אַרבייטער אין די קליינע שטעט־לאַך האָבען געשניטען די פּרייזען און אונטערגעגראָבען דעם סטאַנדאַרד פאַר די אַרבייטער אין דער גרויסער שטאָט. דורך דער נייער סיסטעם איז די אַרבייט אויך צוטיילט געוואָרען. עס איז ניט נויטיג געווען פאַר איין אַרבייטער צו מאַכען, אָדער צו קענען מאַכען, אַ גאַנצען בגד אָדער אַ גאַנצען שוך. עס איז גענוג געווען ווען ער האָט געקענט מאַכען אַ טייל פון דער אַר־

קאַפּיטעל 9.

די אַרבייטער באַוועגונג אין די דרייסיגער יאָרן.

אין די דרייסיגער יאָרן פון נייַנצעענטן יאָרהונדערט זייַנען פאָרגעקומען גרויסע ענדערונגען אין דער שטאָט פּראָדוקציע, און ממילא אויך גרויסע ענדערונגען אין דער באַציאונג צווישען באַלעבאַטים און אַרבייטער און אין דער אַרבייטער באַוועגונג. די שטאָט נעמט אָן א מער מאָדערנע, א מער קאַפּיטאַליסטישע פאָרם, און די אַרבייטער־באַוועגונג גייט אין דער זעלבער ריכטונג און נעמט אָן א מער מאָדערנעם, א מער קלאַסען־באַוואוסטזיניגען כאַראַקטער.

פריער האָט אין אַלע פאַכען (חוץ דער טעקסטיל אינדוסטריע) עקזיסטירט אָט אַזא סיסטעם פון אַרבייט: א מייסטער־אַרבייטער פלעגט עפענען א געשעפט, א „שאפ", וואָס איז געווען א קאָמבינאַציע פון א וואַרשטאַט און א קראָם. ער האָט געהאַלטען עטלעכע אַרבייטער און א פּאָר לערנ־אינגלאַך. אַרבייטפלעגט ער קריגען באשטעלט דירעקט פון קונדען. דער שנייַדער־שאפ, צום ביישפּיל, פלעגט נייען קלייַדער דירעקט פאַר די פאַרברויכער, וועלכע פלעגען אליין קומען און באשטעלען. דאָס זעלבע פלעגט טאָן דער שוסטער־שאפ, א. ז. ו. אפטמאל פלעגט אזא שאפ אָנגייען פאַרטיקע קלייַדער אָדער פאַרטיגע שיך און וואַרטען ביז וואָנען א קונה פלעגט קומען אָנגעסטען און קויפען, אָבער אין תוך איז עס געווען דאָס זעלבע, וואָרים דער הויפּט־פונקט דערביי איז, וואָס יעדער מייסטער, דער באַלעבאָס, האָט אליין פאַרקויפט די סחורה דירעקט צו די פאַרברויכער.

אָבער אין די דרייסיגער יאָרן האָט זיך די דאָזיגע סיסטעם גענומען בייטען. אויף דער סצענע האָט זיך באַווייזען „דער סוחר קאַפּיטאַליסט". די שטעט זיינען געוואָרען גרעסער, און

גערופען סימפּאַטיע צווישען די ברייטע מאַסען אין די פאַר־אייניגטע שטאַטען. איבערהויפּט אין דער סאוט. אין ניו־אָרלינס, צום ביישפּיל, האָט זיך אָרגאַניזירט אַ קאָמיטע צו העלפען, און די קאָמיטע האָט אין עטליכע טעג געזאַמעלט צוויי הונדערט טויזענד דאָלער. הונדערטער יונגע לייט זיינען אַוועק קיין טעקסעס אלס פרייוויליגע אין דער ארמיי. שיפען מיט אַמוניציע זיינען געשיקט געוואָרען פון ניו יארק, ניו־אָרלינס און פון אַנדערע האַפענס קיין טעקסעס. אַ סך אַמעריקאַנער זיינען אַוועק העלפען אין דעם אויפשטאַנד ניט צוליב אידעאַליסטישע צוועקען, נאָר ווייל יוסטאָן האָט פארשפּראָכען פרייע ערד אין טעקסעס אַלס באַלוינונג. מעקסיקאָ האָט פּראָטעסטירט צו דער רעגירונג פון די פאַראייניגטע שטאַאַטען אָבער דער פּראָטעסט האָט ניט געווירקט.

די פראַגע וועגען אַנערקענען די אומאַפּהענגיגקייט פון טעקסעס האָט אַרויסגערופען אַ שטאַרקען קאַמף אין אַמעריקאַנער סענאַט. די פאָרשטייער פון דער נאָרט האָבען פאַרשטאַנען, אַז דער ציל איז אַ סך אַ ווייטערער; אַז דער אמת'ער ציל איז, אַז טעקסעס זאָל שפּעטער אַנעקסירט ווערען צו די פאַראייניגטע שטאַטען. און דאָ האָט זיך שוין אַריינגעמישט די פראַגע פון שקלאַפעריי. אויב טעקסעס וועט ווערען אַ טייל פון די פאַר־אייניגטע שטאַטען, וועט דער שקלאַפען־טייל פון לאַנד, די סאוט, פאַרגרעסערט ווערען, און די שקלאַפען־אייגענטימער וועלען שטאַרקער ווערען אין דער רעגירונג. דערפאַר האָבען אַ סך סענאַטאָרען שוין איצט זיך געשטעלט געגען דעם, אַז טעקסעס זאָל אַפילו אַנערקענט ווערען אלס אַן אונאָפּהענגיגע רעגירונג. דער קאמף איז אָנגעגאַנגען עטליכע מאָנאַטען. ענדליך איז אין מערץ, 1837, מיט 24 שטימען געגען 19, דורכגעגאַנגען די רעזאָלוציע אין סענאַט, אַז טעקסעס זאָל אַנערקענט ווערען אלס אַן אונאָפּהענגיגע רעפּובליק.

ריקאנער. ער האָט אויסגעקליבן פאר זיין שלאכט־פעלד א גע־ווייסן פונקט אויף דעם סען־זשאסינטא טייך. דאָרט האָט ער זיך באפעסטיגט און געווארט אויפ'ן אנקומען פון דעם שונא.

דעם 21טען אפריל איז פארגעקומען די סען־זשאסינטא שלאכט. די טעקסעס'ער ארמיי איז באשטאנען פון א 750 מאן. די מעקסיקאנער ארמיי איז געווען צוויי מאל אזוי די גרויס. די טעקסעס'ער ארמיי האָט געהאט א פולשטענדיגען זיג. די מעקסיקאנער האָבען פארלוירען 603 טויטע, און 208 פארוואונ־דעטע. די איבעריגע פון זיי האָבען זיך אונטערגעגעבען. פון די אמעריקאנער זיינען געפאלען ניט מער ווי זעקס טויטע און 25 פארוואונדעטע. יוסטאָן איז שטארק פארוואונדעט געווארען. פרעזידענט סאנטא אננא איז געפאנגען.

די אויפרעגונג אין טעקסעס נעגען סאנטא אננא איז גע־ווען אזוי גרויס, אז פון אלע זייטען זיינען געפלויגען פאדע־רונגען ער זאל הינגעריכטעט ווערען. אלע האָבען אים געהאל־טען פאראנטוואָרטליך פאר די שחיטות אויף די אמעריקאנער קריגס־נעפאנגענע. יוסטאָן האָט אבער פארשטאנען, אז פון א דיבלאמאטישען שטאנדפונקט איז בעסער אז סאנטא אננא זאל לעבען. ער האָט אונטערהאנדלט מיט סאנטא אננא וועגען שלום. און סאנטא אננא איז גרייט געווען אים אלץ נאכצו־געבען אבי מען זאל אים שענקען דאס לעבען. ער האָט אונטער־געשריבען אן אפמאך, אז די מלחמה איז געענדיגט און אז טעק־סעס איז אומאפהענגיג פון מעקסיקא. פון געפענגנים האָט ער ארויסגעשיקט א באפעל צו דער מעקסיקאנער ארמיי, אז זי זאל זיך צוריקציען פון טעקסעס.

אין מאנאט סעפטעמבער זיינען אין טעקסעס אפגעהאלטען געווארען וואלען. יוסטאָן איז דערוויילט געווארען פרעזידענט פון דער רעפובליק. די בירגער האָבען אויך געשטימט מיט א גרויסער מאיריטעט, אז טעקסעס זאל ווערען א טייל פון די פאראייניגטע שטאטען. א קאמיסיע איז געשיקט געווארען קיין וואשינגטאָן צו אונטערהאנדלען וועגען דעם מיט'ן פרעזידענט.

דער אויפשטאנד פון טעקסעס געגען מעקסיקא האָט ארויס־

אויסער פינף וואָס זיינען געבומען געוואָרען געפֿאַנגען. זיי האָט סאַנטא אננא געהייסען הינריכטען.

די נייַע וועגען דער שלאַכט ארום אלאמא האָט אָבער א סך געהאָלפֿען דערצו, אז די קאַנוועגשאַן פון מערץ, 1836, זאָל באשלוסען פֿאר אבסאָלוטער אונאפֿהענגיגקייט.

מיט א פֿאָר וואָכען שפּעטער איז פֿאַרגעקומען די „שחיטה אין גיליאד", איינע פון די שוידערלעכסטע פֿאסירונגען אין דער געשיכטע פון טעקסעס. אין דער שטאָדט גיליאד איז געשטאַנען א טעקסעס'ער ארמיי פון 500 מאַן. די מעקסיקאַנער האָבען זי ארומגערינגעלט, און זי איז געצוואונגען געווען זיך אונטערצוגעבען. זי האָט זיך אונטערגעגעבען נאָר אן אונטערהאַנדלונג מיט די מעקסיקאַנער גענעראַלען, וועלכע האָבען אונערגעשריבען א פֿאפיר אז די געפֿאַנגענע סאָלדאַטען וועלען באהאַנדעלט ווערען ווי קריגס־געפֿאַנגענע און אז די פֿאַרוואונדעטע וועלען קריגען מעדיצינישע הילף. עטלעכע טעג שפּעטער האָט סאַנטא אננא געשיקט א באפעל צו די גענעראַלען, אז די געפֿאַנגענע זאָלען הינגעריכטעט ווערען, און דער באפעל איז דורכגעפירט געוואָרען. מען האָט די געפֿאַנגענע ארויסגעפירט הינטער'ן שטאָט (זיי האָבען געמיינט אז מען פירט זיי צו באפרייען). דאָרטען האָבען די מעקסיקאַנער סאָלדאַטען פּלוצלינג אויף זיי געגומען שיסען. פון די פינף הונדערט האָבען בלויז 27 זיך גערעטעוועט.

די נייַע וועגען דער אלאמא שלאַכט אָנגעמאכט א בהלה צווישען די אמעריקאַנער קאָלאָניסטען אין טעקסעס. א סך סאָלדאַטען האָבען דעזערטירט און זיינען אנטלאָפען אהיים. גאַנצע קאָלאָניעס האָבען איינגעפאקט זייערע זאכען און זיך געלאָזט צום אמעריקאַנער גרענעץ. שפּעטער אַהיסל, וועו עס איז אָנגעקומען די ידיעה וועגען דער שחיטה אין גיליאד, איז די שרעק נעוואָרען נאָך גרעסער. יוסטאָן האָט קוים מיט צרות איינגעהאלטען א צאָל פון זיין ארמיי. ער האָט באשלאָסען צו געבען די מעקסיקאַנער אזא קלאַפּ צוריק, וואָס זאָל ווידער אויפֿוועקען דעם מוט און די קאמפלוסטיגקייט צווישען די אמע־

האט ארויסגענעבען א פראקלאמאציע, אז טעקסעס קעמפט פאר א פרייער מעקסיקא און פאר'ן רעכט צו זיין א שטאט אין דער אָרגאנאזירט געוואָרען א צייטווייליגע רעגירונג. די קאָנוועגשאָן מעקסיקאנער רעפובליק. זי האָט אויך אָרגאניזירט אן ארמיי און באשטימט יוסטאָנ'ען אלס הויפט געגעראל. סאנטא אננא האָט קורץ נאך דעם אפגעשאפט אלע שטאט־רעגירונגען און פארוואנדעלט די שטאטען אין פראווינצען פון איין צענטראליזירטע רעגירונג. איצט איז פאר טעקסעס פארבליבען אויס־צוקלייבען איינע פון צוויי ברירות: ענטוועדער זיך אנטוא־גען פון אירע רעכט און פרייהייטען אלס שטאט, אדער צו קעמ־פען פאר אונאבהענגיגקייט. די צייטווייליגע רעגירונג האָט פאר־רופען א קאָנוועגשאָן צו באטראכטען די לאגע. די קאָנוועגשאָן איז פארגעקומען אין מערץ, 1836. דאָרט איז באשלאָסען גע־וואָרען אז טעקסעס רייסט זיך אָפ אינגאנצען פון מעקסיקא און אז זי אָרגאניזירט זיך אין אן אונאפהענגיגער רעפובליק.

דערווייל זיינען פארגעקומען אייניגע שלאכטען, אין וועלכע די אמעריקאנער זיינען געשלאגען געוואָרען. סאנטא אננא'ס טאקטיק איז געווען זייער א גרויזאמע. ער האָט די געפאנ־גענע געשאָסען און זייערע קערפערס פארברענט. די אמעריקא־נער האָבען געקעמפט מיט וואונדערבארער העלדישקייט. די ערשטע גרויסע שלאכט וואָס האָט אויפגעשטורעמט ניט בלויז טעקסעס, נאר אויך די פראיינינגטע שטאטען, איז פארגעקומען אין דעם הויף פון א קלויסטער ביי סאן־אנטאניא. דער פלאץ האָט זיך געראפען „די אלאמא". די טעקסעס'ער ארמיי, וואָס האָט זיך דארט באפעסטיגט, איז באשטאנען פון א 150 מאן. סאנטא אננא האָט זי ארומגערינגעלט, אין ענדע פון מאנאט פעברואר, 1836. די מעקסיקאנער ארמיי איז באשטאנען פון 2,500 מאן. דאָס קלייַן הייפעלע אמעריקאנער האָט זיך פאר־טיידיגט צוויי וואָכען צייט. ענדליך איז געלונגען די מעקסיקא־נער אריינצודרינגען אין דער פעסטונג. די אמעריקאנער האָ־בען זיך ניט אונטערגענעבען. מיט מעסערס אין די הענט האָבען זיי געקעמפט אזוי לאנג, ביז זיי זיינען אלע געפאלען טויט,

אַרעסטירט געוואָרען אַלס בונטאָווסטשיק. אין אַ קורצער צייט אַרום איז ער באַפרייט געוואָרען.

אין פארלויף פון 1835 זיינען פאָרגעקומען אייניגע צוזאַ־מענשטויסען צווישען די קאָלאָניסטען פון טעקסעס און דער

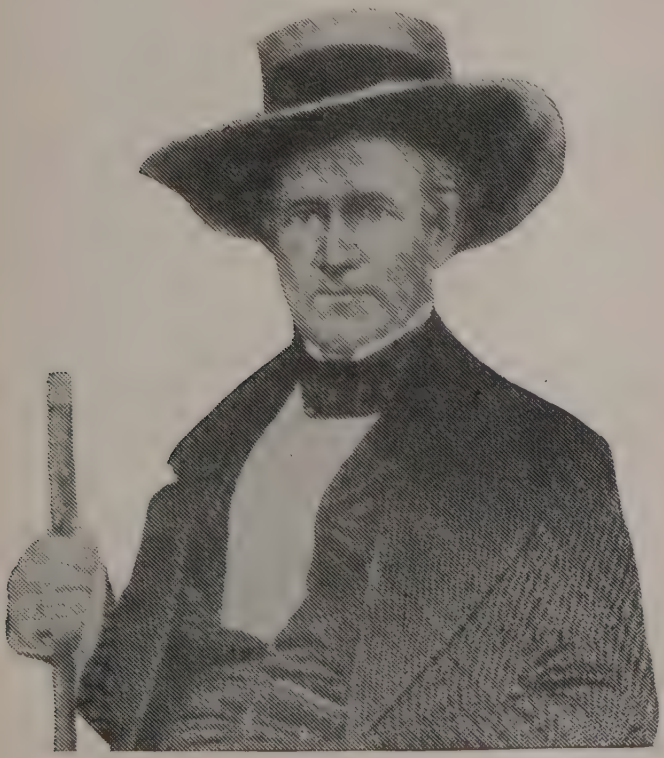

סעם יוסטאָן

מעקסיקאַנער אַרמיי. די קאָלאָניסטען האָבען זיך גענומען צו־צוגרייטען צו אַן אָרגאַניזירטען קאַמף. אין אָקטאָבער איז ווי־דער אָפּגעהאַלטען געוואָרען אַ קאָנווענשאָן. דאָרטען איז שוין

געבראכט צו זיך אהיים מיט גרויס פאראד. אלע האבען אים גראטולירט מיט זיין גליק. אבער קיין דריי מאנאטען זיינען נאך ניט פאראיבער, און דאס יונגע וויבעל האט אים פארלאזען און איז אוועק צוריק צו אירע עלטערען. יוסטאן האט נעשריבען צו איר פאטער און געבעטען ער זאל זי צוריקברענגען, אבער זי האט זיך אבסאלוט אנטזאגט. שפעטער האט זי פון אים געקראגען א גט און געהייראט מיט אן אנדערען.

וואס די אורזאכע איז געווען האט, ניט זי, און ניט ער, ווען עס איז אויסגעזאגט. אויף אים אבער האט די פאסירונג געמאכט א שרעקליכען אייגדרוק. ער האט גלייך רעזיגנירט אלס גאווערנאר, האט אלץ אוועקגעווארפען און איז ווידער אוועק צו די אינדיאנער. דארט האבען זיינע אלטע פרייגט אים אויפגענומען מיט אויסגעשטרעקטע ארימס. ער האט גענומען אן אינדיאנישע פרוי (געהייראט האט ער מיט איר ניט) און איז געווארען אן „אינדיאנער".

אין די נעקסטע עטליכע יאר איז אים אויסגעקומען צו זיין עטליכע מאל אין וואשינגטאן וועגען אינדיאנישע אנגעלעגענהייטען, און ער האט זיך דארט געזען מיט דושעקסאנ'ען. דערפון איז עס אין 1833 ארויסגעקומען זיין שליחות קיין טעקסעס.

וועז יוסטאן איז אנגעקומען אין טעקסעס, האט שוין דארט געקאכט מיט אויפשטאנד געגען מעקסיקא. אין 1833 איז פארגעקומען א קאנוועגשאן פון די אמעריקאנער קאלאניסטען צו וועלכער יוסטאן איז געווען א דעלענאט. די קאנוועגשאן האט באשלאסען צו ארגאניזירען טעקסעס אין א באזונדער שטאט אין דער מעקסיקאנער רעגירונג. זי האט אפילו פארפאסט א שטאטקאנסטיטוציע, און זי האט געשיקט יוסטאנ'ען מיט א פעטיציע צו דער מעקסיקאנער רעגירונג אז זי זאל אנערקענען טעקסעס אלס א באזונדער שטאט אין די פאראייניגטע שטאטען פון מעקסיקא.

יוסטאן איז פאר זיין טרחה באלוינט געווארען מיט גפענגעניש. וועז ער איז אנגעקומען אין מעקסיקא־סיטי מיט זיין פעטיציע, איז ער אויפ'ן באפעל פון פרעזידענט סאנטא אננא

טיש אַן אינדיאַנער. ער איז פֿאַרבליבן צווישען זיי א פֿאַר יאָר.

וועז די מלחמה פון 1812 האָט אויסגעבראָכען, איז יוסטאַן אַריין אין דער ארמיי און האָט געדינט אונטער גענעראַל דזשעקסאָן. אויפֿן שלאַכטפעלד האָט ער אַרויסגעוויזען וואונדערבאַרע העלדישקייט, און דזשעקסאָן האָט אים דערפֿאַר שטאַרק ליב באַקומען. נאָך דער מלחמה האָט ער געקראָגען באַשעפטיגונג ביי אַן אַדוואָקאַט, און אין זעקס מאָנאַט צייט איז ער אַליין געוואָרען אַן אַדוואָקאַט. דאָס הייסט נית, אז ער איז געווען אזוי פייאיג צום לערנען. אין יענע יאָרען האָט מען ניט געדארפט קיין סך צו זיין אַן אַדוואָקאַט. מיט זיין נייער פֿראַפעסיע האָט ער זיך ווייניג אָפּגענעבען. ער האָט זיך גלייך אַרײַנגעוואָרפען אין פּאָליטיק און איז שנעל געוואָרען פּאָפּולער איבער גאַנץ טענעסי. אויסער זיינע פייאיגקייטען איינצושאַפען זיך פריינט, האָט אים אויך א סך געהאָלפֿען זיין פֿאַרבינדונג מיט דזשעקסאָנ׳ען. דזשעקסאָן איז דאַן געווען דער פּאָליטישער פירער פון טענעסי, און ער האָט געהאָלפֿען יוסטאָנ׳ען צו וואַקסען פּאָליטיש. אין 1823 איז יוסטאָן אויסגעווײלט געוואָרען אָלס קאָנגרעסמאַן. ער האָט אין דעם אמט געדינט פיר יאָר, צוויי טערמינען. אין קאָנגרעס האָט ער זיך מיט קיין זאַך ניט אויסגעצייכענט אויסער מיט זיין איבערגעבענהייט צו דזשעקסאָנ׳ס פּאָליטיק. אין 1827 איז יוסטאָן צוריקגעקומען אין טענעסי און איז דערווײלט געוואָרען אָלס גאָווערנאָר פון שטאַט.

איצט איז ער געווען איינער פון די וויכטיגסטע פערזענליכקייטען אין גאַנצען געגענד. אָבער גראָד דאַן, וועז ער האָט דערגרייכט דעם העכסטען פונקט פון זיין פּאָפּולאַריטעט, האָט פּאַסירט עטוואָס וואָס האָט אים פלוצלונג צוריק אַראָפּגעשלײַדערט צו דער ערד. די פּאַסירונג איז ביז היינטיגען טאָג אייניגעוויקעלט אין געהיימניסען. דאָס איז געווען אין 1829. ער איז דאַן געווען גאָווערנאָר און האָט געטאָן א שידוך מיט א טאַכטער פון א רייכער אריסטאָקראַטישער פאַמיליע. דאָס מיידעל איז געווען גאָר א יונגע און זייער א שיינע. ער האָט זי

די שקלאַפּן־אייגענטימער פון דער סאוט איינגעזעסן. אז די נאָרט וואקסט שנעלער אין באַפעלקערונג, און זיי האָבען פּארשטאַנען אז מיט דער צייט וועלען די פרייע שטאַטען האָבען ניט נאָר א מאיאריטעט אין „האוז אָוו רעפּרעזענטאַטיוון", נאָר אויך אין סענאַט. זיי האָבען אַלזא געוואָלט אז טעקסעס זאָל אַנעקסירט ווערען, כדי די געפּאָר זאָל אויסגעמידען ווערען, אָדער, צום ווייניגסטענס, אָפּגעלייגט ווערען אויף שפּעטער. דזשעקסאָן האָט זיי אין דעם געוואָלט באהילפיג זיין.

סעם יוסטאָן איז געווען א קינד פון א פיאָנערען־פאמיליע אין טענעסי, בשעת טענעסי איז געווען א גרענעץ־שטאַט. ער איז געבוירען געוואָרען אין 1793, אויף א פּארם אין ווירדזשיניא. ווען ער איז אַלט געווען דרייצען יאָר, איז זיין פאָטער געשטאָרבען, איבערלאָזענדיג אן אַלמנה מיט ניין קינדער. די פאמיליע האָט זיך איבערגעקליבען קיין טענעסי, אין דער דאמאַלסטדינגער ווייטער וועסט, וואו לאנד איז געווען ביליג, און וואו עס איז גרינגער געווען א לעבען צו מאכען. געלערנט אין שול האָט ער וויניג. עס איז ניט געווען וואו און ער האָט קיין צייט ניט געהאט דערצו. פון זיין פריסטער יוגענד האָט ער אַרויסגעוויזען א ליבע צו א פרייען, האַלב־ווילדען לעבען אין די וועלדער. ווען ער איז אַלט געווען א יאָר זעכצען, איז ער אנטלאָפען פון דער היים און איז אַוועק וואוינען מיט די אינדיאַנער. זיין ביאָגראף וויליאמס, שרייבט: „יוסטאָן האָט געהאט א סך פון די כאַראקטער־אייגענשאפטען פון די אינדיאַנער: זיין הייסע בלוט, זיינע שטאַרקע ליידנשאפטען און אפעטיטען, זיין ליבע צו אַוואַנטורעס און צו די אונאַגרעניצטע פרייהייטען פון דער ווילדערנים, זיין קינדערשע נאוה און טעאַטראַלישקייט. ער האָט אויך געהאט די העכערע אייגענשאפטען פון די אינדיאַנישע טשיפס — א פער־זענליכקייט וואָס האָט אַרויסגערופען רעספּעקט, א פעסטען כאַראקטער, מוט און ענטשלאָסענקייט". די אינדיאַנער האָבען אים אויפגענומען ווי א ברודער. ער האָט זיך אויסגעלערנט זייער שפּראַך און זיך געקליידט ווי זיי. ער איז געוואָרען פאק־

ציאַנער ווי באַסטאַמאַנטא. איצט, אז ער האָט שוין געהאַט די מאַכט, האָט ער גענומען בושעווען אזוי ווי זיין פֿאָרגענגער. ער האָט צוריקגעוויזען דעם פֿאָרלאַנג פון טעקסעס אויף זעלבסט־פֿאַרוואַלטונג און ער האָט אַרײַנגעשיקט אַן אַרמיי פון 4 טויזענד סאָלדאַטן דאָרטען צו „מאַכען אָרדנונג". די לעדושיסלייטשור פון טעקסעס, וויסענדיג אז סאַנטא אַננא וועט זי באַלד אויפֿלעזען, האָט אָפּגעהאַלטען א זיצונג און פֿאַרקויפט עטלעכע צענטלינג טויזענד אַקער לאַנד צו ספּעקולאַנטן. סאַנטא אַננא האָט דעם מסחר ערקלערט אלס אומיעזעצלעך און באַפֿוילען די אַרמיי פֿאַנאַנדערצוטרייבען די לעדושיסלייטשור.

אומגעפער אין דער צייט, אין אָנפֿאַנג פון יאָר 1833, איז אין טעקסעס אָנגעקומען א מאַן, וואָס דער שיקזאל האָט אים באַשטימט צו שפּילען א ריזינע ראָלע אין דער געשיכטע פון טעקסעס אין די נעקסטע דרייסיג יאָר. דאָס איז געווען סעמיועל יוסטאָן. ער איז נעקומען אין א שליחות פון פּרעזידענט דזשעקסאָן. אָפּיציעל איז יוסטאָנ׳ס אויפֿגאַבע געווען צו שליסען פרידענס און האַנדלס אָפּמאַכען מיט די אינדיאַנישע שבטים ביי דער גרענעץ פון טעקסעס. העכסט וואַרשיינלעך אָבער האָט דזשעקסאָן אויך געוואָלט אז יוסטאָן זאל העלפֿען די אַמעריקאַנער קאָלאָניסטען צו באַפרייען טעקסעס פון מעקסיקא. די מעקסיקאַנער היסטאָריקער זיינען מיט דער מיינונג, אז דזשעקסאָן האָט געשיקט יוסטאָנ׳ען אויפֿצוהעצען א רעוואָלוציע אין טעקסעס. אז דזשעקסאָן האָט געוואָלט אנעקסירען טעקסאס צו די פֿאראייניגטע שטאַטען איז א פֿאקט, וואָס קיינער לייקענט ניט. ער האָט אָפּען אָנגעבאַטען אָפּצוקויפֿען טעקסעס פֿאר דער סומע פון פינף מיליאָן דאָלער. דזשעקסאָן איז אויך געווען פריינדלעך צו די שקלאַפֿען אינטערעסען פון דער סאוט, און די שקלאַפֿען שטאַטען האָבען זייער גערוואָלט אז טעקסעס זאל ווערען א טייל פון די פֿאראייניגטע שטאַטען. טעקסעס וואָלט דאָך דורכדעם ווערען א טייל פון דער סאוט; פון איר טעריטאָריע וואָלט מען געקענט מאכען עטלעכע שטאַטען, און דאָס וואָלט געשטאַרקט די מאַכט פון די שקלאַפֿעניינגעטימער אין קאָנגרעס. אין די 30־ער יאָרען האָבען שוין

שטאט־וואלען, האט פארשלאסען די גרעניצען, פארבאטען דזשורי פראצעסען. דער נייער פרעזידענט, וועלכער איז געווען פאקטיש א דיקטאטאר, האט ארויסגעגעבען א באפעל, אז אלע לאנד־קאנצעסיעס און לאנד־קאנטראקטען וואס מעקסיקא האט ארויסגעגעבען אין די לעצטע יארן, זאלען בטל ווערען. די גזרה האט געטראפען א סך אמעריקאנער קאלאניסטען. באסטאמאנטע האט דאס לאנד צוגענומען ביי די אמעריקאנער און עס אוועק־געגעבען צו זיינע אייגענע מענשען.

דער מיליטערישער הערשער האט אויך פארבאטען די אמע־ריקאנער אין טעקסאס צו פירען האנדל. ער האט באפוילען, אז בלויז מעקסיקאנער מעגען זיך אפגעבען מיט מסחר. ער האט אויך פארבאטען דעם אריינפיר פון נענער־שקלאפען.

באסטאמאנטע האט לאנג ניט געוואלטיגט. געגען אים האט געמאכט אן אויפשטאנד געגראל סאנטא אננא, וועלכער האט דאן געשפילט די ראלע פון א ליבעראל. סאנטא אננא האט פאר־שפראכען אז ער וועט צוריק ברענגען אין קראפט די קאנסטיטו־ציע פון 1824 און וועט געבען די שטאטען דאס רעכט פון זעלבסט־פארוואלטונג. די אמעריקאנער אין טעקסעס האבען געהאפט אויף סאנטא אננא'ס זיג און האבען זיין אויפשטאנד געשטיצט. אין 1832 און 1833 האבען זיי אפגעהאלטען קאנווענשאנס און אויס־געארבייט פאדערונגען. סטיפען אוסטין איז אפגעפארען קיין מעקסיקא סיטי, די הויפט־שטאט פון מעקסיקא, דארטען פאר־צולעגען די פעטיציע פאר דער מעקסיקאנער רעגירונג.

סאנטא אננא האט געזיגט און איז איינגעשוואוירען געווארען אלס דער נייער פרעזידענט פון מעקסיקא. סטיפען אוסטין איז אין מעקסיקא סיטי אנגענקומען פונקט דעמאלט, וועו די ענדערונג איז געשען, און ער האט מיט זיין פעטיציע געמוזט אפוואנדטען עט־ליכע מאנאטען. ענדליך האט ער זי פארגעליינט. קיין באש־טימטען ענטפער האט ער ניט באקומען. וועו ער איז אבער אפגעפארען צוריק אהיים, האבען די נייע הערשער פון מעק־סיקא איהם ארעסטירט. דאס איז געשען אין אנפאנג יאר 1834.

אין אמת'ן איז סאנטא אננא געווען ניט קיין קלוגערער רעפוב־

געווען קלײן. איצטער האָבען די אַמעריקאַנער איינגעזען, אַז זיי וועט שווער זיין צו לעבען אונטער דער מעקסיקאַנער הערשאפט. מעקסיקאָ איז געגאַנגען נאָך ווייטער: זי האָט מבטל געמאַכט די אַלע קאָנצעסיעס וואָס זי האָט געגעבען די אַמעריקאַנער לאַנד־ספּעקולאַנטן. בלויז יענע ספּעקולאַנטן וועלכע האָבען שוין געבראַכט קאָלאָניסטען האָבען באַקומען דאָס פֿאַרשפּראָכענע לאַנד. יענע אָבער וואָס האָבען נאָך ניט באַווייזען דאָס צו טאָן האָבען די קאָנצעסיעס פֿאַרלאָרען.

אין 1832 האָבען די אַמעריקאַנער קאָלאָניסטען אין טעקסעס אָפּגעהאַלטען א קאָנווענשאָן און געשיקט א פּעטיציע צום מעקסיקאַנער קאָנגרעס, אין וועלכער זיי האָבען אָפּגעלירט אַז די גזרה וועגען פֿאַרבאָטען דעם אַרײַנפֿאָר פון אַמעריקאַנער אימיגראַנטען אין טעקסעס זאָל אָפּגעשאפט ווערען. די פּעטיציע האָט אָנגעוויזען דאַרויף, אַז דורך דעם געזעץ ווערען א סך פֿאַמיליעס צעריסען. אימיגראַנטען האָבען ניט געקענט ברענגען צו זיך זייערע נאָענטסטע קרובים.

די אַמעריקאַנער קאָלאָניסטען האָבען געפֿאַדערט נאָך צוויי וויכטיגע ענדערונגען: ערשטענס, אַז טעקסעס זאָל אָרגאַניזירט ווערען אין א באַזונדער שטאַט (פּריער איז זי געווען פֿאַראייניגט מיט א גרויסער פּראָווינץ, וואו עס האָבען געוואוינט א סך מעקסיקאַנער, און דערפֿאַר האָבען די אַמעריקאַנער אין טעקסעס געהאַט וויניג דעה אין דער פֿאַרוואַלטונג פון שטאַט). צווייטענס, אַז עס זאָלען אָפּגעשאפט ווערען די טאַריף־נעזעצען, וועלכע האָבען געצוואונגען די איינוואוינער פון טעקסעס צו צאָלען הויכע שטייערען פֿאַר סחורות וואָס זיינען אַרײַנגעבראַכט געוואָרען פון די פֿאַראייניגטע שטאַטן.

די אומרוען און רעוואָלוציעס אין מעקסיקאָ האָבען ניט אויפגעהערט. אין 1839 האָט די אויבערהאַנט דאָרט באַקומען פֿרעזידענט באַסטאַמאַנטע, א ווערקצייג פון דער קירכע און פון דער רעאַקציאָנערער אַריסטאָקראַטיע. ער האָט אַרײַנגעשיקט אַן ארמיי אין טעקסעס צו אונטערדריקען יעדען סימן פון דעמאָקראַטישער רעגירונג. די ארמיי האָט צוטריבען די

א שטאט אין די מעקסיקאנער פאראייניגטע שטאטען און גע־
האט אן אייגענע שטאטס־רעגירונג) האט אין 1825 דורכגעפירט
א גרוים, אז יעדער וואס וועט אריינפירען הונדערט פאמיליעס
אין טעקסעס און זיי קאלאניזירען, וועט באקומען טויזענד אקער
פארמלאנד און 22 טויזענד אקער פאשע. א סך אמעריקאנער
האבען פארשפראכען צו ברענגען קאלאניסטען און האבען פאר־
אוים באקומען גרויסע שטרעקעס לאנד. מיט די קאנצעסיעס
האבען זיי ספעקולירט אין די גרויסע שטעדט פון די פאראייניגטע
שטאטען. א סך רייכע אייגוואוינער אין דער נארט פון די פאר־
אייניגטע שטאטען זיינען אויף אזא אופן געווארען פינאנציעל
פארינטערעסירט אין טעקסעס. אין אמעריקע האט מען איצט
גענומען שטארק ריידען וועגען אנטקסירען טעקסעס, און דער
אמעריקאנער פרעזידענט האט אנגעבאטען אפצוקויפען דאס שטיק
לאנד פאר א מיליאן דאלער. מיט עטליכע יאר שפעטער האט
די אמעריקאנער רעגירונג דעם פרייז געהעכערט אויף 5 מיליאן
דאלער.

אין מעקסיקא איז מען דערפון שטארק אומרואיג געווארען.
מען האט דארט דערפילט אז די אמעריקאנער שארפען די ציין
אויף טעקסעס. אין 1826 האט מעקסיקא געפרובירט אפשטעלען
די אמעריקאנער אימיגראציע קיין טעקסעס. צוערשט האט זי
געמאכט א גרוים, אז קיין אמעריקאנער זאלען זיך ניט טארען
באזעצען נאענט צו דער גרענץ פון טעקסעס. שפעטער האט זי
אינגאנצען פארבאטען אמעריקאנער אריינצופארען אין טעקסעס.
מעקסיקא האט אויך פארבאטען די קאלאניסטען אריינצופירען
שקלאפען קיין טעקסעס (אין מעקסיקא איז דאן שקלאפעריי גע־
וועז פארבאטען). די אלע גרוים זיינען אנגענומען געווארען
אין 1830. דער ציל איז גרוים — ענג צו מאכען די אמעריי־
קאנער אין טעקסעס אוז וואס שנעלער פון זיי פטור צו ווערען.

נרוים האבען אבער די גרוים אנדערש. די אמעריקא־
נער האבען איצט גענומען שטארקער ריידען וועגען אפרייסען
טעקסעס פון מעקסיקא. א גרוים פון די קאלאניסטען
האט פריער אויך נעמאכט וועגען דעם, אבער זייער צאל איז

דעם פאָלגענדען פּלאַן: דער פאָטער 640 אַקער, די מוטער 320 אַקער, יעדעס קינד 160 אַקער; פאַר יעדען שקלאַף 80 אַקער. דער קאָלאָניסט האָט געמוזט באַצאָלען אוסטינ'ען 12 און אַ האַלב סענט פאַר יעדען אַקער. דערפון האָט אוסטין געדעקט די הוצאות, און נאָך געמאַכט ריוח.

לויט'ן אָפּמאַך מיט שפּאַניען האָבען די אַמעריקאַנער קאָ־לאָניסטען געמוזט זיין קאַטויליקען און שווערען טרייהייט צו מעקסיקאַ.

פּונקט אין דער צייט וואָס די אַמעריקאַנער קאָלאָניסטען האָבען זיך גענומען באַזעצען אין טעקסעס, האָט מעקסיקאַ זיך אָפּגעריסען פון שפּאַניען און זיך ערקלערט אונאָפּהענגיג. אין לאַנד האָט זיך אָנגעהויבען אַ לאַנגע קייט פון אומרוען און פּאָ־ליטישע איבערקערענישען, וועלכע האָבען אָנגעהאַלטען צענדליגער יאָרען. די ערשטע ערפאָלגרייכע רעוואָלוציע איז אָנגעפירט גע־וואָרען פון דער קירכע און פון די אַריסטאָקראַטען. זיי האָבען עס פאַרטריבען די שפּאַנישע הערשאַפט און אויף איר אָרט געגרינ־דעט אַן אייגענע מאָנאַרכיע מיט אַ קעניג אַלס הערשער. דאָס איז פאָרגעקומען אין 1821 און 1822. די מאָנאַרכיע האָט זיך לאַנג ניט געהאַלטען. אין 1824 איז פאָרגעקומען אַ צווייטע איבערקערעניש, און מעקסיקאָ איז געוואָרען אַ רעפּובליק מיט אַ קאָנסטיטוציע, וואָס איז טיילווייז קאָפּירט געוואָרען פון דער אַמעריקאַנער קאָנסטיטוציע. פון דעמאָלט אָן זיינען אין מעק־סיקאָ פאָרגעקומען אָפט אויפשטאַנדען, נייע איבערקערענישען. די מעקסיקאַנער רעגירונגען האָבען זיך ווייניג־וואָס געקענט אָפּ־געבען מיט טעקסעס. אַמעריקאַנער זיינען אהין אָנגעקומען מאַ־סענווייז. אין 1830 האָט שוין זייער צאָל דערגרייכט 20 טוי־זענד. מעקסיקאַנער זיינען דאָרטען געווען ניט מער ווי דריי טויזענד.

די אַמעריקאַנער קאָלאָניסטען האָבען זייער אָפּמאַך ניט גע־היט. עס האָבען זיך דאָרט באַזעצט ניט־קאַטאָליקען אויך. וועגען שווערען טרייהייט דער מעקסיקאַנער רעגירונג איז שוין אָפּגערעדט. די רעגירונג פון טעקסעס (טעקסעס איז דאַן געווען

קאַפּיטעל 8.

טעקסעס ווערט אַן אונאָפּהענגיגע רעפובליק.

טעקסעס האָט זיך שטענדיג גערעכענט פֿאַר אַ טייל פון מעקסיקא, וועלכע האָט געהערט צו שפּאניען. אָבער אין די פֿאַראיניגטע שטאַטען האָבען זיך אַלע מאָל געפונען מענשען, וואָס האָבען חשק געהאַט אַוועקצונעמען טעקסעס פון שפּאניען. וען דזשעפערסאָן האָט אין 1803 אָפּגעקויפט לויזיאַנא פון פֿראַנקרייך, זיינען געווען אַמעריקאַנער וואָס האָבען געזאָגט, אַז טעקסעס איז אין אמת'ן אַ טייל פון לויזיאַנא, און אַז אַמעריקע איז דערפֿאַר באַרעכטיגט צוצונעמען די טעקסעס טעריטאָריע. ענלעכעס האָט פּאַסירט אין 1819, וען אמעריקע האָט אָפּגעקויפט פלאָרידא פון שפּאניען. דאָן איז די פֿראַגע אפילו אויפגעהויבען געוואָרען אין סענאט. אייניגע סענאַטאָרען האָבען געטענה'ט אַז טעקסעס איז אַ טייל פון פלאָרידא, און אַז דערפֿאַר געהער זי צו אַמעריקע. פון די אַלע טענות איז אָבער קיין ממשות'דיגס ניט אַרויסגעקומען. טעקסעס איז פֿאַרבליבען ביי שפּאניען ווי אַ טייל פון מעקסיקאָ.

אין 1820 הויבט זיך אָן אַ נייער קאַפּיטעל אין דער געשיכטע פון טעקסעס. אין יענעם יאָר האָט אַ יענקי פון קאָנעטיקוט מיט'ן נאָמען מאָזעס אוסטין, באַקומען אַן ערלויבעניש פון דער שפּאַנישער רעגירונג צו קאָלאָניזירען אמעריקאַנער אין דעם זידלעכען טייל פון טעקסעס. אָבער נאָכדעם ווי ער האָט די ערלויבעניש באַקומען איז ער געשטאַרבען, און זיין זון, סטיפען אוסטין, האָט זיך געזוכט צו פֿאַרווירקליכען דעם פּלאַן. די ערשטע פֿאַרטיע אמעריקאַנער האָט ער אַריינגעפֿירט אין טעקסעס אין דעצעמבער, 1821. יעדע פאמיליע האָט באַקומען לאַנד לויט

אונטער דער פירערשאַפט פון די „וויגס" געגען די איינוואוינער פון די רייכע פּאַלאַצען, וועלכע שטייען אונטער דער פירערשאַפט פון דעמאָקראַטען. עס פאַרשטייט זיך, אַז דער גאַנצער ויכוח איז געווען „בלאָף". אין דער „וויג"־פּאַרטיי זיינען געווען מער געשעפטסלייט ווי אין דער דעמאָקראַטישער, אָבער די געשרייען האָבען פאַרטעמפּט די קעפּ.

העריסאָן און טעילאָר זיינען דערוויילט געוואָרען מיט אַ רי־זיגער מאַיאריטעט, מיט 294 שטימען געגען 60.

דערזעלבער אורזאַך: ווייל ער איז געווען אַן אַלטער צוריקגעצוי־גענער מענש, וואָס האָט זיך אין קיין פּאָליטיק ניט געמישט און וואָס האָט קיין מיינונגען איבער וויכטיגע פראגען ניט גע־האַט. ער איז געווען ניט מעהר ווי אַ שיינע טראַדיציע, דער העלד פון אַ מלחמה. כדי צו קריגען די שטיצע פון דער סאוט, האָט די קאָנווענשאָן נאָמינירט פאַר ווייס־פּרעזידענט דזשאַן טעילאָר פון ווירדזשיניא.

די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי האָט נאָמינירט וואַן־ביורענ'ען פאַר אַ צווייטען טערמין.

דער וואַל־קאַמף איז געווען אַ שטורמישער, און געשטורמט האָבען די „וויגס". זיי האָבען געהאַמערט אויף דעם עקאָנאָמישען פּאַניק, און די דעמאָקראַטען האָבען זיך געמוזט פאַרענטפערען, כסדר זיך פאַרטיידיגען. אין איינער פון די דעמאָקראַטישע ציי־טונגען איז ערשינען אַן אַרטיקעל, וואָס האָט אָפּגעלאַכט פון הערי־סאָנ'ען. זי האָט אים פאָרגעשטעלט אַלס אַ צוריקגעשטאַנענעם פאַרמער און ערקלערט אַז ער וואָלט מער צופרידען געווען צו האָבען אַ פּענסיע, אַ הילצערן הייזל און אַ פעסעל שטאַרקען קוואַס ווי צו זיין פּרעזידענט. אָן דער דאָזיגער באַמערקונג האָבען זיך די „וויגס" אָנגעכאַפּט. אזוי ווי אין דער וועסט האָבען אַלע פאַרמער געוואוינט אין הייזלאַך געבויט פון קלעצער („לאָג קעבינס") און געטרונקען שטאַרקען קוואַס, האָבען די „וויגס" געמאַכט אַ גוואלד, אַז די אַריסטאָקראַטישע דעמאָקראַטען מאַכען חוזק פון די אָרימע פאַרמער אין דער וועסט. „דער קאַמף איז איצטער צווישען די קלעצער־הייזלאַך און דעם פּאַלאַץ, צווישען קוואַס און שאַמפּאַניער" — האָט הענרי קלעי אויסגעשריען אין אַ קאַמפּיין רעדע. און דעניעל וועבסטער האָט אויסגעדונערט: „זאָל מיין נאָמען און דער נאָמען פון מיינע קינדער אויסגעמעקט ווערען פון מענשליכען געדעכעניש, אויב איך האָב ווען עס איז זיך געשעמט דערמיט וואָס מיין מוטער און מיינע ברידער און שוועסטער זיינען געבוירען געוואָרען אין אַ קלעצער־הייזקע!"

די קלעצער־הייזקע איז געוואָרען דער סימבאָל פון די „וויגס". עס האָט געהייסען, אַז די איינוואוינער פון אָרימע פאַרמס קעמפען

געדויערט פינף־זעקס יאָר איידער דאָס לאַנד איז צו זיך גע־קומען.

די „וויגס" אין קאָנגרעס האָבען אויסגענוצט די לאַגע און האָבען אַטאַקירט די דעמאָקראַטישע אַדמיניסטראַציע. די גאַנצע שולד פאַר'ן קריזיס האָבען זיי אַרויפגעוואָרפען אויף דזשעק־סאָנ'ען דערפאַר וואָס ער האָט צוגעמאַכט די יונייטעד סטייטס באַנק. וואַן ביורען האָט זיך אָבער ניט געוואָלט צוהערען צו די אַלע געשרייען. ער איז געגאַנגען אויפ'ן זעלבען וועג וואָס דזשעקסאָן האָט אויסגעטראָטען. ער האָט איצט פאָרגעשלאָגען, אַז די רעגירונג זאָל ווייטער קיין שום פאַרבינדונגען מיט קיין באַנקען ניט האָבען. ניט נאָר זאָל די רעגירונג ניט גרינדען קיין אייגענע באַנק, נאָר זי זאָל ניט זיין קיין שותף אין קיין פּריוואַטער באַנק, און זאָל אַפילו מער ניט אַריינלייגען איר געלט אין פּרי־וואַטע באַנקען. וואַן־ביורען האָט פאָרגעשלאָגען ,אַז די רעגי־רונג זאָל האָבען אַן אייגענע קאַסע, אַן אייגענע „טרעזשורי", וואו זי זאָל האַלטען דאָס געלט. די „וויגס" האָבען דעם פּלאַן שטאַרק באַקעמפט. זיי האָבען גע'טענה'ט אַז דאָס וואָלט געשעדיגט פילע פּריוואַטע באַנקען, וועלכע האָבען געמאַכט ריוחים פון דעם געלט וואָס די רעגירונג האָט ביי זיי געהאַלטען. אָבער וואַן־ביורען האָט, נאָך אַ לאַנגען קאַמף, אויסגעפירט. אין 1840 האָט דער קאָנגרעס זיין פאָרשלאַג אָנגענומען, און פון דאַן אָן האָט די רעגירונג איר געלט געהאַלטען אין אייגענע סקלאַדען, אין „סייפס און וואָלטס".

דער קריזיס האָט אָבער געקאָסט די דעמאָקראַטען גאַנץ טייער. אין 1840 האָבען די „וויגס" נאָמינירט פאַר פּרעזידענט גענעראַל העריסאָן, דעם העלד פון טיפּאַקענו, און פאַר ווייס־פּרע־זידענט האָבען זיי אַרויסגעשטעלט דזשאַן טעילאָר, אַ פאַרטרע־טער פון דער סאוט. קיין פּלאַטפאָרמע האָט די פּאַרטיי ניט אָנ־גענומען, ווייל זי איז געווען צוזאַמענגעשטעלט פון אַזוינע פאַר־שיידענע עלעמענטען, אַז עס איז אוממעגליך געווען צו גע־פינען אַ פּראָגראַם, אויף וועלכען אַלע זאָלען זיך קענען אייניגען. ווילי‌אַם הענרי העריסאָן האָט באַקומען די נאָמינאַציע אויך דורך

זייערע בעל־חובות (די רעגירונג האָט, פֿאַרשטייט זיך, געפֿאָדערט גאָלד און זילבער; קיין פּאַפּיר־געלד האָט זי ניט גענומען).

געוויסע געשעענישען אין אויסלאַנד, אין אייראָפּע בכלל און אין ענגלאַנד בפרט, האָבען אויך מיטגעווירקט די לאַגע שוועכער צו מאַכען. אין די אַלע יאָרען פון דער היגער „פֿראָספּעריטי" האָבען ענגלישע קאַפּיטאַליסטען אַריינגעשיקט אַהער געלט און עס דאָ אַריינגעלייגט אין פֿאַרשיידענע אונטערנעמונגען. אין 1836 איז אין גאַנץ אייראָפּא, ווי אויך אין ענגלאַנד, פֿאַרגעקומען א פּינאַנציעלער קריזיס. עטליכע גרויסע באַנקען אין ענגלאַנד האָבען באַנקראָטירט. די ענגלישע באַנקען, וועלכע האָבען געהאַט געלט אין אמעריקא, האָבען אָנגעפֿאַנגען עס צוריסצוציען.

און צו די אַלע אומגינסטיגע אומשטענדען האָט די נאַטור נאָך צוגעלייגט איר חלק. אין די דריי יאָר פון 1835 ביז 1837, איז די גערעטעניש אויף די פעלדער געוואָרן זייער א שלעכטע. די פֿאַרמער האָבען ניט געמאַכט קיין געלט, און זיי האָבען ניט געקענט קויפֿען קיין סחורה. דער סוף איז געוואָרן אז אי זיי האָבען געליטען, אי די שטאָטישע פֿאַבריקאַנטען.

אָט די אַלע זאַכען צוזאַמען האָבען מיטגעבראַכט דעם פּאַניק פון 1837. עס איז געוואָרען א געלאָפֿ אויף די באַנקען, זיי זאָלען אויסלייזען זייערע פּאַפּיר געלט מיט גאָלד אָדער זילבער. און די באַנקען האָבען עס ניט געקענט טאָן. פון אָנפֿאַנג האָבען טייל באַנקען געמאַכט א פּארזוך צו צאָלען, אָבער אין דער זומער מאָנאַטען איז ניט געוואָרן קיין איינציגע באַנק אין גאַנצען לאַנד, וואָס האָט געקענט אויסלייזען אירע פּאַפּירען. 618 באַנקען האָבען אינגאַנצען באַנקראָטירט. דאָס פּאַפּירענע געלט איז שרעקליך געפֿאַלען. און דאָס האָט געהייסען אז אַלץ איז שרעקליך טייער געוואָרען. מעל האָט זיך פֿלוצלונג א הויב געטאָן פון פינף אויף עלף דאָלער א פעסל. פֿאַבריקען האָבען זיך געשלאָסען. געשעפטס־הייזער האָבען זיך פֿאַרמאַכט. 20 טויזענד אַרבייטער האָבען פֿאַרלאָרען זייער באַשעפטיגונג. אין ניו יאָרק זיינען פֿאַרגעקומען הונגער־ראיאָטען. די אַרבייטער אָרגאַניזאַציעס, די יוניאָנס, האָבען צוזאַמענגעבראָכען. עם האָט

בען ניט געמאכט געוג פֿראָפּיטען צו באַצאָלען דעם קרן און די פֿראָצענטען.

עס קען זיין, אז די ספּעקולאַציעס וואָלטען אָנגעהאַלטען נאָך א שטיקעל צייט, אז דער זייפּען־בלאָז וואָלט אזוי שנעל ניט געפּלאַצט. האָבען אָבער גראָד דעמאָלט פּאַסירט אייניגע זאכען, וואָס האָבען אונמעגליך געמאכט אז דער שפּיל זאָל ווייטער אָנגיין.

אין 1836 האָט פֿרעזידענט דזשעקסאָן אַרויסגענעבען א באַפּעל, אז די וואָס קויפען לאַנד ביי דער רעגירונג מוזען צאָהלען מיט גאָלד אָדער זילבער; אז פּאפּירענע געלט זאָל מער ניט זיין גילטיג צו באַצאָלען פּאַר רעגירונגס־ערד. דאָס האָט גענעבען א שטאַרקען קלאַפּ די לאַנד ספּעקולאַציעס אין דער וועסט. דאָס האָט אויך אין אַלגעמיין דיסקרעדיטירט פּאַפּיר־געלט. פֿריוואָטע הענדלער האָבען גענומען קוקען מיט פּאַרדאַכט אויף אַסיגנאַציעס. יעדערער האָט גענומען פּאָדערען גאָלדענע אָדער זילבערנע מטבעות. דזשעקסאָנ'ס כונה מיט דעם דאָזיגען באַפּעל איז טאַקע געווען — אָפּצושטעלען די ספּעקולאַציעס.

אומגעפער אין דערזעלבער צייט האָט נאָך פֿאַסירט עפּעס. די נאַציאָנאַלע רעגירונג האָט באַשלאָסען צו צוטיילען דאָס געלט וואָס האָט זיך אָנגעזאַמלט אין איר קאַסע צווישען די שטאַטען. א דאַנק די גוטע צייטען פון די ספּעקולאַציעס מיט לאַנד, האָט די נאַציאָנאַלע רעגירונג געמאכט אזוי פיל געלט, אז זי האָט אויסגעצאָלט אַלע אירע חובות און האָט נאָך אָפּגעשפּאָרט נאָענט צו 40 מיליאָן דאָלער. דאָס געלט איז געלענגען אין די פֿאַרשיידענע באַנקען אין אַלע טיילען פון לאַנד און די באַנקען האָבען אויסגעבאָרגט דאָס געלט צו ספּעקולאַנטען. איצט האָט די רעגירונג פּלוצלונג באַשלאָסען דאָס געלט פּאַנאַנדערצוטיילען צווישען די שטאַט־רעגירונגען לויט זייער באַפּעלקערונג: גרעסערע שטאַטען זאָלען קריגען מער, און קלענערע וויניגער. די באַנקען זיינען אויפגעפּאָדערט געוואָרען אָפּצוגעבען דער רעגירונג אירע געלדער, און די באַנקען האָבען גענומען פּאָדערען דאָס געלט פון

די פאָלגענדע ציפער באווייזען ווי ווייט די ספּעקולאַציע האָט זיך פאָרגעשפּאַרט: אין 1834 האָט די רעגירונג פארקויפט לאַנד פאר 5 מיליאָן דאָלער; אין 1835, פאר 15 מיליאָן דאָלער, אין 1836 — פאר נאָענט צו 25 מיליאָן דאָלער.

די קליינע פאָרמער אין דער וועסט און די גרעסערע פּלאַנטאַטאָרס אין דער סאוט האָבען אויך געבאָרגט געלט און געקויפט ערד, כאָטש זיי האָבען זיך דערין ניט געוויטיגט. זיי האָבען געהאָפט, אז שפּעטער וועלען זיי פארקויפען דאָס לאַנד פאר א העכערען פּריים. דערווייל האָבען זיי זיך פאר'משכנ'ט, פאר־משכנ'ט זייערע אלטע פאָרמס, און געמוזט אויף די נעבאָרגטע געלט צאָלען גרויסע פּראָצענטען. דער וועלט פון לאַנד און הייזער (ריעל עסטייט) אין די שטעדט איז אויך געשטיגען — אלץ צוליב די ספּעקולאַציעס.

ריזיגע קאַפּיטאַלען זיינען אויך אריינגעלייגט געוואָרען אין עפענטליכע אונטערנעמונגען: אין בויען דאָמף־שיפען, באָנען, קאַנאַלען. אין 1830 איז די צאָל פון דאָמף־שיפען געווען 130; אין 1834 איז די צאָל כמעט פארדאָפּעלט געוואָרען, זי האָט דערגרייכט ביז 230. אין 1830 זיינען אינגאַנצען לאַנד געווען בלויז 23 מיל באָן־לינייעס; אין 1836 זיינען שוין געווען 1500 מיל באָן־לינייעס. נאָטירליך זיינען די אונטערנעמונגען געווען גוט פאר'ן לאַנד. זיי האָבען געבראָכט נוצען אין דער צוקונפט. אָבער דעמאָלט, בשעת מען האָט אין זיי די קאַפּיטאַלען אריינגעלייגט, האָט מען זיך נאָך אין זיי ניט געוויטיגט. דאָס קאַפּיטאל וואס איז אריינגעלייגט געוואָרען איז געבליבען פאַרגליווערט, די „אינ־וועסטמענטס" האָבען זיך ניט באצאָלט. די שטאָט־רעגירונגען, וועלכע האָבען די אויסבעסרונגען אונטערנומען, האָבען זיך שרעקליך פאר'חוב'ט. אין 1820 האָבען אלע שטאָט־רעגירונגען געהאָט חובות אויף וויניגער וויי 13 מיליאָן; אין 1830 האָבען זייערע חובות באָטראָפען 26 מיליאָן; אין 1835 — 66 מיליאָן; אין 1838 — איבער 120 מיליאָן. אויך די פריוואָט פערזאָנען, וואָס האָבען אריינגעלייגט געלט אין די אונטערנעמונגען, האָ־

אזויפיל געלט וויפיל ער האָט נאָר געוואָלט, און מיט די גע־
באָרגטע ווערטלאָזע אסיגנאַציעס האָבען זיך באַנוצט הויפטזעכליך
ספעקולאַנטען. די באַנקען האָבען געגעבען די פּאפּירלאך און גע־
נומען פּאר זיך הויכע פּראָצענטען פון די ספעקולאַציעס וואָס זיי־
נען מיט די פּאפּירלאך געמאכט געוואָרען. אזוי ווי יעדערער
האָט געהאט געלט, און יעדערער האָט געקויפט און „אינווסטעט",
האָבען זיך די פּרייזען געהויבען. דאָס שטייגען פון די פּרייזען
האָט צוגעגעבען אפעטיט נאך צו קויפען, ווייטער צו ספעקולירען.
יעדערער האָט געקויפט מיט דער האָפענונג צו פּארקויפען פּאר
העכערע פּרייזען. יעדערער האָט געבאָרגט, זיך פּאר'משכנ'ט,
זייענדיג זיכער, אז שפעטער וועט ער מאכען גענוג אויסצוצאָלען
די חובות. קיין עקאָנאָמישער פונדאמענט איז ניט געווען.

די גרעסטע ספעקולאַציע איז אָנגעפירט געוואָרען מיט לאנד
אין דער וועסט. די רעגירונג האָט פּארקויפט לאנד פּאר א דאָ־
לאר מיט א פערטעל אן אקער. האָבען די ספעקולאַנטען געבאָרגט
געלט אין די באַנקען און אפּגעקויפט דאָס לאנד פון דער רע־
גירונג אין ריזיגע שטרעקעס, און גלייך נאכדעם געהעכערט דעם
פּרייז און פּארקויפט צו אנדערע ספעקולאַנטען. יענע האָבען ווי־
דער געהעכערט דעם פּרייז און פּארקויפט צו אנדערע. און אזוי
כסדר. אט וואָס א היסטאָריקער שרייבט וועגען יענער געשיכ־
טע: „א מאן פלעגט באָרגען הונדערט דאָלער אין א באנק און
פלעגט געבען דער באנק א פערזענליכען וועקסל, אן שום גא־
ראנטיע. מיט די הונדערט דאָלער פלעגט ער קויפען ביי דער רע־
גירונג אכציג אקער לאנד. די אכציג אקער פלעגט ער צושניידען
אין לאטס (חלקים) און פלעגט באשטימען אז דער פּרייז פּאר
די לאטס זאל זיין טויזענד דאָלער. ער פלעגט דאן אוועקיין
אין באנק און איינליינען די לאטס אלס א משכון און אויף זיי
באָרגען נאך טויזענד דאָלער. מיט די טויזענד דאָלער האָט ער
געקויפט ביי דער רעגירונג נאך אכט הונדערט לאטס. אויף אזא
אופן האָט א מענש מיט אביסעל פאנטאזיע און א סך חוצפה
געקענט אריינקריגען אין זיינע הענט טויזענד אקער פון בעסטען
לאנד אין דער וועסט".

אַסיגנאַציעס וועלכע האָבען מיט זיך ניט פאָרגעשטעלט קיין פעס־טען אייגענטום — ניט קיין גאָלד, ניט קיין זילבער, און ניט קיין אַנדער ווערטפולע זאַך. דאָס געלט איז אַרויסגעגעבען געוואָרען פון באַנקען. די באַנקען האָבען זייערע טשאַרטערס באַקומען פון די שטאַט רעגירונגען דורך כאַבאַר און פּאָליטישען איינפלוס. די געזעצען אין די פאַרשידענע שטאַטען האָבען געפאָדערט, אַז אַ באַנק מוז האָבען ווייניגסטענס אַ געוויסען פּראָצענט מעטאַל געגען דעם פּאַפּיר געלט וואָס זי דרוקט, אָבער די דאָזיגע גע־זעצען זיינען איגנאָרירט געוואָרען און די רעגירונגס־בעאַמטע האָ־בען זיך געמאַכט ניט־וויסענדיג. אין 1829 זיינען אין לאַנד גע־ווען 329 באַנקען; אין 1837 האָט די צאָל זיך פאַרמערט ביז 788. א סך פון די באַנקען האָבען געהאַט זייערע קאָנטאָרען אין די וועלדער אין ווייטען וועסט, און דערפאַר האָט מען זיי געגע־בען דאָס צונעמעניש „וואַילד קעט בענקס" („ווילדע קעץ"). אָט די באַנקען זיינען געווען די ערגסטע: מעהר ווי געדרוקטע פּאַ־פּיר האָבען זיי ניט פאַרמאָגט. מען האָט זיי אַ צונעמעניש גע־געבען „ווילדע קעץ", ווייל אין די געגענדען וואו זיי האָבען זיך געפונען זיינען ווילדע קעץ אַרומגעלאָפען אין די גאַסען (ביז היינ־טיגען טאָג רופט מען אַזאַ סאָרט שווינדלערישע באַנק „וואַילד קעט בענק"). די באַנקען פלעגען זיך באַנוצען מיט פאַרשיידענע מיטלען אָפּצונאַרען די רעגירונגס־אינספּעקטאָרען. איינס פון די מיטלען איז געוועזען אַזאַ: עטליכע באַנקען פלעגען זיך צו־זאַמענלייגען דאָס ביסעל גאָלד און זילבער וואָס זיי האָבען אַלע פאַרמאָגט, און פלעגען דאָס אַרומפירען פון איין באַנק אין דער אַנדערער. וואו דער רעגירונגס־אינספּעקטאָר פלעגט קומען, פלעגט מען אים ווייזען דיזעלבע קעסטעלע מיט דיזעלבע ביסעל גאָלד און זילבער. א צווייטער מיטעל איז געווען פאָלגענדער: די באַנק פלעגט אָנפּאַקען אַ קעסטעל מיט אייזען, און אויבען עס פאַרדעקען מיט שטיקלאַך גאָלד און זילבער. דער אינספּעקטאָר האָט גע־מיינט, אַז דאָס גאַנצע קעסטעל איז פול מיט'ן זעלבען טייערען מעטאַל ווי די אויבערשטע שטיקלאַך.

אָט אין די באַנקען האָט יעדערער געקענט קריגען געבאָרגט

קאַפּיטעל 7.

דער עקאָנאָמישער קריזיס פון 1837.

די גאַנצע צייט וואָס דזשעקסאָן איז געזעסען אויפ'ן פּרע־זידענטען־שטול האָט דאָס לאַנד זיך געבאָדען אין שפע („פּראָס־פּעריטי"). פון 1830 ביז 1837 זיינען געווען די זיבען פעטע יאָרען. די אינדוסטריען האָבען געבליט, אַלע נייע אונטערנעמונ־גען זיינען געווען אַן ערפאָלג. אַ גרויסע צאָל מענשען זיינען רייך געווארען.

אָבער אַזוי שנעל ווי דזשעקסאָן איז אַראָפּ און וואַן־ביורען איז אַריין אין אַמט, האָט זיך אַ געדיכטער וואָלקען גענומען פאַר־ציען איבער'ן לאַנד. עס איז אָנגעקומען אַ קריזיס, וואָס האָט געבראַכט אָרימקייט און ליידען, הונגער און נויט אין אַלע ווינק־לען פון לאַנד. די מאָגערע יאָרען האָבען פאַרשלונגען די פעטע. די שלעכטע צייט האָט זיך געצויגען ביז אַרום 1843.

דאָס מיינט ניט, אַז שולדיג אין דער פּאַניק איז געווען דער נייער פּרעזידענט. וואַן־ביורען איז גראָד געגאַנגען אין דזשעק־סאָנ'ס טריט. דער קריזיס וואָלט אָנגעקומען סיי־ווי־סיי, ווער עס וואָלט ניט געווען פּרעזידענט. ער האָט געמוזט קומען, הויפּט־זעכליך אַלס רעזולטאַט פון דער אומנאַטירליכער „פּראָספּעריטי" פון די פריערדיגע יאָרען.

די שפע איז ניט געווען קיין נאַטירליכע, ניט קיין נאָר־מאַלע. זי איז ביז אַ גאָר גרויסען גראַד געווען אויפגעבלאָזען, געקינצעלט. איר פונדאַמענט איז געווען ספּעקולאַציע. עס איז געווען אַ זייפען־בלאָז, וואָס האָט פריער אָדער שפּעטער געמוזט פּלאַצען.

דאָס לאַנד איז געווען פאַרפלייצט מיט ווערטלאָזען געלט,

פּעל איז וואַן־ביורען נאָמינירט געוואָרען פּאַר פּרעזידענט. אין דער פּלאַטפֿאָרמע וואָס די פּאַרטיי האָט אָנגענומען זיינען געווען א פּאָר פונקטען, וואָס האָבען אפּעלירט צו די מאַסען. איין פונקט האָט געפֿאַדערט אלגעמיינע שטימרעכט אין אלע שטאַטען. א צווייטער פונקט האָט פּארפּליכטעט די קאַנדידאַטען פון דער פּאַרטיי צו באַקעמפען באַנקען, מאָנאָפּאָלען, ספּעציעלע פּריווילעגיעס פּאַר רייכע — אַן ארויסטריט, הייסט עס, געגען דער וואקסענדער גלט־מאַכט.

די „וויג פּאַרטיי" האָט קיין קאַנוואַנשאַן ניט פּארופען. דער פּלאַן פון אירע פירער איז געווען, אז אין די פּארשיידענע טיילען פון לאַנד זאָלען נאָמינירט ווערען לאָקאלע קאַנדידאַטען געגען וואַן־ביורע'ן. זיי האָבען געהאָפט, אז די קאַנדידאַטען וועלען געווינען א געוויסע צאָל עלעקטאָרישע שטימען און וואַן־ביורען וועט ניט קריגען די נויטיגע מאיאָריטעט. דאַן וואָלט, לויט דער קאָנסטיטוציע, די „האוז אָוו רעפּרעזענטאַטיוון" געדאַרפט אויסקלייבען דעם פּרעזידענט. אין דער „האוז אָוו רעפּרעזענטאַטיוון" וואָלט וואַן־ביורען דורכגעפאלען. לויט דעם פלאַן האָבען די „וויגס" ארויסגעשטעלט דריי קאַנדידאַטין. וועבסטער איז נאָמינירט געוואָרען אין מאַסאַטשוזעטס, וואהיט אין טענעסי און אלאבאמא, און וויליאם הענרי הערריסאָן אין פּענסילוויניא. דער חשבון איז געווען אז וועבסטער וועט קריגען די שטימען פון ניו־ענגלאַנד, הערריסאָן פון דער נאָרט־וועסט, אין וואהיט פון דער סאוט.

פון דעם חשבון האָט זיך גאָרניט אויסגעלאָזען. וואַן־ביורען האָט געקראָגען די נויטיגע מאיאָריטעט — מיט 46 שטימען מער ווי אלע זיינע נעגנער צוזאַמענגענומען.

געהאַט דזשעקסאָנ'ס דעמאָקראַטיע, די אַלגעמיינע שטרעמונג וואָס דזשעקסאָנ'ס נצחון האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט, דעם טריאומף פון דעם פּראָסטען המון איבער דער אַריסטאָקראַטיע. דזשעקסאָן האָט די גאַנצע צייט געמאַכט דעם אָנשטעל, אַז ער איז דער פאָלקס־פאַרטרעטער; אַז ער קעמפט פאַר'ן פאָלק געגען דעם געלט־טייפעל. צי ער האָט עס געמיינט אויפריכ־טיג, צי דאָס איז געווען ניט מער ווי דעמאגאָגיע, איז שווער צו זאָגען. יעדען מאָל ווען ער איז געקומען אין צוזאַמענ־שטויס מיט'ן קאָנגרעס, האָט ער דעם קאָנגרעס אַטאַקירט אין נאָמען פון פאָלק, אַלס דער רעטער פון די גרויסע מאַסען. דאָס האָט פון אים אָפּגעשטויסען אי די רייכע, וואָס האָבען זיך גע־שראָקען פאַר זיינע ראַדיקאַלע פראַזען, אי די אינטעליגענץ. וואָס האָט ניט געקענט פאַרטראָגען זיין דעמאגאָגישען טאָן און זיין דעמאגאָגישע פּאָזע.

די „וויג פּאַרטיי" האָט אָבער ניט געהאַט קיין פעסטע אָרגאַניזאַציע, און קיין באַשטימטע פּלאַטפאָרמע. אַלע עלעמענ־טען אין איר האָבען פיינט געהאַט דזשעקסאָנ'ען, אָבער וואָס אַנבאַלאַנגט פּאָליטישע און עקאָנאָמישע פראַגען פון טאָג — דערין זיינען זיי געווען ווייט צוטיילט. מאַנכע פון זיי זיינען געווען פאַר אַ טאַריף, מאַנכע געגען; טייל האָבען געהאַלטען פון „שטאַט־רעכט" און טייל זיינען געווען פאַר אַ פעסטער נאַציאָנאַלער רעגירונג; מאַנכע זיינען געווען פאַר אַ באַנק און מאַנכע געגען. פאַררופען אַ קאָנווענשאָן און אויסגלייכען זיך אויף אַ פּלאַטפאָרמע האָבען די פירער מורא געהאַט. זיי האָבען געוואוסט, אַז דאָס וועט אונמעגליך זיין, אַז אַזאַ קאָנ־ווענשאָן וועט אַרויסשטעלען בולט די מיינונגס־פאַריידענתייט און וועט פירען דערצו, אַז די גאַנצע פּאַרטיי זאָל צופאַלען אויף שטיקלאַך.

פאַר די וואַלען פון 1836 האָט די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי פאַררופען אַ קאָנווענשאָן. דזשעקסאָן האָט געהאַט די פולע קאָנ־טראָל איבער איר, ווייל מער ווי אַ העלפט פון די דעלעגאַטען זיינען געווען רעגירונגס־אָנגעשטעלטע. אויף דזשעקסאָנ'ס באַ־

אַ נייע ערשיינונג, וועלכע האָט ביי אַ סך בירגער אַרויסגערופען שרעק. ביז דאַן האָט דער קאָנגרעס שטענדיג געהאַט די אויבער־מאַכט איבער'ן פּרעזידענט. דער גרויסער עולם האָט באַטראַכט דעם קאָנגרעס אַלס דעם וויכטיגערען צווייג אין דער רעגירונג. דזשעקסאָן איז געווען דער ערשטער פּרעזידענט, וואָס האָט זיין מאַכט געשטעלט העכער איבער דעם קאָנגרעס. ער האָט גע־פירט ווי ער האָט געוואָלט, צי דעם קאָנגרעס איז זיין פירונג גע־פעלען געווען צי ניט. אַן ענליכע שטעלונג האָט ער גענומען צום סופּרים קאורט. ער האָט ערקלערט, אַז דער סופּרים קאורט איז ניט קיין גרעסערער יחסן ווי דער פּרעזידענט, און אַז אויב דער פּרעזידענט גלויבט, אַז אַ געוויסע אנטשיידונג פון סופּרים קאורט איז ניט ריכטיג, איז עס זיין פליכט ניט צו פאָלגען דעם סופּרים קאורט.

די אָפּאָזיציע צו דזשעקסאָנ'ען האָט איצט אָנגענומען אַ שאַרפערען כאַראַקטער אין אַלע טיילען פון לאַנד. אין 1834 איז אין דער סאוט געלייגט געוואָרען דער פונדאַמענט פון אַ נייער פּאַרטיי — די „וויג פּאַרטיי". (די „וויגס" זיינען געווען אַ פּאָליטישע פּאַרטיי אין ענגלאַנד, וועלכע האָט געקעמפט געגען דער מאַכט פון די קעניגע, די פּאַרטיי וואָס איז געשטאַנען פאַר'ן פּאַרלאַמענט. די נייע פּאַרטיי אין אַמעריקא האָט אָנ־גענומען דעם זעלבען נאָמען, ווייל זי האָט זיך אויך געשטעלט די אויפגאַבע צו קעמפען, ווי זי האָט ערקלערט, געגען דעם „קעניג דזשעקסאָן" און פאַר'ן קאָנגרעס. די באַוועגונג פון דער „וויג" פּאַרטיי האָט זיך שנעל פאַרשפּרייט איבער'ן לאַנד.)

די „וויג פּאַרטיי" איז געווען אַ פּאַרטיי פון אָפּאָזיציע. דערין איז באַשטאַנען איר שטאַרקייט און איר שוואַכקייט. עס זיינען אין איר אַריין קלעי'ס נאַציאָנאַלע רעפּובליקאַנער, די אַנטי־פריימוירער, די „שטאַט־רעכטלינגע" פון דער סאוט, און די בירגער וועלכע האָבען פריער געגלויבט אין דזשעקסאָנ'ען און איצטער זיך דערשראָקען פאַר זיין אויטאָקראַטישער מאַכט.

די רייכע, די האַנדעלס־קלאַסען, די געלט־מענשען פון לאַנד האָבען אויך געשטיצט די „וויג פּאַרטיי", ווייל זיי האָבען פיינט

סאָנ'ען פאַר פּרעזידענט און וואַן ביורענ'ען פאַר ווייס־פּרעזי־דענט (דזשעקסאָן האָט ערקלערט אַז ער מוז לויפען אַ צווייטען מאָל, ווייל ער מוז ענדיגען זיין קאַמף געגען דער באַנק). די נאַציאָנאַל־רעפּובליקאַנישע פּאַרטיי האָט נאָמינירט הענרי קלעי'ען פאַר פּרעזידענט. אויסער די צוויי קאַנדידאַטען איז געלאָפען ווילאַם וואוירטה אויף אַ דריטען צעטעל, „אַנטי־פריימוירער". דער צעטעל איז געווען אַ צוטשעפּעניש, וועלכער האָט פיל גע־שטערט קלעי'ס שאַנסען. די אַנטי־פריימוירער פּאַרטיי האָט זיך אָרגאַניזירט צוליב פאָלגענדער געשיכטע: אַ געוויסער ווילאַם מאָרגאַן אין באַטייוויא, ניו יאָרק, האָט אין 1826 אָפּגעדרוקט אַ ביכעל, אין וועלכען ער האָט פאַרעפענטליכט די סודות פון די פריימוירער. קורץ נאָכדעם איז ער פאַרשוואונדען. עס האָבען זיך פאַרשפּרייט קלאַנגען, אַז די פריימוירער האָבען אים ערגעץ פאַרנאַרט און ערמאָרדעט. דאָס האָט דערוועקט איבער'ן לאַנד צאָרן געגען אַלע געהיימע אָרגאַניזאַציעס, און עס האָט זיך אָנ־געפאַנגען אַ באַוועגונג צו פאַרבאָטען אַזוינע אָרגאַניזאַציעס. די באַוועגונג האָט אין 1828 געהאַט נצחונות אין אייניגע לאָקאַלע וואַלען. אין 1831 האָט זי פאַררופען אַ קאָנווענשאָן אין באַל־טימאָר און נאָמינירט אַ פּרעזידענט־קאַנדידאַט.

די הויפּט קאַמף־פראַגע פון דעם קאַמפּיין איז געווען די באַנק. די גאַנצע סאוט האָט געשטימט פאַר דזשעקסאָנ'ען, מיט דער אויסנאַם פון סאוט קאַראָלאינא, קאַלהונ'ס שטאַט. זי האָט אירע עלף עלעקטאָרישע שטימען געוואָרפען פאַר אַ גע־וויסען פלאָיד פון ווירדזשיניאַ. דזשעקסאָן און וואַן־ביורען זיי־נען דערוויילט געוואָרען דורך אַ ריזיגער מאַיאָריטעט. זיי האָבען באַקומען 290 שטימען, און קלעי ניט מער ווי 49.

אין זיין צווייטען טערמין איז דזשעקסאָן געווען מער אַג־רעסיוו און מער אויטאָקראַטיש ווי אין ערשטען. ער האָט איצט געפילט, אַז דאָס פאָלק האָט גוטגעהייסען אַלץ וואָס ער האָט געטאָן; אַז דאָס פאָלק האָט צו אים דעם פולסטען צו־טרויען. ער האָט זיין ווילען אַרויפגעצוואונגען אויף דעם קאַ־בינעט, און ער האָט איגנאָרירט דעם קאָנגרעס. דאָס איז געווען

צו טאָן אפילו אַזוינע זאכען פאַר די שטאַטען, וואָס וואָלטען פאַר זיי געווען אַ טובה. נאָך אין 1818 האָט אַ פאָרשטייער פון דער סאוט אויסגעדריקט דעם דאָזיגען שטאַנדפּונקט אין די פאָל־גענדע ווערטער: „אויב דער קאָנגרעס קען גרינדען אַ באַנק און בויען שאָסייען, אויב די קאָנסטיטוציע ערלויבט אים דאָס צו טאָן, דאַן האָט ער די מאַכט צו באַפרייען יעדען שקלאַף אין אַמעריקע".

דזשעקסאָנ'ס האַנדלונג אין דער „נאָליפיקעישאָן" פּאַסירונג האָט אים געשאַפען אַ סך שונאים צווישען די פּאָליטישע פירער פון דער סאוט. אין טייל צייטונגען פון דאָרט איז ער קריטיקירט געווארען מיט די שטאַרקסטע ווערטער. אַ צייטונג אין אגאָסטא, דזשאָרדזשיא, האָט אים אָנגערופען „דער עקעלהאַפטסטער היפּאָ־קריט, דער בלוטיגסטער טיראַן".

און איצט האָט זיך געשאַפען אַ מאָדנע לאַגע אין דער פּאָ־ליטיק פון לאַנד. דזשעקסאָנ'ס צוויי הויפּט שונאים, קלעי און קאַלהון האָבען זיך פאַראייניגט געגען אים. דער בונד איז ניט געמאַכט געוואָרען אָפען. זיי האָבען אָבער ביידע געפילט אַ נאָענטקייט און געוואָלט איינער דעם אַנדערען העלפען צו פאַר־ניכטען דזשעקסאָנ'ען און זיין מאַכט.

די צוויי גרופּען — די קלעי גרופּע און די קאַלהון גרופּע — זיינען געווען ווייט איינע פון דער צווייטער ווי מזרח פון מערב. קלעי איז געשטאַנען פאַר אַ הויכען טאַריף, פאַר אינערליכע אויסבעסערונגען, פאַר דער נאַציאָנאַלער באַנק, פאַר פאַרגרעסערען די מאַכט פון דער נאַציאָנאַלער רעגירונג; קאַלהון איז געווען געגען אַ טאַריף, געגען אויסבעסערונגען, געגען דער באַנק, געגען פאַרשטאַרקען די נאַציאָנאַלע מאַכט. דאָך זיינען זיי געגאַנגען האַנט אין האַנט. ביידע האָבען געוואָלט פאַרקוקען זייערע פּרינ־ציפּען, אַבי עס זאָל מעגליך זיין צו פאַראייניגען די כחות געגען דזשעקסאָנ'ען.

אין דעם וואַל־קאַמף פון 1832 איז נאָך די אָפּאָזיציע אין דער סאוט געגען דזשעקסאָנ'ען ניט געווען גענוג גרויס און שטאַרק. די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי האָט נאָמינירט דזשעק־

האָבען די באווייזען פֿאַרגעלייגט פֿאַר דזשעקסאָנ׳ען. דזשעקסאָן איז געווארען אַן אָנגעצונדענער און האָט געפֿאָדערט פון קאָלהונ׳ען אַ דערקלערונג. קאָלהונ׳ס ענטפֿער איז געווען אַ דיפֿלאָמאַטישער. ער האָט ניט געלייקענט און ניט צוגענעבען. דזשעקסאָן האָט דאַן עפענטליך פֿארדאַמט קאָלהונ׳ען אלס אַ היפּאָקריט, און זיי זיינען געווארען אָפּענע שונאים.

צו דער ריין־פֿערזענליכער שנאה איז באַלד צוגעקומען דער פּאָליטישער קאַמף איבער דער טאריף פֿראגע, וועלכע האָט געפירט צו דעם „נאָליפיקעישאָן" עפיזאָד. א גרויסער טייל פון די פֿלאַנטאַטאָרס אין דער סאוט זיינען איצט ענטוישט געווארען אין דזשעקסאָנ׳ען. זיי האָבען אים שטענדיג געהאַלטען פֿאר אַן אייגענעם, וויל ער איז אַליין געווען א רייכער פֿלאַנטאַטאָר און א שקלאַפֿען־אייגענטימער. זיי האָבען פון אים דערוואַרט, אז ער וועט זיין נעגען דעם טאריף, און אז ער וועט אנערקענען דאָס רעכט פון א סטייט מבטל צו מאַכען א געזעץ פון דער נאַציאָנאַלער רעגירונג. די רייכע פֿלאַנטאַטאָרס פון דער סאוט, אָדער יענע צווישען זיי, וואָס האָבען געהאט א וויכטערען בליק, האָבען דאָס באַטראַכט פון גרעסטער וויכטיגקייט. זיי האָבען פֿארשטאַנען, אז עס וועט קומען א צייט וען די נאָרט וועט באַקעמפען דאָס שקלאַפֿען־סיסטעם, און זיי האָבען עס געהאַלטען פֿאר העכסט וויכטיג אַרומצוצאַמען באַצייטענס די סאוט מיט א וואנט, וואָס די נאָרט זאָל ניט קענען דורכברעכען. די וואנט האָט געזאָלט זיין „סטייט ראיטס", דאָס הייסט, דער פרינציפּ אז די רעכט פון די איינצעלנע שטאַטען שטייען העכער ווי די רעכט פון דער נאַציאָנאַלער רעגירונג. זיי האָבען דערפֿאר גענומען מיט אַלע כחות באַקעמפען יעדען פֿארזוך פון דער נאַציאָנאַלער רעגירונג אַרויפּצווינגען איר מאַכט אויף די שטאַטען. די געגנערשאפט פון דער סאוט צום „אמעריקען סיסטעם", צום טאריף און צו אינערליכע אויסבעסערונגען איז געווען דער עיקר דערפֿאר, וואָס זי האָט ניט געוואָלט געבען דער נאַציאָנאַלער רעגירונג דאָס רעכט און די מאַכט אַרויפּצולייגען שטייערן, צו רעגולירען האַנדעל, צו העלפען אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען,

בינעט אַריינגעזעצט פּיר פּון קאַלהוּן'ס מענשען אַלס מיניסטאָרען, אָבער דער גאַנצער קאַבינעט האָט ביי דזשעקסאָן'ען א קנאַפּע רעאַלע געשפּילט. די קאַבינעט מיניסטאָרען האָבען בלויז געטראָגען דעם טיטעל. זיין אמת'ער קאַבינעט, זיינע אמת'ע עצה־געבער, איז געווען דער „קיטשען קאַבינעט" (דער קיך־קאַבינעט). די הויפּט ראָלע אין דער גרופּע האָט געשפּילט וואַן־ביורען, וועל־כער איז אויך געווען דער „סעקרעטירי אָוו סטייט" אָדער אויס־לאַנדס מיניסטער. קאַלהון האָט וואַן ביורען'ן באַטראַכט אַלס זיין גרעסטען קאָנקורענט, ווייל וואַן ביורען איז געווען א פּייאָ־נער פּאָליטישען און איז געקומען פון דעם גרויסען מעכטיגען שטאַט ניו יאָרק. ער, קאַלהון, האָט זיך געסטאַרעט צו ווירקען אויף דזשעקסאָן'ען, אז ער זאָל וואַן ביורען'ן ניט באַשטימען פּאַר סעקרעטערי אָוו סטייט, אָבער ער האָט דאָס ניט אויסגע־פירט. דזשעקסאָן האָט פון וואַן ביורען'ן געוואָלט מיט דער וואַרימסטער באַגייסטערונג. ער האָט אים באַטראַכט אַלס זיין איבערגעבענסטען פרייַנד, אַלס זיין געטרייסטען מענשען, און אויך אַלס א גרויסען שטאַטסמאַן און א טיפען קאָפּ. עס איז קלאָר געווען פּאַר יעדען, אז אויב דזשעקסאָן וועט אויסקלייבען א נאָכפּאָלגער נאָך זיך, וועט ער זיין ניט קאַלהון נאָר וואַן ביורען.

עס האָבען זיך פּאַרמירט צוויי גרופּען אין „דזשעקסאָן'ס הויף": א וואַן־ביורען גרופּע און א קאַלהון גרופּע. עס האָט זיך אָנגעהויבען א סדרה פון אינטריגעס, רכילות און פּליאָטקעס. די וואַן ביורען מענשען האָבען אויפּגענראָבען א לאַנג־פאַרגעסענע מעשה געגען קאַלהון'ען. דזשעקסאָן איז שטענדיג געווען מיט'ן אייגנדרוק אז בשעת ער איז אַטאַקירט געוואָרען פּאַר זיין דעס־פּאָטישער האַנדלונג אין פלאָרידא אין 1818, איז קאַלהון געשטאַ־נען אויף זיין זייט. קאַלהון איז דאַן געווען א מיטגליד פון פרעזידענט מאָנראָ'ס קאַבינעט. איצטער האָבען קאַלהון'ס גע־נער אויפּגעדעקט דעם אמת, אז ביי דעם קאַבינעט וואָס האָט דיסקוטירט דזשעקסאָן'ס האַנדלונג איז קאַלהון געווען דערפּאַר, אז דזשעקסאָן זאָל געשטעלט ווערען צו א קריגס־געריכט. זיי

קאַלהון'ס אַן אדיוטאַנט, דאָוו גרין, איז געווען דער רעדאַקטאָר פון דער אַדמיניסטראַציע צייטונג אין וואַשינגטאָן. עס האָט געהערשט דער אַלגעמיינער אײַנדרוק, אַז דזשעקסאָן און קאַלהון, די וועסט און די סאוט, וועלען פירען די רעגירונג.

עס האָט אָבער ניט געדויערט לאַנג, און קאַלהון איז געווואָרען פונקט אַזא פֿאַרביטערטער שונא פון דזשעקסאָן'ען ווי קלעי. די אורזאַכע פון דעם קריג צווישען זיי איז געווען א פֿלאַנטער פון פֿערזענליכע אַמביציעס, פון פּאָליטישע אינטריגעס און פּאָליטישע פֿרינציפּען. וועגען דעם דאָזיגען עפּיזאָד איז אַזוי פיל אָנגעשריבען געוואָרען, אַז עס איז שווער זיך פֿאַנאַנדערצוקלייבען און אַרויסטראָגען אַן אומפּאַרטייאישען אורטייל וואַר עס איז געראַטן געווען; אָדער בעסער געזאָגט, וואַר עס איז געווען וויניגער אומגערעכט.

נאָר אויף אייניגע פּאַקטען אייניגען זיך כּמעט אַלע פון ביידע צדדים.

קאַלהון איז קיינמאָל ניט געווען באַגייסטערט פֿאַר דזשעקסאָן'ען. ער האָט שטענדיג געהאַט שטאַרקע אַמביציעס אַליין צו ווערען פֿרעזידענט און האָט ניט פֿאַרגונען דזשעקסאָן'ען זיין פֿלוצלונגען ערפֿאָלג. ער האָט אים אָבער געשטיצט און זיך פֿאַרגעשטעלט אַלס זיין פֿרײַנד, וויבאַלד ער האָט געמיינט אַז דורך דעם וועט אים סוף כּל סוף געלינגען צו פֿאַרווירקליכען זיין אייגענע אַמביציע. דזשעקסאָן האָט אין זיינע קאַמפּיין רעדעם ערקלערט, אַז מער ווי איין טערמין טאָר א פרעזידענט ניט זיין (דאָס איז געווען א טיבאַל פון זיין דעמאָקראַטיזם). אויסער דעם, איז דזשעקסאָן שוין געווען ניט קיין יונגער מאַן, — 62 יאָר — און זיין געזונט איז געווען ניט אַמבעסטען. קאַלהון איז זיכער געווען, אַז דזשעקסאָן וועט א צווייטען מאָל ניט לויפען און אַז אין 1832 וועט ער, אַלס וויס־פּרעזידענט, קריגען די נאָמינאַציע פֿאַר פרעזידענט.

ווי עס ווייזט אויס, האָט דזשעקסאָן געפּילט אַז קאַלהון איז אים ניט קיין אמת'ער פרײַנד, און ער האָט גלייך געגנומען אַרויסווייזען וויניג צוטרויען צו אים. אמת, ער האָט אין קאַ־

האָט שקלאָפען. אויב ער איז ניט געווען זייער גלייכען אין יחוס, איז ער אָבער געווען זייער גלייכען עקאָנאָמיש. זיי האָבען צו אים געהאָט א סך מער צוטרוי ווי צו דזשאן קווינסי עדעמס.

דער הויפּט געגנער פון דזשעקסאָנ'ען און פון זיין גאַנצער אַדמיניסטראַציע איז געווען הענרי קלעי, און דאָ האָט אויך די הויפּט ראָלע געשפּילט פּערזענליכקייט. אמת, קלעי האָט געהאָט א פּאָליטישען פּראָגראָם: דאָס „אמעריקאַנער סיסטעם". ער האָט אָנגיטירט פּאר א הויכען טאריף און פּאר אינערליכע אויס־בעסערונגען. אָבער זיין אָפּאָזיציע צו דזשעקסאָנ'ען איז ניט געווען אויפ'ן גרונד וואָס דזשעקסאָן האָט באַעמפּט דאָס פּראָ־גראַם. קיינער האָט גאָר ניט געוואוסט דזשעקסאָנ'ס שטעלונג צו די פראגען. קלעי האָט באַעמפּט דזשעקסאָנ'ען אויס ריין פּערזענליכע מאָטיוון, צוליב די פּערזענליכע פּאַרלוימדונ־גען וואָס דזשעקסאָן האָט אויף אים געמאַכט נאָך אין די פריער־דיגע יאָרען. דזשעקסאָן און קלעי האָבען איינער דעם אַנדערען געהאסט מיט א בלינדער, משוגענער שנאה.

ביידע, אי דזשעקסאָן, אי קלעי, האָבען זיך באטראכט אלס די יורשים פון דזשעפערסאָנ'ס פּארטיי, די רעפובליקאנישע פּארטיי. ביידע האָבען זיי ג'טענה'ט, אז זיי זיינען די אמת'ע אַרטאַקסישע רעפובליקאַנער, די אמת'ע „דזשעפערסאָניסטען". אָבער כדי מען זאל דערקענען דעם אונטערשייד צווישען זיי, האָבען די דזשעקסאָן לייט זייער פּארטיי גערופען „דעמאָקרא־טישע רעפובליקאַנער", אַדער בלויז „דעמאָקראטישע", און די קלעי לייט האָבען זייער פּארטיי גערופען „נאציאָנאל רעפּוב־ליקאַנער" (נעשאָנאל רעפּאָבליקענס).

וועז דזשעקסאָן איז געווען פּרעזידענט, איז די סאוט נעשטאַנען מיט אים. דזשאן קאלהון, דער וויכטיגסטער פּאר־שטייער פון דער סאוט, איז מיט דזשעקסאָנ'ען געלאָפען אויף איין צעטל און איז מיט אים דערווייל געווארען אלס וויים־פּרעזידענט. אין דעם קאבינעט וואָס דזשעקסאָן האָט צונויפּגע־שטעלט זיינען פיר מיניסטארען געווען קאלהונ'ס מענשען.

קאפיטעל 6.

די פאָליטישע פּאַרטייען אין די דרייסיגער יאָרן.

אין די דרייסיגער יאָרן פון 19טן יאָרהונדערט איז די פּאָליטישע לאגע אין לאנד געווען א צורודערטע. עס זיינען נאָך ניט געווען קיין פעסטע פּארטייען, מיט פעסטע פּראָגראַמען. אין די וואל־קאמפען האָבען די הויפּט־ראָלע געשפּילט די אמביציעס פון פערזאָנען.

דזשעקסאָן איז דערהויבען געוואָרען צום פּרעזידענטען־שטול ניט פּאַר זיינע פּרינציפּען, ניט פּאַר זיין פּאָליטישען אָדער עקאָנאָמישען פּראָגראַם, נאָר פּאַר זיין פערזענלייכקייט: די גרויסע מאסע פּראָסטע פּארמער אין די נייע שטאטען פון דער וועסט האָבען אין אים געזען אן אייגענעם מענשען. א היסטאָריקער באמערקט זייער ריכטיג, אז יעדער אָרימער פּארמער אָדער אַרבייטער אין לאנד האָט געפּילט שטאָלץ מיט דזשעקסאָנ'ס דערווייַלונג. באַוואוסט אָדער אונבאַוואוסט האָט ער געפּילט, אז אויב דזשעקסאָן האָט געקענט ווערען פּרעזידענט, קען ער אמאָל אויך ווערען פּרעזידענט. די סאוט האָט פּאַר דזשעקסאָנ'ען געשטימט צוליב אן אנדער אורזאַך: די רייכע פּלאַנטאַרס און שקלאפען־אייגענטימער האָבען געוואָלט פּטור ווערען פון דער הערשאפט פון דער נאָרט; זיי האָבען געוואָלט האָבען זייערען א מענשען בראש פון דער הויפּט רעגירונג, און דזשעקסאָן איז דאָך געקומען פון טענעסי, א שטאט וואָס איז געווען פונקט אזוי א טייל פון דער סאוט ווי פון דער וועסט. דערצו איז דזשעקסאָן, נאָך אלעמען, געווען זייער גלייכען. אמת, ער האָט ניט געשטאמט פון קיין אריסטאָקראַטישער פאמיליע, אָבער ער איז אליין געווען א פּלאַנטאַטאָר און האָט אליין ge־

מיט, וואָס זיי האָבען געמאַכט דעם איינדרוק פון טיפען ערנסט, פון ריינער אויפריכטיגקייט. קלעי פלעגט ריידען מיט אזא לייַדנשאפט, אז דער צוהערער האָט געפילט אז יעדעס וואָרט האָט זיך אויסגעלייטערט ניט בלויז אין קאָפּ ביי קלעי'ן, נאָר אויך אין האַרצען. וועז מען לעזט די רעדעס אויף פאפיר, מאַכען זיי ניט דעם דאָזיגען איינדרוק. וועז קלעי האָט זיי אָבער ארויסגעזאָגט מיט זיין מויל, מיט זיין שטימע, אוז צוגעגעבען צו זיי די באַוועגונגען, דעם אויסדרוק פון זיין פנים, האָבען זיי באַצויבערט די צוהערער. עס וועלט דערציילט אז זיינע געגנער האָבען אים אָפט ניט געקענט ענטפערען, ווייל זיינע וועלטער פלעגען זיי פשוט פארגליווערען. זיי פלעגען בלייבען זיצען ווי פאר־כשופ'טע".

די נאָמינאציע. אזוי איז עס געגאנגען כסדר, איין אנטוישונג נאָך דער אנדערער.

די פיר יאָר וואָס דזשאן קווינסי עדעמס איז געווען פּרעזידענט האָט קלעי געדינט אין זיין קאבינעט אלס סעקרעטערי אוו סטייט. נאָך דעם ווי עדעמס איז אין 1829 ארויס פון אמט, האָט זיך קלעי א פּאָר יאָר אָפּגערוט אויף זיין פּארם אין קענטאקי. אין 1831 איז ער ווידער דערוויילט געווארען אין סענאט. פון דעמאָלט אָן איז ער שוין פּארבליבן אלס איינער פון די הויפּט־פירער, אלס איינער פון די וויכטיגסטע פּערזענליכקייטען, ביז זיין טויט, אין 1852.

וועגען קלעיס פייאינקייט און וועגען זיין פּאָליטישער פּערשאפט שרייבט קארל שורץ דאָס פאָלגענדע: „ער איז קיינמאָל ניט געווען קיין גרויסער מתמיד. ער האָט אָבער געהאט אָן אויסערגעווייניליך גוטע תפיסה. ער האָט שנעל באַנומען זאכען, און ער האָט פיל געלערנט פון דעם פּראקטישען לעבען. ער האָט געהאט איניציאטיווע, כאָטש ניט שטענדיג האָט ער פּערשטאַנען ווי צו באַנוצען זיך מיט איר. וועג ער פלעגט אריינקומען אין א בארָאטונגס־צימער פון דער רעגירונג אָדער פון דער פּארטיי, פלעגט ער גלייך איבערנעמען די פירערשאפט אין זיינע הענט, און ער פלעגט באשטימען דעם גאנג. זיינע פריינט, און אפילו טייל געגנער, האָבען געפילט אז עס איז נאטירליך אז ער זאָל פירען און זיי זאָלען אים פאָלגען. זיי האָבען געווארט ער זאָל ארויסזאָגען דאָס באשטימטענדע וואָרט. ער האָט זיך אזוי צוגעוואוינט צו דיקטירען אנדערע, אז ער האָט ניט געקענט פּארליידען קיין אָפּאָזיציע... באַרימט איז ער פון אָנפאנג געווארען דורך זיין רעדנער־קראפט. זיינע רעדעס זיינען ניט געווען קיין מייסטערווערק פון ליטעראָרישען שטאנדפונקט, זיי האָבען זיך אויך ניט אויסגעצייכענט מיט גרינדליכקייט, מען געפינט אין זיי ניט קיין טיפע טעאָריעס וועגען רעגירונגס־פראָגען, אויך ניט קיין טיפע אָפּהאנדלונגען וועגען עקאָנאָמישע וויסענשאפט, זיי זיינען אויך ניט שארפזיניג, קלוג, אָדער וויציג. אָבער זיי האָבען אויסגענומען הויפּט זעכליך דער־

געזארבייט דורכצופירען די פשרה פון 1820, וועלכע האָט דער־לויבט שקלאפעריי אין מיזורי, און וועלכע איז באטראכט גע־ווארען אלס א זיג פאר דער שקלאפערישער סאוט.

עס איז גאנץ מעגליך, אז די אמביציע וואָס האָט זיך ביי אים איצט אנטוויקעלט, איז פארענטוואָרטליך נעווען פאר זיין ארפּגליטשען זיך צום קאנסערוואטיזם. ער האָט באקומען א חשק צו ווערען פרעזידענט. ער האָט נעוואָלט געפעלען די פארשיידענע נעגענדען פון לאנד: די פאברייקאנטען פון די ניו־ענגלאנד שטאטען, די שקלאפען־אייגענטימער פון דער סאוט, און די פארמער פון דער ווסטן. און מער ווי אלץ האָט ער געוווסט אויסצונעמען ביי די רייכע לייט, וואָס האָבען געהאט די דעה אין זיין פארטיי.

די אמביציע צו ווערען פרעזידענט האָט קלעי'ן געבראכט נאָר ענמת נפש. פון 1824 ביז'ן סוף פון זיין לעבען איז דאָס פאר אים געווען א שטענדיגער קוואל פון אנטוישונג, פון פאר־ביטערונג, פון דערנידערונג. אָבער ער האָט זיך פון דער אמ־ביציע ניט געקענט באפרייען. אין 1824 איז ער געווען איינער פון די קאנדידאטען פאר פרעזידענט און האָט באקומען די קלענסטע צאָל שטימען. דער קאָנגרעס האָט דעמאָלט געדארפט באשטימען ווער פון די אנדערע דריי קאנדידאטען זאָל ווערען פרעזידענט. און קלעי, אלס פירער פון קאָנגרעס, האָט געבראכט דערצו, אז דזשאן קווינסי עדעמס זאָל דערוויילט ווערען. דאָס האָט געגען אים דערווארטט דעם ביטערען צארן פון ענדריו דזשעק־סאָן וועלכער האָט אים פארפאָלגט מיט אלערליי אטאקעס און בלבולים אין משך פון די נעקסטע צוועלף יאָר. אין 1832 איז קלעי ווידער געלאָפען פאר פרעזידענט. די אויסזיכטען זיינען נעווען גאנץ גוטע פאר אים. ער האָט אָבער געמאכט די יונ־נייטער סטייטס באנק פאר זיין הויפט „אישו". ער האָט פאר־טיידיגט די באנק, וועלכע איז פון די גרויסע מאסען באקעמפט געוואָרען אלס א געפערליכע געלט־דעספּאָטיע, און ער איז ווידער דורכגעפאלען מיט א קראך. אין 1840, וועו די אויסזיכטען פאר זיין פארטיי זיינען נעווען גלענצענד, האָט ער ניט געקראָגען

צו זיין אָפּהענגיג פון אייראָפּע. דער הויכער טאריף וואָלט מעגליך געמאכט פֿאר די היגע פֿאבריקאַנטען צו אַנטוויקלען זייער ערע אינדוסטריען; די אינערליכע אויסבעסערונגען, דאָס הייסט, די באשאפונג פון קאַנאַלען און שליאכען, וואָלט פֿאראייניגט אַלע ווינקלען פון לאַנד און געגעבען דעם אינערליכען האַנדעל די מעגליכקייט צו וואקסען. די אַלטע דעמאקראַטען, דזשעפֿערסאָן'ס נאכפאָלגער, האָבען גע'טענה'ט, אז די נאציאָנאַלע רעגירונג טאָר זיך ניט מישען אין אַזוינע אנגעלעגנהייטען. זי טאָר ניט ארויפלייגען א טאריף צו העלפען דעם אָדער יענעם קלאַס אין דער געזעלשאפט. זי טאָר זיך ניט אָפּגעבען מיט אזוינע זאכען ווי בויען וועגען און קאַנאַלען, ווייל דאָס געהערט צו די באזונדערע שטאַט־רעגירונגען. קלעי איז אָבער געווען א נאציאָנאַליסט. ער האָט געשטרעבט צו מאכען דאָס לאַנד אלס גאַנצעס גרויס און מעכטיג. דאָס האָט אים באַוואויגען פריער צו שטויסען דאָס לאַנד אין מלחמה; דאָס האָט אים אויך באַוואויגען איצט צו שטויסען דאָס לאַנד אויפֿ'ן וועג פון אלגעמיינער אנטוויקלונג.

אין קאָנגרעס איז ער געזעסען ביז 1824, און די גאַנצע צייט וואָס ער איז דאָרט געווען האָט ער פֿארנומען דעם אמט פון „ספּיקער" און האָט געשפּילט די הויפּט ראָלע. זיין שטימע איז געווען די וויכטיגסטע אין דער דאָזיגער קערפֿערשאפט. זיין נאָמען איז פֿארבונדען מיט אַלע וויכטיגסטע פֿראַגען וואָס זיינען פֿאר דער צייט דורכגעגאַנגען אין קאָנגרעס.

ביסלעכווייז האָט ער זיך אָנגעהויבען צו אידענטיפיצירען מיט די רייכע קלאַסען, מיט דיזעלבע גרופּען מיט וועלכע וועבסטער איז געווען פֿארבונדען. ער איז געווארען אלץ מער און מער קאָנסערוואטיוו. צום ערשטען מאָל זיינען די ליבעראַלען אנטוישט געווארן אין אים, וען ער האָט דורכגעפירט דעם „מיזורי קאָמפּראָמיס" אין 1820. ער איז שטענדיג פֿארעכענט געווען צווישען די פֿארגעשריטענע אין דער פֿראַגע פון שקלאַפֿערייי. מען האָט אים געהאַלטען פֿאר א געגנער פון שקלאַפֿערייי. מען האָט נאָך געדענקט זיין טעטיגקייט אין 1799, אין דער באַוועגונג פֿאר שקלאַפֿען־באַפֿרייאונג אין קענטאָקי. איצט האָט ער מיט אַלע כחות

דזשיסלייטשור האָבען געדינט קלעי'ען אלס א צונרייטונג־שול. זיין אמת'ע קאריערע אין דער פּאָליטיק הויבט זיך אָן אין 1810, וועו ער איז אויסגעקליבען געוואָרען אין קאָנגרעס. אין יענע יאָרען האָט א מיטגליד אין דער האוז אָוו רעפּרעזענטייטיוס (די נידעריגערע הויז) געהאט א בעסערע געלענהייט זיך אויסצוצייכענען אין דעבאַטען איידער א מיטגליד פון סענאט (דאָס העכערע הויז). דעמאָלט זיינען אין נידעריגערען הויז די דעבאַטען געווען פרייע, אומבאַגרעניצטע. אין סענאט, פארקערט, זיינען כמעט גאָר קיין דיסקוסיעס ניט אָנגענאָנגען. (איצט איז עס פונקט פארקערט.) העכערי קלעי איז שוין אין רעפרעזענטאַנטען הויז געקומען א בארימטע פערזענליכקייט. ער האָט געהערט צו דער גרופּע „יונגע פּאַטריאָטען", וואָס האָבען דעמאָלט פּאַרטיי־דיגט א שטאַרקע נאציאָנאלע שטעלונג געגען ענגלאַנד. ער איז גלייך ביי דער דערעפענונג דערוויילט געוואָרען אלס „ספיקער".

און ער איז עס געווען דער יעניגער, וואָס האָט געפירט דעם קאָנגרעס אין דער ריכטונג פון קריג געגען ענגלאַנד. „מען קען זאָגען אָן א גוזמא, — שרייבט קארל שורץ — אז זיין פירער־שאפט האָט צוגעאיילט דאָס לאַנד צו דער מלחמה פון 1812". ער האָט געגלויבט, אז די פאראיניגטע שטאַטען וועט לייכט קענען באַזיגען ענגלאַנד און צונעמען קענעדע ביי איר. די מפלות אין די ערשטע מאָנאַטען פון דער מלחמה האָבען אים ניט אנטמוטיגט. זיינע פּאַטריאָטישע רעדעס אין קאָנגרעס האָבען אריינגעגעבען פרישען מוט אין דעם גרויסען עולם פּאַרטיזוזעצען דעם קאמף. אין 1814 איז ער געשיקט געוואָרען קיין גענט אלס איינער פון די דעלענאַטען צו פארהאַנדלען מיט ענגלאַנד וועגען פרידען.

נאָכ'ן קריג האָט ער פּאַרמולירט די נייע וועגדונג פון דער רעגירונג, דעם נייעם פראָגראַם פון דער רעפובליקאַנישער פּאַרטיי, א פּראָגראַם וואָס איז געווען פונקט דער היפוך פון דזשעפערסאָנ'ס פּראָגראַם. די צוויי הויפּט פונקטען פון דעם פּראָ־גראַם זיינען געווען: א טאריף און אינערליכע אויסבעסערונגען. ער האָט געהאלטען אז דאָס לאַנד מוז זיך אליין אנטוויקלען, אויפהערען

סענאט. (לויט דער קאנסטיטוציע, האט ער נאך דעמאלט ניט געטארט פארנעמען דעם אמט: א סענאטאר מוז זיין אלט ניט ווייניגער ווי דרייסיג יאר, און קלעי איז נאך דעמאלט געווען ניט מער ווי ניין־און־צוואנציג. קיינער האט אבער די פראגע

תענרי קלעי

ניט אויפגעהויבען און ער איז פארבליבען אין אמט.) אין סענאט איז ער נעזעסען א יאר צייט, ווייל ער איז באשטימט געווען צו ענדיגען דעם טערמין פון א געשטארבענעם סענאטאר. וועז קלעי איז צוריקגעקומען אהיים, איז ער ווידער אויסגעקליבען געווארען אין לעדזשיסלייטשור פון זיין שטאט. אין 1809 איז ער ווידער אוועק אין סענאט אויף א קורצען טערמין.

די קורצע טערמינען אין סענאט און אין זיין שטאט־לע־

טאָקי האָט מען געזאָגט, אז עס האָט דאָרט קיינמאָל ניט פאַסירט אז א מערדער וואָס קלעי האָט פארטיידיגט זאָל פאר'משפט ווערען צום טויט". זיין פראָפעסיע האָט אים אריינגעטראָגען א סך גלט. איבערהויפט האָט ער פארדינט פון פראָצעסען איבער לאַנד־אייגענטום.

הענרי קלעי איז געווען הויך געבויט, ניט קיין שיינער, אָבער מיט א סימפאַטישען אויסזען, און אן אנגענעמע פער־זענליכקייט. זיין שטימע האָט געקלונגען ווי מוזיק. ער איז געווען העפלעך צו יעדען, אפילו צו די נידערינסטע, און ער איז געווען גוט־הערציג, שטענדיג גרייט צו גיין פריי אין געריכט צו פארטיידיגען און העלפען אן אלמנה, א יתום, א נעגער — אזוינע וואס האָבען ניט געקענט באצאָלען. ער איז געווען פול מיט לעבען, פול מיט ענערגיע, שטענדיג פרייליך און לוסטיג. ער האָט ליב געהאַט צו פארברענגען א סך אין געזעלשאפט. אָט די אַלע אייגענשאפטען האָבען אים זייער באַליבט און פאָפולער געמאכט.

אן אדוואָקאט, און א פאָפולערער דערצו, איז עס גאָנץ נאַ־טירליך געווען, וואָס ער איז אריינגעטראָטען אין פאָליטיק. זיין ערשטער אַרויספאָר איז געווען זייער א שיינער. אין קענטאָקי איז אין 1799 אָנגענאָמען א באַווענונג, אז דער שטאַט זאָל אָפשאפען שקלאפעריי. קלעי האָט זיך אריינגעוואָרפען אין דער דאָזיגער באַווענונג. זיינע ערשטע פאָליטישע רעדעס און פאַ־ליטישע ארטיקלען אין דער פרעסע זיינען געווען פאר אָט דעם געזעץ. די באַווענונג האָט קיין ערפאָלג ניט געהאַט, און מיט דער צייט האָט קלעי זיך פון איר דערווייטערט. ער האָט זיך פארנומען מיט מער פראַקטישע און מער פאָפולערע פראגען אויף דעם פאָליטישען פעלד. ער איז געווארען אן אָנהענגער פון דזשעפערסאָנ'ס דעמאָקראַטיע, וועלכע איז דעמאָלט געווען אין מאַכט און וועלכע איז געווען שטאַרק, דער עיקר אין דער סאוט אין וועסט. אין 1803 איז ער אויסגעוויילט געוואָרען פאר דער לעדזשיסלייטשור אין קענטאָקי. מיט דריי יאָר שפעטער האָט דער שטאַט אים געשיקט אלס פארטרעטער אין יוניייטער סטייטס

א פלאץ אין א געשעפט, וואו ער האָט געארבייט אלס אן ארויס־העלפער ביים פארקויפען און אלס שיק־אינגעל. שפעטער אבי־סעל איז ער אנגעקומען אלס שרייבערל אין א רעגירונגס־ביורא. צו זעכצען יאר האָט ער געקראָגען א שטעלע ביי איינעם פון די הויפט ריכטער אין דעם שטאט. זיין ארבייט איז געווען איבער־צושרייבען פאפירען און דאקומענטען אין געריכט. אויף דער שטעלע האָט ער געשלאָסען באקאנטשאפט מיט אדוואָקאטען און מיט געריכטס־מענשען און ער האָט באשלאָסען צו שטודירען פאר אדוואָקאט. ער איז אנגעקומען ארבייטען צו אן אדוואָקאט, און צו איין־און־צוואנציג יאר האָט ער באקומען דאָס רעכט צו פראק־טיצירען די פראָפעסיע.

איצט איז ער אויפגענומען געוואָרען אין די רייכע און אינ־טעליגענטע קרייזען פון ריטשמאָנד, די וויכטיגסטע שטאָדט אין ווירדזשיניא. אלע האָבען אים ליב געהאט, וויל ער איז געווען שארפזיניג, לוסטיג, געזעלשאפטליך־אנגענעם. ער האָט זיך פארשאפט א גוטען נאָמען און א סך פרייַנט.

קורץ דערנאָך האָט ער זיך איבערגעקליבען קיין קענטאָקי, וואו זיין מוטער האָט דעמאָלט געוואוינט. קענטאקי איז אין יענער צייט געווען די וועסט, א נייע וואקסענדע קאָלאָניע, וואו די געלעגנהייטען פאר יונגע לייט זיינען געווען בעסער ווי אין די אלטע שטאטען, איבערהויפט פאר יונגע לייט וואס האָבען געמוזט פאר זיך אליין דורכשלאָגען א וועג. אין קענ־טאקי איז ער געבליבען זיין גאנץ לעבען. שפעטער, וועו ער האָט געגומען שפילען א ראָלע אין דער פאָליטיק פון לאנד, איז ער געווען באקאנט אלס „קלעי פון קענטאקי".

ער האָט זיך באזעצט אין לעקסינגטאן, די וויכטיגסטע שטאָט אין קענטאקי, און איז דאָרט אין א גאָר קורצער צייט גע־וואָרען איינער פון די פראָמינענטסטע אדוואָקאטען. ער האָט זעלטען פארלאָרען א פראָצעס. זיין מערקווירדיגע רעדנער־קראפט פלעגט באצויבערען איינפאלען, מיט וועלכע ער פלעגט פאר־דרייען זיין געגנער דעם קאָפּ. קארל שורץ שרייבט: „אין קענ־

וואָס האָט איהם באַוואויגען צו פירען אזא דיפלאָמאַטיע? זיינע פאַרערער האָבען געזען דערין אן אויפריכטיגע איבערגעבענקייט און געטריישאפט צום פאָלק. ער איז שטענדיג גרייט געווען מקריב צו זיין זיין רעפוטאַציע, זיינען פריינט, כדי צו ראַטעווען דאָס לאַנד פון א קריטישער לאַגע. אָבער זיינע געגנער האָבען אין אים געזען אן אָפּאָרטוניסט, א פּאָליטישען זעלבסט־זוכער, ביי וועמען קיין פּרינציפּ איז ניט געווען הויך און הייליג גענוג, אז ער זאָל פאר אים וועלען קעמפען אונטער אלע אומשטענדען. אין זיינע פּשרות האָבען זיי געזען א פאר־זוך צו געפעלען אלעמען, אויסצונעמען ביי אלע טייל פון לאַנד. און דערפאר שרייבט זיין וויכטיגסטער ביאָגראַף, קאַרל שורץ: „צוויישען די עפענטליכע פערזענליכקייטען אין דער אמעריקאַנער געשיכטע זיינען דאָ זייער וויניג, איבער וועמען מיינונגען זיינען אזוי ליידענשאפטליך צוטיילט ווי איבער הענרי קלעי. זיינע פיינד האָבען אים פאַרדאמט אלס א זעלבסט־זיכטיגען אינטריגאַנט אין פּאָליטיק און אלס אן אויסוואורף אין פריוואטען לעבען; זיינע נאָכפאָלגער האָבען אים צוועקגעשטעלט אלס דעם ערשטען צוויישען די חכמים פון דער צייט, און צייטענווייז האָבען זיי אים אפילו אנגערופען — הייליגער".

הענרי קלעי איז געבוירען געווארען אין ווירדזשיניא, דעם 12טען אפריל, 1777. זיין פאָטער איז געווען א נלח, וואָס איז געווען באליבט און פארערט אין זיין קהלה. וועז הענרי איז אלט געווען פיר יאָר איז דער פאָטער געשטאָרבען, איבערגעלאָזענדיג אן אלמנה מיט זיבען קינדער. א פארמעגען איז סון אים געבליבען גאָר א קליינער, אן ארימע פארם. און דערפון האָבען זיך די אכט פארשוין געמוזט דערנערען. אין אזעלכע אומשטענדען האָט הענרי ניט געקענט אפגעבען צופיל צייט פאר דער שול. וועז ער איז נאָך א קינד געווען, האָט ער געמוזט העלפען אויפ'ן פעלד און אין שטוב. אין שול איז ער געגאַנגען ניט מער ווי עטליכע מאָנאַטען, און זיין גאנצע בילדונג איז בא־שטאַנען פון לעזען, שרייבען און אביסל חשבונ'ען.

צו פערצען יאָר האָט זיין שטיף־פאָטער פאר אים געפונען

וועט זיך מוזען אָפּרייסען פון דער רעגירונג. ער האָט געפירט די סאוט אויף דעם דאָזיגען וועג, און ער האָט פארשטאנען אז מיט דער צייט וועט די סאוט מוזען דערגרייכען דעם לעצטען פונקט פון דעם וועג — יענעם פונקט וואו עס הויבט זיך אָן דער וויִלדער, בלוטיגער בירגער־קריג.

העגרי קלעי.

אין איין פרט איז העגרי קלעי׳ס פאָליטישע לאָגע נעווען א שווערערע ווי די לאָגע פון זיינע צוויי קאָלעגען, וועבסטער און קאַלהון. יעדער פון די צוויי האָט געהערט צו א טייל פון לאנד, וואָס האָט געהאט א באשטימטען כאראקטער, א באשטימטען פאָליטישען און אינדוסטריעלען פנים. וועבסטער איז געווען א קינד פון ניו־ענגלאנד און האָט פריער פון אלץ פארטראָטען די אינטערעסען פון די הערשענדע קלאסען אין ניו־ענגלאנד — פון די דארטיגע העגדלער, פאבריקאנטען און פינאנסירען. קאַלהון איז געווען א קינד פון דער סאוט, און ער האָט פריער פון אלץ פארטראָטען די אינטערעסען פון די הערשענדע קלאסען אין דער סאוט — די אייגענטימער פון פלאַנטאציעס, די באלעבאטים פון די נעגער־שקלאפען. און די פאָליטישע פרינציפען פון די צוויי שטאטסלייט האָבען זיך געענדערט לויט די ענדערונגען וואָס זיינען פארגעקומען אין דעם עקאָנאָמישען לעבען פון זייערע שטאטען.

העגרי קלעי איז געווען א שטאטסמאן פון א בריייטערען און טיפערען פארנעם. ער האָט געשטרעבט צו שטיין העכער, איבער אויסצולגע גרופען פון שטאטען. ער האָט געזוכט צו זיין דער נאציאָנאלער שטאטסמאן. ער איז תמיד גרייט געווען מקריב צו זיין א פרינציפ כדי צו פארמיידען א צו שארפען קאמף צווישען אירן טייל פון לאנד און א צווייטען. אין די גרעסטע קריזיסען וואָס דאָם לאנד האָט דורכגעמאכט, אין די פערציג יאר פון קלעי׳ס פאָליטישער טעטיגקייט, איז ער געווען דער שלום־מאכער. ער איז אפילו געקרוינט געוואָרען מיט דעם טיטל: „דער גרויסער שלום־מאכער".

און ניט פֿאַלגען דעם טאַריף־געזעץ. דער קאַמף האָט קאַל־הונ'ען קלאָר געמאַכט אז ער קען מער ניט בלייבען אין זיין אמט אלס וויים־פֿרעזידענט, אז ער קען מער מיט דזשעקסאָנ'ס אדמיניסטראציע ניט גיין, און אז ער מוז פֿארנעמען א פֿלאַץ אין א קערפֿערשאפֿט וואו ער וועט קענען בעסער אָנפֿירען זיין קאַמף פֿאר דער סאוט. האָט ער רעזיגנירט פון וויים־פֿרעזידענט און איז אַריינגעטראָטען אין סענאט אלס פֿאָרשטייער פון סאוט קאַראָלאינא.

ער איז אין סענאט אריין אין 1833. און פון דעמאָלט אָן ביז זיין טויט (מיט אן אונטערברעכונג פון א פֿאָר יאָר, וועו ער איז ווידער געווען א קאַבינעט־מיניסטער), האָט ער פון דער סענאט־טריבונע גערעדט אלס דער פֿאָרקעמפֿער פון דער סאוט. דער וויכטיגער שטרייט־פונקט איז שוין ניט געווען מער דער טאריף און די באַנק: דער קאַמף וועגן פון איצט אָן געפֿירט הויפּטזעכליך איבער דער פראגע פון שקלאַפֿערייי. קאַלהון שטייט אין סענאט אויף דער וואָך און היט, אז די אינסטיטוציע פון נעגער־שקלאַפֿעריי זאָל אויף דאָס מינדעסטע ניט אָננעריט וועי־רען. ער לאָזט אויף איר ניט פאַלען א שפֿרינקעלע פון שלעכ־טע קריטיק. ביי אים איז עס ניט בלויז א פראגע פון עקאָ־נאָמישע אינטערעסען. ער איז איבערצייגט, און וויל אז דאָס גאנצע לאנד זאָל זיין איבערצייגט אין דעם, אז שקלאַפֿעריי איז גוט, רעכט; אז שקלאַפֿעריי איז אין איינקלאַנג מיט די העכסטע פרינציפּען פון מאָראַל, פון יושר און גערעכטיגקייט.

אלע ארגומענטען, אלע טעאָריעס און פרינציפּען וועגן שטאַט־רעכט האָבען געשטאַמט פון קאַלהון'ס קאָפּ. די גאנצע פראקטישע פּאָליטיק פון שטארקען די מאכט פון דער סאוט אין דער רעגירונג איז אויסגעארבייט און דורכגעפירט געוואָרען פון אים. פון 1833 ביז 1350, וועו ער האָט פֿארלאָזען דעם סענאט א קראנקער, איז ער געווען די שטארקסטע זייל וואָס די שקלאַפֿעריישע סאוט האָט געהאט אין לאנד. אין זיינע לעצ־טע רעדעס אין סענאט האָט ער נביאות געזאָגט, אז די סאוט

לענגן. אויף אים האָט מען ניט גערעדט אז ער האָט ליב צו שפּילן אין קאָרטן, צו טרינקען, אָדער אז ער יאָגט זיך נאָך גלעט, ווי מען האָט געזאָגט אויף וועבסטער'ן און אויף קלעי'ן.

אין מאָנראָו'ס אַדמיניסטראַציע איז קאַלהון באשטימט געוואָרן אַלס קריגס־מיניסטער און אין קאַבינעט האָט ער פֿאַרטראָטן די זעלבע נאַציאָנאַלע פּרינציפּען ווי אין קאָנגרעס. דאָן איז ער שוין געווען אזוי פֿאָפּולער איבער'ן לאַנד, אז מען האָט גענומען רעידען וועגן אים אַלס מענליכן קאַנדידאַט פֿאַר פּרעזידענט. אין 1824, וועו עס האָט זיך אנטוויקעלט דער קאַמף צווישען דזשאַן קווינסי עדעמס און ענדריו דזשעקסאָן, און די רעפובליקאַנישע פּארטיי איז צושפּאַלטען געוואָרען אין צוויי פראַקציעס, איז קאַלהון געשטאַנען אָן א זייט. דערפֿאַר איז עס מעגליך געווען פֿאַר אים דערווייַלט צו ווערען אַלס וויס־פּרעזידענט אונטער בײדען, פּריער אונטער עדעמס'ן, דערנאָך אונטער דזשעקסאָן'ן.

אויף דעם נייעם וועג הויבט קאַלהון אָן צו גיין פון דעם ערשטען טערמין פון דזשעקסאָן'ס אַדמיניסטראַציע. דעמאָלט האָט די סאוט שוין געגומען א באַשטימטע שטעלונג אין דער טאַריף־פֿראַגע. דעמאָלט האָט שוין אָנגעהויבען קלאָר צו ווערען אז גרויסע עקאָנאָמישע אינטערעסען טייַלן אָפּ די סאוט פון דער נאָרט, און קאַלהון האָט זיך אוועקגעשטעלט פעסט אויף דער זייט פון זיין שטאַט, פון סאוט קאַראָלאינא, און פון דער גאַנצער סאוט.

זיין ערשטער גרויסער אַרויסטריט איז פֿאַרגעקומען אין 1828, וועו דער קאָנגרעס האָט דורכגעפירט דעם טאַריף־ביל געגען דעם ווילן און געגען די עקאָנאָמישע אינטערעסען פון דער סאוט. קאַלהון האָט עס דעמאָלט פֿאַרפאַסט די בעסטע דעקלאַראַציע וועלכע זאָגט, אז אַן אייַנצעלנער שטאַט א רעכט מבטל צו מאַכן א געזעץ וואָס דער קאָנגרעס נעמט אָן. ער האָט געפירט די באַוועגונג פון „נאָליפיקיישאָן" אין סאוט קאַראָלאינא. און אים האָט עס דזשעקסאָן געסטראַשעט מיט העננען אין פּאַל סאוט קאַראָלאינא וועט בלייבען אייַנגעשפּאַרט

האָבען עס אַרײַנגעשטויסען דאָס לאַנד אין דער מלחמה מיט ענגלאַנד, די מלחמה פון 1812. זייער אַמביציע איז געווען דורך דער מלחמה צו הויבען דעם פּרעסטיזש און אויך צו פֿאַרגרעסערען די גרענעצען פון דער נאַציאָנאַלער רעגירונג. וועגן די מלחמה האָט זיך געגרידיגט, האָט קאַלהון געהאַלפֿען אָנפּירען דעם קאמף פֿאר קלעי׳ס „אמעריקען סיסטעם", פֿאר א הויכען טאריף צו באַשיצען די אינדוסטריען פון ניו־ענגלאַנד און פֿאר אינערלעכע אויסבעסערונגען, פֿאר בויען וועגען און קאַנאַלען. ער האָט אויך געהאַלפֿען דורכפֿירען דעם פּראָיעקט צו גרינדען א נאַציאָנאַלע באנק. זיין נאַנצער פּראָגראַם איז דעמאָלט געווען א נאַציאָנאַלער. אין די רעדעס וואָס ער האָט געהאַלטען איבער די דאָזיגע פראגען אין קאָנגרעס האָט ער זיך געשטעלט אויפֿן שטאַנדפּונקט, אז די קאָנסטיטוציע גיט דעם קאָנגרעס דאָס רעכט צו טאָן אַלץ וואָס ער געפינט פֿאר ראַטזאַם אין די נאַציאָנאַלע אינטערעסען, און אז מען דאַרף זיך ניט האַלטען צו שטרענג ביים בוכשטאַב פון דער קאָנסטיטוציע.

קאַלהון׳ס פּאָפּולאַריטעט איז שנעל געוואקסען. ער איז געווען אייַנער פון די גרעסטע רעדנער, אייַנער פון די שטאַרקסטע דעבאַטאַנטען אין קאָנגרעס. זיינע רעדעס האָבען זיך אויסגעצייכענט „מיט א קאַלטער, קלאָרער לאָגיק". „כאָטש ער איז געבאָרען און ערצויגען געוואָרען אין דער סאוט, — שרייבט א היסטאָריקער, — האָט ער ניט געהאט קיין וואָרימקייט, ניט אין זיין טעמפּעראַמענט און ניט אין זיין כאַראַקטער. ער איז געווען דורכאויס מאַרך־קאַלטע, אומבאַרמהערציגע לאָגיק". אים האָט אויך געפעלט הומאָר. וועגן ער האָט נערעדט, איז ער שטענדיג געווען טויט־ערנסט. ער האָט אָבער געהאט די פייאינקייט ארויסצוזאָגען זיינע געדאַנקען קלאָר און איינפאַך. ער פלעגט אויך ציטירען אָפט פון באַרימטע שרייבער און ברענגען ביישפילען פון געשיכטע. דאָס האָט געוואונען פאר אים גרויס רעספּעקט אלס א געלערנטען מענשען. אין זיין פּריוואט לעבען איז ער געווען א שטרענגער פוריטאַנער. אין דעם פּרט איז זיין רעפוטאַציע געווען א סך א בעסערע ווי די רעפוטאַציע פון זיינע וויכטיגסטע קא־

יענע יאָרען איז ניו־ענגלאַנד ניט געווען גוואַלדיג באַגייסטערט פאַר דער נאַציאָנאַלער רעגירונג. דזשעפערסאָן האָט דאַן נאָר־וואָס געהאַט אומגעוואָרפען די פעדעראַלע פּאַרטיי, און די אַריס־טאָקראַטען פון ניו־ענגלאַנד האָבען אָפען גערעדט וועגען אָפּ־רייסען זיך פון דער רעגירונג. גלויבען דעריבער אַ טייל היס־טאָריקער, אַז דעמאָלט איז געלייגט געוואָרען דער יסוד פאַר קאַל־הונ'ס שפּעטערדיגע מיינונגען וועגען שטאַט־רעכט. דאָס איז, פאַרשטייט זיך, ניט מער ווי אַ סברא.

נאָכדעם ווי ער האָט געענדיגט זיין קורס אַלס אַדוואָקאַט, האָט ער זיך באַזעצט אין אַ שטעדטעל אין סאוט קאַראָלאינא און אָנגעפאַנגען פּראַקטיצירען זיין פּראָפעסיע. אומגעפער אין דער זעלבער צייט האָט ער געהייראַט זיינע אַ קוזינע, אַ רייכע מיידעל. זיין פּראַקטיק איז געווען אין די העכסטע קרייזען און ער האָט געמאַכט אַ סך געלט. לאַנג האָט ער זיך אָבער מיט איר ניט אָפּגעגעבען — בלויז דריי יאָר. אין 1810 איז ער אויסגעקליבען געוואָרען אַלס קאָנגרעסמאַן. דערמיט פאַנגט זיך אָן זיין פּאָליטישע קאַריערע, וועלכע האָט זיך געצויגען ביז זיין טויט, אין 1850. זיין באַגייסטערטער ביאָגראַף, פּראָפעסאָר מעיגס, שרייבט וועגען זיין מאַטעריעלען מצב אין דער צייט וואָס ער האָט אויפגעהערט צו פּראַקטיצירען אַדוואָקאַטור: „ער האָט וואַרשיינליך פון זיין פאָטער גע'ירש'ענט מער ווי מיר דענקען, אָדער פילייכט איז דער ווערט פון זיין ירושה, די ערד, גע־שטיגען דורך דעם וואוקס פון דער באַפעלקערונג אין דעם גע־גענד. מען דאַרף אויך ניט פאַרגעסען, אַז ער האָט געהייראַט אַ רייכע יורש'טע. די הייראַט האָט אים וואַרשיינליך אויך דערהויבען געזעלשאַפטליך, אַריינגעפירט אין די „העכערע פענס־טער", און דאָס האָט אים פיל געהאָלפען אין זיין פּאָליטישער קאַריערע."

אין די ערשטע יאָרען אין קאָנגרעס איז קאַלהון געווען אַ באַגייסטערטער נאַציאָנאַליסט. ער האָט געהערט צו דער גרופּע יונגע פּאַטריאָטען, וועלכע האָבען גענומען פירען די רעפּובליקאַ־נישע פּאַרטיי, דזשעפערסאָנ'ס פּאַרטיי, אויף אַ נייעם וועג. זיי

און א היבשע צאָל נעגער־שקלאַפֿען. וועז דזשאַן איז אַלט געווען קנאַפּע פערצען יאָר, איז דער פּאָטער געשטאָרבען.

ביז א יאָר אכצען האָט דזשאַן געוואוינט מיט זיין מוטער, ברידער און שוועסטער אויף דער פּלאַנטאַציע. די מענלעכקייטען אויף בילדונג זיינען דאָרט געווען זייער שוואכע. אין די קינדער־יאָרען איז ער א קורצע צייט געגאַנגען אין א שול און האָט זיך אויסגעלערנט לעזען, שרייבען און אביסעל חשבון'ען. דערנאָך האָט ער זיך אָפּגענעבען אינגאַנצען מיט העלפֿען אין דער פּארוואַלטונג פון דער פּלאַנטאַציע. וועגען ווייטער שטודירען האָט ער אפילו ניט געטראכט.

וואָס עס האָט אים באַוואוינען שפּעטער צו ענדערען זיין קאריערע איז ניט באקאַנט. ווי ער אליין דערציילט אין זיין אָטאָביאָגראַפּיע, האָט ער עס געהאט צו פּארדאַנקען אינגאַנצען זיין עלטערען ברודער דזשיימס. דער ברודער האָט געהאלטען, אז דזשאַן דארף זיך לערנען און ווערען א געבילדעטער מענש. דער ברודער האָט איבערגערעדט מיט דער מוטער, און עס איז געבליבען אז דזשאַן זאָל אוועקפּאָרען שטודירען. דאָס איז געווען אין יאָר 1800, וועז דזשאַן איז אַלט געווען אכצען יאָר.

זיין בילדונג־קורס האָט געדויערט זיבען יאָר. אין דער צייט האָט ער געענדיגט דעם יעל אוניווערזיטעט און א יורים־פרודענץ־אקאדעמיע אין רידזשפעלד, קאָננעטיקוט. ער האָט געהאט גרויס חשק צום לערנען און האָט ארויסגעוויזען אויסערגעוויינליכע פייאיגקייטען. אין יעל האָט ער זיך אויסגעצייכענט אלס איינער פון די בעסטע סטודענטען.

עס איז אינטערעסאַנט צו ווייסען, אז אָט דער מוח קאָלהונ'ס, וואָס האָט אין די שפּעטערע יאָרען געטאָן די גאַנצע קאָפּארבייט פאר דער סאוט, האָט זיין ערשטע אנטוויקלונג, זיין ערשטע בילדונגס־שפּייז, באקומען אין דער נאָרט. אין יענע יאָרען, וועז דער מאָרך ווערט פּארמירט און עס ווערען איינגעקריצט די ערשטע און טיפּסטע דענק־ריכטונגען, איז קאָלהון ניט געווען אין דער סאוט, נאָר אין דער נאָרט. קאָלהונ'ס ביאָגראפֿען ציען פון דעם דאָזיגען פאקט פארשיידענע שלי'סען. אין

ניע פון דער סאוט, וועלכע איז געווען פֿארפֿלאַנצט נעהענטער צום אטלאַנטישען ברעג. וועו זיין פּאָטער איז געקומען אהער אלס אָרימער אימיגראַנט צוזאמען מיט זיינע עלטערע ברידער, האָט ער זיך באזעצט אין פענסילוויניא. מיט יאָרען שפּעטער האָט ער זיך אריבערגעקליבען אין סאוט־קאראָלאינא, ווייט ביים

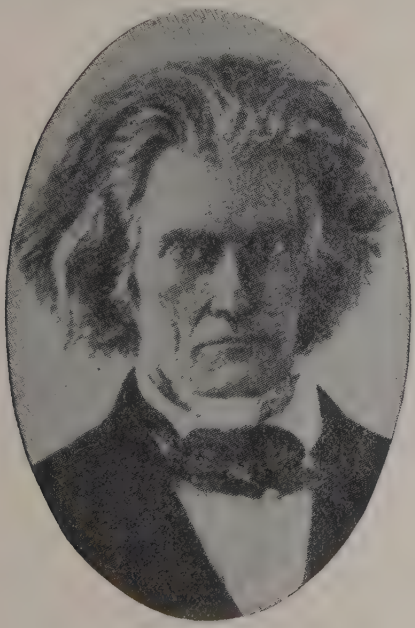

דזשאן קאלהון

גרענעץ, וואו די געפאר פון אינדיאַנער האָט נאָך געלויערט. ער האָט געהערט צו יענע מערקווירדיגע העלדישע לייט, וואָס האָבען די ערשטע אריינגעדרונגען אין די גרענעץ־געגענדען און דורכגעבראכען א וועג צו דער וועסט. די ערשטע יאָרען זיינען געווען שווערע און געפערליכע, אבער מיט דער צייט איז דער פּאָטער געוואָרען א רייכער פּלאַנטאַטאָר, מיט בריייטע פעלדער

אין 1852. בלויז עטליכע יאר איז ער געווען דרויסען. אין די יארען 1841 און 1842 איז ער געווען דער סעקרעטערי אוו סטייט אדער אויסלאנד־מיניסטער.

דזשאן קאלהון.

דזשאן קאלדוועל קאלהון איז געווען דער גרעסטער שטאטס־מאן פון דער שקלאפישער סאוט. אין די פערציג יאר פון זיין פאליטישער טעטיגקייט האט ער פארמולירט די אלע טעאריעס און אויסגעארבייט די אלע ארגומענטען מיט וועלכע די שקלאפן־איגענטימער פון דער סאוט האבען פארטיידיגט זייער אינסטיטוציע. ער האט געפירט דעם קאמף פאר שקלאפעריי אין סענאט, אין קאבינעט, און אויף דער עפענטליכער פלאטפארמע. ער האט אויך דער ערשטער פארשטאנען די געפאר וואס סטראשעט שקלאפעריי מצד דער פרייער נארט, און האט אלע זיינע כחות אנגעשטרענגט די געפאר אפצואוועגדען. ער האט זיך באנוצט מיט צוויי מיטלען. ערשטענס, האט ער געזוכט צו פארגרעסערען די שקלאפען טעריטאריע אין דער סאוט. צווייטענס, האט ער געזוכט ארומצוצאמען די סאוט מיט דער פעסטונג פון „שטאטס־רעכט" (סטייט־ראיטס), מיט דעם פרינציפ, הייסט עס, אז די שטאט רעגירונג שטייט העכער איבער דער נאציאנאלער רעגירונג. קאלהון איז געווען דער פאליטישער סטראטעגיקער און פראקטישער פארקעמפער פון דער סאוט. ער איז געווען דער שטארקסטער גייסטיגער אינפלוס וואס האט צוגעגרייט די סאוט צו דעם בלוטיגען אויפשטאנד געגען דער נאציאנאלער רעגירונג פאר דער פארטיידיגונג פון נעגער־שקלאפעריי.

דזשאן קאלדוועל קאלהון איז געבוירען געווארען דעם 17טען מערץ, 1782, אויף א פיאנערען־פארם אין דעם וועסטליכען טייל פון סאוט־קאראלינא. זיין פאטער איז געווען אן אימיגראנט, וועלכער איז אהער געקומען אלס אינגעל פון אירלאנד. די מוטער איז אויך געווען אן איירישע, אבער א הי־געבוירענע. די קאלהון־פאמיליע האט ניט געהערט צו דער אלטער אריסטאקראס־

מוט קאָלאָניע, לכבוד דעם אָנקומען פון די ערשטע פּוריטאַנער אין אמעריקע. די רעדע איז איינע פון די בעסטע וואָס ער האָט געהאַלטען. זי האָט דאן אויפגערודערט דאָס לאַנד און ביז היינטיגען טאָג ווערט זי געלעזען און געלערנט אלס א מוסטער פון די ערהאבענסטע פּאטריאָטישע געפילען וועגען אמעריקא'ס פֿארגאַנגענהייט און צוקונפט. אין די שפּעטערדיגע יאָרען האָט וועבסטער געהאַלטען ענליכע רעדעס ביי פייערונגען פון גרויסע נאציאָנאַלע יום טובים, און די מערסטע פון זיי זיינען בארימט אין דער פּאטריאָטישער ליטעראטור פון אמעריקע.

אין די דאָזיגע רעדעס האָט ער שטענדיג פארערט און פאר־הויליגט דעם גדאנק פון נאציאָנאַלער אייניגקייט, דעם גדאנק אז די קאָנסטיטוציע איז א הויליגער בונד פון אלע שטאטען, א בונד וואָס מוז שטיין איבער אלע; אז דער בונד צוויישען די שטאטען טאָר קיינמאָל ניט פאנאנדערגערישען ווערען, און אז עס איז גאָר ניטא קיין מאכט אין דער וועלט וואָס קען אים פאנאנ־דערריסען. דעם זעלבען גדאנק האָט וועבסטער אויך געפּריי־דיגט אין זיינע רעדעס אין סענאט, אין זיינע דעבאטען מיט די פארשטייער פון די סאוט. עס איז די מיינונג פון א סך היסטא־ריקער, אז וועבסטער'ס רעדעס האָבען עס צוגעגרייט דעם באָדען פאר'ן קאמף וואָס די נאָרט האָט אין 1860 אויפגעהויבען געגען דער סאוט, וועלכע האָט דעמאָלט געוואָלט ארויסטרעטען פון די פארייניגטע שטאטען און גרינדען א באזונדער רעגירונג. וועב־סטער האָט איינגעפלאַנצט אין מיליאָנען הערצער דאָס געפיל, אז די גאנצקייט פון לאַנד איז דאָס וויכטיגסטע, דאָס שענסטע און ערהאבענסטע אין דעם נאציאָנאַלען לעבען, און אז דער וואָס וואָנט אָנצורירען די דאָזיגע אייניגקייט איז א פארראטער ניט בלויז געגען לאַנד, נאָר געגען דעם ווילען פון גאָט אלייין.

א פּאָר מאָל האָט וועבסטער געמאכט א פארזוך זיך צוריק־צוציען פון קאָנגרעס. ער איז אבער ווידער געקומען. אין 1826 האָט מאסאטשוזעטס אים ערוויילט אלס יוניטעד סטייטס סענאטאָר. אין סענאט איז ער פארבליבען כמעט ביז זיין טויט,

טער איז געווען א פערפראַליסט און דעניעל האָט גע'ירש'נט די זעלבע אידעען. אין 1812 האָט ער גלייך מיט אַלע פערפראַליסטען אין ניו־ענגלאַנד גערעדט געגען דער מלחמה. ער איז שוין דאָן געווען באַוואוסט אין ניו־העמשייר אַלס א גרויסער רעדנער. אין זעלבען יאָר איז ער ערוויילט געוואָרען אַלס קאָנגרעסמאַן.

מיט זיין ערוויילונג צום קאָנגרעס פאַנגט זיך אָן זיין פאָליטישע קאַריערע. ער האָט אין קאָנגרעס פאַרטרעטען די אַנטי־מלחמה פּאַרטיי. ער האָט געשטימט געגען צוואַנג־דינסט און געגען מלחמה־שטייערן. ער האָט זיך אָפּען געפרייט איבער די מפלות וואָס די אַמעריקאַנער ארמיי האָט געכאַפּט. די דאָזיגע פאַקטען זיינען אינטערעסאַנט, ווייל אין די שפּעטערדיגע יאָרען איז ער געוואָרען דער הויפּטער קעמפער פאַר דער נאַציאָנאַלער רעגירונג, דער פייערדיגסטער פּאַטריאָט. אין 1813 און 1814 האָט ער גערעדט און געשטימט ניט ווי די נאַציאָנאַלע רעגירונג האָט געוואָלט נאָר ווי די אינטערעסען פון דעם ענגלאַנד־קלאַס אין ניו־ענגלאַנד האָבען געפאָדערט.

אין יענע יאָרען האָט ער געשטימט געגען א טאריף, ווייל דעמאָלט זיינען די ניו־ענגלאַנד שטאַטען געווען באַהערשט פון די רייכע ענגלאַנד, וואָלכע האָבען געוואָלט פרייען האַנדל. אין 1816 האָט ער געשטימט געגען דער גרינדונג פון דער נאַציאָנאַלער באַנק, אויך דערפאַר וואָס די ניו־ענגלאַנד ענגלאַנד האָבען די באַנק ניט געוואָלט האָבען.

אין די צוויי פראַגען, טאריף און באַנק, האָט ער אין די שפּעטערדיגע יאָרען אינגאַנצען געביטען זיין שטעלונג. דאָס האָט פאַסירט דאָן וועו אין ניו־ענגלאַנד איז דער האַנדל־קלאַס שוואַך געוואָרען פאָליטיש און מאַטעריעל און די אויבערהאַנד האָבען דאָרטען געקראָגען די פאַבריקאַנטען און באַנקירען. וועבסטער איז דאָן געזעסען אין סענאַט און האָט דאָרט געפירט דעם קאַמף פאַר דעם הויכען טאריף און פאַר דער אויפהאַלטונג פון דער נאַציאָנאַלער באַנק.

אין 1820 האָט וועבסטער געהאַלטען א רעדע לכבוד דעם צוויי הונדערט יאָריגען יובילי פון דער גרינדונג פון דער פּלי־

איין מאָל געזאָגט, — „ווען איך וועל שוין ניט זיין, וועסטו ניט דורכמאַכען די צרות וואָס איך האָב דורכגעמאַכט, — די צרות וועלכע האָבען מיך אַלט געמאַכט פאַר דער צייט". אין דער שול, וואוהין ער האָט דעם קליינעם דעניעל געשיקט, האָט געקאָסט לערנען און קעסט אַ דאָלער אַ וואָך. אָבער דעם איין דאָלער אָפּצושפּאָרען איז דעם פאָטער אויך אָנגעקומען שווער.

צו פופצען יאָר איז דעניעל אַריינגעטראָטען אין דעם דאָרט־מאוט קאַלעדזש. אין 1801 האָט ער זיין קורס געענדיגט אָן אויסצייכנונגען. אין קאַלעדזש האָט ער זיך אויסגעצייכענט אַלס דעבאַטאַנט און רעדנער, אָבער אין זיין שטודיום איז ער הויך ניט געשטאַנען.

נאָך אַן אינערליכען קאַמף האָט ער באַשלאָסען צו שטו־דירען פאַר אַדוואָקאַט. דעם קאַמף האָט ער געהאַט מיט זיין געוויסען. ער האָט מורא געהאַט, אַז די פּראָפעסיע וועט שלעכט ווירקען אויף זיין כאַראַקטער. פאַר זיינעם אַ פריינד האָט ער אויסגעגאָסען זיין האַרץ: „איך האָב מורא אַז די פּראָפעסיע וועט אין מיר דערשטיקען די געפילען פון רחמנות און וועט פאַרטעמפּען מיינע חושים. אַן אַדוואָקאַט מאַכט דאָך אַ לעבען פון אָרימע לייט. רייכע גייען ניט אין געריכט." דאָך האָט ער זיך גענו־מען צו דער פּראָפעסיע און אין 1805 איז ער געוואָרען אַדוואָקאַט.

די גאַנצע צייט פון זיין שטודירען האָט ער געהאַט צו קעמ־פען מיט'ן דלות. ער האָט קיינמאָל ניט געוואוסט וואו ער וועט נעמען מאָרגען אויף צו עסען. אַזוי שנעל ווי ער האָט געענדיגט און אָנגעהויבען פּראַקטיצירען, האָט ער געמאַכט ערפאָלג. זיין פּראַקטיק איז געוואַקסען אַלץ גרעסער, און ער האָט זיך איבער־געקליבען אין אַלץ גרעסערע שטעט, ביז וואַנען ער איז באַרימט געוואָרען אַלס איינער פון די גרעסטע אַדוואָקאַטען אין ניו־העמ־שייר. אין 1816 האָט ער זיך באַזעצט אין באָסטאָן, און אין דעם ערשטען יאָר וואָס ער האָט דאָרטען פּראַקטיצירט האָט ער געמאַכט צוואַנציג טויזענד דאָלער. פאַר יענער צייט איז דאָס געווען אַן אונגעהייער גרויסע סומע.

אין פּאָליטיק איז ער געווען אַ קאָנסערוואַטאָר. זיין פאָ־

פייאיגקייטען אַרויסגעהויבען איבער די דורכשניטלעכע מענשען פון זיין קלאַס. אַרויסגעהויבען האָט ער זיך ניט מאַטעריעל, נאָר גייסטיג. ער איז אויסגעקליבען געוואָרען צו פאַרשיידענע פאָלי־טישע עמטער און איז אפילו געווען ריכטער, כאָטש ער האָט קיינ־מאָל ניט געלערנט קיין יוריספרודענץ און האָט איבערהויפט גע־האַט ווייניג בילדונג. די פאַמיליע איז געווען אַן ארימע. דאָס לעבען פון די פּיאָנערען־פּארמער אין ניו־העמשייר איז געווען א שווערער. די דאָרטיגע ערד איז געווען א שטיינערנע, און ארוים־שלעפען פון איר גענוג שפּייז איז אָנגעקומען מיט גרויס מי. דער פאָטער האָט שטענדיג באַדויערט זיין אָרימקייט און האָט געהאָפט אז זיינע קינדער וועלען, דורך בילדונג, האָבען א גרינ־גער לעבען.

דעניעל איז געווען דאָס נייַנטע קינד אין א פאַמיליע פון צען. ער איז געבוירען געוואָרען אין יאַנואַר, 1782. פון קינד־וויז אָן איז ער געווען א שוואַכער, ער פלעגט אָפט קראַנק זיין. וועז ער איז עלטער געוואָרען, האָט ער ניט געקענט, ווי די אַנ־דערע קינדער, גיין העלפען אויפֿן פעלד און אין שטאַל. דער פאָטער האָט אים געגעבען מער פרייהייט זיך צו שפּילען און ארומוואַנדערען אין די פעלדער און וועלדער. דאָס האָט אים געגעבען די געלעגנהייט צו בעאָבאַכטען די נאַטור און צו אנט־וויקלען אין זיך א ליבע צו דער נאַטור, וועלכע איז פאַרבליבען אויף שטענדיג טיף איינגעוואָרצעלט אין זיין האַרצען.

פייאיגקייט אויף צו לערנען האָט ער אַרויסגעווייזען זייער פרי. אין זיין אָטאָביאָגראַפּיע דערציילט וועבסטער, אז ער גע־דענקט ניט קיין צייט, וועז ער האָט ניט געקענט לייענען די בי־בעל.. וואַרשיינליך האָבען עס אים די עלטערען אויסגעלערנט. שפּעטער איז ער געגאַנגען אין דער דאַרף־שול, וואו די לערער זיינען געווען זייער שלעכטע, און וואו דער לימוד אין אַלגעמיין איז געשטאַנען אויף א נידעריגער מדרגה. דער פאָטער איז אָבער געווען אַנטשלאָסען אים צו געבען די געלעגנהייטען וואָס ער אַליין האָט ניט געהאַט. ער האָט אים געשיקט צו לערער אין וווייטערע שטעטלאַך. „לערן, לערן" — האָט אים דער פאָטער

מאַכען. כאָטש ער האָט געוואוסט, אז פֿאר אים איז לייכט צו באהערשען די לײדענשאפֿטען פון די צוהערער, דאָך האָט ער זיך אויף דעם אַליין ניט פֿאַרלאָזען. ער האָט שטענדיג געמאכט דעם אײנדרוק, אז ער צילט דעם עולם צו אײבערציגען, ניט אים אײנצורײדען, און ער האָט ווירקליך איבערצייגט. ער האָט שטענדיג צוגענרייט די נויטיגע פאקטען אין דער פראגע און די נויטיגע לאָגישע באַווייזען צו פֿאַרטיטשען די פאקטען.

קיין גרויסע בילדונג האָט ער ניט באזעסען. דערפֿאר אבער האָט ער געהאט אן אײזערנעם זכרון. ער האָט געדענקט אלעס וואָס ער האָט וועז עס איז געלייענט און געהערט.

וועגען זיין כאַראקטער איז זייער שווער צו דערגיין א טאָלק. די אַלגעמיינע מיינונג איז, אז ער האָט א סך געטרונקען און אז מאַנכע פון זיינע בעסטע רעדעם האָט ער געהאלטען שכור׳ערהייט. זיינע פרײנד לייקענען עס אנטשיידען אפֿ, און זיי ברענגען גאַנצע פעק מיט ראיות אז ער האָט געטרונקען וויניגער ווי דער דורכשניטליכער מענש אין זיין צייט. אויך אז ער איז געווען ניט גאַנץ כשר אין געלט־פֿראַגען איז, ווייזט אוים, ריכטיג. ער פלענט באַרגען און פֿאַרגעסען אפֿצוגעבען. ווי עס שיינט, האָט ער פֿשוט ניט פֿאַרשטאַנען דעם וועדט פון געלט; אים האָט שטענדיג אויסגעפֿעלט, כאָטש ער האָט פֿאַרדינט א סך און כאָטש ער איז ניט געווען קיין פֿאַרשוועגדער. זיינע פרײנד זאָגען, אז ער האָט געהאט אן אפענע האנט; אז פֿאר יעדען איז לייכט געווען צו באקומען געלט פון אים. ווי ווייט דאָס איז אמת, וועט ווארשיינליך קיינמאל ניט פעסטגעשטעלט ווערען. אז ער האָט גענומען געלט ביי זיינע רייכע פֿאַרערער לייקענט קיינער ניט. זיינע פרײנד פֿאַרענטפֿערען אים, אז די וואָס האָבען אים געגעבען, האָבען עס געטאָן מיט די ריינסטע מאָטיוון פון פרײנדשאפט און פֿאַרערונג; ניט זיי האָבען ערווארטעט און ניט זיי האָבען געקראָגען וועלכע עס איז באַלוינונג.

דעניאל וועבסטער האָט געשטאַמט פון אן עכטער פוריטאַנער יענקי־פֿאַמיליע פון ניו־ענגלאַנד. זיין פֿאַטער איז געווען א פֿאַרמער אין ניו־העמשיר, וועלכער האָט זיך דורך זיינע אייגענע

ניט געקענט, אז זיין בילדונג איז געווען אן אויבערפלעכליכע, אז ער האָט שטילערהייט געפירט לינקע ליבעס מיט פרויען, האָט ג'שכור'ט, געבאָרגט געלט און ניט באַצאָלט, גענומען געלט ביי רייכע מעצענאַטען, וועלכע האָבען פון איהם געזוכט פאָליטישע טובות.

און ווי שטענדיג, איז דער אמת ערגעץ צווישען די צוויי עקסטרעמען. ער איז זיכער ניט געווען אזא גרויסער מענש ווי זיינע הייסע חסידים ווילען האָבען, און ער איז אויך ניט געווען אזא קליין מענשעלע ווי זיינע שארפע מתנגדים האלטען. ער האָט געלעבט אין אן אומרואיגער צייט, אין יענע יאָרען ווען די שנאה צווישען דער נאָרט און דער סאוט האָט געגומען ארויס־שפּאַרען פון די טיפע באהעלטענישען, אין דער צייט ווען נייע פאָליטישע שטרעמונגען זיינען אויפגעשוואומען און אויסגערונגען געוואָרען. וועבסטער איז שטענדיג געשטאַנען אין סאמע פראָנט, האָט גערעדט מיט א שטימע, צו וועלכער דאָס גאַנצע לאַנד האָט זיך צוגעהערט, און עס איז גאַנץ נאטירליך, וואס מען אורטיילט אים ניט מיט'ן קאלטען שכל, נאָר מיט הייסער לוידענשאפט.

ער איז ניט געווען קיין אָריגינעלער מענש. ער איז געווען אנערקענט אלס איינער פון די גרעסטע אדוואָקאַטען פון זיין צייט, אָבער ער האָט אין יוריספרודענץ ווייניג מחדש געווען. ער האָט זיכער געהאט ליטעראַרישע פייאיגקייטען. זיינע רעדעס קענען נאָך היינט געלעזען ווערען אלס שיינע ליטעראַרישע שאַפונגען. ער האָט געהאט א פיינע, בילדער־רייכע שפּראַך, און אפט א פאָעטישען שוואונג. אָבער אין די ערשטע רייען פון ליטעראַרישע קינסטלער קען ער ניט געשטעלט ווערען. ער האָט ניט געהאט גענוג פאָרשטעלונגס־קראפט צו דערגרייכען אזא מדרגה.

זיין טאַלאַנט אלס דעבאַטאַנט איז געווען אויסערגעווויינליך. ער האָט שטענדיג געוואוסט ווי אנצונעמען א פראגע ביים נאָר־געל, ביים סאמע עיקר. ער האָט פארשטאַנען וואס דער צוהערער וויל וויסען, וואס פאר א פונקט מען מוז פאר אים קלאָר

מע, אַ קלאָרע לאָגיק און אַ געפילפולע שפּראַך. זיינע רעדעס האָבען באַצויבערט סיי דעם געקליבענעם עולם פון אינטעלי־גענטען, סיי די גרויסע מאַסען פון פּראָסטען פאָלק.

וועגען זיינע אַנדערע אייגענשאַפטען זיינען דאָ שטאַרקע חלוקי־דעות. פון איין זייט זיינען דאָ אַזעלכע וואָס האַלטען, אַז וועבסטער איז געווען איינער פון די גרעסטע מענשען אין

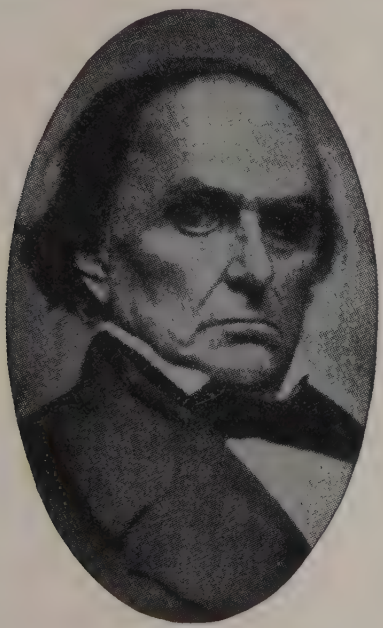

דעניעל וועבסטער

דער וועלט־געשיכטע; אַז ער איז געווען אַ גרויסער שטאַטס־מאַן, האָט באַזעסען אַ ריזיגען ליטעראַרישען טאַלאַנט, און האָט דערצו געהאַט די נשמה פון אַ צדיק; און פון דער צווייטער זייט זיינען דאָ אַזעלכע וואָס האַלטען, אַז ער איז געווען אַ מענש אָן כאַראַקטער, אָן ווילען, אַז מער ווי ריידען האָט ער

קאַפּיטעל 5.

די דריי וויכטיגסטע שטאַטסלייט פון דער עפּאָכע.

אין די דרייסיג יאָר, צווישען 1820 און 1850, זיינען דריי פּערזענלעכקייטן געשטאַנען אין סאַמע פּראָנט פון דער פּאָליטישער אַרענע. אָבער זיינען זיי אַ געווּסע צייט אין די יאָרן געזעסען אין סענאַט; אָבער האָבען זיי געשפּילט אַ ריזיגע ראָלע אין די פּאָליטישע פּארטייען פון דער צייט; און יעדער פון זיי האָט פּאַרגעשטעלט מיט זיך אַ געווּסע גרופּע פון שטאַטען, אַ געווּסען טייל פון לאַנד. זיי זיינען געווען וויכטיג שטאַטסלייט, און זייערע נעמען זיינען באַרימט געוואָרען פון אַיין עק לאַנד ביז'ן צווייטען. ביז היינטיגען טאָג ווערען זיי פאַרערעכנט צווישען די באַרימטסטע און וויכטיגסטע פּערזענלעכקייטן אין דער געשיכטע פון אַמעריקע.

די דריי פּערזאָנען זיינען: דעניעל וועבסטער, הענרי קלעי און דזשאן קאַלהון.

דעניעל וועבסטער האָט פּאַרטראָטען ניו־ענגלאַנד, הענרי קלעי — די נאָענטע וועסט, און דזשאן קאַלהון — די סאוט.

דעניעל וועבסטער.

אין אַיין זאַך שטימען אָבער אַיין, אַז וועבסטער איז געווען דער גרעסטער רעדנער וואָס די פּאַראַיניגטע שטאַטען האָט געגעבען דער וועלט. ער איז פון דער נאָטור באַשאַנקען געוואָרען אי מיט די פּיזישע, אי מיט די גייסטיגע אייגענשאַפטען וואָס זיינען נויטיג פּאַר דעם אָראַטאָר: אַ מעכטיגע, אימפּאָזאַנטע פיגור, דורכדרינגענדיגע אויגען, אַ שטאַרקע און מוזיקאַלישע שטי־

ענדיגען אין 1836. ער האָט גלייך באַפוילען זיין פינאַנץ־מי־ניסטער, ער זאָל אַרויסציען די רעגירונגסגעלדער (10 מיליאָן דאָלער) וואָס זיינען געלעגען אין דער באַנק. דער פינאַנץ־מיניס־טער האָט זיך אַנטזאַגט דאָס צו טאָן. האָט דזשעקסאָן אים אַראָפּגעזעצט און באַשטימט אַן אַנדערען אויף זיין פּלאַץ, וועל־כער האָט דאָס יע געטאָן. דער סענאַט האָט דזשעקסאָנ'ס האַנד־לונג פאַרדאַמט אין אַ רעזאָלוציע (אין 1837 איז די פאַרדאַ־מונגס־רעזאָלוציע צוריקגעצויגען געוואָרען און אויסגעמעקט גע־וואָרען פון די פּראָטאָקאָלען פון סענאַט).

די „באַנק" האָט מער ניט געקענט עקזיסטירען אַלס אַ נאַ־ציאָנאַלע באַנק און זי האָט זיך פאַרוואַנדעלט אין אַ „סטייט־באַנק" פון פּענסילווייניא.

דער פּרעזידענטען־וואַל־קאַמף פון 1832 איז אויך וויכטיג צוליב צוויי נייעסען וואָס זיינען דאַן אַריינגעטראָגען געוואָרען אין די פּאָליטישע מעטאָדען פון לאַנד. אין דעם וואַל־קאַמף זיינען די פּרעזידענט־קאַנדידאַטען צום ערשטען מאָל נאָמינירט געוואָרען דורך נאַציאָנאַלע קאָנווענשאָנס וואָס די פּאַרטייען האָ־בען פאַררופען. אין די פריערדיגע יאָרען פלעגען די קאַנדידאַטען נאָמינירט ווערען דורך „קאָקוס" מיטינגען פון קאָנגרעסלייט אָדער דורך רעזאָלוציעס פון סטייט־לעדזשיסלייטשורס. אין 1832 איז אַריין אין קראַפט די סיסטעם פון פּאַרטיי־קאָנווענשאָנס, אין וועלכע די פּאַרטיי־אָרגאַניזאַציעס פון אַלע שטאַטען האָבען זיך באַטייליגט.

אין יענעם וואַל־קאַמף איז אויך צום ערשטען מאָל איינגע־פירט געוואָרען די מאָדע, אַז יעדע פּאַרטיי זאָל אָננעמען אַ פּרינ־ציפּען־ערקלערונג און זי פאָרלייגען פאַר די בירגער אַלס איר „פּלאַטפאָרמע". פריער האָט מען פון אַזוינע זאַכען ניט גע־וואוסט.

צוזאַמען מיט דזשעקסאָנ'ען איז ערוויילט געוואָרען אַלס ווייס־פּרעזידענט מאַרטין וואַן־ביורען.

פון אויפריכטיגער פריינדשאַפט צו דער „באַנק". ער איז גע־
ווען איבערצייגט, אַז ערב די וואַלען וועט דזשעקסאָן ניט וואַגען
זיך איינצורייסען מיט אַזאַ גוואַלטיגער געלט־מאַכט ווי די
„באַנק" און ער וועט ניט שטערען די „באַנק" זאָל קריגען דעם
נייעם טשאַרטער.

וואָס קלעי'ס חשבון איז ניט געווען — אַ טעות האָט ער
יעדענפאַלס געמאַכט. דער קאָנגרעס האָט פאַרהאַנדעלט די
פראַגע און אָנגענומען אַ ביל, אַז דער טשאַרטער זאָל באַנייט
ווערען. (אין קאָנגרעס זיינען דאַן געזעסען 59 מיטגלידער, וועלכע
זיינען שולדיג געווען דער באַנק נאָענט צו אַ האַלבען מיליאָן
דאָלער.) דעם 10טען דזשוליי, 1832 האָט דזשעקסאָן דעם ביל
צוריקגעוויזען. דערביי האָט ער אָנגעשריבען אַ „מעסעדזש",
אין וועלכען ער האָט אָנגעגעבען די אורזאַכען פון זיין האַנד־
לונג. ער האָט ערקלערט, „אַז די באַנק מאַכט די רייכע רייכער
און די מעכטיגע מעכטיגער", אַז עס איז אַ געפאַר, אַז אַזאַ
גוואַלטיגע מאַכט זאָל קענצענטרירט ווערען אין די הענט פון
עטליכע פּערזאָן, וועלכע זיינען ניט פאַראַנטוואָרטליך צום פאָלק.
ער האָט גע'טענה'ט, אַז די באַנק מאַכט אירע פּראָפיטען פון
הלואות צו אָרימע פאַרמער אין דער וועסט און אַז די געלט
גייט אַריין אין די קעשענעס פון די קאַפּיטאַליסטען אין דער איסט
און אין ענגלאַנד.

אין די פּרעזידענט־וואַלען פון 1832 איז די הויפּט קאַמף־
פראַגע געווען די „באַנק". דזשעקסאָן איז געלאָפען אַלס דער
קאַנדידאַט פון דער דעמאָקראַטישער פּאַרטיי און קלעי אַלס דער
קאַנדידאַט פון דער פּאַרטיי „נאַציאָנאַלע רעפּובליקאַנער". דער
רעזולטאַט האָט באַוויזען, אַז דאָס פאָלק האָט געהאַלטען מיט
דזשעקסאָנ'ען אין דער באַנק־פראַגע. דזשעקסאָן האָט געקראָגען
219 עלעקטאָרישע שטימען, און קלעי בלויז 49. די גאַנצע
וועסט און די גאַנצע סאוט (אויסער קלעי'ס אייגענער שטאָדט,
קענטאָקי) האָט געשטימט פאַר דזשעקסאָנ'ען.

דזשעקסאָן האָט זיך איצט אָפּגערעכענט מיט דער באַנק.
ער האָט ניט געוואַרט ביז דער טשאַרטער טערמין וועט זיך

איינער דעם צווייטען געשריבען בריף, אין וועלכע זיי האָבען זיך אויסגע'טענה'ט און אינדירעקט זיך אויסגעזידעלט.

דער טערמין אויף וועלכען די באַנק האָט געקראָגען איר „טשארטער" האָט זיך געראַרפט ענדיגען אין 1836. דזשעקסאָן האָט אין זיינע מעסעדזשעס אין קאָנגרעס אין די ערשטע יאָרען פון זיין טערמין דערקלערט, אז דער קאָנגרעס דארף גלייך נעמען פאַרהאַנדלען די פראַגע, צי דער טשארטער פון דער באַנק זאָל באַנייט ווערען. פּאַרטייגייענדיג האָט ער שוין אויסגעדריקט די מיינונג, אז ער צווייפעלט צי די באַנק האָט לויט דער קאָנסטיטוציע, לכתחילה געמעגט געגרינדעט ווערען, און צי עס איז ראַטזאַם זי וויטער אויפצוהאַלטען.

דער קאָנגרעס האָט אין דער פראַגע ניט געהאַנדעלט. דערווייל האָט זיך אונטערגערוקט דאָס יאָר 1832, און עס האָבען גערראַפט פּאַרקומען נייע וואַלען פאַר פּרעזידענט. דזשעקסאָן האָט זיך געקליבען צו לויפן פאַר א צווייטען טערמין. האָבען די פּאָליטישענס, וועלכע זיינען געווען פרייגדליך צו דער באַנק, גערראַטען דעם פרעזידענט פון דער באַנק, מר. בידעל, ער זאָל זיך איצט וועגדען צום קאָנגרעס פאַר דער באַנייאונג פון דעם טשארטער. פאַרוואָס זיי האָבען עס געטאָן איז איינע פון די פראַגען, איבער וועלכע היסטאָריקער פלפול'ן זיך ביז היינטיגען טאָג. דער הויפּט עצה־געבער איז געווען הענרי קלעי, דזשעקסאָנ'ס ביטערסטער געגנער. קלעי האָט שוין דעמאָלט געהאט אן אייגענע פּאַרטיי, און ער האָט ערווארטעט צו לויפען פאַר פרעזידענט געגען דזשעקסאָן. איז דאָ א מיינונג, אז קלעי האָט בכיון גערראטען בידעל'ן ער זאָל באַצייטענס די פראַגע אויפהייבען, כדי דזשעקסאָן זאָל אפען נעמען א שטעלונג געגען דער באַנק בעפאָר די וואַלען. קלעי האָט געהאָפט אז דאָס וועט ווירקען, אז די באַנק און די רייכע לייט אין לאַנד זאָלען אָנווענדען אלע כחות צו דערווייל־ען אים, קלעי'ן. לויט דער דאָזיגער מיינונג, האָט קלעי בכיון אריינגעשלעפט די באַנק אין א צרה, כדי ער זאָל האָבען א בעסערען שאַנס דערווייל־ט צו ווערען פאַר פרעזידענט.

א צווייטע מיינונג איז פאַראן, אז קלעי האָט געהאַנדעלט

שעפט. שפּעטער איז איינגעפירט געוואָרען אַ בעסערער קאָנטראָל. אָבער מעשיות וועגען אומערליכקייט, גרעפט און פּאַרטייאישקייט האָבען זיך צווישען עולם אַרומגעטראָגען אַן אויפהער. טייל מעשיות זיינען ניט געווען ריכטיג, אָבער טייל — יע.

אָט, צום ביישפּיל, האָט מען געוואוסט, אַז די „באַנק" האָט אונטערגעקויפט געוויסע צייטונגען זיי זאָלען זיך באַציען פריינדליך צו איר. אין ניו־יאָרק איז געווען אַ צייטונג, וועלכע האָט שטענדיג באַקעמפט די באַנק. האָט זיך געמאַכט אַז די צייטונג האָט זיך גענויטיגט אין אַ הלואה. זי האָט זיך געווענדעט צו דעם פּרעזידענט פון דער באַנק. דער פּרעזידענט האָט איר געבאָרגט 50 טויזענד דאָלער, כאָטש די צייטונג האָט ניט געקענט געבען די נויטיגע גאַראַנטיע, און פון דעמאָלט אָן איז די צייטונג געוואָרען פריינדליך צו דער באַנק. ענליכע פאַלען זיינען פאָרגעקומען אין אַנדערע שטעדט. פאַרשיידענע אונטערזוכונגען האָבען פעסטגעשטעלט, אַז די באַנק האָט אַנטליען ריזיגע סומען צו קאָנגרעסלייט; אין 1830 האָבען די קאָנגרעסלייט אָנגעבאָרגט ביי איר די סומע פון 192 טויזענד דאָלער; אין 1831, די סומע פון 332 טויזענד; און אין 1832 — די סומע פון 478 טויזענד. פּאָליטישענס האָבען פון דער באַנק באַקומען אַלערליי טובות: זייערע פריינד האָבען באַקומען הלואות און שטעלען.

דזשעקסאָן האָט פון שטענדיג אָן געטראָגען אַ האַס געגען דער באַנק. עס איז אַ סברא, אַז אָנגעהויבען האָט זיך זיין כעס דערפון, וואָס ער האָט אַמאָל געבעטען אַ הלואה ביי דער באַנק און האָט ניט געקראָגען. צי דאָס איז אמת, ווייס מען ניט אויף זיכער. דזשעקסאָן איז אָבער געווען אָנגעזאַפּט מיט די זעלבע גערעכטע און אומגערעכטע פיינדליכע מיינונגען געגען דער באַנק, וואָס האָבען געהערשט בכלל אין דער וועסט און סאַוט. ער איז געקומען אין וואַשינגטאָן מיט דעם געפיל, אַז די באַנק איז אַ געפאַר. די הויפּט בעלי־יועצים זיינע, די וויכטיגסטע קאַבינעט־מיניסטאָרען און די מיטגלידער פון זיין „קיטשען־קאַבינעט", האָבען אויך אַזוי געפילט. רייבונגען האָבען זיך גלייך אָנגעפאַנגען. דער פינאַנץ־מיניסטער און דער פּרעזידענט פון דער באַנק האָבען

אין די פאַרשידענע שטאַטען. צוליב די אַלע אורזאַכען האָבען די לאָקאַלע באַנקען זיך באַצויגען פיינדליך צו דער „יונייטעד סטייטס באַנק".

די גרויסע מאַסען, די אַרבייטער אין די שטעט און די פאַר־מער אין די דערפער, האָבען פיינד געהאַט די באַנק, ווייל זיי האָ־בען אין איר געזען די ערשטע גרויסע געלט־מאַכט, דעם ערשטען גרויסען, שרעקליכען מאָנאָפּאָל אין אַמעריקא. די באַנק איז גע־וואָרען אַלץ גרעסער און מעכטיגער און וואָס גרעסער און מעכטיגער זי איז געוואָרען אַלץ געפערליכער האָט זי אויסגעזען אין די אויגען פון די גרויסע מאַסען. אין די ערשטע יאָרען האָבען איבער 31.000 מענשען געהאַט אַקציעס אין דער באַנק. ביסלאַכווייז האָבען די רייכע אַריינגעקראָגען די אַקציעס אין זייערע הענד. אין 1831 איז די צאָל פון די אַקציעס־אייגענטימער שוין געווען ניט מער ווי 4 טויזענד, און אַרום 4 הונדערט פון זיי האָבען גאָר אין אַמע־ריקא ניט געוואוינט; זיי זיינען געווען ענגלישע גבירים, באַראָ־נען און אַריסטאָקראַטען. פאַרוואַלטעט איז די באַנק געוואָרען פון אַ הייפעלע מענשען, גרויסע מאַגנאַטען און אַריסטאָקראַטען. דער אַלגעמיינער עולם האָט אויף איר געקוקט ווי אויף אַ פעסטונג פון רייכע און האָבען זי דערפאַר געהאַסט.

איבערהויפּט האָבען זי פיינט געהאַט די פאַרמער פון דער וועסט. אין דער וועסט איז שטענדיג געווען אַ מאַנגעל אין געלט. די פאַרמער האָבען זיך אימער גענויטיגט אין קרעדיט צו קויפען געצייג און צו קויפען מער ערד און צו מאַכען פאַרבעסערונגען. די „באַנק" האָט די ערשטע צייט געבאָרגט מיט אַ פרייער האַנט, אָבער שפּעטער האָט זי גענומען פאָדערען, אַז די פאַרמער זאָלען ליקווי־דירען די חובות. דאָס איז פאַר אַ סך פון זיי געווען אוממעגליך צו טאָן, און די באַנק האָט ביי פילע צוגענומען זייער לאַנד און זייערע היימען.

די ערשטע פּאָר יאָר איז די „יונייטעד סטייטס באַנק" געווען אַ נעסט פון גנבים און שווינדלער. די בעאַמטע און די דירעקטאָ־רען האָבען פון דער באַנק גע'גנב'עט ריזיגע סומען. דאָס האָט שיער ניט מיטגעבראַכט דעם צוזאַמענברוך פון דעם גאַנצען גע־

דערפאר האָט זי געמוזט טאָן פאר דער רעגירונג אלע נויטיגע באנק טראנסאקציעס אָן באלוינונג.

די ערשטע געגנער פון דער „יונייטעד סטייטס באנק" זיינען געווען די לאקאלע באנקען אין די פארשידענע שטאטען. אין יענע יאָרען זיינען ניט געווען אזוינע באנק־נעזעצען ווי איצטער. דעמאלט, ווען אייגנער האָט געוואלט עפענען א באנק, האָט ער זיך געווענדעט צו דער לעדזשיסלייטשור פון זיין שטאט נאָך א טשארטער און די לעדזשיסלייטשור האָט די בקשה ענטווידער באוויליגט אָדער צוריקגעוויזען. דער באזים אויף וועלכען די פראגע פלעגט באשטימט ווערען, איז געווען דורכאוים א פאָליטישע. האָט דער אפליקאנט געהאט פאָליטישען איינפלוס איז די בקשה באוויליגט געוואָרען; אויב ניט, ניט. קיינעם האָט ניט געפרעט צי די פערזאָן פארמאָגט די געלט־מיטלען אָנצופירען די באנק, צי מען קען איר אָנפארטרויען מיט דעם עולם'ס געלד. קיין קאָנטראָל, קיינע כללים זיינען כמעט ניט געווען. קוים האָט אייגנער באקומען דעם טשארטער האָט ער געפענט טאָן ווי האָט ער האָט געוואָלט.

און די באנקען אין די שטאטען, די „סטייט בענקס", האָבען יענע יאָרען אנגעטאָן א סך צרות. זיי פלעגען אויסלייען געלד אויף ספעקולאציעס, זיי פלעגען דרוקען פאפיר־געלד און עס פארשפרייטען. שפעטער ווען זיי פלעגען באנקראָטירען, פלעגט דאָס געדרוקטע געלד קיין שום ווערט ניט האָבען, און לויידען פלעגען אמייסטענס די אָרימע, די ארבייטער און די פארמער, ווען האָבען די אסיגנאציעס באקומען אלס אהבייטס־לוין אָדער אלס געצאָלט פאר פראָדוקטען. די באנקירען אָבער פלעגען מאכען געלט אין דער צייט ווען זיי האָבען ספעקולירט, ווי קורץ די צייט איז ניט געווען.

די „יונייטעד סטייטס באנק" האָט ביז א געוויסען גראד געהאלטען די לאקאלע באנקען אונטער קאָנטראָל. זי האָט אויך מיט די לאקאלע באנקען קאָנקורירט אין געשעפט. אויסער דעם האָבען די שטאט באנקען געמוזט צאָלען א געוויסען שטייער צו די שטאט־רעגירונגען; די „יונייטעד סטייטס באנק" איז פון די דאָזיגע שטייערען פריי געווען, כאטש זי האָט געהאט אָפטייליגען

קאפיטעל 4

דזשעקסאָנס קאַמף געגען דער יונייטעד סטייטס באַנק

די „יונייטעד סטייטס באַנק" וואָס האָט זיך געגרינדעט אין 1816 האָט אין פאַרלויף פון יאָרן זיך פארשאפט א סך שונאים, אי צווישען די מאסען, אי צווישען געשעפטסלייט, אי צווישען פּאָליטישע טוער. אורזאכען זיינען געווען א סך און פארשידענע. טייל זיינען געקומען פון פּראָוורטיילען, טייל פון פארטיאישקייט, טייל פון פראקטיק. איינער פון די שונאים ווָאס די באַנק האָט זיך פארשאפט איז געווען פרעזידענט דזשעקסאָן. ער איז געקומען אין וואשינגטאָן א געגנער פון דער באַנק און אין זיין ערשטען „מעסעדזש" האָט ער שוין געגעבען אָנצוהערעניש אז די באַנק וועט פון אים קיין נחת ניט האָבען.

די רעגירונג האָט די באַנק געגרינדעט אוים נויט. די געלדלאָגע אין לאַנד איז נאָך דער מלחמה פון 1812 געווען אזא כאָטישע, אז עפעס האָט געמוזט געטאָן ווערען כדי אריינצוטראָגען אָרדנונג אין איר. עס איז באשלאָסען געוואָרען צו אָרגאַניזירען די באַנק מיט א קאפּיטאל פון דרייסיג מיליאָן דאלאר, צו וועלכע די רעגירונג זאָל ביישטייערען פינף מיליאָן און זי זאָל דערפאר האָבען דאָס רעכט צו זיין פארטראָטען פון פינף דירעקטאָרען אין דער פארוואלטונג (די גאנצע פארוואלטונג איז בעשטאנען פון דרייסיג דירעקטאָרען). די באַנק האָט פון דער רעגירונג געקראָגען א מאָנאָפּאָל אויף ארויסגעבען אסיגנאציעס. די רעגירונג האָט זיך אויך פארפליכטעט צו לייגען אין דער באַנק די אלע שטייערען־געלדער, וואָס זי וועט זאמלען איבער'ן לאַנד. אויף די רעגירונגס „דעפאזיטס" האָט די באַנק ניט געדארפט צאָלען קיין פּראָצענט.

הענרי קלעי. ביידע צהדים האָבען זיך אָן דער פשרה אָנגעכאַפּט, ווייל ביידע האָבען ניט געוואָלט עס זאָל קומען צו אַ בלוטיגען צוזאַמענשטויס. סאַוט קאַראָליינאַ איז צופרידען געווען וואָס זי האָט אויסגעפירט, אַז דער טאַריף זאָל פאַרקלענערט ווערען, כאָטש געוואָלט האָט זי, אַז ער זאָל אינגאַנצען אָפּגעשאַפט ווערען; די נאַציאָנאַלע רעגירונג איז צופרידען געווען וואָס סאוט קאַראָליינאַ האָט איינגעוויליגט דעם נייעם טאַריף־געזעץ צו פאָלגען.

מיט צוויי יאָר שפּעטער איז דער קאַמף אַריבער פון ווער־טער צו מעשים. אין 1832 האָט דער קאָנגרעס ווידער דורכגע־פירט אַ טאַריף־געזעץ. אָבער כאָטש דער נייער טאַריף איז געווען אַ מילדערער ווי דער פריערדיגער, האָט די סאַוט פּראָטעסטירט. די לעדזשיסלייטשור פון סאַוט קאַראָליינאַ האָט זיך פאַרמאָסטען צו האַנדלען לויט דער רעזאָלוציע וואָס זי האָט אָנגענומען אין 1828. זי האָט פאַררופען אַ ספּעציעלע קאָנווענשאָן, וועלכע איז פאָרגע־קומען אין נאָוועמבער 1832. די קאָנווענשאָן האָט באַשלאָסען ניט צו פאָלגען דעם טאַריף געזעץ און האָט אַרויסגעגעבען אַן ערקלע־רונג, אַז אויב די נאַציאָנאַלע רעגירונג וועט שיקען אַן אַרמיי אָדער אַ פלאָטע צו צווינגען זי צו פאָלגען דאָס געזעץ, וועט זי זיך אָפּטיילען פון די פאַראייניגטע שטאַטען. די לעדזשיסלייטשור האָט גלייך נאָכדעם גענומען מאַכען הכנות צו מלחמה אין פאַל די נאַציאָנאַלע רעגירונג וועט נעמען מיליטערישע שריט.

פּרעזידענט דזשעקסאָן האָט דערויף געענטפערט מיט אַ פּראָ־קלאַמאַציע, געווענדעט צו דעם שטאַט סאַוט קאַראָליינאַ, אין וועלכער ער האָט זי אויפגעפאָדערט זי זאָל ניט גיין צו ווייט. „די געזעצען פון די פאַראייניגטע שטאַטען מוזען דורכגעפירט ווע־רען. די וואָס האָבען אייך געזאָגט, אַז איר מעגט זיי ניט פאָלגען, נאַרען אייך. זייער ציל איז צו צוברעכען די פאַראייניגטע שטאַ־טען. און אויב איר וועט מאַכען אַ פאַרזוך דאָס צו טאָן מיט באַוואַפענטער מאַכט, וועט איר זיין שולדיג אין פאַרראַט. זייט איר גרייט צו נעמען אויף זיך די שולד?" ער האָט דערקלערט ווייטער, אַז ער וועט אַריינשיקען אַן אַרמיי פון פערציג טויזענד מאַן אין סאַוט קאַראָליינאַ, און אויב די לאַגע וועט דאָרטען ווערען ערנסט, וועט ער אויפהיינגען קאַלהונ'ען אַזוי ווי המנ'ען. דער קאָנגרעס האָט באַפאָלמעכטיגט דזשעקסאָנ'ען צו באַנוצען די אַר־מיי און די פלאָטע דורכצופירען דעם טאַריף־געזעץ.

דאָס מאָל האָט זיך די זאַך געענדיגט אויף אַ פרידליכען אופן. אין קאָנגרעס איז אַריינגעטראָגען געוואָרען אַ נייער טאַ־ריף־ביל, וועלכער האָט טיילווייז באַפרידיגט סאַוט קאַראָליינאַ. דער ביל איז געווען די אַרבייט פון דעם שטענדיגען פּשרה־מאַכער

דער קאָנגרעס מאכט, קאָן דאָס פּאָלק דאָס געזעץ אָפּשאפען דורך אויסקלייבען אן אנדער קאָנגרעס און אן אנדער פּרעזידענט. די באזונדערע שטאטען, אלס שטאטען, קענען זיך אין דער נאציאָנאלער רעגירונג ניט אריינמישען.

וועבסטער'ס צווייטע רעדע האָט געמאכט נאָך א טיפערען רושם ווי די ערשטע. אין דער נאַרט איז זי אויפגענומען געוואָרען מיט דער גרעסטער באגייסטערונג. וועבסטער איז געוואָרען דער פּאָרקעמפער פון דער קאָנסטיטוציע, פון דער נאציאָנאלער רעגירונג. זיין רעדע איז פּאַרשפּרייט געוואָרען אין פערציג טויזענד עקזעמפּלארען. אָבער אין דער סאוט האָט דוקא העינ'ס רעדע געמאכט א טיפען אייגדרוק. דאָרטען האָט מען זי אָפּגעדרוקט און פּאַרשפּרייט אין פּיל טויזענדער עקזעמפּלארען.

די פראָגע איז איצט געווען: וואָס איז מכח דעם פּרעזידענט? ווי שטייט דזשעקסאָן אין דער דאָזיגער פראָגע פון שטאט־רעכט און „נאָליפיקיישאָן"? די פּאָליטישע פירער פון דער סאוט האָבען באשלאָסען צו צווינגען דזשעקסאָנ'ען ארויסצוקומען מיט אָפּענע דבורים. האָבען זיי דעם 30־טען אפּריל, 1830, איינגעאָרדנעט א יום־טוב לכבוד דזשעפערסאָנ'ס געבורטסטאָג, א מין פּאַרטיי־יום־טוב. זיי האָבען איינגעלאדען דעם פּרעזידענט, די מיניסטאָרען און אלע וויכטיגע שטאטסלייט און פּאָליטיקער. דער מנהג איז דעמאָלט געווען, אז ביי אזוינע יום־טובים זאָלען געטרונקען ווערען „טאָוסטען" פאר געווייסע רעגירונגס־פּאָליסים און פּרינציפּען. אלע האָבען ערוואַרט, אז אין זיין „טאוסט" וועט פּרעזידענט דזשעקסאָן אויסדריקען זיין שטעלונג צו דער גרויסער פראָגע וואָס האָט אלעמען אינטערעסירט.

דזשעקסאָן האָט מיט זיין „טאוסט" ענטוישט די סאוט. זיין „טאוסט" האָט געלויטעט: „אונזער נאציאָנאלע רעגירונג, זי מוז אויפגעהאלטען ווערען". וועז קאלהון האָט עס דערהערט, איז ער אויפגעשפרונגען און אויסגערופען זיין „טאוסט", וועלכער האָט געלויטעט: „די נאציאָנאלע רעגירונג איז אונז טייער נעקסט צו פרייהייט. זי קען אויפגעהאלטען ווערען בלויז דאן, וועז זי רעספּעקטירט די רעכט פון די שטאטען."

די נאַציאָנאַלע רעגירונג דאַרף זיין סאָליד און פעסט. די צוויי רעדעס — העינ'ס און וועבסטער'ס — האָבען אויפגערודערט וואַשינגטאָן. ביידע סענאַטאָרען זיינען געווען וואונדערבאַרע רעדנער און גלענצענדע דעבאַטאַנטען. אָבער אויסער דעם, האָבען זיי ביידע דעבאַטירט די ברענענדיגסטע פראַגע פון טאָג, די פראַגע אין וועלכע דאָס גאַנצע לאַנד איז געווען טיף פאַראינטערעסירט.

סענאַטאָר העין האָט ווידער גענומען דאָס וואָרט צו ענטפערען וועבסטער'ן. אין דער צווייטער רעדע האָט העין דיסקוטירט די אַלע אָנגעווייטאָגטע פראַגען פון דער סאוט: טאַריף, שקלאַפעריי, די רעכט פון די שטאַטען. ער איז אַרויסגעטראָטען געגען דעם פּרינציפּ אַז די נאַציאָנאַלע רעגירונג דאַרף שטיין העכער איבער די באַזונדערע שטאַט־רעגירונגען. ער האָט אָפּגעלייקענט דעם פּרינציפּ, אַז די נאַציאָנאַלע רעגירונג קאָן אַליין באַשטימען וואָס זי מעג טאָן און וואָס ניט. אויב אַזוי, האָט ער גע'טענה'ט, איז די שטאַט־רעגירונג מאַכטלאָז און דאָס פאָלק איז אינגאַנצען ביי דעם קאָנגרעס אין די הענט. ער איז אַרויסגעטראָטען פאַר דעם זעלבען פּרינציפּ ווי דער, וואָס סאַוט קאַראָליינאַ האָט מיט אַ יאָר פריער פאָרמולירט, נעמליך, אַז יעדער שטאַט האָט אַ רעכט אַליין צו באַשטימען צי אַ געזעץ פון קאָנגרעס איז קאָנסטיטוציאָנעל צי ניט און צי דער שטאַט איז מחויב דאָס געזעץ צו פאָלגען אָדער ניט.

און ווידער אַמאָל האָט וועבסטער געענטפערט העינ'ען. וועבסטער'ס צווייטע רעדע ווערט באַטראַכט פילייכט אַלס די גלענצענדסטע רעדע וואָס איז ווען געהערט געוואָרען אין אַמעריקאַנער סענאַט. ער האָט אַוועקגעלייגט דעם גרונד־געדאַנק, אַז די קאָנסטיטוציע איז ניט געשאַפען געוואָרען פון די שטאַטען, נאָר פון דעם פאָלק. די נאַציאָנאַלע רעגירונג איז דעריבער ניט דער אַגענט פון די שטאַטען, נאָר דער אינסטרומענט פון גאַנצען פאָלק. די שטאַטען האָבען דעריבער קיין דעה ניט איבער דער נאַציאָנאַלער רעגירונג, ווייל זיי האָבען זי ניט אַרויסגערופען אין לעבען. אַ דעה איבער דער נאַציאָנאַלער רעגירונג האָט בלויז דאָס גאַנצע אַמעריקאַנער פאָלק. אויב דעם פאָלק געפעלט ניט אַ געזעץ וואָס

באַווייזען, אַז די איסט האָט אַלע מאָל געוואָלט דערשטיקען די וועסט, ניט דערלאָזען איר זיך צו ענטוויקלען.

אויף מאָרגען, נאָכדעם ווי בענטאָן האָט גערעדט, האָט סע־נאַטאָר ראָבעדט יאָנג העין, פון סאוט קאַראָליינא, גענומען דאָס וואָרט אין דער פראַגע. העין איז געווען קאַלהון'ס א תלמיד. אַלע האָבען געוואוסט, אַז דורך זיין מויל רעדט דער ווייס־פּרעזידענט, דער וואָרט־פירער פון דער גאַנצער סאוט.

העין האָט זיך באַנוצט מיט דער געלעגענהייט זיך צוצו'חנפ'ע־נען צו דער וועסט, צו מאַכען די וועסט פילען, אַז די איסט איז אירער א שונא, פונקט ווי די איסט איז א שונא פון דער סאוט, און אַז דערפאַר דאַרפען די צוויי טיילען פון לאַנד, די וועסט און די סאוט, זיך פּאָליטיש פאַראייניגען און שטיין אויף דער וואַך געגען דער איסט. זיינע אַרגומענטען זיינען געווען אומגעפער די זעלבע ווי בענטאָן'ס. ער האָט אויך גע'טענה'ט, אַז צוליב די פאַברי־קען אין דער איסט איז איינגעפירט געוואָרען דער הויכער טאַריף, פון זועלכען די סאוט ליידט אַזוי שרעקליך. די פאַבריקאַנטען פון דער איסט זיינען דער בשותפות'דיגער שונא פון דער סאוט און דער וועסט.

און ריידענדיג וועגען דער לאַנד־פראַגע, האָט העין אַטאַ־קירט די נאַציאָנאַלע רעגירונג. ער האָט געזען א געפאַר אין דעם, וואָס די נאַציאָנאַלע רעגירונג האַלט די קהל'שע ערד פאַר זיך. נאָך זיין מיינונג האָט דאָס לאַנד געדאַרפט געהערען צו די באַ־זונדערע שטאַטען. דערמיט וואָס די נאַציאָנאַלע רעגירונג האָט די ערד, האָט זי א קוואַל פון הכנסה, און די הכנסה מאַכט זי פעסטער, שטאַרקער. און וואָס שטאַרקער און סאָלידער די נאַ־ציאָנאַלע רעגירונג איז, אַלץ שוואַכער ווערען די באַזונדערע שטאַט־רעגירונגען, און דאָס גראָבט אונטער דעם פונדאַמענט פון די אַמעריקאַנער אינסטיטוציעס.

אויף העינ'ס רעדע האָט געענטפערט סענאַטאָר דעניעל וועב־סטער פון מאַסאַטשוסעטס. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט דער עיקר אויף דעם לעצטען פונקט וועגען דער באַפעסטיגונג פון דער נאַ־ציאָנאַלער רעגירונג. ער האָט דערקלערט, אַז אַזוי דאַרף זיין,

מבטל צו מאַכען אַ געזעץ, וואָס דער קאָנגרעס נעמט אָן; אַז יעדער שטאַט קען זאָגען, אַז דאָס אָדער יענעס געזעץ גילט ניט אין זיינע גרענעצען. פאַר אַנדערע שטאַטען מעג עס זיך זיין אַ געזעץ, אָבער ניט פאַר אונז. דער פּרינציפּ איז אָנגערופען גע־וואָרען מיט'ן נאָמען „נאָליפיקיישאָן" (מבטל מאַכען).

דערווייל איז דזשעקסאָן אויסגעוויילט געוואָרען פאַר פּרע־זידענט. דזשעקסאָן איז אַליין געווען פון דער סאַוט און איז געווען אַ פּלאַנטאַטאָר. די סאַוט האָט אים געגעבען איר באַ־גייסטערטע שטיצע, און זי האָט דעריבער געגלויבט אַז ער וועט איר שטעלונג צו דער טאַריף פראַגע, ווי אויך איר פּרינציפּ פון „נאָליפיקיישאָן" זיכער שטיצען. בעפאָר די וואַלען האָט דזשעק־סאָן זיך אויסגעהיט פון אַרויסזאָגען אַ מיינונג איבער די דאָזיגע פראַגען. עס איז אַ סברא אַז ער האָט באמת קיין מיינונג ניט געהאַט. דאָס גאַנצע לאַנד האָט געוואַרט אומגעדולדיג צו זען ווי אַזוי ער וועט האַנדלען.

דער שטורם האָט אויסגעבראָכען אין סענאַט אין יאַנואַר 1830. אַ סענאַטאָר פון קאָנעטיקוט האָט אַריינגעטראָגען אַ פאָר־שלאַג, אַז מען זאָל מאַכען אַן אויספאָרשונג וועגען דעם לאַנד־פאַרקויף אין דער וועסט, כדי פעסטצושטעלען צי וואָלט ניט בע־סער געווען אָפּצושטעלען אויף אַ צייט דעם פאַרקויף. דער פאָר־שלאַג איז ביטער אַטאַקירט געוואָרען פון סענאַטאָר בענטאָן פון מיזורי. ער האָט אים פאַרדאַמט אַלס אַ פאַרזוך פון דער איסט אָפּצושטעלען דעם וואוקס פון דער וועסט. סענאַטאָר בענטאָן האָט אין דעם פאָרשלאַג געזען די האַנט פון די רייכע פאַבריקאַנ־טען פון דער איסט. זיי, די פאַבריקאַנטען, ווילען האָבען ביליגע אַרבייטער פאַר זייערע פאַבריקען, און כל־זמן עס איז דאָ ביליגע ערד אין דער וועסט, וואו די מאַסען קענען זיך באַזעצען, איז זיי שווער צו קריגען ביליגע אַרבייטער. דער הויכער טאַריף, האָט בענטאָן געשריען, איז פאַר די פאַבריקאַנטען ווייניג; זיי ווילען נאָך, אַז די נאַציאָנאַלע רעגירונג זאָל זיי באַזאָרגען מיט „הענט" פאַר זייערע פאַבריקען. אין זיין רעדע האָט בענטאָן געזוכט צו

די שטאַטען פון דער סאוט, פֿראָוצירען דריי־פּינפּטעל פון דער סחורה וואָס אמעריקע שיקט ארויס קיין אויסלאַנד. מיר, אלזאָ, שאפען דעם גרעסטען טייל פון דעם עקספּאָרט, און דאָך, פון דעם אימפּאָרט פון אויסלאַנד האָבען מיר גאָרניט, אויב מיר שיקען פֿראָדוקטען פאר אויסלאַנד, זיינען מיר בארעכטיגט פון דאָרטען צו קריגען בילליגער סחורה."

אין 1824 האָט די סאוט פארלאָרען. אין פיר יאָר ארום, אין 1828, איז די טאריף־פראָגע ווידער אויפגעשוואומען. דאָס איז געווען אין רעכטען מיטען וואל־קאמף פאר פרעזידענט, און דער טאריף ביל איז ווידער אָנגענומען געוואָרען. די סאוט איז געווען שרעקליך אויפגעבראכט. די לעדזשיסלייטשור פון סאוט־קאראָליינא האָט אָנגענומען א רעזאָלוציע, וועלכע האָט געשמעקט מיט בונט. די רעזאָלוציע איז פארפאסט געוואָרען אין געהיים, פון וויים־פרעזידענט קאלהון. אין דער רעזאָלוציע ווערט פאָרמולירט די טעאָריע, אויף וועלכער די סאוט האָט זיך געשטיצט אין איר ווידערשטאנד געגען דער פעדעראלער רעגירונג פון 1828 ביזן בירגער קריג.

אין דער רעזאָלוציע ווערט געזאָגט: דאָס טאריף געזעץ פון 1828 איז געגען דער קאָנסטיטוציע פון די פאראייניגטע שטאַטען. וואָס, אלזאָ, קען אן איינצעלנער שטאַט טאָן, ווען די פעדעראלע רעגירונג פארפאסט א געזעץ וואָס איז געגען דער קאָנסטיטוציע? די לעדזשיסלייטשור פון דעם שטאַט דארף דאן די פראָגע איבערגעבען צו די בירגער פון דעם שטאַט. די בירגער דארפען פאררופען א ספּעציעלע שטאַט־קאָנווענשאָן און פערהאנדלען פֿון די פראָגע. אויב די קאָנווענשאָן געפינט, אז דאָס געזעץ איז ניט קאָנסטיטוציאָנעל, דארף זי באשטימען וואָס פאר א שטעלונג צו נעמען. אויב זי באטראכט דאָס געזעץ פאר שעדליך פארן שטאַט, קען די קאָנווענשאָן ערקלערען, אז עס איז פאר דעם שטאַט אויסצופאלגען דאָס געזעץ אדער ניט.

מיט אגדערע ווערטער הייסט עס, אז די לעדזשיסלייטשור אין סאוט קאראָליינא האָט זיך געשטעלט אויפ'ן פרינציפּ, אז יעדער שטאַט אין די פאראייניגטע שטאַטען האָט א רעכט אליין

דער געוועזענער סענאַטאָר און דער איצטיגער וויס־פּרעזידענט, דזשאָן קאַלהון, האָט זיך אַליין אין די אַלע פּראָגען איבערגעקוליעט. אין 1816 איז ער געווען איינער פון די שטאַרקסטע פֿאָרקעמפּער פאַר'ן טאריף, פּאַר דער באַנק, פּאַר אינערליכע אויס־בעסערונגען; איצט, אין 1828, איז ער געוואָרען דער פּאַרטי־טערטסטער באַקעמפּער פון די אַלע פּראָיעקטען.

דער שׂרפּסטער קאַמף איז פֿאָרגעקומען איבער דער פּראָגע פון טאריף. דער קאַמף האָט זיך נאָך אָנגעהויבען אין 1824. ער האָט זיך אָבער רעכט פּאָנאַנדערגעפּלאַקערט ערשט נאָכדעם ווי דזשעקסאָן איז געוואָרען פּרעזידענט. אין דעם דאָזיגען קאַמף איז קלאָר און בולט אַרויסגעבראַכט געוואָרען די נייע שטעלונג פון דער סאוט צו דער נאַציאָנאַלער רעגירונג. אין דעם דאָזיגען קאַמף האָט די סאוט זיך פֿאַרנומען אין יענער ריכטונג, וואָס האָט זי געפּירט דירעקט צום בירגער־קריג פון 1860.

אין 1824 האָט שוין די סאוט געשטימט געגען דעם טאריף־ביל וואָס איז דאָן אַריינגעטראָגען געוואָרען אין קאָנגרעס. די פֿאַרשטייער פון דער סאוט האָבען געזאָגט, אז פון דעם טאריף געווינט בלויז די נאָרט, די דאָרטיגע פֿאַבריקאַנטען; זי אָבער, די סאוט, דערלייגט צו אים. דורכן הויכען טאריף איז די סאוט געצוואונגען צו קויפען פֿאַבריצירטע סחורות אין דער נאָרט און צאָלען העכערע פּרייזען ווי זי וואָלט געהאַרפט צאָלען פֿאַר די זעלבע סחורות ווען זיי וואָלטען אימפּאָרטירט געוואָרען פון ענגלאַנד. דורכן טאריף און דורך דער ענטוויקלונג פון דער פֿאַבריקאַציע און פון דעם עקספּאָרט־האַנדעל אין דער נאָרט איז די סאוט געצוואונגען צו שיקען אירע פּראָדוקטען — קאָטאָן, מאָלאַס און רייז — דורך די האָפענס פון דער נאָרט. און דאָס איז פֿאַר איר אויך געווען א פֿאַרלוסט. ווען זי האָט געהאַנדעלט דירעקט מיט אויסלאַנד, האָט זי געקראָגען בעסערע באַדינגונגען. די ענגלישע פֿאַבריקאַנטען האָבען געהאַט מער קאַפּיטאַל ווי די אַמעריקאַנער אין דער נאָרט; מען האָט ביי זיי געקענט קריגען א בעסערען קרעדיט. די סאוט האָט גע'טענה'ט אזוי: „מיר,

פּארקויפען א פּולען טראַנספּארט. צו וואָס אַלזאָ ריזיקירען, אז עס איז דאָ די זיכערע ניו־יאָרק? דעם רעזולטאַט קען מען זען אָפּגעשפּיגלט אין די פּאַלגענדע ציפערן: אין 1831 זיינען אין די האָפענס פון סאוט־קאראָלאינא אריינגעפירט געוואָרען ניט מער ווי א העלפט סחורה אין פּארגלייך מיט צען יאָר פריער, כאָטש אין די צען יאָר האָט זיך דער אַלגעמיינער אימפּארט פון אויסלאַנד פארגרעסערט אויף צוויי מאָל. די האַנדלס פלאַטע פון סאוט־קאראָליינא איז אין די צען יאָר אויך פארקלענערט געוואָרען אויף א העלפט — פון דרייסיג טויזענד טאָן אויף פופצען טויזענד טאָן.

און די פאַבריקען פון דער סאוט האָבען ניט געקענט אויסהאַלטען די קאָנקורענץ פון די פאַבריקען אין ניו־ענגלאַנד. זיי האָבען זיך איינע נאָך די אַנדערע צוגעמאַכט. אורזאַכען זיינען געווען פארשיידענע. ערשטענס, האָבען זיך די נעגער־שקלאַפען ניט אויסנעטוצט פאר פאַבריק־ארבייט. צווייטענס, האָבען די פאַבריקאַנטען פון דער סאוט שטענדיג געהאַלטען אן אויג אויף די פלאַנטאַציעס, און וועו עס האָט זיך זיי אויסגעדוכט אז דאָס יאָר וועט זיין א גערָטען יאָר פאר קאָטאָן און אז מען וועט דערפון קענען מער פארדינען, פלעגען זיי ארויסנעמען די אר־בייטער פון די פאַבריקען און זיי שיקען אויף די פלאַנטאַציעס. די פאַבריקען זיינען ביסלעכווייז אונטערגעגאַנגען. די קאָנקורענץ פון ניו־ענגלאַנד האָט געזיגט.

די סאוט האָט איצט געטומען פילען א געגנערשאפט צו דער נאָרט און צו דער איסט, און זי האָט געטומען באקעמפען יעדע זאַך, וואָס די נאַציאָנאלע רעגירונג האָט געטאָן אין די אינטערעסען פון דער נאָרט און דער איסט. זי האָט אָנגעהויבען צו באקעמפען די אלע געזעצען און אייניכטונגען, וועלכע אירע אייגענע פאר־שטייער אין קאָנגרעס האָבען מיט צען און צוואַנציג יאָר צוריק היים פארטיידיגט. זי איז ארויסגעטראָטען געגען דעם טאריף, געגען אינערליכע אויסבעסערונגען, געגען דער נאַציאָנאלער באנק. איר וויכטיגסטער שטאַטסמאַן און פּארשטעער אין וואשינגטאָן, איר וואָרט־פירער אין דער רעגירונג און אין דער געזעלשאפט,

און דאַן האָט זיך דאָס רעדעל גענומען דרייען אויף צוריק. דער פּרייז פון קאטאן האָט גענומען פאַלען. דאָס איז געווען צו פאַרדאַנקען די גרויסע נייע פּלאַנטאַציעס אין דער סאוט־וועסט. די ערד אין דער סאוט־וועסט איז געווען אַ בעסערע. די פארמער וואָס האָבען זיך דאָרטען באַזעצט זיינען געווען מער ענערגיש. דאָרטען האָט געהערשט דער גייסט פון די פּיאָ־נערען פון דער וועסט. די גרויסע אינטענסיווע פּראָדוקציע פון דער נייער סאוט־וועסט האָט קאָנקורירט מיט דער אַלט־מאָדישער, אָרימער פּראָדוקציע אין דער אַלטער סאוט. אין 1801 האָט מען אין ניו־יאָרקער האַפען געצאָלט פאַר קאטאן פיר־און־פערציג סענט אַ פונט. אין 1832 איז דער פּרייז געפאַלען צו זיבען סענט אַ פונט.

און די נאָרט האָט איצט קאָנקורירט מיט דער אַלטער סאוט אין האַנדעל און אין פאַבריקאַציע. ניו־יאָרק איז גע־וואָרען דער וויכטיגסטער האַפען אין לאַנד און האָט אָפּגעצויגען צו זיך אַ גרויסען טייל פון דעם האַנדעל אין אַלע אַנדערע האַ־פענס. איבערהויפּט אָבער האָבען געליטען די האַפענס פון דער סאוט. די אורזאַך איז געווען אַ פּשוט'ע: אַן אויסלענדישע שיף האָט געקענט מאַכען מער געלט דורך דעם ניו־יאָרקער האַפען, ווי דורך דעם טשאַרלסטאָנ'ער האַפען פון סאוט־קאַראָ־לאינא (דער וויכטיגסטער האַפען פון דער גאַנצער סאוט). אין ניו־יאָרק האָט אַ שיף געקענט ברענגען פון אויסלאַנד אַ פולען טראַנספּאָרט און אַרויספירען אַ פולען טראַנספּאָרט. ניו־יאָרק האָט געקויפט סחורה פאַר'ן גאַנצען לאַנד, און אויף אַלץ וואָס מען האָט געבראַכט אַהין איז געווען אַ בעלן. ניו־יאָרק האָט אויך געהאַט אַלערליי סחורות אויף אַרויסצושיקען. אַן אויסלענ־דישע שיף האָט קיין ניו־יאָרק אָדער פון ניו־יאָרק קיינמאָל ניט געדאַרפט פאָרען אַ ליידיגע אָדער אַ טיילווייז ליידיגע. מיט דער סאוט איז דאָס אָבער ניט אַזוי געווען. אין אַ דאָרטיגען האַפען האָט מען געקענט ליפערען נאָר געוויסע סחורות, אין וועלכע די פאַרמער פון דער סאוט האָבען זיך גענויטיגט. די שיף איז קיינמאָל ניט געווען זיכער אַז זי וועט דאָרט קענען

אין די הערצער פון די פּלאַנטאַציע אייגענטימער אין דער סאוט, הויפּטזעכליך אין די צוויי אלטע שטאַטן ביים ברעג ים — סאוט־קאראָלאינא און דושאַרדזשיא.

די עקאָנאָמישע ענדערונגען האָבען געווירקט שלעכט אויף דער אלטער סאוט. זי האָט געליטען פון א צוויי־פאכיגער קאָנקורענץ: פון דער אינדוסטריעלער און האַנדעלס־קאָנקורענץ פון דער נאָרט, און דער לאַנדווירטשאַפטליכער קאָנקורענץ פון דער סאוט־וועסט. זי האָט אָנגעהויבען צו פּילען, אז זי ווערט עקאָנאָמיש פּארשקלאָפט צו די אַנדערע טיילען פון לאַנד און אז פּראָנטוואָרטליך פּאר דעם איז די נאַציאָנאלע רעגירונג.

אין וואָס איז באשטאַנען די געענדערטע לאַגע?

פריער, אין די ערשטע יאָרען פון 19טען יאָרהונדערט, האָט די אלטע סאוט געהאט אלץ: אי אגריקולטור, אי האַנדעל, אי פאַבריקאַציע. פון אלץ האָט זי געמאכט געלט. אירע הויפּט פּראָדוקטען זיינען געווען קאטאן, רייז און טאבאק. זי פלעגט די פּראָדוקטען אַרויסשיקען קיין אויסלאַנד דורך אירע אייגענע האפענס. שיפען פלעגען קומען צופּאַרען קיין טשארלסטאָן, קיין סאוואנא און אין די אַנדערע האפענס פון יענע שטאַטען. זיי פלעגען ברענגען פּארשידענע סחורות, אין וועלכע די סאוט האָט זיך געווויטיגט. און די שיפען פלעגען דערנאָך אָנלאָדען קאטאן, רייז און טאבאק און עס פירען קיין אויסלאַנד. אין 1821 האָט סאוט קאראָלאינא געהאט א האַנדעלס־פלאָטע פון דרייסיג טויזענד טאָן. אין דעם זעלבען יאָר איז פון אויסלאַנד אריינגעפירט געווארען אין די סאוט קאראָלאינער האפענס, סחורות אין ווערט פון דריי מיליאָן דאלאר. פּאר יענער צייט איז דאָס געווען ניט קיין שלעכטער האַנדעלס־פּארקער. די סאוט האָט אויך אין יענע יאָרען געבויט פאַבריקען פון טעקסטיל. די רויע מאַטעריאל, די קאטאן, איז דאָך ביי איר געווען צום האַנט, געלט האָט אויך ניט געפעלט, זיינען די פאַבריקען געווען אן ערפּאָלג.

קאפיטעל 3.

די סאוט הויבט זיך אָן צו פילען פיינדליך צו דער נאָרט.

די שטימונג פון דער סאוט בנוגע צו דער נאָרט, איר שטעלונג צו דער נאציאָנאלער רעגירונג און צו די וויכטיגע נאציאָנאלע פראגען, האָבען זיך שטארק געביטען נאָך די ערשטע צוואנציג יאָר פון 19טען יאָרהונדערט. פריער איז די סאוט געווען נאציאָנאליסטיש געשטימט. אירע פּאָרשטייער האָבען אָנגעפירט די באוועגונג פאר מלחמה געגען ענגלאנד אין 1812, וועלכע איז געווען א מלחמה פאר נאציאָנאלער ערע, און פאר נאציאָנאלע ערַאבערונגען. אירע פּאָרשטייער האָבען אין 1815 און 1816 געקעמפט פאר'ן „אמעריקאנעם סיסטעם", פאר דער באשאפונג פון א טאריף־וואנד צו באשיצען די היגע אינדוסטריען געגען דער קאָנקורענץ פון אויסלאנד, פאר אינערליכען אויפבוי, פאר דעם, אז די נאציאָנאלע רעגירונג זאל בויען וועגען, האפענס און קאנאלען צו פאראייניגען אלע טיילען פון לאנד עקאָנאָמיש און פּאָליטיש. די סאוט האָט דעמאָלט געקוקט אויף ניו־ענגלאנד ווי אויף אן אומגעטרייען מיטגליד אין דער נאציאָנאלער רעגירונג, ווי אויף א וואקלדיגען טייל פון לאנד וואס זוכט שטענדיג נאָר חסרונות, און טראָגט פּאָרבאָרגען אין הארצען א וואונש זיך אינגאנצען אָפּצורייסען.

אָט די שטימונג האָט זיך געענדערט, ווייל די עקאָנאָמישע אומשטענדען פון דער סאוט האָבען זיך געענדערט. דער ריזיגער וואוקס פון דער קאטאן (בוימוואל) פּראדוקציע אין דער סאוט און די גרויסע ענטוויקלונג פון דער פאבריקאציע אין דער נאָרט האָבען אָנגעמאכט אן איבערקערעניש אין די מוחות און

בען געפירט די באלעבאטישקייט פון זיינעטוועגען אין ווייסען־הויז, האבען זיך געהאלטען פון דערווייטענס פון מרס. איטאן. אין קאבינעט זיינען געווען צוויי מיניסטארען, וועלכע האבען נעשטיצט די פארפאלגטע דאמע: וואן ביורען און דער פאסט־מאסטער דזשענעראל בעריען. וואן ביורען איז געווען אן אלמן, און בעריען האט מורא געהאט פאר דזשעקסאנ׳ען. מיט פעני׳ן האבען אויך געהאלטען צוויי אמבאסאדארען: דער ענגלישער און דער רוסישער, וועלכע זיינען גראד געווען ביידע אומפאר־הייראטע, און „לוסטיגע בחורים". צוויישען די דיפלאמאטען און מיניסטארען און אנדערע הויכע בעאמטע וואס זיינען געווען פארהייראט האט כמעט קיין אייניציגער ניט געווארט צו אנער־קענען די מרס. איטאן.

דזשעקסאן האט איינגעלייגט די וועלט פאר די איטאנס. ער האט זיך צוליב זיי צוקריגט מיט איניגע פון זיינע בעסטע פריינד, ער האט געסטראשעט, ער האט עפענטליך פארטיידיגט פעני׳ן און איר מאן. אבער עס האט נאריט געהאלפען. גע־ענדיגט האט זיך די געשיכטע דערמיט, וואס דער גאנצער קאבינעט האט רעזיגנירט. וואן ביורען האט פארגעשלאגען דעם פלאן אייניציגען אויסוועג, און דער פרעזידענט האט אים אנ־גענומען. דער אייניציגער וואס איז פארבליבען אין אמט איז גע־ווען דער פאסטמאסטער דזשענעראל. די רעזיגנאציעס פון די מיניסטארען זיינען אריינגעשיקט געווארען אין אפריל, 1831.

צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע פון לאנד האט עס פאסירט אז א קאבינעט איז געפאלען צוליב א פרוי.

פֿלוצלינג האָט טימבערלעיק באשלאָסן אָנצונעמען אַן אמט אויף א רעגירונגס־שיף. איטאַן, וועלכער איז געווען א רייכער מאַן, האָט אים געהאָלפֿן דעם אמט באקומען. די קלאַנגען וועגען פֿעגי׳ס באציאונגען מיט איטאַן זיינען איצט פֿאַרשטאַרקט געווארען. אלע זיינען געווען זיכער, אז זי פֿאַרדאַט איר מאַן. אזוי זיינען פֿארבייגעלאָפֿען זעקס יאָר. דאַן איז אָנגעקומען די נייעס אז מר. טימבערלעיק האָט זיך איבערגעשניטען די האלז. מיט עטליכע מאָנאַטען שפּעטער האָט איטאַן חתונה געהאַט מיט דער יונגער אלמנה. די חתונה איז פֿאַרגעקומען דעם ערשטען יאנואר, 1829, וועו דזשעקסאַן איז שוין געווען אין וואשינגטאַן און האָט שוין געהאַלטען אין קלייבען זיינע מיניסטאַרען.

געוואוסט האָט מען, אז דזשעקסאַן האָט אין זינען צו באַשטימען איטאַנ׳ען אין דעם קאַבינעט, ווייל איטאַן איז געווען איינער פון זיינע בעסטע פרײַנד און איבערגעבענסטע אַדיוטאַנטען אין טענעסי. פֿאַרשידענע מענשען האָבען געזוכט צו ווירקען אויף דעם פֿרעזידענט ער זאָל דאָס ניט טאָן. ווי פֿאַסט עס אז אזא אונמאָראַלישער מענש ווי איטאַן זאָל זיצען אין קאַבינעט? — האָט מען צו אים גע׳טענה׳ט. דזשעקסאַן האָט אָבער נעגלויבט, אז אלץ וואָס וועט דערציילט וועגען די איטאַנס איז א בלבול. איינער פון זיינע אייגענשאַפֿטען איז געווען ניט צו גלויבען קיין שלעכטס אויף א פרײַנד. קיינע טענות האָבען ניט געהאָלפֿען. איטאַן איז צו דעם הויכען אמט באַשטימט געווארען.

און דאַן האָט דער סקאַנדאַל זיך פֿאַנאַנדערגעפֿאַלקערט. די אריסטאָקראַטישע דאמען אין וואשינגטאָן האָבען אריינגעלייגט מרם. איטאַן אין חרם. קיינער פון דער הויכער געזעלשאפט האָט איר ניט איינגעלאדען צו זיך אהיים, און קיינער איז ניט געגאַנגען צו איר. די אָנפירער פון דעם חרם זיינען געווען די פרויען פון די איבעריגע מיניסטאָרען, און מיט זיי אויך די פרוי פון דזשאן קאַלהון, דעם וויס־פרעזידענט. אפילו דזשעקסאַנ׳ס אייגענע משפּחה, זיינע פֿלימעניצעס, וועלכע האָ־

דזשעקסאָנ׳ס אַדמיניסטראַציע האָבען צייטונגס־שרייבער צום ערשטען מאָל אָנגעהויבען צו שפּילען א ווויכטיגע ראָלע אין פּאָ־ליטיק. דזשעקסאָן האָט מיט אַלע כחות געזוכט צו געווינען די פּרעסע, און ער האָט אין א סך ווויכטיגע עמטער אַריינגעזעצט זשורנאַליסטען און רעדאַקטאָרען.

אין דעם קאַבינעט און אין דער הויכער רעגירונגס־געזעל־שאפט פון „ווייסען הויז" האָט זיך גלייך אין אָנפאַנג פון דזשעקסאָנ׳ס טערמין פאַנאַנדערגעבראַכען א סקאַנדאַל, מיט וועל־כען וואַשינגטאָן און דאָס גאַנצע לאַנד האָט געקאָכט אַנדער־האַלבען יאָר נאָכאַנאַנד, און וועלכער האָט צום סוף מיטגעבראַכט אַז אַלע קאַבינעט מיניסטאָרען, אויסער איינעם, זאַלען רעזיג־נירען. דער סקאַנדאַל איז געווען איבער דער פרוי פון איינעם פון די מיניסטאָרען, די פרוי פון דזשאָן איטאָן, דעם „סעקרעטערי אָוו וואָר" (קריגס־מיניסטער).

געגען די איטאָנס האָבען נאָך לאַנג פריער זיך אַרומגעטראַגען קלאַנגען אַז זיי האָבען געזינדיגט געגען דער מאָראַל. די פרוי איטאָן איז געווען די טאָכטער פון אָן איירישען קרעטשמאָר אין וואַשינגטאָן, א געוויסער וויליאַם אָניעל. אין אָניעל׳ס קרעטשמע פלעגען קומען די אָנגעזעענסטע, פּראָמינענטסטע מענשען פון וואַשינגטאָן און פון גאַנצען לאַנד. די טאָכטער זיינע, פּעגי, איז געווען א וואונדערבאַרע שיינהייט, און דערצו א לוסטיגע, א שטיפערין, מיט א געשליפענעם צינגל, און מיט א סך פאַרשיידי־קייט. וועז זי איז געווען נאָך גאָר א יונגע, האָט זי געהיראַט מיט א געוויסען טימבערלעיק און זי האָט געהאַט מיט אים דרַיי קינדער.

נאָך דער חתונה איז זי געבליבען וואוינען אין איר פּאָ־טער׳ס קרעטשמע. צווישען די וואָס זיינען דאָרטען איינגעשטא־נען איז געווען מר. איטאָן, א סענאַטאָר פון טענעסי. איטאָן איז געווען אַן אינטימער פריינד פון דער פאַמיליע און אויך פון מר. טימבערלעיק. באַלד האָט מען געמומען רעידען אין שטאָדט, אַז צווישען אים און דער שיינער פּעגי וועבט זיך א געהיימער ראַמאַן.

זידענט דזשעקסאָן האָט ניט געטראַכט וועגען די פייאיגקייטען פון דעם מענשען פאַר דעם אַמט. איך בין זיכער, אַז איך האָב קיין איינציגען וואָרט וועגען פייאיגקייט פון אים ניט געהערט, כאָטש איך האָב מיט אים געהאַט אַ סך געשפּרעכען וועגען די בעאַמטע וואס ער האָט אויסגעקליבען". אין דעם ערשטען קאַבינעט איז אַריין בלויז איין מיניסטער, וועלכער האָט גע־האַט מער ווי מיטעלמעסיגע פייאיגקייטען. דאָס איז געווען מאַרטין וואַן ביורען, דער „סעקרעטערי אָוו סטייט" אָדער אויס־לאַנדס־מיניסטער. אַלע איבעריגע מיניסטאָרען האָבען זיך מיט גאָרניט אויסגעצייכענט. אייניגע פון זיי האָבען זייערע עמטער געהאַט צו פאַרדאַנקען זייער פריינדשאַפט צו דזשעקסאָנ'ען, און אייניגע האָבען דאָס געהאַט צו פאַרדאַנקען זייער פריינדשאַפט צום ווייס־פּרעזידענט קאַלהון.

די אמת'ע בעלי יועצים פון פּרעזידענט דזשעקסאָן זיינען ניט געווען די מיניסטאָרען נאָר אַ גרופּע קלוגע און כיטרע פּאָ־ליטישענס, מיט וועלכע דזשעקסאָן האָט זיך אַרומגערינגעלט. די לייט האָבען געהאַלטען אומוויכטיגע רעגירונגס־עמטער, אָדער זיי זיינען געווען פאַרבונדען מיט פּאַרטיי־צייטונגען. דזשעקסאָן פּלעגט זיך מיט זיי טרעפען פּריוואַט און מיט זיי זיך מישב זיין. זיי זיינען געווען די אמת'ע מאַכער פון דער אַדמיניסטראַציע, און זיי האָבען געקראָגען דעם נאָמען „די קיטשען קעבינעט" (די „קיך־מיניסטאָרען"). וואַן ביורען האָט געהערט צו דער דאָ־זיגער גרופּע. אָבער די וויכטיגסטע פּערזאָן צווישען זיי איז געווען עימאַס קענדאַל, אַ געוועזענער צייטונגס־רעדאַקטאָר און אַ העכסט פּייאיגער זשורנאַליסט. ער האָט אַ סך מיטגעהאָלפען אין דזשעקסאָנ'ס וואַלקאַמף אין זיין שטאַט, אין קענטאָקי. דזשעק־סאָן האָט אים אראָפּגעבראַכט קיין וואשינגטאָן און אים געגעבען אַ קליינעם אַמט אין אַ רעגירונגס־ביוראָ כדי אים צו האָבען שטענ־דיג נעבען זיך. טייל היסטאָריקער זיינען מיט דער מיינונג, אַז קענדאַל האָט באַשטימט די גאַנצע פּאָליטיק פון דער דזשעקסאָן־אַדמיניסטראַציע און איז געווען דער אַמת'ער באַלעבאָס פון „ווייסען־הויז". עס איז אינטערעסאַנט צו באַמערקען, אַז אין

אָנגעשטעלטע איבערגעביטען געוואָרען, און אין פאַרלויף פון די נאָנצע אכט יאָר וואָס דזשעקסאָן איז געווען אין אמט, זיינען ניט מער ווי א פינפטעל פון אלע בעאמטע געביטען געוואָרען. אָבער כאָטש די גוואַלדען פון די געגנער זיינען געווען שטאַרק איבערטריבען, מוז מען צוגעבען אז דזשעקסאָן האָט באַאַנגען געגען א סך פון די מענשען אָן אומגערעכטיגקייט. אָנגעשטעלטע זיינען אָפּגעזאָגט געוואָרען פון שטעלעם אין וועלכע זיי האָבען געארבייט צען אָדער פופצען יאָר, טייל אפילו צוואַנציג יאָר. מען האָט זיי ארויסגעזעצט כאָטש זיי האָבען זייערע פליכטען ערליך דערפילט. דער איינציגער חטא זייערער איז געווען, וואָס זיי האָבען ניט באַאַנגט צו דזשעקסאָנ'ס פּאַרטיי. דער היסטאָריקער מעקמעסטער שרייבט: „נאָנצע פאַמיליעס זיינען אומגליקליך געמאַכט געוואָרען. א קלערק אין „אָריטאָר'ס אָפיס" האָט פון מורא טאָמער וועט מען אים אָפּזאָגען, זיך איבערגעשניטען די האלז. א צווייטער אין דעם „דעפּארטמענט אָוו סטייט" איז אראָפּ פון זינען".

דזשעקסאָן האָט זיין האַנדלונג באַטראַכט אלס א פּרינציפּיעלע. רעגירונגס־שטעלען, האָט ער געזאָגט, טאָרען ניט געהערען צו געוויסע פערזאָנען. זיי דארפען באַאַנגען צו אלעמען. עטליכע יאָר האָט די שטעלע איינער, און עטליכע יאָר אן אנדערער. ער האָט אויך ג'טענה'ט, אז ווען איינער זיצט אין אָן אמט א לאַנגע צייט, ווערט ער פויל און פאַרנאַכלעסיגט זיינע פליכטען. עס איז דעריבער נויטיג שטענדיג צו קריגען נייע מענשען. א דרימע טענה זיינע איז געווען, אז די מענשען, וואָס ארבייטען פאר א פּארטיי אָדער א קאַנדידאַט, דארפען באלוינט ווערען, און אז זיי זיינען בארעכטיגט צו קריגען רעגירונגס־שטעלען אלס באלוינונג.

דזשעקסאָן האָט זיין קאָבינעט אויסגעקליבען אויך לויט זיין פרינציפּ פון פּארטיי־טרייהייט און פערזענליכע פריינדשאפט. דזשיימס העמילטאָן, איינער פון זיינע נאָענטסטע און פּארטרויטסטע מענשען, שרייבט אין זיינע עראינערונגען: „פּרע־

א סך פון די מענשען וואָס זיינען געקומען אין וואַשינג־טאָן האָבען געהאַט א גאַנץ אַנדער צוועק ווי אָפּצוגעבען כבוד דזשעקסאָנ'ען. זיי זיינען געקומען פאָדערען רעגירונגס־שטעלען פאַר זיך און פאַר זייערע קרובים און פריינד. דער געיעג נאָך שטעלען האָט זיך אָנגעהויבען נאָך איידער די אַדמיניסטראַציע איז אַריין אין מאַכט. די פּאָליטישע טוער פון איבער'ן גאַנצען לאַנד, וועלכע האָבען געאַרבייט פאַר דזשעקסאָנ'ס דערוויילונג האָבען נאַטירליך זיך געריכט צו באַקומען זייער שכר, און זיינען איצט געקומען עס אויפצומאָנען.

און דזשעקסאָן האָט זיי ניט אַנטוישט. ער האָט דערקלערט, אַז די אַלטע רעגירונגס־אָנגעשטעלטע, די וואָס האָבען געשטיצט די אַלטע אַדמיניסטראַציע, מוזען גיין און מאַכען פּלאַץ פאַר זיינע אייגענע מענשען. דער „פּרינציפּ" איז ניט געווען קיין נייער. די פּאָליטישע פּאַרטייען אין די פאַרשידענע שטאַטען האָבען זיך שוין אַזוי נוהג געווען נאָך פון לאַנג. אַזוי שנעל ווי א נייע פּאַרטיי פלעגט אַריין אין מאַכט, פלעגט זי אַרויס־וואַרפען די אַלטע רעגירונגס־אָנגעשטעלטע און אַריינזעצען איי־גענע פּאַרטיי־מענשען. דזשעקסאָן האָט אָבער אָט דעם פּרינציפּ „נאַציאָנאַליזירט", אים אַריינגעפירט אין דער נאַציאָנאַלער רע־גערונג, און אויף א ריזיגען מאַסשטאַב. די פּרעזידענטען נאָך אים זיינען שוין געגאַנגען אויפ'ן זעלבען וועג.*)

ווען די דזשעקסאָן־אַדמיניסטראַציע האָט גענומען וואַרפען אַלטע אָנגעשטעלטע פון זייערע עמטער, איז אין לאַנד געוואָרען א טומעל. די געגנער האָבען דזשעקסאָנ'ען שרעקליך אַטאַקירט. דער איינדרוק איז געשאַפען געוואָרען אַז אַלע אַלטע ווערען אַרויסגעוואָרפען. דאָס איז אָבער ווייט ניט אַזוי געווען. אין די ערשטע אַנדערהאַלבען יאָר זיינען בלויז צען פּראָצענט פון די

*) די סיסטעם פון געבען רעגירונגס־עמטער צו אייגענע פּאַרטיי־מענשען ווערט אָנגערופען „ספּאָילס סיסטעם", לויט דעם אַלטען שפּריכ־וואָרט „טו די וויקטאָרס בעלאָנג די ספּאָילס" (דעם זיגער געהערט די רויב).

רערט מיין ארום א קוק צו טאן אויף דזשעקסאנ'ען. ווי עס שיינט, גלויבען זיי ווירקליך, אז מיט זיין ערווייטונג איז דאס לאנד גערעטעוועט געווארען פון א שרעקליכער געפאר".

איינער וואס האט די סצענע בייגעוואוינט שרייבט: „צען אזייגער איז די גאס געפאקט געווען מיט אלערליי וועגענער — פון פראכטפולע קארעטען ביז פראסטע פארמער־בוידען. אלע זיינען זיי געווען אנגעפאקט מיט פרויען און קינדער, טיין אויס־געפוצטע און טיין אין טראנטעס. די מענער זיינען אלע גע־נאנגען צופוס".

קיין פארער איז ניט געמאכט געווארען. אפילו קיין מוזיק האט ניט געשפילט. אין דער באגלייטונג פון א גרויסער מחנה פארערער איז דזשעקסאן גענאנגען צופוס צום „קעפיטעל" און איז דארטען איינגעשווירען געווארען אלס פרעזידענט. דער־נאך האט ער געהאלטען א קורצע רעדע. אזוי שנעל ווי ער האט געענדיגט, האט זיך דער עולם א לאז געטאן צו אים, צו דריקען זיין האנד. די פאליציי האט אים קוים ארויסגעשלעפט און אים ארויפגעזעצט אויף א פערד. ער איז אוועקגעריטען צים „וויסען הויז" און דער גאנצער עולם האט זיך א לאז געטאן נאך אים.

די סצענע וואס האט זיך אפגעשפילט אין „וויסען הויז" איז געווען גאר ניט קיין שיינע. דארטען איז צוגעגרייט געווארען א סעודה, מיט געטראנקען און צובייסען פאר'ן עולם. די מאסע האט אבער ניט געווארט ביז וואנען די קעלנער וועלען זיי סער־ווירען. זיי האבען זיך אליין א וואר־ף געטאן אויף די טישען. זיי האבען מיט זייערע בלאטיגע שטיוועל גענומען קריכען אויף די אויסגעבעטע שטולען. אין דעם גערראנג האבען זיי צובראכען די געשיר און די גלאזוואר־ג. די ענגשאפט און דער טומעל זיינען געווען אזוי גרויס, אז מענשען האבען גענומען קלעטערען דורך די פענסטער. צום גליק איז אייענם איינגעפאלען א פלאן ארויס־צוטראגען אין הויף אן עכער מיט שנאפס. דאס האט אפגעצויגען א טיין פון די מענשען פון שטוב און עס איז מעגליך געווארען צו מאכען אר־דנונג.

קאפיטעל 2.

פּרעזידענט דזשעקסאָן און זיין ערשטער קאַבינעט

דזשעקסאָנ׳ס רייזע קיין וואשינגטאָן האָט געזאָלט זיין א טריאומף־צוג. א סך שטעט דורך וועלכע ער האָט געפֿאָרפּט דורכפֿאָרן האָבן זיך געגרייט צו מאכן פֿאראָדען פון זיינעט־וועגן. ער האָט אויך באקומען ספּעציעלע איינלאָדונגען פון אַנדערע שטעט און שטעטלאָך אין דער סאוט און וועסט. אָבער אין מיטען דערינען איז אים זיין וויב קראַנק געוואָרן און געשטאָרבן. דאָס האָט פּארשטערט דעם גאַנצען יום־טוב. דזשעקסאָן האָט שטאַרק געטרויערט נאָך זיין פרוי. ער האָט זי באטראכט פֿאר א מארטירערין. פֿאר זיינע פרייַנד האָט ער זיך געקלאָגט, אז זי איז געשטאָרבן פון הארצוויי־טאָג, לייענ־ענדיג אין די געגנערישע צייטונגען די פֿאַרלויומדונגען אויף איר ערע. דאָס איז געווען די אלטע געשיכטע פון זייער הייראט. די צייטונגען האָבן אויך געשריבען וועגען איר, אז זי איז א וואול־גארע פרוי, אז זי רויכערט און טרינקט גלייך מיט אלע פּראָס־טערע פּאַרמערס אין דער וועסט.

די איינשווערונגס־צערעמאָניע פון פרעזידענט דזשעקסאָן האָט באוויזען, אז א נייער קלאָס האָט איבערגענומען די מאכט אין וואשינגטאָן. צו די איינשווערונגס־צערעמאָניעס פון די פריערדיגע פּרעזידענטן פלעגען קומען פּראָמינענטע פּערזאָנען, פיין־פּארפוצטע דאמען און הערען. דאָס מאל זיינען אין וואַ־שינגטאָן אָנגעפֿאָרען צען טויזענד מענער און פרויען און קינדער פון פּראָסטען פֿאָלק פון אלע טיילען פון לאנד. „איך האָב קיינמאל אזא מחנה מענשען ניט געזען", — האָט געשריבען סענאטאָר וועבסטער, — „מענשען זיינען געפֿאָרען פון הונ־

קאנער בעאמטע אליין האבען פראטעסטירט. דערפאר וואס אן אמעריקאנער ריכטער האט געוואגט צו פארערען די בא־פרייאונג פון אן אומשולדיג ארעסטירטען, האט דזשעקסאן דעם ריכטער אריינגעזעצט אין געפענגניש.

דזשעקסאן איז פון פילע שטארק קריטיקירט געוואָרן, אין קאנגרעס זיינען אריינגעטראגען געווארען שארפע רעזאלוציעס געגען אים, די פרעסע האט אים אטאקירט, אבער דאס פאלק האט אין אים געזען א גרויסען נאציאנאלען העלד. דאס פאלק איז אים געווען דאנקבאר פאר באזיגען די אינדיאנער, די שפא־ניער און די ענגלענדער. איבערהויפט האבען די סאוט און די וועסט אין אים געזען דעם פארקעמפער פון זייערע אינטערעסען.

און דאס פאלק האט אים אויסגעוויילט פאר פרעזידענט.

איז דזשעקסאָן געווען דער הויפּט־קאָמאַנדיר פון דער מיליץ אין טענעסי. ער האָט געגלויבט, גלייך מיט די אַלע קאָלאָניסטען אין דער וועסט און סאוט, אַז די מלחמה איז אַ פּאַסיגע געלע־גענהייט צו פאַרטרייבען די אינדיאַנער פון דער גרעניץ־טעריטאָריע. פון זיינע יונגע יאָרען אָן איז ער געווען אַ פאַרביטער־טער שונא פון ענגלאַנד. ער האָט אויך געגלויבט אַז די פאַר־אייניגטע שטאַטען מוז שטרעבען צו פאַרכאַפּען די גאַנצע געגענד אַרום דעם גאָלף אָוו מעסיקאָ. ער האָט זיך אין דער מלחמה אַריינעגוואָרפען מיט זיין גאַנצער ענערגיע און איז געוואָרען אַ „נאַציאָנאַלער העלד".

עס איז שוין פריער דערציילט געוואָרען וועגען דזשעקסאָנ'ס נצחונות איבער די אינדיאַנער און איבער די ענגלענדער.*) די פאַראייניגטע שטאַטען האָט אויף דער יבשה געהאַט אַ גאַנצע רייע מפּלות, אָבער דזשעקסאָן איז געווען דער איינציגער אַמעריקאַנער גענעראַל וואָס האָט געוואונען אַ גרויסען זיג און געראַטעוועט דעם מיליטערישען פּרעסטיזש פון זיין לאַנד. אין דער סאוט און אין דער וועסט האָט ער זיך נאָך מער באַליבט געמאַכט דערמיט וואָס ער האָט פאַרטריבען די אינדיאַנער און איז אריינגעדרונגען אין פלאָרידא.

זיינע מעטאָדען אויפ'ן שלאַכטפעלד זיינען געווען ברוטאַלע. ער האָט קיינעם ניט געשאַנעוועט. ער האָט אין איין פאַל גע־לאָזט אויפהענגען אַ יונגען סאָלדאַט פון זיין אַרמיי פאַר אַזאַ קלייניגקייט ווי ברעכען די דיסציפּלין. אין אַ צווייטען פאַל האָט ער זעקס פון זיינע סאָלדאַטען הינגעריכטעט פאַר פאַר־לאָזען דאָס שלאַכטפעלד אָן ערלויבעניש. דעם שונא האָט ער באַהאַנדעלט נאָך ברוטאַלער. ער האָט געבראָכען די אינטערנאַ־ציאָנאַלע געזעצען. די אינדיאַנישע שבטים, וועלכע האָבען אים אין דער מלחמה געהאָלפען, האָט ער דערנאָך פאַרראַטען. ווען ער איז געווען דער מיליטערישער קאָמאַנדיר אין ניו אָרליענס האָט ער דאָרט געהערשט מיט אַזאַ דעספּאָטיזם, אַז די אַמערי־

* זעה ראָגאָף'ס „געשיכטע פון די פאַראייניגטע שטאַטען", באַנד 3.

שפּעטער ערקלערט, — אפילו ווען ער וואָלט מיר פריער דורכגע־לעכערט דעם מאַרך".

„עס איז קלאָר, — פאַרענדיגט פּראָפעסאָר באַסעט זיין באַ־שרייבונג — אַז דזשעקסאָן האָט דיקינסאָנ'ען דערשאָסען ווייל ער האָט אים געהאַסט און אים געוואָלט טויטען. דאָס קען באַטראַכט ווערען כמעט ווי מאָרד."

עס זיינען אַוועק נאָך ניין יאָר. דזשעקסאָן האָט זיך אָפּ־געגעבען מיט באַארבייטען זיינע פעלדער, מיט האָדעווען פערד פאַר וועט־שפּילען. ער האָט זיך אויך באַטייליגט אין פּאָליטיק אין זיין אייגענעם שטאַט טענעסי. אין לאַנד בכלל האָט מען פון אים כמעט ניט געהערט. אין טענעסי האָט ער אויך ניט געשפּילט קיין וויכטיגע ראָלע. ער האָט ניט געהאַט קיין אַמ־ביציעס, ניט אַלס פּאָליטיקער, ניט אַלס אַדוואָקאַט. ביז'ן עלטער פון 45 יאָר האָט ער ניט אָנגעהויבען צו מאַכען קיין קאַריערע פאַר זיך אין דעם פּאָליטישען און געזעלשאַפטליכען לעבען פון לאַנד. אין טענעסי האָט מען אים געקענט אַלס אַ מענשען, מיט וועמען עס איז געפערליך זיך צו פאַרטשעפּען. ער האָט גע־קענט זיין אַ וואַרימער, איבערגעבענער פריינד, אָבער דערפאַר האָט ער אויך געקענט זיין אַ פאַרביסענער, געפערליכער שונא. ער איז ניט געווען קיין בעל גאוה, האָט ניט געזוכט קיין כבוד. אָבער ווען אימיצער האָט אים אָנגעטראָטן האָט ער אים קיינמאָל ניט געקענט מוחל זיין. ער איז געווען אַ שמאָל־קעפּיגער מענש, ווען ער האָט געהאַט אַ מיינונג האָט מען אים בשום אופן ניט געקענט איבערשפּאַרען. ער איז געווען אַבסאָלוט איבערצייגט, אַז זיין מיינונג איז די ריכטיגע און אַז די וואָס דענקען אַנ־דערש זיינען געפערליכע מענשען. יעדערער, דעריבער, וואָס האָט געוואַגט צו האַנדלען להיפּך צו זיינער אַ מיינונג האָט דערמיט זיך פאַרשאַפט דזשעקסאָנ'ען פאַר אַ פּערזענליכען פיינד.

אָבער די דאָזיגע אייגענשאַפטען פון זיין כאַראַקטער האָבען אים געבראַכט ריזיגען ערפאָלג אין דער נייער קאַריערע וואָס די מלחמה פון 1812 האָט פאַר אים געעפענט, די קאַריערע אויף דעם מיליטערישען פעלד. ווען די מלחמה האָט אויסגעבראָכען

אבער דער דועל מיט דיקינסאָנ'ען איז געווען דער שרעק־ליכסטער, ווייל ער האָט זיך געענדיגט זייער טראגיש. דער דועל איז ארויסגעקומען פון א קריג איבער א קאָרטען־חוב. דיקינסאָן דזשעקסאָנ'ען שטאַרק באַלײדיגט אין דער פרעסע, און דזשעקסאָן האָט אים ארויסגערופען אויף א דועל. אָט איז א באשרייבונג פון דעם דועל, ווי זי ווערט געגעבען אין פראָפעסאָר באָסטע'ס ביאָגראפיע פון דזשעקסאָנ'ען, וועלכע ווערט כאטראכט פאר איינער פון די סאמע בעסטע:

„ווען דער סעקונדאנט אָוועטאָן האָט געגעבען דעם סיגנאל, האָט דיקינסאָן גלייך אויסגעשאָסען. דזשעקסאָן האָט פעסט צוגעדריקט די האַנד צום ברוסט. זיין הויכע פיגור האָט זיך אבער ניט א ריר געטאָן. דיקינסאָן איז געוואָרען א דערשראָקענער. „גאָט! — האָט ער אויסגעשריען, — איך האָב אים ניט געטראָפען!"

„דזשעקסאָן האָט איצט געהאט דעם געגנער אין זיינע הענד. ער האָט אויף אים אָנגעשטעלט זיינע אויגען. דערנאָך האָט ער לאַנגזאם גענומען צילען מיט'ן רעוואָלווער. דיקינסאָן האָט געציטערט און אָפּגעקערט דעם קאָפּ. דזשעקסאָנ'ס אויג האָט פאַרזיכטיג אָפּגעמאָסטען די לענג פון דעם רעוואָלווער און פאַרזיכטיג געצילט. דאן האָט ער א צי געטאָן דעם צינגל. אבער דער רעוואָלווער האָט ניט אויסגעשאָסען. די סעקונדאנטען האָבען געפסקנ'ט אז דזשעקסאָן מעג פרובירען א צווייטען מאל. ער האָט ווידער לאַנגזאם און פאַרזיכטיג געצילט אויף זיין קרבן, וועלכער איז געשטאַנען און געווארט אויף זיין סוף. דעם מאל האָט דער רעוואָלווער אויסגעשאָסען. די קויל האָט איבערגעריסען ביי דיקינסאָנ'ען א גרויסע אָדער, און יענע נאכט איז ער געשטאָרבען. דזשעקסאָן איז אַוועק א טריאומפירענדיגער. ער האָט קיינעם ניט אויסגעזאגט אז ער איז די נאָנצע צייט פון דועל געשטאַנען א פאַרוואָנדעטער. ער האָט ניט געוואָלט אז דער שטאַרבענדיגער געגנער זאל וויסען אז זיין קויל האָט אויך געטראָפען. „איך וואָלט אים דערשאָסען, — האָט דזשעקסאָן

וואוסט ווי אזוי אויסצוגעפינען צי די פרוי איז געווען ווירקליך אָפּגע׳גט אָדער ניט. אפילו דזשעקסאָנ׳ס פארערער גיבען איצט צו, אז די צוויי יאָר „האָט ער געלעבט אין זינד".

נאָכדעם ווי דזשעקסאָן האָט זיך צוריקגעצויגען פון סענאָט, איז ער באשטימט געווארען פאר איינעם פון די הויפט־ריכטער פון טענעסי. ער האָט דעם אמט געהאלטן זעקס יאָר. דערנאָך איז ער איננאנצען אוועק פון פּאָליטישען לעבען. ער האָט באַשלאָסען זיך אָפּצוגעבען מיט מסחר. ער האָט געהאנדעלט מיט לאנד, מיט נעגער־שקלאָפען, מיט פערד און האָט געמאכט א גרויסען פארמעגען. ער איז געווארען איינער פון די רייכסטע לייט אין טענעסי.

אין 1806 האָט דזשעקסאָן דער׳הרג׳עט א מענשען אין א דועל. זיין קרבן איז געווען א יונגער מאן, טשארלס דיקינסאָן, עטליכע און צוואנציג יאָר אלט. וועגען דעם דאָזיגען דועל איז זייער פיל געשריבען געווארען אי פון דזשעקסאָנ׳ס פריינד, אי פון זיינע געגנער. עס איז אוממעגליך פעסטצושטעלען וועלכער צד עס דערציילט די אמת׳ע פאקטען. די בעסטע היסטאריקער גיבען צו, אז דזשעקסאָן פארדינט געטאָדעלט צו ווערען פאר דער טאט. דער דועל מיט דיקינסאָנ׳ען איז ניט געווען דער ערשטער און ניט דער לעצטער ביי דזשעקסאָנ׳ען. ווען דזשעקסאָן איז געווען א ריכטער אין דעם העכסטען גערייכט, האָט ער ארויסגערופען אויף א דועל דעם גאָווערנאָר פון דעם שטאט, וועלכער איז געווען צוויי מאל אזוי אלט ווי ער. יענער דועל האָט זיך געענדיגט אָן בלוט־פארגיסונג. ביידע האָבן אויסגעשאָסן און ניט געטראָפן. שפעטער מיט עטליכע יאָר איז פארגעקומען א שיסעריי צווישען אים און צוויי ברידער בענטאָן, וועלכע זיינען געווען פראָמינענטע פּאָליטיקער אין דעם שטאט. פון יענער שיסעריי איז דזשעקסאָן ארויס אָן ערנסט־פארוואונדעטער. א קויל איז אים אריין אין פלייצע און איז דאָרט פארבליבען דרייסיג יאָר. די קויל האָט אים פאַראורזאכט אפטע קראנקהייטען און וויטאָגען.

אייפערזיכטיג אויף איר. אין עטליכע מאָנאַטען אַרום איז ראָ־
בארדס געקומען צופאָרען און געבעטען זיין ווייבעל זי זאָל מיט
אים שלום מאַכען. זי האָט איינגעשטימט און ראָבארדס האָט זיך
אריינגעקליבען צו זיין שוויגער אין הויז. ווען דזשעקסאָן איז
אָנגעקומען אַהין, האָט ער געטראָפען די ראָבאַרדס ווידער צו־
זאַמען.

קורץ נאָכדעם האָט ראָבאַרדס גענומען פאַרדעכטיגען זיין
פרוי אַז זי איז ניט גלייכגילטיג צו דזשעקסאָנ'ען. זיין אַלטע
אייפערזוכט האָט זיך ווידער צופלאַקערט. ראָבאַרדס האָט פאַר־
לאָזען זיין פרוי און האָט איר אָנגעקלאָגט אויף אַ גט.

צו באַקומען אַ גט אין יענע יאָרען איז זייער שווער געווען.
פריער האָט דער מאַן געמוזט קריגען פון דער לעדזשיסלייטשור
דאָס רעכט אָנצוגעבען זיין קלאגע און דאַן ערשט האָט ער געמאָגט
פאַרקלאָגען זיין ווייב אין געריכט. ראָבארדס האָט אין 1791
געמאַכט דעם ערשטען שריט, זיך ווענדענדיג צו דער לעדזשיסליי־
טשור מיט זיין בקשה. די לעדזשיסלייטשור האָט באַוויליגט
זיין פאַרלאַנג. ווייטער איז ער אָבער ניט געגאַנגען: אין געריכט
האָט ער זיין פרוי ניט אָנגעקלאָגט. אַזוי שנעל אָבער ווי דזשעק־
סאָן האָט זיך דערוואוסט, אַז ראָבארדס האָט געקראָגען די ער־
לויבעניש פון דער לעדזשיסלייטשור, האָט ער חתונה געהאַט מיט
דער יונגער מיסעס ראָבארדס. ערשט מיט צוויי יאָר שפּעטער
האָט ראָבארדס זיין קלאַגע געבראכט אין געריכט. זיין קלאגע
האָט געלויטעט, אַז זיין פרוי לעבט מיט דזשעקסאָנ'ען. ער האָט,
פאַרשטייט זיך, דעם פּראָצעס געוואונען. דזשעקסאָן האָט דאַן
געהייראַט מיט מיסעס ראָבארדס צום צווייטען מאָל.

אין לויף פון די נעקסטע דרייסיג יאָר האָבען דזשעקסאָנ'ס
שונאים אים שטענדיג אויפגעוואָרפען, אַז ער האָט צוויי יאָר גע־
לעבט מיט אַ פאַרהייראַטער פרוי. זיין תירוץ איז געווען, אַז ער
האָט ניט געוואוסט, אַז ער האָט געמיינט אַז ראָבארדס האָט גלייך
דערלאַנגט אין געריכט אויף אַ גט. דאָס איז אָבער געווען אַ
קנאַפּער תירוץ פאַר איינעם וואָס איז אַליין אַן אַדוואָקאַט. ער
האָט דאָך געוואוסט דאָס געזעץ און ער האָט אויך גוט גע־

צו אָרגאניזירען די פּראָווינץ אין א באזונדער שטאט. דזשעקסאן איז געווען א דעלעגאט צו דער קאָנווענשאן, און, ווי עס ווערט דערציילט, איז ער עס געווען דער וואָס האָט פאָרגעשלאָגען אז דער שטאט זאל זיך רופען טענעסי (אזוי האָבען די אינדיאַנער געוווינט דעם טייך וואָס פליסט דאָרטען, און אויפ'ן אינדיאַנישען לשון הייסט עס „דער לאַנגער, געדרייטער טייך"). אין 1796 איז טענעסי אריינגענומען געוואָרען אלס א שטאט. אין זעלבען יאָר איז ענדרו דזשעקסאן דערוויילט געוואָרן אלס דער ערשטער קאָנגרעסמאן פון יענעם שטאט. א יאָר שפעטער איז ער אויסגעקליבען געוואָרען אלס דער יונייטער סטייטס סענאטאָר פון טענעסי. ער האָט אָבער דעם אמט געהאלטען בלויז אייניגע מאָנאטען. אין 1798 האָט ער רעזיגנירט. אין קאָנגרעס האָט ער זיך אפילו ניט אָנגעזעהן. ער האָט כמעט דאָס וואָרט קיין־מאל ניט גענומען. געשטימט האָט ער אָבער אין אלע פראָגען מיט דזשעפערסאָנ'ס פּארטיי. ער האָט שוין דעמאָלט געהערט צו דער דעמאָקראָטישער פּארטיי.

א פּאָר יאָר נאָכדעם ווי דזשעקסאן האָט זיך באזעצט אין נעשוויל, האָט ער געהייראט מיט דער טאָכטער פון דער באלע־באַסטע ביי וועלכער ער איז אייניגעשטאָנען. עס איז כדאי צו דערציילען די געשיכטע פון דער דאָזיגער הייראט, ווייל דאָס לאָנד האָט ניט אויפגעהערט צו ריידן פון איר אין א משך פון דרייסיג יאָר, אזוי לאַנג ווי די מאַדאַם דזשעקסאָן האָט גע־לעבט.

דזשעקסאָנ'ס באלעבאַסטע האָט געהייסען מאַדאַם דאָנאלד־סאָן. זי איז געווען א גאַנץ רייכע אלמנה. איינע פון אירע טעכטער, רייטשעל, האָט מיט א פינף יאָר פריער, ווען זי איז אלט געווען זיבעצען יאָר, געהיראט מיט א געוויסען לואיס ראבארדס פון קענטאקי. זי האָט מיט אים געלעבט א יאָר צייט, דאן האָט זי אים פאַרלאָזען און איז צוריקגעקומען צו איר מוטער. זי האָט מיט איר מאן ניט געקענט שטימען, ווייל זי איז געווען א פרייליכע און א לוסטיגע און ער איז געווען שרעקליך

סך, ניט נאָר פון דער באַפעלקערונג אין נעשוויל גופא, נאָר פון דער גאַנצער אַרומיגער געגענד. די פּראָצעסען זיינען געווען מייס־טענס צווישען בעל־חובות. דער איינציגער אַדוואָקאַט פון געגענט פלעגט פאַרטיידיגען די אנטלייער, די לווים. איז דזשעקסאָן גע־וואָרען דער אַדוואָקאַט פון די מלוים. אין פאַרלויף פון ערשטען מאָנאַט האָט ער געוואונען זיבעציג פּראָצעסען. ער האָט גלייך אָנגעהויבען פאַרדינען אַ סך געלט.

אין 1789 איז ער באַשטימט געוואָרען אַלס פּראָקוראָר פון דער גאַנצער פּראָווינץ. דעם אַמט האָט ער געהאַלטען אַ פּאָר יאָר. אין דער צייט האָט ער זיך פּאָפּולער געמאַכט צווישען דער גאַנצער באַפעלקערונג. אַלס פּראָקוראָר פלעגט ער ארומ־פאָרען פון איין ישוב צום צווייטן. ער האָט געקראָגען אַ גרויסע באַקאַנטשאַפט און אַלע האָבען אים ליב באַקומען פאַר זיין ערליכקייט און אומדערשראָקענקייט. עס ווערט דערציילט, אַז ווען דער שעריף פון אַ ישוב האָט מורא געהאַט צו גיין אַרעסטירען אַ פאַרברעכער, פלעגט דזשעקסאָן, דער פּראָקוראָר, דאָס טאָן פאַר אים. אין יענע געגענדען און אין יענער צייט האָט עס אָפט גע־שמעקט מיט'ן טויט. דזשעקסאָן האָט זיך אָבער פאַר קיין זאַך ניט אָפּגעשטעלט. זיין פליכט אַלס פּראָקוראָר האָט ער דורכגע־פירט שטרענג ערליך. ער איז ניט געווען קיין גרויסער קענער אין יוריספּרודענץ, ער האָט אָבער אויסגעטיילט גערעכטיגקייט לויט זיין ערליכען פאַרשטאַנד, און ריינער אויפריכטיגקייט. דער עולם האָט אויך באַוואונדערט זיין פיזישען מוט. דאָס ארומ־פאָרען און אַרומוואַנדערען איבער דער פּראָווינץ איז געווען פאַר־בונדען מיט אַלערליי געפאַרען. די וועגען פון איין ישוב צום צווייטען זיינען געלעגען דורך טיפע, פינסטערע וועלדער, וואו אינדיאַנער האָבען שטענדיג געלויערט. דזשעקסאָנ'ען פלעגט אָפט אויסקומען צו פאַרברענגען אַ נאַכט אין אַ וואַלד מיט זיין ביקס אַלס זיין איינציגער וועכטער.

אין 1793 האָבען די איינוואוינער פון דער פּראָווינץ אָפּגע־האַלטען אַ קאָנווענשאָן אויסצואַרבייטען אַ קאָנסטיטוציע און

קיין טשאַרלסטאָן, אין דער „גרויסער שטאָדט", וואו דאָס לעבען איז געווען אינטערעסאַנטער. דאָרטען האָט ער זיך באַפריינדעט מיט רייכע יונגע לייט און האָט מיט זיי געהולטאַיעוועט אַזוי לאַנג ווי זיין געלט האָט אים געקלעקט. ווען ער האָט זיין ביסעל פאַר־מעגען פאַרשווענדט, איז ער אַוועק צוריק אין דאָרף אַריין. שפּע־טער איז ער אָנגעקומען צו אַן אַדוואָקאַט אין דעם שטעטעל סאַ־ליסבורי.

דריי יאָר איז ער אָפּגעווען ביים אַדוואָקאַט. עס האָט גע־הייסען אַז ער לערענט זיך די פּראָפעסיע. אין דער אמת'ן אָבער האָט ער א סך מער ענערגיע און צייט אַוועקגעגעבען אויף פערד־וועטען, קאָרטען, ספּאָרטס און געשלעגען ווי אויף לערנען. אָבער צום סוף פון טערמין האָט ער פונדעסטוועגען באַקומען דאָס רעכט צו פּראַקטיצירען אַלס אַדוואָקאַט. אין יענע יאָרען האָט מען קיין סך קענטנישן ניט געדאַרפט כדי צו קריגען אַזאַ רעכט.

אַ יאָר צייט האָט ער געפּרובירט מאַכען אַ לעבען פון זיין נייער פּראָפעסיע, אָבער עס איז אים ניט געגאַנגען. דאַן האָט דער מזל פאַר אים פּלוצלינג געעפענט אַ נייע טיר און ער איז אין איר אַריין. פון דעמאָלט אָן הויבט ער אָן צו גיין אויף דעם וועג וואָס פירט אים צו זיין גרויסער געזעלשאַפטליכער קאַריערע.

דאָס איז געווען אין יאָר 1788. דזשעפערסאָנ'ס אַ חבר איז פון דער רעגירונג באַשטימט געוואָרען אַלס ריכטער אין אַ ווייטער פּראָווינץ אין וועסטליכען טייל פון נאָרט קאַראָלאינא וואו מיט עטליכע יאָר פריער האָבען זיך גענומען באַזעצען קאָלאָניסטען. דער וויכטיגסטער ישוב פון דער פּראָווינץ איז געווען נעשוויל, וואו עס האָבען דעמאָלט געוואוינט אַרום 200 פּאַרשוין (די פּראָ־ווינץ איז מיט אַ יאָר צען שפּעטער אָרגאַניזירט געוואָרען אַלס דער איצטיגער שטאַט טענעסי). דער נייער ריכטער האָט איינ־געלאַדען אַ גרופּע יונגע לייט זיי זאָלען פאָרען מיט אים אַהין און דאָרט זיך באַזעצען. דזשעקסאָן איז געווען איינער פון זיי. ער האָט די איינלאַדונג אָנגענומען.

ווען דזשעקסאָן איז געקומען קיין נעשוויל, איז דאָרט געווען נאָר איין אַדוואָקאַט. געריכט־פּראָצעסען זיינען דאָרטען געווען אַ

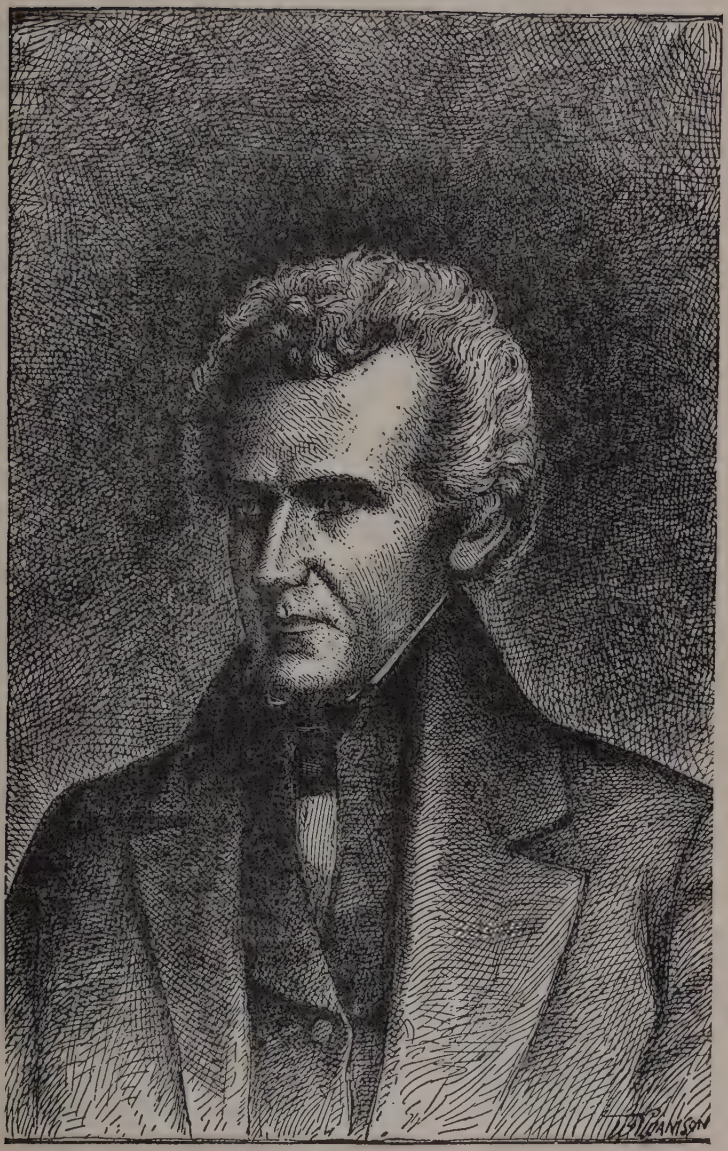

ענדרו דזשעקסאָן

שער שיף וואו אמעריקאנער זיינען געהאלטען געווארען אלס נע־
פאנגענע. און זי האט זיך אויך אנגעשטעקט מיט א געפערליכער
קראנקהייט און איז געשטארבען. ענדרו האט נעדינט אין דער
רעוואלוציאנערער ארמיי און א שטיקעל צייט איז ער אפילו נע־
וועז אין געפאנגענשאפט. גליקליכערווייז איז ער ארוים מיט'ן
לעבען. ער האט אבער אלע זיינע יארען געטראגען א ביטערע
שנאה נעגען די ענגלענדער.

צו 14 יאר איז ענדרו דזשעקסאן געווען איינער אליין אויף
דער וועלט, אן טאטע־מאמע, אן ברידער און שוועסטער. פון
א פאמיליע פון פינף פערשוין איז ער געבליבען דער איינציגער.

ענדרו האט זיך איצט געהאדעוועט צוויישען די פראסטע
ישוב'ניקעם אין די גרענעץ־קאלאניעס, צוויישען מענשען וואס
האבען ליב געהאט וועט־נעיעגען פון פערד, הענער־געשלעגען און
א גוטען טרונק בראנפען. דאס זיינען געווען לייט וואס זיינען
שטענדיג גרייט געווען אויף א געשלעג. פאר דער קלענסטער
קלייניגקייט איז רעכט געווען צו גיין בלוט. דאס האט גע־
הייסען „פארטיידיגען דעם כבוד". ענדרו האט אין זיך איינגע־
זאפט דעם גייסט פון דעם דאזיגען גרענעץ־לעבען. ער האט זיך
נאך אויסגעצייכענט מיט די אלע מעלות מער ווי אנדערע. ער
איז געווען א שטיפער, אן עקשן, א כעסן און האט זיך פאר
קיין געפאר ניט אפגעשטעלט. אלע ווייל האט ער זיך געקריגט
מיט אן אנדערען; אלע ווייל האט ער געהאט א נייעם געשלעג.
איין היסטאריקער שרייבט: „אין יענע יארען האט ער נערעדט
גראבע רייד, האט נאכאנאנד געקייט טאבאק און ג'שכור'ט.
ער איז געווען אזוי ווילד, אז זיינע חברים האבען אים ניט גע־
קענט מיטהאלטען. ער איז געווען א לויידנשאפטליכער קאמטען־
שפילער".

נאכ'ן טויט פון זיין מוטער האט ער זיך געפרואווט לערנען
א מלאכה. א שטיקעל צייט האט ער געארבייט ביי א זאטעל־
מאכער, און דערנאך איז ער געווארען א לערער אין א שול.
אבער לאנג האט ער זיך ביי ביידע מלאכות ניט איינגעהאלטען.
די מלאכה האט אים געלאנגווייליגט. אין 1782 איז ער אוועק

אז אין פארלויף פון עטליכע יאר וועלען זיי ענטוויקלען א פּאָרם און דעמאָלט וועלען זיי קענען באצאָלען פּאר דער ערד. ביי די דזשעפערסאָנס אָבער איז די האָפענונג ניט פארווירקליכט געוואָרען. דעם צווייטען יאר האָט פּאסירט אן אומגליק: דער פּאָטער, אויפהייבענדיג א שווערען קלאָץ האָט געקראָגען א בלוט־שטורץ. קיין דאקטוירים זיינען אין דער געגענד ניט געווען. אין צוויי טעג ארום איז ער געשטאָרבען. דער פּאָטער איז דאן אלט געווען אינגאנצען 29 יאָר.

עטליכע טעג נאָך איר מאַנ׳ס טויט האָט די יונגע אלמנה געבוירען א זון. זי האָט אים א נאָמען געגעבען נאָך דעם פּאר־שטאָרבענעם פּאָטער, ענדרו דזשעפערסאָן. געבוירען האָט זי אים ביי אירער א שוועסטער אויף א פּאָרם אין סאוט קאראלאינא.

„מען קען זיך קוים פּאָרשטעלען א מער אָרימען און פּראָסטען מצב ווי דער מצב אין וועלכען ענדרו האָט פּארבראכט זיינע קינ־דער יאָרען", שרייבט זיין ביאָגראף סאָמנער. מער ווי גראָבע שפּייז צום עסען האָבען די מענשען אין יענער געזעלשאפט ניט געהאט. פון העכערע און שענערע זאכען איז דאָרטען כמעט קיין סימן ניט געווען. די מוטער האָט געשיקט ענדרו'ן אין א שול וואָס איז געווען אפּען עטליכע חדשים א יאָר. ער האָט צום לער־נען ווייניג חשק געהאט. ער האָט זיך קוים אויסגעלערענט לעזען און אביסעל חשבונ'ען. שרייבען גראַמאַטיש ריכטיג האָט ער קיינמאָל אין לעבען ניט געקענט. זיין אויסלייגעבץ איז שטענ־דיג געווען מיט גרייזען. ער האָט קיינמאָל קיין געדולד ניט גע־האט צו ביכער.

ווען ער איז אלט געווען 14 יאָר האָט אין די שטאטען פון דער סאוט געפלאקערט די רעוואָלוציע געגען ענגלאנד. די גאנצע דזשעפערסאָן פאמיליע האָט זיך אנגעשלאָסען אין דעם קאמף, און אלע, אויסער ענדרו, האָבען באצאָלט מיט זייערע לעבענס. איין ברודער איז געפאלען אויפ'ן שלאכטפעלד, א צווייטער איז אומ־געקומען פון א קראנקהייט מיט וועלכער ער האָט זיך אָנגענומען אין א געפענגניס־לאגער ביי די ענגלענדער. די מוטער האָט גע־דינט אלס א פרייוויליגע בארמהערציגע שוועסטער אויף אן ענגלי־

קאַפּיטעל 1.

ענדרו דזשעקסאָן.

ענדרו דזשעקסאָן איז געווען דער ערשטער פּרעזידענט וואָס האָט געשטאַמט פון אָרימען פאָלק. אַלע פריעריגע פּרעזידענטען האָבען געהערט צו דער אַריסטאָקראַטיע פון ווירדזשיניא אָדער פון ניו־ענגלאַנד. דזשעקסאָן איז געקומען פון דער וועסט, פון די מערב־שטאַטען, וואו די אָרימע קאָלאָניסטען האָבען געלעבט רוי און פּרימיטיוו און געפירט אַן אומאויפהערליכען קאַמף מיט דער גרוי־זאַמער נאַטור פאַר זייער עקזיסטענץ. ער איז געווען אַ „וועס־טערנער" אין אַלע זיינע חושים, אין זיין גאַנצער פּסיכאָלאָגיע. זיין קאַריערע איז געווען פאַרבונדען מיט די שטרעבונגען און אַמביציעס פון דער וועסט. די קאָלאָניסטען פון די נייע שטאַ־טען האָבען אין דזשעקסאָנ'ען געזען ניט בלויז זייער פאָרשטייער און פאָרקעמפער, נאָר אויך אַן אָפּשפּיגלונג פון זיך אַליין, אַ שטיק פון זייער אייגען לייב און האַרץ. ווען ער איז דערוויילט געוואָרען פּרעזידענט האָט די וועסט געפילט, אַז זי איז ענדליך געוואָרען די פירערין פון לאַנד, אַז די ממשלה איז ענדליך אַריבער אין די הענד פון אַ מענשען „וואָס איז די וועסט".

ענדרו דזשעקסאָן איז געווען דער זון פון אַ פּאָר פאָלק וואָס האָט איינגעוואַנדערט קיין אַמעריקא פון צפון אירלאַנד. זיי זיינען אַהער געקומען מיט צוויי קליינע קינדער אין יאָר 1765, און האָ־בען זיך באַזעצט אין דעם וועסטליכען טייל פון נאָרט קאַראָלאַינאַ. געלט אויף צו קויפען אַ שטיקעל ערד האָבען זיי ניט געהאַט. האָבען זיי זיך פאַרקליבען אין אַ ווייטען וואַלד און גענומען אויס־האַקען די ביימער און אָפּרייניגען די שטיינער. אַ סך אָרימע אימיגראַנטען פלעגען דאַמאַלסט טאָן אַזוי. זיי האָבען געהאָפט

שקלאַפעריי און דער וואוקס פון לאַנד

1830־1860

אינהאַלטס פֿאַרצייכנים:

קאַפּיטעל		זייט
1.	ענדרו דזשעקסאָן	7
2.	פֿרעזידענט דזשעקסאָן און זיין ערשטער קאַבינעט	20
3.	די סאוט הויבט זיך אָן פּילגן פּוינדליך צו דער נאַרט	28
4.	דזשעקסאָנ'ס קאמף געגען דער יוניוערסיטעט באַנק	40
5.	די דריי וויכטיגסטע שטאַטסלייט פון דער עפּאָכע	47
6.	די פּאָליטישע פּאַרטייען אין די דרייסיגער יאָרן	72
7.	דער עקאָנאָמישער קריזיס פון 1837	82
8.	טעקסאס ווערט אַן אונאָפּהענגיגע רעפּובליק	91
9.	די ארבייטער־באַוועגונג אין די דרייסיגער יאָרן	105
10.	די „אַבאָלישאָניסטישע" באַוועגונג	120
11.	דער אינדוסטריעלער וואוקס פון לאַנד ביז 1840	154
12.	טעקסאס ווערט אַ טייל פון די פּאראיוניגטע שטאַטען	166
13.	די באַציאונג צווישען די פּאַראיוניגטע שטאַטען און מעקסיקאָ	176
14.	די מלחמה מיט מעקסיקאָ	189
15.	צוואַנציג יאָר פון וואוקס און אנטוויקלונג	202
16.	דער קאַמף פֿאַר פרייע ערד	225
17.	די מאַרמאָנען אין יוטא; גאָלד אין קאַליפֿאָרניא	240
18.	די פּרעזידענט־וואָלען אין 1848	266
19.	די שקלאַפֿען־סיסטעם אין דער סאוט	267
20.	„די פּינף בלוטענדע וואונדען"	284
21.	דער גרויזן וועגען קענזעס און נעבראסקא	304
22.	„די בלוטענדע קענזעס"	315
23.	די קענזעס פראגע אין סענאט	324
24.	דער סופּרים קאורט שטעלט זיך אויף דער זייט פון שקלאַפֿעריי	334
25.	די דעבאַטען צווישען דאָגלעס און לינקאָלן	343
26.	דזשאָן בראָון און זיין מאַרטירערטום	352
27.	דער וואוקס פון דער אינדוסטריע און האַנדעל אין די 50ער יאָרן	366
28.	דער קריזיס פון 1857	386
29.	די פּאראיוניגטע שטאַטען ערב דעם בירגער־קריג	393
30.	דער וואָל־קאַמף פון 1860	412

Copyright by
HARRY ROGOFF
New York, 1928.

די געשיכטע פון די פאראיניגטע שטאַטען

פון הלל וואַגאַף

שקלאַפעריי און דער וואוקס פון לאַנד

1830-1860

ארויסגעגעבן פון פארלאג „וועקער".
ניו יארק, 1928.

ספריה עממית בטורונטו
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO
190
80
259
200
729

JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

די געשיכטע

פון די

פאראייניגטע שטאטען

הלל ראגאף